

АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
Науково-дослідний центр правової інформатики

**СИСТЕМНА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ
ВИБОРЧИХ І РЕФЕРЕНДУМНИХ
ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ**

Парламентське видавництво
Київ–2004

УДК
ББК 681.518 + 340
ФХХ

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Науково-дослідного центру правової
інформатики
Академії правових наук України
(протокол №7 від 6.07.2004)*

Науковий консультант:

Академік НАН України І.В.СЕРГІЄНКО

Рецензенти:

МОРОЗОВ А.О. – член-кореспондент НАН України
ПАЛАГІН О.В. – член-кореспондент НАН України
ПЕТРОВ В.В. – член-кореспондент НАН України
ШВЕЦЬ М.Я. – член-кореспондент АПРН України
ДОДОНОВ О.Г. – доктор технічних наук
ЗДЗЕБА І.О. – керівник Управління комп'ютеризованих
систем Апарату верховної Ради України

М.І. Коваль, В.М.Фурашев, С.А. Маглюй

Системна інформатизація виборчих і референдумних процесів в Україні: Монографія. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – 608 с.

ISBN 966-611-329-5

У роботі висвітлюються теоретичні і практичні питання побудови, впровадження та використання інформаційних систем і технологій у практиці організації і проведення виборів і референдумів в Україні.

Розрахована на фахівців у галузі законодавчої діяльності, юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій, організаторів і суб'єктів виборчих і референдумних процесів, студентів і викладачів вищих навчальних закладів напрямів інформаційних технологій, осіб, які досліджують, вивчають та використовують сучасні інформаційні системи соціально-політичного призначення.

**УДК
ББК**

Автори висловлюють подяку

*Жовтому Едуарду Вікторовичу,
Членам Центральної виборчої комісії,
колективу Управління інформатизації
Секретаріату Центральної виборчої комісії
за багаторічну співпрацю у створенні та впровадженні
сучасних інформаційних та інформаційно-аналітичних систем
у виборчі і референдумні процеси в Україні*

ISBN 966-611-329-5

© 2004

ГЛАВА 1

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ, ВИБОРЧИЙ ТА РЕФЕРЕНДУМНИЙ ПРОЦЕСИ ЯК ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ДОСЯГНЕНЬ У СФЕРІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

1.1. Загальні передумови необхідності впровадження системної інформатизації у виборчий і референдумний процеси

Сучасний рівень організації підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні вимагає від Центральної виборчої комісії, яка є постійно діючим конституційним державним органом, відповідальним за належне проведення в державі виборів і референдумів, широкого впровадження системної інформатизації складових виборчого та референдумного процесів в Україні, їх етапів та процедур.

Дотримання принципу системного підходу в питаннях впровадження засобів інформатизації у виборчі і референдумні процеси передбачає здійснення аналізу об'єкта дослідження, потоків інформації, алгоритмів їх перетворення, а також системи в цілому. Цей принцип базується на обранні цілей, засобів, етапів, критеріїв та інших чинників, що впливають на функціонування системи. Ці чинники можуть мати правовий, політичний, економічний, соціальний, організаційний, технічний характер. Без дотримання вимог системного підходу неможливо забезпечити комплексне виконання окремих завдань, охопити єдиною моделлю всю функціональну діяльність виборчої системи [117].

Після набуття у 1991 році незалежності Україна, як суто європейська країна, виявила правомірне бажання до інтеграції з країнами Європейського Союзу. Втім одного лише бажання недостатньо: необхідно не тільки продемонструвати своє прагнення досягти мети, але й зробити реальні кроки у цьому напрямі, в тому числі і в сфері підготовки та проведення виборів і референдумів.

Стандартами європейських країн є демократичність, прозорість та чесність виборів і референдумів. Ці поняття охоплюють дуже широкий спектр законодавчих, морально-етичних і реалі-

заційних питань. Як ми продемонструємо далі, на законодавчому полі забезпечення демократичності, прозорості і чесності організації підготовки і проведення виборів і референдумів зроблено чимало. Проте сам по собі закон не працює – необхідні надійні механізми втілення його норм в життя на рівні суспільного буття. Такими механізмами серед інших є ті, що базуються на застосуванні засобів інформатизації (обчислювальної техніки, автоматизованих систем, автоматизованих інформаційних систем, автоматизованих інформаційно-аналітичних систем).

Здійснення в Україні конституційної реформи, основною метою якої є проведення системного вдосконалення механізму функціонування державної влади, її виборних інститутів, вимагає від системної інформатизації виборчого та референдумного процесів вирішення проблем оптимізації управління цими процесами, забезпечення їх прозорості, об'єктивності і чесності. На наш погляд, саме цьому і слугує впровадження у виборчий та референдумний процеси сучасних досягнень інформатизації. Власне, ступінь застосування сучасних досягнень у сфері інформаційних технологій під час організації підготовки та проведення виборів і референдумів у державі є мірилом рівня демократизації суспільства, його відкритості і прозорості.

Як свідчить досвід проведення виборчих і референдумних кампаній в Україні в 1998-2002 роках, більшість «звинувачень» та «підозр» з боку окремих суб'єктів виборчого і референдумного процесів, пересічних громадян України, як на адресу Центральної виборчої комісії, так і на адресу окружних/територіальних та дільничних виборчих комісій, комісій з референдуму, пояснюється низьким рівнем обізнаності у сферах законодавства про вибори та референдуми, виборчих та референдумних технологій, а також несвоєчасним і неповним отриманням бажаної інформації про перебіг виборчих та референдумних процесів.

Застосування новітніх інформаційних технологій, своєчасне оприлюднення поточної інформації про хід і підсумки виборів та референдумів у режимі реального часу одночасно із вирішенням інших організаційно-ропорядчих аспектів організації виборчих та референдумних процесів зможуть значно пом'якшити або взагалі відкинути звинувачення виборців. Застосування сучасних засобів обчислювальної техніки з відповідним базовим та прикладним програмним забезпеченням у повсякденній діяльності окружних виборчих комісій майже відразу після їх утворення, зменшення інтервалу часу на очікування користувача-

ми необхідної оперативної інформації про хід та попередні підсумки голосування в мережі Інтернет, невідкладне оприлюднення протоколів про підсумки голосування не тільки в розрізі виборчих округів, але й в розрізі виборчих дільниць під час проведення виборів народних депутатів України у березні 2002 року підтверджують вірність цієї тези.

Об'єктивною передумовою впровадження у виборчий та референдумний процеси засобів інформатизації є також швидкоплинність цих процесів. Закон України «Про вибори народних депутатів України», за яким проводилися вибори у 2002 році, визначив, що тривалість виборчого процесу становить 90 днів. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України», прийнятий Верховною Радою України у березні 2004 року, збільшив цей термін до 120 календарних днів, на противагу попереднім виборчим законам, що були чинними до прийняття вищезазначених документів, і визначали тривалість виборчих кампаній упродовж 180 днів (6 місяців). Втім скорочення чинним виборчим законодавством тривалості виборчого процесу майже вдвічі, на жаль, не призвело до спрощення чи усунення певних виборчих процедур – вони залишилися такими самими, якими були за піврічного строку підготовки і проведення виборів.

Звичайно, вчасно реалізувати передбачені Законом виборчі процедури у такі стислі строки без широкого застосування засобів інформатизації ані Центральна виборча комісія, ані виборчі комісії нижчого рівня не змогли б. Отже, поява цієї нової суспільної потреби у скороченні тривалості виборчого процесу об'єктивно змушує нас впроваджувати якісно новий програмно-технічний інструментарій для її вирішення, а саме: більш вдосконалені засоби Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – ЄІАС «Вибори» або Система), покликані забезпечити належне виконання виборчими комісіями та комісіями з референдуму визначених законодавством України повноважень.

Відповідно до чинного законодавства України до системи виборчих комісій входять: Центральна виборча комісія, територіальні виборчі комісії з виборів народних депутатів України та територіальні виборчі комісії з виборів Президента України (225 одиниць), територіальні комісії з місцевих виборів (близько 45 тисяч одиниць), комісії з референдуму різних рівнів (788 одиниць, включаючи районний рівень), дільничні комісії (понад 33 тисячі одиниць). Під час підготовки та проведення виборів і ре-

ферендумів усі ці комісії є джерелами виборчої чи референдумної інформації, а також користувачами службової інформації як інструктивно-методичного спрямування, що надходить від комісій вищого рівня на місця, так і оперативного характеру – від джерел на місцях, тобто «знизу – догори». Зібрати і опрацювати масиви інформації, що циркулюють у Системі серед величезної кількості віддалених користувачів, можливо лише за умови використання сучасних засобів інформатизації через утворення в країні постійно чи тимчасово функціонуючої корпоративної комп'ютерної мережі, застосуванням програмно-технічних та новітніх телекомунікаційних засобів.

Система, як зазначалося, дає змогу оперативно збирати, опрацьовувати та оприлюднювати великий обсяг відомостей. Так, база даних інформаційно-аналітичної підсистеми «Вибори Президента України в 1999 році» використовує 415 Мб дискового простору. Звичайно, проаналізувати її без застосування спеціальних засобів обробки практично неможливо. Тільки комплексне системне використання у виборчому та референдумному процесах інформатизації дозволяє практично протягом кількох годин отримати, опрацювати за відповідними алгоритмами й оприлюднити попередню оперативну інформацію про результати голосування, надіслану виборчими комісіями чи комісіями з референдуму з усієї країни.

Для впровадження Системи необхідно враховувати і постійне вдосконалення національного законодавства про вибори у напрямі стандартизації та уніфікації виборчих процедур незалежно від типу чи виду виборів. Цьому сприяє також визначена Законом чітка поетапна структурованість виборчого та референдумного процесів. Відповідно до положень частини четвертої статті 11 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [7] виборчий процес поділяється на 9 етапів, а саме:

- 1) складання списків виборців;
- 2) утворення територіальних виборчих округів;
- 3) утворення виборчих дільниць;
- 4) утворення виборчих комісій;
- 5) висування та реєстрація кандидатів у депутати;
- 6) проведення передвиборної агітації;
- 7) голосування;
- 8) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування;
- 9) встановлення результатів виборів депутатів.

Аналогічну структурованість виборчого процесу передбачає і Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» [9], який поділяє виборчий процес на 8 етапів (підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування і результатів виборів Президента України об'єднано в один етап виборчого процесу).

Звичайно, рівень автоматизації виборчих процедур на кожному з перерахованих етапів може бути різним. Наприклад, такі етапи виборчого процесу, як утворення виборчих комісій, висування та реєстрація кандидатів у народні депутати України, проведення передвиборної агітації, зокрема, в частині контролю джерел формування та використання виборчих фондів, підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування, встановлення результатів виборів народних депутатів України, в тому числі реєстрація обраних народних депутатів, уже зараз значною мірою автоматизовано. Над інформатизацією інших етапів, наприклад, утворенням територіальних виборчих округів, виборчих дільниць, складанням списків виборців (створення Реєстру виборців, учасників референдуму) ще потрібно багато працювати, впроваджуючи засоби системної інформатизації в «горизонтальні» та «вертикальні» зв'язки виборчого процесу.

На підставі глибокого аналізу законодавства України про вибори та референдуми, проектів законодавчих актів з питань виборів, що були внесені на розгляд Верховної Ради України до березня 2002 року, була визначена найбільш повна структура однакових або подібних виборчих та референдумних процедур, що підлягають автоматизації засобами ЄІАС «Вибори» в розрізі етапів виборчого та референдумного процесів в Україні. Ця структура становить основу для формування уніфікованого реєстру модулів програмного забезпечення системи виборчих комісій та комісій з референдумів в Україні всіх рівнів, а також визначає основні напрями розвитку ЄІАС «Вибори» в частинах загальних положень організації та проведення виборів і референдумів в Україні та специфічних (особливих) алгоритмів їх проведення, характерних для конкретної виборчої чи референдумної кампанії.

Водночас поза увагою не повинні залишатися питання автоматизації (механізації) інших процедур, необхідність проведення яких випливає із відповідних повноважень виборчих комісій, комісій з референдуму, які також є складовою частиною ЄІ-

АС «Вибори». Це – організація і ведення діловодства, електронного архіву комісій, бухгалтерського обліку (в т.ч. обліку та списання матеріалів), вирішення завдань кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення тощо.

Важливе значення для подальшої системної інформатизації виборчого та референдумного процесів в Україні має набутий під час проведення виборчих та референдумних кампаній 1997-2002 рр. досвід розробки і впровадження інформаційних систем та відповідних програмно-технічних комплексів. Ця робота була розпочата в грудні 1997 року впровадженням інформаційно-аналітичної системи підтримки виборів народних депутатів України 1998 року та розробкою Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», затвердженої постановою Центральної виборчої комісії № 14 від 10 лютого 1999 року. Її основні положення було реалізовано до 31 березня 2002 року. Однак, набутий Центральною виборчою комісією досвід, виявлені в ході розробки і експлуатації ЄІАС «Вибори» недоліки, сучасні досягнення у сфері інформатизації та розвитку виборчих технологій зумовили необхідність розробки нової редакції Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» [99, 100].

Основні концептуальні проблеми, що потребують вирішення при подальшому розвитку ЄІАС «Вибори» як інтегрованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів, пов'язані з необхідністю дотримання низки загальновідомих принципів (системного підходу, «нових завдань», стабільності, послідовності, незамкненості, гнучкості, цілісності) побудови автоматизованих систем [117] та виявлені в результаті аналізу набутого досвіду інформатизації виборчого та референдумного процесів в Україні, описаного в роботі .

І, нарешті, останньою з низки передумов (але не останньою за значенням) є високий технічний і технологічний рівень розвитку обчислювальної техніки, засобів зв'язку та телекомунікацій, програмних засобів, що дозволяють опрацьовувати та передавати величезні масиви інформації на значні відстані у необхідному форматі.

1.2. Загальна характеристика співвідношення виборчої системи, виборчого і референдумного процесів, виборчих і референдумних про-

цедур та їх інформатизація

Демократія неможлива без урахування волевиявлення народу. Це відомо ще з часів виникнення поняття про владу народу. Це одна з аксіом буття будь-якого демократичного суспільства.

Врахування волевиявлення народу при здійсненні народовладдя передбачає насамперед знання цієї волі.

Інструментарієм для отримання знань про волю народу є всенародні дорадчі опитування (консультативні референдуми), референдуми, вибори. Відповідно до Конституції України проводяться всеукраїнські референдуми, референдуми Автономної Республіки Крим та місцеві референдуми (в межах території відповідних адміністративно-територіальних одиниць). Законодавство України визначає референдум як спосіб прийняття громадянами України шляхом голосування законів України, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення.

Для організації та проведення референдумів і виборів у будь-якій демократичній країні створюються спеціальні державні (загальнонаціональні або федеральні чи місцеві) органи, які працюють на постійній або тимчасовій основі. Головне завдання таких органів – забезпечення своєчасності, об'єктивності, прозорості всього процесу організації та проведення різного роду виборів та референдумів і своєчасне оприлюднення результатів волевиявлення народу або його частини.

В Україні спеціальним державним органом, який відповідає за організацію і проведення всеукраїнських референдумів, виборів Президента України, народних депутатів України є Центральна виборча комісія. Це визначено положеннями Закону України «Про Центральну виборчу комісію» [2], стаття 33 якого дає право на застосування у виборчому процесі автоматизованих інформаційних систем.

Питання системної інформатизації інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів у сучасному світі посідають одне з найважливіших місць у житті суспільства. Це своєрідний індикатор рівня демократизації суспільства, рівня прозорості та чесності проведення виборів і референдумів.

Необхідно зазначити, що відповідно до Закону України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [13] визначення поняття «інформатизація» трактується як «сукуп-

ність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки».

Крім того, коли йдеться про вибори, необхідно розрізнати поняття «виборча процедура», «виборча кампанія», «виборчий процес», які часто-густо ототожнюються.

Виборча процедура – це заходи, спрямовані на організацію підготовки і проведення виборів, що здійснюються суб'єктами і учасниками виборчого процесу відповідно до вимог законодавства України про вибори.

Виборча процедура як сукупність організаційних дій може залишатися відносно незмінною досить тривалий час, протягом якого може пройти декілька виборчих кампаній.

Виборчими процедурами, наприклад, є процедури призначення виборів, утворення виборчих комісій, формування виборчих округів та дільниць для голосування, складання списків виборців, реєстрація кандидатів, організація фінансування передвиборної агітації кандидатів, виконання окремих контрольно-ревізійних функцій з боку системи виборчих комісій, охорона правопорядку під час виборчої кампанії, організація та проведення голосування на дільницях, підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків голосування та встановлення результатів виборів тощо.

Виборчий процес – це послідовне здійснення суб'єктами виборчого процесу (виборцями; виборчими комісіями; політичними партіями (блоками політичних партій), які висунули кандидатів на виборні пости і посади, офіційними спостерігачами від політичних партій (блоків політичних партій)) виборчих процедур, передбачених виборчим законодавством, початок і закінчення яких визначаються термінами, встановленими Конституцією України та законами України про вибори. Виборчий процес завершується офіційним оприлюдненням відповідною виборчою комісією результатів виборів.

Виборча кампанія – це сукупність дій і процедур, що здійснюються відповідно до законодавства країни суб'єктами і учасниками виборчого процесу з метою реалізації конституцій-

ного права на участь в управлінні державними чи місцевими справами, що здійснюються в період від початку офіційного оголошення виборчого процесу і до вступу на виборні пости і посади обраних осіб (інавгурація, прийняття присяги тощо). Тобто поняття «виборча кампанія» є значно ширшим, ніж поняття «виборчий процес».

Аналогічні підходи, на наш погляд, цілком прийнятні для визначення понять «референдумна процедура», «референдумний процес» та «референдумна кампанія». Відрізняються вони лише кінцевим результатом, переліком та характером здійснення відповідних процедур.

У цій роботі розглядаються питання системної інформатизації виборчих та референдумних процедур як складових виборчого та референдумного процесів в Україні.

Для того, щоб окреслити чинну виборчу систему України, оцінити рівень її сучасності та придатності до впровадження заходів інформатизації, сформулювати конкретні напрями подальшої системної інформатизації виборчих і референдумних процедур і процесів, необхідно також визначитися із поняттям «виборча система», її типологією та проаналізувати досягнутий рівень інформатизації названих вище процедур та процесів.

1.3. Виборчі системи та їх типологія

Як відомо, під терміном «виборча система» розуміють систему організації виборів виборних органів та посад у державі, що є результатом усвідомлення суб'єктами політичного процесу суспільних інтересів, домінуючої політичної традиції та культури. За своєю сутністю виборча система може бути демократичною та недемократичною. Демократична виборча система сприяє чіткій партійній структуризації парламенту, що у свою чергу дає змогу сформувати однопартійний чи коаліційний уряд і через партійну відповідальність за стан справ забезпечити стабілізацію політичної системи, її гласність та публічність. Принцип політичної структуризації передбачає не спрощення демократії до надання можливості представникам народу керувати урядом шляхом простого голосування, а посилення його відповідальності за реалізацію волі парламентської більшості, а відтак – волі представників більшості.

Громадськість поступово усвідомлює, що політична діяльність відповідатиме потребам суспільства лише тоді, коли набу-

де характеру професійної діяльності. Йдеться про найвищий ступінь такої діяльності – політичне функціонування, яке власне партіям, лобістським групам, рухам і т. ін. Громадяни з плином часу позбуваються негативізму у ставленні до таких понять, як «партія», «влада». Це явище закономірне. Адже наше суспільство перебуває на перехідній стадії від моноідеологічних форм диктатури до плюралістичної демократії [113].

Виділяють цілу низку функцій, які виконує виборча система:

– легітимізація владних повноважень виборної особи чи органу;

- відповідальність виборців;
- комунікативна;
- рекрутування політичних кадрів;
- забезпечення політичної конкуренції;
- оновлення політичної еліти;
- розподіл мандатів.

Ці функції можуть мати негативні наслідки.

Наприклад, оновлення політичної еліти може призвести до її розпорошення, дезорієнтації; функція забезпечення політичної конкуренції, за певних умов, – до дестабілізації політичної системи тощо [121].

Наслідком застосування певних виборчих систем неодмінно стає модифікація низки чинників політичного життя, а саме:

- 1) політичної системи;
- 2) кількості партій;
- 3) сутності партій;
- 4) зв'язку між депутатом і виборцями;
- 5) стратегії виборчих кампаній;
- 6) політичного кадрового добору.

Політики часто розмірковують: чому б не визначити параметри оптимальної виборчої системи і не застосовувати лише її на практиці? На думку західних політологів Рейна Таагепера та Метью Шугарта, цілком досконалої системи виборів не існує [121].

Розрізняють такі виборчі системи:

- мажоритарну;
- пропорційну;
- змішану (пропорційно-мажоритарну).

Мажоритарна виборча система, система відносної більшості (від фр. *majorite* – більшість) забезпечує перемогу канди-

датові, який отримав встановлену законом більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця система найчастіше застосовується на Американському континенті, в країнах Африки і Тихоокеанського басейну. Мажоритарна виборча система діє у Франції, Македонії та інших європейських державах, а також у деяких країнах-членах СНД – Казахстані, Киргизстані та ін.

Виділяють мажоритарну виборчу систему абсолютної та відносної більшості (плюральна система), а також преференційну виборчу систему.

За умовами першої обраним вважається той кандидат, який набрав абсолютну більшість голосів, тобто 50% голосів від загальної кількості виборців, які проголосували у конкретному виборчому окрузі та чий голоси визнані дійсними, плюс один голос; за умовами другої – перемагає той, хто набрав більше голосів, ніж будь-який інший кандидат.

Преференційне голосування застосовується у багатомандатних округах, де виборець самостійно визначає рейтинг внесених до бюлетеня кандидатів. Залежно від кількості депутатів, які обираються від виборчого округу, розрізняють одномандатну (обирається один депутат від округу) та багатомандатну (декілька депутатів від округу, кількість встановлюється законом конкретної держави) мажоритарну виборчу систему. Прикладом багатомандатної мажоритарної виборчої системи є система виборів Президента США. Його обирають, по суті, у два етапи: громадяни голосують за колегію «виборщиків», які висуваються єдиним списком комітетами політичної дії від партій із 50 штатів, а вже після цього колегії «виборщиків» віддають свої голоси персонально за кандидатів у президенти.

Отже, мажоритарна виборча система є майже досконалою, оскільки максимально враховує думку більшості виборців окремого виборчого округу. Водночас ця система має низку недоліків. Наприклад, невідповідність кількості здобутих партіями голосів виборців кількості отриманих ними депутатських мандатів. Трапляються випадки, коли партія, здобувши 49 % голосів, не отримує жодного мандата.

Пропорційна виборча система (від лат. *proportionalis* – той, що має правильне співвідношення) передбачає розподіл депутатських мандатів за списками кандидатів політичних партій та блоків партій пропорційно кількості голосів, отриманих кожним із цих списків. У цьому випадку виборець голосує не за

конкретну особу, а за ту чи іншу партію (блок партій), яка виставляє свій список кандидатів.

Така система характерна для Польщі, Ізраїлю, Фінляндії, Данії, Бельгії, Швейцарії, Швеції, Норвегії, Ірландії, Ісландії, Румунії, Люксембургу, Нідерландів. Як бачимо, пропорційне представництво домінує у державах-членах Європейського Союзу.

У пропорційній виборчій системі розрізняють «жорсткі» (виборець не може вплинути на розташування кандидатів у списку), «напівжорсткі» та «м'які» (виборець, голосуючи за партію, може віддати пріоритет окремому її кандидатові) виборчі списки.

Своєрідність пропорційної виборчої системи полягає у визначенні меж виборчого округу. Зазначимо, що в Західній Європі (у країнах ЄС зокрема) пропорційне представництво є найпоширенішим способом балотування і має низку відмінностей. У деяких країнах допускається «панашаж» (встановлений законом дозвіл виборцеві голосувати за кандидатів різних партій) та голосування з правом зміни порядку кандидатур у виборчих списках [114]. Заслужує на увагу правило «д'Ондта», яке застосовується як в пропорційній, так і у змішаній виборчій системах і полягає у розподілі залишкових мандатів між партіями у порядку зменшення [95].

На відміну від мажоритарної, пропорційна виборча система враховує відповідність між кількістю голосів та мандатів. Вона також не дозволяє поширювати практику купівлі виборчих округів, легалізує політичну діяльність шляхом відкритої конкуренції політичних партій та партійних коаліцій. У цьому її переваги. Недоліком системи є втрата безпосереднього зв'язку виборців з кандидатами у депутати і вже обраними за партійними списками депутатами.

Контроль за діяльністю депутата здійснює у цьому випадку безпосередньо політична партія.

Змішана виборча система, являючи собою комбінацію мажоритарної та пропорційної виборчих систем, значною мірою становить компроміс між носіями влади у державі.

Змішану виборчу систему використовують в Угорщині, Хорватії, а на пострадянському просторі – в Росії, Грузії, Вірменії.

Класичною схемою змішаної виборчої системи є поділ мандатів навпіл: 50 % – за мажоритарними округами, 50 % – за партійними списками.

Пропорційна і мажоритарна частини можуть мати різні значення – від 20 % до 50 %. 3-поміж варіантів такої виборчої сис-

теми є механізм обрання нижньої палати за пропорційним, а верхньої – за мажоритарним принципами. Для проходження політичних партій у вищі представницькі органи встановлюється відповідний бар'єр. Зокрема, у ФРН достатньо високий 5-відсотковий бар'єр не дає змоги потрапити до парламенту представникам радикальних організацій. Цей бар'єр сприяє водночас виробленню стійких основ політичної системи через укрупнення політичних партій, підтримуваних більшістю населення.

Хоча, як вказують західні та вітчизняні політологи, традиційно вважають, що суто пропорційна система сприяє ускладненню партійної системи через збереження великої кількості дрібних політичних партій, а мажоритарна система навпаки змушує партії шукати шляхи до об'єднання та коаліції, отже краще сприяє політичній структуризації суспільства.

1.4. Характеристика виборчої системи України

Виборча система в Україні відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України» [6] була класичною змішаною (пропорційно-мажоритарною) системою. З прийняттям Верховною Радою України нової редакції Закону України «Про вибори народних депутатів України» [7] вона стала пропорційною.

Але, на думку законотворців, яка ґрунтується на досвіді проведення виборів народних депутатів України за часів незалежності, виборча система, що існувала донедавна, мала низку суттєвих недоліків, зокрема:

1) не сприяла реальній політичній структуризації парламенту, натомість партіями парламентського типу в основному обиралися партії чи групи – представники фінансово-промислових кіл або виконавчої влади;

2) необ'єктивно відбивала преференції виборців через наявність цілісної пропорційної виборчої складової «жорсткого» типу. У випадку повного «закритого списку» виборці були позбавлені можливості віддавати голос безпосередньо за кандидатів у народні депутати – нівелювався принцип прямого виборчого права;

3) давала можливість застосування адміністративного ресурсу, що викривляло результати виборів;

4) не відповідає світовим тенденціям еволюції виборчих систем у напрямку демократизації пропорційної системи;

5) сприяла масовому проходженню до парламенту малопливових, політично маргінальних політиків, що використовували рейтинг лідера виборчого списку або прямий ресурс виконавчої влади;

6) розривала безпосередній зв'язок між виборцями та народними депутатами, що пройшли за списками політичних партій. Відповідно, партії в парламенті не реалізували власні виборчі програми. Це знімало з обранців народу персональну політичну відповідальність перед суспільством, особливо під час нових парламентських виборів.

Усе викладене зробило конче необхідним перехід до іншої моделі, яка б найбільшою мірою відповідала національним інтересам.

Протягом останніх років, а точніше починаючи з 1999 року, в українському політикумі велася дискусія щодо доцільності та механізмів реалізації пропорційної виборчої системи.

Зокрема, депутати реформаторського крила Верховної Ради та представники низки демократичних партій були переконані, що пропорційна система дасть змогу швидше структурувати суспільство та зміцнити політичні партії і в такий спосіб наблизитися до формування «спільної політичної волі» – своєрідного вияву політичної стабілізації.

Неадекватність змішаної (мажоритарно-пропорційної) виборчої системи політичним реаліям України дехто з політологів аргументує так: змішана виборча система передбачає неприпустиме для демократичної держави поєднання двох альтернативних принципів формування єдиного однопалатного органу вищої законодавчої влади [95].

Необхідно відзначити, що дискусія з приводу функціонування оптимальної виборчої системи завершилася прийняттям нової редакції Закону України «Про вибори народних депутатів України» [7] і встановленням в країні пропорційної виборчої системи «жорсткого» типу.

З 2004 року в Україні фактично розпочато процес випробування цієї системи.

В українському суспільстві немає і не може бути однозначного ставлення до питання, якій бути виборчій системі. Це, насамперед, зумовлено недостатнім рівнем правової освіти українського виборця, його консерватизмом і загалом негативним ставленням до політичних партій (їх надто великої кількості та ідеологічної одноманітності), що суттєво не впливають на систему прийняття політичних рішень та об'єднують у своїх лавах не більше 2–3 відсотків дорослого населення країни.

Будь-який проект закону про вибори на пропорційній основі у парламенті раніше стикався із супротивом, який, як правило, пояснювався обмеженням прав громадян вільно обирати і бути обраними до органів державної влади (вимога статті 38 Конституції України [1]). Це цілком вірне застереження.

Втім тепер майже всі політичні сили погодилися із необхідністю впровадження в Україні пропорційної виборчої системи. Головним предметом дискусії залишався механізм її введення.

Наскільки гостра дискусія навколо цього питання розгорнулася у Верховній Раді можна судити з того, що за період з 16 травня 2002 року, тобто з початку роботи Верховної Ради України IV скликання, до 18 лютого 2004 року було зареєстровано 14 проектів Закону України «Про вибори народних депутатів України». Необхідно зазначити, що майже 80 відсотків з них було зареєстровано за останні три місяці до вказаного строку.

Нарешті ця дискусія припинилася – Верховна Рада України 25 березня 2004 року прийняла нову редакцію Закону України «Про вибори народних депутатів України» [7] із закладеним механізмом реалізації пропорційної виборчої системи.

Конституційний склад Верховної Ради України – 450 народних депутатів України – обирається за виборчими списками політичних партій (блоків) по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу.

Для проведення виборів територія України поділяється на 450 територіальних виборчих округів з приблизно однаковою кількістю виборців. Кожна політична партія (блок політичних партій) – суб'єкт виборчого процесу подає на реєстрацію до Центральної виборчої комісії виборчий список кандидатів у народні депутати, що висуваються партією (блоком) у кількості, що не може перевищувати кількості депутатів конституційного складу Верховної Ради України. До виборчого бюлетеня включаються прізвища перших п'яти кандидатів у народні депутати України виборчого списку від партії (блоку). Громадяни України, які мають право голосу, своє право висування кандидатів у депутати реалізують виключно через політичні партії (виборчі блоки політичних партій) у порядку, встановленому названим Законом. Таким чином, реальне право висування кандидатів у депутати належить тільки політичним партіям (виборчим блокам політичних партій), що практично усуває від процесу висування кандидатів більшість дорослого населення країни. Виборцям, які не охоплені членством у політичних партіях (а таких біль-

шість), залишається лише погоджуватися або не погоджуватися із виборчими списками кандидатів, запропонованих партіями.

Допускається висування політичною партією (виборчим блоком політичних партій) осіб, які не є членами політичних партій. Самовисування не допускається.

Для реєстрації у Центральній виборчій комісії виборчого списку партія (блок політичних партій) вносить на спеціальний розрахунковий рахунок Центральної виборчої комісії грошову заставу в сумі 2500 мінімальних заробітних плат. Грошова застава повертається партіям (блокам політичних партій), які здобули підтримку не менше як 3,0 % голосів виборців у загальнодержавному виборчому окрузі.

До виборчого бюлетеня вносяться назви політичних партій (виборчих блоків політичних партій) у порядку, визначеному жеребкуванням, що проводить Центральна виборча комісія після реєстрації виборчих списків партій (блоків політичних партій). Після повної назви партії (блоку) зазначаються прізвища, імена, по батькові перших п'яти кандидатів у народні депутати, включених до виборчого списку партії (блоку).

Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків партій (блоків), що отримали три і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні в загальнодержавному виборчому окрузі. Депутатські мандати розподіляються між виборчими списками партій (блоків) пропорційно співвідношенню кількості отриманих голосів виборців кандидатами у депутати, включеними до виборчих списків партій (блоків), та визначеної виборчої квоти (кількості голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата).

Результатом впровадження пропорційної виборчої системи, як очікують політологи, буде досягнення зазначених нижче цілей.

Політична структуризація суспільства. Суб'єктом виборчого процесу, який може реалізувати своє право на висування кандидатів у депутати, стає виключно політична партія (виборчий блок політичних партій). Під час виборів здійснюється здорова внутрішньопартійна конкуренція. Свій вибір виборець буде здійснювати, виходячи з авторитетності та впливовості політичних партій, їх кращих представників, що увійшли до першої п'ятірки виборчого списку, привабливості політичних програм. Однак при цьому не зникає масове політичне проштовхування

та підтягування маловідомих осіб. Існує також можливість використання грошових, адміністративних, інших ресурсів для отримання значного відсотку «прохідних місць» у партійному виборчому списку кандидатів у депутати. У результаті держава буде мати парламент, що складатиметься з народних депутатів різної «вагової категорії».

Партійні фракції в парламенті формуватимуться партіями, які мають реальну підтримку виборців. Таким чином, вибори до Верховної Ради України на основі даної моделі мають призвести до створення парламентської більшості на основі партії (блоку) – переможця на виборах або до об'єднання партій, що подолали тривідсотковий бар'єр, навколо тих, що отримали найбільшу кількість голосів на ідеологічній чи договірній основі.

Прозорість та персоніфікація виборів. Система, на жаль, не сприятиме кращій персоніфікації виборів, оскільки безпосередньо виборцями визначатимуться лише «прохідні партії» та «п'ятірка» їх найбільш відомих представників.

Об'єктивність виборчої системи, її зрозумілість та сприйняття виборцями. Однією з основних переваг системи є її простота та зрозумілість у використанні, об'єктивність принципів, згідно з якими визначаються переможці. Слід підкреслити еволюційність такої трансформації виборчого законодавства, оскільки вона є наступним прогресивним кроком у розвитку виборчого законодавства в Україні.

Водночас цей крок залишається ще напівзаходом на шляху остаточного впровадження такої пропорційної системи, за якої виборці могли б віддати свої голоси за конкретних уповноважених представників політичних партій (виборчих блоків політичних партій) в кожному виборчому окрузі. Саме з них мала би сформуватися національна політична еліта, відома в регіонах і підтримувана виборцями. І вже з неї було б сформовано партійні фракції в парламенті, що мали б реальну підтримку в регіонах, оскільки їх обрання було б персоніфікованим. У виборчих округах така персоніфікація кандидата від політичної партії (виборчого блоку політичних партій) дозволила б виборцям обирати відомі особистості, які б значно покращили якісний склад обраних народних депутатів України.

Запровадження обраної законодавцями пропорційної виборчої системи сприятиме проходженню до парламенту 5–6 потужних національних політичних партій (блоків політичних партій). Це будуть партії (блоки політичних партій) більш готові до ведення

політичного діалогу, укладання політичних угод; партії, які матимуть можливість сформувати парламентську більшість, яка візьме на себе відповідальність за реалізацію державної політики та формування коаліційного Уряду, однак якісний склад її за чинним виборчим законом буде визначатися, на жаль, не виборцями безпосередньо, а керівництвом політичних партій (блоків політичних партій).

1.5. Загальна характеристика виборчого і референдумного процесів

Виборчий і референдумний процеси краще за все характеризуються засадами, на яких вони здійснюються, суб'єктами цих процесів і етапами здійснення виборчих та референдумних процедур.

Відповідно до чинних Законів України «Про вибори народних депутатів України» [7], «Про вибори Президента України» [9] та «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [11] виборчий процес здійснюється на засадах:

1) законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес;

2) політичного плюралізму та багатопартійності;

3) публічності і відкритості виборчого процесу;

4) рівності прав партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу;

5) рівності прав усіх кандидатів у депутати, кандидатів на пост Президента України та на посаду сільського, селищного, міського голови;

6) свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу кандидатів у депутати, кандидатів на пост Президента України та на посаду сільського, селищного, міського голови до засобів масової інформації незалежно від їх форми власності;

7) неупередженості органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, судів, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до партій (блоків), кандидатів у депутати, кандидатів на пост Президента України та на посаду сільського, селищного, міського голови.

Виборчий процес в інтегрованому вигляді включає такі етапи:

1) складання списків виборців;

2) утворення територіальних виборчих округів;

- 3) утворення виборчих дільниць;
- 4) утворення виборчих комісій;
- 5) висування та реєстрація кандидатів у депутати, на пост Президента України та на посаду сільського, селищного, міського голови;
- 6) проведення передвиборної агітації;
- 7) голосування (повторне голосування);
- 8) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування та результатів виборів депутатів.

Кожний із названих етапів включає певне коло визначених законодавством процедур, тобто заходів, спрямованих на організацію підготовки і проведення виборів чи референдумів, що здійснюються суб'єктами і учасниками виборчого чи референдумного процесів відповідно до вимог законодавства.

Суб'єктами виборчого процесу є:

- 1) виборці (кожен зокрема);
- 2) виборчі комісії, утворені відповідно до вимог виборчого законодавства України;
- 3) партії (блоки), місцеві організації партій (блоків), які висунули кандидатів у депутати, на пост Президента України та на посаду сільського, селищного, міського голови;
- 4) кандидати у депутати, на пост Президента України та на посаду сільського, селищного, міського голови, зареєстровані у порядку, встановленому відповідним Законом;
- 5) уповноважені представники, довірені особи, офіційні спостерігачі від партій (блоків), місцевих організацій партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу.

На жаль, у Законі України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» [12], який було прийнято Верховною Радою Української РСР ще 3 липня 1991 року, така чітка характеристика складових референдумного процесу відсутня. Але, не зважаючи на це, аналіз Закону показує, що всі перелічені складові характеристики виборчого процесу характерні і для референдумного процесу.

Складовими виборчого чи референдумного процесів є правові засади, на яких вони здійснюються, суб'єкти і учасники цих процесів і виборчі чи референдумні процедури, які здійснюються суб'єктами і учасниками виборчих чи референдумних процесів відповідно до вимог законодавства України.

Таким чином, виборчий чи референдумний процеси – це послідовне здійснення суб'єктами і учасниками виборчого чи

референдумного процесу (виборцями, учасниками референдуму, політичними партіями (блоками політичних партій), які висунули кандидатів на виборні пости і посади; офіційними спостерігачами від політичних партій (блоків політичних партій), ініціативними групами тощо) виборчих чи референдумних процедур, передбачених законодавством про вибори і референдуми, початок і закінчення яких визначається офіційно оголошеними строками, встановленими Конституцією України та законами України про вибори і референдуми.

Виборчий чи референдумний процеси завершуються офіційним оприлюдненням відповідною виборчою комісією, комісією з референдуму результатів виборів чи референдуму.

1.6. Особливості інформатизації виборчого процесу за існування різних типів виборчих систем

Для виявлення особливостей інформатизації виборчого процесу з урахуванням існування різних типів виборчих систем та різних типів виборів необхідно повернутися до визначення терміну «інформатизація».

Як зазначалося вище, «інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [13].

Питання сукупності взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних процесів організації підготовки і проведення виборів та референдумів у державі вирішуються відповідно до Конституції України, законів України про вибори і референдуми, в межах вимог яких здійснюються відповідні процеси з використанням сучасних інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій для до-

сягнення головної мети – реалізації конституційних прав громадян та задоволення інформаційних потреб суспільства під час підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні.

Розглядаючи питання інформатизації процесів з підготовки та проведення виборів і референдумів, на наш погляд, можна стверджувати, що тип виборчої системи, на понятійному рівні, є вищим по відношенню до конкретного типу виборів, і саме він визначає політичну, правову та організаційно-технологічну базу інформатизації процесу підготовки та проведення конкретного типу і виду виборів.

Але в інформатизації будь-якого виборчого процесу характерні особливості, і вони знаходяться в зовсім іншій площині вирішення.

Відсутність сталої організаційно-адміністративної структури виборчих комісій (системи виборчих комісій, комісій з референдуму нижчого рівня) водночас із дискретністю проведення виборів в Україні тягне за собою необхідність епізодичного «розгортання» та «згортання» програмно-технічних комплексів ЄІАС «Вибори» як у масштабах усієї держави, так і в окремих виборчих округах. Крім того, це безпосередньо спричиняє кадрову нестабільність та досить низький рівень кваліфікації технічного персоналу виборчих комісій, комісій з референдуму нижчого рівня. Саме у цьому і полягає головна особливість і складність інформатизації виборчого процесу.

1.7. Автоматизація виборчих і референдумних процедур як первинна ланка інформатизації виборчого і референдумного процесів

Процес підготовки та проведення виборів і референдумів є досить складним технологічним процесом, який включає в себе необхідність та обов'язковість виконання багатьох технологічних операцій – виборчих процедур.

Саме питання автоматизації або механізації послідовного виконання сукупності окремих виборчих і референдумних процедур, що складають відповідний процес, є тим базисом, який дозволяє досягти головної мети – реалізації конституційних прав громадян вільно обирати і бути обраними до органів державної влади і місцевого самоврядування, а також задоволення

інформаційних потреб суспільства під час підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні.

Визначення понять «виборча процедура» та «виборчий процес» було наведено вище.

Навіть побіжний аналіз різних типів виборчих систем, різних типів виборів виявляє багато однакових або подібних виборчих процедур: процедури призначення виборів, утворення виборчих комісій, формування виборчих округів та дільниць для голосування, складання списків виборців, реєстрації кандидатів, організації фінансування передвиборної агітації кандидатів, виконання окремих контрольно-ревізійних функцій з боку системи виборчих комісій, охорони правопорядку під час виборчої кампанії, організації голосування на дільницях, підрахунку голосів виборців, встановлення підсумків голосування та встановлення результатів виборів тощо. Виключення з цього правила трапляються тільки під час організації виборів Президента України та всеукраїнських референдумів. Ця різниця полягає у появі «додаткових» процедур, зокрема збору і перевірки підписних листів. У всіх інших випадках за різних типів виборчих систем і, власне, різних типів виборів відмінність у характері і переліку процедур полягає в наявності різних джерел утворення інформації, у неодноразовості її надходження та у неоднакових граничних умовах, які ніяким чином не впливають на структуру програмно-алгоритмічного забезпечення процесу автоматизації або механізації виконання тієї чи іншої виборчої процедури того чи іншого виборчого процесу.

Таким чином, можна стверджувати, що тип виборчої системи (мажоритарна, пропорційна або змішана) ніяким чином не впливає на принципові підходи до вирішення питання системної інформатизації процесів підготовки і проведення виборів в Україні.

Далі автори спробують аргументовано довести, що й тип виборів чи референдумів, які проводяться в державі, теж майже не впливає на ці процеси. Наявність достатньої кількості програмних модулів, що автоматизують виконання будь-яких відомих виборчих чи референдумних процедур, які виконуються за подібною чи іншою технологією, дозволяє розробникам сконструювати автоматизовану систему інформаційно-аналітичного забезпечення будь-яких виборчих чи референдумних процесів із використанням сучасних засобів інформатизації.

ГЛАВА 2

АНАЛІЗ РІВНЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ СИСТЕМНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ У ВИБОРЧІ ТА РЕФЕРЕНДУМНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У 1997–2004 рр.

2.1. Центральна виборча комісія – еволюція визначених законодавством повноважень і професійного впровадження засобів системної інформатизації у виборчі та референдумні процеси

Для глибшого розуміння реального становища в Україні у сфері системної інформатизації виборчих і референдумних процесів необхідно з'ясувати роль і місце у цих процесах «головного» відповідального виконавця за організацію підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні.

Як в часи існування Української РСР, так і в часи короткої історії незалежної України, важлива роль в організації підготовки та проведення виборів і всеукраїнських референдумів відводиться Центральній виборчій комісії. Але історично в різні часи ця роль її і, відповідно, вплив на організацію підготовки та проведення виборів і референдумів суттєво відрізняються. Це добре видно при зіставленні відповідних положень статей законів про вибори народних депутатів Української РСР, що визначають повноваження Центральної виборчої комісії.

Закон Української РСР «Про вибори народних депутатів Української РСР» від 1989 року [3] таким чином визначив ці повноваження Центральної виборчої комісії у системі виборчих комісій республіки, що перебувала у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР):

«Стаття 22. Повноваження Центральної виборчої комісії по виборах народних депутатів Української РСР

Центральна виборча комісія по виборах народних депутатів Української РСР:

1) організує підготовку і проведення виборів народних депутатів Української РСР;

2) здійснює на всій території Української РСР контроль за виконанням цього Закону і забезпечує його однакове застосування; дає роз'яснення про порядок застосування Закону, входить в ра-

зі необхідності у Верховну Раду Української РСР з поданнями про його тлумачення;

3) утворює виборчі округи;

4) спрямовує діяльність виборчих комісій;

5) вирішує питання про приписку виборчих дільниць, які знаходяться за межами Української РСР, до виборчих округів на території Української РСР;

6) розподіляє кошти по виборчих комісіях; контролює забезпечення виборчих комісій приміщеннями, транспортом, зв'язком і розглядає інші питання матеріально-технічного забезпечення виборів;

7) встановлює форми виборчих бюлетенів по виборах народних депутатів Української РСР, списків виборців, протоколів передвиборних зборів і засідань виборчих комісій, інших виборчих документів, зразки виборчих скриньок і печаток виборчих комісій, порядок зберігання виборчих документів;

8) заслуховує повідомлення міністерств, державних комітетів і відомств Української РСР, інших державних і громадських органів у питаннях, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів;

9) реєструє обраних депутатів, підбиває підсумки виборів у цілому по республіці, публікує в пресі повідомлення про підсумки виборів і список обраних народних депутатів Української РСР;

10) передає мандатній комісії Верховної Ради Української РСР документацію, необхідну для перевірки повноважень депутатів;

11) вирішує питання, пов'язані з проведенням повторних виборів;

12) розглядає питання про скасування рішення про реєстрацію кандидата в депутати у випадках, передбачених статтею 40 цього Закону;

13) вирішує питання, пов'язані з організацією відкликання народних депутатів Української РСР;

14) призначає вибори народних депутатів Української РСР замість вибулих і забезпечує їх проведення;

15) розглядає заяви і скарги на рішення і дії виборчих комісій, скасовує рішення комісій, зупиняє їх дію або приймає інші рішення з цих питань. Рішення Центральної виборчої комісії є остаточними;

16) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону та інших законів Української РСР.»

Після проголошення Україною за підсумками всеукраїнського референдуму в 1990 році державної незалежності, напередодні перших в історії незалежної України виборів народних депутатів України Верховна Рада України в 1993 році ухвалила іншу редакцію Закону України «Про вибори народних депутатів

Україні» [4], в якій повноваження Центральної виборчої комісії формулюються вже іншим чином. Відповідно зростає її роль, місце і відповідальність за організацію виборчого процесу, а саме:

«Стаття 14. Центрально виборча комісія

1. Центрально виборча комісія є найвищим органом по організації і проведенню виборів і утворюється, як правило, одночасно з призначенням виборів, але не пізніше як за 120 днів до дня їх проведення.

2. Центрально виборча комісія затверджується у складі голови, двох заступників голови, секретаря і 11 членів комісії Верховною Радою України за поданням Голови Верховної Ради України.

Голова, заступники голови, секретар Центральної виборчої комісії та не менше третини її складу повинні мати вищу юридичну освіту.

3. Голова, заступники голови і секретар Центральної виборчої комісії працюють на постійній основі.

4. Політичні партії та їх виборчі блоки, які відповідно до цього Закону беруть участь у виборчій кампанії, можуть призначити по одному представнику при Центральній виборчій комісії з правом слова.

5. Строк повноважень Центральної виборчої комісії – чотири роки.

Центрально виборча комісія здійснює свої повноваження до призначення її нового складу.

6. Центрально виборча комісія у п'ятиденний термін після її утворення публікує відомості про свій персональний склад, місце знаходження, поштову адресу, а також повідомляє рахунок, на який можуть вноситись пожертвування до централізованого виборчого фонду, і дає роз'яснення щодо права громадян та юридичних осіб вносити пожертвування до цього фонду.

7. Центрально виборча комісія:

1) організовує підготовку і проведення виборів народних депутатів України;

2) здійснює на всій території України контроль за виконанням виборчого законодавства і забезпечує його однакове застосування;

3) дає роз'яснення про порядок застосування виборчого законодавства, входить в разі необхідності до Верховної Ради України з поданням про його тлумачення або внесення до нього змін чи доповнень;

4) утворює виборчі округи;

5) спрямовує діяльність окружних і дільничних виборчих комісій;

6) встановлює порядок використання коштів на проведення виборів і розподіляє їх по виборчих комісіях та відповідних місцевих Радах, сприяє забезпеченню виборчих комісій приміщеннями, транспортом, зв'язком, розглядає інші питання матеріально-технічного забезпечення виборів;

7) встановлює форми виборчих бюлетенів по виборах депутатів, списків виборців, протоколів засідань виборчих комісій, інших виборчих документів, зразки виборчих скриньок для голосування, печаток виборчих комісій, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів;

8) заслуховує повідомлення виборчих комісій, міністерств і відомств України, інших державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів;

9) публікує список округів, інформацію про строки проведення виборчої кампанії та інші матеріали про свою діяльність;

10) реєструє партії та їх виборчі блоки, які виявили намір висунути кандидатів для участі у виборах;

11) реєструє обраних депутатів, підбиває підсумки виборів у цілому по Україні, публікує в пресі та оголошує в інших засобах масової інформації підсумки виборів і список обраних депутатів;

12) інформує Верховну Раду України про результати виборів та визнання повноважень депутатів;

13) вирішує питання призначення і проведення повторних виборів, виборів замість депутатів, які вибули, а також питання, пов'язані з організацією відкликання депутатів;

14) розглядає заяви, звернення і скарги громадян на рішення та дії окружних і дільничних виборчих комісій (крім скарг на неправильності в списках виборців), скасовує рішення виборчих комісій або зупиняє їх дію, приймає інші рішення з цих питань;

15) вирішує питання за поданням Міністерства закордонних справ України про приписку виборчих дільниць, які утворюються при представництвах України за кордоном, до виборчих округів на території України;

16) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону та інших актів законодавства України.»

З положень норм цих законів Української РСР та України, як незалежної держави, стає очевидним, що Центральна виборча комісія була тимчасово функціонуючим органом для вирішення визначеного кола організаційно-методичних питань з організації підготовки та проведення виборів. Жодного натяку на інституціональність, накопичення та використання досвіду щодо організації підготовки та проведення виборів, не кажучи вже

про участь у вдосконаленні виборчого законодавства, тут не міститься.

На п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, на п'ятому році незалежності України, було прийнято Основний закон держави – Конституцію України [1], в якій цілий розділ – розділ III – «Вибори. Референдум» присвячено основним заходам організації підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні. Але, не зважаючи на те, що цей розділ містить шість статей, законодавець не окреслив достатньо виразно повноваження головного виконавця з реалізації означених процедур процесів підготовки та проведення виборів і референдумів. Тільки у пункті 21 статті 85 розділу IV «Верховна Рада України», присвяченому визначенню повноважень Верховної Ради України, існує побічна згадка про головного відповідального виконавця за організацію підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні – Центральну виборчу комісію в контексті того, що до повноважень Верховної Ради України належить призначення на посади та припинення повноважень членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України.

Але в статті 106 розділу V «Президент України» Конституції України [1], присвяченій визначенню повноважень Президента України, відповідна похідна функція щодо подання на розгляд Верховної Ради України кандидатур для призначення на посади та припинення повноважень членів Центральної виборчої комісії відсутня взагалі.

Скоріше за все, законодавець покладав деталізацію цих положень законодавства на спеціальні закони, що мали б урегулювати ці питання. Але, не зважаючи на викладене, необхідно заради об'єктивності зауважити, що у порівнянні із попереднім періодом законодавцем було зроблено досить значний крок уперед до відокремлення процесів організації підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні від безпосередньої участі і впливу інших державних інституцій, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

На виконання положень Конституції України як суверенної держави 24 вересня 1997 року Верховна Рада України приймає нову редакцію Закону України «Про вибори народних депутатів України» [5], в якому досить суттєво змінено повноваження Центральної виборчої комісії та принципи її формування, а саме:

«Стаття 10. Утворення виборчих комісій

1. Центральна виборча комісія є постійно діючим державним органом. Комісія є юридичною особою, має печатку із своїм найменуванням і зображенням Державного Герба України. До складу Центральної виборчої комісії входять 15 членів комісії. Верховна Рада України призначає на посаду та припиняє повноваження членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України.

2. Члени Центральної виборчої комісії зі свого складу обирають голову, заступника голови та секретаря комісії.

3. Голова, заступник голови, секретар комісії, а також не менше третини інших членів комісії повинні мати вищу юридичну освіту.

4. Після сформування Центральної виборчої комісії відповідно до цього Закону її персональний склад протягом року не можна змінювати більш як на одну третину.

5. Кожна політична партія, виборчий блок партій, список кандидатів у депутати яких зареєстровано для участі у виборах, може на період виборчої кампанії делегувати одного представника до Центральної виборчої комісії для участі в її засіданнях з правом дорадчого голосу. Представником політичної партії, виборчого блоку партій може бути громадянин України, що має право обирати і не є кандидатом у депутати.

Стаття 11. Повноваження Центральної виборчої комісії

Центральна виборча комісія:

1) здійснює на всій території України контроль за виконанням виборчого законодавства і забезпечує його однакове застосування;

2) очолює систему виборчих комісій, які утворюються для проведення виборів народних депутатів України, спрямовує їх діяльність;

3) здійснює методичне забезпечення діяльності виборчих комісій;

4) розробляє і затверджує кошторис витрат на підготовку та проведення виборів, встановлює порядок використання коштів, виділених з державного бюджету на проведення виборів, вирішує питання матеріально-технічного забезпечення підготовки та проведення виборів, здійснює контроль за цільовим використанням коштів;

5) здійснює контроль за використанням виборчих фондів політичних партій, виборчих блоків партій, кандидатів у депутати відповідно до вимог цього Закону;

6) утворює виборчі округи, публікує список виборчих округів із зазначенням їх номерів, територіальних меж, центрів та кількості виборців у кожному виборчому окрузі;

7) приймає рішення за поданням відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади про приписку до одномандатних виборчих округів виборчих дільниць, які утворюються за межами території України;

8) реєструє списки кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій та видає політичним партіям, виборчим блокам партій копію рішення про реєстрацію цих списків, а кандидатам у депутати – посвідчення про їх реєстрацію;

9) реєструє уповноважених осіб політичних партій, виборчих блоків партій, видає їм посвідчення;

10) публікує зареєстровані списки кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій, передвиборні програми політичних партій, виборчих блоків партій та відомості про кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій, які включаються до виборчого бюлетеня у порядку, визначеному цим Законом;

11) встановлює форми виборчих бюлетенів, затверджує текст бюлетеня по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу, забезпечує його виготовлення;

12) встановлює форми списків виборців, протоколів засідань виборчих комісій, посвідчень та інших виборчих документів, передбачених цим Законом, зразки виборчих скриньок для голосування, печаток виборчих комісій, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;

13) заслуховує повідомлення виборчих комісій, а також міністерств та інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань, пов'язаних з підготовкою та проведенням виборів;

14) здійснює функції окружної виборчої комісії багатомандатного загальнодержавного виборчого округу, встановлює результати виборів по ньому, повідомляє про них населення через засоби масової інформації;

15) реєструє обраних депутатів у випадках, передбачених цим Законом;

16) підбиває підсумки виборів у цілому по Україні, інформує про них Верховну Раду України;

17) приймає рішення про проведення повторних виборів;

18) встановлює результати голосування та виборів по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу і публікує їх; публікує списки депутатів, обраних по одномандатних і багатомандатному виборчих округах, із зазначенням даних, передбачених частиною четвертою статті 44 цього Закону;

19) видає тимчасове посвідчення народного депутата України особам, які обрані та виконали вимоги Конституції України і за-

конів України щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності;

20) приймає рішення про проведення виборів у одномандатних виборчих округах замість депутатів, які вибули, організовує проведення цих виборів;

21) розглядає звернення, заяви і скарги щодо рішень і дій або бездіяльності окружних та дільничних виборчих комісій, приймає по них рішення;

22) розглядає заяви юридичних та фізичних осіб стосовно питань, що віднесені до її компетенції, і приймає по них рішення;

23) встановлює форму підписних листів, забезпечує їх зразками окружні виборчі комісії. Має право контролювати достовірність підписів виборців, зібраних на підтримку політичних партій, виборчих блоків партій;

24) контролює діяльність окружних виборчих комісій щодо питань забезпечення приміщеннями, транспортом, зв'язком, іншими засобами матеріально-технічного забезпечення виборів;

25) публікує дати початку і закінчення подання кандидатур у члени виборчих комісій, утворення виборчих комісій, утворення виборчих округів, подання списків кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій та реєстрації кандидатів у депутати, інших заходів, визначених цим Законом;

26) визначає порядок використання державних засобів масової інформації у зв'язку з проведенням виборів;

27) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону та інших законів України».

Таким чином, вперше в законодавство України було введено норму щодо інституціональності державного органу, який відповідає за організацію підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні на загальнодержавному рівні.

Відповідно до частини першої статті 10 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [5] 5-го та 12-го листопада 1997 року Верховна Рада України своїми постановами [41, 42] призначила перших одинадцять із п'ятнадцяти членів Центральної виборчої комісії.

Невдовзі, 13 листопада 1997 року новопризначені члени Центральної виборчої комісії на першому засіданні обрали керівництво Центральної виборчої комісії – Голову Комісії, його заступника та секретаря Комісії, поклавши тим самим початок існуванню в Україні нової незалежної державної інституції.

Нарешті 17 грудня 1997 року було прийнято Закон України «Про Центральну виборчу комісію» [2], у статті 1 якого чітко зафіксовано, що Центральна виборча комісія (далі – Комісія) є постій-

но діючим державним органом, який відповідно до Конституції України, цього та інших законів України забезпечує організацію підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, а також всеукраїнських референдумів. Крім того, у цій статті також зазначено, що Комісія здійснює консультативно-методичне забезпечення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів і проведення місцевих референдумів.

Щодо ролі і місця Центральної виборчої комісії у системі виборчих комісій та комісій з референдуму в державі, то стаття 1 цього Закону чітко регламентує, що Комісія очолює систему виборчих комісій, які утворюються для підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України та всеукраїнського референдуму, спрямовує їх діяльність.

Отже, з прийняттям цього Закону України завершився відповідальний етап законодавчого становлення Центральної виборчої комісії як окремої, незалежної державної інституції, яка несе належну відповідальність перед суспільством за організацію та проведення виборів і референдумів в Україні на загальнонаціональному рівні та в межах консультативно-методичного забезпечення – на місцевому рівні.

Створення Центральної виборчої комісії як постійно діючого державного органу та Секретаріату Комісії для забезпечення діяльності Комісії дозволило на професійній основі розпочати роботи із системного впровадження у виборчий і референдумний процеси засобів інформатизації, про що буде йти мова в наступних розділах.

2.2. Характеристика першого етапу впровадження засобів системної інформатизації у процесі підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні

Особливо важливою для досліджуваного нами предмету є наявність у Законі України «Про Центральну виборчу комісію» [2] положень статті 33 «Використання Комісією автоматизованої інформаційної системи», а саме:

«У разі застосування автоматизованої інформаційної системи при проведенні виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнського референдуму Комісія створює групу із числа її членів для контролю за її використанням.

Члени Комісії мають право знайомитися з будь-якою інформацією, що вводиться до автоматизованої інформаційної системи або виводиться з неї.

Під час процедури голосування автоматизована інформаційна система використовується виключно для спостереження за ходом і результатами голосування. Дані про результати голосування, отримані через автоматизовану інформаційну систему, є попередньою інформацією, що не має юридичних наслідків».

Наявність цієї статті у Законі України «Про Центральну виборчу комісію» свідчить про те, що законодавець лише окреслив можливість застосування сучасних засобів обчислювальної техніки та досягнень у галузі інформатики під час підготовки та проведення виборів і референдумів у державі.

Як зазначалося вище, формування Центральної виборчої комісії та її Секретаріату об'єктивно створило умови для формування професійного колективу фахівців–організаторів виборів і референдумів, котрі, працюючи на постійній основі, професійно виконували би покладені на них обов'язки.

Так, у Секретаріаті Центральної виборчої комісії було створено управління інформатизації у складі відділів програмного забезпечення, технічного забезпечення та обробки інформації, яке відповідно до вимог положення про управління інформатизації на професійній основі розпочало формування вимог щодо розробки і проектування підсистем, котрі в подальшому лягли в основу ЄІАС «Вибори».

ЄІАС «Вибори» у своєму становленні і розвитку пройшла кілька етапів, кожний з яких характеризується різною функціональною повнотою Системи, переліком завдань, що вирішуються за допомогою засобів Системи, якістю послуг, оперативністю отримуваної інформації, здатністю Системи впливати на прийняття оперативних і оптимальних рішень відповідними виборчими комісіями тощо.

Перший етап впровадження системної інформатизації у процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні розпочався в кінці 1997 року з організації автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки та проведення виборів народних депутатів України в 1998 році і завершився організацією автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення виборів Президента України 1999 року та Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році.

2.2.1. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення виборів народних депутатів України у 1998 році

Центральна виборча комісія з першого дня свого існування як постійно діючого державного органу звертала належну увагу на розробку та впровадження у технологічні процеси підготовки та проведення виборів і референдумів автоматизованих інформаційних систем. У жовтні 1997 року було створено Центральну виборчу комісію, а вже на 29 березня 1998 року було призначено чергові вибори народних депутатів України, і необхідно було жорстко дотримуватися встановлених законодавством строків проведення відповідних етапів виборчого процесу, початок якого було оголошено 14 листопада 1997 року.

Ще наприкінці 1997 року завдяки оперативним заходам Комісії було створено локальну технологічну мережу Центральної виборчої комісії для формування первинних баз даних щодо виборів народних депутатів України 1998 року.

У 1998 році було здійснено:

- ◆ розробку технологічної комп'ютерної інформаційної мережі формування баз даних Центральної виборчої комісії;
- ◆ розробку системи зв'язку Центральної виборчої комісії на базі АТС «Дефініті»;
- ◆ встановлення програмно-технічних комплексів на базі персональних комп'ютерних станцій та серверного обладнання баз даних;
- ◆ монтаж програмно-технічних засобів та аудіо-візуального комплексу прес-центру Центральної виборчої комісії;
- ◆ забезпечення системою захисту від несанкціонованого доступу технологічних приміщень;
- ◆ проектування та введення в експлуатацію інформаційної комп'ютерної мережі для використання ресурсів глобальної інформаційної мережі Інтернет;
- ◆ проектування та введення в експлуатацію Інтернет-вузла для надання послуг електронної пошти та організації веб-сайту Центральної виборчої комісії;
- ◆ розробку інформаційно-аналітичної системи рівня Центральної виборчої комісії для інформаційної підтримки виборчого процесу під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України у 1998 році;

◆ розробку системи формування та передачі інформації від тимчасово функціонуючих регіональних інформаційних центрів (27 одиниць) до Центральної виборчої комісії щодо ходу голосування та підрахунку голосів у розрізі окружних виборчих комісій під час проведення виборів народних депутатів України.

Інформаційно-аналітична система підтримки виборів народних депутатів України у 1998 році – ІАС «Вибори-98» – мала дворівневу ієрархічну архітектуру:

- перший рівень – інформаційно-аналітична система рівня Центральної виборчої комісії;

- другий рівень – регіональні центри збору та обробки інформації, що надходить від окружних виборчих комісій.

База даних ІАС «Вибори-98» рівня Центральної виборчої комісії формувалася безпосередньо операторами Центральної виборчої комісії для інформування щодо:

◆ обліку утворених одномандатних виборчих округів та виборців;

◆ персонального складу окружних виборчих комісій;

◆ даних про політичні партії, виборчі блоки політичних партій;

◆ кандидатів у народні депутати України;

◆ офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій;

◆ надходження та використання коштів виборчих фондів політичних партій (виборчих блоків політичних партій);

◆ використання коштів Державного бюджету України на підготовку та проведення виборів народних депутатів України.

Передача Центральній виборчій комісії відомостей про хід голосування здійснювалася окружними виборчими комісіями засобами телефонного зв'язку. Протоколи про підсумки голосування доставлялись окружними виборчими комісіями на вузли електровз'язку для подальшої передачі їх телексом зв'язком до вузла Центральної виборчої комісії. Крім того, відомості від окружних виборчих комісій засобами телефонного зв'язку передавались у регіональні інформаційні центри для введення в комп'ютер та передачі модемним зв'язком до бази даних ІАС «Вибори-98» Центральної виборчої комісії.

Аналітична обробка інформації здійснювалася в межах одномандатних виборчих округів, регіонів та України в цілому, що передбачалося технічним завданням на розробку системи.

Обробка підсумків голосування на виборчих дільницях у межах одномандатних виборчих округів не здійснювалась, оскільки надання протоколів дільничних виборчих комісій Центральної виборчої комісії не передбачалося чинним на той час Законом України «Про вибори народних депутатів України» [5].

Під час розробки та впровадження цієї системи певні проблеми було пов'язано з розробкою системи спочатку на ресурсах тимчасово функціонуючої комп'ютерної мережі, а потім – перепрограмуванням в ресурсах локальної комп'ютерної інформаційної мережі Центральної виборчої комісії, супроводженням бази даних в тимчасово функціонуючій мережі та локальній комп'ютерній мережі Комісії, постановкою задачі вже в ході розробки програмного забезпечення, стислими строками виконання робіт, проведенням тестування нових програмних модулів безпосередньо на реальній базі даних, освоєння нових інформаційних технологій безпосередньо в ході розробки програмного забезпечення.

Крім того, рішення щодо створення регіональних вузлів обробки інформації (інформаційних центрів – 27 одиниць) було прийнято на підставі того, що на той час не було технічної можливості забезпечення комп'ютерною технікою та засобами телекомунікаційного зв'язку 225 окружних виборчих комісій в регіонах. Втім досвід функціонування регіональних вузлів довів доцільність встановлення програмно-технічних комплексів під час проведення наступних виборчих кампаній безпосередньо в кожній окружній (територіальній) виборчій комісії для прискорення процесу передачі інформації, її контролю та аналізу.

Основними проблемними питаннями при отриманні та обробці інформації під час підготовки та проведення виборів народних депутатів у 1998 році постали:

1. Необхідність формування відомостей бази даних ІАС «Вибори-98» безпосередньо в Центральної виборчій комісії шляхом введення їх з паперових носіїв операторами комп'ютерного набору. Це потребувало значних затрат часу, людських ресурсів, наявності значної кількості комп'ютерної техніки для формування відомостей у стислий проміжок часу, відведений для відповідних виборчих процедур. Крім того, «ручне» введення відомостей призводило до виникнення значної кількості суто технічних помилок, що потребувало додаткових витрат часу на роботу адміністратора з базами даних для їх виявлення, аналізу, виправлення та внесення достовірної інформації.

Окремо слід зазначити, що на той час оператори управління інформатизації Комісії ще не мали відповідної підготовки та досвіду роботи з такими системами.

2. У первинній інформації, що надходила до Центральної виборчої комісії на паперових носіях, мали місце некоректність та відсутність повного обсягу необхідних відомостей, що вимагало додаткового їх опрацювання та доповнення.

Це було спричинено відсутністю у членів окружних виборчих комісій, інших суб'єктів та учасників виборчого процесу належного досвіду здійснення широкомасштабного інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки та проведення виборів.

3. Інформація, яку отримувала Центральна виборча комісія від окружних виборчих комісій засобами факсимільного або телеграфного зв'язку, надходила раніше, ніж інформація від регіональних центрів обробки виборчої інформації.

Це було наслідком нераціонального підходу до використання ресурсів регіональних центрів збору та обробки інформації як до резервних (неосновних), оскільки окружні виборчі комісії безпосередньо надавали інформацію Центральній виборчій комісії засобами телефонного зв'язку або телексом, а вже потім доставляли її до вищезазначених регіональних центрів для введення до системи і передачі до Центральної виборчої комісії. Саме тому і виникали відповідні затримки у часі щодо одержання Комісією відповідної виборчої інформації.

Слід зазначити, що досвід інформаційно-аналітичного забезпечення процесу проведення виборчої кампанії 1998 року чітко виявив нагальну необхідність створення надалі в окружних виборчих комісіях окремих програмно-технічних комплексів, які б опрацьовували виборчу інформацію безпосередньо біля джерел її утворення.

Обсяги інформаційних відомостей в частині підведення підсумків голосування, що накопичувалися в базі даних ІАС «Вибори-98», та широка зацікавленість в оперативному отриманні та оприлюдненні цих відомостей в розрізі виборчих дільниць зробили вирішення цієї задачі одним із визначальних для автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення проведення наступних виборчих і референдумних кампаній в Україні.

2.2.2. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення виборів Президента України у 1999 ро-

ці

Виходячи з набутого під час організації автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки та проведення виборів народних депутатів України 29 березня 1998 року досвіду, і враховуючи необхідність організації підготовки та проведення виборів Президента України у 1999 році, 10 лютого 1999 року Центральна виборча комісія своєю постановою №14 [50] затвердила Концепцію створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», основні положення якої наведені в Додатку 1.

До головних недоліків зазначеної Концепції варто віднести недостатньо чітку визначеність об'єкта досліджень, розробки та впровадження, а також відсутність належних вимог щодо забезпечення інформаційної безпеки. Крім того, у Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» використовуються в різних аспектах застосування такі поняття, як «Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» – ЄІАС «Вибори» та «Інформаційно-аналітична система – ІАС «Вибори», але не подано визначень цих понять і не показано різницю між ними. Концепція створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» містить окремі положення, які не є концептуальними за своїм змістом. Але найголовнішим недоліком першої редакції Концепції, на думку авторів, є її спрямованість на побудову «системи, що обслуговує орган», а не побудову «системи, що обслуговує процес». Крім того, зміст Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та розробленого на її основі Технічного завдання на створення Системи чітко показує її основну спрямованість на вирішення тактичного завдання – інформаційно-аналітичне забезпечення процесу підготовки та проведення виборів Президента України у 1999 році, полишаючи невирішеними цілу низку стратегічних завдань системної інформатизації виборів і референдумів, що проводяться в державі.

Але, не зважаючи на викладене, розробка та подальша реалізація Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» відіграли позитивну роль на першому етапі впровадження засобів системної інформатизації у процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.

Уже 26 березня 1999 року Центральна виборча комісія своєю постановою № 24 затвердила Технічне завдання на проекту-

вання Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», основні положення якого були реалізовані в ході виборчої кампанії по виборах Президента України у 1999 році.

Разом із тим експрес-аналіз вищезазначених положень Технічного завдання на проектування Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» показує таке:

- ◆ не зважаючи на позиціювання Технічного завдання як загального завдання на розробку Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», воно за своїм змістом є частковим технічним завданням на розробку автоматизованої системи інформаційно-аналітичної підтримки конкретного типу виборів – виборів Президента України у 1999 році і відповідає вимогам чинного тоді Закону України «Про вибори Президента України» [8];

- ◆ у вищезазначеному Технічному завданні в силу невизначеності основних понять (об'єкт автоматизації, Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори», Інформаційно-аналітична підсистема чи система, банк даних «Вибори Президента України», база даних та ін.) некоректно сформульована досить значна кількість положень, вимог, функцій;

- ◆ Технічне завдання переобтяжене положеннями, вимогами, висловленнями, які не несуть концептуального змісту або ніякого відношення до предмету постановки завдання не мають і не містять відповідного реалізаційного навантаження;

- ◆ абсолютно невмотивовано виглядає вимога щодо обов'язковості застосування при розробці ЄІАС «Вибори» або ІАС «Вибори Президента України» конкретного системного програмного забезпечення, що, у свою чергу, вплинуло на загальну структуру ЄІАС «Вибори»;

- ◆ Технічне завдання за своїм змістом і відповідно до нормативно-правової та нормативно-технічної бази України є технічним завданням на розробку технічного або техноробочого проекту (на розсуд Центральної виборчої комісії як замовника) з розробки інформаційно-аналітичної системи «Вибори Президента України – 99» як складової підсистеми ЄІАС «Вибори».

Названі недоліки Технічного завдання були наслідком надзвичайно стислих строків, що надавалися на його розробку, та відсутності належного досвіду у фахівців Центральної виборчої комісії з цього напрямку та фахівців підприємства-розробника і ТЗ, і прикладного програмного забезпечення.

Але, не зважаючи на вказані вище недоліки, Центральна виборча комісія прийняла до реалізації дане Технічне завдання

напередодні початку виборчого процесу з підготовки та проведення виборів Президента України 31 жовтня 1999 року.

У 1999 році продовжувалася робота зі зміцнення та вдосконалення технічної бази ЄІАС «Вибори». У цьому напрямі було здійснено:

- ◆ проектування та введення в експлуатацію єдиної локальної комп'ютерної інформаційної мережі Центральної виборчої комісії з системою захисту від несанкціонованого доступу користувачів глобальної інформаційної мережі Інтернет;
- ◆ модифікацію програмного забезпечення інформаційних ресурсів Інтернет-вузла Центральної виборчої комісії;
- ◆ розробку інформаційно-аналітичної системи рівня Центральної виборчої комісії для підготовки та проведення виборів Президента України;
- ◆ створення тимчасово функціонуючої корпоративної інформаційної комп'ютерної мережі між Центральною виборчою комісією і територіальними виборчими комісіями та підсистеми збору і передачі інформації про хід голосування та підрахунок голосів під час проведення виборів Президента України;
- ◆ розробку підсистеми прийняття телеграфних повідомлень про хід голосування та підрахунок голосів під час проведення виборів Президента України;
- ◆ розробку системи для обробки та аналізу результатів перевірки підписних листів на підтримку претендентів у кандидати в Президенти України;
- ◆ розробку системи обліку вхідних та вихідних документів Центральної виборчої комісії.

На виконання вимог затвердженого Центральною виборчою комісією Технічного завдання було створено інформаційно-аналітичну систему підтримки виборів Президента України – ІАС «Вибори Президента України – 1999» із дворівневою ієрархічною архітектурою:

- ◆ перший рівень – інформаційно-аналітична підсистема в Центральній виборчій комісії;
- ◆ другий рівень – телекомунікаційна підсистема введення, обробки та передачі інформації про хід та підсумки голосування від територіальних виборчих комісій до бази даних Центральної виборчої комісії з резервною підсистемою передачі телеграфних повідомлень від територіальних виборчих комісій до бази даних Центральної виборчої комісії про хід та підсумки голосування.

ІАС «Вибори Президента України» було спрямовано на інформаційне забезпечення виборів Президента України, а саме:

- ◆ обробку підписних листів – накопичення інформації про наслідки перевірки підписних листів на підтримку претендентів у кандидати в Президенти України, підготовка протоколу Центральної виборчої комісії про результати збирання підписів на підтримку кожного з претендентів;

- ◆ формування інформації про виборчі округи та дільниці – здійснюється накопичення інформації про територіальні виборчі округи і виборчі дільниці та їх прив'язка до адміністративно-територіального устрою України;

- ◆ виготовлення виборчих бюлетенів – формування замовлення на виготовлення виборчих бюлетенів окремо для кожної виборчої дільниці та контроль за їх використанням, автоматичне формування супровідних документів для приймання виборчих бюлетенів від підприємства-виробника та передачі їх до територіальних виборчих комісій;

- ◆ реєстрацію кандидатів у Президенти України – накопичення інформації про кандидатів у Президенти України, підготовка рішення про їх реєстрацію;

- ◆ реєстрацію довірених осіб кандидатів у Президенти України – накопичення інформації, підготовка проектів рішення про їх реєстрацію;

- ◆ фінансування виборчої кампанії – автоматизований розподіл коштів Державного бюджету України, передбачених на вибори Президента України, та контроль за їх використанням;

- ◆ моніторинг джерел формування та використання особистих виборчих фондів кандидатів у Президенти України – систематичне автоматизоване отримання від установи банку відомостей про обсяги і джерела надходжень коштів до цих фондів, контроль за їх використанням;

- ◆ встановлення результатів виборів Президента України – контроль протоколів територіальних та дільничних виборчих комісій про підсумки голосування на відповідність їх вимогам Закону «Про вибори Президента України», підготовка проекту протоколу про встановлення результатів виборів Президента України;

- ◆ оприлюднення інформації – публікація динамічного веб-відображення ІАС «Вибори Президента України» в мережі Інтернет на всіх етапах виборчого процесу, починаючи з утворення територіальних виборчих округів і виборчих комісій і завершуючи інформацією про підсумки голосування як по виборчих

округах і дільницях, так і в межах адміністративно-територіальних одиниць; візуально-інформаційна підтримка проведення прес-конференцій, підготовка експрес-видання.

Слід об'єктивно зазначити, що помилковим рішенням було використання для обробки та аналізу результатів перевірки підписних листів на підтримку претендентів у кандидати в Президенти України позасистемного окремого програмно-технічного комплексу, який не був розрахований ані на обсяги накопичуваної інформації, ані на потрібну кількість користувачів. Але саме тут було вперше застосовано пакетне введення інформації з використанням сканера, що є, безумовно, позитивним фактором для отримання відповідного досвіду застосування цього пристрою для потреб виборчого процесу.

База даних ІАС «Вибори Президента України» формувалася безпосередньо операторами в Центральній виборчій комісії для інформування щодо:

- ◆ територіальних виборчих округів та дільниць;
- ◆ територіальних виборчих комісій;
- ◆ дільничних виборчих комісій;
- ◆ політичних партій та виборчих блоків політичних партій – суб'єктів виборчого процесу;
- ◆ зборів виборців – суб'єктів висування претендентів у кандидати в Президенти України та їх рішень;
- ◆ претендентів у кандидати в Президенти України;
- ◆ зведених відомостей про результати збору підписів виборців на підтримку претендентів у кандидати в Президенти України та результатів їх перевірки;
- ◆ кандидатів у Президенти України;
- ◆ використання кандидатами у Президенти України засобів масової інформації за рахунок бюджетних коштів;
- ◆ представників кандидатів у Президенти України в Центральній виборчій комісії ;
- ◆ довірених осіб кандидатів у Президенти України;
- ◆ офіційних спостерігачів на виборах від суб'єктів виборчого процесу, іноземних держав і міжнародних організацій;
- ◆ обліку скарг, заяв, звернень, що надійшли до Центральної виборчої комісії.

¹Як і під час виборів народних депутатів у 1998 році, знадобилися додаткові людські та технічні ресурси, збільшилися затрати часу та кількість суто технічних помилок, яких можна було б уникнути, позбувшись «ручного» набо-

Оприлюднення інформації здійснювалося шляхом формування динамічного веб-відображення в мережі Інтернет, візуально-інформаційної підтримки проведення прес-конференцій, оперативного випуску експрес-видання із висвітленням результатів виборів Президента України.

Основними проблемними питаннями при отриманні та обробці інформації під час підготовки та проведення виборів Президента України у 1999 році були:

1. Необхідність формування відомостей в базі даних безпосередньо в Центральній виборчій комісії шляхом введення їх з паперових носіїв операторами.¹ Лише незначна частина інформації (відомості про довірених осіб кандидатів у Президенти України) була надана в електронному вигляді. Для їх внесення було підготовлено відповідний модуль пакетного введення інформації.

2. Необхідність термінової розробки та використання елементів підсистеми для автоматизації окремих задач, які не було чітко визначено під час підготовки власне Технічного завдання (облік виготовлення виборчих бюлетенів – формування замовлення на виготовлення виборчих бюлетенів окремо для кожної виборчої ділянки та контроль за їх використанням, автоматичне формування супровідних документів для приймання виборчих бюлетенів від підприємства-виробника та передачі їх територіальним виборчим комісіям; розробка макетів виборчих бюлетенів та інформаційних плакатів; здійснення функцій диспетчеризації отримання відомостей від суб'єктів виборчого процесу та їх обробки).

Телекомунікаційна підсистема введення, обробки та передачі інформації про хід та підсумки голосування від територіальних виборчих комісій до бази даних Центральної виборчої комісії розгорталася для роботи двічі: в період з 31 жовтня до 1 листопада (перший тур голосування) та з 14 до 15 листопада 1999 року (другий тур голосування).

У першому турі виборів на 6 годину 1 листопада (через 10 годин після закінчення голосування на ділянках) та в другому турі о 3 годині 15 листопада (через 7 годин після закінчення голосування на ділянках) було отримано 97% відсотків повідомлень про результати підрахунку голосів в розрізі виборчих ділянок. Якість отримуваних повідомлень була задовільною. Це свідчить про відповідальність та високу виконавську дисципліну членів територіальних та діляничних виборчих комісій під час підведення підсумків голосування.

Окремо слід зазначити, що суттєвим недоліком створення тимчасово функціонуючої комп'ютерної мережі і прикладного програмного забезпечення було те, що воно було побудовано на іншій системній програмній платформі, яка не використовувалася Центральною виборчою комісією і не була поширена ні в Україні, ні в світі. Як наслідок, ні оператори комп'ютерних робочих станцій територіальних виборчих комісій, ні працівники Центральної виборчої комісії не могли використовувати її можливості в повному обсязі. Відсутність належного офісного програмного забезпечення не дала змогу застосовувати у повсякденній роботі територіальних виборчих комісій при підготовці проектів документів у повному обсязі електронної пошти.

Резервна підсистема передачі телеграфних повідомлень про хід та підсумки голосування від територіальних виборчих комісій до бази даних Центральної виборчої комісії була розгорнута у ті ж строки, що і телекомунікаційна підсистема. Дублетні відомості були передані від усіх виборчих округів і слугували практично тільки для контролю інформації, що передавалася значно швидше засобами телекомунікаційної підсистеми. Якість отримуваних повідомлень була задовільною.

2.2.3. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році

У зв'язку з оголошенням Указом Президента України [35] проведення 16 квітня 2000 року Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою Центральною виборчою комісією з метою автоматизації інформаційно-аналітичного забезпечення процесу його підготовки та проведення було здійснено:

- ♦ розробку інформаційно-аналітичної системи (ІАС «Всеукраїнський референдум») рівня Центральної виборчої комісії для підготовки та проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою;

- ♦ створення тимчасово функціонуючої корпоративної комп'ютерної мережі між Центральною виборчою комісією та комісіями з референдуму, а також підсистеми збору і передачі

інформації щодо персонального складу комісій з референдуму, ходу голосування та результатів підрахунку голосів під час підготовки та проведення Всеукраїнського референдуму;

- ◆ розробку підсистеми прийому телеграфних повідомлень щодо ходу голосування та підрахунку голосів під час проведення Всеукраїнського референдуму.

IAC «Всеукраїнський референдум» має дворівневу ієрархічну архітектуру:

перший рівень – інформаційно-аналітична підсистема в Центральній виборчій комісії;

другий рівень – телекомунікаційна підсистема збору і передачі інформації про хід та результати підрахунку голосів учасників референдуму від районних, міських, районних у містах комісій з референдуму до бази даних Центральної виборчої комісії та дублювальна підсистема передачі телеграфних повідомлень про попередні результати підрахунку голосів учасників референдуму.

У банку даних IAC «Всеукраїнський референдум» накопичено відомості щодо:

- ◆ проведення зборів громадян України із зазначенням списків учасників зборів з питань Всеукраїнського референдуму;

- ◆ реєстрації ініціативних груп Всеукраїнського референдуму;

- ◆ особового складу комісії Автономної Республіки Крим із Всеукраїнського референдуму, обласних, районних, міських, районних у містах, селищних, сільських, дільничних комісій з референдуму;

- ◆ офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій;

- ◆ засобів масової інформації та їх представників, акредитованих на Всеукраїнському референдумі;

- ◆ ходу голосування та підсумків голосування з питань Всеукраїнського референдуму.

Засобами IAC «Всеукраїнський референдум» здійснено аналіз розподілу коштів Державного бюджету України, виділених на проведення референдуму, і контроль за їх використанням та підготовку проекту протоколу Центральної виборчої комісії про встановлення результатів Всеукраїнського референдуму на підставі протоколів обласних та міських – міст Києва і Севастополя (регіональних) – комісій з референдуму.

Основним проблемним питанням інформаційного наповнення бази даних IAC «Всеукраїнський референдум» на всіх

етапах підготовки до проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою 2000 року було своєчасне отримання від комісії з референдуму повного обсягу достовірних відомостей, надання яких передбачено Законом України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» [12] та відповідними постановами Центральної виборчої комісії.

До того ж мали також місце непоодинокі випадки кількаразового повернення на доробку одного і того ж документа з метою усунення неточностей, описок, арифметичних та логічних помилок, надання неповної інформації, перезаповнення документа, нерозбірливості якого унеможливила внесення відомостей до бази даних. Не всі комісії з референдуму надіслали у повному обсязі відомості щодо керівного складу, оскільки деякі члени комісій з референдуму, посилаючись на конфіденційність інформації, відмовлялися надавати персональні відомості, передбачені постановою Центральної виборчої комісії №30 від 9 березня 2000 року 51].

Переважна кількість інформації, що надходила під час підготовки та проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою 2000 року, була внесена до бази даних ІАС «Всеукраїнський референдум» операторами комп'ютерного набору Центральної виборчої комісії. За допомогою тимчасово функціонуючої корпоративної інформаційної комп'ютерної мережі було отримано оперативну інформацію щодо ходу голосування та підсумків підрахунку голосів учасників референдуму відповідними комісіями з референдуму.

Телекомунікаційну підсистему введення, обробки та передачі інформації про хід та результати підрахунку голосів учасників референдуму від обласних, районних, міських, районних у містах комісій з референдуму до бази даних Центральної виборчої комісії було розгорнуто у 788 пунктах.

Основним проблемним питанням роботи підсистеми ІАС «Всеукраїнський референдум» стала значна втрата часу при передачі інформації до бази даних Центральної виборчої комісії, оскільки недостатньо ефективно працювали елементи підсистеми, що відповідали за перекачування інформації із транзитної бази даних до бази даних Центральної виборчої комісії.

Саме тому з високою ефективністю була використана дублююча підсистема передачі телеграфних повідомлень про попередні результати підрахунку голосів учасників референдуму. В результаті близько 2/3 телеграфних повідомлень надійшли раніше, ніж відомості, що були передані засобами телекомуні-

каційної підсистеми. Однак це була референдумна кампанія, під час якої востаннє фахівцями Комісії було використано дублюючий телеграфний зв'язок, оскільки його організація щоразу вимагала розгортання в Комісії спеціального громіздкого вузла зв'язку.

2.3. Характеристика другого етапу впровадження засобів системної інформатизації у процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні

2.3.1. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення виборів народних депутатів України у 2002 році

Впровадженням засобів обчислювальної техніки у виборчі і референдумні процеси, розробкою та вдосконаленням автоматизованих інформаційних та інформаційно-аналітичних систем інформаційного супроводу виконання окремих важливих виборчих процедур під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України у 1998 році, виборів Президента України у 1999 році, Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році завершився перший етап створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи „Вибори».

Другий етап більш широкого впровадження засобів інформатизації у виборчий процес пов'язаний із підготовкою і проведенням виборів народних депутатів України у березні 2002 року.

Однією із цілей другого етапу впровадження сучасних засобів інформатизації у виборчий процес було здійснення якісно нового кроку в розвитку Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» в напрямі створення єдиного автоматизованого інформаційного простору на рівні Центральної виборчої комісії – окружних виборчих комісій, що характеризується максимально можливим включенням необхідної інформації до центральної бази даних інформаційно-аналітичної підсистеми «Вибори народних депутатів» Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» без залучення до цього процесу додаткової кількості операторів комп'ютерного набору та повного виключення із підсистеми процедури передавання інформації телеграфним способом прийому-передачі інформації як резервного каналу зв'язку.

Головна відмінність цього етапу від попереднього полягає у чіткій визначеності об'єкту дослідження, а, відповідно, і об'єкту автоматизації.

Що підлягає автоматизації – діяльність постійно діючого державного органу, який забезпечує організацію підготовки і проведення виборів і референдумів в державі, чи власне процедури виборчого процесу? Що таке Єдина інформаційно-аналітична системи «Вибори» – автоматизована система, яка обслуговує інформаційні потреби органу, чи автоматизована система, яка обслуговує інформаційні потреби процесу (виборчого, референдумного) і, відповідно, всіх учасників цього процесу? Це одні із головних питань, на які повинен дати відповідь саме другий етап впровадження засобів інформатизації у процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.

Специфіка організації автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесу підготовки та проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року обумовлювалася впливом таких факторів.

Верховною Радою України 18 жовтня 2001 року було прийнято нову редакцію Закону України «Про вибори народних депутатів України» [6], яка скоротила тривалість виборчого процесу до 90 днів зі 120, встановлених Законом України «Про вибори народних депутатів України» від 30 грудня 1997 року [5]. При цьому кількість і складність виконання виборчих процедур, передбачених Законом, залишилися незмінними, а, відповідно, і часу на їх виконання об'єктивно відводилося значно менше. Скорочення тривалості виборчого процесу ніяким чином не вплинуло ані на програмно-алгоритмічну, ані на технічну складові Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», але значно підвищило рівень відповідальності організаторів виборів за кінцеві результати застосування ЄІАС «Вибори». Особливо це стосується такої складової ЄІАС «Вибори», як підсистеми збору та передачі інформації від окружних виборчих комісій до центральної бази даних ЄІАС «Вибори», яка в силу відсутності постійно функціонуючої в регіонах організаційно-адміністративної виборчої інфраструктури має чітко виражений тимчасовий характер з усіма характерними для цих обставин застереженнями та недоліками.

Як уже вказувалося раніше, під час проведення всіх попередніх виборчих кампаній та Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році окружні та територіальні виборчі комі-

сії, комісії з референдуму були практично «виключені» із процесів автоматизації інформаційно-аналітичного забезпечення процедур з підготовки та проведення цих виборів і референдуму. Фактично, було лише зроблено непоодинокі спроби залучення окружних та територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму до процесів автоматизації інформаційно-аналітичного забезпечення проведення виборів і референдуму в частині надання інформації про хід голосування та підрахунку результатів голосування. Але, як ми зараз розуміємо, це були лише спроби, а не повноцінна участь у технологічному процесі, і тому лівова частка всієї необхідної інформації отримувалася не засобами ЄІАС «Вибори», а факсимільним або телеграфним зв'язком із подальшим введенням її до центральної бази даних ЄІАС «Вибори» операторами Центральної виборчої комісії, які залучалися до роботи на цей період на договірній основі.

Автори цієї роботи поставили перед собою мету, яка була підтримана керівництвом Центральної виборчої комісії, – включити окружні виборчі комісії в єдиний технологічний інформаційний простір процесу автоматизації інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки та проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року майже відразу після офіційного оголошення виборчого процесу та утворення виборчих комісій з повною відмовою від традиційних способів отримання необхідної інформації та інформаційного наповнення відповідних баз даних з використанням факсимільного та телеграфного зв'язку. Тобто автори сформулювали непросте завдання зробити окружні виборчі комісії з виборів народних депутатів України рівноправними і повноцінними учасниками технологічного процесу автоматизованого виконання виборчих процедур з підготовки та проведення виборів з передачею та отриманням необхідної інформації виключно в електронному вигляді в режимі, максимально наближеному до реального часу. Ця мета була успішно досягнена за допомогою системи заходів Центральної виборчої комісії. Їх реалізація означала здійснення першого важливого кроку до якісного пере-творення існуючої на той час ЄІАС «Вибори» або комплексу інформаційно-аналітичних підсистем із «системи, що обслуговує орган», до «системи, що обслуговує виборчий процес». І це одна із найважливіших якісних характеристик і відмінностей другого етапу впровадження засобів інформатизації у виборчий процес.

Для реалізації цих завдань було здійснено:

- ◆ модернізацію аудіовізуального комплексу прес-центру Центральної виборчої комісії;

- ◆ модифікацію програмно-технічного забезпечення Інтернет-вузла та розширення локальної комп'ютерної інформаційної мережі в приміщеннях прес-центру Центральної виборчої комісії;

- ◆ проектування та введення в експлуатацію вузла комутації між Центральною виборчою комісією та виборчими комісіями з наданням повноцінних засобів обміну інформацією під час підготовки та проведення виборів та референдуму;

- ◆ модернізацію системи зв'язку на базі АТС «Дефініті» з підключенням її цифровим потоком до телефонної мережі загального користування;

- ◆ розширення локальної комп'ютерної інформаційної мережі Центральної виборчої комісії;

- ◆ модифікацію інформаційно-аналітичної системи рівня Центральної виборчої комісії для підготовки та проведення виборів народних депутатів України;

- ◆ розробку підсистеми збору та передачі інформації від окружних виборчих комісій до центральної бази даних під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України.

З метою максимального прискорення надходження до Центральної виборчої комісії матеріалів та відомостей, відповідно до вимог Закону України «Про вибори народних депутатів України» [6], на кожному етапі виборчого процесу для автоматизації і опрацювання підготовки відповідних рішень було здійснено глибоку модифікацію ІАС «Вибори-98».

Особлива увага приділялася питанню автоматизації роботи окружних виборчих комісій, налагодженню чіткої роботи комп'ютерної мережі, оперативному надходженню відомостей від окружних виборчих комісій до Центральної виборчої комісії.

Для виконання зазначених вимог було, по суті, створено нову інформаційно-аналітичну систему підтримки виборів народних депутатів України у 2002 році – ІАС «Вибори народних депутатів – 2002», що має дворівневу ієрархічну архітектуру:

перший рівень – інформаційно-аналітична підсистема Центральної виборчої комісії;

другий рівень – підсистема збору та передачі інформації від окружних виборчих комісій до центральної бази даних Центральної виборчої комісії.

Для забезпечення функціонування зазначених підсистем була завчасно створена ефективна телекомунікаційна підсисте-

ма передачі інформації від 225 окружних виборчих комісій до Центральної виборчої комісії на час підготовки та проведення виборів народних депутатів України, що в подальшому може слугувати в якості модельної підсистеми передачі інформації при організації автоматизованого інформаційно-аналітичного супроводження процесу підготовки і проведення будь-якої виборчої чи референдумної кампанії в державі.

Під час підготовки до виборів народних депутатів України 2002 року було створено (або модифіковано) та введено в експлуатацію наступні складові програмні модулі (блоки) інформаційно-аналітичної підсистеми в Центральній виборчій комісії.

- ◆ Утворення одномандатних виборчих округів – на підставі відомостей про кількість виборців, наданих Державним комітетом статистики України, та відомостей про адміністративно-територіальний устрій України було здійснено прив'язку територіального складу округів до адміністративно-територіального устрою України, контроль включення всіх адміністративно-територіальних одиниць до виборчих округів, контроль кількості виборців в округах.

- ◆ Утворення окружних виборчих комісій (далі – ОВК) – пакетне введення до бази даних з електронних носіїв подань політичних партій, виборчих блоків політичних партій щодо осіб, які були запропоновані до складу виборчих комісій, контроль за включенням цих осіб тільки до одного списку, поданням однієї і тієї ж особи до складу лише однієї комісії, поданням неповних або недостовірних відомостей щодо особи, комп'ютерна підтримка процедури жеребкування, алгоритмізація процедури розподілу керівних посад у виборчих комісіях.

Під час проведення відкритого засідання Центральної виборчої комісії засобами ІАС «Вибори народних депутатів України» в режимі реального часу забезпечувалися внесення результатів жеребкування до бази даних, формування та друк протоколу результатів жеребкування по кожній ОВК та висвітлення відповідних результатів на табло колективного користування прес-центру Центральної виборчої комісії із зазначенням відомостей щодо кожної особи, включеної до складу відповідної окружної виборчої комісії. Крім цього, автоматично формувався додаток до постанови Центральної виборчої комісії про утворення 225-ти окружних виборчих комісій із зазначенням їх персонального складу.

На даному етапі функціонування ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» основною проблемою було несвоєчасне одержання в електронному вигляді подань політичних партій, виборчих блоків політичних партій для включення їх представників до складу окружних виборчих комісій, які б відповідали встановленим Центральною виборчою комісією вимогам. Досвід її вирішення свідчить про необхідність розробки в подібних випадках детальної інструкції, яка має ставити чіткі вимоги до суб'єктів виборчого процесу, містити шаблони, приклади заповнення відповідних електронних документів (файлів) тощо.

◆ Висування та реєстрація кандидатів у народні депутати України, включених до виборчих списків політичних партій, виборчих блоків політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі. Модифікація цього блоку в частині забезпечення пакетного введення інформації з електронних носіїв дозволила оперативно вносити відомості щодо осіб, включених до цих списків, до бази даних ІАС «Вибори народних депутатів України».

Згідно з вимогами положень Закону [6] було розроблено відповідні регламентні звіти, які давали можливість автоматично формувати списки кандидатів у народні депутати України по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу, для розміщення в інформаційних плакатах політичних партій, виборчих блоків політичних партій, для оприлюднення в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр», при направленні декларацій кандидатів у народні депутати України про майно та доходи на перевірку до Державної податкової адміністрації, при створенні макету виборчого бюлетеня.

На етапі реєстрації кандидатів у народні депутати України в одномандатних виборчих округах за допомогою автоматичного контролю, реалізованого засобами ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002», було виявлено такі порушення Закону, як реєстрація однієї і тієї ж особи у кількох одномандатних виборчих округах, реєстрація однієї і тієї ж особи одночасно за виборчим списком політичної партії (виборчого блоку політичних партій) та в одномандатному виборчому окрузі, висування кандидата у народні депутати України політичною партією, яка входить до виборчого блоку політичних партій тощо.

◆ Формування замовлення на виготовлення виборчих бюлетенів, відкріпних посвідчень на підставі орієнтовної кількості виборців в одномандатних виборчих округах, автоматична підготовка макетів виборчих бюлетенів для поліграфічного виго-

товлення, контроль за виготовленням та використанням виборчих бюлетенів.

- ◆ Утворення дільничних виборчих комісій – в базі даних ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» зібрано відомості про кількісний та якісний склад дільничних виборчих комісій, персональні дані керівного складу цих комісій, проведено перевірку на відповідність цих відомостей вимогам Закону.

- ◆ Передвиборна агітація – до бази даних ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» внесено розцінки за одиницю ефірного часу та друкованої площі, результати жеребкування щодо надання ефірного часу, друкованої площі для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів Державного бюджету України, звіт про їх використання.

- ◆ Виборчі фонди політичних партій, виборчих блоків політичних партій, кандидатів у народні депутати України, зареєстрованих в одномандатних виборчих округах, – система здійснює використання банківських інформаційних ресурсів щодо надходження та використання коштів виборчих фондів, забезпечує контроль за їх використанням.

- ◆ Хід голосування та встановлення результатів виборів народних депутатів України – в день голосування, 31 березня 2002 року, у встановлений постановою Центральної виборчої комісії час окружні виборчі комісії засобами електронного зв'язку ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» повідомили про хід голосування.

Під час підрахунку голосів виборців та встановлення підсумків голосування засобами телекомунікаційного зв'язку ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» до центральної бази даних було передано відомості з протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі та про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в ОВК; про підсумки голосування в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі в межах одномандатного виборчого округу, про підсумки голосування в одномандатному виборчому окрузі. Основним завданням ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» на цьому етапі було унеможливлення внесення до бази даних спотвореної чи некоректної інформації, що могло призвести до оприлюднення недостовірних попередніх результатів виборів народних депутатів України, оскільки вся інформація, що надходила до бази даних ІАС «Вибори народних

депутатів України – 2002» в день голосування в режимі реального часу, оприлюднювалася на зовнішньому веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Використання розширеного інформаційними і аналітичними відомостями динамічного веб-представлення ІАС «Вибори народних депутатів – 2002» в мережі Інтернет, візуально-інформаційна підтримка проведення прес-конференцій у 2002 році дали змогу застосувати практично безпаперове поточне автоматизоване інформаційне обслуговування користувачів Центральної виборчої комісії та інших суб'єктів виборчого процесу, що дістало високу оцінку суб'єктів і учасників виборчого процесу та міжнародних спостерігачів від ОБСЄ.

Підсистема збору та передачі інформації від окружних виборчих комісій до центральної бази Центральної виборчої комісії забезпечила оперативне вирішення таких завдань:

- ◆ формування баз даних окружних виборчих комісій щодо кандидатів у народні депутати України, зареєстрованих в одномандатних виборчих округах;
- ◆ обліку виборчих дільниць відповідних одномандатних виборчих округів;
- ◆ контролю за надходженням та використанням коштів виборчих фондів кандидатів у народні депутати України, зареєстрованих в одномандатних виборчих округах;
- ◆ формування персонального складу членів дільничних виборчих комісій;
- ◆ реєстрації та обліку довірених осіб кандидатів у народні депутати України;
- ◆ інформаційно-довідкового обслуговування на рівні ОВК;
- ◆ створення резервного каналу передачі інформації з використанням ресурсів корпоративної мережі «Укрпошта».

Окремо слід зазначити, що засобами підсистеми збору та передачі інформації від ОВК до центральної бази даних Центральної виборчої комісії було надано можливість окружним виборчим комісіям автоматично формувати пропозиції щодо персонального складу кожної дільничної виборчої комісії з дотриманням вимоги щодо пропорційного представництва у керівництві дільничних виборчих комісій представників різних політичних партій, виборчих блоків політичних партій для прийняття окружними виборчими комісіями у визначені законом строки відповідних рішень щодо утворення дільничних комісій на підставі подань політичних партій, виборчих блоків політичних партій. В

умовах, коли ОВК в триденний строк має сформувати дільничні комісії (їх кількість коливалася від 70 до 320 одиниць) із кандидатур, внесених суб'єктами виборчого процесу, застосування такого програмного модуля значно спростило вирішення цього завдання.

На період з 10 до 25 січня 2002 року (тобто відразу після утворення окружних виборчих комісій) припадає активне розгортання, відповідно до технічних вимог Центральної виборчої комісії, тимчасово функціонуючої корпоративної комп'ютерної мережі ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002», яка охоплювала 225 окружних виборчих комісій. Попри надзвичайно стислі строки розгортання в регіонах зазначеної мережі (і це має стати звичайною нормою роботи в регіонах відповідних фахівців) та встановлення програмного забезпечення до центральної бази даних ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» своєчасно надходили відомості про зареєстрованих окружними виборчими комісіями кандидатів у народні депутати України. Але необхідно зазначити, що переважну більшість відомостей щодо зареєстрованих кандидатів у народні депутати України було внесено до бази даних ЄІАС «Вибори» з паперових носіїв (постанови ОВК про реєстрацію кандидатів у народні депутати України, особові картки кандидатів) операторами комп'ютерного набору Центральної виборчої комісії, оскільки на місцях активно просувався процес налагодження роботи як комп'ютерних робочих місць, так і навчання та адаптація залучених до цієї роботи працівників. Не найкращою залишалась і якість інформації, що надходила електронним шляхом з використанням засобів ІАС «Вибори народних депутатів України – 2002» в перші дні роботи операторів комп'ютерних робочих станцій окружних виборчих комісій.

У подальшому на всіх етапах виборчого процесу підсистема збору та передачі інформації від ОВК до центральної бази даних Центральної виборчої комісії забезпечила надійну передачу інформації в обсягах, визначених «Порядком надання, обробки, захисту та збереження інформації щодо підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні з використанням засобів Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», затвердженим постановою Центральної виборчої комісії № 60 від 21 грудня 2001 року.

Разом з тим слід зазначити, що під час виборчої кампанії 2002 року інформаційні відомості, що надавалися окремими ок-

ружними виборчими комісіями, часто містили некоректності та були неповними. Їх аналіз, контроль та консультації з персоналом ОБК вимагав значних затрат часу працівників, які здійснювали інформаційне адміністрування баз даних Центральної виборчої комісії. Це питання неодноразово було предметом обговорення на всеукраїнських селекторних нарадах, а також у процесі поточного спілкування членів Центральної виборчої комісії з головами окремих ОБК.

2.3.2. Особливості підготовки до інформаційно-аналітичного забезпечення виборів Президента України у 2004 році

Особливості виборів Президента України у 2004 році об'єктивно викликані впливом низки факторів.

Усі попередні вибори – вибори народних депутатів України у 1998 та 2002 роках, вибори Президента України у 1999 році і Всеукраїнський референдум за народною ініціативою у 2000 році – проводилися за участю різних голів Верховної Ради України, Прем'єр-міністрів України, але одного Президента України. Це надавало процесам підготовки і проведення виборів і референдуму визначену стабільність та прогнозованість у політичному плані, яка досить суттєво впливала на процеси організації підготовки і проведення виборів і референдуму.

На виборах Президента України у 2004 році, враховуючи неодноразові офіційні і неофіційні висловлювання Президента України щодо його неучасті у наступній виборчій кампанії, складеться зовсім інша політична і передвиборна ситуація.

Це перша важлива особливість майбутніх виборів Президента України.

Друга ключова особливість наступних виборів полягає в тому, що Україна, задекларувавши свої прагнення до інтеграції в європейській структурі, формально і неформально взяла на себе певні зобов'язання, в тому числі і в питаннях організації підготовки і проведення виборів.

За результатами організації і проведення виборів народних депутатів України у березні 2002 року Бюро по Демократичним Інститутам та Правам Людини ОБСЄ у своєму Заключному Звіті [123] водночас із позитивними зрушеннями відзначила цілу низку недоліків у організації підготовки і проведення виборів і сформулювала ряд рекомендацій з їх усунення, а саме: «Крім необхідності докладати більше політичних зусиль з метою поперед-

ження зловживання адміністративним ресурсом під час майбутніх виборів, доцільно розглянути такі рекомендації разом із попередніми рекомендаціями, що були зроблені ОБСЄ/БДІПЛ під час оцінки Закону про вибори.

А. Законодавча база

Потрібно розробити єдиний Виборчий кодекс для всіх видів виборів, включаючи Закон про Центральну виборчу комісію. Різні виборчі закони та процедури слід об'єднати в єдиний Виборчий кодекс. Тим самим буде забезпечено однакові організаційні та технічні умови для всіх видів виборів.

Інше законодавство, що стосується виборів, має бути приведене у відповідність із положеннями Закону про вибори, зокрема Адміністративний кодекс, завдяки чому можна буде боротися з порушеннями та притягувати до відповідальності винних у порушенні виборчого законодавства.

Вибори до місцевих органів влади не слід проводити одночасно з парламентськими виборами.

Має бути встановлена законодавча вимога вчасно публікувати підсумкові або зведені таблиці всіх результатів голосування, отриманих ОВК від дільничних виборчих комісій (ДВК). Це дасть можливість партіям та кандидатам перевіряти вірність зведення даних по одномандатних та багатомандатному перегонах.

Закон має визначити, що таке «суттєва» невідповідність для забезпечення однакового застосування закону під час зняття кандидатів з реєстрації. Крім того, потрібно запровадити граничний термін зняття з реєстрації, задовго до друкування бюлетенів і до завершення терміну подачі скарг. Невідповідності в деклараціях про доходи членів сімей не повинні призводити до зняття кандидатів з реєстрації.

Щоб уникнути плутанини та помилок, потрібно встановити граничний термін відмови кандидатів від участі у виборах до початку друкування бюлетенів.

Закон про вибори має більш чітко визначати, яку діяльність слід вважати передвиборною агітацією.

Кількість зареєстрованих виборців на одну виборчу дільницю не повинна перевищувати двох тисяч.

«10% поріг» для порушень Закону про вибори (стаття 70.1) має бути повністю вилучений із Закону.

Закон про вибори має суворо заборонити присутність неуповноважених осіб на виборчих дільницях та в приміщеннях ОВК. Більше того, міліції має бути дозволено увійти до виборчої дільниці з метою встановлення порядку, але тільки на вимогу голови дільничної виборчої комісії.

Закон про вибори має більш чітко визначити обставини, за яких необхідно проводити перерахунок голосів або визнати вибори недійсними.

Б. Організація та проведення виборів

Слідчі повноваження ЦВК потрібно роз'яснити та зміцнити. ЦВК повинна мати вирішальні повноваження щодо ОВК.

ОВК та ДВК мають отримати вчасне повне та послідовне навчання з метою поліпшення виконання ними процедур, особливо тих, що стосуються підрахунку голосів. Політичні партії мають проводити належне навчання своїх представників у комісіях та спостерігачів.

Потрібна більша прозорість під час виготовлення та доставки до дільниць бюлетенів. Партії повинні мати законне право вести спостереження за друком бюлетенів.

В. Реєстрація виборців

Необхідно прийняти Закон «Про національний реєстр виборців», який забезпечить створення централізованої бази даних виборців, що регулярно оновлюватиметься. Це питання безпосередньо пов'язане з місцем проживання, тому на виконання Указу Президента наступний Парламент має якомога скоріше прийняти новий Закон про реєстрацію за місцем проживання.

З метою запобігання зловживань, використання відкріплювальних посвідчень має бути суворо обмежене або краще регульоване.

Г. Засоби масової інформації та передвиборна агітація

Треба створити незалежну комісію з питань ЗМІ з чітко окресленими повноваженнями щодо здійснення моніторингу поведінки ЗМІ для того, щоб забезпечити вільний, рівний та справедливий доступ до інформації. Така комісія має розглядати скарги та мати широкі повноваження, щоб у разі порушень застосовувати санкції та забезпечувати виконання своїх рішень. Членство в комісії має бути представницьким, за участю професіоналів та позапартійних, включаючи професіоналів у галузі ЗМІ, представників громадянського суспільства, судових органів, а також, можливо, представників від ЦВК, уряду та політичних партій.

Державні засоби масової інформації потрібно перетворити на незалежні ЗМІ державної служби, що забезпечуватимуть для громадян об'єктивну та політично збалансовану інформацію про учасників передвиборних перегонів.

Через законодавство необхідно вжити заходів для підвищення прозорості витрачання коштів на передвиборну агітацію. ЦВК та інші контролюючі державні органи мають нести повну відповідальність за перевірку звітів про фінансування передвиборної кампанії.

Д. Спостереження за виборчим процесом

У відповідності до статті 8 Копенгагенського документа від 1990 року Закон повинен містити положення про позапартійних вітчизняних спостерігачів.

Міжнародні спостерігачі повинні мати право отримувати офіційні копії протоколів дільничних та окружних виборчих комісій.

Спостерігачі повинні отримати право наглядати за всіма аспектами підведення результатів голосування в ОБК.

Е. Суперечки, пов'язані з виборами

ЦВК має отримати ширші повноваження та спроможність виконувати свої обов'язки для швидкого і водночас дієвого вирішення суперечок, що виникають після виборів. Відповідальність же за розслідування, судове переслідування та боротьбу з порушеннями виборчого законодавства потрібно повністю передати компетентному незалежному органу або адміністративному суду зі спеціальними повноваженнями.

Варто встановити менш обмежений період для подання скарг та апеляцій після виборів. Теперішні терміни є недостатніми для оскарження, пов'язаного з голосуванням, підрахунком голосів, підготовкою протоколів, внесенням змін до них, зведенням та оголошенням результатів.

Має бути передбачена можливість перегляду рішень ЦВК у Верховному суді, постанови якого в такому випадку мають бути остаточними та обов'язковими. Зокрема, повинна існувати можливість перегляду у Верховному суді рішення ЦВК про визнання виборів дійсними чи повністю або частково недійсними. Крім того, Верховний суд має працювати більш прозоро і публікувати рішення вчасно, щоб уможливити здійснення громадського контролю.

Є. Гендерна рівність

Політичні партії мають розглянути можливості заохочення більшої участі жінок у виборах.

Ж. Національні меншини

Під час внесення змін і доповнень до Закону про вибори Автономної Республіки Крим законодавці повинні взяти до уваги Лундські рекомендації ОБСЄ та Інструкції ОБСЄ/БДІПЛ щодо сприяння участі національних меншин у виборчому процесі з метою забезпечення дієвого представництва національних меншин у політичних інститутах.

З. Організація роботи в день виборів

Закон про вибори повинен містити більше деталей про організацію роботи в день виборів.

Виборчі комісії мають подбати, щоб приміщення для виборчих дільниць були придатними для прийому виборців, включаючи інвалідів, і уможливити вільний прохід виборців під час голосування. Місцеві органи влади повинні надати достатню кількість кабін для голосування, щоб уникнути довгих черг.

Крім виборців, усі інші особи в місцях для голосування мають носити ідентифікаційні значки різного кольору, що відповідатимуть різним функціям, що їх виконують учасники виборчого процесу.

Необхідно забезпечити окрему опломбовану виборчу скриньку для різних виборчих перегонів. Виборці мають кидати бюлетені в різні виборчі скриньки.»

Організація та проведення 14 липня 2002 року повторних виборів народних депутатів України в одномандатних виборчих округах № 18 (м. Шаргород Вінницької області), № 35 (м. Нікополь Дніпропетровської області), 201 (м. Черкаси), а також проміжних виборів народних депутатів України в одномандатних виборчих округах № 82 (8 грудня 2002 року, м. Мелітополь Запорізької області), №206 (8 червня 2003 року, м. Чернігів), № 61 (7 березня 2004 року, м. Мар'їнка Донецької області), № 136 (30 травня, м. Одеса Одеської області) та № 151 (20 червня 2004 року, м. Карлівка Полтавської області) були здійснені,

за оцінкою вітчизняних та зарубіжних офіційних спостерігачів, без суттєвих порушень демократичних норм.

Водночас такі поважні міжнародні структури, як ОБСЄ та ПАРЕ багато політичних лідерів європейських та інших країн світу були стурбовані подіями, що мали місце під час виборів Мукачівського міського голови. І стурбованість свою вони пояснюють якраз проведенням у цьому році виборів Президента України. Тому необхідно очікувати дуже прискіпливого спостереження з боку міжнародної спільноти за організацією і проведенням виборів Президента України у 2004 році усіма джерелами інформації – офіційних і неофіційних спостерігачів, дипломатичного корпусу, друкованих і електронних засобів масової інформації, інформації в мережі Інтернет та ін.

Президент України Л.Д.Кучма неодноразово запевняв, що зробить усе для того, щоб чергові вибори Президента України пройшли демократично і прозоро.

Автори не збираються надавати визначення поняттю „демократичність виборів», але бажали би зупинитися більш детально на понятті «прозорість виборів».

Прозорість виборів у загальноприйнятому значенні передбачає своєчасне, об'єктивне і повне висвітлення всіх подій, які відбуваються під час виборчих перегонів. Прозорість виборів передбачає також доведення до громадян та суб'єктів і учасників виборчого процесу повної і об'єктивної інформації в обсягах, передбачених відповідними законами України.

Цілком зрозуміло, що рівень повноти і об'єктивності інформації залежить не тільки від суб'єктів виборчого процесу, а й від тих, хто готує цю інформацію для доведення її до відома громадськості. А своєчасність оприлюднення цієї інформації у багатьох випадках залежить від інструментарію її поширення – теле- і радіомовлення, друковані і електронні засоби масової інформації, термінів появи її у мережі Інтернет та інше.

Відповідальність за забезпечення прозорості дій при виконанні виборчих процедур суб'єктами виборчого процесу відповідно до законів України «Про Центральну виборчу комісію» та «Про вибори Президента України» цілком покладається на систему виборчих комісій на чолі з Центральною виборчою комісією. Виконати це завдання без широкого і системного застосування сучасних засобів інформатизації практично неможливо.

Саме тому до розробки у 2004 році інформаційно-аналітичної системи «Вибори Президента України» із відповідними сис-

темами веб-відображення Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» як ніколи повинна бути приділена значна увага організаторів виборів. До цього зобов'язує досягнута «висока гілка» інформаційно-аналітичного забезпечення виборів народних депутатів України у 2002 році.

2.4. Загальні висновки і пропозиції, що впливають з аналізу впровадження засобів системної інформатизації у виборчі та референдумні процеси в 1997 – 2004 рр.

За час існування Центральної виборчої комісії як постійно діючої незалежної державної інституції зроблено досить вагомий внесок у впровадження в процеси підготовки та проведення виборів і референдумів на національному рівні сучасних засобів системної інформатизації.

По-перше, за вказаний час сформована досить значна нормативно-правова, нормативно-технічна та організаційно-розпорядча база автоматизованого інформаційно-аналітичного супроводження виборчого та референдумного процесів.

По-друге, напрацьовано досвід застосування комп'ютерної техніки, мереж зв'язку та програмного забезпечення під час виконання окремих процедур з підготовки та проведення на національному рівні виборів і референдумів.

По-третє, завдяки застосуванню комп'ютерної техніки та програмного забезпечення у технологічному циклі підготовки та проведення загальнодержавних виборів і референдумів вдалося досить суттєво підвищити рівень інформування вітчизняної та зарубіжної громадськості щодо перебігу виборчих та референдумних процесів в Україні за рахунок оперативної підготовки та видання різнопланових інформаційно-аналітичних довідкових матеріалів, а також широкого застосування можливостей світової мережі Інтернет та засобів електронної пошти.

По-четверте, створено сприятливе середовище для позитивного психологічного сприйняття суспільством в цілому, а також суб'єктами і учасниками виборчого процесу, зокрема, більш широкого впровадження при виконанні процедур з підготовки та

проведення усіх типів і видів виборів і референдумів сучасних засобів комп'ютерної та обчислювальної техніки, комунікацій, програмного забезпечення.

Водночас з метою запобігання несприятливим ситуаціям у подальшому, на наш погляд, необхідно зробити кілька зауважень.

З найперших кроків розробки та впровадження комп'ютерних технологій у технологічні процеси виконання процедур з підготовки та проведення на загальнодержавному рівні виборів і референдумів через відсутність необхідного досвіду Центральною виборчою комісією зробила дві досить суттєві помилки: науково-методологічну і організаційно-адміністративну, наслідки яких і досі продовжують негативно впливати на інформатизацію виборчого та референдумного процесів:

1) ані в Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» [50], ані в технічному завданні на проектування Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», яке було затверджено постановою Центральної виборчої комісії 26 березня 1999 року, не було надано визначень термінів «Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» та «інформаційно-аналітична підсистема».

Таким чином, не був чітко визначений з самого початку об'єкт досліджень, розробки та впровадження. Ця науково-методологічна помилка призвела до того, що кожний учасник процесу створення складових ЄІАС «Вибори» або будь-яким чином причетний до цього процесу виконавець трактував цей об'єкт на свій розсуд. Наявність сьогодні трьох незалежних тематичних інформаційно-аналітичних систем – з виборів народних депутатів України, з виборів Президента України та з Всеукраїнського референдуму – суперечить задекларованій спрямованості та положенням вищезгаданих Концепції та Технічного завдання, що є прямим результатом саме науково-методологічної невизначеності об'єкту розробки.

На жаль, негативний вплив цієї помилки об'єктивно проявився і на організації автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення чергової виборчої кампанії – виборів Президента України 31 жовтня 2004 року.

2) Центральна виборча комісія з різних причин (більше суб'єктивних) віддала «на відкуп» сторонній комерційній структурі питання розробки та впровадження концептуальних та реалізаційних питань побудови Єдиної інформаційно-аналітичної

ГЛАВА 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ДЛЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ І РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

3.1. Вихідні дані для визначення напрямів подальшого вдосконалення нормативно-правової бази для розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні

Вихідними даними для визначення основних напрямів подальшого вдосконалення нормативно-правової бази для розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні є такі:

1. Положення Конституції України [1], законів України [2-31], рішень Конституційного Суду України [33], указів і розпоряджень Президента України [34-40], постанов Кабінету Міністрів України [44-49].

2. Вимоги нормативно-технічних документів, що визначають державні стандарти [54-93].

3. Положення та вимоги таких організаційно-розпорядчих і технічних документів Центральної виборчої комісії:

- постанови Центральної виборчої комісії № 24 від 26.03.1999 р. «Про технічне завдання на проектування Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори»;

- постанови Центральної виборчої комісії № 102 від 28.12.2000 р. «Про заходи Центральної виборчої комісії з питань розвитку та підготовки Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» до проведення чергових виборів народних депутатів України у 2002 році»;

- розпорядження Голови Центральної виборчої комісії № 102 від 25.12.2000 р. «Про заходи Центральної виборчої комісії з питань розвитку та підготовки Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» до прове-

дення чергових виборів народних депутатів України у 2000 році»;

- розпорядження Голови Центральної виборчої комісії № 42 від 21.05.2001 р. «Про технічний захист інформації»;

- постанови Центральної виборчої комісії № 52 від 10.12.2001 р. «Про Календарний план основних заходів з підготовки і проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року»;

- постанови Центральної виборчої комісії № 60 від 21.12.2001 р. «Про Порядок надання, обробки, захисту та збереження інформації щодо підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні з використанням засобів Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори»;

- постанови Центральної виборчої комісії № 62 від 24.12.2001 р. «Про вимоги до програмно-технічного комплексу окружної виборчої комісії по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року»;

- постанови Центральної виборчої комісії № 63 від 24.12.2001 р. «Про Календарний план надання окружними виборчими комісіями інформації Центральній виборчій комісії під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року»;

- постанови Центральної виборчої комісії № 662 від 26.03.2002 р. «Про внесення змін до постанови Центральної виборчої комісії від 24.12.2001 р. № 63 «Про Календарний план надання окружними виборчими комісіями інформації Центральній виборчій комісії під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року»;

- технічного завдання на виконання науково-технічної роботи «Розробка та впровадження програмного забезпечення автоматизованої системи проведення виборів народних депутатів України» («Інформаційно-аналітична система «Вибори-98»), яке було затверджене Головою Комісії 18 грудня 1997 року;

- технічного завдання на виконання науково-технічної роботи «Розробка Програмно-технічного комплексу Прес-центру «Вибори-98»;

- технічного проекту «Розробка та впровадження

інформаційних систем Центральної виборчої комісії» (Додаток до постанови Центральної виборчої комісії № 106 від 20 березня 1998 року);

- технічного завдання на проектування Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», яке було затверджено постановою Центральної виборчої комісії № 24 від 26 березня 1999 року;

- технічних вимог до підсистеми «Інформація»;

- технічного завдання на створення інтегрованого банку даних «Політичні партії в Україні» (БД «Партії»), яке було затверджене Головою Центральної виборчої комісії 29 березня 2001 року;

- технічного завдання на виконання роботи «Модифікація та розвиток програмного забезпечення інформаційно-аналітичної системи «Вибори-98» Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (ІАС «Вибори-98» надається назва «Вибори народних депутатів України»)), яке було затверджене Головою Центральної виборчої комісії 20 червня 2001 року;

- технічного завдання на виконання роботи «Створення функціональної підсистеми «Фінансування виборів народних депутатів України» інформаційно-аналітичної системи «Вибори народних депутатів України» Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», яке було затверджено Головою Центральної виборчої комісії 20 листопада 2001 року.

4. Досвід експлуатації трьох незалежних тематичних підсистем ЄІАС «Вибори» – виборів народних депутатів України, виборів Президента України та Всеукраїнського референдуму, що підтверджується відповідними фінансово-юридичними документами.

5. Відповідна морально-психологічна готовність народних депутатів України, суб'єктів і учасників виборчого і референдумного процесів, суспільства в цілому до звичного сприйняття автоматизованих систем, програмно-технічних комплексів у технологічному ланцюгу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.

3.2. Пропозиції щодо вдосконалення законодавчого забезпечення подальшого розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні

Як вище зазначалося, сьогодні тільки в Законі України «Про Центральну виборчу комісію» [2] є спеціальна стаття 33, присвячена питанням можливості використання під час проведення виборів і референдумів на загальнодержавному рівні автоматизованої інформаційної системи.

Однак положення цієї статті обмежують сферу використання автоматизованої інформаційної системи під час проведення голосування виключно процедурою спостереження за ходом і результатами голосування. Крім того, положення цієї статті містять застереження, що дані про результати голосування, отримані через автоматизовану інформаційну систему, є попередньою інформацією, що не має юридичних наслідків.

На час прийняття цього Закону України (17 грудня 1997 року) законодавець мав усі підстави для такого обережного підходу до питання застосування автоматизованих інформаційних систем у технологічних процесах підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.

Але тепер, із прийняттям 22 травня 2004 року законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» [17] і «Про електронний цифровий підпис» [18], а також з урахуванням накопиченого при розробці та впровадженні у виборчі та референдумні процеси Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» досвіду ситуація в країні кардинально змінилася.

Уже назріла об'єктивна необхідність повномасштабно впровадження автоматизованих інформаційних систем у технологічні процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні незалежно від їх типів і видів.

Це потребує наявності певної політичної волі та реалізації комплексного, системного підходу до внесення відповідних змін до законів України [2, 7, 9, 11]. Іншого шляху не існує, тим паче, що у світі панує саме така тенденція вдосконалення відповідного виборчого законодавства та засто-

сування нових виборчих технологій, сучасних засобів інформатизації та зв'язку.

Крім того, враховуючи певну психологічну готовність депутатського корпусу, суб'єктів і учасників виборчого і референдумного процесів, суспільства в цілому до належного сприйняття автоматизованих систем, програмно-технічних комплексів в технологічному ланцюгу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, автори вважають за доцільне підняти рівень Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні до загальнодержавного із закріпленням цієї пропозиції у назві Системи – Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система «Вибори» – ЄДАІАС «Вибори».

Автори також вважають, що для належного правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із розробкою, впровадженням та експлуатацією Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» необхідно прийняти спеціальний Закон України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори», і пропонують своє бачення проекту такого Закону, яке сформулювалося на підставі особистого досвіду набутого на цій ділянці роботи в Центральній виборчій комісії, рівня довіри суспільства до ЄІАС «Вибори» та аналізу споріднених положень Федерального Закону Російської Федерації «О Государственной автоматизированной системе Российской Федерации «Выборы» від 10 січня 2003 року [32], що регулює аналогічне коло питань.

3.2.1 Проект Закону України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори»

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ **«Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори»**

Використання Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні є однією з гарантій реалізації конституційних прав громадян України, що ґрунтується на засадах забезпечення гласності, достовірності, оперативності та повноти інформації про вибори і референдуми.

Глава 1. Загальні положення

Стаття 1. Сфера дії закону

Закон регулює відносини, що виникають при використанні Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – ЄДАІАС «Вибори», або Система «Вибори») під час підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні, при експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори».

Стаття 2. Основні терміни і поняття. Визначення термінів.

1. Терміни і поняття у цьому Законі живаються в таких значеннях:

1) Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система «Вибори» – сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, обробки, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми в Україні;

2) інформаційно-аналітична система конкретного типу виборів чи референдумів – сукупність єдиних (загальних) уніфікованих і специфічних алгоритмів, загальних і специфічних інформаційних масивів (ІАС «Вибори Президента України», ІАС «Вибори народних депутатів України», ІАС «Всеукраїнський референдум», ІАС «Місцеві вибори», ІАС «Місцеві референдуми»);

3) база даних ЄДАІАС «Вибори» – об'єктивна форма представлення й організації сукупності даних, систематизованих таким чином, щоб ці дані могли бути знайдені й опрацьовані з використанням комплексів засобів автоматизації ЄДАІАС «Вибори»;

4) безпека інформації в ЄДАІАС «Вибори» – стан захи-

щеності інформації в ЄДАІАС «Вибори» від несанкціонованого доступу, а також від порушення функціонування програмно-технічних засобів збору, обробки, накопичення, збереження, пошуку і передачі інформації в ЄДАІАС «Вибори» або від виведення зазначених засобів із ладу, забезпечене відповідною сукупністю заходів і засобів захисту інформації;

5) інформаційні процеси в ЄДАІАС «Вибори» – процеси збору, обробки, накопичення, збереження, пошуку і передачі інформації з використанням комплексів засобів автоматизації ЄДАІАС «Вибори»;

6) інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори» – окремі документи, масиви документів, документи і масиви документів, що формуються, зберігаються і використовуються в ЄДАІАС «Вибори»;

7) комплекси засобів автоматизації ЄДАІАС «Вибори» (далі – комплекси засобів автоматизації, або програмно-технічні комплекси ЄДАІАС «Вибори») – сукупність взаємопов'язаних програмно-технічних засобів, призначених для збору, обробки, накопичення, збереження, пошуку і передачі інформації;

8) персональні дані – відомості персонального характеру, що містяться в ЄДАІАС «Вибори» та дозволяють ідентифікувати особу громадянина і перелік яких встановлюється відповідними законами України;

9) системний адміністратор – фахівець, який забезпечує експлуатацію комплексу засобів автоматизації у відповідній виборчій комісії, комісії з референдуму;

10) використання ЄДАІАС «Вибори» – застосування ЄДАІАС «Вибори» під час підготовки та проведення виборів і референдумів, при здійсненні інших повноважень виборчих комісій, комісій з референдуму щодо забезпечення виборчих прав і права на участь у референдумі громадян України;

11) експлуатація ЄДАІАС «Вибори» – забезпечення стійкого функціонування ЄДАІАС «Вибори» при її використанні у виборчому та референдумному процесах;

12) розвиток ЄДАІАС «Вибори» – цілеспрямоване поліпшення характеристик ЄДАІАС «Вибори» або розширення її функцій;

13) виборчі чи референдумні процедури – конкретні за-

ходи, спрямовані на організацію підготовки і проведення виборів чи референдумів, що здійснюються суб'єктами і учасниками виборчих чи референдумних процесів;

14) виборчий чи референдумний процес – послідовне здійснення суб'єктами і учасниками виборчих чи референдумних процесів виборчих чи референдумних процедур, передбачених законодавством України про вибори і референдуми, початок і закінчення виконання яких визначаються строками, встановленими Конституцією України та законами України;

15) виборча чи референдумна кампанія – сукупність дій і процедур, що вчиняються відповідно до законодавства України суб'єктами і учасниками виборчого чи референдумного процесів з метою реалізації конституційного права громадян України на участь в управлінні державними та місцевими справами, що здійснюються в період від початку офіційного оголошення виборчого чи референдумного процесу і до вступу на виборні посади і пости обраних осіб чи до прийняття уповноваженими державними чи представницькими органами рішень з питань, що виносилися на референдум;

16) типи виборів чи референдумів (виборчої чи референдумної кампанії) – вибори Президента України, вибори народних депутатів України, вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів (місцеві вибори), всеукраїнський референдум, місцеві референдуми;

17) види виборів (залежно від типу виборів):

для виборів Президента України – чергові, позачергові та повторні;

для виборів народних депутатів України – чергові або позачергові;

для місцевих виборів – чергові, позачергові, повторні, проміжні або перші (у разі формування нових місцевих рад);

18) електронний цифровий підпис у ЄДАІАС «Вибори» – реквізит підготовленого з використанням ЄДАІАС «Вибори» електронного документа, призначеного для захисту цього документа від підробки, отриманий у результаті криптографічного перетворення інформації з використанням закритого ключа електронного цифрового підпису, що доз-

воляє ідентифікувати власника сертифіката ключа підпису, а також встановити відсутність спотворення інформації в електронному документі;

19) юридична чинність документа – властивість документа в ЄДАІАС «Вибори», що дозволяє, відповідно до законодавства України використовувати документ окремо або в поєднанні з іншими документами для вчинення юридично значимих дій.

2. Інші терміни і поняття, що використані в цьому Законі та стосуються організації підготовки і проведення виборів і референдумів, застосовуються в тому ж значенні, що й у відповідних Законах України про вибори і референдуми.

Стаття 3. Правові засади використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори»

Правовими засадами використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори» є Конституція України, Закон України «Про Центральну виборчу комісію», закони України «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», «Про всеукраїнський і місцеві референдуми», закони України «Про інформацію», «Про електронний документ і електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», цей Закон України, інші закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Центральної виборчої комісії.

Стаття 4. Основні засади використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори»

1. Використання, експлуатація і розвиток ЄДАІАС «Вибори» здійснюються на засадах:

1) визначення об'єктами автоматизації в ЄДАІАС «Вибори» технологічних процесів та процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні;

2) дотримання конституційних прав громадян при автоматизованому опрацюванні персональних відомостей про них;

3) забезпечення гласності діяльності виборчих комісій, комісій з референдуму при використанні ЄДАІАС «Вибори»;

4) рівного доступу громадян України до інформації про хід і результати виборів і референдуму; оперативного інформування виборців, учасників референдуму засобами ЄДАІАС «Вибори»;

5) неприпустимості втручання в інформаційні процеси в ЄДАІАС «Вибори» органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших осіб і організацій, які відповідно до законів України не мають відповідних повноважень;

6) централізації керування процесами використання й експлуатації ЄДАІАС «Вибори» Центральною виборчою комісією;

7) використання єдиних уніфікованих алгоритмів та методів автоматизації для системи виборчих комісій та комісій з референдуму всіх рівнів;

8) обов'язковості застосування ЄДАІАС «Вибори» під час підготовки та проведення виборів та референдумів, неприпустимості використання для цих цілей замість ЄДАІАС «Вибори» інших автоматизованих систем та інформаційних технологій;

9) забезпечення безпеки інформації в ЄДАІАС «Вибори» у поєднанні з відкритістю системи і доступністю інформації, що міститься в інформаційних ресурсах ЄДАІАС «Вибори» відповідно до законів України;

10) забезпечення достовірності інформації, одержуваної з використанням ЄДАІАС «Вибори»;

11) застосування ліцензійних програмних засобів загального призначення, сертифікованих спеціалізованих програмно-технічних засобів і засобів зв'язку в ЄДАІАС «Вибори»;

12) неприпустимість безпосереднього підключення ЄДАІАС «Вибори» до мережі Інтернет;

13) неприпустимість підключення ЄДАІАС «Вибори» під час її використання для проведення виборів і референдумів до інших інформаційних систем і мереж зв'язку, що не застосовуються в ЄДАІАС «Вибори».

14) застосування в ЄДАІАС «Вибори» високонадійних програмно-технічних засобів, що забезпечують надійну і ефективну роботу Системи в цілому.

Глава 2. Статус ЄДАІАС «Вибори»

Стаття 5. Статус і призначення ЄДАІАС «Вибори»

1. ЄДАІАС «Вибори» є Єдиною державною автоматизованою інформаційно-аналітичною системою, що функціонує на території України й обслуговує процеси підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні.

2. ЄДАІАС «Вибори» застосовується для інформатизації процедур, що здійснюються в ході підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, а також у діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісій з всеукраїнського та місцевих референдумів.

Стаття 6. Повноваження Центральної виборчої комісії у сфері розробки, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори»

1. Центральна виборча комісія є державним замовником і розпорядником ЄДАІАС «Вибори» і визначає вимоги до розробки, використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори» відповідно до законів України.

2. Центральна виборча комісія:

1) забезпечує розробку, впровадження, використання і експлуатацію інформаційних та інформаційно-аналітичних систем, систем телекомунікацій, спеціалізованих програмно-апаратних засобів, прикладного програмного забезпечення, що входять до складу ЄДАІАС «Вибори»;

2) встановлює порядок використання ЄДАІАС «Вибори» під час підготовки та проведення виборів та референдумів усіх рівнів у частині, не врегульованій законами України;

3) вживає заходів з організації єдиного порядку використання й експлуатації ЄДАІАС «Вибори» виборчими комісіями, комісіями з референдуму всіх рівнів, затверджує регламент переведення ЄДАІАС «Вибори» у режим підготовки та проведення виборів і референдумів;

4) встановлює порядок забезпечення безпеки інформації в ЄДАІАС «Вибори»;

5) організує і здійснює контроль за дотриманням єдиного порядку використання і експлуатації ЄДАІАС «Вибори», а також за дотриманням вимог безпеки інформації в ЄДАІАС «Вибори»;

6) визначає основні напрями розвитку ЄДАІАС «Вибори»

ри»;

7) здійснює інші повноваження, передбачені законами України.

3. Центральна виборча комісія в межах своїх повноважень видає нормативно-правові акти з питань розробки, використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори».

Стаття 7. Повноваження виборчих комісій, комісій з референдуму в галузі використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори»

1. Територіальна виборча комісія, комісія з референдуму:

1) забезпечує використання й експлуатацію ЄДАІАС «Вибори» на території відповідного виборчого округу, території для проведення референдуму та надання в Центральну виборчу комісію інформації про хід і результати виборів та референдумів усіх рівнів із використанням ЄДАІАС «Вибори» у встановленому порядку;

2) забезпечує безпеку інформації та здійснює контроль за дотриманням вимог безпеки інформації у встановлених програмно-технічних комплексах ЄДАІАС «Вибори»;

3) сприяє реалізації програми розвитку ЄДАІАС «Вибори»;

4) у межах своєї компетенції видає відповідні організаційно-розпорядчі акти з питань використання й експлуатації ЄДАІАС «Вибори».

2. Дільничні комісії для голосування:

1) забезпечують використання й експлуатацію відповідних комплексів засобів автоматизації, подають до територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму інформацію про хід і результати виборів чи референдуму на території дільниці з використанням ЄДАІАС «Вибори» у встановленому порядку;

2) забезпечують безпеку інформації у відповідних комплексах засобів автоматизації.

Стаття 8. Структура ЄДАІАС «Вибори»

1. Структура ЄДАІАС «Вибори» відповідає системі виборчих комісій та системі комісій з референдуму, що утворюються під час підготовки та проведення різних типів та видів виборів і референдумів в Україні.

2. До складу ЄДАІАС «Вибори» входять:

1) комплекс ІАС ЄДАІАС «Вибори»;

2) корпоративна мережа ЄДАІАС «Вибори»;
3) комплекси засобів автоматизації дільничних комісій для забезпечення їх діяльності, у тому числі для забезпечення процесу голосування і підрахунку голосів виборців, учасників референдуму.

3. Комплекси ІАС ЄДАІАС «Вибори» рівня Центральної виборчої комісії, виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня відрізняються рівнем повноти інформаційного наповнення, рівнем прав доступу користувачів до відповідних баз та банків даних, а також, частково, інтерфейсом користувача.

Стаття 9. Системний адміністратор

1. Системний адміністратор організує і здійснює роботи з експлуатації комплексу засобів автоматизації у відповідній виборчій комісії, комісії з референдуму.

2. Системні адміністратори, що забезпечують експлуатацію комплексів засобів автоматизації в територіальних виборчих комісіях, регіональних комісіях з референдуму, є працівниками цих комісій відповідно до організаційно-адміністративної структури, визначеної нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, Центральної виборчої комісії.

3. Діяльність системного адміністратора, що забезпечує експлуатацію комплексів засобів автоматизації в територіальній виборчій комісії, комісії з референдуму, здійснюється на підставі строкової трудової угоди, що укладається з відповідною виборчою комісією на період виборчої кампанії.

4. Системний адміністратор проходить підготовку і перепідготовку на право експлуатації комплексів засобів автоматизації, одержує сертифікат у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Глава 3. Юридична чинність і достовірність документів, підготовлених із використанням ЄДАІАС «Вибори»

Стаття 10. Умови надання юридичної чинності документам, підготовленим із використанням ЄДАІАС «Вибори»

1. Документ на паперовому носії, підготовлений із використанням ЄДАІАС «Вибори» відповідно до законів України, набуває юридичної чинності після його підписання відповідними посадовими особами.

2. Електронний документ, підготовлений із використанням ЄДАІАС «Вибори», набуває юридичної чинності після його підписання електронними цифровими підписами відповідних посадових осіб.

3. Протокол, інші зведені документи, підготовлені в електронному вигляді з використанням ЄДАІАС «Вибори», набувають юридичної чинності в порядку, встановленому пунктом 2 цієї статті, після обов'язкової перевірки у встановленому порядку за допомогою відкритих ключів електронних цифрових підписів оригінальності всіх вихідних електронних документів, на підставі яких готується зведений електронний документ.

Стаття 11. Забезпечення достовірності документів, підготовлених із використанням ЄДАІАС «Вибори»

1. У ЄДАІАС «Вибори» вводяться дані документів на паперових носіях і підписані електронними цифровими підписами відповідних посадових осіб дані електронних документів.

2. У процесі введення в ЄДАІАС «Вибори» даних документа на паперовому носії формується електронний документ, що підписується електронними цифровими підписами відповідних посадових осіб. Відповідність даних електронного документа даним документа на паперовому носії підтверджується комп'ютерною роздруківкою, що підписується відповідними посадовими особами і долучається до звітної документації. Факт введення даних у ЄДАІАС «Вибори» і формування електронного документа, підписаного електронними цифровими підписами, фіксуються в спеціальному журналі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

3. Передача електронних документів до Центральної виборчої комісії виборчою комісією, комісією з референдуму нижчого рівня з використанням ЄДАІАС «Вибори» здійснюється виключно після перевірки достовірності та істинності електронних цифрових підписів, проставлених на кожному переданому документі, за допомогою відкритих ключів електронних цифрових підписів.

Результати перевірки підтверджуються комп'ютерною роздруківкою протоколу перевірки. Роздруківка підписується посадовими особами у встановленому порядку і долучається до звітної документації. Факт передачі даних у вибор-

чу комісію, комісію з референдуму вищого рівня фіксується в спеціальному журналі виборчої комісії, комісії з референдуму нижчого рівня.

4. Істинність електронних цифрових підписів, проставлених на кожному електронному документі, отриманому Центральною виборчою комісією, територіальною виборчою комісією, комісією з референдуму від виборчих комісій, комісій з референдуму нижчого рівня, перевіряється за допомогою відкритих ключів електронних цифрових підписів. Факт перевірки достовірності отриманих електронних документів підтверджується комп'ютерною роздруківкою протоколу перевірки. Роздруківка підписується відповідними посадовими особами у встановленому порядку і долучається до звітної документації. Факт такої перевірки фіксується у спеціальному журналі.

5. Перелік і форми документів, що підлягають введенню в ЄДАІАС «Вибори», опрацюванню і видачі з ЄДАІАС «Вибори», порядок оформлення, представлення, передачі й одержання цих документів, порядок застосування електронного цифрового підпису встановлюються законами України та нормативно-правовими актами Центральної виборчої комісії.

Глава 4. Комплекси засобів автоматизації й інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори»

Стаття 12. Правовий статус майна, що входить до складу комплексів засобів автоматизації

1. Майно, що входить до складу комплексів засобів автоматизації, створене або придбане за рахунок коштів державного бюджету, є державною власністю.

2. Майно, що входить до складу комплексів засобів автоматизації, передається Центральною виборчою комісією органам місцевого самоврядування за договором безоплатного користування в складі та кількості, необхідних для вирішення завдань ЄДАІАС «Вибори» на відповідній території.

3. Заміна складу майна або його частин (деталей), що входять до складу комплексів засобів автоматизації (поповнення, модернізація або заміна окремих частин, елементів та інші зміни), здійснюється за рішенням Центральної виборчої комісії за умови збереження цілісності і пра-

цездатності комплексу засобів автоматизації ЄДАІАС «Вибори» та Системи в цілому.

4. Порядок обліку майна, що входить до складу ЄДАІАС «Вибори», встановлюється законами України і нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та Центральної виборчої комісії.

5. Авторські права на засоби прикладного програмного забезпечення та бази даних ЄДАІАС «Вибори» регулюються відповідними законами України.

Стаття 13. Забезпечення розміщення й експлуатації комплексів засобів автоматизації

Органи місцевого самоврядування та їх посадові особи (за місцем розташування комплексів засобів автоматизації) забезпечують надання відповідній виборчій комісії, комісії з референдуму за договором безоплатного користування обладнаних засобами зв'язку й енергопостачання службових приміщень для розміщення й експлуатації комплексів засобів автоматизації, охорону і умови безпечного збереження й експлуатації цих комплексів відповідно до встановлених нормативів.

Стаття 14. Склад інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори»

Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори» містять:

1) персональні дані про виборців, учасників референдуму, висунутих кандидатів, зареєстрованих кандидатів на виборні пости і посади, обраних кандидатів, довірених осіб, уповноважених представників, членів виборчих комісій, комісій з референдуму. Перелік таких даних встановлюється відповідними законами України;

2) інформацію про хід і підсумки голосування;

3) картографічну інформацію про адміністративно-територіальний поділ державного і регіонального рівнів, про територіальний устрій муніципальних утворень, що використовується при підготовці і проведенні виборів і референдумів;

4) інформацію, пов'язану з діяльністю виборчих комісій, комісій з референдуму;

5) інформацію щодо нормативно-правових актів про вибори і референдуми;

6) іншу інформацію, передбачену законами України,

нормативно-правовими актами Центральної виборчої комісії.

Стаття 15. Правовий режим інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори»

1. Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори» незалежно від рівня і способу їх формування і використання є державною власністю.

2. Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори», що містять персональні дані, незалежно від рівня і способу їх формування є державними інформаційними ресурсами. Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори», що містять персональні дані, формуються, зберігаються і використовуються в умовах конфіденційності в порядку, встановленому Законом України «Про захист персональних даних», іншими законами України, нормативно-правовими актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Центральної виборчої комісії.

3. Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори», що не містять персональних даних і сформовані за рахунок коштів місцевого бюджету, є місцевими інформаційними ресурсами. До місцевих інформаційних ресурсів належать також інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори», що не містять персональних даних і сформовані за рахунок місцевого бюджету під час проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, місцевих референдумів. Порядок формування, передача, копіювання, тиражування і збереження зазначених державних інформаційних ресурсів, доступу до них, їх використання встановлюється Центральною виборчою комісією.

4. Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори», що не містять персональних даних і сформовані за рахунок державного бюджету і місцевого бюджету, за винятком інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», сформованих під час проведення виборів у державні органи влади, всеукраїнського референдуму, перебувають у спільній власності України та відповідного регіону і є інформаційними ресурсами спільного користування. Порядок формування, передачі, копіювання, тиражування і збереження інформаційних ресурсів спільного користування, доступу до них, їх використання встановлюється Центральною виборчою комісією за погод-

женням із органом місцевого самоврядування відповідного регіону України.

5. Інформаційні ресурси ЄДАІАС «Вибори», що не містять персональних даних і сформовані за рахунок місцевого бюджету, є інформаційними ресурсами відповідного органу місцевого самоврядування. Порядок формування, передачі, копіювання, тиражування і збереження регіональних інформаційних ресурсів, доступу до них, їх використання встановлюється відповідним органом місцевого самоврядування.

6. Роботи з формування, передачі, копіювання, тиражування і збереження інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», забезпечення доступу до них проводяться Центральною виборчою комісією, територіальними виборчими комісіями, комісіями з референдуму відповідно до встановленої цією статтею порядку.

7. У випадку порушення цілісності або втрати складової (складових) частини (частин) інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», спотворення змісту таких інформаційних ресурсів відповідні виборчі комісії, комісії референдуму вживають заходів щодо відновлення втраченої (втрачених) частини (частин) і змісту інформаційних ресурсів за кошти винної сторони, що встановлюється в передбаченому законами України порядку.

Стаття 16. Доступ до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори»

1. Право доступу до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», що містять персональні дані, регулюється Законом України «Про захист персональних даних». При підготовці та проведенні виборів і референдумів право доступу до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», що містять персональні дані, мають:

1) члени Центральної виборчої комісії, члени територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму, дільничних комісій для голосування, технічні працівники, які забезпечують використання ЄДАІАС «Вибори», якщо така інформація необхідна для виконання ними посадових або службових обов'язків;

2) громадяни, що запитують персональні дані про себе;

3) посадові особи державних органів, органів місцевого самоврядування, доступ яких до такої інформації перед-

бачений законами України.

2. Право доступу до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори» усіх рівнів, що не містять персональних даних, мають члени Центральної виборчої комісії та працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії.

3. Порядок доступу осіб, зазначених у цій статті, а також інших користувачів до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори» встановлюється нормативно-правовими актами Центральної виборчої комісії і нормативно-правовими актами виборчих комісій, комісій з референдуму залежно від типу і виду виборів чи референдумів, що проводяться.

Глава 5. Розвиток ЄДАІАС «Вибори». Використання ЄДАІАС «Вибори» для вирішення завдань, що не пов'язані з виборами і референдумами

Стаття 17. Розвиток ЄДАІАС «Вибори»

1. Питання розвитку ЄДАІАС «Вибори» з урахуванням ефективної інтеграції з державними, відомчими, іншими інформаційно-телекомунікаційними системами вирішуються в рамках державних програм, що затверджуються Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, а також у рамках заходів, що проводяться Центральною виборчою комісією в межах виділених на ці цілі коштів.

2. Інтеграція ЄДАІАС «Вибори» з інформаційно-телекомунікаційними системами органів виконавчої влади здійснюється за погодженням із Центральною виборчою комісією в рамках державних програм, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18. Використання ЄДАІАС «Вибори» для вирішення завдань, що не пов'язані із виборами і референдумами

1. ЄДАІАС «Вибори», складові ЄДАІАС «Вибори» можуть використовуватися для вирішення завдань, не пов'язаних із виборами і референдумами, відповідно до законів України, нормативно-правових актів Центральної виборчої комісії.

2. Порядок використання комплексів засобів автоматизації, інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», засобів зв'язку, інших засобів забезпечення ЄДАІАС «Вибори» органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими організаціями для вирішення завдань, що

не пов'язані із виборами і референдумами, встановлюється законами України, нормативно-правовими актами Центральної виборчої комісії.

3. Використання ЄДАІАС «Вибори» здійснюється із суворим дотриманням першочерговості виконання функцій, що забезпечують підготовку і проведення виборів і референдумів, та дотриманням таких основних умов:

1) забезпечення цілісності і достовірності інформації, накопиченої в ЄДАІАС «Вибори»;

2) збереження цілісності ЄДАІАС «Вибори», працездатності її складових частин і засобів забезпечення;

3) підтримка комплексів засобів автоматизації відповідно до встановленої конфігурації.

Глава 6. Безпека інформації в ЄДАІАС «Вибори» і контроль за використанням ЄДАІАС «Вибори»

Стаття 19. Забезпечення безпеки інформації в ЄДАІАС «Вибори»

1. Безпека інформації в ЄДАІАС «Вибори» забезпечується за допомогою застосування організаційних і технічних засобів захисту, а також за допомогою здійснення контролю за використанням ЄДАІАС «Вибори».

2. Основними засобами захисту є:

1) сертифікація ЄДАІАС «Вибори», а також засобів її захисту в порядку, встановленому законами України та відповідними нормативно-правовими актами;

2) застосування сертифікованих спеціальних програмних засобів і ліцензійних програмних засобів загального призначення, а також сертифікованих технічних засобів і засобів зв'язку;

3) унеможливлення несанкціонованого доступу до ЄДАІАС «Вибори»;

4) забезпечення істинності та цілісності інформації в ЄДАІАС «Вибори»;

5) захист інформації при передачі її мережами зв'язку;

6) спеціальна всебічна перевірка готовності ЄДАІАС «Вибори» та її складових частин перед підготовкою і проведенням виборів і референдумів;

7) застосування затвердженої у встановленому порядку експлуатаційної документації;

8) організація і проведення робіт із забезпечення цілос-

ті і працездатності комплексів засобів автоматизації;

9) навчання працівників, підтверджене сертифікатом про право експлуатації комплексу засобів автоматизації;

10) встановлення відповідальності за порушення правил використання й експлуатації ЄДАІАС «Вибори» та її складових.

3. Роботи із забезпечення безпеки інформації в ЄДАІАС «Вибори» проводяться спеціалізованими державними організаціями та установами, що мають ліцензії на відповідні види діяльності.

Стаття 20. Використання мереж зв'язку в ЄДАІАС «Вибори»

1. Обмін інформацією в ЄДАІАС «Вибори» здійснюється з використанням ресурсів мережі зв'язку загального користування, відомчих та інших мереж зв'язку в порядку, передбаченому чинним законодавством України, нормативно-правовими актами Президента України, Кабінету Міністрів України.

2. Оператори мереж зв'язку, ресурси яких використовуються для обміну інформацією в ЄДАІАС «Вибори», відповідають за якість послуг, що надаються, відповідно до чинного законодавства України.

Стаття 21. Контроль за використанням ЄДАІАС «Вибори»

1. Під час використання ЄДАІАС «Вибори» у цілому, окремих її складових, комплексів засобів автоматизації при підготовці та проведенні виборів і референдумів відповідна виборча комісія, комісія з референдуму створює групу для контролю за використанням ЄДАІАС «Вибори», складової ЄДАІАС «Вибори», комплексу засобів автоматизації (далі – група контролю). До складу групи контролю входять члени відповідної виборчої комісії, комісії з референдуму і представники суб'єктів виборчого чи референдумного процесів. Члени групи контролю обирають зі свого складу керівника групи контролю.

2. Група контролю здійснює контроль за дотриманням законодавства України про вибори і референдуми, інших нормативно-правових актів, що регулюють питання використання ЄДАІАС «Вибори».

3. Група контролю має право:

1) перевіряти готовність до роботи комплексу засобів автоматизації, інших технічних засобів ЄДАІАС «Вибори»;

2) стежити за дотриманням вимог інструкцій та інших документів Центральної виборчої комісії стосовно використання ЄДАІАС «Вибори», у тому числі автоматизованих комплексів опрацювання виборчих бюлетенів, бюлетенів для голосування на референдумі;

3) знайомитися з будь-якою інформацією, що вводиться до ЄДАІАС «Вибори» і виводиться з неї, передається до відповідної виборчої комісії, комісії з референдуму мережами зв'язку, а також з іншою інформацією, необхідною для здійснення контрольних функцій;

4) контролювати правильність введення даних із протоколів виборчих комісій, комісій з референдуму і правильність повторного введення або коригування введених даних, якщо про це було прийнято відповідне рішення виборчою комісією, комісією з референдуму;

5) зіставляти результати ручної й автоматизованої обробки інформації;

6) вимагати пояснення дій у працівників, що експлуатують комплекси засобів автоматизації у відповідній виборчій комісії, комісії з референдуму;

7) стежити за обов'язковим документуванням фактів виконання дій, передбачених регламентами і планами відповідних виборчих комісій (записами в журналі, актами, комп'ютерними роздруківками, завіреними підписами членів групи контролю);

8) залучати до своєї роботи експертів і фахівців в галузі автоматизованих систем опрацювання інформації за запитом керівника групи контролю;

9) звертатися до Центральної виборчої комісії з відповідними пропозиціями і зауваженнями.

4. У разі виявлення неправомірних дій (бездіяльності) технічних працівників, що експлуатують комплекси засобів автоматизації у відповідній виборчій комісії, комісії з референдуму, група контролю негайно інформує про них голову відповідної виборчої комісії, комісії з референдуму і вносить відповідні пропозиції. Результати проведених групою контролю перевірок відбиваються у звітній документації виборчої комісії, комісії з референдуму.

5. Доступ до робочих місць ЄДАІАС «Вибори» спосте-

рігачів і представників засобів масової інформації здійснюється за рішенням голови або секретаря відповідної виборчої комісії, комісії з референдуму, в погодженні з керівником групи контролю.

6. Контроль за роботою комплексів засобів автоматизації в період між виборами і референдумами здійснюють Центральна виборча комісія та органи місцевого самоврядування.

Стаття 22. Відповідальність за порушення даного Закону

1. Члени виборчих комісій, комісій з референдуму, технічні працівники виборчих комісій, комісій з референдуму, інші працівники, що беруть участь у технологічних процесах обробки інформації, які міститься в ЄДАІАС «Вибори», і мають право доступу до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», інші особи, які неправомірно втручаються або зробили спробу втручання в роботу ЄДАІАС «Вибори», несуть дисциплінарну, адміністративну, кримінальну та матеріальну відповідальність відповідно до законів України.

2. Особи, які мають право доступу до інформаційних ресурсів ЄДАІАС «Вибори», у тому числі до персональних даних, одержують і використовують їх, відповідають за порушення режиму захисту, обробки і порядку використання цієї інформації відповідно до законів України.

3. Рішення і дії (бездіяльність) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, а також рішення і дії (бездіяльність) виборчих комісій, комісій з референдуму та їх посадових осіб, системних адміністраторів, операторів комп'ютерного набору, що спричинили до порушення прав і законних інтересів громадян, можуть бути оскаржені в суді.

Глава 7. Фінансування ЄДАІАС «Вибори»

Стаття 23. Фінансування розробки, використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС «Вибори»

1. Виділення коштів на розробку, використання, експлуатацію і розвиток ЄДАІАС «Вибори» передбачається Законом України про державний бюджет на черговий фінансовий рік, нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування про місцевий бюджет на черговий фінансовий рік.

2. Витрати, пов'язані з розробкою, використанням, експлуатацією та розвитком ЄДАІАС «Вибори» для інформаційного забезпечення підготовки і проведення виборів і референдуму відповідного рівня, фінансуються за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів.

3. Витрати, пов'язані зі спільним використанням, експлуатацією і розвитком ЄДАІАС «Вибори», у тому числі утриманням системних адміністраторів, операторів комп'ютерного набору, фінансуються за рахунок коштів державного бюджету в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, і за рахунок коштів місцевого бюджету.

4. Витрати на використання майна, що входить до складу ЄДАІАС «Вибори», та інших ресурсів ЄДАІАС «Вибори» для вирішення завдань, що не пов'язані із виборами і референдумом, оплачуються користувачами в погоджених розмірах на підставі договорів, що укладаються між Центральною виборчою комісією, органами місцевого самоврядування і користувачами.

3.2.2. Проект Закону України «Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму»

У статті 17 проекту Закону України «Про Центральну виборчу комісію України» [25] вперше з-поміж інших повноважень Центральної виборчої комісії пропонується законодавчо закріпити норму щодо формування та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців відповідно до Закону України «Про Державний реєстр виборців», якого не існує в природі.

Але необхідно відзначити, що з цієї законодавчої норми ще не випливають відповідні повноваження Комісії щодо формування зазначеного реєстру виборців, особливо з огляду на положення Указу Президента України «Про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб» №500 від 30 квітня 2004 року [39]. Це скоріше має бути або похідна від Єдиного державного реєстру фізичних осіб, або цілком самостійна система.

У разі, коли Державний реєстр виборців, учасників референдуму є похідною від Єдиного державного реєстру фі-

зичних осіб, на що автори неодноразово звертали увагу у роботах [99, 104, 105], то пропонується вищезгадану норму ви-класти у такій редакції:

«8) формує Державний реєстр виборців, учасників референдуму як похідну від Єдиного державного реєстру фізичних осіб та забезпечує його функціонування відповідно до законів України».

Необхідно зауважити, що до повноважень Центральної виборчої комісії відповідно до Закону України «Про Центральну виборчу комісію» [2] та проекту нової редакції Закону України «Про Центральну виборчу комісію України» [25] належить організація та проведення або надання консультативно-методичної допомоги в організації та проведенні не тільки різних типів і видів виборів, але і різних типів референдумів. Тому цілком логічною буде назва «Державний реєстр виборців, учасників референдуму».

У разі, коли Державний реєстр виборців, учасників референдуму законодавець визначить як цілком самостійну систему, то формулювання законодавчої норми у проекті Закону України «Про Центральну виборчу комісію України» слід викласти у такій редакції: **«8) формує та забезпечує функціонування Державного реєстру виборців, учасників референдуму відповідно до Закону України «Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму»**, що буде цілком справедливим у разі прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму». Однак при цьому виникає питання щодо політичної, організаційної, техніко-економічної доцільності створення паралельного реєстру інформації про одних і тих самих осіб, які є громадянами України і відповідно до чинного законодавства України про вибори і референдуми, мають право голосу на виборах і референдумах. Чи доцільно мати окрему постійно або тимчасово функціонуючу організаційно-адміністративну та технічну інфраструктуру з формування та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців, учасників референдуму, коли найближчим часом буде існувати постійно функціонуюча організаційно-адміністративна та технічна інфраструктура з формування та забезпечення функціонування Єдиного державного реєстру фізичних осіб України? Для

чого тоді потрібна окрема самостійна система Державного реєстру виборців, учасників референдуму, коли законодавство України про вибори і референдуми [3-12] передбачає законодавчу норму щодо перевірки (уточнення) списків виборців дільничними виборчими комісіями? Ця норма буде актуальною незалежно від джерел, засобів формування та отримання дільничною комісією загального списку виборців дільниці – чи то від органу місцевого самоврядування, чи то від територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму, чи то безпосередньо від Центральної виборчої комісії.

У роботах [99, 104] автори розглядали питання створення Центральною виборчою комісією окремого Реєстру виборців, учасників референдуму, але як тимчасовий варіант забезпечення чергової виборчої кампанії з виборів Президента України у 2004 році до можливого створення відповідно до вимог законодавства України Державного реєстру виборців, учасників референдуму, враховуючи при цьому факт реєстрації (на той час) для розгляду у Верховній Раді України двох проектів законів України – «Про Державний реєстр фізичних осіб» [29] та «Про захист персональних даних» [30]. Втім з підписанням 30 квітня 2004 року Президентом України відповідного Указу про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб [39], на наш погляд, необхідність створення окремого Державного реєстру виборців, учасників референдуму відпала.

Однак, питання пошуку шляхів створення та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців, учасників референдуму є надзвичайно принциповим, оскільки воно впливає як на організацію його внутрішньої структури, так і на технологію його формування, використання та підтримання в актуальному стані, а також на формулювання відповідних норм проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму».

На кінець травня 2004 року Секретаріатом Верховної Ради України зареєстровано для розгляду Верховною Радою України три проекти Законів України [24, 27, 29], які стосуються питань реєстрації фізичних осіб в Україні, та два проекти Закону України [26, 28], присвячені питанням створення та функціонування Реєстру виборців, учасників рефе-

Таблиця 1

Положення проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців» [26]	Положення проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян» [28]	Коментарі та висновки
<p>Назва проекту Закону України – «Про Державний реєстр виборців».</p>	<p>Назва проекту Закону України – «Про гарантії виборчих прав громадян», який містить окремий розділ II під назвою «Державний реєстр виборців».</p>	<p>Конституцією України передбачається і гарантується участь громадян України у державному управлінні. Крім врахування їхнього волевиявлення під час проведення різних типів виборів, Основний закон передбачає також їхню участь і врахування волевиявлення під час проведення референдумів.</p> <p>Конституцією України також встановлено певний критерій участі громадян у виборах і референдумах – це наявність права голосу. Цей критерій однаковий і для виборів, і для референдумів. Виходячи з цього, мова повинна йти про створення та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців, учасників референдуму (далі – Державного реєстру виборців)</p>
<p>У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні: Державний реєстр виборців (далі – Державний реєстр) – банк даних, створений для забезпечення</p>	<p>Державний реєстр виборців (далі – Державний реєстр) – банк даних, створений для забезпечення державного обліку громадян, які мають право голосу (частина перша, ст. 19).</p>	<p>У цьому проекті Закону України [28], на жаль, не подано визначення термінів, що вживаються в розділі II «Державний реєстр виборців».</p> <p>Визначення місця проживання не відповідає по-</p>

Продовження таблиці 1

<p>ного обліку громадян України, які мають право голосу;</p> <p>ведення Державного реєстру – первинна реєстрація, поновлення та уточнення персональних даних виборців, їх обробка та використання у передбачених законодавством випадках;</p> <p>первинна реєстрація – внесення до Державного реєстру персональних даних виборців;</p> <p>поновлення персональних даних виборців – внесення змін та доповнення цих даних у Державному реєстрі;</p> <p>орядник Державного реєстру – Центральна виборча комісія;</p> <p>реєструючі органи – органи, уповноважені проводити реєстрацію виборців;</p> <p>виборці – громадяни України, які мають право голосу відповідно до статті 70 Конституції України;</p> <p>виборча адреса – поштова адреса житла виборця, зареєстрована відповідно до закону, за якою визначається місце голосування виборця;</p> <p>місце проживання – адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа</p>		<p>ложенням статті 29 Цивільного кодексу України.</p>
--	--	---

Продовження таблиці 1

<p>проживає строком понад шість місяців на рік і зареєстрована відповідно до закону;</p> <p>персональні дані виборців – встановлені законом відомості про виборця щодо можливості реалізації особою права голосу (ст. 1).</p>		
<p>Основними завданнями Державного реєстру є:</p> <p>1) ведення персоналізованого обліку виборців України;</p> <p>2) формування списків виборців для виборів та референдумів в Україні (ст. 2).</p>	<p>Основними завданнями Державного реєстру є:</p> <p>1) ведення персоналізованого обліку виборців України;</p> <p>2) формування списків виборців для виборів та референдумів в Україні (частина друга ст. 2).</p>	<p>Основні завдання Державного реєстру як інструменту для виконання визначених законом технічних операцій з організації персоналізованого обліку виборів, учасників референдуму повинні випливати з мети його створення і функціонування – забезпечення конституційного права громадян на участь у виборах і референдумах, які проводяться в Україні, за рахунок гарантованого включення до списків виборців, учасників референдуму на підставі автоматизованого інформаційно-програмного ведення персоналізованого обліку виборців, учасників референдуму України як похідної від Єдиного державного реєстру фізичних осіб.</p> <p>Такий підхід до визначення завдань Державного реєстру одразу визначає юридичну та організаційно-адміністративну структуру побудови і забезпечення функціону-</p>

Продовження таблиці 1

		вання власне Державного реєстру.
<p>1. Принципами ведення Державного реєстру виборців є:</p> <p>1) заборона відмови від включення до Реєстру особи, яка згідно зі статтю 70 Конституції України має право голосу;</p> <p>2) достовірність і повнота відомостей, що вносяться до Реєстру;</p> <p>3) заборона внесення до Реєстру інформації, не передбаченої цим Законом;</p> <p>4) однократність включення виборця до Реєстру;</p> <p>5) захист інформації Реєстру від несанкціонованого доступу та незаконного використання.</p> <p>2. Державний реєстр виборців ведеться державною мовою (ст. 3).</p>	<p>1. Засадами ведення Державного реєстру є:</p> <p>1) достовірність і повнота даних, що вносяться до Реєстру;</p> <p>2) заборона внесення до Реєстру інформації, непередбаченої цим Законом;</p> <p>3) однократність включення виборця до Реєстру;</p> <p>4) захист інформації Реєстру від несанкціонованого доступу та незаконного використання.</p> <p>2. Державний реєстр виборців ведеться державною мовою (ст. 20).</p>	<p>До принципів або засад формування та ведення Державного реєстру необхідно обов'язково віднести його вторинність, тобто походження від Єдиного державного реєстру фізичних осіб, який має формуватися також відповідно до названих принципів або засад.</p> <p>В іншому випадку питання гарантованої достовірності і повноти даних та кореспондування цих даних із даними Єдиного державного реєстру фізичних осіб, одноразового включення виборця, учасника референдуму будуть носити декларативний характер.</p> <p>Звертаємо також увагу на те, що «однократність» і «одноразовість» (включення виборця) – це не тотожні поняття.</p>
<p>1. До Державного реєстру виборців заносяться такі відомості про виборця (персональні дані):</p> <p>1) прізвище, ім'я, по батькові (із зазначенням попередніх прі-</p>	<p>До Державного реєстру виборців заносяться такі відомості про виборця (персональні дані), які дають можливість однозначно ідентифікувати особу виборця, а також встановити його громадянство та обсяг його виборчих прав:</p> <p>1) прізвище, ім'я, по батькові виборця (із зазначенням попередніх</p>	<p>Необхідно враховувати, що така інформація про персональні дані громадянина України, як відомості про недієздатність (встановлюється судом), наявність чи відсутність судимості за умисний злочин (якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку), є конфіденційною інформацією, тому мова може йти</p>

Продовження таблиці 1

<p>звищ, імен, по батькові, якщо вони зазнавали зміни);</p> <p>2) дата народження;</p> <p>3) місце (область, район, місто, селище, село) народження відповідно до сучасного адміністративно-територіального поділу;</p> <p>4) виборча адреса (місце проживання);</p> <p>5) дата набуття громадянства України;</p> <p>6) відомості про дієздатність виборця.</p> <p>2. Персональні дані виборців, не передбачені цією статтею, збирати і вносити до Державного реєстру забороняється (ст. 4).</p>	<p>прізвищ, імен, по батькові, якщо вони зазнавали зміни);</p> <p>2) дата народження виборця;</p> <p>3) місце (область, район, місто, селище, село) народження виборця відповідно до сучасного адміністративно-територіального поділу;</p> <p>4) поштова адреса місця постійного проживання виборця (виборча адреса виборця);</p> <p>5) дата набуття виборцем громадянства України;</p> <p>6) відомості про проживання виборця за межами України;</p> <p>7) відомості про дієздатність виборця;</p> <p>8) відомості про наявність чи відсутність у виборця судимості за умисний злочин;</p> <p>9) відомості про володіння виборцем державною мовою (ст. 25).</p> <p>2) заборона внесення до Реєстру інформації, не передбаченої цим Законом (пункт 2 частини першої ст. 20).</p>	<p>про певні визначені позначки, а точніше про невиключення цих категорій громадян до Державного реєстру під час його уточнення напередодні чергової виборчої кампанії на підставі даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб.</p> <p>Крім того, незрозуміло є необхідність збору та відслідковування таких відомостей для всіх без виключення виборців, учасників референдуму, як дата набуття громадянства України та про володіння державною мовою, є той час, коли законодавство України про вибори і референдуми вимагає наявності таких відомостей тільки для певної категорії суб'єктів виборчого процесу – претендентів на виборні пости і посади.</p> <p>Для звичайного виборця, учасника референдуму законодавство України чітко визначило перелік необхідних персоніфікованих відомостей про нього.</p>
--	--	--

Продовження таблиці 1

<p>1. Кожен виборець має право:</p> <p>1) подавати свої персональні дані до Державного реєстру;</p> <p>2) знати про внесення своїх персональних даних до Державного реєстру виборців;</p> <p>3) одержувати у будь-який час з Державного реєстру виборців на безоплатній основі інформацію про свої персональні дані у доступній формі;</p> <p>4) спростовувати недостовірну інформацію щодо себе чи інших виборців;</p> <p>5) оскаржувати відмову у виправленні недостовірних персональних даних в органах ведення Державного реєстру виборців або суді;</p> <p>6) захищати свої права у випадках їх пору-</p>	<p>1. Кожен виборець, відомості про якого внесені до Державного реєстру, має право брати участь у виборах та референдумах на підставі та у порядку, визначеному Конституцією та законами України (частина перша ст. 26).</p> <p>2. Кожен виборець має право:</p> <p>1) подавати свої персональні дані до Державного реєстру;</p> <p>2) знати про внесення його персональних даних до Державного реєстру виборців;</p> <p>3) одержувати у будь-який час з Державного реєстру виборців на безоплатній основі інформацію про свої персональні дані у доступній формі;</p> <p>4) надавати спростування недостовірної інформації щодо себе чи інших виборців до органів ведення Державного реєстру;</p> <p>5) оскаржувати відмову у виправленні недостовірних персональних даних в органах ведення Державного реєстру виборців та в суді;</p> <p>6) захищати свої права у випадках їх пору-</p>	<p>У проєкті Закону України [26] подібна норма відсутня.</p> <p>Право участі, за виключенням окремих чітко визначених законом обмежень для окремих категорій громадян, у виборах і референдумах гарантується громадянам України Конституцією України незалежно від внесення чи невнесення їх до списку виборців, учасників референдуму.</p> <p>Права виборця, учасника референдуму по відношенню до процесу утворення та ведення Державного реєстру цілком правомірні, чого не можна сказати про його обов'язки.</p> <p>Персоніфікований облік громадян України незалежно від того, чи є вони виборцями, чи ні, – це справа держави.</p> <p>Держава в особі відповідних державних інституцій повинна створити необхідні умови для забезпечення повноти і достовірності необхідної інформації. Але про яку відповідальність виборця може йти мова? На наш погляд, говорити можна лише про відповідальність працівників відповідних державних інституцій за неналежне виконання своїх обов'язків</p>
--	--	--

Продовження таблиці 1

<p>шення при веденні Державного реєстру виборців.</p> <p>2. Виборець зобов'язаний надавати достовірну інформацію щодо своїх персональних даних, які вносяться до Державного реєстру у випадках, передбачених цим Законом. Подання виборцем до Державного реєстру завідомо неправдивих персональних даних тягне за собою відповідальність згідно з законами України.</p> <p>3. Виборець зобов'язаний вжити заходів для уникнення свого кратного включення до Державного реєстру виборців (ст. 5).</p>	<p>шення при веденні Державного реєстру виборців.</p> <p>3. Виборець зобов'язаний надавати достовірну інформацію щодо своїх персональних даних, які вносяться до Державного реєстру у випадках, передбачених цим Законом. Подання виборцем до Державного реєстру завідомо неправдивих персональних даних тягне за собою відповідальність згідно з законами України.</p> <p>4. Виборець зобов'язаний вжити заходів для уникнення свого кратного включення до Державного реєстру виборців (ст. 26).</p>	<p>щодо ведення Реєстру. Виборець, учасник референдуму не зобов'язаний вживати будь-яких заходів щодо уникнення випадків багаторазового включення його до Державного реєстру. Якщо таке трапляється, це вказує на помилкову побудову програмно-інформаційної складової автоматизованої системи Державного реєстру. Будь-яка дублююча інформація (а до цієї категорії належить і інформація про неодноразове введення до Реєстру одних і тих самих осіб) повинна бути виявлена і впорядкована Системою.</p>
<p>1. Органи ведення Державного реєстру виборців забезпечують захист та безпеку персональних даних виборців при створенні та веденні Державного реєстру виборців.</p> <p>2. Захист та безпека персональних даних виборців забезпечуються шляхом здійснення відповідних організаційних та техніч-</p>	<p>1. Органи ведення Державного реєстру виборців забезпечують захист та безпеку персональних даних виборців при створенні та веденні Державного реєстру виборців.</p> <p>2. Захист та безпека персональних даних виборців забезпечуються шляхом здійснення відповідних організаційних та техніч-</p>	<p>Цілоком слідує норми за виключенням однієї – за твердження виключно Центральною виборчою комісією системи заходів щодо захисту персональних даних виборців, учасників референдуму (п.4).</p> <p>Існує розподіл функціональних обов'язків (повноважень) між органами державними виконавчої влади, відповідно до якого питання політики, роз-</p>

Продовження таблиці 1

<p>них заходів, спрямованих на захист персональних даних від випадкових або незаконних знищення, втрати, зміни, несанкціонованого надання персональних даних виборців чи несанкціонованого доступу до них.</p> <p>3. За порушення гарантій захисту та безпеки персональних даних Держаного реєстру виборців законами України встановлюється адміністративна, кримінальна та інша відповідальність.</p> <p>4. Система заходів із захисту та безпеки персональних даних виборців і порядок їх здійснення затверджується Центральною виборчою (ст. 6) комісією.</p>	<p>них заходів, спрямованих на захист персональних даних від випадкових чи незаконних знищення, втрати чи зміни, несанкціонованого надання персональних даних виборців чи несанкціонованого доступу до таких даних.</p> <p>3. За порушення гарантій захисту та безпеки персональних даних Держаного реєстру виборців законами України встановлюється адміністративна, кримінальна та інша відповідальність (ст. 27).</p> <p>—</p>	<p>робки і впровадження відповідної нормативно-технічної документації та координації здійснення реалізаційних заходів віднесені до компетенції Департаменту спеціальних телекомунікацій та технічного захисту інформації (ДСТЗІ) Служби безпеки України. Тому правильно було б що поруму викласти у такій редакції: «Система заходів для захисту та безпеки персональних даних виборців і порядок їх здійснення затверджується Центральною виборчою комісією за погодженням із відповідним центральним органом державної виконавчої влади з питань захисту інформації».</p>
<p>1. Виборча адреса визначається місцем проживання виборця. Місце проживання виборця визначається відповідно до законів України.</p> <p>—</p>	<p>1. Місце проживання виборця визначається відповідно до статті 29 Цивільного кодексу України.</p> <p>2. Місце проживання виборця вважається постійним, якщо виборець веде за цим місцем проживання своє домашнє господарство.</p>	<p>Стаття 29 Цивільного кодексу України визначає, що місцем проживання фізичної особи є жилловий будинок, квартира, інше приміщення, призначене для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово. Фізична особа може мати кілька місць проживання.</p>

Продовження таблиці 1

<p>2. Поштова адреса житла виборця за місцем його проживання є його виборчою адресою, якщо виборець не має іншого місця проживання.</p> <p>3. Виборець, який має більш ніж одне місце проживання, на власний розсуд визначає свою виборчу адресу як поштову адресу житла за одним із своїх місць проживання шляхом подання відповідної заяви до органу ведення місцевого реєстру виборців. У вказаній заяві виборець зазначає також інші місця свого проживання.</p> <p>4. Виборець, який не має місця проживання, визначає свою виборчу адресу за погодженням із відповідним органом ведення місцевого реєстру (ст 7).</p>	<p>3. Поштова адреса місця постійного проживання виборця є його виборчою адресою, якщо виборець не має іншого постійного місця проживання.</p> <p>4. Виборець, який має більше одного місця постійного проживання, на власний розсуд визначає свою виборчу адресу як поштову адресу одного із своїх місць постійного проживання шляхом подання відповідної заяви до органу ведення місцевого реєстру виборців. У вказаній заяві виборець вказує також інші місця свого постійного проживання. Заява про зміну виборчої адреси виборця, який має кілька місць проживання, може бути подана у строки, встановлені частиною третьою статті 31 цього Закону.</p> <p>5. Виборець, який не має місця постійного проживання, визначає свою виборчу адресу за погодженням із відповідним органом ведення місцевого реєстру. Про намір визначити або змінити свою виборчу адресу виборець, який не має місця постійного проживання,</p>	<p>З цієї норми Цивільного кодексу України випливає, що виборець має на свій розсуд (для цілей Реєстру виборців) визначити адресу проживання і повідомити її органу ведення місцевого реєстру, але ніяк не повинен погоджувати це питання з цим органом, оскільки буде порушенням його природного права.</p>
---	--	--

Продовження таблиці 1

	подає заяву до відповідного органу ведення місцевого реєстру виборців (ст. 28).	
Державний реєстр складається із Центрального реєстру виборців, регіональних (в адміністративно-територіальних одиницях, зазначених у частині другій статті 133 Конституції України) реєстрів виборців, місцевих реєстрів виборців (реєстрів територіальних громад) (ст.8).	Державний реєстр складається із Центрального реєстру виборців, регіональних (в адміністративно-територіальних одиницях, зазначених у частині другій статті 133 Конституції України) реєстрів виборців, місцевих реєстрів виборців (реєстрів виборців територіальної громади) (частина 3 ст. 20).	Цілком слушне положення, яке визначає відповідні рівні Державного реєстру.
<p>1. Для ведення Державного реєстру виборців застосовуються системи класифікації та кодування, необхідні для функціонування реєстру. Вказані системи встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Міністерством юстиції України.</p> <p>2. Державний реєстр виборців ведеться у письмовій та електронній формах. Письмова форма реєстру має вигляд картотеки. Електронне ведення реєстру здійснюється на основі комп'ютерних носіїв інформації.</p> <p>3. Центральний реєстр виборців ведеться в електронній формі.</p>	<p>1. Для ведення Державного реєстру виборців застосовуються системи класифікації та кодування, необхідні для функціонування реєстру. Вказані системи встановлюються Центральною виборчою комісією України за погодженням з Міністерством юстиції України.</p> <p>2. Державний реєстр виборців ведеться у письмовій та електронній формах. Письмова форма реєстру має вигляд картотеки. Електронне ведення реєстру здійснюється на основі комп'ютерних носіїв інформації.</p> <p>–</p>	Відповідно до розподілу функціональних обов'язків між державними органами виконавчої влади питання створення та забезпечення функціонування необхідних для забезпечення виконання завдань, які покладються на Державний реєстр, систем класифікації та кодування відносяться до компетенції не тільки Міністерства юстиції України, а й Державного комітету статистики України. Тому при встановленні вищезазначених систем потрібне погодження і Міністерства юстиції України, і Державного комітету статистики України. Але оскільки відповідно до Указу Президента України № 500 від

Продовження таблиці 1

<p>4. Реєстр виборців села чи селища може вестися у письмовій формі (ст. 9).</p>	<p>3. Реєстр виборців села чи селища може вестися лише у письмовій формі (ст. 24).</p>	<p>30.04.04 створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб покладається на Міністерство внутрішніх справ України, то відповідні системи класифікації і кодування, необхідні для функціонування Реєстру мають бути попередньо узгоджені МВС України з Держкомстатистики та Мін'юстом України.</p> <p>Важко погодитися із положенням щодо ведення Державного реєстру одночасно у письмовій та електронній формах. Запропонована форма ведення реєстру у письмовій картотечній формі є лише представленням необхідної інформації у формі затвердженого бланку. Навіщо ж збільшувати трудовитрати та й матеріально-технічні ресурси?</p> <p>У разі прийняття тези, що Єдиний державний реєстр фізичних осіб є головним для формування та ведення всіх інших «похідних» реєстрів, в тому числі і Державного реєстру виборців, учасників референдуму, то питання ведення його у письмовій формі не є «критичним». Проблеми пошуку, зіставлення інформації в часі, надійності збереження інформації та подібне вирішу-</p>
--	--	---

Продовження таблиці 1

		ються зовсім іншими шляхами – програмно-інструментальними та постійним обміном і зіставленням інформації між двома реєстрами. Тому пропонується ведення Державного реєстру виборців, учасників референдуму здійснювати виключно в електронній формі.
<p>1. Центральний реєстр виборців містить відомості про усіх виборців України.</p> <p>2. Органом ведення та основним розпорядником відомостей Центрального реєстру виборців є Центральна виборча комісія. (ст. 10).</p>	<p>1. Центральний реєстр виборців містить відомості про усіх виборців України.</p> <p>2. Органом ведення та основним розпорядником відомостей Центрального реєстру виборців є Центральна виборча комісія України (ст. 21).</p>	Цілоком слупним положення із доповненням назви реєстру словами: «...учасників референдуму...»
<p>1. Регіональний реєстр виборців є складовою Державного реєстру виборців.</p> <p>2. Регіональний реєстр виборців містить відомості про усіх виборців, які постійно проживають у межах відповідного регіону, зазначеного у частині другій статті 133 Конституції України.</p> <p>3. Регіональний реєстр виборців веде відповідне управління юстиції. Контроль за ве-</p>	<p>1. Регіональний реєстр виборців є складовою Державного реєстру виборців.</p> <p>2. Регіональний реєстр виборців містить відомості про усіх виборців, які мають право голосу на виборах та референдумах, що проводяться у межах відповідного регіону, зазначеного у частині другій статті 133 Конституції України.</p> <p>3. Регіональний реєстр виборців веде відповідне управління юстиції. Відповідна терито-</p>	В обох проектах Законів України не вказується, якою саме складовою Державного реєстру виборців, учасників референдуму є регіональний реєстр виборців, учасників референдуму: інформаційною, програмно-технічною, інформаційною і програмно-технічною, організаційно-адміністративною. Автори вважають, що показником підпорядкованості та єдності всіх трьох рівнів Державного реєстру виборців, учасників референдуму – Центрального, регіональ-

Продовження таблиці 1

<p>денням регіонального реєстру виборців здійснює Центральна виборча комісія (ст.11).</p>	<p>ріальна виборча комісія (виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, міська міст Києва чи Севастополя) здійснює контроль за веденням регіонального реєстру виборців (ст. 22).</p>	<p>ного і місцевого – є наявність єдиного методологічного і реалізаційного підходу до побудови програмно-технічної, інформаційної та телекомунікаційної бази реєстру. Не зовсім зрозумілим є положення щодо контролю з боку територіальної виборчої комісії ведення регіонального реєстру виборців відповідними управліннями юстиції. Територіальна виборча комісія є тимчасовим (на період виборчого процесу) утворенням, а регіональний реєстр має вестися постійно управлінням юстиції. Відповідно до Указу Президента України № 500 від 30.04.04р. [29] відповідальність за формування і ведення Єдиного реєстру фізичних осіб покладається на органи Міністерства внутрішніх справ України. Який механізм здійснення такого контролю? Відповідно до законодавства України про вибори і референдуми після отримання списків виборців по кожній дільниці для голосування здійснюється подальша перевірка їх дільничними комісіями, або шляхом вибіркової перевірки під час уточнення загальних, цьому регіону, списків виборців напередодні чергової виборчої кампанії.</p>
---	---	--

Продовження таблиці 1

<p>1. До місцевих реєстрів виборців належать:</p> <p>1) реєстр виборців територіальної громади (міста, селища, села);</p> <p>2) реєстр виборців району в місті (у містах, де існують районні у місті ради).</p> <p>2. Реєстр виборців міста, села, селища є складовою відповідного регіонального реєстру виборців.</p> <p>3. Реєстр виборців району в місті є складовою відповідного міського реєстру виборців. Реєстр виборців населеного пункту, що входить до складу міста, є складовою відповідного міського реєстру виборців.</p> <p>4. Місцевий реєстр виборців містить відомості про усіх виборців, які постійно проживають на території відповідної територіальної громади та мають право голосу на місцевих виборах та референдумах.</p> <p>5. Реєстр виборців міста, селища, села, району в місті веде відповідний виконавчий орган місцевого самовряду-</p>	<p>1. До місцевих реєстрів виборців належать:</p> <p>1) реєстр виборців територіальної громади (міста, селища, села, крім міст Києва та Севастополя);</p> <p>2) реєстр виборців району в місті (у містах, де існують районні у місті ради).</p> <p>2. Реєстр виборців міста, села, селища є складовою відповідного регіонального реєстру виборців.</p> <p>3. Реєстр виборців району в місті є складовою відповідного міського реєстру виборців.</p> <p>4. Місцевий реєстр виборців містить відомості про усіх виборців, які мають право голосу на виборах і референдумах, що проводяться в межах відповідної територіальної громади.</p> <p>5. Реєстр виборців міста, селища, села, району в місті веде відповідний виконавчий орган місцевого самовряду-</p>	<p>До положень цієї статті обох проектів Законів України вишкочають запитання та коментарі, аналогічні запитанням і коментарям до положень статті щодо регіонального реєстру виборців, учасників референдуму.</p> <p>Як співвідносяться повноваження і рівні відповідальності та підпорядкованості, коли за ведення Центрального реєстру виборців відповідає Центральна виборча комісія, за ведення регіонального реєстру – обласне управління юстиції, а за ведення місцевих реєстрів відповідний виконавчий орган місцевого самоврядування. Зовсім незрозуміла в цій схемі поява регіональних управлінь юстиції.</p> <p>Чи не логічним було б встановити схему підпорядкованості і відповідальності завдання реєстру виборців, у якій за його ведення відповідали б ті державні органи, для виконання повноважень яких необхідне використання відомостей реєстру виборців, а саме: центрального реєстру – Центральна виборча комісія; регіонального реєстру – регіональний орган місцевого самоврядування [27]; місцевого реєстру –</p>
---	---	---

Продовження таблиці 1

<p>вання територіальної громади або орган чи особа, яка на підставі закону здійснює такі повноваження (ст. 12).</p>	<p>вання територіальної громади або орган чи особа, яка на підставі закону здійснює такі повноваження (ст. 23).</p>	<p>виконавчий орган місцевого самоврядування.</p>
<p>1. До системи органів Державного реєстру виборців входять Головний орган ведення та Головний розпорядник Державного реєстру, регіональні органи ведення та регіональні розпорядники Державного реєстру, місцеві органи ведення та місцеві розпорядники Державного реєстру виборців.</p> <p>2. Головним розпорядником Державного реєстру є Центральна виборча комісія.</p> <p>3. Регіональними органами ведення та регіональними розпорядниками Державного реєстру є відповідні органи юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.</p> <p>4. Місцевими органами ведення та місцевими розпорядниками Державного реєстру є відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування та територіальні громади (ст. 13).</p>	<p>–</p> <p>2. Органом ведення та основним розпорядником відомостей Центрального реєстру виборців є Центральна виборча комісія України (частина друга ст. 21).</p> <p>–</p> <p>–</p>	<p>Виходячи з положень частини першої статті 13 проекту Закону України [26], органи ведення і розпорядники відповідних рівнів Державного реєстру є різними юридичними особами, але у частинах третій та четвертій даються зовсім інші тлумачення цього положення.</p> <p>Частина друга статті 13 проекту Закону України [26] вказує на Головного розпорядника Державного реєстру, забувши при цьому визначити Головний орган його ведення.</p> <p>У статтях 22 та 23 (частини третя та п'ята відповідно) проекту Закону України [28] вказані органи ведення регіонального та місцевого реєстрів виборців, учасників референдуму, але не вказані його розпорядники.</p> <p>У разі формування та забезпечення Державного реєстру виборців, учасників референдуму як похідної від Єдиного державного реєстру фізичних осіб питання ведення і розпорядження вирі-</p>

Продовження таблиці 1

		<p>шуються дуже просто і логічно – органами ведення реєстру виборців, учасників референдуму є Міністерство внутрішніх справ України та його регіональні й місцеві підрозділи залежно від рівня реєстру, а органами – розпорядниками реєстру є Центральна виборча комісія і регіональні органи місцевого самоврядування [27] та відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування, а також територіальні виборчі комісії, комісії з референдуму нижчого рівня в період проведення виборчої чи референдумної кампанії, знов-таки залежно від рівня реєстру.</p>
<p>1. Державний реєстр виборців формується шляхом подання до реєструючих органів персональних даних виборців, зазначених у статті 4 цього Закону.</p> <p>2. Включення відомостей до Державного реєстру здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією відповідно до вимог цього Закону.</p>	<p>1. Державний реєстр виборців формується шляхом подання до органів ведення реєстру персональних даних виборців, зазначених у статті 25 цього Закону (частина перша ст.29).</p> <p><i>У даному проекті Закону України порядок включення відомостей до Державного реєстру виборців визначається положеннями статті 29.</i></p>	<p>Питання формування Державного реєстру виборців, учасників референдуму вище вже неодноразово коментувалося і обтрунтовувалося позиція авторів.</p> <p>Автори вважають, що Державний реєстр виборців, учасників референдуму повинен формуватися як похідна від Єдиного державного реєстру фізичних осіб.</p> <p>Які конституційні або законодавчі підстави існують на даний час для встановлення норми про те, що «Державний реєстр виборців формується</p>

Продовження таблиці 1

		<p>шляхом подання (?) до органів ведення реєстру (?) персональних даних»?</p> <p>Участь громадянина України, який має право голосу у виборах і референдумах, які проводяться в Україні, здійснюється виключно на добровільних засадах, і ніхто не має права примушувати громадянина до цієї участі всупереч його бажанню. Це гарантується Конституцією України, законами України про вибори і референдуми.</p> <p>Рівень повноти і достовірності реєстру виборців, учасників референдуму є клопотом, перш за все, організаторів виборів і референдумів, органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади, які сприяють організації та проведенню виборів і референдумів, а також зацікавлених суб'єктів виборчого процесу, але в жодному разі не виборця, учасника референдуму.</p>
<p>1. Виборець, який вперше включається до Державного реєстру, особисто подає відомості про себе до органу ведення місцевого реєстру виборців за місцем постійного проживання відповідно до статті 4 цього Закону. Виборець, який за своїм фізичним станом чи</p>	<p>2. Виборець, який вперше включається до Державного реєстру, особисто подає відомості про себе до органу ведення місцевого реєстру виборців за своєю виборчою адресою відповідно до статті 28 цього Закону. Виборець, який за своїм фізичним станом чи з ін-</p>	<p>Частини перша та друга статті 15 проекту Закону України [26] та частини друга та третя статті 29 проекту Закону України [28] суперечать положенням Конституції України і повинні бути виключені. Виборець може перевірити та уточнити персональні дані, які підготують і нададуть йому відповідні</p>

Продовження таблиці 1

<p>з інших поважних причин не може подати заяву особисто, письмово доручає це іншій особі.</p> <p>2. Виборець подає до реєстру відомості про себе у формі письмової заяви із зазначенням вказаних у статті 4 цього Закону персональних даних та документа, що посвідчує особу і громадянство виборця.</p> <p>3. Виборець, який постійно проживає за межами України і вперше включається до Державного реєстру, подає заяву, зазначену у частині другій цієї статті, до консульської установи України, де він стоїть на консульському обліку. Керівник консульської установи України невідкладно передає відомості про такого виборця до органу ведення Центрального реєстру.</p> <p>4. Виборець, який є військовослужбовцем строкової служби і вперше включається до Державного реєстру, подає свої персональні дані командирі частини. Виборчою адресою такого виборця вважа-</p>	<p>єх поважних причин не може подати заяву особисто, письмово доручає це іншій особі за своїм вибором.</p> <p>3. Виборець подає до реєстру відомості про себе у формі письмової заяви із зазначенням вказаних у статті 25 цього Закону персональних даних та документа, що посвідчує особу і громадянство виборця, зазначеного у частині третій статті 3 цього Закону.</p> <p>4. Виборець, який постійно проживає за межами України і вперше включається до Державного реєстру, подає заяву, зазначену у частині третій цієї статті, до консульської установи України, де він стоїть на консульському обліку.</p> <p>5. Виборець, який є військовослужбовцем строкової служби і вперше включається до Державного реєстру, подає свої персональні дані командирі частини. Виборчою адресою такого виборця вважа-</p>	<p>є органи внутрішніх справ, відповідно до покладених на них обов'язків і повноважень Указом Президента України [37]. Ці органи мають зробити уточнення існуючого масиву інформації для подальшого формування відповідної бази даних (скоріше за все – розподіленої) Єдиного державного реєстру фізичних осіб та для забезпечення його функціонування (в тому числі і для забезпечення постійного підтримання її в актуальному стані).</p> <p>За таких умов формування Державного реєстру виборців, учасників референдуму перетворюється на вирішення суто організаційних і технічних питань між двома центральними державними органами на підставі норм відповідних законів України.</p>
--	---	--

Продовження таблиці 1

<p>ється поштова адреса відповідної військової частини. Командир частини невідкладно передає відомості про такого виборця до органу ведення місцевого реєстру.</p> <p>5. Виборець, який є військовослужбовцем у військовій частині (з'єднанні), дислокованій за межами України, і вперше включається до Державного реєстру, подає свої персональні дані командирів частини (з'єднання). Командир частини (з'єднання) невідкладно передає вказані відомості консульській установі України у країні перебування або Міністерству закордонних справ України.</p> <p>6. Виборець, який перебуває у плаванні на судні під Державним Прапором України, на полярній станції України, вперше реєструється за своєю виборчою адресою.</p> <p>7. На вимогу органу ведення реєстру виборць повинен подати документи (копії документів), які підтвер-</p>	<p>ється поштова адреса відповідної військової частини. Командир частини невідкладно передає відомості про такого виборця до органу ведення місцевого реєстру.</p> <p>6. Виборець, який є військовослужбовцем у військовій частині (з'єднанні), дислокованій за межами України, і вперше включається до Державного реєстру, подає свої персональні дані командирів частини (з'єднання) передає вказані відомості консульській установі України у країні перебування або Міністерству закордонних справ України.</p> <p>7. Виборець, який перебуває у плаванні на судні під Державним Прапором України, на полярній станції України, вперше реєструється за виборчою адресою, визначеною відповідно до статті 28 цього Закону.</p> <p>8. На вимогу органу ведення реєстру виборць повинен подати документи (копії документів), які підтвер-</p>	<p>Положення частини сьомої статті 15 проекту Закону України [26] та частини восьмої статті 29</p>
---	--	--

Продовження таблиці 1

<p>джують персональні дані, зазначені в його заяві про внесення його до Державного реєстру.</p>	<p>джують персональні дані, зазначені в його заяві про внесення його до Державного реєстру.</p>	<p>проекту Закону України [28] є неконституційними і підлягають вилученню.</p>
<p>8. Орган ведення місцевого реєстру виборців надає відомості про виборців, внесених до місцевого реєстру, до органів ведення відповідного регіонального реєстру виборців, у порядку, встановленому органом ведення Центрального реєстру виборців. Орган ведення регіонального реєстру виборців надає відомості про виборців, внесених до регіонального реєстру виборців, до органу ведення Центрального реєстру виборців, у тому ж порядку.</p>	<p>9. Орган ведення місцевого реєстру виборців надає відомості про виборців, внесених до місцевого реєстру виборців, до органів ведення відповідного регіонального реєстру виборців у порядку, встановленому органом ведення Центрального реєстру виборців. Орган ведення регіонального реєстру виборців надає відомості про виборців, внесених до регіонального реєстру виборців, до органу ведення Центрального реєстру виборців, у тому порядку.</p>	<p>Положення частини восьмої статті 15 проекту Закону України [26] та частини дев'ятої статті 29 проекту Закону України [28] є вірними для формування і забезпечення підтримки необхідного рівня повноти і достовірності бази даних Державного реєстру виборців, учасників референдуму за схемою «знизу – догори». Але за наявності Центральної бази даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб може використовуватися і зустрічний шлях – «згори – вниз». Найоптимальнішим буде одночасне використання обох схем наповнення бази даних із забезпеченням перевірки отримуваної інформації програмно-інструментальними засобами.</p>
<p>9. Орган ведення Центрального реєстру виборців надає отримані ним з інших джерел відомості про виборців, які можуть бути включеними до регіонального реєстру виборців, до органу ведення відповідного ре-</p>	<p>10. Орган ведення Центрального реєстру виборців надає отримані ним з інших джерел відомості про виборців, які можуть бути включеними до регіонального реєстру виборців, до органу ведення відповідного регіонально-</p>	<p>Положення частини дев'ятої статті 15 проекту Закону України [26] та частини десятої статті 29 проекту Закону України [28] формувалися до появи Указу Президента України [37] щодо забезпечення створення Єдиного державного реєстру</p>

Продовження таблиці 1

<p>гіонального реєстру виборців. Орган ведення регіонального реєстру виборців надає отримані ним з інших джерел відомості про виборців, які можуть бути включеними до місцевого реєстру виборців, до органу ведення відповідного місцевого реєстру виборців.</p> <p>10. Порядок та строки передавання відомостей, зазначених у частинах восьмій та дев'ятій цієї статті, встановлюються органом ведення Центрального реєстру виборців (ст. 15).</p>	<p>го реєстру виборців. Орган ведення регіонального реєстру виборців надає отримані ним з інших джерел відомості про виборців, які можуть бути включеними до місцевого реєстру виборців, до органу ведення відповідного місцевого реєстру виборців.</p> <p>11. Порядок та строки передавання відомостей, зазначених у частинах дев'ятій та десятій цієї статті, встановлюється органом ведення Центрального реєстру виборців (ст. 29).</p>	<p>фізичних осіб, тому ними і закладена можливість отримання необхідної інформації з інших джерел. Зараз така необхідність відпала, і тому ці статті втратили сенс.</p> <p>Проти положень частини десятої статті 15 проекту Закону України [26] та частини одинадцятої статті 29 проекту Закону України [28] заперечень немає за виключенням внесення доповнення щодо необхідності узгодженості дій із розпорядником Єдиного державного реєстру фізичних осіб.</p>
<p>1. У разі настання змін у персональних даних виборця він зобов'язаний протягом одного місяця з дня їх настання подати до органу ведення місцевого реєстру виборців оновлені відомості про себе.</p> <p>2. Якщо вказані зміни настали після оголошення виборчого процесу або процесу референдуму, виборець зобов'язаний надати оновлені дані протягом семи днів з дня їх настання.</p>	<p>1. У разі настання зміни у персональних даних виборця він зобов'язаний протягом одного місяця з дня настання зміни подати до органу ведення місцевого реєстру виборців оновлені відомості про себе.</p> <p>2. Якщо вказані зміни настали після оголошення виборчого процесу або процесу референдуму, виборець зобов'язаний надати оновлені дані протягом семи днів з дня їх настання.</p>	<p>Положення частин першої і другої даних статей обох проектів Законів є неконституційними і підлягають вилученню.</p> <p>Всю цю інформацію необхідно уточнити під час виконання передбаченої законодавством України процедури «уточнення списків виборців, учасників референдуму».</p>

Продовження таблиці 1

<p>3. Органи реєстрації актів громадянського стану подають до органів ведення місцевого та регіонального реєстру такі відомості:</p> <p>1) про реєстрацію смерті особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців;</p> <p>2) про визнання особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, померлою та про скасування такого рішення.</p> <p>4. Суди подають до органів ведення реєстру такі відомості:</p> <p>1) про визнання особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, недієздатною чи про поновлення дієздатності особи;</p> <p>2) про засудження особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, до покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі та про строк і місце відбування покарання;</p> <p>–</p> <p>4) про визнання особи, яка може бути вне-</p>	<p>3. Органи реєстрації актів громадянського стану подають до органів ведення місцевого та регіонального реєстру відомості про реєстрацію смерті особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців.</p> <p>4. Суди подають до органів ведення реєстру такі відомості:</p> <p>1) про засудження особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, до покарання за умисний злочин та про скасування судимості за умисний злочин;</p> <p>2) про засудження особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, до покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі та про строк і місце відбування покарання;</p> <p>3) про прийняття рішення про визнання особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, недієздатною або про поновлення дієздатності особи;</p> <p>4) про прийняття рішення про визнання</p>	
--	---	--

Продовження таблиці 1

<p>сеною до реєстру виборців, безвісно відсутньою.</p> <p>–</p> <p>3) про встановлення місця постійного проживання виборця;</p> <p>5. Місцеві військові комісаріати подають до органів ведення реєстру відомості про призов особи, яка може бути включена до реєстру виборців, на дійсну військову або альтернативну (невійськову) службу та про строк, на який вона призивається.</p> <p>6. Консульські установи України, Міністерство закордонних справ України подають до органів ведення реєстру відомості про осіб, які постійно проживають або перебувають у тривалому службовому відрядженні за межами України та взяті на консульський облік, а також про виборців, які є військовослужбовцями військових частин</p>	<p>особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, безвісно відсутньою та про скасування такого рішення;</p> <p>5) про прийняття рішення про оголошення особи, яка може бути внесеною до реєстру виборців, померлою та про скасування такого рішення;</p> <p>6) про встановлення місця постійного проживання виборця.</p> <p>5. Місцеві військові комісаріати подають до органів ведення реєстру відомості про призов особи, яка може бути включена до реєстру виборців, на дійсну військову або альтернативну (невійськову) службу та про строк, на який вона призивається.</p> <p>6. Консульські установи України, Міністерство закордонних справ України подають до органів ведення реєстру відомості про осіб, які постійно проживають або перебувають у тривалому службовому відрядженні за межами України та взяті на консульський облік, а також про виборців, які є військовослужбовцями військових частин (формувань) України.</p>	
--	--	--

Продовження таблиці 1

<p>(з'єднань) України, які дислокуються за межами України.</p> <p>7. У разі виявлення кратного (неодноразового) включення виборця до Державного реєстру виборців відповідний орган ведення реєстру повідомляє виборця про необхідність уточнення відомостей про нього, яке виключає кратність його реєстрації. Виборець зобов'язаний протягом семи днів після отримання такого повідомлення надати особисту відповідь до вказаного органу з наданням необхідних відомостей.</p> <p>8. Умисне падання відомостей виборцем, які тягнуть за собою кратне включення його до Державного реєстру виборців, а також ненадання у встановлений строк без поважних причин відомостей, зазначених у частині сьомій цієї статті, тягне за собою адміністративну відповідальність (ст. 16).</p>	<p>дислокованих за межами України.</p> <p>7. У разі виявлення кратного (неодноразового) включення виборця до Державного реєстру виборців відповідний орган ведення реєстру повідомляє виборця про необхідність уточнення відомостей про нього, яке виключає кратність його реєстрації. Виборець зобов'язаний протягом семи днів після отримання такого повідомлення подати особисту відповідь до вказаного органу з наданням необхідних відомостей.</p> <p>8. Умисне надання відомостей виборцем, які тягнуть за собою кратне включення його до Державного реєстру виборців, а також ненадання у встановлений строк без поважних причин відомостей, зазначених у частині сьомій цієї статті, тягне за собою адміністративну відповідальність (ст. 30).</p>	<p>Положення частини сьомої цих статей проектів Закону України доцільно, на думку авторів, доповнити вимогою обов'язкового повідомлення відповідного органу ведення реєстру фізичних осіб про факт і встановлені причини неодноразового включення виборця, учасника референдуму до Державного реєстру виборців, учасників референдуму.</p> <p>Положення частини восьмої цих статей проектів Закону України суперечать положенням Конституції України, чинному законодавству України і підлягають вилученню.</p>
<p>1. Орган ведення реєстру виборців зобов'язаний доповнити відомості про виборця або виправити помилки і неточності у персональних даних на підставі заяви виборця та до-</p>	<p>1. Орган ведення реєстру виборців зобов'язаний доповнити відомості про виборця або виправити помилки і неточності у персональних даних на підставі заяви виборця та до-</p>	<p>Орган ведення реєстру виборців повинен доповнити відомості про виборця або виправити помилки і неточності у персональних даних на підставі інформації відповідного реєстру фізичних</p>

Продовження таблиці 1

<p>кументів, що її підтверджують.</p> <p>2. Органи ведення реєстру зобов'язані регулярно проводити перевірку та уточнення персональних даних громадян, у тому числі відомості про місце постійного проживання виборця, шляхом звірки відомостей центрального, регіональних та місцевих реєстрів виборців, а також на підставі інформації, яку мають місцеві органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ, Державної податкової адміністрації України, Державного департаменту виконання покарань. Керівники цих органів зобов'язані подавати необхідну для уточнення відомостей Реєстру виборців інформацію на запит відповідного органу ведення реєстру.</p> <p>3. Вказані у частині другій перевірки та уточнення проводяться з першого вересня по перше листопада року, який передє року проведення чергових виборів народних депутатів України, а також з</p>	<p>кументів, що її підтверджують.</p> <p>2. Органи ведення реєстру зобов'язані регулярно проводити перевірку та уточнення персональних даних громадян, у тому числі відомості про виборчу адресу (місце постійного проживання) виборця, шляхом звірки відомостей Центрального, регіональних та місцевих реєстрів виборців, а також на підставі інформації, яку мають місцеві органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ, Державної податкової адміністрації України, Державного департаменту виконання покарань. Керівники цих органів зобов'язані подавати необхідну для уточнення відомостей реєстру інформацію на запит відповідного органу ведення реєстру.</p> <p>3. Вказані у частині другій цієї статті перевірки та уточнення проводяться з першого вересня по перше листопада року, який передє року проведення чергових виборів народних депутатів Укра-</p>	<p>осіб або результатів уточнення списків виборців, учасників референдуму дільничними комісіями, яке здійснюється у відповідності із вимогами законодавства України про вибори і референдуми.</p> <p>Органи ведення реєстру виборців, учасників референдуму не зобов'язані проводити на регулярній основі перевірки та уточнення персональних даних виборців, учасників референдуму, бо це є прерогативою органів ведення відповідних реєстрів фізичних осіб. Тому ці положення повинні бути докладно змінені.</p> <p>З огляду на вищевикладене, ці положення частини третьої даної статті проєктів Закону України необхідно доопрацювати у напрямі посилення зв'язку з положеннями чинного законодавства України про вибори і ре-</p>
---	--	--

Продовження таблиці 1

<p>першого лютого по перше квітня року проведення чергових виборів Президента України.</p>	<p>їни, а також з першого лютого по перше квітня року проведення чергових виборів Президента України.</p>	<p>ферендуми [7, 9, 11, 12], а також враховування факту існування відповідних реєстрів фізичних осіб.</p>
<p>4. Якщо строки, вказані у частині третій цієї статті, збігаються з строками виборчого процесу або процесу референдуму, перевірка та уточнення, передбачені частиною другою цієї статті, у відповідному році не проводиться.</p>	<p>4. Якщо строки, вказані у частині третій цієї статті, збігаються з строками виборчого процесу або процесу референдуму, перевірка та уточнення, передбачені частиною другою цієї статті, у відповідному році не проводиться.</p>	<p>Чинне законодавство України про вибори і референдуми [7, 9, 11, 12] не передбачає можливості збігу строків проведення різних типів виборів. З огляду на це дана норма є нікчемною.</p>
<p>5. Про проведення чергової перевірки та уточнення відомостей Державного реєстру виборців, зазначеної у частині другій цієї статті, органи ведення Державного реєстру виборців розміщують оголошення у загальнодержавних та місцевих друкованих засобах масової інформації, а також повідомляють через електронні засоби масової інформації не пізніше як за сім днів до початку термінів, встановлених у частині третій цієї статті, із зазначенням адрес і телефонів органів ведення реєстру.</p>	<p>5. Про проведення чергової перевірки та уточнення відомостей Державного реєстру виборців, зазначеної у частині другій цієї статті, органи ведення Державного реєстру виборців розміщують оголошення у загальнодержавних та місцевих друкованих засобах масової інформації, а також повідомляють через електронні засоби масової інформації не пізніше як за сім днів до початку термінів, встановлених у частині третій цієї статті, з вказанням адрес і телефонів органів ведення реєстру.</p>	<p>Положення частини п'ятої цих статей обох проектів Законів України є більш актуальними для органів ведення реєстрів фізичних осіб, ніж для органів ведення реєстру виборців, учасників референдуму. Однак, що вимога щодо обов'язковості надання виборцем, учасником референдуму своїх персональних даних особисто і в письмовому вигляді є, на наш погляд, неконституційною і незаконною.</p>
<p>6. Консульські установи України розміщують оголошення, за-</p>	<p>6. Консульські установи України розміщують оголошення, за-</p>	<p>Положення частини шостої цих статей обох проектів Законів України є</p>

Продовження таблиці 1

<p>значене у частині п'ятій цієї статті, у друкованих засобах масової інформації країни перебування із зазначенням адрес і телефонів консульських установ для подання відомостей від виборців України, які проживають або перебувають на території відповідної держави.</p> <p>7. Органи ведення реєстру перевіряють за участю виборця виявлені у ході перевірки невідповідності та суперечності його персональних даних та інформації, отриманої від органів, зазначених у частині другій цієї статті, та усувають вказані недоліки шляхом внесення змін до персональних даних у Державному реєстрі.</p> <p>8. У разі виявлення факту умисного кратного включення виборця до Державного реєстру виборців орган ведення реєстру зобов'язаний звернутися до правоохоронних органів з поданням щодо притягнення винних до відповідальності. (ст.17)</p>	<p>значене у частині п'ятій цієї статті, у друкованих засобах масової інформації країни перебування із зазначенням адрес і телефонів консульських установ для отримання відомостей від виборців України, які проживають або перебувають на території відповідної держави.</p> <p>7. Органи ведення реєстру перевіряють за участю виборця виявлені у ході перевірки невідповідності та суперечності його персональних даних та інформації, отриманої від органів, зазначених у частині другій цієї статті, та усувають вказані недоліки шляхом внесення змін до персональних даних у Державному реєстрі.</p> <p>8. У разі виявлення факту умисного кратного включення виборця до Державного реєстру виборців орган ведення реєстру зобов'язаний звернутися до правоохоронних органів з поданням щодо притягнення винних до відповідальності. (ст. 31)</p>	<p>слухними, незважаючи на наявність відповідного реєстру фізичних осіб.</p> <p>Як вище вже говорилося, органи ведення реєстру не мають права безпосереднього контакту із виборцем, учасником референдуму з приводу отримання або уточнення його персональних даних. Це прерогатива органів ведення відповідних реєстрів фізичних осіб і дільничних комісій під час уточнення списків виборців, учасників референдуму.</p> <p>Положення частини восьмої цих статей обох проектів Законів України є неконституційними і незаконними, а тому підлягають вилученню.</p> <p>Крім того, такі норми характерні для авторитарного режиму, а не демократичної країни.</p>
<p>1. Використання інформації Державного реєстру виборців для визначення чисельності виборців на відповідній</p>	<p>1. Використання відомостей Державного реєстру виборців для визначення чисельності виборців на відповідній</p>	<p>Положення цих статей обох проектів Закону України є слухними і не викликають заперечень.</p>

<p>території та формування списків виборців для проведення виборів чи референдуму здійснюється Центральною виборчою комісією, органами ведення регіональних чи місцевих реєстрів у порядку, встановленому органом ведення Центрального реєстру виборців.</p> <p>2. Право на користування інформацією з Державного реєстру виборців мають виборці України у частині, що стосується їх персональних даних, за письмовим зверненням до відповідного органу ведення реєстру.</p> <p>3. Інформація про виборця може надаватися іншим фізичним чи юридичним особам для цілей, відмінних від зазначених у частині першій цієї статті, лише за письмовим дозволом цього виборця.</p> <p>4. Передача інформації з Державного реєстру виборців правоохоронним органам на їх запит без згоди відповідних виборців можлива лише за рішенням суду.</p> <p>5. Посадові та служ-</p>	<p>території та формування списків виборців для проведення виборів чи референдуму здійснюється Центральною виборчою комісією України, органами ведення регіональних чи місцевих реєстрів у порядку, встановленому органом ведення Центрального реєстру виборців.</p> <p>2. Право на користування відомостями Державного реєстру виборців мають виборці України у частині, що стосується їх персональних даних, за письмовим зверненням до відповідного органу ведення реєстру.</p> <p>3. Відомості Державного реєстру виборців, що стосуються персональних даних виборця, можуть надаватися іншим фізичним чи юридичним особам для цілей, відмінних від зазначених у частині першій цієї статті, лише за письмовим дозволом цього виборця.</p> <p>4. Передача відомостей Державного реєстру виборців, що стосуються персональних даних виборця, правоохоронним органам на їх запит без згоди відповідного виборця може здійснюватися лише за рішенням суду.</p> <p>5. Посадові та службові</p>	
---	--	--

Продовження таблиці 1

<p>бові особи органів ведення Державного реєстру виборців несуть персональну відповідальність за дотримання встановленого порядку використання відомостей Державного реєстру (ст. 18).</p>	<p>особи органів ведення Державного реєстру виборців несуть персональну відповідальність за дотримання встановленого порядку використання відомостей Державного реєстру (ст. 32).</p>	
<p>Фінансування робіт із створення та ведення Державного реєстру здійснюється за рахунків Державного бюджету України (ст. 19).</p>	<p>–</p>	<p>Положення статті 19 проекту Закону України [26] є цілком вірними.</p>
<p>Питання, пов'язані з відмовою у виправленні помилок, виявлених у персональних даних фізичних осіб, внесенних до Державного реєстру, або спори між виборцем та реєструючим органом щодо достовірності відомостей про особу виборця, а також інші спори щодо реалізації окремих норм цього Закону, вирішуються у судовому або в іншому передбаченому законом порядку (ст. 20).</p>	<p>–</p>	<p>Положення статті 20 проекту Закону України [26] є слухними і заслуговують на підтримку.</p>
<p>Відповідальність за порушення цього Закону відповідно до законів України несуть:</p> <p>1) громадяни України, які зобов'язані подати відомості для внесення до Державного реєстру, – за неподавання, несвоечасність подання та умисне по-</p>	<p><i>Цим проектом Закону України питання відповідальності учасників процесу створення та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців не врегульовані.</i></p>	<p>Положення пункту 1 статті 21 проекту Закону України [26] є неконституційним і незаконним і тому підлягає вилученню. Положення пункту 2 статті 21 проекту Закону України [26] є цілком слухними і заслуговують на підтримку.</p>

Продовження таблиці 1

<p>данія недостовірних даних;</p> <p>2) посадові особи за: неподання, невнесення або несвоєчасне внесення до Державного реєстру відомостей про виборця;</p> <p>внесення до Державного реєстру виборців свідомо неправдивих відомостей про виборця, невнесення або несвоєчасне внесення змін до персональних даних;</p> <p>обробку даних на підставах та у спосіб, не передбачені цим та іншими законами України, поширення або вилучення будь-якої інформації з Державного реєстру з порушенням вимог цього Закону;</p> <p>порушення порядку використання інформації з Державного реєстру;</p> <p>невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків, пов'язаних із забезпеченням захисту та безпеки персональних даних виборців.</p>		
---	--	--

рендуму.

З огляду на тематику даної роботи і цього розділу автори не вважають за необхідне аналізувати підходи та методологію створення і забезпечення функціонування системи

реєстрації фізичних осіб в Україні, відзначаючи при цьому, що в усіх проектах законів України щодо згаданого предмета передбачається наявність необхідної, відповідно до вимог законів України про вибори і референдуми [7, 9, 11, 12], інформації про виборця, учасника референдуму, за виключенням інформації щодо існування законних обмежень права голосу під час виборів, референдумів.

З метою більш чіткого розуміння та пошуку найоптимальнішого шляху створення і забезпечення функціонування Реєстру виборців, учасників референдуму є сенс проаналізувати положення проектів законів України, які стосуються питань реєстрації виборців, учасників референдуму, а саме:

- проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців» [26], внесеного на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України О. Задорожнім та Ю. Ключковським;

- проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян», а точніше його другого розділу «Державний реєстр виборців», який було внесено на розгляд Верховної Ради України народним депутатом України Ю. Ключковським.

Аналіз названих проектів подамо у вигляді таблиці, в якій зіставлено закладені у проектах Законів норми щодо здійснення відповідних процедур стосовно створення та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців.

Після детального аналізу положень проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців» [26] та розділу II «Державний реєстр виборців» проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян» [28] автори дійшли таких висновків.

1. Проект Закону України «Про Державний реєстр виборців» та розділ II. «Державний реєстр виборців» проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян» за своїм змістом майже повністю ідентичні, що впливає з порівняльного аналізу їх положень і запропонованих процедур з формування та забезпечення функціонування Державного реєстру виборців.

жавного реєстру виборців, за виключенням деяких визначень термінів, різного рівня повноти окремих положень та структури їх викладу.

2. Проект Закону України «Про Державний реєстр виборців» та розділ II «Державний реєстр виборців» проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян» розроблялися та вносилися на розгляд Верховної Ради України в умовах невизначеності шляхів і строків побудови та початку функціонування головної складової Єдиної державної автоматизованої паспортної системи (ЄДАПС) – Єдиного державного реєстру фізичних осіб, що призвело до таких наслідків:

- Державний реєстр виборців розглядається як окрема державна система обліку громадян, які мають право голосу, під час проведення в Україні різного типу та виду виборів і референдумів;

- покладення на громадянина України не властивих йому обов'язків, які не кореспондуються із відповідними положеннями Конституції України, чинного законодавства України;

- введення адміністративної відповідальності громадянина України – виборця за дії, які він не повинен здійснювати відповідно до положень Конституції України, законодавства України;

- покладення на регіональні та місцеві органи юстиції (регіональні, місцеві підрозділи Міністерства юстиції України) невластивих їм функцій органів ведення регіональних та місцевих реєстрів виборців.

3. Проект Закону України «Про Державний реєстр виборців» та розділ II «Державний реєстр виборців» проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян» передбачають триступеневу систему організації ведення Державного реєстру виборців – Центральний, регіональний та місцевий, але не визначають чіткого механізму забезпечення єдності їх утворення та забезпечення функціонування, а також не визначають механізмів формування списків виборців для різних типів виборів чи референдумів та зворотного впливу процедури уточнення списків виборців дільничними комісіями під час підготовки до проведення будь-якого типу виборів чи референдумів на процедуру уточнення відомостей відповідного реєстру виборців.

4. Положення проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців» та розділу II «Державний реєстр виборців» проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян», незважаючи на те, що в них закладена законодавча норма ведення реєстру в електронній та письмовій формах, майже повністю спрямовані на юридичне закріплення прав і обов'язків двох головних суб'єктів процесу створення та забезпечення функціонування реєстру виборців – громадянина України, який має право голосу під час проведення будь-яких типів і видів виборів і референдумів, та органів ведення і розпорядників відповідного реєстру виборців, залишивши поза увагою інших суб'єктів і учасників цього процесу – розробників, експлуатантів та розпорядників програмно-технічної, програмно-інформаційної та телекомунікаційної складових Державного реєстру виборців.

5. Назва проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців» та розділу II «Державний реєстр виборців» проекту Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян» містить тільки поняття «виборець», але і зміст тексту, і логіка підготовки і проведення в країні виборів та референдумів вимагають введення до назви реєстру ще одного поняття – «учасника референдуму».

Враховуючи вищевикладене, автори пропонують свій погляд на зміст проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму» з урахуванням положень Указу Президента України «Про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб» № 500 від 30.04.04 р. [39].

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму

Цей Закон визначає правові та організаційні засади створення і ведення Державного реєстру виборців, учасників референдуму.

РОЗДІЛ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

реєстр – структурована сукупність інформації персонального характеру, що разом із засобами її автоматизованого оброблення, нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення є доступною для користувачів Реєстру за визначеними критеріями;

автоматизоване оброблення інформації персонального характеру – операції, що здійснюються повністю або частково за допомогою засобів: зберігання цієї інформації, виконання з нею логічних та/або арифметичних операцій, зміни, знищення, пошуку або поширення цієї інформації;

Державний реєстр виборців, учасників референдуму (далі – Державний реєстр, Державний реєстр виборців, Реєстр) – тимчасовий банк даних Центральної виборчої комісії, створений як похідна Єдиного державного реєстру фізичних осіб, обліку громадян України, які мають право голосу відповідно до статті 70 Конституції України, призначений для забезпечення реалізації цього права під час організації та проведення виборів і референдумів в Україні;

ведення Державного реєстру – первинне отримання та уточнення персональних даних виборців, учасників референдуму, їх автоматизоване оброблення, використання у передбачених законодавством випадках та підтримання функціонування реєстру;

орган ведення місцевого реєстру фізичних осіб – місцевий орган Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб Міністерства внутрішніх справ України, який відповідно до Указу Прези-

дента України № 500 від 30.04.04 р. веде місцевий реєстр фізичних осіб;

уточнення персональних даних виборців, учасників референдуму – внесення змін та доповнень до даних Державного реєстру;

розпорядник Державного реєстру – Центральна виборча комісія, територіальні виборчі комісії, комісії з референдуму;

виборці, учасники референдуму (далі – виборці) – громадяни України, які мають право голосу відповідно до статті 70 Конституції України;

виборча адреса – зареєстрована відповідно до закону поштова адреса місця проживання виборця, за якою виборцем визначається його місце голосування;

місце проживання виборця – житло, придатне для проживання в ньому, у відповідному населеному пункті, в якому виборець проживає постійно, переважно або тимчасово; виборець може мати кілька місць проживання;

персональні дані виборців – встановлені законом відомості про виборця, які визначають передбачені законодавством України про вибори і референдуми критерії для реалізації громадянином України свого права голосу.

Стаття 2. Сфера застосування Закону

1. Дія цього Закону поширюється на учасників та суб'єктів виборчого і референдумного процесів.

2. Цей Закон застосовується до оброблення інформації персонального характеру, що стосується виключно громадян України, які відповідно до статті 70 Конституції України мають право голосу.

Стаття 3. Мета створення Державного реєстру

Метою створення Державного реєстру є забезпечення конституційних прав громадян щодо участі у виборах і референдумах, які проводяться в Україні, шляхом гарантованого включення їх до списків виборців, учасників референдуму на підставі інформаційно-програмного ведення персоналізованого обліку виборців, учасників референдуму як похідної Єдиного державного реєстру фізичних осіб України.

Стаття 4. Основні завдання Державного реєстру

Основними завданнями Державного реєстру є:

1) ведення персоніфікованого обліку виборців, учасників референдуму в Україні;

2) формування списків виборців, учасників референдуму для підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні;

3) інформаційно-аналітична та статистична обробка інформації щодо виборців, учасників референдуму.

Стаття 5. Принципи ведення Державного реєстру

Принципами ведення Державного реєстру виборців є:

1) достовірність і повнота відомостей, що вносяться до Реєстру;

2) функціонування Реєстру в єдиному форматі даних, узгоджених із форматами даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб, та єдність технічних параметрів Реєстру;

3) одноразове включення виборця до Реєстру;

4) захист Реєстру від несанкціонованого доступу, незаконного використання, знищення та спотворення відомостей Реєстру;

5) у разі втрати виборцем дієздатності, громадянства України чи смерті – виключення його із Державного реєстру;

6) заборона відмови у включенні до Реєстру фізичної особи, яка відповідно до статті 70 Конституції України має право голосу;

7) заборона внесення до Реєстру інформації, не передбаченої цим Законом.

Стаття 6. Мова Державного реєстру

Державний реєстр виборців ведеться державною мовою.

Стаття 7. Відомості Державного реєстру

1. До Державного реєстру виборців заносяться такі відомості про виборця (персональні дані):

1) прізвище, ім'я, по батькові;

2) дата народження;

3) місце народження (область, район, місто, селище, село) відповідно до адміністративно-територіального поділу України, інших країн у разі народження особи за кордоном;

4) виборча адреса;

5) дата набуття громадянства України.

2. Персональні дані про виборця, не передбачені цією статтею, вносити до Державного реєстру забороняється.

Стаття 8. Права виборців щодо Державного реєстру

Кожний виборець має право:

1) подавати свої персональні дані до Державного реєстру;

2) знати про внесення своїх персональних даних до Державного реєстру;

3) одержувати у будь-який час з Державного реєстру на безоплатній основі інформацію про свої персональні дані у доступній формі;

4) спростовувати недостовірну інформацію про себе;

5) оскаржувати відмову у виправленні недостовірних персональних даних про себе до органів ведення Державного реєстру або до суду;

6) захищати свої права у разі їх порушення при веденні Державного реєстру виборців.

Стаття 9. Гарантії захисту та безпеки персональних даних виборців, учасників референдуму

1. Органи ведення Державного реєстру забезпечують захист та безпеку персональних даних виборців при створенні та веденні Державного реєстру.

2. Захист та безпека персональних даних виборців забезпечуються шляхом здійснення відповідних організаційних та технічних заходів, спрямованих на захист персональних даних від випадкових або незаконних знищення, втрати, зміни, несанкціонованого надання персональних даних виборців, учасників референдуму чи несанкціонованого доступу до них.

3. За порушення гарантій захисту та безпеки персональних даних Державного реєстру законами України встановлюється дисциплінарна, адміністративна, кримінальна та інша відповідальність.

4. Система заходів із захисту та безпеки персональних даних виборців і порядок їх здійснення затверджуються Центральною виборчою комісією за погодженням із відповідним центральним органом державної виконавчої влади.

Стаття 10. Виборча адреса. Місце проживання виборця

1. Виборча адреса визначається місцем проживання

виборця. Місце проживання виборця визначається відповідно до положень Цивільного кодексу України.

2. Поштова адреса житла виборця за місцем його проживання є його виборчою адресою, якщо виборець не має іншого місця проживання.

3. Виборець, який має більш ніж одне місце проживання, на власний розсуд визначає свою виборчу адресу як поштову адресу житла за одним із своїх місць проживання шляхом подання відповідної заяви до органу ведення місцевого реєстру фізичних осіб. У вказаній заяві виборець зазначає також інші місця свого проживання.

4. Виборець, який не має місця проживання, самостійно визначає свою виборчу адресу та повідомляє її відповідному органу ведення місцевого реєстру фізичних осіб.

РОЗДІЛ II

СТРУКТУРА ТА ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ

Стаття 11. Структура Державного реєстру виборців

Державний реєстр виборців складається з:

- Центрального реєстру;
- регіональних (в адміністративно-територіальних одиницях, зазначених у частині другій статті 133 Конституції України) реєстрів;
- місцевих реєстрів (реєстрів територіальних громад), консульських установ системи Міністерства закордонних справ України.

Стаття 12. Форма ведення Державного реєстру виборців

1. Для ведення Державного реєстру виборців застосовуються системи класифікації та кодування, необхідні для функціонування реєстру. Вказані системи встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням із Міністерством юстиції України та Міністерством внутрішніх справ України.

2. Державний реєстр виборців ведеться в електронній та письмовій формах. Електронне ведення реєстру здійснюється на основі комп'ютерних носіїв інформації. Письмова форма реєстру може мати вигляд картотеки.

3. Центральний, регіональний реєстри виборців ве-

дуться тільки в електронній формі. Місцевий реєстр може вестися як в електронній, так і в письмовій формах.

4. Реєстр виборців села чи селища може вестися у письмовій формі. Відомості письмового реєстру села чи селища обов'язково включаються в електронній формі до регіонального реєстру.

Стаття 13. Центральний реєстр виборців

1. Центральний реєстр містить відомості про всіх виборців України в регіонах та населених пунктах країни.

2. Органом ведення та основним розпорядником відомостей Центрального реєстру є Центральна виборча комісія.

Стаття 14. Регіональний реєстр виборців

1. Регіональний реєстр є складовою Державного реєстру виборців.

2. Регіональний реєстр містить відомості про всіх виборців, які проживають у межах відповідного регіону, зазначеного у частині другій статті 133 Конституції України.

3. Регіональний реєстр веде відповідний виконавчий орган Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради, міської ради міст Києва та Севастополя. Контроль за веденням регіонального реєстру виборців здійснює Центральна виборча комісія.

4. Органом ведення та основним розпорядником відомостей місцевого реєстру поза строками оголошеного виборчого чи референдумного процесів є відповідний виконавчий орган місцевого самоврядування територіальної громади або орган чи посадова особа, який (яка) на підставі закону здійснює такі повноваження.

5. Органом ведення та основним розпорядником відомостей регіонального чи місцевого реєстру під час підготовки та проведення виборів і референдумів є відповідна територіальна виборча комісія, комісія з референдуму.

Стаття 15. Місцевий реєстр виборців

1. До місцевих реєстрів належать:

1) реєстр виборців територіальної громади (міста, селища, села);

2) реєстр виборців району в місті (у містах, з районними у місті радами).

2. Реєстр виборців міста, села, селища є складовою

відповідного регіонального реєстру виборців.

3. Реєстр виборців району в місті є складовою відповідного міського реєстру виборців. Реєстр виборців населеного пункту, що входить до складу міста, є складовою відповідного міського реєстру виборців.

4. Місцевий реєстр виборців містить відомості про всіх виборців, які проживають на території відповідної територіальної громади та мають право голосу на місцевих виборах та референдумах.

5. Реєстр виборців міста, селища, села, району в місті веде відповідний виконавчий орган місцевого самоврядування територіальної громади або орган чи особа, який (яка) на підставі закону здійснює такі повноваження.

6. Органом ведення та основним розпорядником відомостей місцевого реєстру під час підготовки і проведення виборів і референдумів є територіальна виборча комісія, комісія з референдуму.

Стаття 16. Органи Державного реєстру виборців

1. До системи органів Державного реєстру виборців входять Адміністратор та Головний розпорядник Державного реєстру, регіональні адміністратори та регіональні розпорядники Державного реєстру, місцеві органи ведення та місцеві розпорядники Державного реєстру виборців.

2. Адміністратором і Головним розпорядником Державного реєстру є Центральна виборча комісія.

3. Адміністратором і розпорядником регіонального реєстру виборців поза строками оголошеного виборчого чи референдумного процесів є відповідні виконавчі органи Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад, міських рад міст Києва та Севастополя.

4. Адміністраторами і розпорядниками регіонального реєстру під час підготовки і проведення виборів та референдумів є територіальні виборчі комісії, комісії з референдуму.

5. Місцевими органами ведення та основними розпорядниками відомостей місцевого реєстру поза строками оголошеного виборчого чи референдумного процесів є відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування територіальної громади або органи чи посадові особи, які на підставі закону здійснюють такі повноваження.

6. Адміністраторами та розпорядниками місцевого ре-

естру під час підготовки і проведення виборів та референдумів є відповідні територіальні виборчі комісії, комісії з референдуму.

Стаття 17. Права та обов'язки Адміністратора Державного реєстру виборців

1. Адміністратор Державного реєстру виборців має право:

- звертатися до органу ведення центральної бази даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб з питань отримання, уточнення інформації для потреб Державного реєстру виборців, а також погодження форматів даних;

- розробляти та видавати обов'язкові для виконання регіональними та місцевими адміністраторами реєстрів виборців, суб'єктами та учасниками виборчого і референдумного процесів нормативно-технічні та організаційно-розпорядчі документи для забезпечення створення, використання і функціонування Державного реєстру виборців.

2. Адміністратор Державного реєстру виборців зобов'язаний забезпечити:

- постійну взаємодію з центральним органом ведення Єдиного державного реєстру фізичних осіб;

- належне використання і функціонування Державного реєстру виборців;

- збереження інформації Державного реєстру виборців, захист її від руйнування та незаконного використання;

- обслуговування та облік користувачів Державного реєстру виборців;

- технічну підготовку інформації Державного реєстру виборців для тривалого зберігання в електронній формі.

Стаття 18. Права та обов'язки регіонального адміністратора Державного реєстру виборців

1. Адміністратор регіонального реєстру виборців має право:

- звертатися до регіонального органу ведення бази даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб з питань отримання, уточнення інформації для потреб регіонального реєстру виборців;

- розробляти та видавати під час підготовки та проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських

голів, місцевого референдуму обов'язкові для виконання місцевими адміністраторами реєстрів виборців, суб'єктами та учасниками виборчого і референдумного процесів нормативно-технічні та організаційно-розпорядчі документи для забезпечення створення і функціонування регіонального реєстру виборців.

2. Адміністратор регіонального реєстру виборців зобов'язаний забезпечити :

- постійну взаємодію з регіональним органом ведення Єдиного державного реєстру фізичних осіб;
- функціонування Державного реєстру виборців у відповідній частині;
- функціонування регіонального реєстру виборців;
- збереження інформації регіонального реєстру виборців, захист її від руйнування та незаконного використання;
- обслуговування та облік користувачів регіонального реєстру виборців;
- технічну підготовку інформації регіонального реєстру виборців для тривалого зберігання в електронній формі.

Стаття 19. Права та обов'язки місцевого адміністратора Державного реєстру виборців

1. Адміністратор місцевого реєстру виборців має право звертатися до органу ведення місцевої бази даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб з питань отримання, уточнення інформації для потреб місцевого реєстру виборців.

2. Адміністратор місцевого реєстру виборців зобов'язаний забезпечити:

- постійну взаємодію з місцевим органом ведення Єдиного державного реєстру фізичних осіб;
- функціонування регіонального реєстру виборців у відповідній частині;
- збереження інформації місцевого реєстру виборців, захист її від руйнування та незаконного використання;
- технічну підготовку інформації місцевого реєстру виборців для тривалого зберігання у відповідній формі.

РОЗДІЛ III ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ

Стаття 20. Формування Державного реєстру виборців

Державний реєстр формується шляхом подання до відповідних органів ведення Єдиного державного реєстру фізичних осіб офіційного запиту на отримання персональних даних виборців, зазначених у статті 7 цього Закону, в електронній формі за визначеним форматом.

Стаття 21. Подання відомостей до Державного реєстру виборців

1. Виборець, який постійно проживає на території України, включається до Державного реєстру на підставі даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб.

2. Виборець, який проживає за межами України, включається до Державного реєстру на підставі особистої заяви із зазначенням інформації відповідно до вимог статті 7 цього Закону, поданої до консульської установи системи Міністерства закордонних справ України, де він стоїть на консульському обліку.

Керівник консульської установи через Міністерство закордонних справ України невідкладно передає відомості про такого виборця до органу ведення Центрального реєстру.

3. Виборець, який є військовослужбовцем строкової служби, включається до Державного реєстру на підставі даних командира частини.

Виборчою адресою такого виборця вважається поштова адреса відповідної військової частини.

4. Виборець, який є військовослужбовцем у військовій частині (з'єднанні), дислокованій за межами України, включається до Державного реєстру на підставі даних командира військової частини (з'єднання), які надаються консульській установі України у країні перебування або Міністерству закордонних справ України.

5. Виборець, який перебуває у плаванні на судні під Державним Прапором України, на полярній станції України, включається до Державного реєстру за адресою порту приписки судна, полярної станції.

6. Орган ведення місцевого реєстру виборців надає відомості про виборців, внесених до місцевого реєстру, до

органів ведення відповідного регіонального реєстру виборців у порядку, встановленому органом ведення Центрального реєстру виборців. Орган ведення регіонального реєстру виборців надає відомості про виборців, внесених до регіонального реєстру виборців, Адміністратору Центрального реєстру виборців у тому ж порядку.

7. Адміністратор Центрального реєстру виборців надає отримані ним з центральної бази даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб відомості про виборців, які можуть бути включеними до регіонального реєстру виборців, до органу ведення відповідного регіонального реєстру виборців. Орган ведення регіонального реєстру виборців надає отримані ним від органу ведення Центрального реєстру виборців відомості про виборців, які можуть бути включеними до місцевого реєстру виборців, органу ведення відповідного місцевого реєстру виборців.

8. Порядок та строки передання відомостей, зазначених у частинах шостій та сьомій цієї статті, встановлюються органом ведення Центрального реєстру виборців.

Стаття 22. Уточнення персональних даних Державного реєстру

1. Орган ведення місцевого реєстру виборців зобов'язаний доповнити відомості про виборця або виправити помилки та неточності у персональних даних за результатами уточнення списків виборців дільничними комісіями, яке здійснюється відповідно до законодавства України про вибори і референдуми.

2. Органи ведення Єдиного державного реєстру фізичних осіб з моменту офіційного оголошення початку виборчого чи референдумного процесу і до офіційного оприлюднення результатів виборів, референдуму зобов'язані регулярно повідомляти відповідним органам ведення Державного реєстру виборців інформацію щодо уточнених персональних даних громадян, які згідно зі статтею 70 Конституції України мають право голосу.

3. Органи ведення Центрального, регіональних та місцевих реєстрів виборців з моменту офіційного оголошення початку виборчого чи референдумного процесу і до офіційного оприлюднення результатів виборів, референдуму зобов'язані постійно проводити програмно-інструментальними засобами контроль повноти і достовірності відповідних

баз даних в порядку, встановленому органом ведення Центрального реєстру виборців.

У разі виникнення сумнівів щодо повноти чи достовірності відповідних баз даних питання вирішуються на рівні органів ведення відповідних реєстрів виборців і реєстрів фізичних осіб із негайним повідомленням про прийняте рішення вищих органів ведення відповідних реєстрів виборців і реєстрів фізичних осіб.

Органи ведення реєстру перевіряють за участю виборця виявлені в ході перевірки невідповідності персональних даних та інформації, отриманої від органів, зазначених у частині другій цієї статті, та вносять відповідні зміни і доповнення до персональних даних виборця, що містяться в Державному реєстрі та Єдиному державному реєстрі фізичних осіб.

4. Про проведення перевірки та уточнення відомостей Державного реєстру виборців консульські установи України розміщують оголошення у друкованих засобах масової інформації країни перебування із зазначенням адрес і телефонів консульських установ для подання громадянами України, які проживають або перебувають на території відповідної держави, необхідних відомостей.

5. У разі виявлення факту повторного включення виборця до Державного реєстру виборців орган ведення реєстру зобов'язаний з'ясувати причину цього, вилучити дублюючу інформацію та негайно повідомити про це орган ведення Центрального реєстру та орган ведення відповідного реєстру фізичних осіб.

Стаття 23. Використання інформації Державного реєстру виборців

1. Використання інформації Державного реєстру виборців під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України, Президента України, всеукраїнського референдуму для визначення чисельності виборців на відповідній території та інформаційно-аналітичної і статистичної обробки здійснюється Центральною виборчою комісією.

2. Використання інформації Державного реєстру виборців під час підготовки та проведення виборів народних депутатів України, Президента України, всеукраїнського референдуму для формування та уточнення списків виборців здійснюється територіальними виборчими комісіями, комі-

сіями з референдуму, дільничними комісіями у порядку, встановленому органом ведення та розпорядником Центрального реєстру виборців.

3. Використання інформації Державного реєстру виборців під час підготовки та проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, місцевого референдуму для визначення чисельності виборців на відповідній території та інформаційно-аналітичної та статистичної її обробки здійснюється Центральною виборчою комісією.

4. Використання інформації Державного реєстру виборців під час підготовки та проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, місцевого референдуму для визначення чисельності виборців на відповідній території, формування та уточнення списків виборців здійснюється територіальними виборчими комісіями, комісіями з референдуму, дільничними комісіями у порядку, встановленому органом ведення та розпорядником Центрального реєстру виборців.

5. Право на користування інформацією з Державного реєстру виборців має виборець України у частині, що стосується його персональних даних, за письмовим або усним зверненням до відповідного органу ведення реєстру за наявності відповідного документа, що однозначно ідентифікує особу, яка звертається.

6. Інформація про виборця не може надаватися іншим фізичним чи юридичним особам, крім випадків визначених законом.

7. Посадові та службові особи органів ведення Державного реєстру виборців несуть персональну відповідальність за дотримання встановленого порядку використання відомостей Державного реєстру.

Стаття 24. Фінансування Державного реєстру виборців Фінансування робіт зі створення та ведення Державного реєстру виборців здійснюється за рахунок Державного бюджету України.

РОЗДІЛ IV

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ ТА

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЙОГО ПОРУШЕННЯ

Стаття 25. Порядок оскарження дій посадових осіб та розв'язання спорів

Питання, пов'язані з відмовою у виправленні помилок, неточностей, виявлених у персональних даних фізичних осіб, внесених до Єдиного державного реєстру фізичних осіб, або спори між громадянином України, який відповідно до статті 70 Конституції України має право голосу, та органом ведення відповідного реєстру виборців щодо достовірності відомостей про його особу вирішуються у судовому або в іншому передбаченому законом порядку.

Стаття 26. Відповідальність за порушення цього Закону

Відповідальність за порушення цього Закону відповідно до законів України несуть посадові особи органів ведення Державного реєстру виборців та Єдиного державного реєстру фізичних осіб за:

- невнесення або несвоєчасне внесення до Державного реєстру відомостей про виборця;
- внесення до Державного реєстру виборців свідомо неправдивих відомостей про виборця, невнесення або несвоєчасне внесення змін до його персональних даних;
- обробку даних на підставах та у спосіб, не передбачених цим та іншими законами України; поширення або вилучення будь-якої інформації з Державного реєстру з порушенням вимог цього Закону;
- порушення порядку використання інформації з Державного реєстру;
- невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків, пов'язаних із забезпеченням захисту та безпеки персональних даних виборців.

3.2.3. Пропозиції щодо внесення змін до виборчого законодавства України, пов'язаних із необхідністю забезпечення функціонування Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори»

3.2.3.1. До Закону України «Про Центральну виборчу комісію»

Верховна Рада України 30 червня 2004 року прийняла нову редакцію Закону України «Про Центральну виборчу комісію України» [25], внесена на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України О.В. Задорожнім, Ю.Б. Ключковським, М.В. Онищуком.

На жаль, стаття 25 нової редакції Закону України «Про Центральну виборчу комісію України», присвячена питанням використання Комісією автоматизованої інформаційної системи, майже повторила положення статті 33 чинного на той час Закону України «Про Центральну виборчу комісію» [2], а саме:

«Стаття 25. Використання Комісією автоматизованої інформаційної системи

1. При проведенні виборів народних депутатів України, Президента України, всеукраїнського референдуму Комісія застосує автоматизовану інформаційну систему.

2. Члени Комісії мають право ознайомлюватися з будь-якою інформацією, що міститься в автоматизованій інформаційній системі Комісії або виводиться з неї.

3. Під час процедури голосування автоматизована інформаційна система використовується виключно для спостереження за ходом і результатами голосування. Відомості про результати голосування, отримані через автоматизовану інформаційну систему, є попередньою інформацією, що не має юридичних наслідків.»

Розробники Закону знову підтвердили встановлене даною нормою формальне обмеження сфери застосування автоматизованої інформаційної системи – лише при проведенні виборів народних депутатів України, Президента України, всеукраїнського референдуму. Застосування автоматизованої системи під час проведення місцевих виборів і місцевих референдумів залишається поза Законом. Таким чином питання розширення сфери застосування автоматизованих інформаційних систем на весь період перебігу технологічних процесів підготовки та проведення всіх типів і видів виборів та референдумів, що проводяться в Україні, формально залишаються законодавчо невнормованими. А це досить значний пласт суспільних відносин, пов'язаних із застосуванням у виборчому і

референдумному процесі сучасних досягнень у сфері інформаційних технологій та телекомунікацій. Такі неповні і недосконалі законодавчі положення були цілком виправдані у 1997 році, на початку розробки та впровадження засобів автоматизації у виборчі та референдумні процеси. Однак з огляду на семирічний досвід широкого їх застосування при вирішенні питань автоматизації (механізації) виконання майже всіх виборчих процедур із підготовки та проведення виборів і референдумів, а також з огляду на досягнуті успіхи в плані високої оперативності та повноти інформаційно-аналітичної обробки та оприлюднення інформації про перебіг процесів підготовки і проведення виборів та референдумів, з огляду на наявні світові тенденції розвитку та вдосконалення технологій у виборчій сфері, навряд чи такі законодавчі положення відповідають сучасному стану речей і носять стимулюючий характер для впровадження новітніх інформаційних і комп'ютерних технологій у процеси організації та проведення виборів і референдумів в Україні.

На щастя, практика організації інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні пішла далеко вперед порівняно з її законодавчим забезпеченням. Не помічати цих важливих процесів формування відповідних суспільних відносин у виборчій сфері, тоді як в країні в інших сферах суспільного буття успішно застосовується і впевнено розвивається така галузь права, як правова інформатика, законодавець сьогодні вже не може, не ризикуючи перетворитись на гальмо суспільного прогресу. На думку авторів, практика застосування засобів інформатизації у виборчі та референдумні процеси має бути більш повно відображена у законодавстві України.

Необхідно також відзначити, що сьогодні досить сталою назвою для спеціалізованої автоматизованої інформаційної системи, що обслуговує виборчі і референдумні процеси, є назва «Єдина автоматизована інформаційно-аналітична система «Вибори», яку автори обгрунтовано пропонують замінити на назву «Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система «Вибори» (далі – ЄДАІ-АС «Вибори»). До речі, ця пропозиція щодо назви автоматизованої інформаційно-аналітичної системи, яка застосовується у виборчих і референдумних процесах, дуже добре

кореспондується з духом і буквою нової редакції Закону України «Про Центральну виборчу комісію України»[25].

Виходячи з вищевикладеного, автори пропонують викласти норми цієї статті (звичайно, після прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори») у вигляді трьох статей розділу VII Закону в такій редакції:

«Розділ VII

Організація Комісією автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів

Стаття 38. Використання Комісією Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори»

1. Інформаційно-аналітичне забезпечення виборів та референдумів здійснюється шляхом використання Комісією Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі ЄДАІАС «Вибори» або Система «Вибори»), інших засобів інформатизації виборчого та референдумного процесів, в тому числі й окремих програмно-технічних комплексів виборчих комісій, комісій з референдуму, правовий статус яких визначається Законом України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори».

2. При використанні Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» для проведення виборів і референдумів Центральна виборча комісія забезпечує виконання робіт з її впровадження у виборчий та референдумний процеси з урахуванням сучасних досягнень інформаційних та виборчих технологій, а також вимог законів України «Про електронний документ та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», інших законів України та вимог законодавства України щодо захисту інформації.

Склад підсистем Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», необхідні телекомунікаційні і програмно-технічні засоби та порядок їх використання визначаються Центральною виборчою комісією.

3. Під час голосування Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система «Вибори» використовується виключно для накопичення та передавання до центральної бази даних відомостей про хід голосування, підрахунок голосів виборців та підсумки голосування відповідно до нормативно-правових актів Центральної виборчої комісії.

Стаття 39. Оприлюднення даних, отриманих через Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори»

1. Оприлюднення даних про хід голосування та попередні результати голосування, отриманих через Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему, здійснюється Центральною виборчою комісією, територіальними виборчими комісіями, комісіями з референдуму безпосередньо та через засоби масової інформації.

2. Представники засобів масової інформації, акредитовані при Центральній виборчій комісії, територіальних виборчих комісіях, комісіях з референдуму, мають право на невідкладне отримання інформації про хід голосування та його попередні результати.

3. Дані про попередні результати голосування, отримані від інформаційних центрів (програмно-технічних комплексів) територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму, публікуються Центральною виборчою комісією у відповідному інформаційно-довідковому експрес-виданні та на веб-сайті Комісії.

Стаття 40. Контроль за використанням Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори»

1. При використанні Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» відповідні виборчі комісії, комісії з референдуму здійснюють контроль за використанням Системи «Вибори» та її окремих програмно-технічних комплексів.

2. Члени виборчих комісій, комісій з референдуму в межах їх повноважень мають право знайомитися в будь-який час з інформацією, що міститься у банку даних відповідного рівня Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

3. Працівники інформаційних центрів (комплексів засобів автоматизації ЄДАІАС «Вибори» або програмно-технічних комплексів ЄДАІАС «Вибори») виборчих комісій, комісій з референдумів, залучені під час виборів чи референдуму для введення, опрацювання, захисту та передачі інформації з використанням Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», у разі вчинення ними дій, результатом яких стало отримання засобами Системи «Вибори» недостовірної інформації, несуть відповідальність в порядку, встановленому законодавством України.»

Відповідно Розділ VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Центральну виборчу комісію» стане розділом VIII.

Добрим знаком є поява у новій редакції Закону України

«Про Центральну виборчу комісію України» статті 35 «Регіональні представництва Комісії» розділу V Секретаріат Комісії».

Це перша законодавча спроба створити в регіонах ста-лу організаційно-адміністративну структуру для вирішення питань, пов'язаних із виконанням у регіонах повноважень Комісії щодо організації підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні. Прийняття такої законодавчої норми відкриє можливості для створення постійної програмно-технічної та телекомунікаційної складової ЄДАІАС «Вибори» на регіональному рівні, для підготовки та здійснення консультативно-методичного забезпечення технічного персоналу територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму, для вирішення питань програмно-технічного оснащення територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму, для прискореного розгортання телекомунікаційної складової ЄДАІАС «Вибори», забезпечення на регіональному рівні впорядкованого використання та збереження в робочому стані програмно-технічних комплексів Системи, що обслуговують виборчі комісії, комісії з референдуму нижчого рівня.

Але норми Закону вступають у протиріччя, коли, з одного боку, положення частини першої статті 35 визначають, що «для оперативного вирішення питань, пов'язаних з виконанням повноважень Комісії, в регіонах України, визначених частиною другою статті 133 Конституції України, Комісія може створювати свої регіональні представництва в межах коштів Державного бюджету України, передбачених на забезпечення діяльності Комісії», а положення частини другої цієї ж статті чітко вказують, що «регіональні представництва Комісії є структурними підрозділами Секретаріату Комісії».

Крім того, у статті 34 «Секретаріат Комісії та патронатна служба Комісії цього Закону України вказується мета створення Секретаріату Комісії – «забезпечення діяльності Комісії у здійсненні нею повноважень ...». Необхідно зауважити, що у статті 33 «Секретаріат Комісії та патронатна служба Комісії» чинного Закону України «Про Центральну виборчу комісію» сформульовано завдання Секретаріату Комісії, а саме: «Секретаріат Комісії виконує організаційну, юридичну, аналітичну, інформаційно-довідко-

ву та матеріально-технічну роботу, спрямовану на забезпечення здійснення Комісією повноважень, передбачених цим Законом».

Таким чином, у чинному Законі України [25], ми не бачимо жодного натяку на делегування Секретаріату Комісії і, відповідно, його структурним підрозділам навіть малої частки повноважень Комісії. Тоді виникає питання – яким чином регіональне представництво Комісії як структурний підрозділ Секретаріату Комісії може оперативно вирішувати питання, пов'язані з виконанням повноважень Комісії?

З урахуванням вищевикладеного автори пропонують цю норму викласти у такій редакції:

«Стаття 35. Регіональні представництва Комісії

1. З метою оперативного і якісного вирішення питань, пов'язаних із організаційним, правовим, консультативно-методичним, інформаційно-аналітичним, матеріально-технічним та іншим забезпеченням здійснення Комісією повноважень щодо підготовки та проведення виборів і референдумів, передбачених цим Законом, а також з метою організації проведення постійної роботи щодо підвищення правової культури суб'єктів та учасників виборчого та референдумного процесів на відповідній території Комісія може створювати в регіонах України, визначених частиною другою статті 133 Конституції України, свої регіональні представництва в межах коштів Державного бюджету України, передбачених на забезпечення діяльності Комісії.

2. Регіональні представництва Комісії є структурними підрозділами Секретаріату Комісії.

3. Положення про регіональні представництва, їх структура і штат, правила внутрішнього трудового розпорядку затверджуються Комісією у рамках Положення про Секретаріат Комісії та Положень про структурні підрозділи Секретаріату Комісії.»

Водночас створення таких регіональних представництв Центральної виборчої комісії, на наш погляд, слід розглядати як проміжний крок до подальшої розбудови регіональної системи виборчих комісій (виборчі комісії Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя), які б у регіонах формувалися із високопрофесійних фахівців і відповідали за підготовку та проведення в регіоні всіх типів і видів виборів і референдумів, що проводяться в державі, і термін повноважень яких не

*Примітка. Виділений шрифтом тут і далі наведено запропоновані авторами зміни до закону.

обмежувався б лише періодом проведення виборчої чи референдумної кампанії, а поширювався б на весь період каденції відповідного виборного органу чи виборного поста, посади (наприклад, на 4-5 років). У таких регіональних виборчих комісіях (27 одиниць) голова, секретар та ще кілька осіб мали б працювати постійно на платній основі, а решта членів комісії – на громадських засадах.

На користь прийняття такої пропозиції щодо формування єдиної регіональної системи виборчих комісій схильє запровадження в державі пропорційної моделі виборів, визначеної виборчим законодавством України, що було прийнято Верховною Радою України у березні – квітні 2004 року (враховуючи, що кандидатури осіб до складу виборчих комісій вносять, як правило, одні і ті самі політичні партії (виборчі блоки політичних партій) – суб'єкти виборчого процесу), та недалеко, як вважають автори, перспектива розробки і прийняття Виборчого кодексу України.

3.2.3.2. До Закону України «Про вибори народних депутатів України»

У зв'язку з вищевикладеним – припущенням наявності та функціонування Єдиного державного реєстру фізичних осіб (та його похідної – Державного реєстру виборців, учасників референдуму), який створюється і функціонує у дискретному режимі, – а також у разі прийняття Закону України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори» автори пропонують для гармонізації та узгодженості норм зазначених законів внести такі зміни до Закону України «Про вибори народних депутатів України» [7].

1. Частину другу статті 13 «Публічність і відкритість виборчого процесу» доповнити пунктом 3 такого змісту:

«3) забезпечують ефективне використання комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».*

Відповідно пункти 3, 4 і 5 частини другої статті 13 вважати пунктами 4, 5 і 6.

2. Частини другу та п'яту статті 18 «Загальнодержавний і територіальні виборчі округи» викласти у такій редак-

ції:

„2. Для проведення виборів депутатів територія України поділяється на 225 територіальних виборчих округів. Кількість таких округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі встановлюється Центральною виборчою комісією з урахуванням їх адміністративно-територіального поділу та кількості виборців на підставі **даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб з урахуванням положень частин першої та п'ятої статті 2 цього Закону**. Територіальний виборчий округ включає один або кілька районів, міст, районів у містах.

5. Повідомлення про утворення територіальних виборчих округів із зазначенням їх номерів, меж та центрів округів оприлюднюється Центральною виборчою комісією в державних друкованих засобах масової інформації **та на офіційній веб-сторінці Центральної виборчої комісії** у триденний строк від дня прийняття нею відповідного рішення».

3. Частину другу статті 24 «Повноваження Центральної виборчої комісії» пропонується доповнити пунктом 6:

«6) встановлює порядок використання, функціонування та збереження виборчими комісіями комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

У зв'язку з цим пункти 6–13 цієї частини вважати відповідно пунктами **7–14**.

4. Пункти 8, 9, 10 та 11 частини другої статті 25 «Повноваження територіальної виборчої комісії» пропонується викласти у такій редакції:

«8) контролює складання органами, уповноваженими на це законом, списків виборців по виборчих дільницях на території округу, забезпечує передавання їх відповідним дільничним виборчим комісіям, надання їх для загального ознайомлення, забезпечує виготовлення уточнених списків виборців;

9) на підставі загальних списків виборців та інформації, що міститься у місцевих реєстрах фізичних осіб, забезпечує формування територіального реєстру виборців за населеними пунктами, що розташовані на території округу;

10) контролює діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення приміщеннями для голосування, транспортом, засобами зв'язку, **комп'ютерним, телекомунікаційним та іншим** обладнанням, у межах своєї компетенції розглядає і вирішує інші питання матеріально-технічного забезпечення виборів на території виборчого округу;

11) забезпечує ефективне використання комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

У зв'язку з цим пункти 10-19 частини другої статті 25 вважати відповідно пунктами **12-21**.

5. Пункт 2 частини другої статті 26 «Повноваження дільничної виборчої комісії» пропонується викласти у такій редакції:

«2) отримує список виборців від органів, уповноважених цим Законом їх складати, уточнює список виборців **разом із розпорядником місцевого реєстру фізичних осіб**, подає його для загального ознайомлення та у випадках, передбачених **законом** **давством України**, вносить до нього зміни».

6. Частину першу статті 31 «Порядок складання загальних списків виборців» пропонується викласти у такій редакції :

«1. Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, **на п'ятий день після утворення Центральною виборчою комісією територіальних виборчих комісій складають і передають територіальним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або посадової особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження**, загальні списки виборців, які проживають на території відповідного села, селища, міста, району в місті, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Зазначені посадові особи забезпечують своєчасність надання списків виборців територіальним виборчим комісіям та їх достовірність. Підписи вказаних посадових осіб засвідчуються печатками відповідних органів. Для складання загальних списків виборців використовується інформація про місце проживання громадян, яка міститься у місцевому реєстрі фізичних осіб. Розпорядники місцевих реєстрів фізичних осіб зобов'язані подати необхідну для складання загальних спис-

ків виборців інформацію на запит відповідно сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або посадової особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження».

Частину третю статті 31 пропонується з відповідними змінами перенести до статті 32 цього Закону, оскільки вона відповідає їй за своїм змістом. Відповідно частина четверта цієї статті стане третьою.

7. Частину першу статті 32 «Порядок складання списків виборців для звичайних виборчих дільниць» пропонується викласти в іншій редакції:

«1. Після утворення виборчих дільниць територіальні виборчі комісії на основі відповідних загальних списків виборців, зазначених у частині першій статті 31 та територіального реєстру виборців, складають попередні списки виборців за кожною звичайною виборчою дільницею у двох примірниках за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, які за підписом голови територіальної виборчої комісії, засвідченим печаткою комісії, передаються відповідним дільничним виборчим комісіям».

8. Частину першу статті 33 «Відкріпні посвідчення» пропонується викласти в такій редакції: «1. Виборець, який не раніше ніж за 30 днів до дня виборів включно вибуває з населеного пункту, де він включений до списків виборців на звичайній виборчій дільниці, може звернутися до дільничної виборчої комісії особисто або, у випадку, зазначеному у частині восьмій статті 35 цього Закону, через іншу особу з письмовою заявою про виключення його зі списку виборців. На підставі цієї заяви та одного з документів, зазначених у частині другій статті 2 цього Закону, дільнична виборча комісія видає виборцю або особі, вказаній у заяві виборця, у випадку, зазначеному у частині восьмій статті 35 цього Закону, відкріпне посвідчення. У списку виборців при цьому зазначаються дата видачі та номер відкріпного посвідчення, ставляться підписи виборця або особи, яка отримала посвідчення, та прізвище і підпис члена дільничної виборчої комісії, який його видав. **За визначенням порядком ця інформація надається невідкладно територіальній виборчій комісії для внесення відповідних змін до місцевого (територіального) реєстру виборців.** У день виборів відкріпне посвідчення не видається. У разі втрати виборцем відкріпного посвідчення воно повторно не видається».

9. Частини 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13 статті 34 «Порядок уточнення списку виборців та ознайомлення виборців з ним» пропонується викласти у такій редакції:

«3. Громадянин особисто подає скаргу до дільничної або територіальної виборчої комісії щодо обставин, передбачених частиною другою цієї статті. Скарга за формою, визначеною статтею 88 цього Закону, подана до дільничної виборчої комісії, розглядається на найближчому засіданні комісії **з обов'язковою участю повноважного представника місцевого реєстру фізичних осіб** та, як правило, у присутності заявника. Про час найближчого засідання комісії заявника повідомляє член комісії, який прийняв заяву. Скарга, подана не пізніш як за день до дня виборів, розглядається комісією у триденний строк, але не пізніш останнього дня перед днем виборів, а подана напередодні дня виборів та (до територіальної виборчої комісії) в день виборів – невідкладно. За підсумком розгляду заяви виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців **та відповідного реєстру виборців** або мотивоване рішення про відхилення скарги. Копія рішення видається заявнику не пізніше наступного дня після його прийняття, а напередодні дня виборів чи (у разі розгляду територіальною виборчою комісією) в день виборів – невідкладно.

7. Дільнична або територіальна виборча комісія на вимогу члена комісії, кандидата у депутати, уповноваженої особи партії (блоку) має право внести запит до **розпорядника Єдиного державного реєстру фізичних осіб, а також до** відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників відповідних закладів та установ щодо надання для ознайомлення **даних та** будь-яких документів, що містять інформацію про місце проживання громадян або засвідчують їх перебування у відповідному закладі чи установі. Вказані органи зобов'язані надати зазначені документи або їх достовірні копії не пізніш як на третій день після отримання запиту виборчої комісії, але не пізніш останнього дня перед днем виборів.

8. Дільнична або територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до списку виборців **та відповідного реєстру виборців** на підставі особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, зазначених у частині першій статті 31, частині другій статті 32 цього Закону, документів, передбачених частиною сьомою цієї статті, повідомлень, отриманих від територіальних виборчих комісій щодо включення виборців до списку виборців на іншій дільниці, зазначених у частині тринадцятій статті 35 цього Закону та у частині дванадцятій цієї статті. Територіальна виборча комісія передає своє рішення дільничній виборчій комісії не пізніше наступного дня, а в останній день перед днем виборів і в день виборів – невідкладно. На підставі такого рішення голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії вносить зміни до примірника списку виборців не-

відкладно після закінчення засідання комісії, на якому було прийнято відповідне рішення, або невідкладно після отримання такого рішення.

10. У випадку винесення судом рішення щодо внесення змін до списку виборців **та відповідного реєстру виборців** рішення комісії з цього приводу не приймається. Голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії, **розпорядник місцевого (територіального) реєстру виборців** на виконання рішення суду вносить відповідні зміни до списку виборців **та бази даних реєстру виборців** невідкладно після отримання рішення суду.

11. При включенні виборця до списку виборців **та до бази даних відповідного реєстру виборців** на виборчій дільниці відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців **та до окремої бази даних** згідно з документами, що були підставою для прийняття рішення. При цьому у графі поруч з прізвисьцем виборця зазначається номер відкріпного посвідчення, дата і номер постанови дільничної чи територіальної виборчої комісії або дата рішення суду, відповідно до якого виборця включено до списку виборців.

12. Якщо при розгляді питання про включення виборця до списку виборців було виявлено підстави для можливого включення цього виборця до списків виборців на одній чи кількох інших дільницях, дільнична виборча комісія повідомляє не пізніше наступного дня після прийняття рішення про включення виборця до списку виборців на відповідній дільниці територіальну виборчу комісію виборчого округу, до якого належить виборча дільниця, про включення до списку виборців цієї особи та про інші можливі місця її включення до списків виборців. Територіальна виборча комісія, яка отримала зазначене повідомлення, забезпечує невідкладне передавання цього повідомлення до **розпорядника Центрального реєстру виборців та дільничних виборчих комісій**, де вказана особа могла бути включена до списку виборців.

13. Дільнична виборча комісія не пізніш як за шість днів до дня виборів передає список виборців разом із відомостями про його уточнення територіальній виборчій комісії для виготовлення уточненого списку виборців **та уточнення бази даних відповідного реєстру виборців**».

10. Частину першу статті 41 «Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення виборів депутатів» викласти в редакції:

«1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їх повноважень: надавати їм необхідні приміщення відповідно до норм, встановлених цим Законом або відповідними

актами Центральної виборчої комісії, прийнятими на виконання вимог цього Закону, сприяти в їх облаштуванні; забезпечувати їх охорону, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації; надавати згідно із встановленими Центральною виборчою комісією нормами та переліком транспортні засоби і засоби зв'язку, **комп'ютерне, телекомунікаційне та інше** обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій. Порядок оплати або відшкодування зазначених послуг установлюється Кабінетом Міністрів України».

11. Частину п'яту статті 75 «Порядок прийняття та розгляду документів дільничних виборчих комісій територіальною виборчою комісією» пропонується викласти у такій редакції:

«5. Усі протоколи дільничних комісій про підрахунок голосів виборців підлягають попередній перевірці на коректність засобами Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори». У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей територіальна виборча комісія своїм рішенням може зобов'язати дільничну виборчу комісію внести зміни до цього протоколу відповідно до вимог частини шостої статті 72 цього Закону, про що зазначається у протоколі засідання територіальної виборчої комісії. Під час розгляду цього питання дільничною виборчою комісією подані до територіальної виборчої комісії примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та додані до нього документи зберігаються в територіальній виборчій комісії».

12. Частину першу статті 78 «Офіційне оприлюднення результатів виборів» пропонується викласти в такій редакції:

«1. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр», а на офіційній веб-сторінці Центральної виборчої комісії – невідкладно. Список обраних депутатів публікується із зазначенням в алфавітному порядку їх прізвища, імені, по батькові, року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування.»

3.2.3.3. До Закону України «Про вибори Президента України»

За наявності та функціонування Єдиного державного реєстру фізичних осіб та його похідної – Державного реєстру виборців, учасників референдуму, а також у разі прийняття Закону України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори» автори пропонують внести такі зміни та доповнення до Закону України «Про вибори Президента України» [9].

1. Частину другу статті 13 «Публічність і відкритість виборчого процесу» доповнити пунктом 3 такого змісту: **«3) забезпечують ефективне використання комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».**

Відповідно пункти 3 і 4 вважати пунктами 4 і 5.

2. Частину другу та четверту статті 19 «Виборчі округи» викласти в такій редакції:

«2. Для проведення виборів територія України поділяється на 225 територіальних виборчих округів. Кількість таких округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі встановлюється Центральною виборчою комісією з урахуванням їх адміністративно-територіального устрою та кількості виборців на підставі **даних Єдиного реєстру фізичних осіб з урахуванням положень частин першої та п'ятої статті 2 цього Закону.** Територіальний виборчий округ включає в себе один або кілька районів, міст, районів у містах.

•••

4. Список територіальних виборчих округів із зазначенням їх номерів, територіальних меж, а також центрів округів публікується Центральною виборчою комісією в офіційних засобах масової інформації **та на офіційній веб-сторінці Центральної виборчої комісії** у триденний термін від дня прийняття нею відповідного рішення».

3. Частину другу статті 25 «Повноваження Центральної виборчої комісії» доповнити пунктом 5 такого змісту: **«5) встановлює порядок використання, функціонування та збереження виборчими комісіями комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».** Відповідно пункти 5-13 вважати пунктами 6-14.

4. В частині першій статті 16 «Повноваження територіальної виборчої комісії» внести такі зміни і доповнення:

а) пункт 7 викласти в такій редакції: «7) у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, вирішує питання розподілу та використання коштів дільничними виборчими комісіями, контролює забезпечення дільничних виборчих комісій приміщеннями, транспортом, засобами зв'язку, **комп'ютерним, телекомунікаційним та іншим обладнанням**, в межах своєї компетенції розглядає і вирішує інші питання матеріально-технічного забезпечення проведення виборів»;

б) доповнити статтю пунктом – «8) **забезпечує ефективне використання комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори»;**

в) відповідно пункт 8 стане пунктом 9 в наступній редакції: «9) контролює складання списків виборців і подання їх для загального ознайомлення; **забезпечує виготовлення** списків виборців і передає їх дільничним виборчим комісіям»;

г) доповнити статтю пунктом – «10) **на підставі загальних списків виборців та інформації, що міститься у місцевих реєстрах фізичних осіб, забезпечує за визначеними потребами формування територіального реєстру виборців у розрізі населених пунктів, що розташовані на території округу».**

Відповідно пункти 9-19 стануть пунктами 11-21.

5. Пункт другий частини першої статті 27. «Повноваження дільничної виборчої комісії» викласти в редакції: «2) отримує список виборців від територіальної виборчої комісії, складає список виборців у випадках, передбачених цим Законом, уточнює **разом із розпорядником місцевого реєстру фізичних осіб** список виборців, подає його для загального ознайомлення та у випадках, передбачених **законодавством України**, вносить до нього зміни».

6. Частину першу статті 31 «Порядок складання загальних списків виборців» викласти в редакції:

«1. Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, а також консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном **на п'ятий день після утворення Центральною виборчою комісією територіальних виборчих комісій складають і передають територіальним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або посадової особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження**, загальні списки виборців, які

проживають на території відповідного села, селища, міста, району в місті, з використанням відомостей, які мають **розпорядники місцевих реєстрів фізичних осіб** про місце проживання громадян за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Зазначені посадові особи забезпечують своєчасність надання списків виборців територіальним виборчим комісіям та їх достовірність. Підписи вказаних посадових осіб засвідчуються печатками відповідних органів.

Розпорядники місцевих реєстрів фізичних осіб зобов'язані подати необхідну для складання загального списку виборців інформацію на запит відповідно сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до Закону здійснює його повноваження».

Частина третю цієї статті вилучити, відповідно частина четверта стане частиною третьою.

7. Частина першу статті 32 «Порядок складання списків виборців для проведення голосування для звичайних виборчих дільниць» викласти в редакції: **«1. Після утворення виборчих дільниць територіальні виборчі комісії на основі відповідних загальних списків виборців, зазначених у частині першій статті 31 цього Закону, та територіального реєстру виборців складають попередні списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці у двох примірниках за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, які за підписом голови територіальної виборчої комісії, засвідченим печаткою комісії, передаються відповідним дільничним виборчим комісіям».**

8. До частини першої статті 33 «Відкріпні посвідчення» перед двома останніми реченнями внести наступне доповнення: **«За визначеним порядком ця інформація надається невідкладно територіальній виборчій комісії для внесення відповідних змін до місцевого реєстру виборців».**

9. Частина третю, сьому, восьму, десяту, одинадцяту та дванадцяту статті 34 «Порядок уточнення списку виборців та ознайомлення з ним виборців» викласти в наступній редакції:

«3. Виборець особисто подає скаргу до виборчої комісії. Скарга за формою, визначеною статтею 95 цього Закону, подана до виборчої комісії, розглядається на засіданні комісії з обов'язковою участю повноважного представника розпорядника місцевого реєстру фізичних осіб та, як правило, у присутності заявника. Скарга, подана не пізніше як за день до дня виборів, розглядається на найближчому засіданні комісії, але не пізніше

дня, що передує дню виборів, а подана напередодні дня виборів або до територіальної виборчої комісії в день виборів – невідкладно. За підсумком розгляду заяви виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців **та відповідного реєстру виборців** або мотивоване рішення про відхилення скарги. Копія мотивованого рішення про відхилення скарги видається заявнику не пізніше наступного дня після його прийняття, а напередодні дня виборів або в день виборів – невідкладно»;

«7. Дільнична та територіальна виборчі комісії на вимогу члена комісії, кандидата на пост Президента України, довіреної особи кандидата мають право звернутися із запитом до **розпорядника Єдиного державного реєстру фізичних осіб, а також до відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування, керівників відповідних закладів та установ** щодо надання для ознайомлення документів, що містять інформацію про місце проживання громадян, або які засвідчують їх перебування у відповідному закладі чи установі. Зазначені органи зобов'язані надати вказані документи або їх засвідчені копії не пізніше як на третій день після отримання такого запиту виборчої комісії, але не пізніше як напередодні дня виборів»;

«8. Дільнична або територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до списку виборців **та відповідного реєстру виборців** на підставі особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, зазначених у частині першій статті 31, частині другій статті 32 цього Закону, документів, передбачених у частині сьомій цієї статті, повідомлень, отриманих від територіальних виборчих комісій щодо включення виборців до списку виборців на іншій дільниці, зазначених у частинах шостій та тринадцятій статті 35 цього Закону та у частині дванадцятій цієї статті. Територіальна виборча комісія передає своє рішення дільничній виборчій комісії не пізніше наступного дня після його прийняття, а в останній день перед днем виборів і в день виборів – невідкладно. На підставі такого рішення голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії вносить зміни до списку виборців невідкладно після отримання такого рішення. Зміни до списку виборців у зв'язку з прийняттям рішення дільничною виборчою комісією вносяться невідкладно після прийняття цього рішення»;

«10. У разі прийняття рішення суду щодо внесення змін до списку виборців, **відповідного реєстру виборців** голова, заступник голови або секретар виборчої комісії **та розпорядник територіального реєстру виборців** на виконання такого рішення вносять відповідні зміни до списку виборців **та бази даних відповідного реєстру виборців** невідкладно після отримання рі-

шення суду»;

«11. При включенні виборця до списку виборців на виборчій дільниці **та до бази даних відповідного реєстру виборців** у порядку уточнення відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців **та до окремої бази даних відповідного реєстру виборців** згідно з документами, що були підставою для включення виборця до списку виборців. При цьому у графі поруч з прізвищем виборця зазначаються номер відкріпного посвідчення, дата і номер постанови дільничної чи територіальної виборчої комісії або рішення суду про включення виборця до списку виборців»;

«12. Якщо при розгляді питання про включення виборця до списку виборців було виявлено можливість включення цього виборця до списків виборців на одній чи декількох інших дільницях, дільнична виборча комісія не пізніше наступного дня після прийняття рішення повідомляє територіальну виборчу комісію виборчого округу, до якого вона належить, про включення виборця до списку виборців та інші можливі місця його включення до списків виборців. Територіальна виборча комісія, яка отримала зазначене повідомлення, забезпечує невідкладну передачу цього повідомлення до **розпорядника Центрального реєстру виборців та дільничних виборчих комісій**, де вказана особа могла бути включена до списку виборців».

10. Частину першу статті 39. «Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення виборів Президента України» викласти в наступній редакції:

«1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їх повноважень: надавати їм необхідні приміщення відповідно до нормативів, що встановлюються цим Законом та прийнятими відповідно до нього актами Центральної виборчої комісії; забезпечувати їх охорону, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації; надавати згідно із встановленими Центральною виборчою комісією нормами транспортні засоби, засоби зв'язку, **комп'ютерне, телекомунікаційне та інше** обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій. Порядок оплати та відшкодування зазначених послуг устанавлюється Кабінетом Міністрів України».

11. Частину шосту статті 82. «Порядок прийняття та розгляд документів дільничних виборчих комісій територіальною виборчою комісією» на початку першого абзацу доповнити реченням: «**6. Усі протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів підлягають попе-**

редній перевірці на коректність засобами Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – по тексту)».

12. Частину шосту статті 84. «Встановлення результатів виборів Президента України» викласти в наступній редакції:

«6. Повідомлення про результати голосування у день виборів Президента України та про прийняте Центральною виборчою комісією за підсумками голосування рішення, передбачене частинами третьою, четвертою або п'ятою цієї статті, публікується нею **невідкладно на офіційній веб-сторінці Центральної виборчої комісії, а в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр» — не пізніш як на третій день після підписання протоколу про результати голосування».**

13. Частину першу статті 86. «Офіційне оприлюднення результатів виборів» викласти в наступній редакції:

«1. Центральна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів Президента України у газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр» із зазначенням прізвища, імені, по батькові обраного Президента України, його року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування, **а на офіційній веб-сторінці Центральної виборчої комісії — невідкладно».**

3.2.3.4. До Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів»

За наявності функціонування Єдиного державного реєстру фізичних осіб та його похідної – Державного реєстру виборців, учасників референдуму, а також у разі прийняття Закону України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори» автори пропонують також внести відповідні зміни та доповнення до Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [11], що наведені нижче.

1. Частину першу статті 13 «Публічність і відкритість виборчого процесу» пропонуємо викласти в редакції:

«1. Організація і проведення місцевих виборів здійсню-

ються публічно і відкрито з використанням засобів Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

2. Частину першу статті 17 «Виборчі округи» викласти в редакції:

«1. Для виборів депутатів сільської, селищної ради відповідна територіальна виборча комісія не пізніше ніж за 80 днів до дня проведення місцевих виборів утворює виборчі округи з приблизно однаковою кількістю виборців у кожному виборчому окрузі (одномандатні округи). Кількість виборчих округів дорівнює чисельності загального складу відповідної ради, визначеному згідно із частиною четвертою статті 16 цього Закону. Орієнтовна середня чисельність виборців у виборчих округах у межах територіальної громади визначається територіальною виборчою комісією на підставі списків виборців, складених відповідно до вимог Закону України «Про вибори народних депутатів України». У разі проведення позачергових, повторних, проміжних чи перших місцевих виборів орієнтовна середня чисельність виборців у виборчих округах у межах територіальної громади визначається на підставі даних відповідного місцевого реєстру фізичних осіб. Відхилення орієнтовної середньої чисельності виборців у виборчих округах у межах адміністративно-територіальної одиниці повинно дорівнювати не більш як п'ять відсотків».

3. Доповнити статтю 23 «Повноваження Центральної виборчої комісії» пунктом у наступній редакції: «3) встановлює порядок використання, функціонування та збереження виборчими комісіями комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

Відповідно пункти 3, 4, 5 стануть пунктами 4, 5 і 6.

4. Частину другу статті 24 «Повноваження територіальних виборчих комісій» доповнити пунктами 10 та 11 в наступній редакції:

10) забезпечує ефективне використання комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори»;

11) на підставі загальних списків виборців та інформації, що міститься у місцевому реєстрі фізичних осіб, забезпечує формування місцевого реєстру виборців».

Відповідно пункти 10-23 стануть пунктами 12-25.

5. Частини першу і другу статті 31 «Порядок складання

списків виборців» викласти в наступній редакції:

«1. Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, **на п'ятий день після утворення територіальних виборчих комісій складають і передають територіальній виборчій комісії за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження**, загальні списки виборців на підставі **даних місцевого реєстру фізичних осіб** про місце їх проживання за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. **Розпорядник місцевого реєстру фізичних осіб зобов'язаний** подати необхідну для складання загальних списків виборців інформацію на запит сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради.

2. Після утворення виборчих дільниць **територіальні виборчі комісії разом із розпорядниками місцевих реєстрів фізичних осіб** на основі загальних списків виборців, зазначених у частині першій цієї статті, складають списки виборців по кожній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, уточнюють ці списки та не пізніше як за 30 днів до дня виборів передають їх дільничним виборчим комісіям».

6. Частини першу, другу, четверту, п'яту і шосту статті 32 «Порядок внесення змін до списку виборців та знайомлення виборців з ним» викласти в наступній редакції:

«1. Дільнична виборча комісія уточнює список виборців та доповнює його на підставі **даних місцевого реєстру фізичних осіб**, особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, зазначених у частинах першій, четвертій, п'ятій статті 31 цього Закону, частині шостій цієї статті, після чого він підписується головою та секретарем комісії, скріплюється печаткою комісії і не пізніше як за 15 днів до дня виборів подається для загального ознайомлення. Кожному виборцю надається можливість ознайомитися із списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до списку відомостей.

2. Дільнична виборча комісія на вимогу члена комісії, кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірених осіб, уповноважених осіб від місцевих організацій, партій (блоків) має право запросити у **розпорядника місцевого реєстру фізичних осіб, а також у** відповідних органах державної влади та органах місцевого самоврядування для ознайомлення будь-які документи, що містять інформацію про місце проживання громадян, на підставі яких склалися

списки виборців».

«4. Виборці, які прибули на територію виборчої дільниці на місце проживання після уточнення списків виборців, включаються дільничною виборчою комісією до списку виборців **та бази даних місцевого реєстру виборців** на підставі документів, які засвідчують їх особу та адресу (місце проживання).

5. Із списку виборців **та до бази даних місцевого реєстру виборців** на підставі відповідних документів виключаються особи, які вибули з території виборчої дільниці на інше місце проживання, а також особи, які померли чи визнані судом недієздатними або за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі.

6. Громадянин має право оскаржити до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до суду в установленому законом порядку допущені при складанні списку виборців неправильності, в тому числі невключення, неправильне включення або виключення із списку виборців його або інших осіб. Скарга, подана до дільничної виборчої комісії, але не пізніш як за день до дня виборів, розглядається у триденний строк, але не пізніше дня, що передує дню виборів, а подана напередодні дня виборів – невідкладно. Дільнична виборча комісія зобов'язана внести необхідні зміни до списку виборців **та до бази даних місцевого реєстру виборців** або видати заявнику копію мотивованого рішення про відхилення його скарги. Скарга, подана до суду в установленому законом порядку до дня виборів, розглядається у п'ятиденний строк, але не пізніше дня, що передує дню виборів, а скарга, подана в день виборів, – невідкладно, але не пізніше часу закінчення голосування».

7. Частину четверту статті 72 «Встановлення підсумків голосування» доповнити першим абзацом у такій редакції: «4. Усі протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців підлягають попередній перевірці на коректність засобами Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

8. Частину першу статті 88 «Матеріально-технічне забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів» викласти в наступній редакції:

«1. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їх повноважень: надавати їм необхідні приміщення; забезпечувати їх охорону, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації; надавати згідно із встановленими територіальною виборчою комісією нормами та переліком транспортні засоби і засоби зв'язку, **комп'ютерне, телекомунікацій-**

не та інше обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій. Порядок оплати або відшкодування зазначених послуг установлюється Кабінетом Міністрів України».

9. Частину третю статті 89 «Зберігання виборчої та іншої документації і матеріальних цінностей» викласти в наступній редакції:

«3. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування після припинення повноважень дільничних і територіальних виборчих комісій зобов'язані забезпечити збереження комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» за переліком Центральної виборчої комісії, виборчих скриньок, кабін для голосування, печаток, штампів цих комісій, методичної літератури, що їм надавалися на період виборчого процесу».

3.3. Пропозиції щодо концептуального забезпечення розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні

Відсутність чіткого визначення поняття «Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» і, як наслідок, відсутність чіткого спрямування механізму її побудови, а також орієнтація Концепції ЄІАС «Вибори», затвердженої постановою Центральної виборчої комісії № 14 від 10 лютого 1999 року, передусім на інформатизацію процесу підготовки та проведення виборів Президента України в 1999 році, і якою питання інформатизації інших типів виборів і референдумів були лише декларативно окреслені, зумовили бажання авторів відразу після проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року переглянути і вдосконалити основні положення цієї Концепції.

Такий проект документа з робочою назвою «Концепція вдосконалення та розвитку Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» 14 жовтня 2002 року було вперше внесено авторами на розгляд Голови Центральної виборчої комісії. Однак проект одразу отримав протидію з боку розробника прикладного програмного забезпечення ЄІАС «Вибори». Внаслідок такої протидії пошук компромісів у відпо-

відній робочій групі фахівців Комісії, яку було створено розпорядженням Голови Комісії, тривав до 20 березня 2003 року.

У результаті Центральна виборча комісія 21 березня 2003 року на своєму засіданні розглянула доопрацьований проект нової редакції Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» і майже без обговорення затвердила її постановою № 16, відмітивши при цьому високий науковий і фаховий рівень підготовки документа та необхідність вирішення в установленому порядку питання щодо надання Системі статусу державної.

Основні положення цієї редакції Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» викладені у додатку 1, де наведено порівняльний аналіз обох документів.

Не зважаючи на компромісність прийнятого Центральною виборчою комісією документу, необхідно відмітити наступні позитивні його положення.

По-перше, в новій редакції Концепції було дано чітке визначення поняття «Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори», а саме: «ЄІАС «Вибори» – це сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, обробки, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми.

Основне призначення ЄІАС «Вибори» – це інформатизація процесів, що здійснюються в ході підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, а також діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісій з всеукраїнського та місцевих референдумів (далі – виборчих комісій та комісій з референдуму)».

По-друге, наступним положенням Концепції було чітко зафіксовано, що «ЄІАС «Вибори» створює єдиний програмно-інформаційний простір організаційної інфраструктури усіх виборів і референдумів, що проводяться в державі, і забезпечує оприлюднення попередніх підсумків виборів і референдумів у максимально стислі строки після закінчення голосування». Цим положенням Концепції чітко була окреслена тенденція перетворення ЄІАС «Вибори» із «систе-

ми, що обслуговує орган» в «систему, що обслуговує процес».

Реалізація цього положення Концепції ЄІАС «Вибори» вимагає здійснити якісний перехід Системи, створеної як сукупності трьох незалежних інформаційно-аналітичних підсистем, до Системи, що будується з використанням спільного інформаційного ядра, єдиних уніфікованих і специфічних алгоритмів.

По-третє, Концепція, звільнившись від декларативних, політичних та суто реалізаційних положень, перетворилась у дійсно концептуальний документ.

Але, на жаль, в даній редакції Концепції збереглося сумнівне, на думку авторів, положення щодо багаторівневості організаційної структури ЄІАС «Вибори», що протирічить логіці підготовки та проведення виборчого і референдумного процесів, в яких відповідні комісії є і джерелами утворення відповідної інформації, що циркулює в Системі, і одночасно користувачами інформаційних ресурсів Системи. Тобто вони є невід'ємними складовими елементами Системи, без яких Система не може існувати незалежно від того, до якого ієрархічного рівня системи виборчих комісій належать ці користувачі.

Враховуючи викладене та сформовані базові принципи подальшого вдосконалення і розвитку ЄІАС «Вибори», автори пропонують нижче нову редакцію Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», яка позбавлена вищезазначених недоліків.

Проект

КОНЦЕПЦІЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ «ВИБОРИ»

1. Загальні положення

Ця Концепція визначає основні підходи до створення, використання, експлуатації та розвитку систем інформаційної підтримки та інформатизації виборчого та референдумного процесів в Україні. В Концепції визначено мету, основні завдання, принципи і напрями створення та розвитку Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – ЄДАІАС «Вибори» або Система «Вибори»).

ЄДАІАС «Вибори» – це сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, обробки, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми. Основне призначення ЄДАІАС «Вибори» – це інформатизація процедур, що здійснюються в процесі підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, а також діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісій з всеукраїнського та місцевих референдумів (далі – виборчих комісій та комісій з референдуму).

ЄДАІАС «Вибори», використовуючи єдині уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови автоматичного інформаційно-аналітичного обслуговування виборчих і референдумних процесів в Україні, включаючи підготовку проектів відповідних рішень.

Однак, різні типи та види виборів і референдумів мають свої особливості. Тому одночасно з єдиними (загальними) уніфікованими алгоритмами для автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення конкретного типу чи виду виборів, референдуму на базі прийнятих у Системі «Вибори» методів автоматизації виборчих і референдумних процедур можуть застосовуватися специфічні алгоритми.

Сукупність єдиних (загальних) уніфікованих і специфічних алгоритмів, загальних і специфічних інформаційних масивів становить інформаційно-аналітичну систему (ІАС) конкретного типу виборів чи референдуму (ІАС «Вибори Президента України», ІАС «Вибори народних депутатів України», ІАС «Всеукраїнський референдум», ІАС «Місцеві вибори», ІАС «Місцевий референдум»).

Автоматизоване інформаційно-аналітичне забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні – це надання можливостей організаторам виборчого та референдумного процесів на підставі сукупності нормативно-правової, організаційно-технологічної та фінансово-економічної документованої інформації реалізовувати визначені законодавством повноваження, а також задовольняти інформаційні потреби суб'єктів та учасників цих процесів, громадян і суспільства під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, використовуючи сучасні інформаційні технології.

2. Мета і завдання створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори»

Метою створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» є впровадження сучасних інформаційних тех-

нологій у процесі практичної реалізації конституційних виборчих прав громадян шляхом забезпечення оперативного формування достовірної інформації, високої надійності її обробки і збереження під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, визначених Конституцією і законами України, з використанням новітніх систем передачі та обробки інформації.

Система «Вибори» має забезпечити автоматизовану інформаційну підтримку виконання передбачених законодавством України повноважень виборчими комісіями і комісіями з референдуму, центральними і місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування під час підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнського і місцевих референдумів.

Згідно із положеннями законодавства України про вибори і референдуми кожному типу виборів відповідають певні їх види. Вибори Президента України можуть бути черговими, позачерговими та повторними. Вибори народних депутатів України можуть бути черговими або позачерговими. Місцеві вибори можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними або першими (у разі формування нових місцевих рад). Інформаційно-аналітичне забезпечення кожного виду виборів відрізняється лише кількістю і переліком виборчих процедур, що підлягають автоматизації.

ЄДАІАС «Вибори» створює єдиний програмно-інформаційний простір організаційної інфраструктури усіх виборів і референдумів, що проводяться в державі, і забезпечує в реальному вимірі часу оприлюднення відомостей щодо перебігу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, а також підсумків голосування у максимальному стислі строки після його закінчення.

Для досягнення поставленої мети необхідно:

- створити необхідні нормативно-правові, організаційно-розпорядчі, матеріально-технічні, фінансові, структурні та кадрові передумови для розробки, використання і розвитку ЄДАІАС «Вибори»;

- створити умови для належного використання можливостей сучасних телекомунікаційних мереж зв'язку;

- створити організаційну систему підготовки та підтримки місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування програмно-технічних та інформаційних комплексів, що обслуговують виборчі комісії, комісії з референдуму;

- забезпечити умови для створення та ведення на основі Єдиного державного реєстру фізичних осіб України Державного реєстру виборців, учасників референдуму для використання його

як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях;

- автоматизувати процедури голосування на дільницях, що забезпечить моніторинг ходу голосування та підрахунок голосів виборців, учасників референдуму в реальному вимірі часу.

Розвиток Системи «Вибори» має передбачати також створення науково-практичної бази Центральної виборчої комісії з використанням її для подальшого вдосконалення законодавства України про вибори та референдуми, що разом із вирішенням завдань оперативного отримання достовірної інформації про хід виборчих та референдумних процесів, забезпеченням інформованості широких верств населення України та міжнародної громадськості щодо підготовки і проведення кожного етапу цих процесів стане важливим кроком на шляху подальшої демократизації суспільства, підвищення довіри виборців до таких інститутів народовладдя, як вибори та референдуми.

3. Основні напрями створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори»

Створення, використання, експлуатація та розвиток ЄДАІАС «Вибори» мають здійснюватися поетапно з використанням наукового принципу «єдності близької та далекої мети», на основі узгодженості по структурі та формату «обмінної» інформації з відповідними державними інформаційно-аналітичними системами та максимального використання наявних у державі інформаційних ресурсів за напрямками:

- програмно-технічна та інформаційно-аналітична підтримка діяльності виборчих комісій і комісій з референдуму;
- накопичення поточної та ретроспективної інформації щодо участі у виборах і референдумах, незалежно від їх типів та видів, політичних партій в Україні та їх регіональних структурних утворень, а також інших суб'єктів виборчого та референдумного процесів;
- накопичення на базі Державного реєстру виборців, учасників референдуму поточної та ретроспективної інформації щодо списків виборців, учасників референдуму на рівні дільниць для голосування;
- моніторинг джерел формування виборчих фондів та використання їх коштів відповідними суб'єктами виборчого процесу;
- накопичення та обробка інформації щодо порушень законодавства України про вибори і референдуми;
- накопичення та обробка інформації про розгляд судами справ за скаргами, заявами, пов'язаними із виборчими та референдумними процесами;
- оперативне оприлюднення інформації про вибори і референдуми з використанням сучасних візуально-презентаційних засобів прес-центру Центральної виборчої комісії, глобальних ме-

реж, магнітних, оптичних та паперових носіїв інформації тощо.

4. Основні складові створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори»

Основними складовими створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» є:

- нормативно-правове та організаційно-розпорядче забезпечення;
- науково-методичне забезпечення;
- фінансове забезпечення;
- матеріально-технічне забезпечення;
- інформаційно-аналітичне забезпечення;
- системне програмно-технічне забезпечення;
- прикладне програмне забезпечення;
- інформаційна безпека.

Нормативно-правове та організаційно-розпорядче забезпечення створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» базується на положеннях Конституції України, законі України «Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «Вибори» (пропозиція авторів), законів України про вибори і референдуми, відповідних указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та рішень Центральної виборчої комісії.

Розвиток ЄДАІАС «Вибори» має визначатися законодавством України про вибори і референдуми, що має також регулювати питання створення та розвитку ЄДАІАС «Вибори», визначати режим використання її програмно-технічних засобів та інформаційних ресурсів, правового статусу документів, підготовлених з використанням системних засобів, захисту інформації в Системі «Вибори» та цільового фінансування її розробки і впровадження у виборчий та референдумний процеси.

Науково-методичне забезпечення створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» має базуватися на аналізі та впровадженні сучасних світових досягнень у сфері системної інформатизації процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, залученні вітчизняного науково-виробничого потенціалу до розробки проектів складових розвитку ЄДАІАС «Вибори», а також на прогнозуванні тенденцій розвитку інформаційних та виборчих технологій.

Фінансове забезпечення створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» має базуватися виключно на коштах Державного бюджету України та коштах місцевих бюджетів.

Матеріально-технічне забезпечення створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» має базувати-

ся на сучасній комп'ютерній, телекомунікаційній техніці, системному програмному забезпеченні та оргтехніці.

Інформаційно-аналітичне забезпечення створення, використання, експлуатації та розвитку ЄДАІАС «Вибори» повинно базуватися на цілісності та непротивіччі інформації в єдиному інформаційному просторі організаційної інфраструктури виборів і референдумів незалежно від їх типів та видів.

До складу автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення Системи «Вибори» можуть входити сегменти баз даних, загальнодержавні довідники та кодифікатори, що створюються та підтримуються іншими державними установами.

Склад та функціональне призначення інформаційно-аналітичного забезпечення визначаються переліком завдань, що покладаються на ЄДАІАС «Вибори».

Системне програмно-технічне забезпечення (операційні системи, системи телекомунікаційного зв'язку, системи приймання-передачі інформації, системи управління базами даних, системи захисту інформації) в ЄДАІАС «Вибори» спрямоване на організацію функціонування корпоративної інформаційної комп'ютерної мережі ЄДАІАС «Вибори», управління її компонентами і рівнями, а також організацію відповідних інформаційних потоків та інформаційної безпеки.

Системне програмно-технічне забезпечення базується на принципах єдиної платформи та сумісності, забезпечує передачу даних, контроль за їх цілісністю, моніторинг передачі даних, а також моніторинг функціонування Системи «Вибори», контроль повноважень і прав доступу користувачів.

Основою корпоративної інформаційної мережі ЄДАІАС «Вибори» є її постійно діючий сегмент – телекомунікаційна система Центральної виборчої комісії.

Системне програмно-технічне забезпечення на кожному рівні Системи «Вибори» має відповідати функціональному навантаженню рівня та його місцю в Системі.

Системне програмно-технічне забезпечення не повинно пред'являти занадто високі вимоги до рівня кваліфікації технічного персоналу виборчих комісій, комісій з референдуму.

ЄДАІАС «Вибори» будується за принципом відкритих систем, що надає можливості використання розподілених баз даних та обчислень, масштабованості і можливості перенесення на інші платформи в процесі розвитку, забезпечення сумісності та інтеграції з іншими системами.

Система «Вибори» розбудовується за модульним принципом організації та поетапним нарощуванням функціональних можливостей, що дозволяє розвивати складові, не порушуючи функціонування Системи в цілому.

Прикладне програмне забезпечення ЄДАІАС «Вибори» повинно базуватися на сучасних засобах управління базами даних та забезпечувати формування, обробку, накопичення та підготовку інформації для передачі за узгодженими форматами.

Прикладне програмне забезпечення повинно виконувати максимально можливий перелік функцій для інформаційної підтримки діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій та комісій з референдумів нижчого рівня, що впливають з їх повноважень, а також забезпечувати створення і підтримку єдиного інформаційного простору та розвиток сумісного програмно-технічного середовища організаційної інфраструктури виборів і референдумів.

Прикладне програмне забезпечення ЄДАІАС «Вибори» має підтримувати всі види формування і обробки інформації, автоматизацію виборчих та референдумних процедур на всіх етапах підготовки і проведення виборів та референдумів відповідно до вимог законодавства України про вибори і референдуми.

Інформаційна безпека ЄДАІАС «Вибори» забезпечується нормативно-організаційними, стандартними програмно-технічними та спеціалізованими засобами захисту інформації.

Стійкість ЄДАІАС «Вибори» в цілому не повинна залежати від працездатності будь-якої складової єдиного програмно-інформаційного простору Системи.

Створювані програмні засоби повинні забезпечувати запобігання втратам інформації та несанкціонованого втручання, знищення, спотворення, підробки, копіювання інформації.

Система «Вибори» повинна забезпечити контроль за інформаційними потоками, шифрування трафіка, ідентифікацію як суб'єкта програмно-інформаційного простору, так і кожного абонента – користувача ЄДАІАС «Вибори».

5. Структура ЄДАІАС «Вибори»

ЄДАІАС «Вибори» має двокomпонентну структуру, що відповідає потребам автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання передбачених законодавством України процедур з підготовки і проведення різних типів та видів виборів і референдумів, що проводяться в Україні, а саме:

- комплекс систем ЄДАІАС «Вибори»;
- корпоративна мережа ЄДАІАС «Вибори».

Комплекси ІАС ЄДАІАС «Вибори» рівня Центральної виборчої комісії і виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня відрізняються тільки рівнем повноти інформаційного наповнення, рівнем прав доступу до відповідних баз та банків даних, а також, частково, інтерфейсом користувача.

5.1. Комплекс систем ЄДАІАС «Вибори»

До комплексу ІАС ЄДАІАС «Вибори» входять:

- інформаційно-аналітична система підтримки виборів Президента України;
- інформаційно-аналітична система підтримки виборів народних депутатів України;
- інформаційно-аналітична система підтримки всеукраїнського референдуму;
- інформаційно-аналітична система підтримки виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів;
- інформаційно-аналітична система підтримки місцевих референдумів;
- інформаційно-аналітична система «Документообіг»;
- інформаційно-аналітична система «Політичні партії (блоки) у виборах і референдумах»;
- інформаційно-аналітична система «Виборчі фонди»;
- інформаційно-аналітична система «Кадри»;
- інформаційна система оприлюднення інформації про хід підготовки та проведення виборів і референдумів.

Головне завдання комплексу систем ЄДАІАС «Вибори» – надання виборчим комісіям, комісіям з референдуму всіх рівнів надійного програмно-технічного інструментарію для інформаційної підтримки та автоматизації виконання виборчих і референдумних процедур, виконання повноважень, покладених на них Законом України «Про Центральну виборчу комісію», відповідними законами України про вибори і референдуми, рішеннями Центральної виборчої комісії, а також забезпечення збору, первинної обробки та передачі інформації від джерел її утворення до центральних баз даних.

Цей комплекс систем виконує роль інтегрованої інформаційно-аналітичної системи, що забезпечує формування баз даних ЄДАІАС «Вибори» з різних джерел, накопичення інформації в базах даних шляхом її введення, обробки як в Центральній виборчій комісії, так і у виборчих комісіях та комісіях з референдуму нижчого рівня.

Комплекс систем ЄДАІАС «Вибори» має проектуватися на основі концепції баз даних як системи банків даних, створених на єдиній концептуальній моделі даних, з використанням загального інформаційного ядра, типових засобів прикладного програмного забезпечення та єдиної системи управління базами даних.

У процесі проектування баз даних слід дотримуватися принципу розподілення подій у часі, тобто зберігати всі значення реквізитів, що характеризують суб'єкт або подію відповідного процесу в часі.

Типізація структур даних та процесів їх обробки має забезпечити розробку типових проектів баз даних та типового програм-

ного забезпечення обробки інформації для різних типів та видів виборів і референдумів, тобто забезпечити інваріантність проєктів баз даних.

Для автоматизації та інформаційно-аналітичної підтримки виборчих або референдумних процесів Система «Вибори» повинна забезпечувати реалізацію процедур:

- утворення виборчих округів та дільниць для голосування з використанням загальносистемних банків даних адміністративно-територіального устрою України, Єдиного державного реєстру фізичних осіб, Державного реєстру виборців, учасників референдуму, побудованого на підставі відомостей Єдиного державного реєстру фізичних осіб, геоінформаційних систем, інших інформаційних та аналітичних матеріалів;
- утворення відповідних комісій з використанням загальносистемних банків даних адміністративно-територіального устрою України, політичних партій (блоків) в Україні, інших інформаційних та аналітичних матеріалів;
- складання та уточнення списків виборців, учасників референдуму з використанням загальносистемних банків даних Державного реєстру виборців, учасників референдуму, адміністративно-територіального устрою України, інших інформаційних та аналітичних матеріалів;
- формування відомостей про членів виборчих комісій, комісій з референдуму з метою створення банку даних про організаторів виборів та референдумів;
- формування відомостей про кандидатів на виборчі посади і пости під час їх висування та реєстрації, передбачених законодавством України про вибори;
- моніторингу джерел формування та використання коштів виборчих фондів політичних партій, виборчих блоків політичних партій, кандидатів;
- функції збору, контролю та обробки оперативної інформації про встановлення підсумків голосування та результатів виборів і референдумів;
- автоматизованого виконання інших виборчих та референдумних процедур, передбачених чинним законодавством про вибори і референдуми;
- формування відомостей про участь у виборах і референдумах політичних партій, виборчих блоків політичних партій з використанням банків даних адміністративно-територіального устрою України, політичних партій в Україні;
- функції контролю за виготовленням та використанням виборчої документації суворої звітності;
- функцій збору, контролю, первинної обробки та передачі оперативної інформації про встановлення підсумків голосування

ГЛАВА 4

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ І РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

4.1. Загальні передумови внесення пропозицій щодо основних напрямів реалізації подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні

Як вище зазначалося, зміна вимог до організації підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні на користь досягнення максимально можливого рівня їх демократичності і прозорості привела до суттєвих змін у законодавстві України про вибори.

Цілком зрозуміло, що при зміні положень, які регулюють питання підготовки та проведення виборів (виборчих процедур) змінюються і алгоритми їх реалізації, змінюється характер дій і поведінки суб'єктів виборчого процесу, а, відповідно, повинен зазнати змін і інструментарій, до якого належить Система інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні.

Стала тенденція до стандартизації і уніфікації виборчих та референдумних процесів і процедур на законодавчому рівні створює сприятливі умови для розробки та впровадження Виборчого кодексу, що вимагає досить суттєвого перегляду концептуальних засад автоматизованого інформаційно-аналітичного супроводу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.

Зміна концептуальних засад обов'язково впливає на реалізаційні підходи до подальшого вдосконалення та розвитку Системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні.

На підставі викладеного автори вважають актуальними наступні напрями подальшого вдосконалення та розвитку Системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні:

- ◆ створення дійсно єдиного програмно-технічного та інформаційного простору процесів організації та проведення виборів і референдумів в Україні незалежно від їх типів і видів;
- ◆ створення дійсно єдиного програмно-технічного та інформаційного простору для системи виборчих комісій та комісій з референдуму в Україні;
- ◆ досягнення максимальної автоматизації та механізації всіх процедур виборчих і референдумних процесів, які можуть бути формалізовані;
- ◆ забезпечення здійснення автоматизованого та механізованого моніторингу дій суб'єктів виборчих чи референдумних процесів, які можуть бути формалізовані;
- ◆ забезпечення автоматизованого складання та ведення повного і достовірного списку (реєстру) виборців, учасників референдуму на державному, регіональному і місцевому рівнях;
- ◆ забезпечення здійснення оперативного, повного та об'єктивного висвітлення на загальнодержавному та регіональному рівнях інформації про перебіг підготовки та проведення виборів і референдумів та дій суб'єктів і учасників виборчого і референдумного процесу на базі глибокого впровадження інформаційно-аналітичної обробки відповідної інформації.

4.2. Пропозиції щодо подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні

Реалізація вищевикладених напрямів подальшого вдосконалення та розвитку Системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні, на думку авторів, повинна здійснюватися на підставі:

◆ постійного глибокого аналізу положень чинних законів України про вибори і референдуми на предмет встановлення придатних для формалізації та однотипних або подібних вимог до організаторів і учасників виборчого чи референдумного процесу, на підставі яких розробляються єдині алгоритми і програмні модулі;

◆ постійного моніторингу та аналізу проектів нових законів України або проектів законів України про внесення змін до чинних законів України про вибори і референдуми з метою встановлення та відстеження тенденцій вдосконалення виборчих і референдумних процедур та їх впливу на програмно-алгоритмічну складову Системи інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні;

◆ аналізу сучасного стану у сфері системного програмного забезпечення та інструментаріїв розробки прикладного програмного забезпечення з метою їх застосування у процесі подальшого вдосконалення та розвитку Системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні з урахуванням необхідності створення єдиного програмно-технічного середовища системи виборчих комісій та комісій з референдуму в умовах, що ускладнюють цю роботу, а саме:

1) відсутності постійно функціонуючої системи виборчих комісій, комісій з референдуму;

2) тимчасовості та різнотипності технічного забезпечення територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму при забезпеченні мінімальних вимог до них, які встановлюються Центральною виборчою комісією;

3) невисокого загального рівня знань у сфері програмування технічних спеціалістів, які тимчасове залучаються на договірній основі до роботи у виборчих комісіях, комісіях з референдуму для забезпечення функціонування Системи інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні;

4) економічної доцільності застосування того чи іншого ліцензійного системного програмного забезпечення;

◆ забезпечення максимальної автоматизації процедур голосування та підрахунку голосів виборців на дільницях для голосування;

- ◆ забезпечення доступності інформації про перебіг подій з підготовки та проведення виборів і референдумів на державному і регіональному рівнях через мережу Інтернет;
- ◆ застосування новітніх засобів доступності користувачів до інформації про перебіг подій з підготовки та проведення виборів і референдумів (через засоби мобільного зв'язку, пряме підключення теле- і радіокомпаній, проведення відео-конференцій та інше).

4.3. Аналіз виборчих і референдумних процедур крізь призму можливостей застосування для їх виконання автоматизованих інформаційних та інформаційно-аналітичних систем

Пропозиції авторів щодо шляхів реалізації вищенаведеної Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» базуються насамперед на ґрунтовному аналізі змісту процедур, з яких складаються процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, дій кожного суб'єкта і учасника виборчого чи референдумного процесу, які визначені відповідними положеннями чинного законодавства України про вибори і референдуми крізь призму можливостей застосування для їх виконання засобів системної інформатизації.

Методологія проведення такого аналізу базувалася на вилученні всіх процедур із процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, їх групуванні та структуризації за принципом однаковості або подібності. При цьому за основу групування було взято поділ виборчого процесу на етапи відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України» [6]. Назва об'єкту автоматизації відповідає назві процедури з відповідного етапу підготовки та проведення виборів і референдумів.

Вперше такий аналіз було зроблено авторами у травні 2003 року, причому не тільки в розрізі чинних на той час Законів України про вибори і референдуми [6, 8, 12], але і в розрізі зареєстрованих у Секретаріаті Верховної Ради України проектів змін до них або нових їх редакцій (Додаток 2). Аналогічна робота була проведена авторами також у розмірі чинного виборчого законодавства України станом на 1 червня 2004 року (Додаток 3).

В названих додатках наведені порівняльні таблиці процедур, що складають відповідні етапи виборчих і референдумних процесів підготовки і проведення різних типів і видів виборів та референдумів, дій відповідних суб'єктів виборчого і референдумного процесів. Побіжний аналіз наведених в цих порівняльних табли-

цях процедур з підготовки та проведення різних типів і видів виборів і референдумів, необхідних дій суб'єктів виборчого і референдумного процесів свідчить про наступне.

1. Існують реальні можливості групування однотипних або подібних процедур, що складають етапи процесів підготовки та проведення різних типів і видів виборів та референдумів, дій суб'єктів виборчого процесу.

2. Існують реальні можливості застосування єдиних програмно-алгоритмічних рішень щодо автоматизації (механізації) однотипних або подібних процедур з підготовки та проведення різних типів і видів виборів та референдумів, дій суб'єктів виборчого процесу у зв'язку з певними вимогами та граничними умовами, що закладені в різних законах України про вибори і референдуми.

3. В законодавстві України про вибори і референдуми проявляється чітка тенденція до можливої уніфікації процедур з підготовки та проведення різних типів і видів виборів і референдумів, дій суб'єктів виборчого процесу та приведення їх до єдиних стандартів.

Виконаний порівняльний аналіз виборчих процедур переконливо доводить вірність точки зору авторів, висловленої в Центральній виборчій комісії, щодо необґрунтованості та штучного характеру розробки та використання трьох незалежних тематичних підсистем Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори»: ІАС «Вибори Президента України», ІАС «Вибори народних депутатів України», ІАС «Всеукраїнський референдум». Також є необґрунтованим і штучним введення дворівневості структури Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» («верхній рівень» та «нижній рівень» Системи).

Аналіз підтверджує також вмотивованість точки зору авторів щодо виключення подібних положень із Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та обґрунтованість їх пропозицій щодо розробки і впровадження єдиного програмно-технічного середовища для автоматизації процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні незалежно від їх типів і видів.

Здійснений аналіз процедур, передбачених законодавством України про вибори і референдуми, дозволив більш чітко сформулювати перелік об'єктів автоматизації по кожному етапу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, визначити властивості та зв'язки об'єктів автоматизації, необхідну структуру бази даних, які стали основою для підготовки пропозицій авторів щодо технічних вимог на розробку і розвиток Системи автоматизованого

інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, тобто Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

4.4. Базові принципи вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів та референдумів в Україні

Виходячи з аналізу досвіду розробки та впровадження Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», автори вважають за доцільне сформулювати наступні базові принципи подальшого вдосконалення та розвитку ЄДІАС «Вибори».

1. Повинні бути надані чіткі визначення всіх положень і понятійних термінів, які застосовуються при розробці та впровадженні Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні з виключенням неоднозначності їх трактувань.

2. Об'єктом досліджень з точки зору можливості та глибини застосування засобів інформатизації (автоматизації), розробки та впровадження відповідних програмно-технічних комплексів є процеси та процедури з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, які визначаються положеннями відповідних законів України, організаційно-розпорядчих документів Центральної виборчої комісії.

Саме технологічний процес підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні і його складові – виборчі і референдумні процедури мають розглядатися як об'єкти інформатизації (автоматизації), а не функціональні обов'язки будь-якого суб'єкта виборчого чи референдумного процесу.

Система автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні повинна стати «системою, що обслуговує процес», а не «системою, що обслуговує орган».

3. Система автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні повинна бути, в

алгоритмічному та програмно-технічному плані, єдиною для системи виборчих комісій та комісій з референдуму усіх рівнів, що утворюються в державі відповідно до законів України.

Різниця у застосуванні засобів Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні виборчими комісіями, комісіями з референдуму різного рівня може полягати тільки в інтерфейсах користувачів та рівнях інформаційного наповнення відповідних баз та банків даних Системи.

4. Системне і прикладне програмне забезпечення ЄДАІАС «Вибори» має бути обов'язково ліцензійним і не повинно вимагати від технічного персоналу, що обслуговує виборчі комісії та комісії з референдуму нижчого рівня, в першу чергу від системних адміністраторів, особливих та специфічних знань, що виходять за рамки відповідних інструкцій системного адміністратора та користувача Системи.

Системне програмне забезпечення, виходячи з його необхідної функціональності, повинно бути найбільш поширеним в Україні, а його наступні версії мають підтримуватись компанією-розробником.

Прикладне програмне забезпечення Системи повинно мати інструментарій (засоби) дистанційного оновлення (заміни).

5. Архітектура Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні повинна забезпечувати її незалежність від конкретного програмного продукту.

6. Система автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні повинна забезпечити швидкий та рівний доступ до необхідної інформації про вибори і референдуми будь-якому громадянину України через підсистему оприлюднення інформації ЄДАІАС «Вибори».

7. Програмно-технічні засоби ЄДАІАС «Вибори» повинні забезпечити високу надійність (безвідмовність) роботи Системи в цілому.

Її надійна і ефективна експлуатація під час виборчого чи референдумного процесу повинна підтримуватися мережею регіональних (або міжрегіональних) сервісних центрів, які повинні мати можливості оперативного реагувати і усувати будь-які нештатні ситуації в роботі Системи та її складових, особливо під час виборчого чи референдумного процесу.

4.5. Пропозиції щодо розвитку системного програмного забезпечення Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні

У даний час при розробці та модифікації Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» для системи «верхнього рівня» використовується СУБД Oracle Enterprise Edition, а із засобів розробки прикладного програмного забезпечення – Borland Delphi Client/Server suite.

Використання зазначеного системного програмного забезпечення вимагає від обслуговуючого технічного персоналу ЄІАС «Вибори» наявності специфічних знань. Цілком зрозуміло, що на рівні окружних, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму знайти таку кількість спеціалістів у регіонах просто нерально. Тому було знайдено простий для розробників шлях вирішення питання – введення двох рівнів Системи – «верхнього» та «нижнього». Тобто, система рівня Центральної виборчої комісії (система «верхнього» рівня) функціонувала з одним системним програмним забезпеченням, система рівня окружних, територіальних виборчих комісій (система «нижнього» рівня) функціонувала з іншим програмним забезпеченням.

Разом з тим протягом усього часу розробки прикладного програмного забезпечення ЄІАС «Вибори» при тому, що крім обсягів інформації, яка зберігається в базах даних, функціональні можливості цих систем щодо критичних обчислювальних навантажень на сервери практично не змінились, розробники прикладного програмного забезпечення постійно вимагали від Центральної виборчої комісії підвищення технічних характеристик серверів, на яких розміщувалися бази даних з відповідною інформацією, та придбання більш сучасних версій системи управління базами даних Oracle. Однак, навіть при обсягах інформації, яка зберігається в базах даних у даний час (після успішного проведення чотирьох виборчих кампаній), умови експлуатації Системи не створюють тієї ситуації, коли система управління базами даних Oracle версії 1998 року дає переваги перед іншими СУБД.

В окремих випадках роботи Системи при одночасному зверненні декількох користувачів спостерігалися сплески завантаженості процесорів на комп'ютері, де розташовується система управління базами даних Oracle, до 90 відсотків (при середньо-статистичних ситуаціях 50 – 60 відсотків). Для порівняння, у 1998 році інші організації, наприклад банківські установи, теж використовували систему управління базами даних Oracle, але з обсягами інформації, що у сотні разів перевищує обсяги інформації Центральної виборчої комісії. При цьому кількість користувачів доходила до кількох сотень і навіть тисяч, але технічні характеристики серверної техніки були не набагато потужніші, ніж у Центральній виборчій комісії. Напрошувалося цілком логічне запитання – чому в банківських установах комп'ютерна техніка, яка була не набагато потужнішою, та система управління базами даних Oracle при значно більших обсягах інформації всі свої функції виконувала, а в Центральній виборчій комісії, на думку розробника, для успішної роботи вказаної СУБД потужності наявних серверів не доставало.

На наш погляд, тут мають місце дві основні причини. По-перше, недостатня оптимізація налагодження системи управління базами даних Oracle, а по-друге, це – нераціональна побудова розробником самої структури бази даних.

Так чи інакше, Центральна виборча комісія змушена була перед кожною черговою виборчою кампанією закуповувати новий або підвищувати технічні характеристики існуючих серверів баз даних та ставити нові версії системи управління базами даних Oracle. Це призвело до наявності в серверному парку Центральної виборчої комісії застарілих, функціонально не завантажених комп'ютерів.

Автори, базуючись на положеннях пункту 3 розділу 4.4. «Базові принципи вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні» даної роботи, висновках аналізу, що міститься в порівняльних таблицях процедур з підготовки та проведення різних типів і видів виборів та референдумів (Додатки 2 і 3), пропонують розглянути застосування в якості базового системного програмного забезпечення Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» СУБД Microsoft SQL Server 2000 Enterprise Edition для центральної бази даних та СУБД Microsoft SQL Server Desktop Edition.

На думку авторів, застосування цих або подібних за класом СУБД, крім усунення означених вище негативних наслідків застосування СУБД Oracle Enterprise Edition та надання можливості побудови дійсно логічної, цілісної автоматизованої системи, надасть і значну економію бюджетних коштів лише за рахунок

різниці у вартості придбання ліцензованого програмного продукту. А це кілька мільйонів гривень державних коштів, за які можна побудувати власну корпоративну постійно функціонуючу мережу ЄДАІАС «Вибори».

4.6. Основні технічні вимоги до розробки Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори»

Виходячи з вищенаведеного сформулюємо основні технічні вимоги для розробки технічного проекту розвитку Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» у вигляді проекту Технічного завдання, розробленого авторами відповідно до положень законодавства України та нормативно-технічної документації (7, 9, 11, 12, 16, 23, 36-38, 51, 52, 54-93):

Проект

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (ЄДАІАС «Вибори»)

Вступ

Це Технічне завдання визначає базові принципи та технології проектування, а також регламентує основні проектні рішення щодо нормативно-методичного, організаційного, системотехнічного та апаратно-програмного забезпечення Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – ЄДАІАС «Вибори» або Система «Вибори»).

Це Технічне завдання є основою подальшого розвитку Системи відповідно до вимог проекту редакції Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – Концепція), викладеній вище.

Дане Технічне завдання є логічним продовженням Технічного завдання на проектування Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», затвердженого постановою Центральної виборчої комісії № 24 від 26 березня 1999 року і виконано з урахуванням сучасних досягнень інформатики і досвіду застосування її у виборчому та референдумному процесах в Україні.

Зокрема, використано досвід розробки, експлуатації та вдосконалення першої та другої черги Системи під час інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки і проведення виборів народних депутатів України в 1998 та 2002 роках, Президента України в 1999 році та Всеукраїнського референдуму за на-

родною ініціативою в 2000 році.

При розробці цього Технічного завдання дотримано надано-го в Концепції визначення, що Система – це сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, які забезпечують процеси збору, обробки, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми.

Крім того, в Концепції також зазначено, що Система, використовуючи єдині (загальні) уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови інформаційно-аналітичного обслуговування виборчих і референдумних процесів в Україні, включаючи підготовку відповідних рішень виборчих комісій та комісій з референдуму.

Однак, оскільки різні типи і види виборів та референдумів мають свої особливості, то на базі прийнятих у Системі методів автоматизації виборчих і референдумних процедур, поряд з єдиними (загальними) уніфікованими алгоритмами для інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення **конкретного** типу виборів, референдуму застосовуються **специфічні** алгоритми.

Сукупність **єдиних (загальних)** уніфікованих і **специфічних** алгоритмів, **загальних** і **специфічних** інформаційних масивів становить інформаційно-аналітичну систему (ІАС) **конкретного** типу виборів чи референдуму (ІАС «Вибори Президента України», ІАС «Вибори народних депутатів України», ІАС «Всеукраїнський референдум», ІАС «Місцеві вибори», ІАС «Місцеві референдуми»).

Виходячи з вищезазначеного, предметом цього документа є розробка та вдосконалення **єдиних (загальних)** уніфікованих алгоритмів, методів автоматизації, **загального**, незалежного від типу і виду виборів чи референдуму та програмного середовища, тобто вдосконалення базового програмно-технічного й інформаційного середовища інформатизації виборчого і референдумного **процесів** в Україні в рамках вдосконалення та розвитку Системи «Вибори» відповідно до вимог нової редакції Концепції розвитку ЄДАІАС «Вибори».

1. Загальні положення

Цей документ є основним Технічним завданням на розробку технічного проекту на розвиток попередньої версії Системи. Під час його реалізації виконавець за активної участі та інформаційної підтримки замовника повинен розробити пропозиції або часткові технічні завдання (ЧТЗ) на створення та розвиток окремих складових Системи, передбачених новою редакцією Концепції ЄДАІАС «Вибори», що потребують застосування специфічних підходів і алгоритмів, більшої деталізації процесів і процедур. До

першочергових із них належать: розробка проектів підсистем Реєстру виборців, учасників референдуму, вдосконалення WEB-ресурсу Центральної виборчої комісії, розвитку ІАС «Вибори Президента України», ІАС «Вибори народних депутатів України», ІАС «Всеукраїнський референдум», створення ІАС «Місцеві вибори», ІАС «Місцеві референдуми», вдосконалення технічного комплексу і розвитку телекомунікаційної мережі Комісії, проведення науково-дослідних робіт з розробки дослідного зразка експериментального автоматизованого комплексу підрахунку голосів на виборчих дільницях, інших систем і підсистем інформаційно-аналітичного забезпечення виборчого та референдумного процесів.

Нормативно-правовою основою створення Системи є Конституція України, Закони України «Про Центральну виборчу комісію», «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», «Про інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про зв'язок», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний підпис», Укази Президента України від № 928 31 липня 2000 року «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», № 325 від 17 травня 2001 року «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади» та № 500 від 30 квітня 2004 року «Про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб», постанова Кабінету Міністрів України № 3 від 4 січня 2002 року «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», проект редакції Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та інші.

Розвиток Системи спрямований на інформаційну підтримку реалізації можливості використання громадянами України своїх конституційних прав брати участь у референдумах, вільно обирати і бути обраними на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Розвиток Системи передбачає обов'язкове збереження інформації про попередні вибори і всеукраїнської референдум, які здійснювалися за інформаційно-аналітичної підтримки попередньої версії ЄІАС «Вибори».

Замовником роботи є Центральна виборча комісія (далі – Замовник).

Головний виконавець роботи (далі – Виконавець) визнача-

ється на конкурсній основі Замовником відповідно до вимог Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

2. Мета розробки технічного проекту розвитку Системи

Система, використовуючи єдині уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови інформаційно-аналітичного обслуговування всіх виборчих і референдумних процесів в Україні відповідно до законодавства.

Метою розвитку Системи є подальше впровадження сучасних інформаційних технологій у виборчий та референдумний процеси шляхом забезпечення оперативного формування достовірної інформації, високої надійності її обробки та збереження під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, визначених Конституцією і законами України, з використанням новітніх систем передачі та обробки інформації.

Система повинна забезпечити інформаційно-аналітичну підтримку виконання передбачених законами повноважень виборчими комісіями і комісіями з референдуму всіх рівнів, центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування під час підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських,

Таблиця 2

Етапи та об'єкти автоматизації виборчого та (або) референдумного процесів

Тип характеристики об'єкта автоматизації	Характеристика етапу та об'єкта автоматизації	Застосування				
		Вибори народних депутатів України	Вибори Президента України	Всеукраїнський референдум	Місцеві вибори	Місцеві референдуми
1	2	3	4	5	6	7
Етап I. Складання списків виборців, учасників референдуму						
Назва об'єкта	Складання загальних списків виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, вибори Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Дільниця для голосування	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я, по батькові виборця, учасника референдуму	x	x	x	x	x
	Число, місяць та рік народження виборця, учасника референдуму	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Належність до громадянства України або відсутність такого	x	x	x	x	x
	Витяг з рішення суду про визнання громадянина недієздатним	x	x	x	x	x
	Назва органу, відповідального за складання списку виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
	Дата складання списку виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Реєстр фізичних осіб (за наявності), реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), база даних Пенсійного фонду України, база даних Міністерства праці та соціального захисту населення України, база даних Міністерства внутрішніх справ України, база даних Державної податкової адміністрації України, база даних Міністерства закордонних справ України, дані місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування, кодифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (далі – КОАТУУ)					
Назва об'єкта	Уточнення списків виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Дільниця для голосування	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я, по батькові	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

	Число, місяць та рік народження	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Належність до громадянства України або відсутність такого	x	x	x	x	x
	Витяг з рішення суду про визнання громадянина недієздатним	x	x	x	x	x
	Назва органу, відповідального за уточнення списків	x	x	x	x	x
	Дата уточнення списку виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Дані органів місцевого самоврядування, місцевих органів державної влади, виборчих комісій, комісій з референдуму, КОАТУУ					
Назва об'єкта	Включення до списку (виключення зі списку) виборців, учасників референдуму в день голосування	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, вибори Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Дільниця для голосування	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я, по батькові	x	x	x	x	x
	Число, місяць та рік народження	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Належність до громадянства України або відсутність такого	x	x	x	x	x
	Дата рішення суду про визнання громадянина недієздатним	x	x	x	x	x
	Підстава для виключення зі списку (включення до списку) виборців, учасників референдумів	x	x	x	x	x
	Назва органу, який включив до списку (виключив зі списку) виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

	Дата виключення зі списку (включення до списку) виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Дані дільничних комісій, КОАТУУ					
Етап II. Утворення територіальних виборчих округів та округів з референдуму (далі – округи)						
Назва об'єкта	Визначення меж територіальних округів, виходячи з кількісних показників виборців, учасників референдуму та з урахуванням адміністративно-територіального поділу території України, в тому числі її регіонів	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Текст відповідного подання органу місцевого самоврядування	x		x	x	
	Дата постанови про утворення округу	x	x			
	Середня арифметична кількість виборців в окрузі	x	x		x	
	Фактична кількість виборців, учасників референдумів у відповідному адміністративно-територіальному районі (далі – АТР)	x	x	x	x	x
	Допустимий відсоток відхилення реальної кількості виборців від середньої арифметичної кількості виборців в окрузі	x	x		x	
	Інші обмеження відповідно до закону України	x	x		x	
	Адміністративний центр відповідного округу	x	x	x	x	x
	Дата публікації та назва ЗМІ, що опублікував інформацію про утворення округів	x	x		x	
Код згідно з КОАТУУ	x	x	x	x	x	

Продовження таблиці 2

	Дата подання, дата надходження подання від відповідного органу місцевого самоврядування	x		x	x	
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), дані Держкомстату України щодо чисельності виборців, учасників референдуму в АТО					
Етап III. Утворення дільниць для голосування						
Назва об'єкта	Визначення меж дільниць	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Подання суб'єкта виборчого, референдумного процесу	x	x	x	x	x
	Назва та номер території, округу, АТР	x	x	x	x	x
	Рішення відповідної територіальної комісії, комісії з референдуму, відповідної місцевої ради або її виконавчого комітету	x	x	x	x	x
	Номер дільниці для голосування	x	x	x	x	x
	Кількість виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
	Адміністративний центр дільниці для голосування	x	x	x	x	x
	Код згідно з КОАТУУ	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Дата подання, дата надходження подання від відповідного органу місцевого самоврядування	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), дані Держкомстату України щодо чисельності виборців, учасників референдуму в АТО					
Етап IV. Утворення виборчих комісій, комісій з референдуму						
Назва об'єкта	Формування банку даних пропозицій (подань) суб'єктів виборчого, референдумного процесів щодо включення їх представників до складу виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
Властивості	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

об'єкта	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Рівень виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Назва виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Суб'єкт виборчого або референдумного процесу, яким внесено подання	x	x	x	x	x
	Подання суб'єкта виборчого або референдумного процесу (текст подання)	x	x	x	x	x
	Дата утворення виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Комісія, яка подала інформацію про склад комісії, дата публікації та назва ЗМІ, що опублікував цю інформацію	x	x	x	x	x
	Місцезнаходження, поштова адреса та режим роботи комісії	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я, по батькові особи, запропонованої до складу комісії	x	x	x	x	x
	Рік народження	x	x	x	x	x
	Посада в комісії	x	x	x	x	x
	Громадянство	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Наявність права голосу	x	x	x	x	x
	Освіта	x	x	x	x	x
	Займана посада за основним місцем роботи	x	x	x	x	x
	Партійність	x	x	x	x	x
	Участь у роботі виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Дата, номер рішення та підстава припинення повноважень члена комісії (у разі виключення зі складу комісії)	x	x	x	x	x
Дата подання, дата надходження подання від відповідного органу місцевого самоврядування	x	x	x	x	x	

Продовження таблиці 2

Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій)					
Назва об'єкта	Призначення на посади голови, заступника голови, секретаря комісії із числа осіб, запропонованих до складу комісії	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, вибори Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Рівень виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Назва виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Обмеження щодо призначень на посади голови, заступника голови, секретаря комісії відповідно до закону	x	x	x	x	x
	Дані щодо осіб, запропонованих на посади голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних пропозицій суб'єктів виборчого, референдумного процесів щодо включення осіб, запропонованих ними до складу виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
Назва об'єкта	Формування та ведення банку даних щодо членів виборчої комісії, комісії з референдуму					
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	

Продовження таблиці 2

	Рівень виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Назва виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Суб'єкт виборчого або референдумного процесу, який запропонував кандидатуру члена комісії	x	x	x	x	x
	Подання суб'єкта виборчого або референдумного процесу (текст подання)	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я, по батькові члена комісії	x	x	x	x	x
	Рік народження	x	x	x	x	x
	Громадянство	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Наявність права голосу	x	x	x	x	x
	Освіта	x	x	x	x	x
	Займана посада за основним місцем роботи	x	x	x	x	x
	Партійність	x	x	x	x	x
	Займана посада у виборчій комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Участь у роботі виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Дата подання, дата надходження подання	x	x	x	x	x
	Дата утворення виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Комісія, яка подала інформацію про склад комісії	x	x	x	x	x
	Дата публікації та назва ЗМІ, що опублікував інформацію про склад комісії	x	x	x	x	x
	Місцезнаходження, поштова адреса та режим роботи комісії	x	x	x	x	x
	Дата, номер документа та підстави припинення повноважень члена комісії (у разі виключення зі складу)	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних пропозицій суб'єктів виборчого, референдумного процесів щодо включення осіб, запропонованих ними до складу виборчої ко-					

Продовження таблиці 2

	місії, комісії з референдуму, рішення комісії вищого рівня					
Назва об'єкта	Інформаційно-аналітична обробка даних щодо складу виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Банк даних щодо членів виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Банк даних щодо членів виборчої комісії, комісії з референдуму					
Етап V. Висування та реєстрація кандидатів у народні депутати України, Президенти України, на інші виборні посади, питання, що виносяться на референдум (визначення об'єктів голосування)						
Назва об'єкта	Формування банку даних кандидатів та умови їх висування	x	x		x	
Властивості об'єкта	Назва виборів	x	x	x		
	Тип виборів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори)	x	x		x	
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Назва, номер округу, АТР	x	x		x	
	Суб'єкт виборчого процесу, який висунув кандидата (кандидатів) на виборну посаду	x	x		x	
	Подання суб'єкта виборчого процесу	x	x		x	
	Прізвище, ім'я, по батькові кандидата	x	x		x	
	Рік народження	x	x		x	
	Громадянство	x	x		x	
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x		x	
	Час проживання в Україні	x	x		x	
	Наявність судимості	x	x		x	
	Наявність права голосу	x	x		x	
	Освіта	x	x		x	
	Займана посада за основним місцем роботи	x	x		x	
	Партійність	x	x		x	
Обмеження відповідно до закону	x	x		x		
Робота на виборних посадах	x	x		x		
Дата подання, дата надходження подання	x	x		x		
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдуму (за наявності), база даних щодо полі-					

Продовження таблиці 2

	тичних партій (виборчих блоків політичних партій), пропозиції суб'єктів виборчого процесу щодо висунутих ними кандидатів на виборні посади				
Назва об'єкта	Формування банку даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади	x	x		x
Властивості об'єкта	Назва виборів	x	x		x
	Тип виборів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори)	x	x		x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x
	Назва, номер округу, АТР	x	x		x
	Суб'єкт виборчого процесу, який висунув кандидата (кандидатів) на виборну посаду	x	x		x
	Подання суб'єкта виборчого процесу (текст подання)	x	x		x
	Прізвище, ім'я, по батькові кандидата	x	x		x
	Рік народження	x	x		x
	Громадянство	x	x		x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x		x
	Час проживання в Україні	x	x		X
	Наявність судимості	x	x		x
	Наявність права голосу	x	x		x
	Освіта	x	x		x
	Займана посада за основним місцем роботи	x	x		x
	Партійність	x	x		x
	Обмеження відповідно до закону	x	x		x
	Робота на виборних посадах	x	x		x
	Назва виборчої комісії, яка розглядала подання суб'єкта виборчого процесу	x	x		x
	Рішення виборчої комісії щодо реєстрації кандидата	x	x		x
	Рішення виборчої комісії щодо відмови у реєстрації кандидата	x	x		x
	Інформація про винесення попередження політичній партії, виборчому блоку політичних партій – суб'єктам виборчого процесу, кандидатам у депутати	x	x		x

Продовження таблиці 2

	Інформація про скасування рішення про реєстрацію кандидата (дата, номер рішення, підстави його прийняття)	x	x		x	
	Інформація установи банку щодо закриття рахунка виборчого фонду					
	Дата подання, дата надходження подання	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Банк даних висунутих кандидатів та умов їх висування					
Назва об'єкта	Здійснення інформаційно-аналітичної обробки даних щодо висунутих, зареєстрованих кандидатів	x	x		x	
Властивості об'єкта	Відомості банку даних щодо висунутих кандидатів	x	x		x	
	Відомості банку даних щодо зареєстрованих кандидатів	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдуму (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних щодо висунутих кандидатів та умов їх висування, банк даних щодо зареєстрованих кандидатів					
Назва об'єкта	Формування питань, що виносяться на референдум			x		x
Властивості об'єкта	Назва референдуму			x		x
	Тип референдуму (всеукраїнський, місцевий)			x		x
	Назва, номер територіального округу, АТР			x		x
	Перелік питань, що виносяться на референдум			x		x
	Інформація про створення ініціативних груп			x		x
	Інформація про реєстрацію ініціативних груп			x		x
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдуму (за наявності), КОАТУУ					
Етап VI. Проведення передвиборної агітації, агітації за пропозицією про оголошення референдуму та питання, що виносяться на референдум						
Назва об'єкта	Макетування передвиборних матеріалів суб'єктів виборчого або референдумно-	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

	го процесу відповідно до законодавства					
Властивості об'єкта	Відповідно до вимог законодавства текст передвиборних матеріалів суб'єкта виборчого або референдумного процесу	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Стандартне програмне забезпечення					
Назва об'єкта	Забезпечення контролю за використанням коштів на організацію та проведення передвиборної агітації	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдумів	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Назва, номер округу, АТР	x	x	x	x	x
	Суб'єкт виборчого процесу, який висуває кандидата (кандидатів) на виборну посаду	x	x		x	
	Подання суб'єкта виборчого процесу (текст подання)	x	x		x	
	Інформація щодо ініціативної групи			x		x
	Прізвище, ім'я, по батькові кандидата	x	x		x	
	Рік народження	x	x		x	
	Громадянство	x	x		x	
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x		x	
	Назва виборчої комісії, яка зареєструвала кандидата	x	x		x	
	Рішення виборчої комісії щодо реєстрації кандидата	x	x		x	
	Установа банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду	x	x		x	
	Номер рахунка виборчого фонду	x	x		x	
	Прізвище, ім'я, по батькові розпорядника виборчого фонду	x	x		x	
	Рік народження розпорядника виборчого фонду	x	x		x	
Громадянство розпорядника виборчого фонду	x	x		x		
Адреса місця проживання за реєстрацією розпорядника виборчого фонду	x	x		x		

Продовження таблиці 2

	Сума та джерело коштів, що надійшли на рахунок виборчого фонду	x	x		x	
	Обмеження відповідно до закону щодо зарахування коштів на рахунок виборчого фонду	x	x		x	
	Інформація щодо закриття рахунка виборчого фонду	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Фінансово-банківська система					
Назва об'єкта	Проведення жеребкування щодо черговості надання кандидатам на виборні посади, політичним партіям, виборчим блокам політичних партій ефірного часу та площ у державних чи комунальних ЗМІ для проведення передвиборної агітації	x	x		x	
Властивості об'єкта	Умови проведення жеребкування відповідно до вимог закону	x	x		x	
	Вартість одиниці ефірного часу та друкованої площі державних чи комунальних засобів масової інформації	x	x		x	
	Прізвище, ім'я, по батькові кандидата на виборну посаду	x	x		x	
	Реквізити виборчої комісії, яка проводить жеребкування	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Банк даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади					
Назва об'єкта	Моніторинг інформації щодо ходу організації та проведення передвиборної агітації кандидатами на виборні посади в електронних ЗМІ, оприлюдненої через світову мережу Internet	x	x		x	
Властивості об'єкта	Прізвище, ім'я, по батькові кандидата на виборну посаду	x	x		x	
	Ключове слово	x	x		x	
	Перелік можливих джерел інформації (сайти, ЗМІ)	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Дані щодо зареєстрованих у встановленому порядку ЗМІ					
Етап VII. Голосування						
Назва об'єкта	Макетування електронної версії виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

Властивості об'єкта	Зміст виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування згідно із законом, рішеннями Центральної виборчої комісії, відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Форма протоколу про підрахунок голосів згідно з рішеннями відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Банк даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади, стандартне програмне забезпечення					
Назва об'єкта	Макетування електронної версії протоколу про передачу-приймання виборчих бюлетенів, бюлетенів для голосування	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Форма протоколу передачі-приймання бюлетенів згідно з рішеннями відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Зміст протоколу передачі-приймання бюлетенів відповідно до вимог закону	x	x	x	x	x
	Електронні адреси відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Відповідна система захисту та підтвердження направлення-отримання макета протоколу відповідною виборчою комісією, комісією з референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Стандартне програмне забезпечення, телекомунікаційна система приймання-передачі інформації					
Назва об'єкта	Моніторинг ходу голосування	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Форма повідомлення про хід голосування	x	x	x	x	x
	Зміст повідомлення про хід голосування	x	x	x	x	x
	Періодичність надання повідомлення про хід голосування	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Відповідний модуль Системи, телекомунікаційна система приймання-передачі інформації					
Етап VIII. Підрахунок голосів виборців, учасників референдуму та встановлення підсумків голосування і результатів виборів, референдуму						
Назва об'єкта	Макетування електронної версії протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 2

Властивості об'єкта	Форма протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму згідно з рішеннями Центральної виборчої комісії, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму відповідно до законодавства	x	x	x	x	x
	Електронні адреси відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Відповідна система захисту та підтвердження направлення-отримання макета протоколу відповідною виборчою комісією, комісією з референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Стандартне програмне забезпечення, телекомунікаційна система приймання-передачі інформації					
Назва об'єкта	Макетування електронної версії протоколу відповідної виборчої комісії, комісії з референдуму про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Форма протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму відповідно до рішень відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму відповідно до вимог законодавства	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади					
Етап ІХ. Реєстрація осіб, обраних на виборні посади, результати референдуму						
Назва об'єкта	Формування банку даних щодо результатів виборів	x	x		x	
Властивості об'єкта	Назва виборів	x	x		x	
	Тип виборів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори)	x	x		x	
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	

Продовження таблиці 2

Властивості об'єкта	Форма протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму згідно з рішеннями Центральної виборчої комісії, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму відповідно до законодавства	x	x	x	x	x
	Електронні адреси відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Відповідна система захисту та підтвердження направлення-отримання макета протоколу відповідною виборчою комісією, комісією з референдуму	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Стандартне програмне забезпечення, телекомунікаційна система приймання-передачі інформації					
Назва об'єкта	Макетування електронної версії протоколу відповідної виборчої комісії, комісії з референдуму про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Форма протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму відповідно до рішень відповідних виборчих комісій, комісій з референдуму	x	x	x	x	x
	Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму відповідно до вимог законодавства	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдумів (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади					
Етап IX. Реєстрація осіб, обраних на виборні посади, результати референдуму						
Назва об'єкта	Формування банку даних щодо результатів виборів	x	x		x	
Властивості об'єкта	Назва виборів	x	x		x	
	Тип виборів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори)	x	x		x	
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	

Продовження таблиці 2

	Назва, номер виборчого округу, АТР, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій	x	x		x	
	Прізвище, ім'я, по батькові	x	x		x	
	Рік народження (дата народження)	x	x		x	
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x		x	
	Освіта	x	x		x	
	Спеціальність за освітою	x	x		x	
	Займана посада за основним місцем роботи	x	x		x	
	Партійність	x	x		x	
	Робота на виборних посадах	x	x		x	
	Суб'єкт висування	x	x		x	
	Підсумки голосування за кандидата	x	x		x	
	Рішення Центральної виборчої комісії, комісії відповідного рівня щодо встановлення результатів виборів, референдуму (текст рішення)	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Реєстр виборців, учасників референдуму (за наявності), база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних щодо зареєстрованих кандидатів					
Назва об'єкта	Інформаційно-аналитична обробка даних щодо перебігу та результатів виборів, референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Перелік регламентованих звітів, затверджений Центральною виборчою комісією	x	x	x	x	x
	Нерегламентовані звіти за запитами членів виборчих комісій, державних органів та установ, засобів масової інформації	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Банк даних щодо призначених членів виборчої комісії, комісії з референдуму, база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних висунутих кандидатів на виборні посади та умов їх висування, банк даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади, банк даних щодо обраних депутатів, банк даних щодо питань, винесених на референдум					

Продовження таблиці 2

Назва об'єкта	Оприлюднення через мережу Інтернет перебігу та результатів виборів, референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Перелік регламентованих звітів	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Банк даних щодо призначених членів виборчої комісії, комісії з референдуму, база даних щодо політичних партій (виборчих блоків політичних партій), банк даних висунутих кандидатів на виборні посади та умов їх висування, банк даних щодо зареєстрованих кандидатів на виборні посади, банк даних щодо обраних депутатів, банк даних щодо питань, винесених на референдум					

Крім вищезазначених процесів, об'єктом автоматизації є поточна діяльність виборчої комісії, комісії з референдуму щодо організації і ведення діловодства, обліку та списання матеріальних цінностей, залучення на час підготовки та проведення виборів і референдумів технічних працівників, акредитації представників засобів масової інформації, реєстрації та обліку офіційних спостерігачів тощо.

Для ведення діловодства, на наш погляд, слід використовувати пакет офісних програм Microsoft Office, за допомогою яких повинні готуватися шаблони і тексти постанов, розпоряджень, інших документів, а комісії обмінюватися цією інформацією засобами електронної пошти. Разом з тим, необхідно мати перелік завдань, визначених календарним планом підготовки та проведення виборчого чи референдумного процесу, а також контролювати стан його виконання. За допомогою електронних таблиць мають здійснюватися розрахунки щодо використання бюджетних коштів та ведення бухгалтерського обліку в комісіях у цілому.

Також необхідно забезпечити обмін інформацією засобами корпоративної мережі, засобами електронної пошти щодо підготовки та проведення виборчих та референдумних заходів між Центральною виборчою комісією та виборчими комісіями, комісіями з референдуму нижчого рівня. На спеціально розробленому WEB-ресурсі для територіальних виборчих комісій, відповідних комісій з референду-

му повинна бути надана можливість публікації організаційно-методичних та директивних матеріалів Центральної виборчої комісії.

Практично всі елементи діяльності комісій, що не увійшли до прикладного програмного забезпечення Системи, слід автоматизувати на базі пакета офісних програм Microsoft Office.

Система організації та ведення діловодства в Центральній виборчій комісії, з урахуванням вимог Законів України «Про електронний документ та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис», повинна містити:

Документообіг у такому складі:

- ◆ вхідна кореспонденція;
- ◆ вихідна кореспонденція;
- ◆ контроль доручень;
- ◆ контроль проходження документа в Центральній виборчій комісії;
- ◆ статистика;
- ◆ електронний цифровий підпис.

Контроль підготовки постанов Центральної виборчої комісії та розпорядчих документів Голови Комісії у такому складі:

- ◆ порядок денний;
- ◆ матеріали порядку денного (проекти постанов);
- ◆ стенограма;
- ◆ постанови Центральної виборчої комісії;
- ◆ тиражування постанов Центральної виборчої комісії та розпоряджень Голови Комісії;
- ◆ розсилання постанов Центральної виборчої комісії та розпоряджень Голови Комісії.

Листи та звернення у такому складі:

- ◆ суб'єкти виборчого процесу;
- ◆ суб'єкти референдумного процесу;
- ◆ рішення комісій нижчого рівня;
- ◆ рішення судів;
- ◆ постанови Центральної виборчої комісії;
- ◆ контроль і статистика.

Кадри у такому складі:

- ◆ члени Центральної виборчої комісії;
- ◆ працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії;

- ◆ структура, штатний розпис;
- ◆ особові справи;
- ◆ відрядження;
- ◆ відпустки;
- ◆ листки непрацездатності;
- ◆ підвищення кваліфікації;
- ◆ тимчасові перепустки;
- ◆ нагороди;
- ◆ щорічна оцінка виконання державними службовцями покладених на них завдань та обов'язків;
- ◆ службові розслідування;
- ◆ декларації.

Архів у такому складі:

- ◆ вибори народних депутатів України (чергові, позачергові);
- ◆ вибори народних депутатів України (повторні);
- ◆ вибори народних депутатів України (проміжні);
- ◆ вибори Президента України (I тур);
- ◆ вибори Президента України (II тур);
- ◆ всеукраїнський референдум;
- ◆ вибори депутатів Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші);
- ◆ поточна діяльність виборчої комісії, комісії з референдуму.

Кадровий резерв працівників Секретаріату Центральної виборчої комісії, виборчих комісій, комісій з референдуму.

3.1. Основні задачі, що підлягають автоматизації

Автоматизації підлягають такі основні задачі, що є елементами інформаційної підтримки виконання виборчих чи референдумних процедур:

- ◆ накопичення та постійне оновлення в Центральній виборчій комісії, виборчих комісіях, відповідних комісіях з референдуму нижчого рівня інформації про перебіг виборчого та референдумного процесів для всіх типів та видів виборів і референдумів на всіх етапах, зазначених у таблиці 2;

- ◆ аналіз роботи виборчих комісій, комісій з референдуму та розробка заходів для запобігання порушень ними законодавства про вибори та референдуми;
- ◆ накопичення інформації про діяльність ЗМІ щодо перебігу інформаційної, агітаційної та просвітницької роботи під час відповідної виборчої чи референдумної кампанії, а також засобів аналітичної обробки цієї інформації;
- ◆ моніторинг повідомлень електронних засобів масової інформації щодо перебігу виборчого і референдумного процесів;
- ◆ надання ЗМІ відомостей про хід виборчого чи референдумного процесів та попередні результати голосування;
- ◆ проведення навчань (у перспективі в дистанційному режимі) з підвищення правової культури виборців, учасників референдуму;
- ◆ розробка та розповсюдження методичних і навчальних матеріалів Центральної виборчої комісії в електронному вигляді та дистанційному режимі для виборчих комісій та комісій з референдуму різних рівнів, проведення навчань та інструктажів членів комісій з використанням сучасних інформаційних технологій;
- ◆ формування обґрунтованих пропозицій Центральної виборчої комісії до проекту закону України про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період для передбачення необхідних коштів на проведення відповідної виборчої чи референдумної кампанії і поточної роботи Центральної виборчої комісії та забезпечення раціонального використання виділених бюджетних коштів;
- ◆ накопичення інформації щодо планового і фактичного фінансування виборчих та референдумних кампаній за рахунок коштів Державного бюджету України та засобів її інформаційно-аналітичної обробки;
- ◆ створення баз даних, у яких накопичується інформація про використання коштів виборчих фондів відповідними суб'єктами виборчого процесу, та засобів їх інформаційно-аналітичної обробки;
- ◆ аналіз виявлених прогалин у законодавстві про вибори та референдуми за результатами проведення виборчих та референдумних кампаній;
- ◆ обробка повідомлень про порушення виборчого та референдумного законодавства;

- ◆ обробка інформації про результати розгляду судами справ, пов'язаних із виборчим та референдумним процесами;
- ◆ створення баз даних знань з виборчого та референдумного законодавства з можливістю прогнозування наслідків внесення змін до законів про вибори та референдуми в Україні;
- ◆ зниження поточних витрат за окремими напрямами діяльності виборчих та референдумних комісій;
- ◆ підвищення ефективності роботи структурних підрозділів Секретаріату Центральної виборчої комісії;
- ◆ документообіг Центральної виборчої комісії, виборчих комісій, комісій з референдуму, контроль проходження документів та доручень, рішень;
- ◆ планування та контроль поточної роботи Центральної виборчої комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму нижчого рівня тощо;
- ◆ скорочення витрат часу дільничних виборчих комісій на підрахунок голосів на виборчих дільницях з чисельністю виборців, наприклад, більше 1000.

4. Програмно-інформаційна складова Системи

На підставі аналізу законів України про вибори і референдуми в Україні, відповідних виборчих та референдумних процедур, що підлягають автоматизації, з урахуванням набутого під час організації і проведення виборів народних депутатів України в 1998 та 2002 рр., Президента України в 1999 році, Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою в 2000 році, державного референдуму і місцевого референдуму

Таблиця 3

Реєстр модулів програмного забезпечення Системи

Назва об'єкта автоматизації, його властивості	Характеристика об'єкта автоматизації	Застосування				
		Вибори народних депутатів України	Вибори Президента України	Всеукраїнський референдум	Місцеві вибори	Місцеві референдуми
1	2	3	4	5	6	7
1. Модуль "Вибори, референдуми"						
Назва об'єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
Властивості об'єкта	Назва виборів, референдуму	x	x	x	x	x
	Тип виборів, референдумів (вибори народних депутатів України, Президента України, місцеві вибори, всеукраїнський референдум, місцеві референдуми)	x	x	x	x	x
	Вид виборів (чергові, позачергові, повторні, проміжні, перші)	x	x		x	
	Строк повноважень виборної посади	x	x		x	
	Дата початку виборчої чи референдумної кампанії	x	x	x	x	x
	Контрольні дати етапів проведення виборчої чи референдумної кампанії	x	x	x	x	x
	Рішення про призначення виборів чи референдуму	x	x		x	
	Дата голосування	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Відповідний закон України, постанова Верховної Ради України, указ Президента України, рішення Центральної виборчої комісії, рішення відповідного органу місцевого самоврядування					
2. Модуль "АТО"						
Назва об'єкта	Адміністративно-територіальна одиниця (АТО)	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва АТО	x	x	x	x	x
	Посилання на АТО вищого рівня	x	x	x	x	x
	Дата зміни/ліквідації АТО	x	x	x	x	x
	Тип АТО (область, район, місто, селище, село тощо)	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Рішення Верховної Ради України, бази даних Державного комітету статистики України (КОАТУУ)					
3. Модуль "Політична партія"						
Назва об'єкта	Політична партія	x	x		x	
Властивості об'єкта	Назва політичної партії	x	x		x	
	Дата реєстрації	x	x		x	
	Документ Міністерства юстиції України щодо реєстрації політичної партії	x	x		x	
	Чисельність політичної партії	x	x		x	
	Дата припинення діяльності	x	x		x	
	Відомості для контакту	x	x		x	
	Обласні, міські, районні організації, інші структурні утворення, передбачені статутом політичної партії	x	x		x	

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
	Номер та дата документа Міністерства юстиції України щодо зміни назви, ліквідації, об'єднання політичної партії	x	x		x	
	Список керівного складу партії із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові	x	x		x	
	Назва вищого органу політичної партії	x	x		x	
	Додаткові відомості	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	База даних Міністерства юстиції України					
4. Модуль "Референдум"						
Назва об'єкта	Референдум			x		x
Властивості об'єкта	Референдум			x		x
	Ініціатор призначення референдуму (Президент України, Верховна Рада України, відповідна місцева рада)			x		x
	Предмет референдуму (зміна території України, зміна Конституції України, питання місцевого значення тощо)			x		x
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми					
5. Модуль "Види територій на виборах, референдумах"						
Назва об'єкта	Відповідна територія, на якій проводяться вибори, референдум	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x
	Відповідна територія (Автономна Республіка Крим, область, район, місто, район у місті, селище, село)	x	x	x	x	x
	Назва території	x	x	x	x	x
	Територія, до складу якої входить територія меншої АТО	x	x	x	x	x
	Дата та номер документа органу, згідно з яким утворено нову АТО	x	x	x	x	x
	Відповідна територія, що охоплює багатомандатний загальнодержавний виборчий округ, одномандатний виборчий округ, загальнодержавний одномандатний виборчий округ, територіальний округ, АТО, звичайна дільниця, дільниця в спеціальному закладі, дільниця в представництві тощо	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдум					

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
6. Модуль “Територіальний поділ на виборах, референдумах”						
Назва об’єкта	Територіальний поділ на виборах, референдумах	x	x	x	x	x
Властивості об’єкта	Назва території (можливо порядковий номер)	x	x	x	x	x
	Вид території	x	x	x	x	x
	Країна місцезнаходження	x	x	x	x	x
	Межі або місцезнаходження	x	x	x	x	x
	Кількість виборців, учасників референдуму, які проживають на території	x	x	x	x	x
	Дата утворення чи ліквідації (не обов’язково)	x	x	x	x	x
	Результати виборів, референдуму визнані недійсними (так, ні)	x	x	x	x	x
Зв’язки об’єкта	Види територій на виборах, референдумах, АТО					
7. Модуль “Виборець, учасник референдуму”						
Назва об’єкта	Виборець, учасник референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об’єкта	Номер у реєстрі виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім’я та по батькові	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Дата народження	x	x	x	x	x
	Інші дані	x	x	x	x	x
Зв’язки об’єкта	АТО					
8. Модуль “Структурні утворення політичних партій”						
Назва об’єкта	Обласні, міські, районні організації, інші структурні утворення політичної партії, передбачені статутом	x	x		x	
Властивості об’єкта	АТО	x	x		x	
	Партія	x	x		x	
	Назва структурного утворення політичної партії	x	x		x	
	Дата реєстрації організації	x	x		x	
Зв’язки об’єкта	Політична партія, АТО					
9. Модуль “Виборчий блок політичних партій”						
Назва об’єкта	Виборчий блок політичних партій	x	x		x	

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
Властивості об'єкта	Назва виборчого блоку політичних партій	x	x		x	
	Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів	x	x		x	
	Відомості для контакту	x	x		x	
	Додаткові відомості	x	x		x	
	Угода про створення виборчого блоку політичних партій (назва партій, які входять до виборчого блоку політичних партій)	x	x		x	
	Дата припинення діяльності виборчого блоку політичних партій	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми, політична партія у виборчому блоці політичних партій					
10. Модуль "Політична партія у виборчому блоці політичних партій"						
Назва об'єкта	Політична партія у виборчому блоці політичних партій	x	x		x	
Властивості об'єкта	Назва політичної партії	x	x		x	
	Виборчий блок політичних партій	x	x		x	
	Дата входження до виборчого блоку політичних партій	x	x		x	
	Дата виходу з блоку	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Виборчий блок політичних партій, політичні партії і виборчі блоки політичних партій на виборах					
11. Модуль "Політичні партії та виборчі блоки політичних партій на виборах"						
Назва об'єкта	Політичні партії та виборчі блоки політичних партій на виборах	x	x		x	
Властивості об'єкта	Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів	x	x		x	
	Політична партія або виборчий блок політичних партій	x	x		x	
	Бере участь у виборах законодавчого органу (так, ні), Президента України (так, ні), відповідного органу місцевого самоврядування, сільського, селищного, міського голови (так, ні)	x	x		x	

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
	Дата подання виборчого списку, претендента на кандидата в Президенти України, кандидатів на виборні посади	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Політична партія у виборчому блоці політичних партій, виборчий блок політичних партій					
12. Модуль “Види комісій на виборах, референдумах”						
Назва об'єкта	Види комісій на виборах, референдумах	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x
	Види комісій (Центральна виборча комісія, територіальна, територіальна з референдуму, дільнична тощо)	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми					
13. Модуль “Виборча комісія, комісія з референдуму”						
Назва об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Назва комісії	x	x	x	x	x
	Вид комісії	x	x	x	x	x
	Відповідна територія	x	x	x	x	x
	Дати утворення та припинення повноважень	x	x	x	x	x
	Кількісний склад комісії					
	Відомості для контакту	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Види комісій на виборах, референдумах					
14. Модуль “Подання кандидатур для включення до складу комісії”						
Назва об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Подання кандидатур до складу комісії	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я та по батькові	x	x	x	x	x
	Адреса місця проживання за реєстрацією	x	x	x	x	x
	Партійність	x	x	x	x	x
	Суб'єкт подання (політична партія, виборчий блок політичних партій, кандидат, громадська організація, місцеві осередки політичних партій та громадських організацій, голова комісії вищого рівня, посадова особа органу місцевого самоврядування)	x	x	x	x	x

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
Зв'язки об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму, АТО, політичні партії і виборчі блоки політичних партій на виборах					
15. Модуль "Член комісії"						
Назва об'єкта	Член комісії	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Посилання на відповідне подання про включення до складу комісії	x	x	x	x	x
	Посада в комісії (голова, заступник голови, секретар, член комісії)	x	x	x	x	x
	Дата та номер рішення про включення до складу комісії	x	x	x	x	x
	Дата припинення повноважень	x	x	x	x	x
	Анкетні відомості	x	x	x	x	x
	Чи працює на платній основі	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Подання кандидатур для включення до складу комісії					
16. Модуль "Спеціалісти залучені для роботи в комісії"						
Назва об'єкта	Залучені спеціалісти для роботи в комісії	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x
	Посада (бухгалтер, юристконсульт, системний адміністратор, оператор тощо)	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я та по батькові	x	x	x	x	x
	Інші анкетні відомості	x	x	x	x	x
	Дати початку роботи та звільнення залучених спеціалістів	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму					
17. Модуль "Опис даних про кандидатів на виборні посади"						
Назва об'єкта	Опис даних про кандидатів на виборні посади	x	x		x	
Властивості об'єкта	Тип виборів	x	x		x	
	Вид кандидата на виборну посаду (кандидат у Президенти України, кандидат у народні депутати України, кандидат до місцевої ради, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови)	x	x		x	

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
	Назва елемента даних (дата реєстрації, номер у виборчому списку, номер у виборчому бюлетені, місце роботи тощо)	x	x		x	
	Тип, довжина інформації* про кандидата	x	x		x	
	Обов'язковість елемента даних	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми					
18. Модуль "Кандидат на виборну посаду"						
Назва об'єкта	Кандидат на виборну посаду	x	x		x	
Властивості об'єкта	Тип виборів	x	x		x	
	Вид кандидата на виборну посаду (кандидат у Президенти України, кандидат у народні депутати України, кандидат до місцевої ради, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови)	x	x		x	
	Прізвище, ім'я та по батькові	x	x		x	
	Партійність	x	x		x	
	Суб'єкт висування (громадяни (самовисування), політична партія, виборчий блок політичних партій, осередок політичної партії)	x	x		x	
	Посилання на політичну партію (виборчий блок політичних партій) або збори виборців, якщо має місце відповідний вид висування**)	x	x		x	
	Дата реєстрації претендентом	x	x		x	
	Дата реєстрації кандидатом	x	x		x	
	Відомості про кандидата відповідно до об'єкта "Опис даних про кандидатів на виборні посади"	x	x		x	
	Обраний (так, ні)	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми, політичні партії і виборчі блоки політичних партій на виборах, збори виборців і збори громадян					

*Довжина інформації про кандидата - виділення ресурсів у базі даних представлення інформації невизначених заздалегідь параметрів.

**Вид висування - це самовисування, висування політичною партією чи виборчим блоком політичних партій на виборний пост чи посаду.

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	
19. Модуль “Питання, винесені на референдум”							
Назва об’єкта	Питання, винесені на референдум			x	x	x	
Властивості об’єкта	Назва референдуму			x	x	x	
	Текст питання			x	x	x	
	Винесено на референдум (так, ні)			x	x	x	
Зв’язки об’єкта	Референдум						
20. Модуль “Вид об’єкта голосування”							
Назва об’єкта	Вид об’єкта голосування	x	x	x	x	x	
Властивості об’єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x	
	Вид об’єкта голосування (кандидат на виборну посаду, список кандидатів на виборні посади від політичної партії/виборчого блоку політичних партій, питання, винесені на референдум)	x	x	x	x	x	
Зв’язки об’єкта	Вибори, референдуми						
21. Модуль “Об’єкт голосування”							
Назва об’єкта	Об’єкт голосування	x	x	x	x	x	
Властивості об’єкта	Вид об’єкта голосування	x	x	x	x	x	
	Кандидат на виборну посаду, список кандидатів від політичної партії/виборчого блоку політичних партій або питання, винесені на референдум відповідно до виду об’єкта голосування	x	x	x	x	x	
Зв’язки об’єкта	Вид об’єкта голосування, кандидат на виборну посаду, політична партія і виборчі блоки політичних партій, питання, винесені на референдум						
22. Модуль “Збори виборців, громадян”							
Назва об’єкта	Назва виборів, референдуму		x	x	x	x	
Властивості об’єкта	Збори виборців, громадян		x	x	x	x	
	Об’єкт голосування		x	x	x	x	
	Дата проведення зборів виборців, зборів громадян		x	x	x	x	
	Місце проведення		x	x	x	x	
	Дата реєстрації ініціативної групи			x		x	
	Порядковий номер ініціативної групи			x		x	
	Відомості про уповноважену особу ініціативної групи				x		x

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
	Додаткові відомості про збори громадян і ініціативну групу відповідно до типу виборів, референдуму		x	x		x
	Кількість підписних листів		x	x		x
	Кількість зарахованих підписних листів		x	x		x
	Кількість підписів		x	x		x
	Кількість зарахованих підписів		x	x		x
Зв'язки об'єкта	Об'єкт голосування					
23. Модуль “Типи представників”						
Назва об'єкта	Типи представників	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x
	Об'єкт реєстрації представників (виборча комісія відповідного виборчого округу, відповідної виборчої дільниці, відповідної АТО)	x	x	x	x	x
	Об'єкт голосування	x	x		x	
	Назва представника (представник, уповноважена особа, довірена особа тощо)	x	x		x	
	Максимальна кількість представників	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми; об'єкт голосування					
24. Модуль “Представники”						
Назва об'єкта	Представники	x	x		x	
Властивості об'єкта	Тип представника	x	x		x	
	Прізвище, ім'я та по батькові	x	x		x	
	Інші анкетні відомості	x	x		x	
	Дата реєстрації та завершення повноважень	x	x		x	
	Місце роботи, посада	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Типи представників					
25. Модуль “Види офіційних спостерегачів”						
Назва об'єкта	Суб'єкт делегування офіційних спостерегачів	x	x		x	
Властивості об'єкта	Вибори	x	x		x	
	Суб'єкт делегування офіційного спостерегача (політична партія, виборчий блок політичних партій, кандидат на виборну посаду, іноземна держава, міжнародна організація тощо)	x	x		x	

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
	Комісія, яка реєструє спостерігачів	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Вибори; виборча комісія					
26. Модуль "Офіційні спостерігачі"						
Назва об'єкта	Офіційні спостерігачі на виборах	x	x		x	
Властивості об'єкта	Суб'єкт делегування офіційного спостерігача	x	x		x	
	Назва суб'єкта делегування офіційного спостерігача (політичної партії, виборчого блоку політичних партій, іноземної держави, міжнародної організації тощо), прізвище, ім'я та по батькові кандидата на виборну посаду, що делегував офіційного спостерігача	x	x		x	
	Прізвище, ім'я та по батькові	x	x		x	
	Дата реєстрації та закінчення повноважень	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Види офіційних спостерігачів					
27. Модуль "Виборчий фонд"						
Назва об'єкта	Виборчий фонд	x	x		x	
Властивості об'єкта	Об'єкт голосування	x	x		x	
	Відомості про розпорядника коштів	x	x		x	
	Банк	x	x		x	
	Реквізити рахунка	x	x		x	
	Дата відкриття рахунка	x	x		x	
	Дата звіту про використання коштів виборчого фонду	x	x		x	
	Рух коштів	x	x		x	
	Дата закриття рахунка	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Об'єкт голосування					
28. Модуль "Передвиборна агітація за рахунок бюджетних коштів"						
Назва об'єкта	Передвиборна агітація за рахунок бюджетних коштів	x	x		x	
Властивості об'єкта	Об'єкт голосування	x	x		x	
	Дата виступу на телебаченні	x	x		x	
	Дата виступу на радіо	x	x		x	
	Дата публікації передвиборної програми	x	x		x	
Зв'язки об'єкта	Об'єкт голосування					

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
29. Модуль “Хід голосування”						
Назва об’єкта	Хід голосування	x	x	x	x	x
Властивості об’єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x
	Територія	x	x	x	x	x
	За станом на яку годину (11, 15, 19, 20, ...)	x	x	x	x	x
	Кількість виборців, учасників референдуму	x	x	x	x	x
	Видано бюлетенів	x	x	x	x	x
Зв’язки об’єкта	Вибори, референдуми; територіальний поділ на виборах, референдумах					
30. Модуль “Опис даних протоколу”						
Назва об’єкта	Опис даних протоколу	x	x	x	x	x
Властивості об’єкта	Вид комісії ^{**}	x	x	x	x	x
	Вид протоколу ^{**} комісії про вибори, комісії з референдуму на відповідній території тощо	x	x	x	x	x
	Назва елемента даних (усього бюлетенів, усього виборців, учасників референдуму тощо)	x	x	x	x	x
	Тип, довжина інформації опису даних протоколу	x	x	x	x	x
	Обов’язковість елемента даних	x	x	x	x	x
Зв’язки об’єкта	Види комісій на виборах, референдумах					
31. Модуль “Протокол”						
Назва об’єкта	Протокол	x	x	x	x	x
Властивості об’єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x
	Вид протоколу комісії про вибори, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
	Дані протоколу відповідно до об’єкта “Опис даних протоколу”	x	x	x	x	x
	Дата та час підпису	x	x	x	x	x
Зв’язки об’єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму; опис даних протоколу					

^{*} Вид комісії – це Центральна виборча комісія, територіальна виборча комісія, дільнична виборча комісія, відповідна комісія з референдуму.

^{**} Вид протоколу – це чітка класифікація протоколу залежно від типу виборів, виду виборів, комісії, яка формує зазначений протокол, сам протокол – кінцевий, проміжний, уточнений тощо.

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
32. Модуль "Результати голосування"						
Назва об'єкта	Результати голосування	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Об'єкт голосування	x	x	x	x	x
	Протокол	x	x	x	x	x
	Голоси	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Об'єкт голосування, протокол					
33. Модуль "Опис даних щодо фінансування виборів, референдуму за рахунок коштів Державного бюджету України"						
Назва об'єкта	Опис даних щодо фінансування виборів, референдуму за рахунок коштів Державного бюджету України	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Вид комісії	x	x	x	x	x
	Назва елемента даних (стаття витрат, КЕКВ", усього профінансовано тощо)	x	x	x	x	x
	Тип, довжина	x	x	x	x	x
	Обов'язковість елемента даних	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Види комісій на виборах, референдумах					
34. Модуль "Фінансування виборів, референдуму"						
Назва об'єкта	Фінансування виборів, референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x
	Відомості про фінансування виборів, референдуму відповідно до об'єкта "Опис даних щодо фінансування виборів, референдуму за рахунок коштів Державного бюджету України"	x	x	x	x	x
	Дата, на яку надається звіт	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму; опис даних щодо фінансування виборів, референдуму за рахунок коштів Державного бюджету України					
35. Модуль "Звернення до виборчих комісій, комісії з референдуму"						
Назва об'єкта	Звернення до виборчих комісій, комісії з референдуму	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x

* КЕКВ – коди економічної класифікації витрат.

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
	Звернення з відповідного питання (порушення прав кандидатів, порушення встановленого порядку голосування тощо)	x	x	x	x	x
	Дата	x	x	x	x	x
	Кількість звернень з кожного питання	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму					
36. Модуль “Розгляд скарг (заяв) судами”						
Назва об'єкта	Розгляд у судах скарг (заяв)	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму	x	x	x	x	x
	Скарги з відповідних питань (перешкодження спостереженню за виборами, порушення порядку проведення агітації тощо)	x	x	x	x	x
	Суб'єкт виборчого чи референдумного процесу, щодо якого подано скаргу	x	x	x	x	x
	Дата подання	x	x	x	x	x
	Заявник	x	x	x	x	x
	Короткий зміст скарги	x	x	x	x	x
	Суд, який розглядає скаргу	x	x	x	x	x
	Стан розгляду скарги	x	x	x	x	x
	Дата прийняття рішення	x	x	x	x	x
	Зміст прийнятого судом рішення	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Виборча комісія, комісія з референдуму					
37. Модуль “Засоби масової інформації на виборах, референдумі”						
Назва об'єкта	Акредитовані представники ЗМІ на виборах, референдумі	x	x	x	x	x
Властивості об'єкта	Вибори, референдум	x	x	x	x	x
	Тип ЗМІ*	x	x	x	x	x
	Назва ЗМІ	x	x	x	x	x
	Прізвище, ім'я та по батькові	x	x	x	x	x
	Посада	x	x	x	x	x
	Дата акредитації, рішення Центральної виборчої комісії	x	x	x	x	x
Зв'язки об'єкта	Вибори, референдуми					

* Тип ЗМІ – це електронні (аудіовізуальні) засоби масової інформації (телебачення, радіо), друковані засоби масової інформації (газети, журнали).

5. Перелік регламентованих звітів Системи

Будь-яка інформаційно-аналітична система повинна видавати результат своєї діяльності через якийсь «продукт». Як правило, таким «продуктом» є звіти системи, вид і форма яких встановлюються замовником-споживачем відповідно до запитів Системи, що поділяються на регламентовані та нерегламентовані.

Регламентовані запити відрізняються від нерегламентованих тим, що їх зміст і форма представлення заздалегідь відомі. Нерегламентовані запити можуть виникати в будь-який момент роботи Системи, але лише в межах того інформаційного простору, яким «володіє» Система на час виникнення потреби в тому чи іншому запиті.

Крім того, регламентовані запити сприяють значно якіснішому опрацюванню структури та змісту необхідного інформаційного масиву, організації і структури відповідних баз і банків даних та рівню їх взаємного впливу і взаємодії, організації і оптимізації обчислювального процесу.

Описана вище програмно-інформаційна складова Системи повинна забезпечувати отримання в реальному часі регламен-

Таблиця 4

Регламентовані звіти ЄДАІАС «Вибори»

Назва запиту	Параметри
Складання, уточнення (в тому числі включення/виключення) списку виборців, учасників референдуму	
Кількість виборців/учасників референдуму на визначену дату в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці	Тип та вид виборів/референдуму; назва/номер виборчої комісії/комісії з референдуму; прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; адреса місця проживання за реєстрацією; громадянство України; наявність обмежень у праві голосування, документ, що підтверджує особу як суб'єкта виборчого чи референдумного процесів та його реквізити (номер, серія, дата видачі, ким і коли видано); код за КОАТУУ місця проживання за реєстрацією

Продовження таблиці 4

Назва запити	Параметри
<p>Кількість виборців/учасників референдуму, яким на дату проведення виборів/референдуму виповниться 18 років у межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці 	<p>Тип та вид виборів/референдуму; назва/номер виборчої комісії/комісії з референдуму; прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; адреса місця проживання за реєстрацією; громадянство України; наявність обмежень у праві голосування, документ, який підтверджує особу як суб'єкта виборчого чи референдумного процесів та його реквізити (номер, серія, дата видачі, ким і коли видано); код за КОАТУУ місця проживання за реєстрацією</p>
<p>Кількість виборців/учасників референдуму на визначену дату та час, виключених зі списку виборців/учасників референдуму в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці 	<p>Тип та вид виборів/референдуму; назва/номер виборчої комісії/комісії з референдуму; прізвище, ім'я, по батькові; дата, місяць, рік народження; адреса місця проживання за реєстрацією; громадянство України; наявність обмежень у праві голосування, документ, який підтверджує особу як суб'єкта виборчого чи референдумного процесів та його реквізити (номер, серія, дата видачі, ким і коли видано); код за КОАТУУ місця проживання за реєстрацією; підстава для виключення; рішення органу, уповноваженого приймати рішення щодо виключення зі списку виборців/учасників референдуму – назва органу, номер рішення (протоколу, постанови, рішення); дата прийняття рішення), номер відкріпного посвідчення; адреса та номер дільниці для голосування, код за КОАТУУ місця голосування</p>
<p>Кількість виборців/учасників референдуму на визначену дату та час, включених до списку виборців/учасників референдуму в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; 	<p>Тип та вид виборів/референдуму; назва/номер виборчої комісії/комісії з референдуму; прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; адреса місця проживання за реєстрацією; громадянство України; наявність обмежень у праві голосування, документ, який підтверджує особу як суб'єкта виборчого чи референдумно-</p>

Продовження таблиці 4

Назва зашиту	Параметри
<p>- округу; - дільниці</p>	<p>го процесів та його реквізити (номер, серія, дата видачі, ким і коли видано); коди за КОАТУУ місця проживання за реєстрацією; підстава для включення; рішення органу, уповноваженого приймати рішення щодо включення до списку виборців/учасників референдуму – назва органу, номер рішення (протоколу, постанови); дата прийняття рішення; номер відкріпного посвідчення; адреса та номер дільниці для голосування, код за КОАТУУ місця голосування</p>
Утворення виборчих округів	
<p>Відомості про округи, кількість дільниць та виборців/учасників референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - округу</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), кількість округів у регіоні, номер округу, кількість дільниць для голосування, кількість виборців/учасників референдуму</p>
<p>Опис виборчих округів у межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - округу</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь), кількість округів в регіоні, номер округу, перелік населених пунктів, що входять до складу округу</p>
Утворення дільниць для голосування	
<p>Перелік дільниць для голосування в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - округу; - адміністративно-територіальної одиниці; - дільниці</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь), номер округу, назва адміністративно-територіального району, номер дільниці для голосування, кількість виборців/учасників референдуму, відсоток відхилення кількості виборців/учасників референдуму по дільниці від норми, визначеної в законі</p>
<p>Перелік дільниць, що входять до складу АТО, в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, об-</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), номер округу, назва адмініс-</p>

Продовження таблиці 4

Назва запити	Параметри
ластей, мм. Києва, Севастополя; - округу; - адміністративно-територіальної одиниці	тративно-територіального району, перелік дільниць, що входять до складу АТО
Упорядкований список дільниць для голосування за кількістю виборців/учасників референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва, Севастополя; - округу; - адміністративно-територіальної одиниці; - дільниці	Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), територіальний/ виборчий округ, адміністративно-територіальний район, дільниця для голосування, кількість виборців/учасників референдуму, відсоток відхилення кількості виборців/учасників референдуму по дільниці від норми, визначеної законом
Кількість дільниць для голосування та кількість виборців у них у межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва, Севастополя; - округу; - адміністративно-територіальної одиниці	Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), територіальний/ виборчий округ, адміністративно-територіальний район, кількість дільниць для голосування, кількість виборців/учасників референдуму в цих дільницях
Утворення виборчих комісій, комісій з референдуму	
Список внесених подань на членів виборчих комісій, комісій з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва, Севастополя; - округу; - адміністративно-територіальної одиниці; - дільниці	Тип та вид виборів/референдуму, Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), територіальний округ, адміністративно-територіальна одиниця, дільниця для голосування, суб'єкт подання, прізвище, ім'я по батькові особи, партійність, освіта, спеціальність за освітою, місце роботи
Результати жеребкування (вибори народних депутатів України) в межах: - України; - одномандатного виборчого округу; - дільниці	Україна, регіон (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), одномандатний виборчий округ, дільниця для голосування, суб'єкт подання, прізвище, ім'я по батькові особи, партійність, освіта, спеціальність за
Загальні характеристики виборчої	Форми та місце виборів/референдуму,

Продовження таблиці 4

Назва зашиту	Параметри
<p>комісії, комісії з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці</p>	<p>ознака вибірки по всій Україні, регіон України (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), номер округу, номер дільниці для голосування, поштова адреса, контактні телефони, розклад роботи комісії, номер факсу, E-Mail у корпоративній мережі тощо</p>
<p>Список членів виборчих комісій, комісій з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, регіон України (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), адміністративно-територіальна одиниця України, номер округу, номер дільниці для голосування, суб'єкт подання. Прізвище, ім'я по батькові особи, партійність, освіта, спеціальність за освітою, місце роботи</p>
<p>Список членів виборчих комісій, комісій з референдуму, виключених зі складу комісій, в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, регіон України (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), адміністративно-територіальна одиниця України, номер округу, номер дільниці для голосування, суб'єкт подання. Прізвище, ім'я по батькові особи, партійність, освіта, спеціальність за освітою, місце роботи, причина вибуття тощо</p>
<p>Кількісний та якісний склад членів виборчих комісій, комісій з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіального району; - округу; - дільниці</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, регіон України (Автономна Республіка Крим, область, міста Київ та Севастополь), адміністративно-територіальна одиниця України, номер округу, номер дільниці для голосування, загальна кількість комісій, кількість членів комісій, кількість представників від політичних партій, виборчих блоків політичних партій (по кожній політичній партії), показники членів комісії за статтю, освітою, які працюють</p>

Продовження таблиці 4

Назва запити	Параметри
	на платній основі, з досвідом роботи у виборчих комісіях, комісіях з референдуму тощо
Об'єкти голосування	
Список об'єктів голосування: - кандидати на пост Президента України; - політичні партії та виборчі блоки політичних партій (вибори народних депутатів України); - питання, винесені на референдум; - кандидати в народні депутати України у виборчому окрузі	Список об'єктів голосування
Основні відомості про кандидатів на пост Президента України та народні депутати України	Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, номер округу, суб'єкт висування. Прізвище, ім'я по батькові кандидата, партійність, освіта, спеціальність за освітою, місце роботи
Список кандидатів на пост Президента України та народні депутати України, які зняли свої кандидатури з балотування	Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, номер округу, суб'єкт висування. Прізвище, ім'я по батькові кандидата, партійність, освіта, спеціальність за освітою, місце роботи
Списки кандидатів у народні депутати України від політичних партій та виборчих блоків політичних партій в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі: багатомандатний загальнодержавний виборчий округ; список політичних партій, виборчого блоку політичних партій	Список кандидатів у народні депутати України, політична партія, виборчий блок політичних партій
Проведення передвиборної агітації кандидатами на виборні пости і посади, агітації за пропозицією про оголошення референдуму та питання, що виносяться на референдум	
Відомості про друкування передвиборної програми кандидатів на пост Президента України, політичних партій, виборчих блоків політичних партій при балотуванні в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на виборах народних	Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, номер виборчого округу (вибори народних депутатів України), прізвище, ім'я, по батькові кандидата, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій, номер при жеребкуванні, дата

Продовження таблиці 4

Назва запиту	Параметри
<p>депутатів України та кандидатів у народні депутати у виборчих округах у межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - виборчого округу (вибори народних депутатів України); - адміністративно-територіальної одиниці 	<p>друкування передвиборної програми</p>
<p>Відомості про агітаційні виступи кандидатів на пост Президента України, представників політичних партій, виборчих блоків політичних партій при балотуванні в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на виборах народних депутатів України та кандидатів у народні депутати у виборчих округах у межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - виборчого округу (вибори народних депутатів України). 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, ознака вибірки по всій Україні, номер виборчого округу (вибори народних депутатів України), прізвище, ім'я, по батькові кандидата, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій, номер при жеребкуванні, дата виступу на радіо, дата виступу на телебаченні</p>
<p>Кількісні дані про представників ЗМІ, акредитованих при Центральній виборчій комісії відповідно до типів ЗМІ</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки відповідно до типів ЗМІ (газети, журнали, радіо, телебачення тощо), назва ЗМІ, кількість акредитованих представників ЗМІ</p>
Голосування	
<p>Відомості про відкриття дільниць для голосування в день голосування в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіального району, дільниці для голосування, відкриття дільниці для голосування, інформація про порушення при відкритті дільниці для голосування</p>
<p>Відомості про активність виборців у день голосування на дільницях для голосування на фіксований час у межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, об- 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіального району, дільниці для голосування, година, на яку подається інформація, загальна кількість вибор-</p>

Продовження таблиці 4

Назва зашиту	Параметри
<p>ластей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці; - фіксований час</p>	<p>ців/учасників референдуму на дільницях, кількість виборців/учасників референдуму, які взяли участь у голосуванні</p>
<p>Підрахунок голосів виборців, учасників референдуму та встановлення попередніх підсумків голосування і результатів виборів, референдуму</p>	
<p>Інформація з протоколів виборчих комісій, комісій з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу; - дільниці</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіальному району, дільниці для голосування, загальна кількість виборців/учасників референдуму, кількість бюлетенів, виданих на дільницю, кількість бюлетенів, невикористаних на дільниці, кількість виборців/учасників референдуму, які отримали бюлетені, кількість виборців/учасників референдуму, які взяли участь у голосуванні, кількість бюлетенів, визнаних недійсними, кількість голосів, поданих за кожного об'єкта голосування, кількість голосів виборців/учасників референдуму, які не підтримали жодного об'єкта голосування, жодне питання, винесене на референдум</p>
<p>Інформація з протоколів виборчих комісій, комісій з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіального району; округу</p>	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіальному району, загальна кількість виборців/учасників референдуму, кількість виданих бюлетенів, кількість невикористаних бюлетенів, кількість виборців/учасників референдуму, які отримали бюлетені, кількість виборців/учасників референдуму, які взяли участь у голосуванні, кількість бюлетенів, визнаних недійсними, кількість голосів, поданих за кожного об'єкта голосування, кількість голосів виборців/учасників референдуму, які не підтримують жодного об'єкта голосу-</p>

Продовження таблиці 4

Назва запити	Параметри
	вання, жодне питання, винесене на референдум
Інформація про результати підрахунку голосів на виборах, референдумах в Україні	Тип та вид виборів/референдуму, загальна кількість виборців/учасників референдуму, кількість виданих бюлетенів, кількість не використаних бюлетенів, кількість виборців/учасників референдуму, які отримали бюлетені, кількість виборців/учасників референдуму, які взяли участь у голосуванні, кількість бюлетенів, визнаних недійсними, кількість голосів, поданих за кожного об'єкта голосування, відсоток голосів, поданих за об'єкт голосування, кількість голосів виборців/учасників референдуму, які не підтримують жодного об'єкта голосування, жодне питання, винесене на референдум
Реєстрація обраних на виборні посади	
Список обраних на виборні посади (набрали найбільшу кількість голосів) — об'єкти голосування в межах: - України; - округу	Тип та вид виборів, тип вибірки по всій Україні, округу, номер одномандатного виборчого округу (вибори народних депутатів), назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій, прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, спеціальність за освітою, посада (заняття) місце роботи, місце проживання за реєстрацією, партійність, суб'єкт висування
Список обраних у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на виборах народних депутатів України: - загальний список; - політична партія, виборчий блок політичних партій	Тип вибірки по всіх об'єктах голосування, політична партія, виборчий блок політичних партій, ім'я, по батькові, дата народження, спеціальність за освітою, посада (заняття), місце роботи, місце проживання за реєстрацією, партійність, суб'єкт висування
Залучені спеціалісти для роботи у виборчій комісії, комісії з референдуму	
Список залучених спеціалістів для роботи у виборчих комісіях, комісіях з референдуму в межах: - України; - Автономної Республіки Крим, об-	Тип та вид виборів, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіальному району, прізвище, ім'я, по батькові, посада, яку обіймає спеціаліст, спеціальність

Продовження таблиці 4

Назва зашту	Параметри
ластей, мм. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу	за освітою, стаж за напрямом роботи, на яку залучають спеціаліста, дата на- родження
Представники (довірені особи)	
Список представників (довірених осіб) кандидатів на пост Президента України та політичних партій, виборчих блоків політичних партій на виборах народних депутатів України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі в Центральній виборчій комісії	Тип та вид виборів, прізвище, ім'я, по батькові кандидата на пост Президента України, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій на виборах народних депутатів України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, прізвище, ім'я, по батькові представника (довіреної особи), контактні телефони, адреса місця проживання за реєстрацією
Список представників (довірених осіб) кандидатів на пост Президента України та політичних партій, виборчих блоків політичних партій на виборах народних депутатів України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, в територіальних виборчих комісіях	Тип та вид виборів/референдуму, прізвище, ім'я, по батькові кандидата на пост Президента України, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій на виборах народних депутатів України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, номер округу, прізвище, ім'я, по батькові представника (довіреної особи), контактні телефони, адреса місця проживання за реєстрацією
Спостерігачі	
Список офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій	Тип та вид виборів, іноземна держава, назва міжнародної організації, від яких зареєстровано офіційного спостерігача, прізвище, ім'я, по батькові, номер та дата посвідчення офіційного спостерігача
Список офіційних спостерігачів у межах округу	Тип та вид виборів, суб'єкт, від якого зареєстрований офіційний спостерігач, номер округу, прізвище, ім'я, по батькові, номер та дата посвідчення офіційного спостерігача
Виборчий фонд	
Відомості про розпорядників виборчих фондів кандидатів на пост Президента України, політичних партій, виборчих блоків політичних партій	Тип та вид виборів, прізвище ім'я, по батькові кандидата на пост Президента України, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій,

Продовження таблиці 4

Назва запиту	Параметри
та кандидатів в одномандатних виборчих округах на виборах народних депутатів України: - кандидат на пост Президента України; - політична партія, виборчий блок політичних партій; - номер округу; - кандидат у народні депутати України, зареєстрований в одномандатному виборчому окрузі	номер одномандатного виборчого округу, прізвище, ім'я, по батькові кандидата в народні депутати України в одномандатному виборчому окрузі, прізвище, ім'я, по батькові розпорядника виборчого фонду, контактні телефони та адреса місця проживання за реєстрацією розпорядника виборчого фонду
Відомості про рух коштів виборчого фонду	Тип та вид виборів, прізвище, ім'я, по батькові кандидата на пост Президента України або кандидата в народні депутати України, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій, номер банківського рахунка виборчого фонду, всього надійшло коштів, у тому числі власних коштів, сума витрат на передвиборну агітацію, сума внесків, повернутих фізичним особам, сума внесків, перерахованих до державного бюджету
Відомості фінансового звіту щодо використання коштів виборчих фондів	Тип та вид виборів, прізвище, ім'я, по батькові кандидата на пост Президента України або кандидата в народні депутати України, назва політичної партії, виборчого блоку політичних партій, джерела та суми надходження коштів, статті витрат та суми витрат за ними коштів з рахунка виборчого фонду
Фінансування виборів, референдуму за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів	
Відомості кошторису видатків виборчої комісії, комісії з референдуму на підготовку та проведення виборів, референдуму	Тип та вид виборів/референдуму, виборча комісія/комісія з референдуму, назва статті витрат, сума коштів за вказаною статтею витрат

Продовження таблиці 4

Назва запити	Параметри
<p>Інформація зведеного фінансового звіту виборчої комісії, комісії з референдуму в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, виборча комісія, комісія з референдуму, назва статей видатків, затверджена сума за статтями видатків, профінансовано, касові видатки, фактичні видатки, кредиторська заборгованість, залишок на рахунок</p>
Звернення до виборчих комісій, комісій з референдуму	
<p>Перелік звернень до виборчих комісій, комісій з референдуму в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіального району, суб'єкт подання звернення, дата подання, тематика та короткий зміст звернення</p>
<p>Кількісні характеристики звернень до виборчих комісій, комісій з референдуму в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіальному району, тематика та кількість звернень за цією тематикою</p>
Розгляд у судах скарг (заяв)	
<p>Перелік скарг (заяв), розглянутих судами в межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної одиниці; - округу 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіальному району, назва суду, до якого подано скаргу (заяву), суб'єкт подання скарги (заяви), дата подання, тематика та короткий зміст скарги (заяви), рішення за результатом розгляду судом скарги (заяви)</p>
<p>Кількісні характеристики розгляду у судах скарг (заяв) у межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - України; - Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва, Севастополя; - адміністративно-територіальної 	<p>Тип та вид виборів/референдуму, тип вибірки по всій Україні, регіону, округу, адміністративно-територіальному району, назва суду, до якого подано скаргу (заяву), тематика скарг (заяв), кількість розглянутих скарг</p>

Продовження таблиці 4

Назва запиту	Параметри
одиниці; - округу	(заяв), із задоволення та незадоволенням судом за відповідною тематикою

Крім регламентованих звітів, у процесі роботи може виникнути потреба в іншій інформації, тобто в нерегламентованих звітах. Організація обчислювального процесу, баз та банків даних, довідників Системи повинна забезпечити реалізацію, бажано в режимі реального часу, будь-якого звіту з наявного інформаційного масиву за умови витрати мінімальних зусиль програмістів або кваліфікованих користувачів на його отримання.

6. Програмно-технічне забезпечення Системи

Наведені в переліку (реєстрі) найважливіші (за умов розширення сфери автоматизації виборчих та референдумних процесів їх може бути значно більше) програмно-інформаційні модулі мають бути зібрані в об'єктно-орієнтовані бібліотеки. Такий перелік може уточнюватися та доповнюватися Виконавцем на вимогу або за згодою Замовника.

Підсистеми прикладного програмного забезпечення Системи повинні утворюватися з об'єктно-орієнтованих бібліотек як сукупність модулів, що забезпечить високий ступінь гнучкості та пристосування цього програмного забезпечення під конкретні типи виборів (Президента України, народних депутатів України, виборних посад на місцевому рівні) чи референдумів (всеукраїнського, місцевого).

У разі зміни вимог до програмного забезпечення внаслідок, наприклад, внесення змін до законодавства, достатньо буде внести відповідні зміни до декількох модулів або створити нову підсистему на основі існуючих модулів з деяким доопрацюванням, але не переробляти значну частину прикладного програмного забезпечення Системи.

Виходячи з необхідності подальшого застосування в межах Системи уніфікованих та автоматизованих виборчих і референдумних процедур, створення об'єктно-орієнтованих бібліотек модулів програмного забезпечення системи виборчих комісій, комісій з референдуму в Україні, можна сформулювати цілком конкретні вимоги до програмного і технічного забезпечення

Системи для виборчих комісій та комісій з референдуму всіх рівнів, які наводимо нижче.

6.1. Загальні вимоги до програмного комплексу виборчих комісій та комісій з референдуму всіх рівнів

Згідно з вимогами Концепції передбачається мати в наявності взаємно інтегроване системне, базове та прикладне програмне забезпечення, а також інструментальні засоби для уніфікації прикладного програмного забезпечення, що дозволить фахівцям працювати на єдиній програмній платформі. Для розвитку Системи бажано використовувати нижченаведені програмні продукти Microsoft Corporation та технічні комплекси наступної конфігурації.

Програмне забезпечення повинно мати в своєму складі такі види системного та базового програмного забезпечення:

для серверів - операційну систему, Web-сервер, сервер баз даних, сервер електронної пошти, сервер управління ресурсами доступу до інформаційної мережі Internet (проху-сервер), засоби підтримки функціонування прикладного програмного забезпечення (типу runtime library);

для робочих станцій - операційну систему, систему управління базами даних для клієнтських задач, пакет офісних програм загального призначення (підготовка текстів, формування електронних таблиць, відправка і приймання електронної пошти тощо), засоби підтримки та функціонування прикладного програмного забезпечення (типу runtime library).

Разом з тим, Концепцією встановлено чіткі вимоги до програмного забезпечення щодо створення та підтримки єдиного інформаційного простору, використання єдиних уніфікованих алгоритмів та методів автоматизації, використання єдиної системи управління базами даних, зокрема для серверних і клієнтських задач, сумісного програмно-технічного середовища організаційної інфраструктури виборів і референдумів.

Зазначені вимоги повністю задовольняє відповідний комплект програмних продуктів виробництва компанії Microsoft Corporation за параметрами:

1) функціональної повноти (в наявності є програмні продукти всіх зазначених видів);

2) максимальної інтеграції та найтіснішого зв'язку між програмними продуктами, оскільки всі вони розроблені однією компанією та спроектовані як компоненти єдиної системи (зазначені вище види програмного забезпечення для серверів становлять один програмний продукт - Small Business Server);

3) існування версії сервера баз даних (MSDE - Microsoft SQL Server Desktop Edition) для клієнтських задач та малопотужних комп'ютерів, що забезпечить у межах Системи використання єдиної системи управління базами даних;

4) наявності в Microsoft Corporation інструментального засобу та опрацьованої технології (Visual Studio .NET Developer та технологія .NET), за допомогою яких можливо розробляти програмне забезпечення найширшого спектра застосування, інтегроване з іншими програмними продуктами цієї компанії.

У таблиці 5 наведено системне, базове програмне забезпечення та інструментарій для створення прикладного програмного забезпечення, що передбачається використовувати в Систе-

Таблиця 5

Програмне забезпечення для ЄДАІАС «Вибори»

Функціональне призначення	Назва програмного забезпечення	Місце встановлення
Операційна система (з вбудованим Web-сервером)	Microsoft Windows 2000 Advanced Server (в подальшому можлива заміна на Windows Server 2003, якщо ця нова версія зарекомендує себе надійною в експлуатації)	Сервер
Сервер баз даних	Microsoft SQL Server 2000 Enterprise Edition (в подальшому можлива заміна на Microsoft SQL Server 2003, якщо ця нова версія зарекомендує себе надійною в експлуатації)	Сервер
Сервер документообігу (електронної пошти)	Microsoft Exchange 2000 Server	Сервер
Сервер управління доступом в Internet (проху-сервер)	Microsoft ISA Server 2000	Сервер
Операційна система	Microsoft Windows XP Professional Russian або Microsoft Windows 2000 Professional Russian, залежно від технічних характеристик і потужності робочої станції	Робоча станція

Продовження таблиці 5

Пакет офісних програм загального призначення	Microsoft Office XP Professional Russian або Microsoft Office 2000 Professional Russian, залежно від технічних характеристик і потужності робочої станції	Робоча станція
Система управління базами даних для клієнтських задач та малопотужних серверів (для застосування у виборчих комісіях нижчого рівня)	Microsoft SQL Server Desktop Edition	Робоча станція, сервер
Інструментальний засіб для створення прикладного програмного забезпечення	Microsoft Visual Studio.NET Enterprise Developer 2002	Комп'ютери розробників прикладного програмного забезпечення Системи
Функціональне призначення	Назва програмного забезпечення	Місце встановлення
Програмний засіб для підтримки прикладного програмного забезпечення, створеного за допомогою Visual Studio.NET	Microsoft Framework	Робоча станція, сервер

Якщо під час створення та розвитку Системи з'являться на ринку нові версії зазначених програмних продуктів, буде цілком можливо використовувати їх у цій Системі через певний час після проведення перевірки на повну відповідність викладеним у цьому документі вимогам та за умови позитивних відгуків від користувачів після їх апробації.

Програмні засоби повинні відповідати сучасному рівню інформаційних технологій, необхідним показникам якості та надійності, забезпечувати можливість обробки помилок та відновлення після аварійних ситуацій, передбачати можливість розширення та адаптації в подальшому розвитку Системи; тексти програм мають бути достатньо коментованими для супроводу, їх модифікації та розвитку.

Програмне забезпечення повинно задовольняти виконання всіх функцій, визначених цим Технічним завданням, розробленим на сучасному рівні з використанням новітніх технологій та

засобів програмування. Воно має пройти повне тестування для всіх можливих умов, за яких буде функціонувати програмно-технічний комплекс, незалежно від наявності чи відсутності реальних ситуацій.

До складу лінгвістичного забезпечення повинні входити мови програмування, що використовуються для розробки прикладного програмного забезпечення, мови опису та маніпулювання даними, мовні засоби опису документів, мовні засоби, що входять до складу інтерфейсу користувачів системи.

Мовні засоби інтерфейсу користувача Системи мають забезпечити однакові процедури взаємодії з Системою різних категорій користувачів. Лінгвістичне забезпечення повинно включати єдину систему термінів та понять, зрозумілу для всіх категорій користувачів.

6.2. Загальні вимоги до технічного комплексу (комплексу засобів автоматизації) виборчих комісій та комісій з референдуму всіх рівнів

Аналіз процесів підготовки виборів народних депутатів України в 1998 та 2002 роках, виборів Президента України в 1999 році, Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою в 2000 році свідчить, що серед проблемних питань організації належного інформаційно-аналітичного забезпечення цих процесів залишаються не вирішеними питання забезпечення виборчих комісій, комісій з референдуму автоматизованими робочими місцями та оперативного розгортання телекомунікаційної системи їх зв'язку з Центральною виборчою комісією.

Виходячи з вимог нової редакції Концепції розвитку ЄДАІ-АС «Вибори», технічний комплекс (комплекс засобів автоматизації) Системи має базуватися на сучасній комп'ютерній, телекомунікаційній техніці та оргтехніці (системи телекомунікаційного зв'язку, системи приймання-передачі інформації, системи захисту інформації) та бути спрямованим на організацію належного функціонування корпоративної інформаційної комп'ютерної мережі Системи, її компонентів, рівнів та інформаційної безпеки.

6.2.1.Склад технічного комплексу (комплексу засобів автоматизації) Центральної виборчої комісії

До складу технічного комплексу (комплексу засобів автоматизації) Центральної виборчої комісії (далі - Комісія) має входити обладнання локальної комп'ютерної мережі, що складається із засобів телекомунікацій, групи серверів та комп'ютерних робочих станцій користувачів Комісії та її Секретаріату.

До телекомунікаційного обладнання локальної інформаційної комп'ютерної мережі Комісії мають входити мережні концентратори, маршрутизатори для підключення до мережі Internet та територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму та структурована кабельна система (СКС) не нижче категорії 5е.

Телекомунікаційна мережа Комісії виконується за топологією "Зірка" з організацією резервних каналів. Активне мережне обладнання розміщується в єдиному комутаційному центрі.

Обладнання, застосоване при побудові телекомунікаційної мережі Комісії, має бути сертифікованим в Україні та мати атестати відповідності ДСТЗІ СБ України.

Телекомунікаційна мережа Комісії повинна відповідати таким вимогам: висока продуктивність ядра, комутація 3-го рівня на швидкості порту, можливість подальшого розширення мережі, впровадження нових технологій, відсутність "єдиної точки відмови". Крім того, телекомунікаційна мережа Комісії не повинна відображати організаційно-адміністративну структуру Комісії в кожний наступний період.

З метою спрощення управління комутаторами телекомунікаційної мережі Комісії передбачається використання технології стекування додатковими каналами зв'язку 100 Base-T "звита пара" для підвищення надійності за рахунок резервування, а також за рахунок введення вимоги щодо автоматичного резервування активізації при виході з ладу основних оптичних каналів 1000 Base-SX за допомогою протоколу типу Spanning Tree.

До серверної групи Комісії повинні входити сервери контролера домену, поштовий сервер, сервер центральної бази даних, Web-сервер, файловий сервер, сервер контролера комутаційного домену локальної мережі та територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму, об'єднаний з поштовим сервером територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму, сервер транзитної бази даних, Print-сервери та мережні принтери.

Таблиця 6

Вимоги до серверів серверної групи Центральної виборчої комісії

Елемент, складова частина	Характеристика, тип
Базова плата з установленим процесором	CPU Pentium III 800 або потужніший (два процесори)

Оперативна пам'ять	не менше 256 MB
Жорсткий диск	не менше 16 Gb
Дисковод FDD	3,5" 1,44 MB
Дисковод CD-ROM	CD-ROM Drive
Мережна плата	Ethernet adapter (Windows NT та Windows 95 сумісний), швидкість – не менше 100 MBt/c
Монітор	Монітор з розміром екрана 14" і роздільною здатністю не нижче 800x600 (можливо з комутатором периферії)
Комутатор периферії (при можливості застосування для групи серверів)	Не менше ніж 4-портовий

Для забезпечення технічного захисту інформації має бути задіяний сервіс підтримки безперебійного живлення серверної групи протягом не менш як чотирьох годин.

До групи комп'ютерних робочих станцій належать усі комп'ютерні робочі станції, введені в локальну інформаційну мережу Центральної виборчої комісії.

Для формування відповідних інформаційно-аналітичних звітів у мережі Комісії необхідно передбачити мережний принтер рівня робочої групи формату А3, роздільною здатністю 600 dpi, швидкістю друку не нижче 16 сторінок форматом А4 за хвилину.

Таблиця 7

Вимоги до комп'ютерних робочих станцій локальної інформаційної мережі Центральної виборчої комісії

Елемент, складова частина	Характеристика, тип
Комп'ютерна робоча станція:	
Базова плата з установленим процесором	CPU Celeron 300 або потужніший
Оперативна пам'ять	не менше 64 MB
Жорсткий диск	не менше 2Gb
Дисковод FDD	3,5" 1,44 MB
Дисковод CD-ROM	CD-ROM Drive
Мережна плата	Ethernet adapter (Windows NT та Windows 95 сумісний), швидкість – не менше 10 MBt/c
Монітор	Кольоровий монітор з розміром екрана 15" і роздільною здатністю не нижче 800x600
Пристрій (джерело) безперебійного живлення потужністю не нижче 600VA	
Лазерний принтер: з роздільною здатністю не нижче 600 dpi та швидкістю друку – не менше 8 сторінок за хвилину	

Згідно з вимогами Концепції необхідно забезпечити умови для створення, за наявності відповідної нормативно-правової бази та ефективної співпраці Комісії з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, надійного програмно-технічного інструментарію для системи виборчих комісій та комісій з референдуму для забезпечення виконання повноважень, покладених на них законодавством та рішеннями Комісії, а також забезпечити збір, первинну обробку та передачу інформації до баз даних Комісії.

6.2.2. Склад технічного комплексу виборчих комісій, комісій з референдуму

До складу технічного комплексу територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму всіх рівнів входять кілька комп'ютерних робочих станцій (далі - КРС або станцій), об'єднаних у локальну мережу разом із периферійним обладнанням до них та підключених за допомогою комутованих телефонних каналів зв'язку до центрального телекомунікаційного вузла Центральної виборчої комісії.

Кількість станцій в програмно-технічному комплексі територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму залежить від кількості дільниць, утворених на території відповідного виборчого округу чи району, і визначається таким чином:

- а) для дільничної комісії (незалежно від кількості виборців)
 - 1 станція.
- б) для районної виборчої комісії, комісії з референдуму
 - 2 станції;
- в) для територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму з кількістю:
 - до 160 дільниць в окрузі - 2 станції;
 - від 161 до 240 дільниць в окрузі - 3 станції;
 - від 241 до 320 дільниць в окрузі - 4 станції;
 - 321 і більше дільниць в окрузі - 5 станцій.

До однієї станції, що далі буде називатися основною, обов'язково повинні підключатися модем та принтер. Інші (додаткові) станції з'єднуються разом з основною станцією в локальну мережу за допомогою мережного концентратора. Якщо до складу програмно-технічного комплексу виборчої комісії, комісії з референдуму входить тільки одна додаткова станція, то допускається безпосереднє з'єднання її з основною станцією

(без застосування мережного концентратора). Основна станція обов'язково підключається до електромережі із застосуванням джерела безперебійного живлення, а додаткові забезпечуються таким джерелом по можливості.

Для підготовки копій документів та передачі їх засобами електронної пошти кожна територіальна виборча комісія, відповідна комісія з референдуму (не нижче районного рівня) повинна бути укомплектована сканером.

Крім того, в кожній із названих комісій повинна бути встановлена одна додаткова станція для забезпечення ведення бухгалтерських розрахунків та моніторингу використання коштів виборчих фондів кандидатів, яка укомплектовується спеціалізованими прикладними програмами, що використовуються в Державному казначействі України та установах банків.

Елементи програмно-технічного комплексу в приміщенні територіальної виборчої комісії чи комісії з референдуму, за умов тимчасово функціонуючої корпоративної комп'ютерної мережі, мають встановлюватися в такі строки:

- ◆ не пізніше трьох днів з моменту утворення відповідної виборчої комісії чи комісії з референдуму - не менше однієї основної станції та станції для ведення бухгалтерських розрахунків, модем, принтер, сканер та джерело безперебійного живлення;

- ◆ не пізніше ніж за 10 днів до дня голосування - програмно-технічний комплекс у повному складі (з додатковими станціями).

Після дня голосування з повного складу програмно-технічного комплексу в дільничній виборчій комісії, дільничній комісії з референдуму на 3-й день, а в територіальній виборчій комісії, комісії з референдуму (не нижче районного рівня) на 6-й день залишаються одна основна комп'ютерна робоча станція та модем, підключені до відповідного телекомунікаційного вузла, принтер і джерело безперебійного живлення.

На двадцятий день після дня голосування програмно-технічний комплекс демонтується з приміщення виборчої комісії, комісії з референдуму, якщо інше додатково не визначено Центральною виборчою комісією.

Станції повинні мати характеристики, аналогічні характеристикам станцій Центральної виборчої комісії, та забезпечуватися додатковим обладнанням, зазначеним у таблиці 8.

Таблиця 8

Додаткове обладнання комп'ютерних робочих станцій комплексів засобів автоматизації територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму

Елемент, складова частина	Характеристика, тип
Модем	V32, V32bis, V34, V34bis, V42bis, MNPS5
Сканер	Планшетний формату А4 з відповідним програмним забезпеченням
Мережний концентратор	Швидкість – не менше 10 Мbt/s, кількість портів – не менше кількості КРС у програмно-технічному комплексі

6.3. Телекомунікаційна підсистема

Підсистема повинна забезпечити можливість передачі даних засобами корпоративної комп'ютерної мережі (постійно чи тимчасово функціонуючої), текстової інформації, копій розсилки та списків, інформації про доставку або не доставку та відстрочення повідомлень, а також забезпечити вихід та обмін повідомленнями в мережі Internet. Підсистема повинна мати потенційну можливість підтримки передачі голосу та організації відеоконференцій з регіонами (Автономна Республіка Крим, обласні центри, міста Київ та Севастополь).

Підсистема повинна будуватися за централізованою ознакою з головним пунктом управління в Центральній виборчій комісії, передбачати дуплексний зв'язок з периферійними пунктами і забезпечувати:

- ◆ з'єднання та адресу передачу інформації не менш як між 225 (максимум 800) кінцевими пунктами (територіальними виборчими комісіями, комісіями з референдуму);
- ◆ динамічну конфігурацію мережі та перерозподіл інформаційних потоків;
- ◆ збір статистичних даних та ведення архіву щодо функціонування мережі;
- ◆ контроль параметрів мережі з діагностикою аварійних ситуацій;
- ◆ захист від несанкціонованого доступу.

Відповідно до розгалуженості інформаційної системи, топологія мережі має бути ієрархічною з розташуванням центрального вузла в Центральній виборчій комісії (м. Київ), регіональних — в Автономній Республіці Крим, обласних центрах, містах Києві та Севастополі, районного — в

територіальних виборчих комісіях та комісіях з референдуму.

Швидкість передачі інформації між центральним та регіональним вузлами повинна становити не менше 54 Kbt/c, а у разі підключення ще й районного вузла — не менше 19 Kbt/c.

Протоколами зв'язку, що передбачається використовувати в системі для реалізації технологічного процесу передачі даних, є TCP/IP в операційній системі Windows NT/2000/2003, поєднані з транспортними протоколами X.25, FRAME RELAY.

Побудова підсистеми по можливості має базуватися на існуючих каналах зв'язку та цифрових мережах, зокрема на існуючій в Україні мережі X.25 і FRAME RELAY.

Доцільно застосовувати одностипне комунікаційне об'єднання, а також одностипне програмне забезпечення для підтримки інформаційного середовища.

6.4. Прикладне програмне забезпечення

Прикладне програмне забезпечення розробляється в системному програмному середовищі Системи та призначене для автоматизації функцій виборчих комісій, комісій з референдуму в рамках законодавства про вибори та референдуми. Умовно прикладне програмне забезпечення поділяється на такі пакети прикладних програм:

- ◆ формування баз даних;
- ◆ обмін інформацією баз даних виборчих комісій, комісій з референдуму з використанням засобів телекомунікаційної системи;
- ◆ виконання обчислень, необхідних для прийняття рішень згідно із законодавством про вибори та референдуми;
- ◆ отримання статистичних звітів за інформацією із баз даних;
- ◆ публікації інформації засобами Web-ресурсу.

Прикладне програмне забезпечення модернізується як комплекс програмних процедур, завданням яких є приймання, перевірка на коректність, накопичення, обробка та збереження інформації стосовно всіх учасників, подій та

* Індиферентний – той, що не відрізняється, однаковий

процесів під час проведення виборчих кампаній та референдумів в Україні. Прикладне програмне забезпечення проектується на основі принципу створення баз даних виборчих комісій, комісій з референдуму, індиверентних* для конкретного типу та виду виборів або референдумів та обміну інформацією між цими базами даних. Зазначені бази даних модернізуються за єдиною типовою моделлю і відрізняються лише кількістю інформації, що формується відповідною комісією з використанням загального інформаційного ядра, типових засобів прикладного програмного забезпечення та єдиної системи управління базами даних.

Можливість створення такої єдиної структури бази даних забезпечена тим, що інформація різних типів та видів виборчих та референдумних кампаній, виборчих комісій, комісій з референдуму базується на споріднених структурах даних, що відображають характеристики елементів, учасників виборчих та референдумних кампаній та опублікованих відомостей щодо процесів, які їх супроводжують, а також на типових процедурах обробки інформації.

Інформаційне ядро баз даних будується на єдиній системі класифікації та кодування, а також на розробленій на цій основі системі відвідників.

Прикладне програмне забезпечення в цілому повинно відповідати таким вимогам:

- ◆ реалізація цілісності та узгодженості даних;
- ◆ підтримка відкритої архітектури доступу з можливістю подальшого розширення реалізаційних функцій;
- ◆ забезпечення авторизації доступу до інформації на рівні виборчої комісії, комісії з референдуму;
- ◆ забезпечення захисту інформації від спотворення, знищення чи несанкціонованого доступу;
- ◆ виконання, при необхідності, конвертації даних до типової структури бази даних виборчих комісій, комісій з референдуму;
- ◆ реалізація всіх повідомлень та елементів інтерфейсу українською мовою;
- ◆ забезпечення простого механізму інсталяції програмного забезпечення;
- ◆ забезпечення механізмів автоматичного оновлення версії клієнтського прикладного програмного забезпечення та структури локальної бази даних;

- ◆ наявність програмного модуля моніторингу передачі інформації та роботи клієнтського прикладного програмного забезпечення;

- ◆ використання моделі передачі даних, що дозволяє задіяти резервні канали передачі даних (ftp, e-mail).

Алгоритмічно-програмна структура прикладного програмного забезпечення повинна реалізувати комплекс типових процедур обробки інформації виборчих та референдумних процесів, а саме:

- ◆ формування та ведення загальносистемних довідників і кодифікаторів Системи;

- ◆ формування інформації про суб'єкти та об'єкти виборчого і референдумного процесів;

- ◆ інтерактивна та пакетна перевірка інформації за типовим переліком значень та правил;

- ◆ обмін інформації між базами даних виборчих комісій, комісій з референдуму;

- ◆ розрахунки, формування та друк типового переліку регламентованих звітів за інформацією баз даних;

- ◆ відображення інформації у вигляді графіків, діаграм за типовим набором варіантів, а також оперативної (попередньої) інформації про результати виборів, референдуму в країні, сформованої та макетованої у вигляді експрес-видання;

- ◆ формування статистичних звітів щодо функціонування телекомунікаційної підсистеми та процесу обміну інформацією між базами даних виборчих комісій, комісій з референдуму;

- ◆ публікація інформації засобами Web-ресурсу внутрішнього призначення та у глобальній інформаційній мережі Internet у реальному часі та в псевдо-динамічному режимі під час пікових навантажень Web-серверу.

Типізація структур даних та процесів їх обробки є основою типової структури бази даних та програмного забезпечення обробки інформації для різних типів та видів виборів, референдумів. Разом з тим, через постійні зміни виборчого та референдумного законодавства для кожного типу і виду виборів, референдумів і навіть для окремого типу, але в інший проміжок часу, треба допрацьовувати спеціалізовані програмні блоки, що в процесі обробки та накопичення інформації алгоритмічно підтримують відповідний закон про

вибори чи референдум. Виходячи з цього, накопичені дані та спеціалізовані блоки, що підтримують відповідний закон про вибори чи референдум, повинні утворювати базу знань. Це положення є визначальним при розробці алгоритмів прикладного програмного забезпечення.

Єдине прикладне програмне забезпечення також призначене для інформаційно-аналітичного забезпечення точної роботи системи комісій, а саме:

- ◆ забезпечення належного документообігу (проходження та опрацювання документів, рішень комісій та контроль виконання доручень керівництва Центральної виборчої комісії);

- ◆ ведення бухгалтерського обліку;
- ◆ ведення кадрового обліку;
- ◆ ведення електронних банківських розрахунків;
- ◆ формування бюджетних пропозицій та управління виділеними на виборчу чи референдумну кампанію фінансовими ресурсами;

- ◆ зниження поточних витрат за окремими напрямками діяльності комісій тощо.

Для вирішення цих проблем має належним чином функціонувати телекомунікаційна підсистема, локальні мережі комісій, відповідне програмне забезпечення та ефективні засоби захисту мережі від несанкціонованого доступу.

До переліку технологічних функцій Системи, які необхідно реалізувати, входять:

- ◆ забезпечення безпеки даних;
- ◆ збереження даних;
- ◆ відновлення даних;
- ◆ обмін даними між базами даних за допомогою телекомунікаційної підсистеми;

- ◆ приймання, підготовка та передача даних до інших систем;

- ◆ підготовка інформації для публікації засобами Web-ресурсу;

- ◆ підготовка інформації для експрес-видання та інформаційно-аналітичних видань після завершення виборчої чи референдумної кампанії, вісника Центральної виборчої комісії тощо.

6.5. Пристосування, розвиток та модернізація

про- грамно-технічного комплексу Системи

Для показника пристосування до можливих змін процесів та методів управління Системою існують такі вимоги:

- ◆ Система повинна допускати можливі зміни в кількості (як у бік збільшення, так і в бік зменшення) вузлів обробки інформації при одночасному збереженні одного центрального вузла;
- ◆ Система повинна допускати можливі зміни в певних маршрутах ієрархічної структури відповідно до структурних змін щодо функцій виборчих комісій, комісій з референдуму різних рівнів;
- ◆ бази даних вузлів обробки інформації повинні бути розраховані на можливе збільшення обсягів інформації відповідно до прогнозів змін інформаційних ресурсів;
- ◆ Система повинна допускати можливі зміни в структурі баз даних (збільшення або зменшення кількості та складу їх атрибутів);
- ◆ Система повинна допускати можливі зміни щодо форми та порядку отримання первинної інформації;
- ◆ засоби адміністрування Системи повинні допускати можливі зміни адміністраторів вузлів обробки інформації (відповідно до можливих організаційних змін без суттєвих змін та затримок у функціонуванні самої Системи);
- ◆ інформаційно-довідковий сервіс Системи повинен передбачати можливе поступове збільшення кількості користувачів, які звертаються до Системи за довідками про роботу Центральної виборчої комісії, системи комісій нижчого рівня.

6.6. Надійність програмно-технічного комплексу Системи

Система одночасно належить до класу систем реального часу і до класу «критичних»* систем. Тому при розробці та реалізації технічного проекту особлива увага повинна приділятися забезпеченню надійності функціонування програмно-технічного комплексу Системи.

* Під терміном «критичності» слід розуміти необхідність отримувати інформацію протягом деякого, досить невеликого проміжку часу.

Надійність функціонування Системи забезпечується надійністю технічних та обчислювальних засобів, засобів зв'язку та енергозабезпечення, спеціальними засобами збереження та захисту інформації, у тому числі розміщеної в банках даних, а також реалізацією спеціальної програми забезпечення надійності, що розробляється на етапі технічного проектування Системи.

Показники надійності технічних засобів і обладнання повинні відповідати технічним умовам на них.

6.7. Діагностика програмно-технічного (комплексу засобів автоматизації) комплексу Системи

Повинні бути реалізовані два основні режими діагностування:

- ◆ локальний, що забезпечує перевірку функціонування програмно-технічного комплексу (комплексу засобів автоматизації), а в разі відмови – з локалізацією пошкоджень;

- ◆ комплексний, що забезпечує перевірку правильності функціонування програмно-технічного комплексу з реєстрацією результатів тестування.

У локальному режимі діагностування виконується з переведенням програмно-технічного комплексу в режим тестування.

Оскільки діагностування в комплексному режимі не повинно порушувати функціонування програмно-технічного комплексу, воно може здійснюватися лише до зміни часових показників виконання прикладних процесів. При цьому має бути передбачено виведення діагностичних повідомлень, що спростить локалізацію місць відмови та причин порушення функціонування програмно-технічного комплексу.

Контроль за правильністю виконання автоматизованих функцій повинен здійснюватися за допомогою протокольних засобів і засобів діагностування, реалізованих як прикладні процеси.

6.8. Стандартизація та патентна захищеність

Створення та експлуатація Системи мають відповідати

правовій та методичній базі в Україні щодо розробки та використання автоматизованих систем.

У разі відсутності вітчизняних нормативних документів, що регламентують окремі питання, можуть використовуватись норми діючих міжнародних стандартів з обов'язковим поясненням причини використання певного стандарту в документації на Систему.

Документація розробляється згідно з вимогами РД50-34.698-90.

Усі програмні засоби, що використовуються для створення і функціонування, повинні бути ліцензійно чистими. Це положення стосується як програмного забезпечення, що використовуються при функціонуванні Системи (операційна система, система управління базами даних тощо), так і програмного забезпечення, що використовується для розробки прикладного програмного забезпечення (редактори текстів, компілятори тощо).

При розробці та подальшій модифікації прикладного програмного забезпечення між Замовником та Виконавцем урегулюється всі питання щодо захисту авторських та майнових прав стосовно кінцевого продукту.

6.9. Вимоги до допустимих площ для розміщення персоналу й технічних засобів Системи, параметри мереж енергозабезпечення

Створення та експлуатація Системи повинна відповідати санітарним нормам щодо розробки та використання автоматизованих систем.

У разі відсутності вітчизняних нормативних документів, що регламентують окремі питання, можуть використовуватись норми діючих міжнародних стандартів з обов'язковим поясненням причини використання певного стандарту в документації на Систему.

Для технічних працівників, операторів та адміністраторів інформаційних мереж та комп'ютерних робочих станцій виділяються окремі приміщення площею, що відповідає санітарним нормам, встановленим для роботи з обчислювальною технікою.

Згідно з законодавством України про вибори і рефе-

рендуми та іншими нормативно-розпорядчими актами забезпечити персонал і технічні засоби Системи необхідними приміщеннями повинні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

7. Забезпечення цілісності інформаційних ресурсів та захист інформації від несанкціонованого доступу

Захист інформації — це сукупність організаційно-правових і програмно-технічних засобів, а також норм та правил їх використання для забезпечення неможливості псування, спотворення або знищення інформації, несанкціонованого доступу до неї сторонніх користувачів.

Метою системи захисту інформації є забезпечення режимів функціонування Системи, при яких виключаються можливості несанкціонованого доступу, використання не за призначенням та порушення цілісності інформації, яка знаходиться в базах даних Системи.

Засоби захисту інформації від несанкціонованого доступу повинні забезпечити обробку конфіденційної інформації.

Правову основу створення системи захисту становлять вимоги Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах».

Інформаційна безпека системи забезпечується відповідно до норм Стандарту ISO 7498-2.

Захист інформації здійснюється на таких принципах:

- ◆ безперервність процесу захисту, тобто забезпечення захисту інформації від несанкціонованого доступу протягом усього часу функціонування системи;

- ◆ керованість процесу захисту, тобто забезпечення оперативних режимів контролю виконання правил доступу до системи та прийняття відповідних рішень у разі їх порушення;

- ◆ комплексне використання засобів та методів захисту інформації від несанкціонованого доступу, тобто спільне

використання технічних, програмних та організаційних засобів захисту, а також відповідних правил доступу до інформації.

Система захисту інформації від несанкціонованого доступу повинна виконувати такі функції:

- ◆ ідентифікація операторів мережі та захист параметрів ідентифікації абонентів і параметрів, що характеризують повноваження операторів залежно від правил доступу до баз даних;

- ◆ реалізація розмежування доступу до ресурсів та процесів у Системі, забезпечення цілісності інформаційних ресурсів;

- ◆ захист носіїв інформації від несанкціонованого доступу;

- ◆ забезпечення функцій адміністрування в системі захисту інформації від несанкціонованого доступу;

- ◆ захист від комп'ютерних «вірусів», «закладок».

На рівні вузлів мережі обміну інформації відповідна система захисту інформації має забезпечувати:

- ◆ контроль за потоками інформації та її розподілом;

- ◆ надійну взаємну ідентифікацію вузлів мережі;

- ◆ захист від можливості імітації роботи вузла навіть за наявності у зловмисника будь-якого часткового обсягу ідентифікаційної інформації.

На рівні каналів зв'язку між вузлами глобальної мережі зазначена система захисту має забезпечувати конфіденційність інформації та її цілісність шляхом:

- ◆ шифрування трафіка;

- ◆ ідентифікації абонентів;

- ◆ автентифікації абонентів захищених мереж;

- ◆ доступу за паролем та часом.

На рівні автоматизованих робочих місць система захисту інформації має забезпечувати:

- ◆ криптографічний захист інформації в процесі підготовки її для окремого зберігання і передачі каналами зв'язку;

- ◆ автентифікацію абонентів мережі та захист параметрів автентифікації та ідентифікації;

- ◆ контроль достовірності повідомлень та їх походження, цифровий підпис;

- ◆ реалізацію криптографічного захисту баз даних і розмежування доступу до об'єднаних ресурсів.

Для забезпечення виконання системою захисту своїх функцій Виконавцем має бути запропонований комплекс адміністративних заходів для забезпечення відповідних ви-мог до надійності приміщень, навчання персоналу та регламентації його діяльності.

7.1. Зберігання інформації в аварійних ситуаціях

У разі виникнення екстремальних ситуацій, зокрема, пожежі, затоплення приміщень, у яких знаходяться засоби зберігання інформації, або руйнування будівель, у яких розташовані окремі вузли Системи, внаслідок можливої диверсії та інших непередбачуваних ситуацій необхідно передбачити можливість зберігання інформації.

Виходячи з цього, слід забезпечити дотримання таких вимог:

- ◆ наявність кількох резервних копій та архівів інформації, які слід зберігати в різних приміщеннях чи будівлях, якщо таке можливо;

- ◆ зберігання резервних копій та архівів у спеціально пристосованих приміщеннях чи сейфах, які задовольняють необхідним вимогам міцності та вогнестійкості;

- ◆ усі приміщення і засоби зберігання резервних копій та архівів повинні бути атестовані та мати про це відповідний документ.

8. Організаційно-методичне та кадрове забезпечення впровадження та функціонування Системи

8.1. Організаційне забезпечення

Організаційне забезпечення будується як комплекс рішень, що регламентують дії персоналу в умовах функціонування Системи.

Для координації дій персоналу розробляється Регламент робіт на базі використання можливостей Системи.

Організаційна взаємодія персоналу з Системою повин-

на передбачати внесення доповнень до діючих посадових інструкцій. Доповнення до посадових інструкцій формуються на основі вимог до кожної категорії персоналу та функціонального призначення засобів Системи.

Вимоги до адміністратора Системи (системного адміністратора) передбачають:

- ◆ організацію (разом з іншими спеціалістами) встановлення і налагодження комп'ютерних засобів, локальної мережі та програмного забезпечення;
- ◆ встановлення прав доступу до засобів і функцій для різних категорій користувачів та обслуговуючого персоналу;
- ◆ організацію (за допомогою спеціаліста служби захисту та інформаційної безпеки) формування ключів захисту;
- ◆ встановлення та зміну паролів користувачів Системи; внесення змін (разом з оператором Системи) у поточну базу даних; підготовку копій бази даних та ведення архівів; координацію та взаємодію між усіма користувачами і операторами; вивчення та узагальнення практики роботи користувачів; розробку інструкцій для користувачів;
- ◆ організацію процесу навчання користувачів Системи і обслуговуючого персоналу на етапі супроводу.

Вимоги до спеціаліста служби захисту та інформаційної безпеки передбачають:

- ◆ встановлення (разом з адміністратором Системи) засобів захисту інформації від несанкціонованого доступу;
- ◆ організацію та підтримку функціонування засобів захисту інформації;
- ◆ внесення пропозицій щодо вдосконалення організації захисту бази даних і програмних засобів;
- ◆ аналіз зафіксованих спроб та ліквідацію наслідків (разом з адміністратором Системи) несанкціонованого доступу до інформації або засобів захисту;
- ◆ періодичну перевірку засобів захисту інформації від несанкціонованого доступу до організаційних та технічних засобів інформаційної безпеки.

Обов'язки спеціаліста з технічного обслуговування обладнання Системи передбачають:

- ◆ підтримку нормального функціонування технічних засобів;

- ◆ аналіз та прийняття відповідних рішень (у межах своїх повноважень) у разі виникнення помилкових ситуацій при експлуатації технічних засобів;

- ◆ виконання профілактичних та ремонтних робіт щодо технічних засобів;

- ◆ взаємодію з адміністратором Системи та прийняття відповідних рішень щодо внесення можливих змін до складу технічних засобів.

Обов'язки оператора Системи передбачають:

- ◆ початкове завантаження Системи та її повторне завантаження в разі виникнення позаштатних ситуацій, якщо подальше функціонування Системи в такому режимі неможливе;

- ◆ контроль за роботою Системи та оперативна взаємодія із системою для встановлення оптимальних режимів обробки даних;

- ◆ виконання оперативних функцій відповідно до вимог адміністратора Системи;

- ◆ допомогу користувачам Системи.

Обов'язки системного програміста передбачають:

- ◆ підтримку нормального функціонування програмних засобів;

- ◆ аналіз та прийняття відповідних рішень (у межах своїх повноважень) у разі допущення помилок при експлуатації програмних засобів;

- ◆ підтримку різних версій програмного забезпечення та виконання функцій зміни конфігурації Системи (в межах своїх повноважень);

- ◆ взаємодію з адміністратором Системи та прийняття відповідних рішень щодо внесення можливих змін до складу програмних засобів.

Для регламентації та узгодження взаємодії окремих вузлів необхідно розробити відповідні організаційні механізми. Виконання найважливіших функцій підтверджується відповідними розпорядчими документами (наказами, протоколами, розпорядженнями тощо). Зокрема, до таких належать:

- ◆ усі функції, що впливають на рівень захисту інформації (формування та розподіл ключів захисту, надання певних повноважень окремим особам, встановлення правил доступу до інформації тощо);

◆ усі функції, що можуть спричинити порушення цілісності поточної бази даних (занесення нових даних, заміна існуючої інформації тощо).

8.2. Методичне забезпечення

Для забезпечення коректної роботи Системи має бути розроблена методична документація, що охоплює такі питання:

- ◆ режим роботи;
- ◆ правила формування складу обслуговуючого персоналу Системи та користувачів, їх можливостей щодо використання Системи, робочих змін;
- ◆ штатні та позаштатні ситуації при експлуатації Системи та дії користувачів і обслуговуючого персоналу в конкретних ситуаціях;
- ◆ правила обробки інформації в Системі;
- ◆ правила ведення копій та архівів інформації;
- ◆ забезпечення підтримки функціонування та адміністрування комп'ютерної мережі Системи;
- ◆ використання можливостей допоміжного програмного забезпечення (утиліт)* щодо підтримки функціонування основних функцій Системи;
- ◆ забезпечення підтримки обладнання Системи в робочому стані;
- ◆ правила експлуатації робочих місць;
- ◆ вимоги до формування експлуатаційної документації, порядку її затвердження та внесення змін.

8.2. Кадрове забезпечення

Для розробки, успішного впровадження та подальшого розвитку Системи Центральна виборча комісія повинна бути забезпечена кваліфікованими кадрами, склад яких формується за принципами мінімальної кількості обслуговуючого персоналу, що залучається до реалізації інформаційно-аналітичних процесів, обслуговування виборів і референдумів та належного забезпечення функціонування під-

* Утиліти – це окремий програмний засіб, призначений для виконання однієї функції або дуже вузького набору функцій.

систем.

Склад персоналу формується відповідно до вимог щодо супроводу та технічного обслуговування Системи. Кваліфікація персоналу визначається згідно з вимогами щодо організаційного, технічного та програмного забезпечення Системи.

До складу персоналу повинні входити фахівці за такими напрямками:

- ◆ адміністрування Системи;
- ◆ адміністрування баз та банків даних Системи;
- ◆ адміністрування телекомунікаційної системи Комісії та зв'язку із виборчими комісіями, комісіями з референдуму (дільницями для голосування);
- ◆ програмування;
- ◆ технічного забезпечення;
- ◆ технічного захисту інформації;
- ◆ адміністрування Web-ресурсу Комісії щодо виборчих та референдумних процесів ;
- ◆ організаційно-методичного інформаційного супроводу відповідних баз даних та банків даних;
- ◆ аналітичної обробки інформації відповідних баз даних та банків даних;
- ◆ оператор Системи.

Функціональні права та обов'язки відповідальних організаційних структур або посадових осіб Секретаріату Комісії повинні повною мірою відобразитися у відповідних положеннях структурного підрозділу або посадової інструкції.

Фахівці, які входять до інженерно-технічного складу, повинні мати вищу технічну освіту, спеціалізуватися в галузях ІТ-технологій та мати досвід роботи з аналогічними системами.

Оператори можуть мати вищу або середню освіту і відповідний досвід роботи з формування інформації засобами автоматизованих систем.

Обслуговуючий персонал та кінцеві користувачі Системи повинні пройти загальний курс навчання роботи з Системою з інформаційного, методичного та організаційного забезпечення Системи в цілому та спеціальний курс навчання із загальносистемного програмного забезпечення, а також додаткових конкретних розділів.

Обслуговуючий персонал та категорія користувачів,

яким надається право вводу або коригування інформації в базах даних, зобов'язані пройти поглиблений курс навчання, успішно скласти іспити з розв'язанням контрольних задач та отримати сертифікат Виконавця.

Склад, чисельність та програмне навчання кожної категорії спеціалістів обумовлені конкретними режимами та умовами функціонування (інтервали роботи Системи, кількість змін обслуговуючого персоналу, наявність та умови угоди на технічне обслуговування зі сторонньою організацією тощо) і визначаються на етапі впровадження Системи.

Під час підготовки та проведення виборчої чи референдумної кампанії кількість обслуговуючого персоналу Системи може збільшуватися за рахунок додатково залучених спеціалістів на умовах трудової угоди.

Дозволяється в окремих випадках (для зменшення витрат на експлуатацію Системи) сумісництво кількох категорій персоналу. Навчання проводить Виконавець до впровадження Системи. Після впровадження, у разі необхідності, навчання проводиться за ініціативою Замовника (наприклад, при заміні персоналу).

Виконавець Системи повинен надати нормативи кількості обслуговуючого персоналу з урахуванням розвитку та перспектив модернізації Системи.

9. Порядок контролю та приймання Системи

9.1. Склад, обсяг та методи випробувань

Методика та програма приймальних випробувань Системи формуються на основі цього Технічного завдання та (при необхідності) часткових технічних завдань на розробку окремих складових Системи.

Головний принцип формування методики та програми приймальних випробувань – це наявність сукупності тестів та перевірок, які підтверджують виконання всіх основних вимог, викладених у цьому Технічному завданні.

Головним критерієм успішного завершення програми приймальних випробувань є позитивний результат кожного тесту чи перевірки.

Склад тестів та перевірок формується Виконавцем та Замовником спільно.

Методика приймальних випробувань формується шляхом проведення таких перевірок:

- ◆ усіх компонентів Системи;
- ◆ усіх видів забезпечення Системи;
- ◆ складу документації на Систему;
- ◆ дій персоналу при роботі із Системою та виконання процедур супроводу і технічного обслуговування.

Додатковими принципами при формуванні методики та програми випробувань є вимоги перевірки Системи в цілому, її компонентів та видів забезпечення відповідно до нормативно-правової бази.

9.2. Вимоги щодо приймання робіт

Методика та програма приймальних випробувань узгоджуються і затверджуються Замовником та Виконавцем не пізніше ніж за один місяць до початку дослідної експлуатації.

Приймання робіт проводить комісія, склад якої формується та затверджується Замовником не пізніше ніж за 15 днів до початку випробувань.

Випробування проводяться на випробувальному стенді Системи, який знаходиться на виробничих площах Замовника.

Відповідно до вимог цього Технічного завдання приймальна комісія повинна ознайомитися із:

- ◆ затвердженою програмою випробувань;
- ◆ повним комплектом документації на Систему;
- ◆ засобами та видами забезпечення Системи;
- ◆ документами, що підтверджують ліцензійну чистоту придбаного програмного забезпечення.

Перевірки потребують:

- ◆ технічні засоби Системи;
- ◆ програмне забезпечення Системи;
- ◆ бази даних та методи підтримки їх функціонування;
- ◆ організаційне забезпечення;
- ◆ засоби технічного захисту інформації та обмеження доступу;
- ◆ технічна та експлуатаційна документація.

Результати тестів та перевірок згідно з програмою випробувань відображаються у протоколах випробувань.

За наявності позитивних результатів виконання тестів та перевірок програмні засоби переносяться на реальну Систему та після позитивного здійснення цієї операції формується акт приймання Системи, який затверджується всіма членами приймальної комісії.

10. Вимоги до документації на Систему

Комплект документації на Систему містить:

- ◆ загальний опис Системи;
- ◆ опис програмного комплексу;
- ◆ керівництво адміністратора Системи;
- ◆ керівництво адміністратора баз даних Системи;
- ◆ керівництво користувача програмного комплексу;
- ◆ тексти програм з відповідними коментарями та інструкцією компіляції виконуючих модулів;
- ◆ програма та методика приймальних випробувань;
- ◆ паспорт Системи;
- ◆ технологічні інструкції для експлуатації Системи.

Усі документи готуються Виконавцем на магнітних носіях інформації, що передаються Замовнику. Документи складаються відповідно до нормативно-методичної бази, що регламентує вимоги до підготовки документів для автоматизованих систем. Виконавець готує кілька примірників кожного документа (не менше трьох) на паперових носіях, які затверджуються Замовником. Серед цих примірників Замовник та Виконавець визначають контрольні примірники, які передаються Замовнику на постійне зберігання.

До складу методичної документації входять документи, що висвітлюють питання щодо захисту інформації від несанкціонованого доступу. Зокрема, необхідно регламентувати дії персоналу Системи під час виявлення:

- ◆ спроб несанкціонованого доступу до Системи;
- ◆ в процесі експлуатації відповідних режимів роботи, якщо виникає можливість несанкціонованого доступу до Системи;
- ◆ фактів порушення правил розмежування доступу до інформації та несанкціонованого використання ресурсів і процесів Системи;
- ◆ наслідків несанкціонованого доступу в ситуаціях, не передбачених при проектуванні Системи;

- ◆ порушення цілісності Системи внаслідок негативного впливу комп'ютерних вірусів;
- ◆ пошкодженнях магнітних носіїв інформації;
- ◆ порушень в організаційних засобах захисту інформації (несанкціонований доступ до приміщень, пошкодження си-гналізації тощо).

Документація, що входить до складу програмно-технічного забезпечення, повинна бути достатньою для супроводу та подальшої модифікації програмного забезпечення, висвітлювати питання інсталяції та налагоджування цього програмного забезпечення, процедури роботи з ним, дії персоналу в позаштатних ситуаціях.

11. Склад та зміст робіт щодо розвитку Системи

Етапи, склад та зміст робіт з розвитку Системи повинні відповідати вимогам ГОСТ 24.601 [92] та ГОСТ 34.201 [91].

Етапи розвитку Системи включають також одночасну розробку часткових технічних завдань на підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму», «Вдосконалення WEB-ресурсу Центральної виборчої комісії», «Документобіг», «Кадри», уточнення часткових технічних завдань підсистеми «Політичні партії в Україні» та на інші підсистеми, структура і перелік яких визначаються розділом 5 нової редакції Концепції ЄДАІАС «Вибори».

Орієнтовні строки виконання етапів робіт визначаються Планом заходів Центральної виборчої комісії щодо реалізації Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», затвердженого постановою Центральної виборчої комісії № 42 від 28 травня 2003 року, документами Комісії, що забезпечують розвиток Системи.

Під час розробки ескізного проекту відповідно до вимог ГОСТ 24.601 одночасно складається перелік існуючих програмних модулів, які слід або повністю переробляти модифікувати, або розвивати, а також перелік модулів, які необхідно створювати з відповідним науково-технічним обґрунтуванням.

Верховна Рада України 18 березня, 25 березня та 6 квітня 2004 року прийняла нову редакцію законів України

[9,7,11], що врегульовують питання організації підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Аналіз закладених в цих законах України процедур з підготовки та проведення зазначених вище виборів, що наведений у відповідній порівняльній таблиці (Додаток 3) цілком підтвердив висновки авторів стосовно позитивної тенденції вдосконалення виборчого законодавства України в напрямі подальшої уніфікації процедур з підготовки та проведення виборів в Україні. Цей аналіз повністю підтвердив справедливість концептуальних і реалізаційних положень та тверджень авторів цієї роботи щодо шляхів подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні (ЄДАІАС «Вибори»). Він також підтвердив вірність запропонованої структури бази даних, реєстру програмних модулів Системи та вибору базового системного програмного забезпечення.

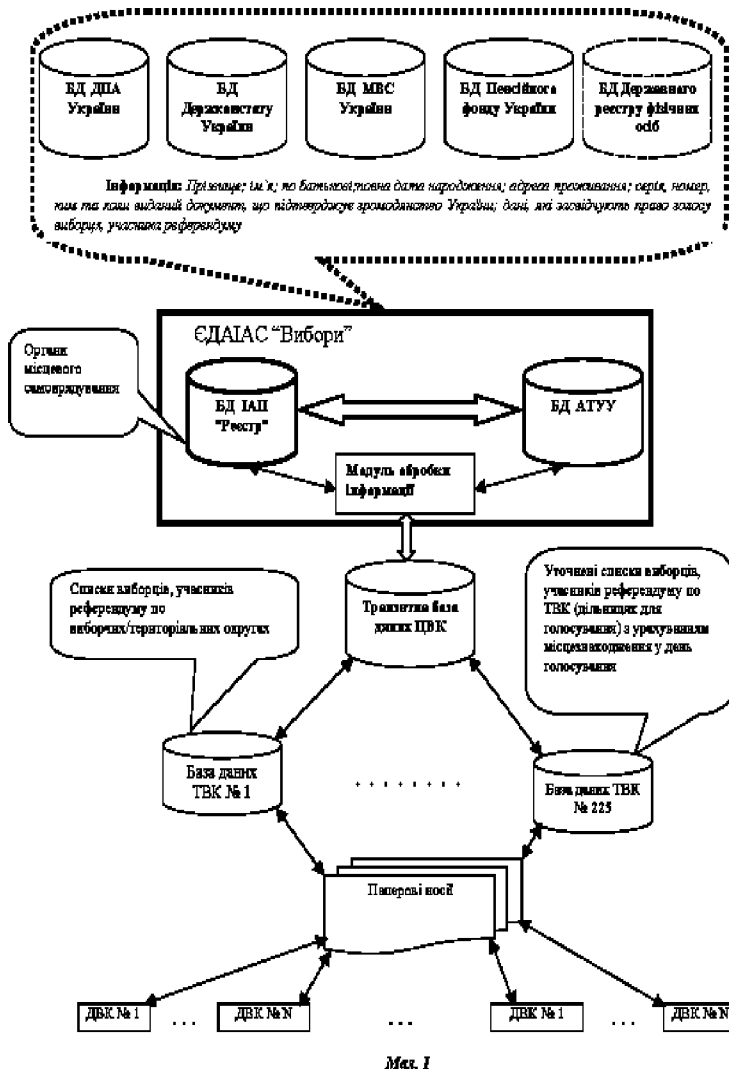
* * *

4.7. Основні вимоги до розробки підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму»

Питання необхідності розробки та впровадження Реєстру виборців, учасників референдуму, можливі шляхи реалізації його створення з орієнтацією на широке застосування засобів автоматизації досить повно розглянуто у роботах авторів [99-101, 104-106, 120].

Необхідно відмітити, що на час підготовки та публікування зазначених робіт не було означено перспективи створення в Україні Державного реєстру фізичних осіб (Реєстру фізичних осіб). Не були відомі шляхи та строки його створення, не був визначений відповідальний центральний орган державної влади за його створення та ведення. Однак, вже були відомі проекти Законів України «Про Єдиний реєстр персональних даних» (реєстраційний номер 4002 від 17.07.2003 року), «Про реєстрацію фізичних осіб в Україні» (реєстраційний номер 4368 від 12.11.2003 року) та

Принципова схема організації та ведення бази даних ІАП "Реєстр"

Мес. 1

Події, які розгорнулися в країні у зв'язку з виборами міського голови міста Мукачево Закарпатської області, позиція багатьох народних депутатів України, політиків і політологів України, потенційних суб'єктів виборчого процесу, а також застереження Ради Європи та її інституцій стосовно порушень в організації та проведенні виборів в Україні, незалежно від їх типів та видів, особливо в частині складання списків виборців, лише підкреслили правильність і актуальність обраного на той час шляху.

Сьогодні ситуація в даному питанні, у зв'язку із підписанням Президентом України 30 квітня 2004 року Указу «Про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб» [39], кардинально змінилася.

Відповідно до даного Указу Президента України визначено відповідальний центральний державний орган за створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб в Україні – Міністерство внутрішніх справ України та строки його створення (до 1 липня 2004 року).

Крім того, цим же Указом Президента України утворено Міжвідомчу комісію для координації робіт зі створення та функціонування Єдиного державного реєстру фізичних осіб.

Таким чином Реєстр виборців, учасників референдуму необхідно однозначно розглядати як похідний від Єдиного державного реєстру фізичних осіб.

Далі процедура складання списків виборців, учасників референдуму може здійснюватися за двома варіантами в залежності від структури організації бази даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб – розподіленої або централізованої та волі законодавця.

Перший варіант. База даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб – розподілена (є найбільш вірогідною і доцільною організацією бази даних). У цьому випадку логічним буде, коли на запит територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму місцевий орган Міністерства внутрішніх справ України за допомогою програмно-інструментальних засобів Єдиного державного реєстру фізичних осіб готує списки виборців, учасників референдуму по кожній дільниці для голосування на підвідомчій йому адміністративній території відповідно до вимог законодавства України про вибори і референдуми і передає їх або територіальній виборчій комісії, або відповідній комісії з ре-

ферендуму, або безпосередньо дільничній комісії (що було б кращим варіантом). Далі зі списками виборців, учасників референдуму працюють дільничні комісії відповідно до вимог чинного законодавства України про вибори та референдуми.

Другий варіант. База даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб – централізована (найменш вірогідна організація бази даних). У цьому випадку Центральна виборча комісія засобами Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» може підготувати та передати територіальним виборчим комісіям електронні версії списків виборців по кожній дільниці для голосування для наступної їх роздрукування та передачі на паперових носіях відповідним дільницям для голосування. Цей варіант не самий оптимальний, оскільки існує вірогідність значної кількості помилок і неточностей у списках, але теоретично він можливий.

Однак у будь-якому разі, у зв'язку з тим, що Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система «Вибори» є «Системою, що обслуговує процес», і структура її бази даних, інформаційно-аналітичні можливості повинні враховувати особливості всіх типів і видів виборів і референдумів в Україні, до складу Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» обов'язково повинна входити підсистема «Реєстр виборців, учасників референдуму» як її вагома складова.

Автори цієї роботи, базуючись на положеннях запропонованого вище проекту Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», пропонують для розгляду наступні технічні вимоги до підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму» у вигляді проекту часткового технічного завдання на розробку відповідного технічного проекту.

Проект

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на розробку техноробочого проекту підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму» Єдиної державної інформаційно-аналітичної системи «Вибори»

1. Загальні положення

Цей документ є частковим технічним завданням на створення інформаційно-аналітичної підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму» у складі Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (далі – ІАП «Реєстр») відповідно до Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

Це часткове технічне завдання є документом, що деталізує положення і вимоги програмного модуля «Виборець, учасник референдуму» (7) розділу 4 Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», а також вимоги розділу I. Загальні положення названого ТЗ.

Нормативно-правовою базою для створення ІАП «Реєстр» є Конституція України, Закони України «Про Центральну виборчу комісію», «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори депутатів Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування», Указ Президента України №500 від 30 квітня 2004 р. «Про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб», інші акти законодавства, Концепція Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», затверджена Центральною виборчою комісією, Технічне завдання на розвиток ЄДАІАС «Вибори» (у разі його затвердження).

Замовник: Центральна виборча комісія (далі – Комісія).

Головний виконавець роботи (далі – Виконавець) визначається Центральною виборчою комісією згідно вимог Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» при визначенні головного виконавця відповідного проекту щодо реалізації положень Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

Строки виконання робіт щодо створення ІАП «Реєстр» встановлюються відповідно до узгодженого календарного плану здійснення розробки Виконавцем роботи щодо реалізації положень Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», зокрема його розділу 11 «Склад та зміст робіт щодо розвитку Системи».

2. Призначення та мета розробки

Під час проведення виборів народних депутатів України 2002 року більш виразно, ніж при проведенні попередніх вибор-

чих кампаній та Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році виявились окремі чинники, що негативно впливали на такий важливий етап виборчого процесу як складання списків виборців, що є необхідною передумовою для організації виконання більш детальної виборчої процедури – реєстрації виборців. На відміну від попередніх виборів учасники виборчого процесу, офіційні спостерігачі, засоби масової інформації, громадськість більше уваги приділили всім стадіям процесу складання списків виборців, зокрема своєчасності передачі їх до дільничних виборчих комісій, уточненню списків виборців та достовірності відомостей, наведених у них.

Певною мірою увага до цього етапу виборчого процесу була посилена у зв'язку з прийняттям Конституційним Судом України Рішення № 15-рп/2001 від 14 листопада 2001 р. щодо визнання неконституційним Положення про паспортну службу органів внутрішніх справ у частині прописки (виписки), згідно з яким паспортна служба органів внутрішніх справ застосовувала, як загальне правило, дозвільний порядок вибору фізичною особою місця свого проживання.

Система реєстрації виборців, учасників референдуму тільки тоді може бути визнана задовільною, коли надасть можливість скласти повні та достовірні загальні списки виборців, учасників референдуму, до яких буде включено всіх повнолітніх громадян України, які відповідно до статті 70 Конституції України, мають право голосу за місцем їх постійного проживання, виключаючи їх подвійне включення до згаданих списків. Тобто система реєстрації виборців, учасників референдуму має забезпечити принципову вимогу виборчого та референдумного законодавства – виборець, учасник референдуму може використати свій голос тільки один раз і тільки на одній дільниці для голосування. Такі списки повинні містити достовірні відомості про виборців, учасників референдуму, передбачені законодавством України.

Вітчизняне законодавство про вибори та референдуми передбачає періодичне складання списків виборців, учасників референдуму шляхом обов'язкової (публічної або державної) реєстрації. Отже, відповідні органи, на які законом покладено складання загальних списків виборців, учасників референдуму зобов'язані включити до списку, тобто зареєструвати в якості виборця, учасника референдуму кожного громадянина України при досягненні ним 18-ти річного віку та при умові відсутності законних підстав для невключення його до такого списку.

З огляду на вищевикладене ІАП «Реєстр» призначена для створення в електронному вигляді Реєстру виборців, учасників референдуму України, до якого буде включено відомості щодо всіх повнолітніх громадян України, які мають право голосу відпо-

відно до статті 70 Конституції України.

Створення Реєстру виборців, учасників референдуму забезпечить під час підготовки та проведення виборів і референдумів:

- ◆ оптимальне визначення меж виборчих округів з урахуванням адміністративно–територіального устрою України та наявної чисельності виборців на день утворення виборчих округів;
- ◆ визначення меж діляниць для голосування з урахуванням адміністративно–територіального устрою України;
- ◆ складання повних та достовірних списків виборців/учасників референдуму;
- ◆ недопущення подвійного включення громадян до списку виборців/учасників референдуму;
- ◆ визначення необхідної кількості бюлетенів, відкріпних посвідчень, кабін для голосування та скриньок;
- ◆ більш точні розрахунки щодо матеріально–технічного та фінансового забезпечення територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму;
- ◆ аналіз складу виборців/учасників референдуму за віком, статтю та іншими показниками, що містяться в базі даних ІАП «Реєстр» у межах будь–якої адміністративно–територіальної одиниці України.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання щодо створення:

- ◆ структури баз даних – центральної, транзитної та локальної рівня територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму;
- ◆ програмних модулів конвертації інформації до центральної бази даних Реєстру виборців, учасників референдуму з баз даних до місцевих органів Міністерства внутрішніх справ, що ведуть Єдиний державний реєстр фізичних осіб;
- ◆ модулів прикладного програмного забезпечення інтерфейсу користувача для супроводження центральної бази даних та локальної бази даних рівня територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму;
- ◆ модулів прикладного програмного забезпечення для отримання списків виборців, учасників референдуму та інших інформаційних звітів за інформацією, що введена до баз даних ІАП «Реєстр»;
- ◆ структури бази даних АТО відповідно до адміністративно–територіального поділу України;
- ◆ програмних модулів конвертації та встановлення взаємної відповідності між інформацією баз даних адміністративно–територіального поділу Державного комітету статистики України та ІАП «Реєстр»;

- ◆ сегменту WEB-сайту Центральної виборчої комісії України з інформацією з бази даних ІАП «Реєстр»;

- ◆ інформаційної взаємної відповідності між Реєстром виборців, учасників референдуму та інформаційно-аналітичними системами Центральної виборчої комісії, що використовуються під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України та всеукраїнських референдумів, відповідно до розділу 4. Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

3. Вихідні дані для розробки

Інформаційна структура бази даних про виборців, учасників референдуму повинна базуватися на вимогах чинного законодавства України до списків виборців, учасників референдуму при підготовці та проведенні будь-якого типу та виду виборів чи референдуму. У загальному плані інформаційна структура бази даних «Реєстр виборців, учасників референдуму» повинна містити наступну інформацію про громадянина України, що має право голосу відповідно до статті 70 Конституції України: прізвище, ім'я, по батькові; дату народження з вказівкою числа та місяця; громадянство України та з якого року; документ, який підтверджує громадянство України; адреса місця та час проживання або реєстрації місця проживання; документ, який засвідчує місце та час проживання або реєстрацію місця проживання; наявність непогашеної судимості; визначення та підстави визначення громадянина України недієспроможним.

Програмне забезпечення ЄДАІАС «Вибори» та структура бази даних про виборців, учасників референдуму повинна передбачати інформаційне супроводження її через Єдиний державний реєстр фізичних осіб, а також через територіальні системи обліку населення, місцеві реєстри виборців, учасників референдуму.

Таким чином, до бази даних «Реєстр виборців, учасників референдуму» обов'язково слід включати наступні реквізити: прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, адресу місця проживання.

Крім зазначених відомостей, база даних має містити реквізити особи, які підтверджують наявність громадянства України (факт проживання на даній території не є свідченням наявності громадянства України), а також дані, які засвідчують право голосу під час голосування з урахуванням вимог чинного законодавства.

До Реєстру виборців, учасників референдуму не повинні включатися особи, що втратили дієздатність, громадянство Укра-

їни, померлі.

База даних виборців, учасників референдуму повинна кореспондуватися з базою даних адміністративно-територіального устрою України, відповідних АТО.

База даних ІАП «Реєстр» на рівні обміну даних повинна взаємодіяти із базою даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб та відповідними базами даних територіальних установ Міністерства внутрішніх справ України.

Таким чином, **об'єктами автоматизації є:**

- ◆ електронний довідник адміністративно-територіального устрою України (близько 45 тис. населених пунктів);

- ◆ електронний довідник вулиць та будинків в населених пунктах України;

- ◆ перелік виборців, учасників референдуму України (близько 40 млн. осіб).

Перелік об'єктів автоматизації та їх ознаки визначаються:

- ◆ відомостями бази даних адміністративно-територіального устрою України Державного комітету статистики України;

- ◆ відомостями з баз даних органів державної влади (Державна податкова адміністрація України, Державний комітет статистики України, Міністерство внутрішніх справ України, Пенсійний фонд України тощо), що ведуть облік населення, його окремих категорій.

Відомості адміністративно-територіального устрою України Державного комітету статистики України містять:

- ◆ структуру коду та безпосередній код населеного пункту України;

- ◆ назву Автономної Республіки Крим, областей, районів, районів у містах, міст, сіл, селищ, селищ міського типу.

Відомості про вулиці, проспекти, бульвари та будинки в населених пунктах містять:

- ◆ код місця проживання;

- ◆ код населеного пункту України;

- ◆ назву вулиці, проспекту, бульвару тощо;

- ◆ системний код-позначку «вулиця», «проспект», «бульвар»

тощо;

- ◆ номер будинку.

Відомості про виборців, учасників референдуму містять:

- ◆ прізвище;

- ◆ ім'я;

- ◆ по батькові;

- ◆ прізвище, що використовувалося раніше;

- ◆ ім'я, що використовувалися раніше;
- ◆ по батькові, що використовувалося раніше;
- ◆ дата народження;
- ◆ дата смерті;
- ◆ місце народження;
- ◆ стать;
- ◆ дата реєстрації;
- ◆ адреса місця проживання (регіон, район, населений пункт, вулиця, будинок, квартира);
 - ◆ громадянство;
 - ◆ позначка про визнання громадянина судом недієздатним;
 - ◆ позначка про наявність у громадянина судимості за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

4. Технічні вимоги

Під час розробки ІАП «Реєстр» необхідно забезпечити виконання загальних технічних вимог, які викладені у Технічному завданні на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», та наступних.

4.1. Загальні вимоги

Інформація Реєстру виборців, учасників референдуму повинна бути розміщена в базі даних Єдиної державної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», використовуючи програмно-технічні ресурси Центральної виборчої комісії.

Інформаційна система Реєстру виборців, учасників референдуму повинна передбачати наявність функцій конвертації інформації з корпоративних баз даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб України, зберігання цієї інформації, передачу відповідної частини інформації до регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму і формування списків виборців, учасників референдуму та необхідних статистичних звітів під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнських і місцевих референдумів.

Інформаційна система передбачає дворівневу структуру:

- ◆ перший рівень (центральний) – рівень збору та зберігання інформації Центральної виборчої комісії;

♦ другий рівень (територіальний) – рівень отримання та зберігання інформації виборчих комісій (225 територіальних виборчих комісій під час виборів Президента України та народних депутатів України; близько 800 під час проведення всеукраїнських референдумів, місцевих виборів та місцевих референдумів) в регіональних представництвах Секретаріату Комісії.

4.2. Вимоги до розробки інформаційно-аналітичної підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму»

Розробка ІАП «Реєстр» базується на чинних законодавчих актах та відносинах співпраці і сприяння, що складаються згідно з вимогами виборчого законодавства між державними органами влади та системою виборчих комісій, комісій з референдуму під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнського референдуму, місцевих виборів і місцевих референдумів та у міжвиборчий період.

Розробка ІАП «Реєстр» зорієнтована на використання засобів обчислювальної техніки та комунікаційних компонентів Системи (засобів віддаленого зв'язку), що відповідають сучасним технічним вимогам, а також застосування автоматизованої технології формування бази даних Центральної виборчої комісії відповідно до вимог Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

4.3. Вимоги до функціональних характеристик бази даних

Структура бази даних ІАП «Реєстр» визначається з урахуванням потреб забезпечення оперативності та достовірності формування інформації з транзитних файлів баз даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб.

База даних повинна використовувати модель відкритого типу, що дозволяє динамічну взаємодію з іншими підсистемами, що використовуються Центральною виборчою комісією під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, всеукраїнських референдумів та місцевих референдумів. У базі даних має міститися облікова та довідкова інформація з питань підготовки списків виборців, учасників референдуму та інших статистичних звітів під час підготовки та проведення виборчих та референдумних кампаній в Україні.

Для опису схеми бази даних ІАП «Реєстр» використовується діаграма «об'єкт – відношення», в якій відображено класи об'єктів, список імен та атрибутів об'єктів, типи їх зв'язків.

В якості системи управління базами даних використовується та ж сама СУБД, що використовується в Єдиній державній автоматизованій інформаційно-аналітичній системі «Вибори». Структура бази даних за принципами побудови повинна бути повністю узгоджена з методами побудови баз даних Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

4.4. Вимоги до функціональних характеристик транзитної бази даних

Транзитна база даних ІАП «Реєстр» призначена для прийому-передачі інформації від центральної бази даних до локальної бази даних рівня регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, районних комісій з референдуму відповідно під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, всеукраїнських та місцевих референдумів.

Транзитна база даних виконує тільки технологічну функцію прийому-передачі інформації та знаходиться в локальній комп'ютерній мережі Центральної виборчої комісії і повинна відповідати вимогам Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори». Доступ до неї мають адміністратори локальної комп'ютерної мережі і баз даних Центральної виборчої комісії та оператори комп'ютерних робочих станцій з правом введення та отримання інформації, що обслуговують відповідні комісії не нижче районного рівня.

Транзитна база даних, у загальному плані, виконує наступні функції:

- ◆ накопичення первинної інформації щодо адміністративно-територіального поділу України та списків виборців, учасників референдуму для отримання її територіальними виборчими комісіями, відповідними комісіями з референдуму;
- ◆ накопичення скоригованої територіальними виборчими комісіями, відповідними комісіями з референдуму інформації щодо списків виборців, учасників референдуму в межах відповідної території;
- ◆ моніторинг динаміки отримання-передачі інформації з транзитної бази даних до локальних баз даних регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, відповідних комісій з референдуму.

4.5. Вимоги до функціональних характеристик локальної бази даних рівня регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму (не нижче районного рівня)

Локальна база даних рівня регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідних комісій з референдуму ІАП «Реєстр» призначена для отримання, обробки та передачі до транзитної бази даних інформації щодо списків виборців, учасників референдуму в межах регіону, виборчого округу, відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться на відповідній території.

Локальна база даних рівня територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму знаходиться в локальній комп'ютерній мережі на комп'ютерній робочій станції регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму. Доступ до неї мають адміністратор та оператори комп'ютерних робочих станцій регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму.

Локальна база даних ІАП «Реєстр» рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму виконує, у загальному плані, наступні функції:

- ◆ отримання інформації від транзитної бази даних про адміністративно-територіальний устрій України та списки виборців, учасників референдуму в межах території даного регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;

- ◆ обробки та оновлення інформації щодо списків виборців, учасників референдуму в межах території даного регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;

- ◆ передачі до транзитної бази даних оновленого списку виборців, учасників референдуму в межах території даного регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;

- ◆ зберігання інформації для отримання списків виборців, учасників референдуму та інших статистичних і аналітичних звітів.

В якості системи управління базами даних використовується СУБД, що визначена загальним Технічним завданням на розвиток Єдиної державної інформаційно-аналітичної системи «Виво-

ри». Структура бази даних за принципами побудови повинна бути повністю узгоджена з методами побудови баз даних Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

4.6. Вимоги до програмного забезпечення інформаційно-аналітичної підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму»

Програмне забезпечення ІАП «Реєстр» рівня Центральної виборчої комісії призначене для підтримки виконання таких функцій:

- ◆ конвертації інформації з транзитних файлів бази даних адміністративно-територіального устрою України Державного комітету статистики України;
- ◆ конвертації інформації з транзитних файлів корпоративних баз даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб України;
- ◆ встановлення відповідності інформації між корпоративними базами даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб та базою даних підсистеми «Реєстр виборців, учасників референдуму»;
- ◆ створення інтерфейсу користувача ІАП «Реєстр»;
- ◆ отримання звітів за інформацією бази даних ІАП «Реєстр»;
- ◆ формування пакетів передачі інформації до транзитної бази даних для подальшої її передачі до регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму.

Програмне забезпечення центрального комунікаційного вузла призначене для автоматичної передачі інформації у двосторонньому напрямі між центральною базою даних ІАП «Реєстр» та регіональними представництвами Секретаріату Комісії, територіальними виборчими комісіями, комісіями з референдуму з функціями моніторингу процесу транспортування цієї інформації.

Склад програмного забезпечення комунікаційного вузла Центральної виборчої комісії формується відповідно до вимог Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори».

Програмне забезпечення рівня регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму призначене для отримання-передачі інформації від Центральної виборчої комісії, корегування цієї інформації та формування списків виборців, учасників референдуму та інших статистичних і аналітичних довідок ІАП «Реєстр» в межах території

4.7. Додаткові вимоги

Передача в дослідну експлуатацію програмного забезпечення включає вимоги відповідно до Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», а також додаткові, а саме:

- ◆ встановлення центральної та транзитної бази даних, а також прикладного програмного забезпечення на серверах інформаційної комп'ютерної мережі Центральної виборчої комісії;
- ◆ встановлення локальної бази даних та прикладного програмного забезпечення рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму на тестовому комп'ютері Центральної виборчої комісії;
- ◆ настроювання параметрів зв'язку для доступу з тестового комп'ютера до транзитної бази даних;
- ◆ проведення тестів працездатності всього ланцюга приймання-передачі інформації і отримання списків виборців, учасників референдуму та інших статистичних звітів ІАП «Реєстр»;
- ◆ передача вхідних текстів прикладного програмного забезпечення та всіх необхідних програмних бібліотек і модулів до Центральної виборчої комісії з подальшою інсталяцією їх на комп'ютерному обладнанні Замовника;
- ◆ перенесення серверних та клієнтських застосувань на робочі сервери та комп'ютерні робочі станції працівниками Центральної виборчої комісії згідно з відповідними інструкціями, наданими Виконавцем.

5. Очікувані результати впровадження проекту

В результаті розробки та впровадження проекту створення ІАП «Реєстр» буде забезпечено наступне:

- ◆ створення центральної бази даних ІАП «Реєстр», інтегрованої з корпоративними базами даних Єдиного державного реєстру фізичних осіб;
- ◆ створення інструментарію передачі інформації про списки виборців, учасників референдуму до регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, всеукраїнських та місцевих референдумів;
- ◆ оновлення інформації про списки виборців, учасників референдуму територіальними виборчими комісіями, комісіями з

референдуму згідно інформацією місцевих органів державної виконавчої влади;

- ◆ формування списків виборців, учасників референдуму по дільницях для голосування;
- ◆ передача оновленої інформації до центральної бази даних ІАП «Реєстр» від регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму;
- ◆ формування статистичних та аналітичних звітів за інформацією з центральної та локальних баз даних регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій та відповідних комісій з референдуму;
- ◆ створення сегменту WEB-сайту Центральної виборчої комісії, регіональних представництв Секретаріату Комісії, з відкритою інформацією щодо окремих відомостей з бази даних ІАП «Реєстр».

6. Технічна документація

До складу технічної документації з виконання робіт щодо розробки проекту створення ІАП «Реєстр» належать:

- ◆ технічне завдання;
- ◆ керівництво системного адміністратора;
- ◆ керівництво адміністратора бази даних;
- ◆ керівництво системного програміста;
- ◆ керівництво користувача;
- ◆ методика проведення випробувань.

7. Строки виконання робіт

Строки виконання робіт щодо створення ІАП «Реєстр», включаючи розробку і затвердження технічного завдання та передачу підсистеми до дослідної експлуатації, не повинні перевищувати строків зазначених у Технічному завданні на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори». Орієнтовний склад та зміст розробки проекту створення ІАП «Реєстр» наведено нижче в таблиці 9.

Таблиця 9

Назва роботи	Очікувані результати
Формування структури центральної бази даних підсистеми "Реєстр виборців, учасників референдуму"	Структура бази даних
Формування структури транзитної бази даних	Структура бази даних
Формування структури локальної бази даних рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму	Структура бази даних
Встановлення центральної та транзитної бази даних на серверах в локальній комп'ютерній мережі Центральної виборчої комісії	Встановлені бази даних в локальній комп'ютерній мережі Центральної виборчої комісії
Встановлення бази даних рівня представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму на тестовій комп'ютерній робочій станції Центральної виборчої комісії	Встановлена база даних та інструкція щодо її встановлення на тестовому комп'ютері
Розробка та встановлення прикладного програмного забезпечення рівня Центральної виборчої комісії на серверах Центральної виборчої комісії	Встановлено прикладне програмне забезпечення рівня Центральної виборчої комісії
Розробка та встановлення програмного забезпечення транзитної бази даних	Встановлено програмне забезпечення транзитної бази даних
Розробка та встановлення на тестовому комп'ютері прикладного програмного забезпечення рівня представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму	Встановлено на тестовому комп'ютері прикладне програмне забезпечення рівня представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму
Розробка та встановлення програмного забезпечення формування сегменту WEB-сайту Центральної виборчої комісії щодо інформації Єдиного державного реєстру виборців, учасників референдуму	Встановлено програмне забезпечення формування сегменту WEB-сайту Центральної виборчої комісії щодо інформації Реєстру виборців, учасників референдуму
Розробка технічної документації	Передає технічна документація (інструкції адміністратора системи, баз даних, системного програміста, користувача, вихідні тексти прикладних програм тощо)

8. Введення в експлуатацію

Передача в дослідну експлуатацію підсистеми включає:

- ◆ встановлення центральної та транзитної бази даних та прикладного програмного забезпечення на серверах інформаційної комп'ютерної мережі Центральної виборчої комісії;

- ◆ встановлення локальної бази даних та прикладного програмного забезпечення територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму на тестовому комп'ютері Центральної виборчої комісії;

- ◆ налаштування параметрів зв'язку для доступу з тестового комп'ютера до транзитної бази даних;

- ◆ проведення тестів працездатності всього ланцюга приймання-передачі інформації та отримання списків виборців, учасників референдуму та інших статистичних та аналітичних звітів ІАП "Реєстр".

Розгортання нових програмних модулів, незалежно від Виконавця, відповідно до наданої Розробником інструкції, на стенді Центральної виборчої комісії виконується самостійно працівниками управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії, де проводиться їх тестування. У разі некоректної роботи або недостатньої реактивності підсистеми працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії доопрацьовують їх самостійно або повертають Виконавцю на доопрацювання.

Перенесення програмних модулів, після відповідних випробувань на випробувальному стенді Центральної виборчої комісії, до діючого програмного та інформаційного середовища ЄДАІАС "Вибори" виконується виключно працівниками Секретаріату Центральної виборчої комісії за рішенням Голови Центральної виборчої комісії.

4.8. Основні вимоги до розробки підсистеми оприлюднення інформації щодо перебігу подій підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні

Повнота і своєчасність оприлюднення інформації щодо перебігу процесів підготовки і проведення виборів і референдумів, дій та рішень організаторів, суб'єктів та учасників виборчого процесу, доступність цієї інформації для широкого загалу є одним із найважливіших показників демократичності, чесності та прозорості виборів і референдумів, що

проводяться в країні. По великому рахунку, це ознака рівня відкритості і демократичності суспільства.

За допомогою програмно-технічного комплексу Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” можна підготувати для оприлюднення у друкованих та електронних засобах масової інформації, для проведення прес-конференцій і презентацій будь-яких подій всю необхідну інформацію у визначеному розрізі щодо здійснення процедур процесу підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні. Але від процесу підготовки такої інформації до її оприлюднення, в силу суто технологічних причин, минає досить тривалий час.

Користуючись можливостями світової мережі Internet, її цілком заслуженою популярністю, можливостями програмно-інформаційного комплексу Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, цілком природно мати у складі ЄДАІАС “Вибори” відповідну підсистему. І така підсистема функціонує. З 1998 року у складі Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” діє WEB-сайт Центральної виборчої комісії, який досить успішно виконує свої функції з точки зору його інформаційного наповнення. Він також непогано функціонує у міжвиборчий період, коли навантаження на нього з боку користувачів незначне. Але під час проведення всіх попередніх кампаній – виборів народних депутатів України у 1998 та 2002 роках, виборів Президента України у 1999 році, Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році, у самий відповідальний час – при надходженні та оприлюдненні поточної інформації про підрахунок голосів виборців, учасників референдуму, а, відповідно, під час максимальних навантажень, WEB-сайт Центральної виборчої комісії постійно “валився” і протягом кількох годин доступу до його інформації – із зовні практично або не було, або цей доступ був дуже ускладнений з великими втратами часу для користувачів.

Розробник прикладного програмного забезпечення цього WEB-сайту Центральної виборчої комісії постійно пояснював це неприйнятне для нас явище або недостатньою пропускну здатністю телекомунікаційного каналу, або слабкою технічною базою Центральної виборчої комісії, або низькою кваліфікацією технічних працівників управління ін-

форматизації Секретаріату Центральної виборчої комісії. Однак, проведені заходи щодо збільшення пропускнуєї спроможності телекомунікаційного каналу та покращення технічних характеристик технічної бази навпаки лише погіршували ситуацію.

Не з'ясувавши істинних причин цієї ситуації, розробник прикладного програмного забезпечення WEB-сайту Центральної виборчої комісії пропонував і продовжує пропонувати Комісії застосування автоматичної електронної розсилки інформації про перебіг процесу підрахунку голосів виборців, учасників референдуму за заздалегідь визначеним списком. Але при цьому не вказує ні відповідального за формування такого списку, ні відповідального за технічну реалізацію цієї пропозиції. Також не визначає розробник ні вартості, ні трудомісткості цієї роботи. Крім того, розробник не дає відповіді на цілком резонне питання – а як бути з реалізацією в Системі принципу вільного та рівного доступу до інформації? Це – перший шлях, на думку розробника прикладного програмного забезпечення WEB-сайту Центральної виборчої комісії, для “успішного” вирішення питання підвищення стійкості WEB-сайту в період його пікових навантажень.

Другий шлях, який пропонує розробник прикладного програмного забезпечення цього WEB-сайту, полягає в обмеженні доступу користувачів до WEB-сайту під час пікових навантажень, тобто під час надходження поточної інформації з дільниць про результати підрахунку голосів виборців, учасників референдуму. Зміст цієї пропозиції необхідно розуміти, як введення системи паролів доступу до WEB-сайту для визначеного кола користувачів. Але одразу виникає низка запитань – хто і на яких засадах буде визначати це “привілейоване коло” користувачів? Хто і з якою трудомісткістю буде адмініструвати тимчасову систему паролів? Як бути користувачам, які не увійшли до цього “привілейованого кола”? І, нарешті, як і з попередньою пропозицією, – а як бути з реалізацією принципу вільного та рівного доступу користувачів до інформаційних ресурсів Системи?

Але найважливіше питання щодо цих двох пропозицій розробника прикладного програмного забезпечення WEB-сайту Центральної виборчої комісії полягає в наступному – хто візьме на себе політичну відповідальність за таке штуч-

не і незаконне обмеження доступу користувачів до поточної інформації про результати підрахунку голосів виборців, учасників референдуму і як це буде виглядати в очах громадськості всього світу?

Є ще й третій шлях, який не просто пропонує, а всіляко нав'язує розробник – задзеркалення WEB-сайту Центральної виборчої комісії на потужних хостах Інтернет-сервіс провайдерів. Думка непогана, але прийнятна лише у разі, коли Центральна виборча комісія має бажання відмовитися взагалі від власного WEB-сайту – першоджерела інформації про перебіг подій під час підготовки і проведення виборів і референдумів в Україні та у разі, коли Центральна виборча комісія має надлишки фінансових і трудових ресурсів. Але ні те, ні інше, на думку авторів цієї роботи, не є прийнятним для Комісії.

Фахівці Центральної виборчої комісії дослідили причини падіння WEB-сайту у найвідповідальніші моменти виборчого та референдумного процесів. У роботі [101] показані істинні причини “повалення” WEB-сайту Центральної виборчої комісії під час максимальних навантажень – нераціональність обраної розробником прикладного програмного забезпечення ідеології побудови публікацій інформації на WEB-сайті в період пікових навантажень. Прийняте розробником прикладного програмного забезпечення рішення про перенесення інформації в окрему базу даних, до якої підключено WEB-сервер, при інтенсивному запиті користувачів є невдалим. Так, на WEB-сайти, наприклад, інформаційних агенцій, що працюють в таких умовах, спочатку спеціально готують інформацію для зовнішнього використання в статичному вигляді, а вже потім публікують її в мережі Internet, що для Центральної виборчої комісії в умовах критичного функціонування ЄДАІАС “Вибори” та в умовах реального процесу є неприйнятним.

Необхідно також відмітити невдалу навігацію та не зовсім сучасний дизайн існуючого WEB-сайту Центральної виборчої комісії.

Виходячи з вищенаведеного, автори пропонують у межах Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” створити вдосконалену систему

оприлюднення інформації про перебіг процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні – підсистемою “WEB-ресурс Центральної виборчої комісії” на принципово нових засадах з дотриманням наступних технічних вимог.

Проект

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ на розробку проекту підсистеми “Web-ресурс Центральної виборчої комісії”

1. Загальні положення

Цей документ є частковим технічним завданням на вдосконалення WEB-ресурсу Центральної виборчої комісії у складі Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі – WEB-ресурс Центральної виборчої комісії або WEB-ресурс Комісії) відповідно до Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі – ЄДАІАС «Вибори» або Система).

Це часткове технічне завдання є документом, що деталізує положення і вимоги розділів 2 та 3 (Етап IX. Реєстрація обраних на виборні посади; назва об’єкта – оприлюднення через мережу Інтернет перебігу та результатів виборів і референдумів) Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, а також вимоги розділу I. Загальні положення названого ТЗ.

Нормативно-правовою базою для подальшого вдосконалення WEB-ресурсу Комісії є Конституція України, Закони України “Про Центральну виборчу комісію”, “Про вибори Президента України”, “Про вибори народних депутатів України”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів”, “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”, “Про місцеві державні адміністрації”, “Про місцеве самоврядування”, “Про інформатизацію”, “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації”, інші акти законодавства, Концепція Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

Замовник: Центральна виборча комісія (далі – Комісія).

Головний виконавець роботи (далі – Виконавець) визначається Центральною виборчою комісією згідно вимог Закону України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” при визначенні головного виконавця відповідного проекту щодо реалізації

лізації положень Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

Строки виконання робіт щодо вдосконалення WEB-ресурсу Комісії встановлюються відповідно до узгодженого календарного плану здійснення Виконавцем роботи щодо реалізації положень Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

2. Призначення та мета розробки

Оперативне оприлюднення інформації про вибори та референдуми в демократичному суспільстві є суттєвою ознакою його відкритості. Однією з основних форм поширення офіційної інформації Центральної виборчої комісії (далі - Комісії) про її діяльність, про хід підготовки та проведення виборчих кампаній, референдумів є організація інформаційного Web-ресурсу Центральної виборчої комісії в глобальній мережі Інтернет.

Відповідно до Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” Система має забезпечити вільний доступ широкого кола української громадськості та світової спільноти до інформації про діяльність Комісії, про хід підготовки та проведення виборів і референдумів із використанням сучасних засобів глобальних інформаційних мереж.

Метою розробки є забезпечення подальшого підвищення ефективності та стабільності роботи, збільшення пропускної спроможності інформаційного Web-ресурсу Центральної виборчої комісії, а також надійності системи захисту від несанкціонованого доступу, створення надійного та швидкодіючого доступу до інформації у моменти пікових навантажень, удосконалення методів навігації та механізмів адміністрування (наповнення, оновлення, вилучення окремих елементів) Web-ресурсу, закладення основ для подальшого розвитку та вдосконалення його інформаційного забезпечення.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

- ◆ оновлення та оптимізації системного та спеціального про-грамного забезпечення;

- ◆ забезпечення автоматизованого інформаційного адміністрування (у тому числі публікацій та підтримки відповідних баз даних) Web-ресурсу. Створення механізмів підтримки структури та інформаційного наповнення Web-ресурсу в актуальному стані з відповідних баз даних ЄДАІАС “Вибори”;

- ◆ проведення безперервного контент-моніторингу мережних ЗМІ щодо проблематики діяльності Центральної виборчої комісії;

- ◆ вдосконалення системи захисту від несанкціонованого доступу до Web-ресурсу;
- ◆ оптимізації структури інформаційного Web-ресурсу та бази даних із збереженням наявної інформації при переході від існуючої структури до нової;
- ◆ удосконалення дизайну та методів навігації;
- ◆ розробки комплексу експлуатаційної документації щодо супроводження Web-ресурсу.

3. Вихідні дані для розробки

Інформаційна структура Web-ресурсу Комісії повинна базуватися на вимогах загальної інформаційної структури відповідних баз та банків даних, довідників ЄДАІАС “Вибори”, а також організаційно-розпорядчих документів Центральної виборчої комісії.

Інформаційний Web-ресурс повинен розроблятися, модифікуватися та розвиватися в складі та межах структури, визначеної організаційно-розпорядчими документами про Web-сайти Центральної виборчої комісії.

Web-ресурс Центральної виборчої комісії має складатися з двох Web-сайтів – зовнішнього і внутрішнього. Інформаційні розділи зовнішнього Web-сайту повинні бути доступними через мережу Інтернет. Інформація з внутрішнього Web-сайту повинна бути доступною тільки через внутрішню телекомунікаційну мережу Центральної виборчої комісії. Надалі будуть розглядатися заходи щодо вдосконалення зовнішнього Web-сайту, беручи до уваги, що внутрішній Web-сайт буде відрізнятися в основному лише інформаційним наповненням.

Інформаційні розділи внутрішнього Web-сайту мають будуватися за аналогічною структурою з відповідним доповненням означених розділів зовнішнього Web-сайту з додатковою інформацією для внутрішнього використання.

Відповідні рішення щодо активації конкретних розділів повинні прийматися Центральною виборчою комісією. Під час розробки модулів інформаційного адміністрування Web-ресурсу необхідно виконати наступні вимоги:

- ◆ надання Центральною виборчою комісією необхідної інформації;
- ◆ обов'язкове погодження Центральною виборчою комісією дизайну, навігації та методів публікацій в інформаційному ресурсі;
- ◆ поетапне випробування працівниками управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії розроблених модулів перед впровадженням їх в експлуатацію;

♦ перенесення програмних модулів, після відповідних випробувань на випробувальному стенді Комісії, до інформаційного WEB-ресурсу Центральної виборчої комісії проводиться виключно працівниками Секретаріату Комісії за рішенням Голови Центральної виборчої комісії з належним оформленням відповідних актів.

4. Технічні вимоги

Під час виконання робіт щодо вдосконалення WEB-ресурсу Комісії необхідно забезпечити дотримання загальних технічних вимог, які викладено у Технічному завданні на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, та наступних загальних і специфічних вимог, що стосуються безпосередньо предмету розробки.

4.1. Загальні принципи побудови WEB-ресурсу Комісії

Основними принципами проекту розробки та реалізації технічного завдання на удосконалення та розвиток інформаційного WEB – ресурсу Комісії є наступні.

Оптимізація технічних засобів, системного та базового про-грамного забезпечення. Реалізація цього принципу забезпечує організацію та оптимізацію на технічному обладнанні тільки тих обчислювальних процесів, які використовуються для роботи з обслуговування процедур підтримання в робочому стані, оновлення та адміністрування інформаційного WEB-ресурсу, та надає змогу оптимально використовувати технічні можливості обладнання для виконання конкретних завдань.

Забезпечення оптимальної структури бази даних під конкретні завдання. Реалізація цього принципу забезпечує організацію такої структури бази даних у системі управління базами даних, яка сприяє найбільш реактивному отриманню інформації за регламентованими запитами до надання необхідної користувачам інформації.

Безпека. Реалізація цього принципу унеможливорює несанкціонований доступ до інформації WEB-ресурсу, забезпечує захист її від знищення або спотворення, унеможливорює зараження “комп’ютерними вірусами” та несанкціонований доступ до ресурсів адміністрування.

Цілісність. Це – забезпечення побудови та представлення інформації як єдиного інформаційного ресурсу Центральної виборчої комісії.

Модульність побудови. Передбачає забезпечення формування ресурсу як комплексу взаємопов'язаних функціонально закінчених блоків, що використовуються у різних місцях користувачами Системи для отримання необхідної інформації.

Масштабування. Забезпечує можливість організації одночасних обчислювальних процесів при отриманні, пошуку, формуванні та наданні інформації на запити користувачів інформаційного WEB-ресурсу.

Зручність адміністрування ресурсу. Це – надання можливості зручної і надійної реалізації прав доступу користувачів до інформаційного ресурсу, проведення моніторингу його роботи та отримання регламентованих звітів про використання ресурсу та забезпечення стійкості його роботи.

Зручність підтримки ресурсу в актуальному стані. Це – надання можливості застосування зручного і надійного інструментарію для наповнення та оновлення інформаційного ресурсу, а також отримання регламентованих звітів.

Необхідна достатність. Мається на увазі використання в клієнтському середовищі тільки тих сервісів, які передбачені стандартними поставками цього середовища, та мінімізація потреб, що вимагають додаткової настройки цього середовища.

Оптимальність пошуку. Передбачає надання можливості користувачу інформаційного ресурсу з найменшими затратами часу отримувати необхідну інформацію. Одним з основних показників оптимальності пошуку є організація належної системи навігації та забезпечення реактивності бази даних щодо отримання необхідної інформації для публікацій.

4.2. Загальні вимоги до інформаційної структури

Структура Web-сайту Центральної виборчої комісії повинна відобразити склад інформаційного наповнення Web-сайту, всі його розділи та підрозділи, а також кінцеві сторінки та їх взаємозв'язки. Чітке структурування інформації є необхідним для ефективного і наочного її представлення та подання відвідувачам Web-сайту.

Структура Web-сайту та його інформаційне наповнення повинні враховувати положення постанови Кабінету Міністрів України № 3 від 4 січня 2002 р. “Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади” [47].

Web-сайт (структура) має містити:

- ◆ титульну (домашню) сторінку;
- ◆ розділи;
- ◆ підрозділи;
- ◆ кінцеві сторінки.

Інформаційна структура Web-ресурсу Центральної виборчої комісії

- Титульна сторінка
 - ▢ **Центральна виборча комісія**
 - ▣ Про Центральну виборчу комісію
 - ▣ Закон України “Про Центральну виборчу комісію”
 - ▣ Склад Комісії
 - ▣ Регламент Комісії
 - ▣ Контакти
- ▢ **Законодавство, нормативно-правові акти Центральної виборчої комісії**
 - ▣ Конституція України
 - ▣ Закони України
 - ▣ Постанови Верховної Ради України з питань виборів і референдумів
 - ▣ Укази Президента України з питань виборів і референдумів
 - ▣ Постанови КМУ з питань виборів і референдумів
 - ▣ Постанови Комісії
 - ▣ Розпорядження Голови Комісії (переважно для внутрішньої мережі) тощо
- ▢ **Вибори, референдуми**
 - ▣ Календар виборів
 - ▣ Вибори Президента України
 - ▣ Вибори народних депутатів України
 - ▣ Місцеві вибори
 - ▣ Всеукраїнські референдуми
 - ▣ Місцеві референдуми
- ▢ **Прес-служба**
 - ▣ Прес-релізи
 - ▣ Коментарі
 - ▣ Фотоальбом
 - ▣ Мас-медіа
 - ▣ Акредитація
- ▢ **Посилання**
 - ▣ Міжнародні зв'язки
 - ▣ Політичні структури
 - ▣ Державні установи
- ▢ **Діяльність Центральної виборчої комісії**
 - ▣ Вдосконалення законодавства
 - ▣ Підвищення правової культури
 - ▣ Міжнародне співробітництво
 - ▣ Проведення міжнародних науково-практичних конференцій
 - ▣ Проведення державних закупівель товарів, робіт, послуг
 - ▣ Інформаційна діяльність
- ▢ **Методичні матеріали**
 - ▣ Загальні
 - ▣ Вибори Президента України
 - ▣ Вибори народних депутатів України
 - ▣ Всеукраїнські референдуми
 - ▣ Місцеві вибори
 - ▣ Місцеві референдуми
- ▢ **Форум**

Мал. 2

4.3. Титульна сторінка

Титульна сторінка є першим документом Web-сайту Комісії і надається відвідувачу безпосередньо після введення адреси Web-сайту Комісії в браузері. Вона повинна задавати загальний стиль представлення та оформлення інформації на ньому.

Титульна сторінка призначена для надання інформації про статус і відображення головних особливостей державного органу, ознайомлення з загальною структурою Web-сайту Комісії.

Мають бути реалізовані такі блоки інформації та відповідні їм елементи структури титульної сторінки Web-сайту:

- ◆ Державний Герб України.

Призначення: визначення статусу державної інституції.

Особливості: точне дотримання пропорцій та кольору.

- ◆ Назва сайту, включаючи назву та логотип Центральної виборчої комісії.

Призначення: визначення належності сайту.

Особливості: текст заголовка має стандартну форму

- ◆ Привітання Голови Комісії.

Призначення: стисла інформація про основні напрямки діяльності Центральної виборчої комісії, яка більш детально розкривається на сторінках основних розділів сайту.

- ◆ Короткий опис функцій (повноважень) Центральної виборчої комісії.

Призначення: вказати на призначення, цілі та основні функції (повноваження) Центральної виборчої комісії.

- ◆ Додаткове меню.

Призначення: забезпечити перехід за посиланнями на відповідні розділи.

- ◆ Адреса Центральної виборчої комісії.

- ◆ Адреса електронної пошти управління документального забезпечення Секретаріату Центральної виборчої комісії, відповідального за приймання і реєстрацію вхідної кореспонденції.

- ◆ Вибір мовної версії сайту (української, російської або англійської).

- ◆ На титульній сторінці необхідно, крім логотипа, передбачити розміщення одного або кількох (динамічних) банерів, які будуть призначені для привернення уваги відвідувачів до важливих подій, що висвітлюються на сторінках Web-сайту.

Кількість динамічних банерів, що використовуються у ротатції, не повинна обмежуватися програмно, а задаватися адміністратором Системи відповідно до існуючих потреб. Кількість

місце для розміщення банерів не повинна перевищувати 10. Банери повинні мати стандартні розміри, може застосовуватися декілька типів банерів, розмір яких обирається з міркувань ергономічності – 100x100, 120x60, 400x40, 88x31.

Вся інформація на Web-сайті повинна розміщуватись у таких розділах та функціональних блоках:

Розділи:

- ◆ Центральна виборча комісія;
- ◆ Законодавство, нормативно-правові акти Центральної виборчої комісії;
- ◆ Вибори, референдуми (в тому числі, в перспективі, місцеві вибори і місцеві референдуми) ;

◆ Прес-служба;

◆ Посилання;

◆ Діяльність Центральної виборчої комісії;

◆ Методичні матеріали.

Функціональні блоки:

◆ Новини;

◆ Форум;

◆ Опитування;

◆ Пошук;

◆ Карта інформаційного Web-сайту;

◆ Лічильники та статистика відвідувань Web-сайту.

4.4. Розділ “Центральна виборча комісія”

У розділі має бути представлено:

- ◆ загальну інформацію про Центральну виборчу комісію;
- ◆ Закон України “Про Центральну виборчу комісію”;
- ◆ склад Комісії;
- ◆ регламент Комісії;
- ◆ контактна інформація.

Кінцеві сторінки розділу мають належати відповідним підрозділам.

4.5. Розділ “Законодавство, нормативно-правові акти Центральної виборчої комісії”

У розділі має бути представлено:

- ◆ Конституцію України та закони, що регулюють процеси підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні;

- ◆ Постанови Центральної виборчої комісії;
- ◆ розпорядження Голови Комісії (переважно для внутрішньої мережі).

Кінцеві сторінки розділу мають належати відповідним підрозділам.

4.6. Розділ “Вибори, референдуми”

У розділі має бути представлено:

- ◆ календар виборів;
- ◆ процеси підготовки та проведення виборів Президента України;
- ◆ процеси підготовки та проведення виборів народних депутатів України;
- ◆ процеси підготовки і проведення та підведення підсумків всеукраїнських референдумів;
- ◆ процеси підготовки і проведення та підведення підсумків місцевих виборів;
- ◆ процеси підготовки і проведення та підведення підсумків місцевих референдумів.

Кінцеві сторінки розділу мають належати відповідним підрозділам.

4.7. Розділ “Прес-служба”

У розділі має бути представлено:

- ◆ прес-релізи Центральної виборчої комісії;
- ◆ коментарі;
- ◆ фотоматеріали;
- ◆ матеріали мас-медіа;
- ◆ інформацію щодо акредитації.

Кінцеві сторінки розділу мають належати прес-службі Центральної виборчої комісії. Ретроспективні документи повинні формуватися в архів повідомлень і залишатися доступними відвідувачам Web-сайту.

4.8. Розділ “Посилання”

У розділі мають бути представлені посилання на Web-ресурси:

- ◆ міжнародні зв'язки;
- ◆ політичних структур;
- ◆ державних установ.

4.9. Розділ “Діяльність Центральної виборчої комісії”

У розділі має бути представлено інформацію про:

- ◆ роботу Комісії щодо розробки та внесення пропозицій стосовно вдосконалення законодавства про вибори і референдуми;
 - ◆ підвищення правової культури виборців, організаторів виборів і референдумів, учасників виборчих та референдумних процесів з питань організації та проведення виборів і референдумів в Україні;
 - ◆ міжнародне співробітництво у сфері обміну досвідом з питань організації та проведення виборів і референдумів;
 - ◆ проведення міжнародних науково-практичних конференцій з проблем теорії і практики організації та проведення виборів і референдумів;
 - ◆ поточне проведення Комісією державних закупівель товарів, робіт, послуг (тендерні пропозиції);
 - ◆ інформаційну діяльність Центральної виборчої комісії.
- Кінцеві сторінки розділу мають належати відповідним підрозділам Секретаріату Центральної виборчої комісії.

4.10. Розділ “Методичні матеріали”

У розділі має бути представлено методичні матеріали щодо організації та проведення виборів і референдумів в Україні за такими напрямками:

- ◆ загальні положення щодо організації та проведення виборів і референдумів в Україні;
- ◆ вибори Президента України;
- ◆ вибори народних депутатів України;
- ◆ всеукраїнські референдуми;
- ◆ місцеві вибори;
- ◆ місцеві референдуми.

Кінцеві сторінки розділу мають належати відповідним підрозділам Секретаріату Центральної виборчої комісії.

4.11. Блок “Новини”

Повинно бути організовано стрічку новин, ведення архіву новин у сфері виборчих і референдумних процесів. Стрічка формується з текстових блоків, які наповнені ілюстраціями, коментарями, посиланнями.

4.12. Блок “Форум”

Форум – це засіб спілкування між відвідувачами інформаційного Web-ресурсу. Форум повинен дозволяти проводити дискусії з тематики, що стосується виборчого чи референдумного процесу, підтримувати функції перегляду повного списку повідомлень і списку повідомлень однієї конференції. Кінцеві сторінки розділу – це список всіх тем і повідомлень, з можливостями відкриття нової теми, переходу до наступного повідомлення чи попереднього або на початок форуму, написання відповіді. Організація цього функціонального блоку повинна бути здійснена таким чином, щоб повністю виключити можливість блокування або пошкодження Web-ресурсу. За тематиками дискусій і коректністю висловлювань користувачів слідкує адміністратор Web-ресурсу і при необхідності їх або вилучає, або дає відповідні застереження.

4.13. Блок “Опитування”

Блок призначено для проведення опитувань відвідувачів інформаційного Web-сайту, збору та накопичування статистичних даних про недоліки чи переваги ресурсу для відповідної аудиторії. Користувачу надається можливість обирати один з варіантів відповіді і проголосувати та мати можливість перегляду результатів голосування.

4.14. Блок “Пошук”

Блок дозволяє здійснити точний або контекстний пошук документів Web-сайту за окремими словами і висловами (ключовими словами чи реченнями) нормативно-правових та організаційно-розпорядчих документів Центральної виборчої комісії або Голови Комісії, а також будь-якої інформації в мережі Internet стосовно виборів і референдумів із збереженням та відображенням

“історії появи” того чи іншого документу як на сторінках інформаційного Web-ресурсу, так і в базах даних Комісії.

4.15. Блок “Карта Web-сайту”

Блок повинен забезпечити оперативне та зручне знаходження потрібної рубрики на Web-сайті і перехід до неї.

4.16. Блок “Статистика”

Блок має забезпечити можливість отримання інструменту маркетингового дослідження аудиторії користувачів сайту:

- ◆ кількість відвідувачів і відвідувань протягом дня, за день, тиждень, місяць, рік або в певний проміжок часу;
- ◆ статистика відвідування всіх розділів сайту (визначення найбільш і найменш відвідуваних розділів);
- ◆ географія відвідувачів;
- ◆ найбільш активні відвідувачі, повна статистика щодо всіх відвідувачів, статистика за часом тощо.

Інформаційні розділи Web-сайту Комісії англійською та російською мовами будуються за аналогічною структурою. Відповідні рішення щодо активації конкретних розділів приймаються Центральною виборчою комісією.

5. Вимоги до дизайну

5.1. Загальні вимоги до дизайну

Дизайн Web-сайту Комісії та окремих його сторінок, як і навігація, повинен відповідати сучасним вимогам ергономіки.

Дизайн Web-сайту має створювати відповідний емоційний настрій у відвідувача та сприяти популяризації діяльності Центральної виборчої комісії. Елементи оформлення не повинні заважати сприйманню інформації.

Всі Web-сторінки повинні бути виконані в єдиному стилі, включаючи такі елементи, як шрифти (розмір, стиль, колір та інше), формати текстів та таблиць (інтервали відступів, вирівнювання та інше), кольорова гама тощо.

Особливу увагу слід надавати обмеженню максимального обсягу сторінок Web-сайту для забезпечення швидкого їх завантаження програмами перегляду Web-сторінок (Web-браузерами) від-

відувачів.

Web-сайт має подавати відвідувачеві інформацію однією з трьох (за вибором відвідувача) мов, а саме: українською, російською або англійською.

Вибір мови відображення Web-сайту повинен проводитись на його титульній сторінці.

Документи Web-сайту мають бути відповідно адаптовані для індексації їх пошуковими системами мережі Інтернет.

5.2. Вимоги до зовнішнього вигляду

Дизайн Web-сайту та окремих його сторінок, як і навігація, повинен відповідати сучасним вимогам ергономіки.

Слід приділити увагу обмеженню максимального обсягу сторінок Web-сайту та забезпеченню досить швидкого їх відкриття програмами перегляду Web-сторінок.

Дизайн Web-сайту повинен адаптуватися до різних розподільних здатностей екрану монітору, починаючи з 800x600 та глибини представлення кольору 16bit.

Беручи до уваги реальну якість каналів зв'язку та середній рівень технічного оснащення потенційних відвідувачів, на сторінки Web-сайту накладається вимога – обсяг сторінки не може перевищувати 60-70 Кб, що забезпечить час її відкриття в межах однієї хвилини за умови швидкості передачі даних 14 400 біт/с.

Web-сайт має однаково виглядати та функціонувати при використанні відвідувачами найбільш поширених програм перегляду Web-сторінок, до переліку яких входять Microsoft Internet Explorer та Netscape Communicator версій не нижче 5.

Усі сторінки Web-сайту мають бути оформлені в одному стилі.

6. Вимоги до системи навігації

Система навігації має забезпечити оптимальне та зручне переміщення відвідувача по розділах, підрозділах та сторінках Web-сайту для зручного та швидкого отримання необхідної інформації.

Всі складові Web-сайту мають бути зв'язані гіперпосиланнями ієрархічного типу. Також допускаються гіперпосилання мережного типу (тобто на елементи одного рівня або поза ієрархічні посилання на елементи різних рівнів).

Як важливу складову забезпечення навігації слід розглядати мапу Web-сайту (карту Web-сайту), яка повинна наочно відображати всі структурні складові Web-сайту та їх взаємозв'язок.

Додаткові можливості гнучкого доступу відвідувача до необхідних документів повинна надавати інформаційно-пошукова система, яка має інтегрувати всі інформаційні ресурси Web-сайту. Інформаційно-пошукова система повинна забезпечувати пошук як по всьому Web-сайту, так і по окремих розділах.

Першочергову увагу слід приділяти можливості переходів до основних розділів Web-сайту з будь-якої його сторінки. Ця можливість повинна бути реалізована постійною присутністю на усіх сторінках Web-сайту гіпертекстових посилань на основні розділи, а також дерева документів розділу.

Для детального представлення структури Web-сайту необхідно створити відповідну мапу, що являє собою структурований повний перелік матеріалів Web-сайту, зв'язаний гіпертекстовими посиланнями з відповідними розділами, підрозділами та сторінками.

Переходи до документів Web-сайту, що мають певний інтерес для відвідувача у даний проміжок часу, будуть також реалізовуватись за допомогою системи анонсів та банерної системи.

Крім того, певне знаходження користувача у структурі Web-сайту (розділ/підрозділ/сторінка) має бути представлено спеціальним блоком "лоцманом", що присутній на кожній сторінці Web-сайту у спеціально відведеному місці.

Користувачеві буде надано доступ до сервісних функцій Web-сайту у будь-який момент його відвідування. Посилання на сервісні функції мають бути присутні на кожній сторінці Web-сайту на визначеному на етапі проектування місці.

Таким чином, систему навігації на всіх сторінках Web-сайту необхідно представити такими блоками:

- ◆ основна навігація – перелік гіпертекстових посилань на розділи Web-сайту;
- ◆ навігація по розділу – перелік гіпертекстових посилань на підрозділи та сторінки розділу;
- ◆ сервісні функції – перелік гіпертекстових посилань на сервісні функції та функціональні блоки Web-сайту;
- ◆ мапа Web-сайту.

Всі ці заходи у комплексі створюють просту у використанні, прозору, інтуїтивно зрозумілу користувачеві систему навігації. Це дозволить відвідувачеві ефективно користуватися Web-сай-

том без сторонньої допомоги.

Навігація поділяється на:

- ◆ **основну навігацію (далі – ОН)** – перелік гіпертекстових посилань на розділи Web-сайту;

- ◆ **навігацію по розділах (далі – НР1-х), де х** – перелік гіпертекстових посилань на підрозділи розділу;

- ◆ **навігацію по підрозділах розділу (далі – ННР)** – перелік гіпертекстових посилань на сторінки підрозділу.

ОН має бути присутня на всіх сторінках Web-сайту.

НР1-х (де х – порядковий номер розділу у структурі сайту) має бути присутня на всіх сторінках, що належать до даного розділу.

ННР має бути присутня на всіх сторінках, що належать до підрозділу даного розділу.

ОН являє собою перелік посилань на такі розділи та блоки Web-сайту:

- ◆ “Центральна виборча комісія” (НР1-1);
- ◆ “Законодавство, нормативно-правові акти Центральної виборчої комісії” (НР1-2);
- ◆ “Вибори, референдуми” (НР1-3);
- ◆ “Прес-служба” (НР1-4);
- ◆ “Посилання” (НР1-5);
- ◆ “Діяльність Центральної виборчої комісії” (НР1-6);
- ◆ “Методичні матеріали” (НР1-7);
- ◆ “Новини” (НР1-8);
- ◆ “Форум” (НР1-9);
- ◆ “Опитування” (НР1-10).

7. Вимоги до програмного забезпечення

7.1. Загальні вимоги до програмного забезпечення

Web-ресурс Комісії повинен бути інтерактивним. Має бути забезпечена можливість організації зворотного зв'язку між відвідувачами Web-сайту і адміністратором за допомогою інтерактивних форм на основі Web-інтерфейсів, можливість контролю відвідувачами стадії обробки своїх звернень і результатів їх розгляду.

В розроблених інтерактивних формах необхідно передбачити контроль за полями, які потребують обов'язкового заповнення.

Інформація, що надходить за інтерактивними формами, по-

винна формуватися, оброблятися та зберігатися в базі даних. Повинен бути розроблений механізм отримання з бази даних необхідної користувачеві інформації. Збереження та доступ до цих даних мають здійснюватись за допомогою СУБД.

З метою аналізу відвідувань Web-сайту повинні бути передбачені наступні можливості:

- ◆ автоматичне формування звітів про місячне і денне відвідування Web-сайту;
- ◆ автоматичне формування звітів про відвідування окремих сторінок Web-сайту;
- ◆ автоматичне формування звітів щодо адрес відвідувачів Web-сайту;
- ◆ автоматичне розсилання електронною поштою відповідальним особам, які визначені такими Замовником, звітів про відвідування Web-сайту.

Для визначених Замовником розділів повинна бути забезпечена можливість авторизації відвідувачів і зміни їх паролів. Для цих розділів повинна бути забезпечена можливість перегляду даних щодо зареєстрованих користувачів авторизованим персоналом Замовника.

Кількість Web-сторінок, що створюється в рамках цього проекту, не повинна мати програмних обмежень. Web-сторінки, що створюються в рамках даного проекту, мають містити всі необхідні графічні та мультимедійні елементи (використання флеш-технологій та інше).

Програмне забезпечення, що буде використане під час удосконалення Web-ресурсу Центральної виборчої комісії, повинно бути ліцензійним.

7.2. Вимоги до складу програмного забезпечення

Програмне забезпечення повинно відповідати вимогам Технічного завдання на розвиток ЄДАІАС “Вибори” та забезпечити реалізацію всіх перелічених функцій Web-сайту і, в загальному плані, включати такі основні складові:

- ◆ системне програмне забезпечення:
- ◆ операційна система типу Windows 2000 (з можливістю подальшого переходу на більш сучасні версії серверної платформи сімейства Windows);
- ◆ Internet Information Server, що входить до складу відповідної операційної системи Windows на серверній платформі;

- ◆ спеціальне програмне забезпечення, що створено та функціонує в середовищі Internet Information Server та створено, використовуючи засоби технології NET;
- ◆ програмне забезпечення інформаційно-пошукової системи;
- ◆ програмне забезпечення системи контент-моніторингу ЗМІ, що наведені в мережі Інтернет;
- ◆ програмне забезпечення інформаційного адміністрування Web-сайту;
- ◆ програмне забезпечення інтерактивної взаємодії.

Системне програмне забезпечення інформаційного Web-сайту повинно будуватися на базі серверної операційної системи сімейства Windows (версії не нижче Windows 2000), яка орієнтована на одночасну роботу багатьох (не менше 100) користувачів. Відповідно до функціонального призначення Web-сайту до системного програмного забезпечення повинні входити засоби, що реалізують протоколи мережі Internet, насамперед TCP/IP, а також протокол HTTP (Internet Information Server, що входить до складу відповідної серверної операційної системи сімейства Windows версії не нижче Windows 2000).

Інформаційно-пошукова система має забезпечувати роботу з повнотекстовими та реферативними базами даних великих обсягів, задовольняти основні вимоги, які ставляться до Web-сайту. Спеціальне програмне забезпечення інформаційно-пошукової системи повинно забезпечувати можливість створення баз даних у пакетному режимі, а також можливість проведення інтерактивного діалогового пошуку. Крім того, це програмне забезпечення повинно реалізовувати свої функції без суттєвих обмежень на кількість та обсяги баз даних, а також на кількість одночасно працюючих користувачів. Інформаційно-пошукова система повинна забезпечувати повнотекстовий пошук з використанням стандартних логічних операторів та оператора контекстної близькості, а також можливість пошуку з використанням значення дат, наведених у визначеному форматі. Спеціальне програмне забезпечення повинно також реалізовувати режими перегляду інформаційних ресурсів Web-сайту користувачами в інтерактивному режимі.

Технологічні бази даних повинні створюватися на етапі актуалізації інформаційного наповнення Web-сайту. Актуалізація технологічних баз даних повинна виконуватися автоматично з періодичністю, яка повинна визначатись адміністратором Web-

сайту.

Доступ користувачів до інформаційних матеріалів Web-сайту в режимі інтерактивного пошуку має здійснюватися засобами інформаційно-пошукової системи, які забезпечують повнотекстовий пошук з використанням логічних та контекстних операторів. При роботі користувачів повинні протоколюватися процеси пошуку та видачі результатів.

Програмне забезпечення системи контент-моніторингу ЗМІ, що наведені в Інтернет, має забезпечити:

- ◆ автоматичне сканування інформаційних ресурсів мережі Internet;
- ◆ класифікацію, розподіл та вибіркове розповсюдження інформації;
- ◆ надійне збереження даних, які отримані з мережі;
- ◆ можливість оперативного завантаження документів із мережі Internet до баз даних;
- ◆ можливість створення ретроспективних баз даних;
- ◆ надійне збереження документів;
- ◆ забезпечення інтерактивного доступу до оперативних та ретроспективних повнотекстових баз даних у режимах пошуку та перегляду;
- ◆ отримання максимально точної відповідності підмножин інформаційних матеріалів семантичним профілям запитів щодо окремих зрізів предмету моніторингу;
- ◆ отримання та візуалізація кількісних статистичних зрізів щодо проблематики моніторингу на базі аналізу матеріалів електронних документів.

Система моніторингу Web-ресурсів має включати три основні складові:

- ◆ центр збору та обробки даних;
- ◆ центр надання інтерактивного доступу до інформаційних масивів;
- ◆ центр автоматизованого проведення аналізу та узагальнення мережної інформації (контент-моніторингу).

Програмне забезпечення автоматизованого робочого місця інформаційного адміністрування (системи управління Web-сайтом) має забезпечити можливість виконання в інтерактивному режимі таких основних операцій по супроводженню інформаційного комплексу Web-сайту: первинної обробки і приймання інформаційних матеріалів, які складають інформаційну основу Web-сайту, формування та індексації технологічних баз даних,

збирання та обробки статистичних даних.

Для формування WEB-сайту необхідно використовувати стандартні інструментальні засоби (наприклад, Visual Studio .NET), які дозволяють швидко і якісно формувати створення розділів, що відповідають розділам WEB-сайту, автоматизованого визначення навігації, проектування та оформлення окремих WEB-сторінок, створення HTML-файлів, що відповідають сторінкам WEB-сайту, інформаційного наповнення окремих сторінок та розділів WEB-сайту.

Зазначені програмні засоби повинні бути прості у використанні і не вимагати у оператора, при створенні статичних HTML-сторінок, спеціальних знань з програмування.

Повинна бути передбачена можливість розміщення і поповнення інформації на Web-сайті українською, російською та англійською мовами.

Головне призначення системи управління Web-сайтом – інтелектуальне посередництво між існуючою системою представлення даних Замовника та системою представлення цієї ж інформації на Web-сайті в мережі Інтернет.

Система управління Web-сайтом має забезпечувати перетворення вхідних даних у вигляді первинних текстових документів, файлів форматів зовнішніх систем, а також вимог замовника про вигляд та структуру створюваного Web-сайту, у систему взаємопов'язаних Web-сторінок – Web-сайт. Ця система також повинна включати механізми підтримки, перепланування та редагування вже створеного Web-сайту Замовника.

Система повинна забезпечувати формування цілісної структури Web-сайту на основі трьох типів файлів – конфігураційних файлів структури і системи навігації Web-сайту, файлів конфігурації Web-сторінок та файлів-прототипів елементів Web-сторінок.

Інструментальні засоби системи управління Web-сайтом повинні включати три основні складові: модуль планування структури і системи навігації Web-сайту, модуль конфігурування Web-сторінки та модуль редагування елементів Web-сторінки. Останній модуль має включати в себе важливу автономну частину – механізм формування гіперпосилань.

Модуль планування структури і системи навігації Web-сайту повинен забезпечувати конфігурування складу основного меню Web-сайту – додавати, змінювати та вилучати складові меню різних рівнів, а також активувати Web-сторінки для подальшої оброб-

ки.

Модуль конфігурування Web-сторінки (формування макета) має забезпечувати вибір та активування елементів Web-сторінки трьох основних типів: текстових блоків, таблиць, зображень; включення/вилучення елементів Web-сторінки; компоновання Web-сторінки шляхом наочного макетування за допомогою переміщення піктограм; розміщення Web-сторінки на Web-сайті; вилучення при потребі файлів Web-сторінки та усіх її елементів.

Модуль редагування елементів Web-сторінки повинен надавати можливість введення та коригування текстів, що є наповненням відповідних елементів; відправлення на Web-сайт графічних файлів, їх попереднього перегляду, а також зміни їх розмірів при розміщенні. Для відображення на Web-сайті взаємозв'язків між даними Web-сторінок, зв'язків із зовнішніми Web-ресурсами система управління має включати модуль формування графічних і текстових гіперпосилань.

Кожен з модулів має забезпечувати роботу адміністратора на одному з трьох послідовних етапів підготовки та розміщення даних. При цьому повинна передбачатися інтерактивність та можливість довільного повернення до кожного з цих етапів.

Програмне забезпечення Web-сайту має включати засоби реалізації інтерактивної взаємодії з кінцевими користувачами, які складаються з:

- ◆ комплексу реєстрації кінцевих користувачів (відвідувачів Web-сайту);
- ◆ комплексу форуму;
- ◆ комплексу забезпечення зворотного зв'язку з адміністратором Web-сайту;
- ◆ комплексу анкетування.

Комплекс реєстрації кінцевих користувачів дозволяє відвідувачеві Web-сайту увести, вилучити або скоригувати дані про

Навантаження (регламентованих запитів за хвилину):

Номінальне	- 10 тис.;
Максимальне	- 20 тис.;

Швидкість каналу доступу до глобальних мереж:

номінальна	- 64 Кбіт/с;
максимальна	- 1024 Кбіт/с;

себе. Ці дані будуть зберігатися у базі даних та використовуватися адміністрацією Web-сайту для забезпечення розсилки ін-

формаційних новин та інших сервісів, які можуть виникнути у подальшому.

Форум – це засіб спілкування між відвідувачами інформаційного Web-ресурсу. Комплекс форуму повинен дозволяти проводити дискусії з будь-якої тематики. Мають підтримуватися функції перегляду повного списку повідомлень і списку повідомлень однієї конференції. Сторінка форуму повинна мати вигляд списку всіх тем і повідомлень, з можливостями завдання нової теми, переходу до наступного чи попереднього повідомлення або на початок форуму, написання відповіді. Організація цього функціонального блоку повинна бути здійснена таким чином, щоб повністю виключити можливість блокування або пошкодження Web-ресурсу. Форум має бути керованим Web-адміністратором, який повинен мати можливості блокування окремих повідомлень.

Опитування – комплекс, призначений для проведення опитувань відвідувачів інформаційного Web-ресурсу. Замовник за допомогою цієї системи повинен отримати необхідні статистичні дані про переваги аудиторії ресурсу. Користувачу повинна надаватися можливість обирати один з варіантів відповіді і проголосувати та мати можливість перегляду результатів голосування. Комплекс опитування (анкетування) повинен дозволяти відвідувачам Web-сайту заповнювати анкети, які формуються відповідними засобами адміністратора Web-сайту. Анкети повинні зберігатися у базі даних, з якої вони можуть переглядатися, вилучатися, або коригуватися адміністратором.

Комплекс звернення громадян дозволяє відвідувачам Web-сайту заповнювати відповідні екранні форми і таким чином звертатися до керівництва Центральної виборчої комісії. Інтерактивні форми цього комплексу імплементуються в текстові блоки.

Карта інформаційної структури Web-ресурсу, яка призначена для забезпечення зручності навігації по Web-ресурсу, має генеруватися автоматично за допомогою окремого модуля. Карта має забезпечувати користувачу оперативне знаходження потрібної рубрики і перехід до неї.

Мають бути передбачені програмно-технологічні засоби збору та обробки статистичної інформації щодо відвідувань Web-ресурсу. Вони мають забезпечити отримання інструменту маркетингового дослідження аудиторії користувачів сайту:

- ◆ кількість відвідувачів і відвідувань протягом дня, за день, тиждень, місяць, рік або в певний проміжок часу;

- ◆ статистика відвідувань всіх розділів сайту (визначення найбільш і найменш відвідуваних розділів);
- ◆ географія відвідувачів;
- ◆ найбільш активні відвідувачі, повна статистика щодо всіх відвідувачів, статистика за часом та інше.

8. Додаткові технічні вимоги

Під час виконання робіт щодо удосконалення інформаційного Web-ресурсу Центральної виборчої комісії необхідно забезпечити дотримання наступних додаткових технічних вимог:

9. Вимоги до складу експлуатаційної документації

Комплектність експлуатаційної документації повинна відповідати вимогам ГОСТ 34.201-89 [91].

До експлуатаційної документації на виконання робіт щодо вдосконалення Web-ресурсу Комісії належать:

- ◆ техноробочий проект вдосконалення Web-ресурсу Комісії;
- ◆ загальний опис системи;
- ◆ керівництво системного адміністратора;
- ◆ керівництво адміністратора баз даних;
- ◆ керівництво системного програміста;
- ◆ керівництво користувача;
- ◆ методика проведення випробувань.

10. Основні етапи та строки виконання роботи

Етапи виконання робіт з удосконалення Web-ресурсу Комісії повинні відповідати вимогам ГОСТ 34.601-90 [92], починаючи з етапу 4.1.

Виконавець робіт з удосконалення Web-ресурсу Комісії повинен провести вивчення та порівняльний аналіз існуючих систем в мережі Інтернет, існуючих інструментальних засобів автоматизованого управління Web-сайтів та представити Центральній виборчій комісії звіт щодо обґрунтування вибору відповідних

принципів та методів побудови і роботи Web-сайту Комісії.

При введенні в експлуатацію удосконаленого Web-ресурсу Комісії розгортання нових програмних модулів, у разі їх розробки зовнішнім виконавцем, їх тестування відповідно до наданої розробником інструкції проводиться на випробувальному стенді Центральної виборчої комісії самостійно працівниками управління інформатизації Секретаріату Комісії. У разі некоректної роботи або недостатньої реактивності вдосконаленого Web-ресурсу працівники Секретаріату Комісії доопрацьовують його самостійно або повертають виконавцю на доопрацювання.

Перенесення програмних модулів, після відповідних випробувань, до інформаційного Web-ресурсу Центральної виборчої комісії проводиться виключно працівниками управління інформатизації Секретаріату Комісії за рішенням Голови Центральної виборчої комісії з належним оформленням відповідних актів.

Строки виконання робіт з удосконалення Web-ресурсу Комісії, включаючи розробку, погодження та затвердження відповідної документації згідно ГОСТ 34.201-89 з проведенням, у разі необхідності, відповідних досліджень; придбання необхідних ліцензійних програмних продуктів; розробку та перевірку працездатності модулів Web-ресурсу; збереження і конвертацію існуючого інформаційного масиву, повинні відповідати строкам виконання робіт щодо розвитку ЄДАІАС “Вибори”, передбаченим відповідним Технічним завданням.

4.9. Основні вимоги до розробки підсистеми “Політичні партії в Україні”

Прийняті Верховною Радою України у березні – квітні 2004 року виборчі закони, визначили в Україні пропорційну модель виборів народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

За даної моделі виборів визначальну роль у процесах висування кандидатів у депутати до рад усіх рівнів відіграють політичні партії, їх регіональні структурні утворення та об’єднання політичних партій – виборчі блоки політичних партій. Вони ж здійснюють безпосередній вплив на процеси підготовки і проведення виборів.

Крім того, вищеназвані закони України значно підняли роль

політичних партій, їх регіональних структур та виборчих блоків політичних партій у висуванні кандидатур на пост Президента України, на виборні посади до рад усіх рівнів, на посади сільських, селищних, міських голів та їх безпосередньої активної участі в організації та проведенні виборів.

У зв'язку з викладеним програмно-інформаційний модуль (підсистема) “Політичні партії в Україні” є однією з особливо відповідальних складових Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

У той же час в межах Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” функціонує створений “Інтегрований банк даних “Політичні партії в Україні”. Тому цілком природно може виникнути питання – у чому полягає необхідність розробки нової підсистеми “Політичні партії в Україні”?

По-перше, підсистема “Політичні партії в Україні”, що пропонується до розробки, повинна розроблятися відповідно до положень проекту нової редакції Концепції розвитку Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” та вимог проекту Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, які пропонують зовсім інші науково-методологічні та реалізаційні принципи побудови Системи.

По-друге, не зважаючи на те, що в реалізаційному плані “інтегрований” банк даних “Політичні партії в Україні” в основному задовільняє функціональні потреби Центральної виборчої комісії та його Секретаріату, існуюче технічне завдання повинно бути переглянуто.

Необхідно привести назву даного програмно-інформаційного модулю чи підсистеми відповідно до його призначення. Застосування термінів “інтегрований” та “банк даних” у назві даного програмно-інформаційного модуля є не зовсім коректним. “Інтегрований” з чим або куди? Про “інтеграцію” якої складової модулю йде мова – програмної чи інформаційної, чи їх сукупності? Відповіді на ці питання в існуючому технічному завданні, на підставі якого розроблявся цей модуль, немає.

Термін “банк даних” відповідно до чинної нормативно-технічної термінології є система, що забезпечує послуги із зберігання та пошуку даних визначеної групи користувачів за визначеною тематикою. Самі дані можуть бути організовані у вигляді бази даних або у вигляді одного чи більшої кількості файлів (В.Іллінгуорт, Э.Л.Глейзер, И.К.Пайл. Тлумачний словник з обчислювальних сис-

тем).

Необхідно також привести у відповідність функціональні вимоги та можливості підсистеми “Політичні партії в Україні” з повноваженнями Центральної виборчої комісії, які визначені Законом України “Про Центральну виборчу комісію”, законодавством України про вибори та референдуми, а також законами України “Про політичні партії” та “Про інформацію”. Наприклад, із чинного завдання необхідно вилучити такі задачі як “облік міжнародних контактів політичних партій”, “облік друкованих органів політичних партій” та “облік депутатських фракцій (груп) політичних партій” у Верховній Раді України, на розробку яких повноваження Центральної виборчої комісії аж ніяк не поширюються, більш того, викликають подив, оскільки демонструють втручання державної інституції, якою є Центральна виборча комісія, у внутрішні партійні справи.

Необхідно врахувати також, що відповідно до розподілу повноважень між центральними органами державної виконавчої влади питання реєстрації, перереєстрації, обліку політичних партій та їх регіональних структурних утворень покладені на Міністерство юстиції України та його місцеві підрозділи. І тут доречно було б вести мову про використання відповідних інформаційних ресурсів Міністерства юстиції України та його регіональних утворень.

Чинне технічне завдання на створення інтегрованого банку даних “Політичні партії в Україні” за змістом та оформленням не відповідає вимогам ГОСТ 34.602-89 “Технічне завдання на створення автоматизованої системи” [91].

З урахуванням вищевикладеного автори пропонують до розгляду та реалізації наступний проект часткового технічного завдання на розробку підсистеми “Політичні партії в Україні” Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

Проект

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на розробку проекту розвитку підсистеми “Політичні партії в Україні” Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”

1. Загальні положення

Цей документ є частковим технічним завданням на розвиток підсистеми “Політичні партії в Україні” Єдиної державної автоматизованої

інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі – підсистема “Партії”) відповідно до вимог Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі – ЄДІАС “Вибори”).

Це часткове технічне завдання є документом, що деталізує положення і вимоги програмних модулів “Політична партія” (3), “Структурні утворення політичних партій” (8), “Виборчий блок політичних партій” (9), “Політична партія у виборчому блоці політичних партій” (10) та “Політичні партії і виборчі блоки політичних партій на виборах” (11) розділу 4.1 Технічного завдання на розвиток ЄДАІАС “Вибори”, а також вимоги розділу I. Загальні положення названого Технічного завдання.

Нормативно-правовою базою для створення підсистеми “Партії” є Конституція України, Закони України “Про політичні партії”, “Про Центральну виборчу комісію”, “Про вибори Президента України”, “Про вибори народних депутатів України”, “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про місцеві державні адміністрації”, “Про місцеве самоврядування”, інші законодавчі акти, Концепція Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі – Концепція).

Замовник: Центральна виборча комісія (далі – Комісія).

Виконавець роботи (далі – Виконавець) визначається Центральною виборчою комісією згідно вимог Закону України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” при визначенні головного виконавця відповідного проекту реалізації положень Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

Строки виконання робіт щодо створення підсистеми “Партії” встановлюються відповідно до узгодженого календарного плану здійснення Виконавцем розробки щодо реалізації положень Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” відповідно до вимог розділу 1.1. “Склад та зміст робіт щодо розвитку Системи”.

2. Призначення та мета розробки

Закон України “Про політичні партії в Україні” та закони України “Про вибори народних депутатів України”, Про вибори Президента України”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” значно посилюють роль політичних партій у виборчому процесі. Вони відносять політичні партії, виборчі блоки політичних партій до категорії ключових суб’єктів виборчого процесу.

Саме політичним партіям, виборчим блокам політичних партій як суб’єктам виборчого процесу відведено визначальну роль на всіх ета-

пах виборчого процесу.

Насамперед, це пов'язано з тим, що безпосередньо політичним партіям, виборчим блокам політичних партій надано виключне право висунення кандидатів у народні депутати України, у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, на виборні пости і посади Президента України та сільських, селищних, міських голів. Територіальні та дільничні виборчі комісії утворюються на підставі подань політичних партій, виборчих блоків політичних партій – суб'єктів виборчого процесу.

Розвиток підсистеми “Політичні партії в Україні” забезпечить під час підготовки та проведення виборів і референдумів найбільш повне та об'єктивне виконання вимог законодавства України щодо участі політичних партій, виборчих блоків політичних партій в організації та проведенні виборів і референдумів в Україні, зокрема:

- ◆ участь представників політичних партій (блоків політичних партій) в конкурентній боротьбі за обрання відповідних представницьких органів, на виборні пости і посади;
- ◆ відповідне представництво в територіальних та дільничних виборчих комісіях, комісіях з референдуму усіх рівнів;
- ◆ забезпечення рівного доступу до використання теле- та радіоэфіру і площі державних друкованих засобів масової інформації під час проведення передвиборної агітації;
- ◆ забезпечення рівного представництва в якості офіційних представників і спостерігачів під час роботи виборчих комісій, комісій з референдуму усіх рівнів.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання щодо створення:

- ◆ структури баз даних центральної і транзитної рівня Центральної виборчої комісії та локальних регіонального рівня та рівня територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму;
- ◆ програмних модулів конвертації інформації до центральної бази даних підсистеми “Партії” з баз даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, політичних партій, виборчих блоків політичних партій;
- ◆ модулів прикладного програмного забезпечення інтерфейсу користувача для супроводження центральної бази даних та локальних баз даних регіонального рівня та рівня територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму;
- ◆ модулів прикладного програмного забезпечення для отримання необхідних інформаційних звітів за інформацією, що введена до баз даних підсистеми “Партії”;
- ◆ сегменту WEB-сайту Центральної виборчої комісії України з інформацією з бази даних “Партії”;
- ◆ інформаційної взаємної відповідності між підсистемою “Партії” та інформаційно-аналітичними системами Центральної виборчої комісії, що використовуються під час підготовки та проведення виборів

Президента України, народних депутатів України, всеукраїнських референдумів, місцевих виборів та місцевих референдумів відповідно до положень розділу 4. Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

3. Вихідні дані для розробки

Інформаційна структура бази даних про політичні партії України та їх місцеві осередки, виборчі блоки політичних партій повинна базуватися на вимогах чинного законодавства щодо їх участі при проведенні будь-якого типу та виду виборів чи референдуму. У загальному плані інформаційна структура бази даних “Партії” повинна містити наступну інформацію: назву партії та виборчого блоку політичних партій, статут і програму партії, організаційну структуру партії, керівний склад партії та виборчого блоку політичних партій, реквізити щодо реєстрації партії Міністерством юстиції України і його регіональними підрозділами місцевих осередків політичних партій, реєстрації виборчого блоку політичних партій, передвиборну програму партії або виборчого блоку політичних партій.

При розробці програмного забезпечення та структури бази даних про політичні партії в Україні та їх місцеві осередки, виборчі блоки політичних партій необхідно враховувати наявність та подальше вдосконалення аналогічних баз даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, а також відкритих для оприлюднення баз даних політичних партій.

Таким чином, до бази даних “Партії” обов’язково слід включати наступні реквізити:

а) для політичних партій (далі – партій)

- ◆ повна назва партії;
- ◆ скорочена назва партії;
- ◆ статут партії;
- ◆ програма партії;
- ◆ організаційно-адміністративна структура партії;
- ◆ поштова адреса, номери контактних телефонів, номери факсів, адреса електронної пошти, адреса WEB – ресурсу;
- ◆ дата реєстрації партії Міністерством юстиції України;
- ◆ номер реєстраційного посвідчення;
- ◆ підстави реєстрації партії з вказівкою дати (числа, місяця та року) і населеного пункту, в якому приймалося рішення про заснування партії (проведення установчого з’їзду);
- ◆ дата перереєстрації партії Міністерством юстиції України;
- ◆ підстави перереєстрації партії;
- ◆ дата припинення діяльності партії;
- ◆ підстави припинення діяльності партії.

б) для керівника партії, заступників керівника партії

- ◆ прізвище, ім'я, по батькові;
- ◆ число, місяць, рік народження;
- ◆ освіта;
- ◆ який учбовий заклад закінчив;
- ◆ спеціальність за освітою;
- ◆ останнє місце роботи, посада;
- ◆ державні нагороди;
- ◆ науковий ступінь, вчене звання;
- ◆ чи обирався народним депутатом України, якого скликання;
- ◆ чи балотувався кандидатом у народні депутати України, або кандидатом у Президенти України;

- ◆ автобіографія;
- ◆ цифрова кольорова фотографія.

в) для осередків партії

- ◆ повна назва місцевого осередку партії;
- ◆ скорочена назва місцевого осередку партії;
- ◆ чисельність місцевого осередку партії на визначену дату;
- ◆ дата реєстрації осередку регіональним підрозділом Міністерства юстиції України;

- ◆ номер реєстраційного посвідчення;
- ◆ підстави реєстрації місцевого осередку партії;
- ◆ дата перереєстрації місцевого осередку партії регіональним підрозділом Міністерства юстиції України;

- ◆ підстави перереєстрації місцевого осередку партії;
- ◆ дати припинення діяльності місцевого осередку партії;
- ◆ підстави припинення діяльності місцевого осередку партії.

г) для керівника місцевого осередку партії

- ◆ прізвище, ім'я, по батькові;
- ◆ число, місяць, рік народження;
- ◆ освіта;
- ◆ який учбовий заклад закінчив;
- ◆ спеціальність за освітою;
- ◆ останнє місце роботи, посада;
- ◆ державні нагороди;
- ◆ науковий ступінь, вчене звання;
- ◆ участь у виборах Президента України, народних депутатів України, органів місцевого самоврядування;
- ◆ автобіографія.

д) для виборчого блоку політичних партій (далі – блоку партій)

- ◆ повна назва блоку партій;
- ◆ скорочена назва блоку партій;
- ◆ поштова адреса, номери контактних телефонів, номери факсів, адреса електронної пошти, адреса Web-ресурсу;
- ◆ міжпартійна угода про утворення блоку партій;
- ◆ передвиборна програма блоку партій;

- ◆ дата реєстрації блоку партій Міністерством юстиції України;
- ◆ номер реєстраційного посвідчення;
- ◆ підстави реєстрації блоку партій з вказівкою дати (числа, місяця та року) і назви населеного пункту, в якому приймалося рішення про за-снування блоку партій (проведення установчого з'їзду);
- ◆ дата перереєстрації блоку партій Міністерством юстиції Украї-ни;
- ◆ підстави перереєстрації блоку партій;
- ◆ дата припинення діяльності блоку партій;
- ◆ підстави припинення діяльності блоку партій.

е) щодо участі партій, блоку політичних партій у виборах Пре-зидента України

- ◆ назва партії, блоку партій, що подали заяви до Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата на пост Президента України від партії, блоку партій;
- ◆ назва партії, блоку партій, якій (якому) було відмовлено у цій реєстрації у зв'язку з невідповідністю поданих ними документів вимогам чинного законодавства про вибори Президента України;
- ◆ назва партії, блоку партій – суб'єктів висування виборчого проце-су;
- ◆ передвиборні програми кандидатів на пост Президента Украї-ни, висунутих від партії, блоку партій;
- ◆ результати збирання підписів на підтримку кожного кандидата на пост Президента України, якого висунула партія, блок політичних партій;
- ◆ список кандидатів на пост Президента України, висунутих від партій, блоків партій;
- ◆ кількість представників партії, блоку партій, від яких зареєстро-вані кандидати на пост Президента України, в територіальних вибор-чих комісіях (у кожній комісії окремо та по Україні в цілому);
- ◆ кількість уповноважених осіб від партії, блоку партій, що вису-нули кандидатів на пост Президента України, у загальнодержавному одномандатному виборчому окрузі та в територіальних виборчих окру-гах;
- ◆ список офіційних спостерігачів від партії , блоків партій – суб'єк-тів виборчого процесу;
- ◆ підсумки голосування за кандидатів на пост Президента Украї-ни, висунутих від партії, блоку партій по кожному територіальному ви-борчому округу;
- ◆ результати голосування за кандидатів на пост Президента Укра-їни, висунутих від партій, блоку партій у єдиному загальнодержавному одномандатному виборчому окрузі;
- ◆ результати повторного голосування за кандидатів на пост Пре-зидента України, висунутих від партій, блоку партій у єдиному загаль-нодержавному одномандатному виборчому окрузі.

ж) щодо участі партій, блоку партій у виборах народних депутатів України

- ◆ список кандидатів у народні депутати України від партії, блоку партій для участі у виборах по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу, який зареєстрований Центральною виборчою комісією з вказівкою дати, номера та назви постанови Центральної виборчої комісії про реєстрацію списку;

- ◆ передвиборна програма партій, блоку партій;
- ◆ кількість представників партії, блоку партій у територіальних виборчих комісіях (у кожній окремо та по Україні в цілому);

- ◆ кількість членів партії, блоку партій у складі територіальних виборчих комісій;

- ◆ результати виборів у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі;

- ◆ список народних депутатів України, обраних у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі;

з) щодо участі партії у виборах органів місцевого самоврядування

- ◆ список кандидатів у депутати місцевих рад від осередку партії, який зареєстрований територіальною виборчою комісією з вказівкою дати, номера та назви постанови територіальної виборчої комісії про реєстрацію списку;

- ◆ список кандидатів від осередку партії на посаду сільського, селищного та міського голови з вказівкою дати, номера та назви постанови територіальної виборчої комісії про реєстрацію списку;

- ◆ передвиборна програма осередку партії на виборах депутатів місцевих рад;

- ◆ передвиборна програма кандидата на посаду сільського, селищного та міського голови;

- ◆ кількість представників осередку партії в територіальних виборчих комісіях;

- ◆ кількість членів осередку партії у складі територіальних виборчих комісій;

- ◆ результати виборів на посаду сільського, селищного та міського голови;

- ◆ список депутатів місцевих рад від осередку партії.

База даних "Партії" на рівні обміну даних повинна взаємодіяти із відповідними базами даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, політичних партій та мати можливість формування та поповнення з паперових носіїв.

4. Технічні вимоги

Під час розробки підсистеми "Партії" необхідно забезпечити виконання загальних технічних вимог і використання інструментарію, що

викладено у Технічному завданні на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, та наступних.

4.1. Загальні вимоги

Інформація бази даних “Партії” у повному обсязі повинна бути розміщена в базі даних, використовуючи програмно-технічні ресурси Центральної виборчої комісії.

Інформація бази даних “Партії” щодо осередків політичних партій, їх виборчих об’єднань повинна бути розміщена в базі даних відповідних територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму.

Інформаційна підсистема “Партії” повинна передбачати наявність функцій конвертації інформації з корпоративних баз даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, що ведуть облік політичних партій та їх місцевих осередків за відповідними потребами, а також із баз даних політичних партій і виборчих блоків політичних партій, зберігання цієї інформації, передачу відповідної частини інформації до територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму та забезпечення отримання необхідних статистичних звітів під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України та всеукраїнських референдумів, місцевих виборів та місцевих референдумів.

Інформаційна система передбачає дворівневу структуру:

- ◆ перший рівень (центральний) – рівень збору та зберігання інформації Центральної виборчої комісії;

- ◆ другий рівень (територіальний) – рівень отримання та зберігання інформації виборчих комісій, відповідних комісій з референдуму (225 територіальних виборчих комісій під час виборів Президента України та народних депутатів України; близько 800 під час проведення всеукраїнських референдумів, місцевих виборів та місцевих референдумів).

4.2. Вимоги до розвитку підсистеми “Політичні партії”

Розвиток підсистеми “Партії” базується на чинних законодавчих актах та відносинах співпраці та сприяння, що складаються відповідно до вимог чинного законодавства України про вибори та референдуми між державними органами влади та системою виборчих комісій, комісій з референдуму під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнського референдуму, місцевих виборів і місцевих референдумів та у міжвиборчий період.

Розвиток підсистеми “Партії” зорієнтований на використання засобів обчислювальної техніки та комунікаційних компонентів Системи (засобів віддаленого зв’язку), що відповідають сучасним технічним вимогам, а також застосування автоматизованої технології формування бази даних Центральної виборчої комісії відповідно до вимог Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” з обов’язковим збереженням накопиченої в Центральній виборчій комісії інформації про політичні партії, виборчі блоки політичних партій у часовому інтервалі.

4.3. Вимоги до функціональних характеристик бази даних

Структура бази даних “Партії” визначається з урахуванням потреб забезпечення оперативності та достовірності формування інформації з транзитних файлів баз даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, що ведуть облік політичних партій в Україні та їх місцевих осередків за відповідними потребами, а також баз даних політичних партій, виборчих блоків політичних партій.

База даних повинна використовувати модель відкритого типу, яка дозволяє динамічну взаємодію з іншими підсистемами, що використовуються Центральною виборчою комісією під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України та всеукраїнських референдумів, місцевих виборів та місцевих референдумів. У базі даних має міститися облікова та довідкова інформація з питань підготовки необхідних статистичних звітів під час підготовки та проведення виборчих та референдумних кампаній в Україні.

Для опису схеми бази даних підсистеми використовується діаграма об’єкт – відношення, в якій відображено класи об’єктів, список імен та атрибути об’єктів, типи їх зв’язків.

У якості системи управління базами даних використовується та ж сама СУБД, що використовується в Єдиній державній інформаційно-аналітичній системі “Вибори”. Структура бази даних за принципами побудови повинна бути повністю узгоджена з методами побудови баз даних Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

4.4. Вимоги до функціональних характеристик транзитної бази даних

Транзитна база даних підсистеми “Партії” призначена для прийому-передачі інформації від центральної бази даних до локальної бази даних рівня територіальних виборчих комісій, районних комісій з рефе-

рендуму відповідно під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, всеукраїнських та місцевих референдумів, а також для прийому-передачі інформації від баз даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, що ведуть облік політичних партій в Україні та їх місцевих осередків за відповідними потребами, та баз даних політичних партій, виборчих блоків політичних партій до центральної бази даних.

Транзитна база даних та відповідне програмне забезпечення виконує тільки технологічну функцію прийому-передачі інформації та знаходиться в локальній комп'ютерній мережі Центральної виборчої комісії і повинна відповідати вимогам Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори". Доступ до неї мають адміністратори локальної комп'ютерної мережі та баз даних Центральної виборчої комісії, а також оператори комп'ютерних робочих станцій з правом введення та отримання інформації, що обслуговують відповідні комісії не нижче районного рівня.

Транзитна база даних, у загальному вигляді, виконує наступні функції:

- ◆ накопичення первинної інформації від баз даних Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів для отримання її центральною базою даних;

- ◆ накопичення інформації від центральної бази даних для отримання її територіальними виборчими комісіями, відповідними комісіями з референдуму;

- ◆ накопичення скоригованої інформації щодо відомостей політичних партій стосовно осередків політичних партій в межах відповідної території;

- ◆ моніторинг динаміки отримання-передачі інформації від транзитної бази даних до локальних баз даних територіальних виборчих комісій, відповідних комісій з референдуму.

В якості системи управління базами даних використовується та ж сама СУБД, що використовується в Єдиній державній автоматизованій інформаційно-аналітичній системі "Вибори". Структура бази даних за принципами побудови повинна бути повністю узгоджена з методами побудови баз даних Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори".

4.5. Вимоги до функціональних характеристик локальної бази даних рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, тери-

торіальної виборчої комісії, комісії з референдуму (не нижче районного рівня)

Локальна база даних рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідних комісій з референдуму підсистеми “Партії” призначена для отримання, обробки та передачі до транзитної бази даних інформації щодо осередків політичних партій – суб’єктів виборчого процесу в межах регіону, виборчого округу, відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що знаходяться на відповідній території.

Локальна база даних рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму знаходиться в локальній комп’ютерній мережі на комп’ютерній робочій станції регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму. Доступ до неї мають адміністратор та оператори комп’ютерних робочих станцій регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму.

Локальна база даних підсистеми “Партії” рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму виконує, в загальному вигляді, наступні функції:

- ◆ отримання інформації від транзитної бази даних про місцеві осередки політичних партій – суб’єктів виборчого процесу в межах території даного регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;
- ◆ обробки та оновлення інформації щодо місцевих осередків політичних партій – суб’єктів виборчого процесу в межах території даного регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;
- ◆ зберігання інформації для отримання необхідних статистичних і аналітичних звітів.

В якості системи управління базами даних використовується СУБД, що визначена Технічним завданням на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”. Структура бази даних за принципами побудови повинна бути повністю узгоджена з методами побудови баз даних Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

4.6. Вимоги до програмного забезпечення підсис-

теми “Політичні партії”

Програмне забезпечення підсистеми “Партії” рівня Центральної виборчої комісії призначене для підтримки виконання таких функцій:

- ◆ конвертації інформації з транзитних файлів бази даних Міністерства юстиції України;
- ◆ конвертації інформації з транзитних файлів регіональних підрозділів Міністерства юстиції України;
- ◆ конвертації інформації з транзитних файлів бази даних політичних партій;
- ◆ встановлення відповідності інформації між корпоративними базами даних Міністерства юстиції України, його регіональних підрозділів та базою даних підсистеми “Партії”;
- ◆ встановлення відповідності інформації між базами даних політичних партій та базою даних підсистеми “Партії”;
- ◆ створення інтерфейсу користувача підсистеми “Партії”;
- ◆ отримання звітів за інформацією бази даних підсистеми “Партії”;
- ◆ формування пакетів передачі інформації до транзитної бази даних для подальшої її передачі до регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, відповідних комісій з референдуму.

Програмне забезпечення центрального комунікаційного вузла призначене для автоматичної передачі інформації у двосторонньому напрямку між центральною базою даних підсистеми “Партії” Міністерства юстиції України, регіональними підрозділами Міністерства юстиції України, політичними партіями та регіональними представництвами Секретаріату Комісії, територіальними виборчими комісіями, відповідними комісіями з референдуму з функціями моніторингу процесу транспортування цієї інформації.

Склад програмного забезпечення комунікаційного вузла Центральної виборчої комісії формується відповідно до вимог Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

Програмне забезпечення рівня регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму призначене для отримання-передачі інформації від Центральної виборчої комісії, корегування цієї інформації та формування необхідних статистичних та аналітичних довідок підсистеми “Партії” в межах території відповідного регіону, округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії.

Склад програмного забезпечення рівня регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму підсистеми “Політичні партії” формується відповідно до вимог Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інфор-

Таблиця 10

Орієнтовний склад та зміст проекту розвитку підсистеми “Політичні партії в Україні”

Назва роботи	Очікувані результати
Формування структури центральної бази даних підсистеми “Партії” ЄДАІАС “Вибори”	Структура бази даних
Формування структури транзитної бази даних підсистеми “Партії”	Структура бази даних
Формування структури локальної бази даних підсистеми “Партії” рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму	Структура бази даних
Встановлення центральної та транзитної баз даних підсистеми “Партії” на серверах в локальній комп’ютерній мережі Центральної виборчої комісії	Встановлені бази даних в локальній комп’ютерній мережі Центральної виборчої комісії
Встановлення бази даних “Партії” рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму на тестовій комп’ютерній робочій станції Центральної виборчої комісії	Встановлена база даних та інструкція щодо її встановлення на тестовому комп’ютері Центральної виборчої комісії
Розробка та встановлення прикладного програмного забезпечення рівня Центральної виборчої комісії на серверах Центральної виборчої комісії	Встановлено прикладне програмне забезпечення рівня Центральної виборчої комісії
Розробка та встановлення програмного забезпечення транзитної бази даних підсистеми “Партії”	Встановлено програмне забезпечення транзитної бази даних підсистеми “Партії”
Розробка та встановлення на тестовому комп’ютері Центральної виборчої комісії прикладного програмного забезпечення рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму	Встановлено на тестовому комп’ютері Центральної виборчої комісії прикладне програмне забезпечення рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму
Розробка та встановлення програмного забезпечення формування сегменту Web-сайту Центральної виборчої комісії щодо інформації про політичні партії в Україні (окремі відомості)	Встановлено програмне забезпечення формування сегменту Web-сайту Центральної виборчої комісії щодо інформації про політичні партії в Україні (окремі відомості)

Назва роботи	Очікувані результати
Розробка технічної документації	Передана технічна документація (інструкції адміністратора системи, баз даних, системного програміста, користувача, вихідні тексти прикладних програм тощо)

маційно-аналітичної системи “Вибори”, а також з урахуванням наступного:

- ◆ локальна база даних регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму містить інформацію про місцеві осередки політичних партій – суб’єктів виборчого процесу в межах території регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;

- ◆ програмний модуль отримання-передачі інформації від Центральної виборчої комісії до регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму;

- ◆ програмний модуль інтерфейсу користувача для обробки інформації про місцеві осередки політичних партій – суб’єктів виборчого процесу в межах території регіону, виборчого округу, адміністративно-територіальної одиниці, що знаходиться в зоні впливу відповідної комісії;

- ◆ програмний модуль отримання необхідних статистичних звітів із локальної бази даних.

Мовою програмування та використання інструментальних засобів для створення прикладного програмного забезпечення є ті ж самі інструментальні засоби, за допомогою яких формується прикладне програмне забезпечення Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

4.7. Додаткові вимоги

Передача в дослідну експлуатацію програмного забезпечення включає вимоги відповідно до Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”, а також:

- ◆ встановлення центральної та транзитної бази даних, а також прикладного програмного забезпечення на тестових серверах інформаційної комп’ютерної мережі Центральної виборчої комісії;

- ◆ встановлення локальної бази даних та прикладного програмно-

го забезпечення рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, комісії з референдуму на тестовому комп'ютері Центральної виборчої комісії;

- ◆ настроювання параметрів зв'язку для доступу з тестового комп'ютера до транзитної бази даних;

- ◆ проведення тестів працездатності всього ланцюга приймання-передачі інформації щодо політичних партій, їх осередків та інших статистичних звітів підсистеми «Партії»;

- ◆ передача вхідних текстів прикладного програмного забезпечення та всіх необхідних програмних бібліотек і модулів до Центральної виборчої комісії з подальшою інсталяцією їх на комп'ютерному обладнанні Замовника;

- ◆ перенесення серверних та клієнтських застосувань на робочі сервери та комп'ютерні робочі станції працівниками управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії за відповідними інструкціями, наданими Виконавцем.

5. Очікувані результати впровадження проекту

В результаті розробки та впровадження проекту розвитку підсистеми «Партії» буде забезпечено:

- ◆ створення центральної бази даних підсистеми «Партії» за даними Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, що ведуть облік та реєстрацію місцевих осередків партій за відповідними потребами;

- ◆ створення інструментарію передачі інформації про місцеві осередки політичних партій – суб'єктів виборчого процесу до регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму під час підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, всеукраїнських та місцевих референдумів;

- ◆ оновлення інформації політичними партіями про місцеві осередки політичних партій – суб'єкти виборчого процесу;

- ◆ передача оновленої інформації до центральної бази даних «Партії» від Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів, політичних партій;

- ◆ формування статистичних та аналітичних звітів за інформацією з центральної та локальних баз даних регіональних представництв Секретаріату Комісії, територіальних виборчих комісій та відповідних комісій з референдуму;

- ◆ створення сегменту Web-сайту Центральної виборчої комісії з відкритою інформацією щодо відомостей із бази даних «Партії».

6. Технічна документація

До складу технічної документації з виконання робіт щодо розробки проекту розвитку підсистеми “Партії” належать:

- ◆ технічне завдання;
- ◆ керівництво системного адміністратора;
- ◆ керівництво адміністратора бази даних;
- ◆ керівництво системного програміста;
- ◆ керівництво користувача;
- ◆ методика проведення випробувань.

7. Строки виконання робіт

Строки виконання робіт щодо розвитку підсистеми “Партії”, включаючи розробку і затвердження технічного завдання та передачу підсистеми “Партії” в дослідну експлуатацію, не повинен перевищувати термінів зазначених у Технічному завданні на розвиток Єдиної автоматизованої державної інформаційно-аналітичної системи “Вибори”. Орієнтований склад та зміст проекту розвитку підсистеми “Партії” наведено нижче в таблиці 10.

8. Введення в експлуатацію

Передача в дослідну експлуатацію вдосконаленої підсистеми включає:

- ◆ встановлення центральної та транзитної бази даних і прикладного програмного забезпечення на серверах інформаційної комп’ютерної мережі Центральної виборчої комісії;
- ◆ встановлення локальної бази даних та прикладного програмного забезпечення рівня регіонального представництва Секретаріату Комісії, територіальної виборчої комісії, відповідної комісії з референдуму на тестовому комп’ютері Центральної виборчої комісії;
- ◆ настроювання параметрів зв’язку для доступу від тестового комп’ютера до транзитної бази даних;
- ◆ проведення тестів працездатності всього ланцюга приймання-передачі інформації та отримання визначених статистичних та аналітичних звітів бази даних «Партії»;
- ◆ інсталяція прикладного програмного забезпечення на технічній базі Центральної виборчої комісії;
- ◆ перенесення баз даних та прикладного забезпечення на робочі сервери Центральної виборчої комісії.

Розгортання нових програмних модулів, відповідно до наданої Виконавцем інструкції, виконується самостійно працівниками управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії на стенді Центральної виборчої комісії, де проводиться їх тестування. У разі некоректної роботи або недостатньої реактивності підсистеми працівники управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії доопрацьовують їх самостійно або повертають Виконавцю на доопрацювання.

Перенесення програмних модулів, після відповідних випробувань, до діючого програмного та інформаційного середовища Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори" здійснюється виключно працівниками управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії за рішенням Голови Центральної виборчої комісії.

4.10. Основні вимоги до розробки автоматизованого комплексу підрахунку голосів виборців на дільницях для голосування (автоматизованої виборчої скриньки)

Підрахунок голосів виборців, учасників референдуму є самою найвідповідальнішою, кульмінаційною процедурою зі всіх процедур процесів підготовки та проведення виборів і референдумів. Більшість негативних явищ, що мають місце на завершальному етапі підготовки та проведення виборів і референдумів, припадає саме на цю процедуру. Законодавець, потенційні і фактичні суб'єкти виборчого процесу постійно приділяють увагу належному виконанню саме цієї процедури. Однак, бажання вдосконалити технологію виконання процедури підрахунку голосів виборців, учасників референдуму на законодавчому рівні має не тільки позитивну сторону, але й негативні наслідки. Так, на законодавчому рівні технологічний процес підрахунку голосів виборців, учасників референдуму настільки деталізовано, настільки заформалізовано, що за об'єктивними оцінками фахівців дуже суттєво збільшує розрив у часі між проведенням двох послідовних дій – безпосереднього здійснення голосування та отримання результатів підрахунку голосів. Внаслідок цього у безпосередніх виконавців цієї процедури – членів дільничних комісій, враховуючи тривале перебування їх у безперервному режимі за-

сідання (з моменту початку голосування і до завершення процедури підрахунку голосів, а це – майже доба), виникає підсвідоме бажання скоротити, спростити виконання цієї процедури, звичайно ж, за рахунок порушення прописаних у законі норм.

Питанням пошуку компромісного рішення було присвячено роботи авторів [99, 101], де розглядалася можливість застосування при голосуванні двох типів автоматизованого комплексу підрахунку голосів виборців, учасників референдуму на дільницях безпосередньо під час опускання бюлетеня до скриньки, тобто проведення процедури голосування з використанням автоматизованої виборчої скриньки, або з використанням «електронного бюлетеня». У цій же роботі, на наш погляд, обґрунтовано на даному відрізку часу перевага була надана застосуванню на дільницях для автоматизації процедур підрахунку голосів автоматизованої виборчої скриньки.

У даній роботі автори конкретизують технічні вимоги до автоматизованої виборчої скриньки як невід'ємної частини Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та визначають шляхи її розробки і впровадження, починаючи із проведення науково-дослідних робіт, виготовлення та апробації дослідних зразків. Необхідно мати на увазі, що будь-яка автоматизована система може бути успішно впроваджена у життя тільки після появи у користувачів системи відповідного рівня довіри до її роботи.

Акцент уваги авторів до автоматизованої виборчої скриньки зовсім не означає, що вони відкидають можливість застосування на дільницях «електронного бюлетеня». Навпаки, цей варіант є найпростішим, з технічної та реалізаційної точок зору, але він є дуже привабливим з експлуатаційної та економічної точок зору.

Своє бачення щодо технічних вимог на проведення науково-дослідної роботи з розробки проекту автоматизованої виборчої скриньки, яке базується на положеннях відповідних законів України [7,9,11,12], проєкті Концепції розвитку Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та проєкті Технічного завдання на розвиток Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Вибори», автори ви-клали у вигляді наступного проєкту технічного завдання.

проєкт

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ на проведення науково-дослідної роботи з розробки авто-

**матизованого комплексу підрахунку голосів на дільницях
для голосування
(автоматизованої виборчої скриньки)**

1. Обґрунтування необхідності виконання робіт

Одним з найголовніших завдань Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі – ЄДАІАС “Вибори”) є максимальне скорочення часу між здійсненням виборцем чи учасником референдуму процедури голосування на дільниці і процедури підрахунку за вкинутими до скриньки бюлетенями результатів голосування чи то під час виборів, чи то під час референдуму.

Максимального ефекту такого скорочення часу можливо досягти лише у разі, коли виконання цих процедур шляхом застосування відповідних технічних пристроїв сумістити в часі. Виконання цієї вимоги буде найкращим чином сприяти оперативному отриманню попередньої, максимально точної і повної інформації про підсумки голосування та забезпечувати відкритість виборчого і референдумного процесів. Однак, відповідно до чинних законів України “Про вибори народних депутатів України”, “Про вибори Президента України”, “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, з метою унеможливлення фальсифікації підсумків голосування на етапі підрахунку голосів на дільницях закладені такі процедурні механізми, які збільшують трудовитрати членів комісії необхідні для оцінки вкинутих до скриньки бюлетенів та підрахунку голосів, поданих за кожного кандидата або за питання, що було винесено на референдум. Таким чином, вже на законодавчому рівні закладаються умови для подальшого збільшення часу між проведенням безпосередньої дії – акту голосування та оприлюдненням попередніх чи остаточних підсумків цієї дії.

З метою усунення цього протиріччя між технологічним аспектом супроводження виборчого чи референдумного процесу та необхідністю суворого дотримання відповідних норм Закону пропонується вести пошук істини на шляху не спрощення, передбачених законодавством процедурних механізмів, а застосування більш ефективних технічних засобів і методів організації виконання відповідних положень Закону.

Враховуючи викладене, а також погодження Верховною Радою України пропозиції Президента України від 5 березня 2003 року щодо розведення в часі виборів Президента України, народних депутатів України та виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів шляхом прийняття у березні-квітні 2004 року нової редакції законів України щодо організації та проведення виборів в Україні, найбільш доцільною є розробка та використання у виборчому та референдумному процесах автоматизованих скри-

нюк для голосування, зорієнтованих на конкретний тип та вид виборів чи референдуму з відповідною настройкою програмної та алгоритмічної їх складових, як важливої складової в реалізації положень Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

2. Мета розробки

Метою цієї науково-дослідної роботи є практичне обґрунтування можливості організаційно-технічного суміщення психологічно звичного способу організації виконання процедури голосування при проведенні виборів і референдумів в Україні з автоматизацією процедури зчитування інформації з бюлетенів та оприлюднення підсумків голосування на дільницях на базі застосування сучасних досягнень у сфері комп’ютерної та телекомунікаційної техніки та розробка відповідного дослідного зразка експериментального автоматизованого програмно-технічного комплексу підрахунку голосів на дільницях.

3. Вихідні дані для розробки

Основними принципами проведення науково-дослідної роботи з розробки дослідного зразка експериментального автоматизованого програмно-технічного комплексу підрахунку голосів на дільницях – автоматизованої скриньки для голосування є наступні.

Автоматизована скринька для голосування – за формою та виглядом є звичайною прозорою виборчою скринькою відповідно до вимог постанови Центральної виборчої комісії [53]. Але її відмінністю від звичайної є наявність пристроїв зчитування інформації (сканування), обробки інформації за визначеними алгоритмами, сортування бюлетенів, накопичення та збереження інформації, імпортування (передача) інформації до відповідного блоку ЄДАІАС “Вибори”. Крім того, слід зауважити, що автоматизована скринька для голосування повинна бути придатною для довгострокового використання у несприятливих кліматичних умовах експлуатації, зберігання та транспортування; відносно дешевою і простою в експлуатації та обслуговуванні; бути придатною для експлуатації під час проведення всіх типів та видів виборів і референдумів в Україні як загальнонаціональних, так і місцевих.

Автоматизована скринька для голосування встановлюється в приміщенні для голосування (це приміщення, що відповідає нормативним вимогам, встановленим постановою Центральної виборчої комісії № 107 від 8 липня 1999 року, яке спеціально, як правило, не обладнується системами життєзабезпечення технічних засобів) на відкритому, вільному для доступу та огляду, місці. Ніяких продовжувачів або інших сторонніх предметів з фасадної та бокових сторін скриньки не повинно

бути.

Встановлення, опечатування, підготовка до роботи будь-якої скриньки для голосування, у тому числі автоматизованої, до початку голосування на дільниці виконується тільки членами дільничної комісії.

Будь-які маніпуляції зі скринькою для голосування або будь-якою її складовою після встановлення її в приміщенні для голосування і до моменту зняття пристрою, який накопичує необхідну інформацію, виконують виключно члени дільничної комісії.

Виборець чи учасник референдуму опускає до скриньки тільки один бюлетень або почергово по одному бюлетеню декілька бюлетенів (максимальна кількість може досягати 10-бюлетенів) у розгорнутому, тобто придатному для сканування, вигляді. У разі випадкового або навмисного опускання кількох бюлетенів або аркушів невстановленої форми система не повинна виходити з ладу чи допускати пошкодження бюлетенів.

Автоматизована скринька для голосування повинна забезпечити виконання наступних функцій:

- ◆ зручну настройку (зручний механізм настройки) пристрою для зчитування інформації з бюлетеня на конкретний тип чи вид (особливості) виборчої чи референдумної кампанії;

- ◆ візуальне сигналізування можливості або заборони опускання бюлетеня до скриньки;

- ◆ виконання операції опускання бюлетеня звичайним для виборця, учасника референдуму способом з додержанням вимоги щодо забезпечення таємності голосування;

- ◆ мати можливість обробки бюлетенів встановленої ширини (не більше 210 мм.), але невизначеної довжини;

- ◆ розпізнавання прийнятої системи захисту бюлетеня (кольору, штрих-коду, нумерації, голографічного захисту та інше), його належність до відповідного типу чи виду виборів (чергові, повторні, проміжні, позачергові, перші) або референдуму (можливі варіанти – виборів Президента України; виборів народних депутатів України у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі; виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; виборів депутатів обласної (міської) ради; виборів депутатів районної ради; виборів депутатів селищної ради; виборів депутатів сільської ради; виборів сільського, селищного, міського голови; всеукраїнського референдуму; обласного (міського) референдуму; районного, селищного, сільського референдумів);

- ◆ розпізнавання та відокремлення з відповідною реєстрацією підроблених (фальшивих) бланків бюлетенів;

- ◆ розпізнавання та відокремлення з відповідною реєстрацією недійсних бюлетенів;

- ◆ розпізнавання та накопичення інформації щодо підсумків голосування по кожній кандидатурі, що внесена до бюлетеня, або питання,

що є предметом референдуму;

- ◆ розпізнавання та відокремлення бюлетенів із внесеними від руки прізвищами кандидатів для подальшої ручної обробки членами виборчих комісій, комісій з референдуму;

- ◆ поточний підрахунок та накопичення інформації щодо загальної кількості опущених бюлетенів по кожному типу чи виду виборів або референдумів, кількості підроблених бюлетенів, кількості недійсних бюлетенів, кількості бюлетенів з ручними записами, кількості дійсних бюлетенів;

- ◆ можливого консервування скриньки та зберігання до наступних виборчих, референдумних кампаній.

По кожному типу та виду виборів чи референдумів бюлетені для голосування виготовляються на папері шириною не більше 210 мм. Бюлетені для голосування можуть бути різнокольоровими.

Довжина бюлетеня для голосування може змінюватися залежно від обсягу його тексту. Текст бюлетеня для голосування друкується державною мовою на одному боці аркуша.

Накопичення інформації починається з моменту опускання до скриньки для голосування контрольного листа та першого бюлетеня і завершується одночасно з відкриттям, (відповідно до вимог чинного законодавства), скриньок для голосування на даній ділянці після завершення голосування, тобто проводиться під час усього періоду голосування від 8.00 до 20.00 години (період голосування може бути встановлений і до 21.00 години).

Таким чином, автоматизована скринька для голосування у загальному вигляді повинна мати:

- ◆ пристрій для забезпечення безперешкодного автоматичного зчитування інформації з бюлетеня, який опущено до скриньки для голосування виборцем чи учасником референдуму, або пристрій, який із дотриманням вимог таємного голосування унеможливорює опускання бюлетеня в згорнутому вигляді;

- ◆ червону та зелену індикаторні лампочки, які забороняють або дозволяють опускання бюлетеня до відповідного пристрою скриньки для голосування;

- ◆ механізм подачі бюлетеня до пристрою зчитування (сканування);

- ◆ пристрій зчитування (сканування) та розпізнавання;

- ◆ пристрій накопичення та первинної обробки інформації;

- ◆ механізм сортування (відокремлення) бюлетенів;

- ◆ відділення скриньки для голосування для відокремлених бюлетенів;

- ◆ автономну систему життєзабезпечення складових елементів скриньки для голосування (енергозабезпечення, мікроклімат тощо).

4. Технічні вимоги

Під час розробки проекту експериментального зразка автоматизованої скриньки для голосування необхідно забезпечити виконання наступних технічних вимог:

4.1. Вимоги до зовнішнього вигляду скриньки для голосування

Скринька повинна бути із прозорого матеріалу та мати висоту 1000 мм., ширину – 500 мм., довжину – 500 мм.

Кришка скриньки має бути відкидна або зйомна з прорізом стрічкопротяжного механізму для опускання бюлетенів при голосуванні, який унеможливорює опускання бюлетеня в згорнутому вигляді; на лицьовому боці скриньки – малий герб України.

На дні та кришці скриньки повинні бути отвори для її опечатування.

Вага скриньки не повинна перевищувати 5 кг.

4.2. Вимоги до складових скриньки для голосування

Технічні та програмні компоненти, які буде використано під час створення експериментального зразка автоматизованої скриньки для голосування, повинні бути, як правило, вітчизняного виробництва. При відповідній мотивації можливе використання окремих компонентів іноземного виробництва. Придбаний програмний продукт має бути ліцензійним. Мовою програмування та використання інструментальних засобів для створення прикладного програмного забезпечення є ті ж самі інструментальні засоби, за допомогою яких формується прикладне програмне забезпечення Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”.

4.3. Експлуатаційні вимоги

Автоматизована скринька для голосування повинна бути розрахована на експлуатацію та збереження в максимально несприятливих кліматичних умовах (температурний режим: від – 20 С до + 40 С, відносна вологість: від 40% до 90%) та вібраційно-ударних (часті пересування вручну, перевезення автомобільним або залізничним транспортом тощо).

Автоматизована скринька для голосування має бути простою в

експлуатації та не вимагати спеціальної підготовки користувача.

У разі виходу з ладу будь-якого компонента автоматизованої скриньки для голосування роботоспроможність її має бути відновлена не пізніше 30-ти хвилинного проміжку часу.

Складові елементи автоматизованої скриньки для голосування повинні бути розраховані на обробку протягом дня голосування 10 тисяч бюлетенів з мінімальною пропускнуою спроможністю 1 бюлетень за 2 секунди.

Пристрій накопичення та первинної обробки інформації повинен бути надійно захищеним від несанкціонованого втручання, для забезпечення зчитування інформації легко зніматися неспеціалістом та мати необхідний інтерфейс для передачі інформації до комп'ютерних робочих станцій територіальних виборчих комісій, комісій з референдуму вищого рівня для подальшого накопичення та обробки.

Відділення автоматизованої скриньки для голосування повинно вміщати:

- ◆ дійсних бюлетенів – до 2,5 тисяч бюлетенів;
- ◆ недійсних бюлетенів – до 1,0 тисячі бюлетенів;
- ◆ сумнівних (підроблених, з внесеними від руки прізвищами тощо) бюлетенів – до 0,5 тисячі бюлетенів.

Автономна система життєзабезпечення складових елементів автоматизованої скриньки для голосування повинна забезпечити надійну безперервну роботу її протягом 18 годин та відновлення роботоспроможності протягом 2 – 3 діб.

Автоматизована скринька для голосування має бути розрахована на гарантовану експлуатацію протягом не менше 10-ти років.

Автоматизована скринька для голосування або окремі її компоненти повинні бути по можливості розраховані на експлуатацію у міжвиборчий період для вирішення інших завдань (наприклад, сканування, обробка документів, накопичення та збереження інформації, копіювання документів тощо).

4.4. Цінові вимоги

Вартість однієї автоматизованої скриньки для голосування не повинна перевищувати 2665 грн. (екв. 420 доларів США) при виготовленні не менше 35 тисяч одиниць.

Вартість науково-дослідної роботи (далі – НДР) з розробки трьох експериментально-дослідних зразків автоматизованої скриньки для голосування не повинна перевищувати 162 тис. гривень. Можливе збільшення вартості НДР має бути детально мотивованим.

4.5. Спеціальні вимоги

Повинен бути забезпечений гарантований захист від зняття, знищення та пошкодження інформації на відстані більше 10 см. від пристрою накопичення та первинної обробки інформації.

5. Технічна документація

До технічної документації з виконання робіт щодо створення автоматизованої скриньки для голосування належать:

- ◆ технічне завдання;
- ◆ техноробочий проект на створення експериментального зразка автоматизованої скриньки для голосування;
- ◆ керівництво програміста;
- ◆ керівництво користувача;
- ◆ методика проведення випробувань;
- ◆ висновок (сертифікат) відповідності вимогам технічного захисту інформації.

6. Терміни виконання роботи

Термін виконання робіт щодо створення експериментального зразка автоматизованої скриньки для голосування, включаючи розробку та за-твердження технічного завдання і техноробочого проекту, виготовлення експериментальних зразків, перевірки на стенді працездатності програмно-технічного комплексу автоматизованої скриньки для голосування, розробку відповідної технічної документації, отримання сертифікату відповідності вимогам технічного захисту інформації та інших робіт, які передують передачі скриньок для дослідної експлуатації, не повинен перевищувати 6 місяців.

7. Введення в експлуатацію

Впровадження автоматизованої скриньки для голосування у технологічний процес організації та проведення виборів і референдумів в Україні, у разі отримання позитивних результатів розробки експериментально-дослідних зразків, передбачається здійснити в кілька етапів.

На **першому** етапі передбачається всебічне тестування трьох експериментально-дослідних зразків за участю окремих представників суб'єктів виборчого, референдумного процесів, засобів масової інформації з метою формування в суспільстві достатнього рівня довіри до нової технології збору інформації про підсумки голосування на дільницях. Завершити цей етап передбачається до кінця квітня 2005 року.

На **другому** етапі за результатами першого етапу приймається рішення щодо дослідної експлуатації у рамках реального виборчого про-

цесу – виборів народних депутатів України, у межах одного визначеного територіального виборчого округу. На цьому етапі виготовляється необхідна кількість автоматизованих скриньок для голосування із розрахунку – одна скринька на одну виборчу дільницю обраного територіального виборчого округу. Реальні випробування функціональності та ефективності автоматизованих скриньок для голосування виконуються паралельно з “ручною” перевіркою під наглядом учасників виборчого процесу відповідно до вимог Закону України “Про вибори народних депутатів України”. Підсумки реальної дослідної експлуатації автоматизованих скриньок для голосування висвітлюються у засобах масової інформації.

На **третьому** етапі, у разі позитивних висновків за наслідками реальної дослідної експлуатації у процесі підготовки та проведення виборів народних депутатів України в 2006 році, приймається рішення щодо застосування автоматизованих скриньок для голосування під час проведення чергових виборів або референдуму на всіх звичайних дільницях для голосування, які розташовані на території України, або більшості великих населених пунктів України, промислових регіонів і районів.

4.11. Аналіз можливостей застосування мережі Internet та сучасних засобів мобільного зв'язку в технологічних процесах підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні

Все більше організаторів виборів у різних демократичних державах світу звертаються до вирішення питання застосування нетрадиційних схем проведення виборів і референдумів, в тому числі все більш широкого застосування електронних систем голосування, наприклад, таких як сканерні пристрої, контактні сенсорні екрани, електронне голосування в мережі Internet, голосування через електронну пошту, голосування через цифрове телебачення, голосування через мобільний телефон.

У різних країнах, поки що у дуже обмежених обсягах, робляться спроби застосовування електронних систем голосування, що використовують наступні технологічні підходи:

1) сканерні пристрої – застосовуються в США, Бразилії, Російській Федерації, Азербайджані, Великій Британії;

2) контактні сенсорні екрани – застосовуються в США, Індії, Великій Британії;

3) електронне голосування в мережі INTERNET – застосовується в США, Великій Британії, Бельгії;

4) голосування через електронну пошту – застосовується в США, Великій Британії;

5) голосування через цифрове телебачення – застосовується у Великій Британії;

6) голосування через мобільний телефон – застосовується у Великій Британії.

Як бачимо, лідером технологічних новацій є Велика Британія.

Це викликано, насамперед, наступними факторами.

По-перше, стрімким падінням активності виборців під час проведення виборів і референдумів, в тому числі в день голосування. У багатьох розвинених країнах світу “головною біллю” організаторів виборів і референдумів, суб’єктів виборчого процесу є не якість організації та проведення виборів і референдумів, не питання конкурентної боротьби кандидатів і програм за голоси виборців, а забезпечення явки виборців, учасників референдуму на дільниці для голосування. З цієї метою законодавці ідуть навіть на значне пониження співвідношення кількості учасників виборів і референдумів, які прийняли участь у голосуванні, від загальної кількості виборців, учасників референдуму в країні.

Для довідки: активність виборців під час виборів народних депутатів України в 1998 році складала 69,64%, а в 2002 році – 65,22%.

Під час виборів Президента України в 1999 році активність виборців склала у першому турі – 69,82%, а в другому турі – 73,8%.

По-друге, застосування нових технологічних підходів веде до спрощення і прискорення процедури підрахунку голосів виборців, учасників референдуму та обмеження впливу людського фактору на результат підрахунку, тобто має місце певне знеособлення процедури “технічного” голосування.

По-третє, розширення можливостей для виборців віддати свій голос, спрощення процедури голосування (для неграмотних або малограмотних виборців достатньо натиснути кнопку проти фото кандидата) дозволяє залучати ширше коло громадян до політичного життя країни.

Але, як відмічалось у роботі авторів [101], серйозною проб-

лемою, яка перешкоджає широкому застосуванню таких електронних систем голосування, як голосування з використанням мережі Internet, електронної пошти, цифрового телебачення та засобів мобільного зв'язку, є вплив двох основних причин – соціально-психологічного та науково-технічного плану.

Соціально-психологічна причина полягає у подальшому поглибленні почуття самотності громадянина в суспільстві та його непричетності до прямого вибору керуючої еліти суспільства. Застосування зазначених технократичних систем електронного голосування може і приведе до зростання кількості виборців, учасників референдуму, які проголосують, але одночасно це приведе і до зведення процедури вибору керівних органів суспільства, які безпосередньо впливають на шляхи розвитку суспільства в цілому і кожного громадянина зокрема, до звичайної рутинної операції, такої, наприклад, як буденне прибирання житла або приготування сніданку. В той же час як свідома участь виборця в святково-урочистій організованій процедурі голосування на дільниці створює достатньо повну ілюзію значимості голосу виборця, відданого на користь того чи іншого кандидата, партії, та його причетності до активного громадського життя країни, територіальної громади тощо. І така організація голосування на дільницях дає більше впевненості в тому, що і наступного разу виборець прийде на дільницю для голосування. Це дуже важливий психологічний момент, на який, на жаль, мало звертають уваги політологи, політики, соціологи.

Науково-технічна проблема застосування сучасних технологій при голосуванні полягає у відсутності на даний час механізмів надійного дистанційного ідентифікування виборця, учасника референдуму, захисту інформації та впевненості у її неспотворенні на всьому технологічному ланцюгу – від виборця, учасника референдуму до дільниці для голосування.

Наприклад, на даний час не є проблемою ідентифікувати номер мобільного телефону при використанні його для голосування, але як ідентифікувати користувача даного телефону безпосередньо в момент голосування? Надання власнику мобільного телефону пакету для голосування, який містить PIN-код виборця (ідентифікатор виборця в системі мобільного зв'язку), список кандидатів з їх номерами та формат SMS-повідомлення для голосування, на жаль, не вирішує цих питань.

Не вирішує питань автентичності, таємності голосування та інформаційної безпеки і пропонована фахівцями технологія голо-

сування з використанням мережі Internet, згідно з якою кожному виборцю напередодні дня голосування надсилається код захисту, подібний до того, що використовується банками для встановлення автентичності номерів кредитних карток. Цей код є ключем для входу до сайту голосування. Після завантаження сайту голосування та введення названого коду, система безпеки ідентифікує виборця і встановлює його право на голосування. У разі позитивного результату перевірки на екран завантажується сторінка голосування, на якій виборець робить відповідну відмітку проти кандидата. Виборець може вибрати тільки одного кандидата. Як тільки виборець зробив відмітку, система показує на екрані повідомлення, що вказує персональні відомості виборця та результат його голосування і просить підтвердження цієї інформації. Якщо виборець погоджується з результатом, система реєструє це голосування як таке, що відбулося. До цього моменту виборець має можливість змінити свій вибір. Дані голосування шифруються і відсилаються до банку даних для підрахунку. Як тільки голосування проведене і сприйнято системою виборець деактивується в реєстрі виборців і вже не здатний голосувати повторно.

Але необхідно мати постійно на увазі, що при голосуванні в мережі Internet персональні комп'ютери виборців можуть бути завчасно інфіковані програмами, що завантажуються через додатки електронної пошти, не контролювано з'являються і поширюються в мережі і призначені для непомітної зміни результату голосування виборця в мережі. Такі маніпуляції програмного забезпечення використовуються в досить великих масштабах, вони практично не контролювані в мережі Internet і фактично можуть привести до зміни результатів виборів.

В Україні в даний час мережа Internet активно використовується тільки для оприлюднення перебігу процесу підготовки та проведення виборів і референдумів, в тому числі про хід голосування, та надається оперативна попередня інформація про хід та підсумки голосування у визначений інтервал часу.

Цілком зрозуміло, що в технічному плані є велике бажання впровадження можливостей мережі Internet та засобів мобільного зв'язку у процедури голосування, враховуючи стрімку динаміку їх впровадження у повсякденне життя громадян та зони їх поширення по теренах України. Але розум підказує передчасність такого кроку. Логіка створення попередніх автоматизованих систем підказує необхідність проведення всебічних досліджень – наукових, науково-технічних, економічних, соціо-психологічних та ін-

ших з метою створення корисної для суспільства автоматизованої системи.

Перш за все, необхідно вирішити питання однозначної дистанційної ідентифікації виборця, учасника референдуму, забезпечення таємності дистанційного голосування та вирішити питання надійного забезпечення інформаційної безпеки волевиявлення виборця, учасника референдуму. Це дуже складне завдання, але без його вирішення неможливо вирішити наступне питання щодо створення подібних систем – появи необхідного рівня довіри у народних депутатів України, депутатів місцевих рад, політиків – потенційних суб'єктів і учасників виборчого процесу та суспільства в цілому. Без здійснення цього важливого кроку впровадження будь-якої технологічної системи приречено на провал, тому рухатися до мети необхідно поступово – крок за кроком.

З огляду на вищенаведене, автори вважають, що вже настав час, коли Центральній виборчій комісії необхідно розгорнути науково-дослідні роботи з пошуку власних шляхів і методів розробки та впровадження електронних систем голосування з використанням мережі Internet та засобів мобільного зв'язку у процедури голосування під час проведення виборів і референдумів в Україні та готувати суспільство до впровадження нових виборчих технологій.

На даний час дуже привабливою і перспективною може виявитися думка забезпечення, з використанням WAP-технологій, доступу громадян України, світової спільноти до інформаційних ресурсів WEB-сайту Центральної виборчої комісії за допомогою засобів мобільного зв'язку. Але реалізація цієї ідеї може виявитися дуже корисною тільки після отримання впевненості щодо бажання суспільства мати такий доступ, для чого попередньо необхідно провести не тільки техніко-економічні дослідження, але й дослідження соціологічні. У протилежному випадку робота буде виконана заради самої роботи, яка задовольнить певні амбіції розробників, але приведе до марного витрачання державних коштів. Поки що необхідність забезпечення такого доступу передчасна, оскільки попит на цю послугу з'явиться лише у майбутньому. При цьому не слід забувати, що технології в сфері інформатизації розвиваються такими швидкими темпами, що найближчим часом можуть з'явитися зовсім інші технологічні можливості організації дистанційного голосування.

4.12. Техніко–економічне обґрунтування доцільності подальшого вдосконалення та розвитку системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні

Невизначеність об'єкту досліджень, розробки та впровадження разом із існуючою організацією і технологією робіт на першому етапі побудови Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори", обрана розробником прикладного програмного забезпечення методологія побудови архітектури баз та банків даних об'єктивно привели до існування в ЄІАС "Вибори" трьох незалежних, тематичних інформаційно-аналітичних підсистем (ІАС) – ІАС "Вибори народних депутатів", ІАС "Вибори Президента України", ІАС "Всеукраїнський референдум", а також до повної залежності Комісії від розробника прикладного програмного забезпечення, на що вказувалося у свій час незалежними експертами.

Це також привело до штучного введення понять "верхній рівень" та "нижній рівень" Системи зі своїми розробками окремих пакетів прикладних програм та різними виконавцями цих робіт, що має не тільки науково-методологічний, технічний аспект, а й економічний.

При збереженні у подальшому такого підходу невиправдано зберігається також і вищезгаданий поділ Системи на "верхній" та "нижній" рівні, в той час, коли Система має бути єдиною. Ставиться під сумнів технічна та економічна доцільність використання можливостей цієї Системи для вирішення питань автоматизованого забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, місцевих референдумів.

У разі реалізації положень запропонованого авторами системного науково-методологічного підходу до подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні (ЄДАІАС "Вибори") автоматично зникають ці проблемні питання, оскільки не можна вдосконалювати і нарощувати якість та потенціал Системи на хиткому фундаменті ситуативних і не завжди вмотивованих рішень. Свідченням об'єктивності для такого твердження служить

наступне.

На протязі грудня 2003 року та на початку січня 2004 року автори цієї роботи разом із спеціалістами управління інформатизації Секретаріату Центральної виборчої комісії здійснили повномасштабну розробку нової структури бази даних ІАС “Вибори Президента України” у повній відповідності з вимогами запропонованих вище концептуальних положень та технічних вимог до розвитку Системи. У цю структуру бази даних у повному обсязі і без перекручення та втрат була імплементована інформація щодо інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з організації та проведення виборів Президента України у першому та другому турах у 1999 році. Значна частина інформації щодо інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з організації та проведення виборів народних депутатів України у 1998 році також була імплементована у цю ж структуру бази даних.

Для доведення правомірності положень щодо економічної недоцільності продовження робіт за існуючою технологією розробки та вдосконалення Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” та, навпаки, економічної доцільності термінового впровадження запропонованого авторами системного науково-методологічного підходу до подальшого вдосконалення та розвитку Системи зробимо короткий економічний експрес-аналіз вже витрачених на побудову Системи та можливих затрат найближчим часом державних коштів. Економічний аналіз стосується тільки фінансових витрат на розробку та впровадження в Україні прикладного програмного забезпечення Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів загальнодержавного рівня.

а) ІАС “Вибори народних депутатів” – 1998 та 2002 роки

Фінансові витрати у 1998 році на розробку прикладного програмного забезпечення “верхнього рівня” склали – 540 тис. грн. або 169,4 тис. доларів США (за курсом НБУ).

Фінансові витрати на розробку у 2002 році прикладного програмного забезпечення “нижнього рівня” склали – 472 тис. грн. або 89,1 тис. доларів США.

Загалом тільки розробка прикладного програмного забезпечення ІАС “Вибори народних депутатів” в 1998 та 2002 роках вже поглинула 1 млн. 12 тис. грн. або **258,5 тис. доларів США.**

б) ІАС “Вибори Президента України” – 1999 рік

Фінансові витрати на розробку прикладного програмного забезпечення “верхнього рівня” склали – 180 тис. грн. або 45,6 тис. доларів США.

Фінансові витрати на розробку прикладного програмного забезпечення “нижнього рівня” та забезпечення “транспорту” інформації склали – 783,5 тис. грн. або 198,4 тис. доларів США.

Загалом розробка прикладного програмного забезпечення ІАС “Вибори Президента України” та забезпечення “транспорту інформації” поглинули – 963 тис. грн. або **244 тис. доларів США.**

в) ІАС “Всеукраїнський референдум” – 2000 рік

Фінансові витрати на розробку прикладного програмного забезпечення “верхнього рівня” склали – 162 тис. грн. або 29,4 тис. доларів США.

Фінансові витрати на розробку прикладного програмного забезпечення “нижнього рівня” та забезпечення “транспорту” інформації склали – 498 тис. грн. або 91,4 тис. доларів США.

Загалом розробка прикладного програмного забезпечення ІАС “Всеукраїнський референдум” та забезпечення “транспорту інформації” поглинули – 660 тис. грн. або **120,8 доларів США.**

Таким чином, сумарні фінансові затрати впродовж трьох виборчих і однієї референдумної компанії склали 2 млн. 635 тис. грн. або **623,3 тис. доларів США**, в тому числі на розробку прикладного програмного забезпечення “верхнього рівня” – 882 тис. грн. або 244,5 тис. доларів США та на розробку прикладного програмного забезпечення “нижнього рівня” з урахуванням витрат на “транспорт” інформації – 1 млн. 753,5 тис. грн. або **378,9 тис. доларів США**. При цьому необхідно мати на увазі, що до нових цифр не увійшли фінансові затрати на ліцензування системного програмного забезпечення та інструментарію розробки прикладного програмного забезпечення, а також необхідного технічного оснащення або дооснащення, які розробник прикладного програмного забезпечення за умовами відповідних договорів покладав на Замовника – Центральну виборчу комісію.

Виходячи з цього, можна прогнозувати, що за дотримання тієї ж технології виконання робіт розробник прикладного програмного забезпечення “верхнього рівня” під виборчу кампанію по виборах Президента України в 2004 році “запросить” не менше 250 тис. грн. тільки на оплату праці з розробки та вдосконалення прикладного програмного забезпечення без урахування вартості ліцензій на нову версію СУБД “Oracle” та інструментарію розроб-

Додатки

Порівняльна таблиця основних положень Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» і проекту Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори"

Основні положення Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" (затверджена постановою Центральної виборчої комісії від 10 лютого 1999 року № 14)	Основні положення Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" (затверджена постановою Центральної виборчої комісії від 21 березня 2003 року № 16, розроблена за участю авторів)	Основні положення проекту Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори" (пропозиція авторів)
1	2	3
<p>Правовою та організаційно-методичною базою для розробки концепції є Конституція України, закони про вибори Президента України, народних депутатів України, про всеукраїнський та місцеві референдуми, про місцеві вибори, про Центральну виборчу комісію, постанови та методичні рекомендації Центральної виборчої комісії.</p> <p>Єдина інформаційно-аналітична система "Вибори" створюється відповідно до статті 33 Закону України "Про Центральну виборчу комісію" та на виконання розпорядження Голови Комісії від 3 вересня 1998 року № 62.</p>		<p>Правовими підставами використання, експлуатації і розвитку ЄДАІАС "Вибори" є Конституція України, Закони України "Про Центральну виборчу комісію", "Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему "Вибори", "Про вибори Президента України", "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", "Про всеукраїнський та місцеві референдуми", "Про інформацію", "Про електронний документ і електронний документообіг", "Про електронний цифровий підпис", інші закони України, укази та розпорядження Президента України, нормативно-правові акти Центральної виборчої комісії.</p>
<p><i>Визначення об'єкта дослідження, розробки та впровадження відсутні.</i></p>	<p>ЄІАС "Вибори" – це сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, обробки, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми. Основне призначення ЄІАС "Вибори" – це інформатизація процесів, що здійснюються в ході підготовки і проведення виборів та референ-</p>	<p>Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система "Вибори" (далі – ЄДАІАС "Вибори" або Система "Вибори") – це сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, обробки, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми. Основне призначення ЄДАІАС "Вибори" – це інформа-</p>

1	2	3
	думів в Україні, а також діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісій із всеукраїнського та місцевих референдумів (далі – виборчих комісій та комісій з референдуму).	тизація процедур, що здійснюються в ході підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні, а також діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісій з всеукраїнського та місцевих референдумів (далі – виборчих комісій та комісій з референдуму).
<i>Визначення різниці між поняттями “ЄІАС” та “ІАС” відсутнє.</i>	<i>Визначення різниці між поняттями “ЄІАС” та “ІАС” відсутнє.</i>	Однак різні типи та види виборів та референдумів мають свої особливості. Тому поряд з єдиними (загальними) уніфікованими алгоритмами для автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення конкретного типу чи виду виборів, референдуму на базі прийнятих у Системі методів автоматизації виборчих і референдумних процедур можуть застосовуватися специфічні алгоритми. Сукупність єдиних (загальних) уніфікованих і специфічних інформаційних масивів становить інформаційно-аналітичну систему (ІАС) конкретного типу виборів чи референдуму (ІАС “Вибори Президента України”, ІАС “Вибори народних депутатів України”, ІАС “Місцеві вибори”, ІАС “Всеукраїнський референдум”, ІАС “Місцеві референдуми”).
Метою створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” (далі ЄІАС “Вибори” або система “Вибори”) є забезпечення оперативності та достовірності збору, високої надійності обробки і збереження інформації на всіх етапах виборчих кампаній, визначених Конституцією та законами України, вико-	Метою створення та розвитку ЄІАС “Вибори” є впровадження сучасних інформаційних технологій під час спостереження за процесом реалізації виборчих прав громадян шляхом забезпечення оперативного формування достовірної інформації, високої надійності її обробки і збереження під час підготовки і проведен-	Метою створення та розвитку ЄДАІАС “Вибори” є впровадження сучасних інформаційних технологій в процесі практичної реалізації конституційних виборчих прав громадян шляхом забезпечення оперативного формування достовірної інформації, високої надійності її обробки і збереження під час підготовки і проведення

1	2	3
<p>ристуючи у виборчих процесах найсучасніші комп'ютерні і виборчі технології .</p> <p>Система "Вибори" має також забезпечити інформаційну підтримку виконання завдань, що впливають із повноважень Центральної виборчої комісії і центральних органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що сприяють підготовці та проведенню виборів і референдумів.</p> <p>Для створення ЄІАС "Вибори" повинні бути знайдені організаційно-правові та інженерно-технічні рішення, що дадуть змогу забезпечити оприлюднення попередніх результатів виборів у державі не пізніш як через 24 години після завершення голосування.</p>	<p>ня виборів та референдумів в Україні, визначених Конституцією і законами України, з використанням новітніх систем передачі та обробки інформації.</p> <p>ЄІАС "Вибори", використовуючи єдині уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови інформаційно-аналітичного обслуговування виборчих і референдумних процесів в Україні, включаючи підготовку проектів відповідних рішень.</p> <p>Система "Вибори" має забезпечити інформаційну підтримку виконання передбачених законами повноважень виборчими комісіями і комісіями з референдуму, центральними і місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування під час підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнського і місцевих референдумів.</p> <p>ЄІАС "Вибори" створює єдиний програмно-інформаційний простір організаційної інфраструктури виборів і референдумів, що забезпечує оприлюднення попередніх підсумків виборів і референдумів у максимально стислі строки після закінчення голосування.</p> <p>Для досягнення поставленої мети необхідно:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ створити необхідні нормативно-правові, організаційно-розпорядчі, матеріально- 	<p>виборів та референдумів в Україні, визначених Конституцією і законами України, з використанням новітніх систем передачі та обробки інформації.</p> <p>ЄДАІАС "Вибори", використовуючи єдині уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови автоматизованого інформаційно-аналітичного обслуговування виборчих і референдумних процесів в Україні, включаючи підготовку проектів відповідних рішень.</p> <p>Система "Вибори" має забезпечити інформаційну підтримку виконання передбачених законодавством України повноважень виборчими комісіями і комісіями з референдуму, центральними і місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування під час підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнського і місцевих референдумів.</p> <p>ЄДАІАС "Вибори" створює єдиний програмно-інформаційний простір організаційної інфраструктури виборів і референдумів, визначеної чинним законодавством України про вибори і референдуми, що забезпечує в реальному вимірі часу оприлюднення відомостей щодо перебігу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, а також попередніх підсумків голосування у максимально стислі строки після його закінчення.</p> <p>Для досягнення поставленої мети необхідно:</p>

1	2	3
<p>Поряд із цим розробка системи передбачає створення науково-практичної бази для подальшого вдосконалення виборчого законодавства в Україні, що разом із вирішенням про-</p>	<p>технічні, фінансові, структурні та кадрові передумови для розробки, використання і розвитку ЄІАС “Вибори” та ініціювати питання про надання їй статусу державної;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ створити умови для належного використання сучасних телекомунікаційних мереж зв’язку; ▪ створити організаційну систему підготовки та підтримки місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування програмно-технічних комплексів виборчих комісій, комісій з референдуму; ▪ забезпечити умови для створення, за наявності відповідної нормативно-правової бази, на основі системи обліку населення України Державного реєстру виборців, учасників референдуму для використання його як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях; ▪ автоматизувати процедури голосування, що забезпечить моніторинг ходу голосування та підрахунок голосів виборців, учасників референдуму в реальному вимірі часу. <p>Розвиток системи “Вибори” має передбачати створення науково-практичної бази для використання її в подальшому вдосконаленні законодавства України про вибори та референдуми, що разом з вирішенням завдань оперативного отримання достовірної інформації про хід виборчих та референдумних процесів, забезпеченням інформованості широких верств населення України та міжнародної громадськості</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ створити необхідні нормативно-правові, організаційно-розпорядчі, матеріально-технічні, фінансові, структурні та кадрові передумови для розробки окремих складових, використання і розвитку ЄДАІАС “Вибори”; ▪ створити умови для належного використання можливостей сучасних телекомунікаційних мереж зв’язку; ▪ створити організаційну систему підготовки та підтримки місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування програмно-технічних та інформаційних комплексів виборчих комісій, комісій з референдуму; ▪ створити міжрегіональні (регіональні) сервісні центри ЄДАІАС “Вибори”, що забезпечать їй надійну і ефективну експлуатацію; ▪ забезпечити умови для створення та ведення, за наявності відповідної нормативно-правової бази, на основі ЄДпного реєстру фізичних осіб Державного реєстру виборців, учасників референдуму для використання його як на загальнонаціональному, так і регіональному та місцевому рівнях; ▪ автоматизувати процедури голосування на дільницях, що забезпечить моніторинг ходу голосування та підрахунок голосів виборців, учасників референдуму в реальному вимірі часу. <p>Розвиток Системи “Вибори” має передбачати створення науково-практичної бази для використання її при подальшому вдосконаленні законодавства України про вибори та референдуми, що разом з вирішенням завдань оперативного отримання достовірної інформації про хід виборчих та референдумних процесів, забезпеченням інформованості широких верств населення України та міжнародної громадськості щодо</p>

1	2	3
<p>блеми підвищення оперативності та достовірності отримання інформації в ході виборчого процесу стануть важливим кроком на шляху становлення демократії в державі.</p>	<p>щодо підготовки і проведення кожного етапу цих процесів стане важливим кроком на шляху подальшої демократизації суспільства, підвищення довіри виборців до таких інститутів народовладдя, як вибори та референдуми.</p>	<p>підготовки і проведення кожного етапу цих процесів стане важливим кроком на шляху подальшої демократизації суспільства, підвищення довіри виборців до таких інститутів народовладдя, як вибори та референдуми.</p>
<p>Концепція визначає основні підходи до створення системи інформаційної підтримки виборчого процесу. В концепції визначено основні засади і підходи до проектування та реалізації системи "Вибори".</p> <p>ЄІАС "Вибори" повинна забезпечувати на найсучаснішому рівні інформаційну підтримку виборчих кампаній та референдумів, що відбуваються в країні відповідно до Конституції та законів України, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ виборів Президента України; ▪ виборів народних депутатів України; ▪ всеукраїнських та місцевих референдумів; ▪ місцевих виборів. <p>Концепція базується на досвіді розробки та впровадження інформаційно-аналітичної системи "Вибори-98" як першого етапу створення ЄІАС "Вибори", що забезпечила інформаційну підтримку виборів народних депутатів України 29 березня 1998 року, а також на позитивному досвіді створення та використання сучасних автоматизованих виборчих технологій розвинених країн світу.</p>	<p>Ця Концепція визначає основні підходи до створення та розвитку систем інформаційної підтримки і автоматизації виборчого та референдумного процесів в Україні. В Концепції визначено мету, основні завдання, принципи і напрями створення та розвитку Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" (далі – ЄІАС "Вибори" або система "Вибори").</p> <p>ЄІАС "Вибори", використовуючи єдині уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови інформаційно-аналітичного обслуговування виборчих і референдумних процесів в Україні, включаючи підготовку проектів відповідних рішень. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні – це надання можливостей організаторам виборчого та референдумного процесів на підставі сукупності нормативно-правової, організаційно-технологічної та фінансово-економічної документованої інформації реалізовувати визначені законодавством повноваження, а також задовольняти інформаційні потреби суб'єктів та учасників цих процесів, громадян і суспільства під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, використовуючи сучасні інформаційні технології.</p>	<p>Ця Концепція визначає основні підходи до створення та розвитку систем інформаційної підтримки і інформатизації виборчого та референдумного процесів в Україні. В Концепції визначено мету, основні завдання, принципи і напрями створення та розвитку Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори".</p> <p>ЄДАІАС "Вибори", використовуючи єдині уніфіковані алгоритми та методи автоматизації, покликана забезпечити належні умови інформаційно-аналітичного обслуговування виборчих і референдумних процесів в Україні, включаючи підготовку проектів відповідних рішень. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні – це надання можливостей організаторам виборчого та референдумного процесів на підставі сукупності нормативно-правової, організаційно-технологічної та фінансово-економічної документованої інформації реалізовувати визначені законодавством повноваження, а також задовольняти інформаційні потреби суб'єктів та учасників цих процесів, громадян і суспільства під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, використовуючи сучасні інформаційні технології.</p>
<p>Створення системи "Вибори" повинно проводитися поетапно з використанням наукового</p>	<p>Створення та розвиток ЄІАС "Вибори" мають здійснюватися поетапно з використанням нау-</p>	<p>Створення та розвиток ЄДАІАС "Вибори" мають здійснюватися поетапно з використанням</p>

1	2	3
<p>принципу “єдності близької та далекої мети”, на основі узгодженості з відповідними державними інформаційно-аналітичними системами та максимального використання існуючих інформаційних ресурсів. При цьому найближчою метою створення системи “Вибори” можуть бути завдання, що покладаються статтею 33 Закону України “Про Центральну виборчу комісію” на автоматизовану інформаційну систему, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ оперативне спостереження за ходом і результатами голосування; ▪ дані про результати голосування, отримані через автоматизовану інформаційну систему, є попередньою інформацією, що не має юридичних наслідків. Передача даних здійснюється в реальному часі від виборчих дільниць через систему виборчих комісій до Центральної виборчої комісії, а також накопичується у відповідних базах даних для подальшої її аналітичної обробки та надання користувачам у різноманітних формах відображення. 	<p>кового принципу “єдності близької та далекої мети”, на основі узгодженості з відповідними державними інформаційно-аналітичними системами та максимального використання наявних у державі інформаційних ресурсів за напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - програмно-технічна та інформаційно-аналітична підтримка діяльності виборчих комісій і комісій з референдуму; - накопичення поточної та ретроспективної інформації щодо політичних партій в Україні та їх регіональних структурних утворень, а також інших суб’єктів виборчого та референдумного процесів; - моніторинг порядку формування виборчого фонду та використання його коштів відповідними суб’єктами виборчого процесу; - накопичення та обробка інформації про порушення законодавства України про вибори і референдуми; - накопичення та обробка інформації про розгляди судами справ по скаргах, заявах, пов’язаних з виборчими та референдумними процесами; - оперативне оприлюднення інформації про вибори та референдуми з використанням сучасних візуально-презентаційних засобів прес-центру, глобальних мереж, магнітних, оптичних та паперових носіїв інформації тощо. 	<p>наукового принципу “єдності близької та далекої мети”, на основі узгодженості по структурі та форматах “обмінної” інформації з відповідними державними інформаційно-аналітичними системами та максимального використання наявних у державі інформаційних ресурсів за напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - програмно-технічна та інформаційно-аналітична підтримка діяльності виборчих комісій і комісій з референдуму; - накопичення поточної та ретроспективної інформації щодо участі у виборах і референдумах, незалежно від їх типів та видів, політичних партій в Україні та їх регіональних структурних утворень, а також інших суб’єктів виборчого та референдумного процесів; - накопичення поточної та ретроспективної інформації щодо списків виборців, учасників референдуму на рівні дільниць для голосування; - моніторинг джерел формування виборчих фондів та використання їх коштів відповідними суб’єктами виборчого процесу; - накопичення та обробка інформації щодо порушень законодавства України про вибори і референдуми; - накопичення та обробка інформації про розгляд судами справ по скаргах, заявах, пов’язаних з виборчими та референдумними процесами; - оперативне оприлюднення інформації про вибори та референдуми з використанням сучасних візуально-презентаційних засобів прес-центру Центральної виборчої комісії, глобальних мереж, магнітних, оптичних та паперових носіїв інформації тощо.
<p>Більш віддаленою перспективою створення ЄІАС “Вибори” є побудова універсальної елек-</p>	<p><i>Теза щодо “значного скорочення бюджетних витрат на утримання дільничних виборчих</i></p>	<p>.</p>

1	2	3
<p>трової системи підготовки та проведення виборів і референдумів у країні з використанням телемережі і наданим виборцям можливості голосувати безпосередньо із власного або спеціально обладнаного для цього приміщення з використанням технології "Internet", що забезпечить у перспективі значне скорочення бюджетних витрат на утримання дільничних виборчих комісій, друкування виборчих бюлетенів, отримання в реальному часі поточних результатів виборів.</p> <p>При цьому слід урахувати, що при реалізації "близької мети" дані про результати голосування, отримані через автоматизовану інформаційну систему, є попередньою інформацією, що не матиме юридичних наслідків.</p> <p>Документами, на підставі яких встановлюються офіційні результати виборів, є виключно протоколи та рішення відповідних виборчих комісій.</p> <p>ЄІАС "Вибори" повинна створюватись з урахуванням можливості інтеграції та кооперації з іншими вітчизняними та зарубіжними інформаційними і телекомунікаційними системами.</p>	<p>комісії" є спірною, також на даному етапі використання телемережі та надання "можливості голосування із власного або спеціально обладнаного для цього приміщення з використанням технології "Internet" є досить проблематичним.</p> <p>Не розкрито про яку "інтеграцію" йде мова. На інформаційному рівні? На програмно-технічному? Або на якомусь іншому?</p>	
<p>Система "Вибори" повинна забезпечити виконання таких першочергових завдань з організації виборчих процесів та поточної роботи Центральної виборчої комісії, що підлягають автоматизації:</p> <p>а) підготовка і проведення виборчих кампаній та референдумів відповідно до чинного законодавства та оперативний моніторинг за їх перебігом</p>	<p>Теза справедлива для початкового етапу створення системи інформаційно-аналітичної підтримки процесів підготовки та проведення виборів і референдумів.</p> <p>Теза також справедлива для побудови "системи, що обслуговує орган", але не "системи, що обслуговує процес".</p> <p>Необхідно відмітити, що незважаючи на те, що Концепція зража 1999 року має чітку спрямованість на інформаційне аналітичне</p>	

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> - накопичення в Центральній виборчій комісії інформації про перебіг виборчого процесу для всіх видів виборів на етапах: реєстрації кандидатів, голосування, підрахунку голосів і визначення результатів виборів у виборчих округах (дільницях) та Україні в цілому; - утворення виборчих округів та дільниць з використанням кодифікагора "Адміністративно-територіальний устрій України" та електронних карт-схем різного рівня: область – округ – район – виборча дільниця населеного пункту, а також засобів їх постійного оновлення; - облік виборчих округів України із зазначенням усіх необхідних характеристик та етапів виборчого процесу щодо кожного округу; - складання списків виборців, створення бази даних реєстру "Виборці України" та розробка засобів інформаційно-аналітичної обробки накопиченої інформації; - узагальнення інформації про хід реєстрації кандидатів у виборчих округах; - формування даних про кандидатів в обсязі характеристик, передбачених виборчим законодавством; - обробка та контроль даних підписних листів на їх відповідність вимогам виборчого законодавства; - збір, контроль та обробка оперативної інформації про результати виборів; - алгоритмічно-програмна підтримка виборчого законодавства в процесі аналізу результатів голосування; - складання календарних планів заходів, що проводяться виборчими комісіями; - виготовлення макетів, облік та розсилка виборчих бюлетенів і внесення до них змін; 	<p><i>забезпечення виборчої кампанії по виборах Президента України у 1999 році, багато висловлених у ній положень знайшли своє відображення у новій редакції Концепції.</i></p>	

1	2	3
<p>- процес аналізу роботи виборчих комісій та розробка заходів для профілактики порушень ними виборчого законодавства;</p> <p>б) питання взаємодії із засобами масової інформації</p> <p>- накопичення інформації щодо діяльності засобів масової інформації в аспектах інформативної, агітаційної та просвітницької роботи під час відповідної виборчої кампанії, а також засобів аналітичної обробки цієї інформації;</p> <p>- моніторинг повідомлень засобів масової інформації, що стосуються виборчого процесу;</p> <p>- подання засобам масової інформації даних про хід виборчого процесу та попередні результати голосування;</p> <p>в) навчально-методичне забезпечення</p> <p>- проведення навчання (у перспективі в дистанційному режимі) для підвищення правової культури виборців;</p> <p>- розробка та розповсюдження методичних і навчальних матеріалів Центральної виборчої комісії в електронному вигляді та дистанційному режимі для виборчих комісій різних рівнів, проведення навчань та інструктажів членів виборчих комісій з використанням сучасних інформаційних технологій;</p> <p>г) планування та фінансовий контроль</p> <p>- формування детально розроблених та обґрунтованих пропозицій Центральної виборчої комісії до законопроектів про Державний бюджет України щодо передбачення необхідних коштів на проведення відповідної виборчої</p>		

1	2	3
<p>кампаній і поточної роботи Центральної виборчої комісії та оптимальне управління асигнованими для цього бюджетними ресурсами;</p> <ul style="list-style-type: none"> - накопичення інформації щодо планового і фактичного фінансування виборчих кампаній за рахунок коштів Державного бюджету та засобів її інформаційно-аналітичної обробки; - створення баз даних, у яких накопичується інформація про використання коштів виборчих фондів суб'єктами виборчого процесу, та засобів їх інформаційно-аналітичної обробки; <p>д) питання порушень чинного законодавства та проблеми його вдосконалення</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналіз виявлених недосконалостей виборчого законодавства за результатами проведення поточних виборчих кампаній; - обробка повідомлень про порушення виборчого законодавства; - обробка інформації про судові розгляди справ, пов'язаних з виборчим процесом; - створення бази знань з виборчого законодавства з можливістю прогнозування наслідків внесення змін до виборчих законів; <p>е) питання поточної діяльності Комісії та її Секретаріату</p> <ul style="list-style-type: none"> - зниження поточних виробничих витрат по окремих напрямках діяльності установи; - підвищення ефективності роботи структурних підрозділів Секретаріату Центральної виборчої комісії; - автоматизація документообігу Центральної виборчої комісії, контролю проходження до- 		

1	2	3
<p>кументів та доручень, рішень Комісії; - планування та контроль поточної роботи Комісії тощо.</p>		
<p>Для вирішення цих проблем повинно бути забезпечено виконання таких задач: - створення інформаційно-аналітичної системи для накопичення та обробки інформації для всіх видів виборів і референдумів, що проводяться в країні, стосовно всіх учасників та подій, які відбуваються на різних етапах виборчого процесу; - створення системи підтримки процесу голосування та підрахунку результатів голосування; - створення телекомунікаційної мережі, яку можна адаптувати до умов роботи Центральної виборчої комісії як під час виборчого процесу, так і поточної роботи; - створення інтегрованого банку даних та інформаційних ресурсів.</p>	<p><i>Це "тактичні" завдання, які повинні бути знайті своє відображення в інших, робочих документах на реалізацію Концепції, але не в самій Концепції.</i></p>	
<p>Основними складовими ЄІАС "Вибори" є такі види забезпечення: - нормативно-правове та організаційно-методичне; - фінансове та матеріально-технічне; - інформаційно-аналітичне; - програмне.</p>	<p>Основними складовими створення та розвитку ЄІАС "Вибори" є: - нормативно-правове та організаційно-розпорядче забезпечення; - науково-методичне забезпечення; - фінансове забезпечення; - матеріально-технічне забезпечення; - інформаційно-аналітичне забезпечення; - системне програмно-технічне забезпечення; - прикладне програмне забезпечення; - інформаційна безпека.</p>	<p>Основними складовими створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори" є: - нормативно-правове та організаційно-розпорядче забезпечення; - науково-методичне забезпечення; - фінансове забезпечення; - матеріально-технічне забезпечення; - інформаційно-аналітичне забезпечення; - системне програмно-технічне забезпечення; - прикладне програмне забезпечення; - інформаційна безпека.</p>
<p><i>Нормативно-правове та організаційно-методичне забезпечення</i> має базуватися на законодавстві України, постановках, протокольних рішеннях Центральної виборчої комі-</p>	<p><i>Нормативно-правове та організаційно-розпорядче забезпечення</i> створення та розвитку ЄІАС "Вибори" базується на положеннях Конституції України, законів України про ви-</p>	<p><i>Нормативно-правове та організаційно-розпорядче забезпечення</i> створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори" базується на положеннях Конституції України, законів України про вибо-</p>

1	2	3
<p>сії і впроваджуватися у виборчий процес у вигляді організаційно-методичних та інструктивних документів, що містять рекомендації з конкретного застосування етапів виборчого законодавства щодо підготовки і організації виборчих кампаній і референдумів.</p> <p>Організаційно-методичні документи поширюються у вигляді інструкцій, затверджених постановами та протокольними рішеннями Центральної виборчої комісії щодо організації фінансового, матеріально-технічного, телекомунікаційного та інформаційного забезпечення діяльності виборчих комісій усіх рівнів, а також передачі виборчим комісіям програмного забезпечення, форм та порядку подання Центральної виборчої комісії регламентних інформаційно-аналітичних документів інформаційної системи підтримки виборчого процесу. Правове та організаційно-методичне забезпечення є визначальним (пріоритетним) для формування інших видів забезпечення ЄІАС "Вибори".</p>	<p>бори і референдуми, відповідних указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та рішень Центральної виборчої комісії.</p> <p>Розвиток ЄІАС "Вибори" має визначатися прогнозованими напрямками розвитку законодавства України про вибори і референдуми, що має також регулювати питання створення та розвитку ЄІАС "Вибори", надання системі статусу державної, визначення режиму використання її програмно-технічних засобів та інформаційних ресурсів, правового статусу документів, підготовлених з використанням системних засобів, захисту інформації в системі та цільового фінансування її розробок.</p>	<p>ри і референдуми, відповідних указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та рішень Центральної виборчої комісії.</p> <p>Розвиток ЄДАІАС "Вибори" має визначатися прогнозованими напрямками розвитку законодавства України про вибори і референдуми, що має також регулювати питання створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори", визначення режиму використання її програмно-технічних засобів та інформаційних ресурсів, правового статусу документів, підготовлених з використанням системних засобів, захисту інформації в Системі "Вибори" та цільового фінансування її розробки та впровадження у виборчий та референдумний процес.</p>
<p><i>Вимога щодо науково-методичного забезпечення створення та розвитку ЄІАС "Вибори" майже не окреслена.</i></p>	<p>Науково-методичне забезпечення створення та розвитку ЄІАС "Вибори" має базуватися на аналізі та впровадженні сучасних світових досягнень у сфері інформатизації процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, залученні вітчизняного наукового-виробничого потенціалу до розробки проєктів і механізмів розвитку ЄІАС "Вибори", а також на прогнозуванні тенденцій розвитку інформаційних та виборчих технологій.</p>	<p>Науково-методичне забезпечення створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори" має базуватися на аналізі та впровадженні сучасних світових досягнень у сфері інформатизації процесів підготовки та проведення виборів і референдумів, залученні вітчизняного наукового-виробничого потенціалу до розробки проєктів і складових розвитку ЄДАІАС "Вибори", а також на прогнозуванні тенденцій розвитку інформаційних та виборчих технологій.</p>
<p>Фінансове та матеріально-технічне забезпечення ЄІАС "Вибори" має базуватися на фактичних бюджетних ресурсах, що асигнуються на виборчі кампанії та референдуми, найсучасніших зразках комп'ютерної, телекомунікацій-</p>	<p>Фінансове забезпечення створення та розвитку ЄІАС "Вибори" має базуватися на коштах Державного бюджету України.</p>	<p>Фінансове забезпечення створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори" має базуватися виключно на коштах Державного бюджету України.</p>

1	2	3
<p>ної техніки, відповідного програмного забезпечення та оргтехніки, що в перспективі передбачало б пролонгованість їх застосування, забезпечувало належну адаптацію та можливу заміну, пов'язану з досягненнями науково-технічного прогресу, а також можливу заміну програмного середовища без значних додаткових витрат на модернізацію системи. Комплекс технічних засобів, що використовуватимуться для проведення виборів, повинні забезпечувати можливість їх довгострокового надійного використання. Мають бути створені і застосовані відносно недорогі електронні лічильні пристрої для скорочення строків підрахунку результатів виборів до кількох годин та засоби автоматизації процесу голосування. При виборі технічних засобів необхідно знаходити такі рішення, що надають переваги при рівних умовах комплектації системи, технічним засобам вітчизняного виробництва.</p>	<p>Матеріально-технічне забезпечення створення та розвитку ЄІАС "Вибори" має базуватися на сучасній комп'ютерній, телекомунікаційній техніці, системному програмному забезпеченні та оргтехніці.</p>	<p>Матеріально-технічне забезпечення створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори" має базуватися на сучасній комп'ютерній, телекомунікаційній техніці, системному програмному забезпеченні та оргтехніці.</p>
<p>Інформаційно-аналітичне забезпечення ЄІАС "Вибори" повинно підтримувати рішення двох основних завдань: накопичення інформації в інтегрованому банку даних щодо діяльності всіх учасників виборчого процесу та подій, що відбуваються на всіх етапах відповідних виборчих кампаній, створення різноманітних довідників і кодификаторів та видачі накопиченої інформації на запити користувачів різних рівнів у межах наявного інформаційно-аналітичного забезпечення. До складу інформаційного забезпечення повинні входити бази даних, що створюються, накопичуються та підтримуються іншими установами, а також мають бути спеціально розроблені програмні засоби їх постійного оновлення. До таких баз даних належать:</p>	<p>Інформаційно-аналітичне забезпечення створення та розвитку ЄІАС "Вибори" повинно базуватися на цілісності та непротивіччі інформації в єдиному інформаційному просторі організаційної інфраструктури виборів і референдумів.</p> <p>До складу інформаційно-аналітичного забезпечення системи "Вибори" можуть входити сегменти баз даних, загальнодержавні довідники та кодифікатори, що створюються та підтримуються іншими державними установами.</p>	<p>Інформаційно-аналітичне забезпечення створення та розвитку ЄДАІАС "Вибори" повинно базуватися на цілісності та непротивіччі інформації в єдиному інформаційному просторі організаційної інфраструктури виборів і референдумів, незалежно від їх типів та видів.</p> <p>До складу інформаційно-аналітичного забезпечення Системи "Вибори" можуть входити сегменти баз даних, загальнодержавні довідники та кодифікатори, що створюються та підтримуються іншими державними установами.</p>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> - реєстр виборців в Україні; - кодифікатор "Адміністративно-територіальний устрій України" та відповідні; - електронні карти-схеми тощо. <p>Склад та функціональне призначення баз даних визначаються на етапі технічного проектування.</p>	<p>Склад та функціональне призначення інформаційно-аналітичного забезпечення визначаються переліком завдань, що покладаються на ЄДАІАС "Вибори".</p>	<p>Склад та функціональне призначення інформаційно-аналітичного забезпечення визначаються переліком завдань, що покладаються на ЄДАІАС "Вибори".</p>
<p><i>Програмне забезпечення</i> повинно базуватися на сучасних засобах управління базами даних, щодо яких накопичено позитивний досвід застосування, та які побудовані на концепції відкритих систем і підтримують технологію "клієнт-сервер". Прикладне програмне забезпечення повинно реалізовуватися з використанням сучасних універсальних інструментальних програмно-алгоритмічних засобів, підтримувати уніфіковані засоби взаємодії користувача базової операційної системи, використовувати для реалізації окремих функцій загальносистемні засоби відповідного операційного середовища.</p> <p>Алгоритмічне забезпечення має підтримувати всі види обробки інформації тосовно виборчого процесу – від накопичення, контролю, підрахунків у різноманітних аспектах, формування регламентних звітів до отримання складних багатомірних аналітичних довідок та обслуговування довольних запитів користувачів до баз даних.</p>	<p><i>Системне програмно-технічне забезпечення</i> (операційні системи, системи телекомунікаційного зв'язку, системи приймання-передачі інформації, системи управління базами даних, системи захисту інформації) в ЄДАІАС "Вибори" спрямоване на організацію функціонування корпоративної інформаційної комп'ютерної мережі ЄДАІАС "Вибори", управління її компонентами і рівнями, а також організацію інформаційних потоків та інформаційної безпеки.</p> <p>Системне програмно-технічне забезпечення базується на принципах єдиної платформи та сумісності, забезпечує передачу даних, контроль за їх цілісністю, моніторинг передачі даних, а також моніторинг функціонування системи "Вибори", контроль повноважень і прав доступу користувачів.</p> <p>Основою корпоративної інформаційної мережі ЄДАІАС "Вибори" є її постійно діючий сегмент – локальна комп'ютерна мережа Центральної виборчої комісії.</p> <p>Системне програмно-технічне забезпечення на кожному рівні системи "Вибори" має відповідати функціональному навантаженню рівня та його місцю в системі.</p>	<p><i>Системне програмно-технічне забезпечення</i> (операційні системи, системи телекомунікаційного зв'язку, системи приймання-передачі інформації, системи управління базами даних, системи захисту інформації) в ЄДАІАС "Вибори" спрямоване на організацію функціонування корпоративної інформаційної комп'ютерної мережі ЄДАІАС "Вибори", управління її компонентами і рівнями, а також організацію відповідних інформаційних потоків та інформаційної безпеки.</p> <p>Системне програмно-технічне забезпечення базується на принципах єдиної платформи та сумісності, забезпечує передачу даних, контроль за їх цілісністю, моніторинг передачі даних, а також моніторинг функціонування системи "Вибори", контроль повноважень і прав доступу користувачів.</p> <p>Основою корпоративної інформаційної мережі ЄДАІАС "Вибори" є її постійно діючий сегмент – телекомунікаційна система Центральної виборчої комісії.</p> <p>Системне програмно-технічне забезпечення на кожному рівні Системи "Вибори" має відповідати функціональному навантаженню рівня та його місцю в Системі.</p> <p>Системне програмно-технічне забезпечення не</p>

1	2	3
	<p>ЄІАС “Вибори” будується за принципом відкритих систем, що надає можливості використання розподілених баз даних та обчислень, масштабованості і можливості перенесення на інші платформи в процесі розвитку, забезпечення сумісності та інтеграції з іншими системами.</p> <p>Система “Вибори” розбудовується за модульним принципом організації та поетапним нарощуванням функціональних можливостей, що дозволяє розвивати складові, не порушуючи функціонування системи в цілому.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення ЄІАС “Вибори” повинно базуватися на сучасних засобах управління базами даних та забезпечувати формування, обробку, накопичення та підготовку інформації для передачі за узгодженими форматами.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення повинно виконувати максимально можливий перелік функцій для інформаційної підтримки діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій та комісій з референдумів, що впливають з їх повноважень, а також забезпечувати створення і підтримку єдиного інформаційного простору та розвиток сумісного програмно-технічного середовища організаційної інфраструктури виборів і референдумів.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення ЄІАС “Вибори” має підтримувати всі види формування і обробки інформації, автоматизацію виборчих</p>	<p>повинно пред’являти завадго високі вимоги до рівня кваліфікації технічного персоналу виборчих комісій з референдуму.</p> <p>ЄДАІАС “Вибори” будується за принципом відкритих систем, що надає можливості використання розподілених баз даних та обчислень, масштабованості і можливості перенесення на інші платформи в процесі розвитку, забезпечення сумісності та інтеграції з іншими системами.</p> <p>Система “Вибори” розбудовується за модульним принципом організації та поетапним нарощуванням функціональних можливостей, що дозволяє розвивати складові, не порушуючи функціонування Системи в цілому.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення ЄДАІАС “Вибори” повинно базуватися на сучасних засобах управління базами даних та забезпечувати формування, обробку, накопичення та підготовку інформації для передачі за узгодженими форматами.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення повинно виконувати максимально можливий перелік функцій для інформаційної підтримки діяльності Центральної виборчої комісії, виборчих комісій та комісій з референдумів нижчого рівня, що впливають з їх повноважень, а також забезпечувати створення і підтримку єдиного інформаційного простору та розвиток сумісного програмно-технічного середовища організаційної інфраструктури виборів і референдумів.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення ЄДАІАС “Вибори” має підтримувати всі види формування і обробки інформації, автоматизацію вибор-</p>

1	2	3
	процедур на всіх етапах підготовки та проведення виборів і референдумів відповідно до вимог законодавства України про вибори та референдуми.	них та референдумних процедур на всіх етапах підготовки та проведення виборів і референдумів відповідно до вимог законодавства України про вибори та референдуми.
<i>Подібні положення відсутні.</i>	<p>Інформаційна безпека ЄІАС “Вибори” забезпечується нормативно-організаційними, стандартними програмно-технічними та спеціалізованими засобами захисту інформації.</p> <p>Стійкість ЄІАС “Вибори” в цілому не повинна залежати від роботоздатності будь-якої складової єдиного програмно-інформаційного простору системи.</p> <p>Створювані програмні засоби повинні забезпечувати запобігання втратам інформації та несакціонованого втручання, знищення, спотворення, підробки, копіювання інформації.</p> <p>Система “Вибори” повинна забезпечити контроль за інформаційними потоками, шифрування трафіка, ідентифікацію як суб’єкта програмно-інформаційного простору, так і кожного абонента ЄІАС “Вибори”.</p>	<p>Інформаційна безпека ЄДАІАС “Вибори” забезпечується нормативно-організаційними, стандартними програмно-технічними та спеціалізованими засобами захисту інформації.</p> <p>Стійкість ЄДАІАС “Вибори” в цілому не повинна залежати від здатності будь-якої складової єдиного програмно-інформаційного простору Системи.</p> <p>Створювані програмні засоби повинні забезпечувати запобігання втратам інформації та несакціонованого втручання, знищення, спотворення, підробки, копіювання інформації.</p> <p>Система “Вибори” повинна забезпечити контроль за інформаційними потоками, шифрування трафіка, ідентифікацію як суб’єкта програмно-інформаційного простору, так і кожного абонента ЄДАІАС “Вибори”.</p>
<p>Система “Вибори” повинна мати багаторівневу ієрархічну структуру. Кількість рівнів, їх функціональне призначення, склад відповідних комплексів повинен визначатися під час розробки системи.</p> <p>Система “Вибори” за технологічними ознаками може складатися з трьох підсистем.</p> <p>I. Первинного введення, обробки та передачі інформації.</p> <p>II. Інформаційно-аналітичного супроводу виборчого процесу та поточної роботи Центральної виборчої комісії.</p> <p>III. Опрацювання інформації про хід та результати виборчого процесу.</p>	<p>ЄІАС “Вибори” має багаторівневу структуру, що відповідає організаційній структурі підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - комплекс систем ЄІАС “Вибори” рівня Центральної виборчої комісії; - комплекс систем ЄІАС “Вибори” виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня; - корпоративна мережа ЄІАС “Вибори”. <p>На рівні відповідних виборчих комісій та комісій з референдуму ЄІАС “Вибори” – це сукупність логічно завершених, функціонально самостійних, але концептуально та інформаційно пов’язаних підсистем.</p>	<p>ЄДАІАС “Вибори” має двокомпонентну структуру, що відповідає сучасній структурі процедур з підготовки і проведення різних типів та видів виборів та референдумів в Україні, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - комплекс ІАС ЄДАІАС “Вибори”; - корпоративна мережа ЄДАІАС “Вибори”. <p>Комплекси ІАС ЄДАІАС “Вибори” рівня Центральної виборчої комісії і виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня відрізняються тільки рівнем повноти інформаційного наповнення, рівнем прав доступу до відповідних баз та банків даних, а також, частково, інтерфейсом користувача.</p>

1	2	3
<p>1. Підсистема первинного введення, обробки та передачі даних на передвиборному етапі використовується для формування централізованого банку даних "Вибори" (системи банків), а під час голосування та після його закінчення – для оперативного підрахунку та передачі попередньої інформації щодо перебігу виборів та результатів голосування. Архітектура підсистеми повинна бути інваріантною до всіх видів виборів і референдумів у державі. Підсистема має забезпечувати зв'язок між центрами накопичення та обробки інформації, а також надійний захист інформації на всіх етапах виборчого процесу від несанкціонованого доступу організаційними та техніко-програмними засобами захисту інформації з використанням сучасних досягнень науки і техніки у цьому напрямі. Повинні бути використані різноманітні форми зв'язку та засоби передачі даних. При цьому слід врахувати строки та періодичність проведення виборчих кампаній, а саме: вибори Президента України – один раз у п'ять років, чергові такі вибори відбудуться в останню неділю жовтня 1999 року; вибори народних депутатів України – один раз у чотири роки, чергові такі вибори відбудуться в останню неділю березня 2002 року, референдуми – у строки, визначені органом, який приймає рішення про їх проведення.</p> <p>Чинна законодавча база декларує три рівні накопичення та обробки інформації:</p> <p>виборча дільниця – виборчий округ – Центральна виборча комісія. Для здійснення оперативної обробки та передачі даних потрібно наблизити автоматизовані центри обробки виборчої інформації до джерел її утворення, тобто до дільниць. Через технічну та економі-</p>	<p>До комплексу систем ЄІАС "Вибори" виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня входять:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційно-аналітична система підтримки виборів і референдумів; - інформаційно-аналітична система "Фінансування"; - інформаційно-аналітична система "Документообіг"; - інформаційна система оприлюднення інформації про хід підготовки та проведення виборів і референдумів. <p>Головним завданням створення комплексу систем ЄІАС "Вибори" виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня є надання надійного інструментарію системі виборчих комісій та комісій з референдуму для виконання повноважень, покладених на них чинним законодавством та рішеннями Центральної виборчої комісії, а також забезпечення збору, первинної обробки та передачі інформації до баз даних Центральної виборчої комісії.</p> <p>Комплекс систем ЄІАС "Вибори" виборчих комісій та комісій з референдуму нижчого рівня функціонально повинен забезпечити реалізацію:</p>	<p>До комплексу ІАС ЄДАІАС "Вибори" входять:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційно-аналітична система підтримки виборів Президента України; - інформаційно-аналітична система підтримки виборів народних депутатів України; - інформаційно-аналітична система підтримки всеукраїнського референдуму; - інформаційно-аналітична система підтримки виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів; - інформаційно-аналітична система підтримки місцевих референдумів; - інформаційно-аналітична система "Документообіг"; - інформаційно-аналітична система "Політичні партії (блоки) у виборах і референдумах"; - інформаційно-аналітична система "Виборчі фонди"; - інформаційно-аналітична система "Кадри"; - інформаційна система оприлюднення інформації про хід підготовки та проведення виборів і референдумів. <p>Головне завдання комплексу систем ЄДАІАС "Вибори" – надання виборчим комісіям, комісіям з референдуму всіх рівнів надійного програмного інструментарію для інформаційної підтримки та автоматизації виконання виборчих і референдумних процедур, виконання повноважень, покладених на них Законом України "Про Центральну виборчу комісію", відповідними законами України про вибори і референдуми, рішеннями Центральної виборчої комісії, а також забезпечення збору, первинної обробки та передачі інформації від джерел її утворення до центральних баз даних. Цей комплекс систем виконує роль інтегрованої інформаційно-аналітичної системи, що забезпе-</p>

1	2	3
<p>чну неможливість охопити засобами автоматизації дільниць, їх велику кількість (близько 33 тисяч) і віддаленість, змінність самого поняття "округу" організаційно-технологічні рішення побудови підсистеми повинні опиратися на сталий адміністративно-територіальний устрій країни, який природно підтримує організаційно-технологічну схему збору та накопичення виборчої інформації: виборча дільниця – район – виборчий округ – область – Центральна виборча комісія. При цьому потрібно утворити районні центри обробки виборчої інформації, наближені до дільниць, і незалежно від виду виборів будуть знаходитися постійно в даних адміністративно-територіальних утвореннях. Найкраще для цього підходять районні центри, міста обласного підпорядкування та райони в містах України – всього 809 одиниць. Для забезпечення оперативної, достовірної та надійної передачі інформації слід проаналізувати можливість та в експериментальному порядку (з відповідним правовим забезпеченням) передбачити використання альтернативних технологій організації процесу голосування на виборах та референдумах. Наприклад, такої виборчої технології, за якою на виборчих дільницях після закінчення виборів підрахунок голосів не проводиться. Члени дільничних виборчих комісій з опечатаними скриньками з бюлетенями для голосування та іншими документами приїждять до районного центру обробки виборчої інформації, який має налітний зв'язок як з Центральною виборчою комісією, так і з територіальною (окружною) виборчою комісією. На такий переїзд потрібно в середньому не більше однієї години. Таких комісій у районі в середньому 40. У центрі обробки ви-</p>	<ul style="list-style-type: none"> - складання та уточнення списків виборців, учасників референдуму з використанням загальносистемних банків даних Реєстру виборців, учасників референдуму, адміністративно-територіального устрою України, інших інформаційних та аналітичних матеріалів; - утворення виборчих дільниць з використанням банків даних адміністративно-територіального устрою України, Реєстру виборців, учасників референдуму та геоінформаційних систем, інших інформаційних та аналітичних матеріалів; - утворення дільничних виборчих комісій з використанням банків даних адміністративно-територіального устрою України та політичних партій в Україні; - формування відомостей про кандидатів під час їх висування та реєстрації, передбачених законодавством України про вибори; - моніторингу порядку формування та використання коштів виборчих фондів кандидатів; - функції збору, контролю, первинної обробки та передачі оперативної інформації про встановлення підсумків голосування та результатів виборів і референдумів; - автоматизованого виконання інших виборчих та референдумних процедур відповідно до вимог чинного законодавства; - функції розподілу та контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів та референдумів; - здійснення автоматизованого документообігу виборчої комісії, комісії з референдуму. <p>Враховуючи рівень відповідальності цієї підсистеми, необхідно передбачити створення підсистеми резервування та використання ре-</p>	<p>че формування баз даних ЄДАІАС "Вибори" з різних джерел, накопичення інформації в базах даних шляхом її введення, обробки як в Центральній виборчій комісії, так і у виборчих комісіях та комісіях з референдуму нижчого рівня. Комплекс систем ЄДАІАС "Вибори" має проєктуватися на основі концепції баз даних як системи банків даних, створених на єдиній концептуальній моделі даних, з використанням загального інформаційного ядра, типових засобів прикладного програмного забезпечення та єдиної системи управління базами даних.</p> <p>У процесі проєктування баз даних слід дотримуватися принципу розподілення подій у часі, тобто зберігати всі значення реквізитів, що характеризують суб'єкт або подію відповідного процесу в часі.</p> <p>Типизація структур даних та процесів їх обробки має забезпечити розробку типових проєктів баз даних та типового програмного забезпечення обробки інформації для різних типів і видів виборів та референдумів, тобто забезпечити інваріантність проєктів баз даних.</p> <p>Для автоматизації та інформаційно-аналітичної підтримки виборчих або референдумних процесів Система "Вибори" повинна забезпечувати реалізацію:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утворення виборчих округів та дільниць для голосування з використанням загальносистемних банків даних адміністративно-територіального устрою України, Єдиного державного реєстру фізичних осіб, Державного реєстру виборців, учасників референдуму, геоінформаційних систем, інших інформаційних та аналітичних матеріалів; - утворення відповідних комісій з використанням загальносистемних банків даних адміні-

1	2	3
<p>борчої інформації (при можливій зміні виборчого законодавства щодо утворення районних виборчих комісій це буде приміщення, де розташована районна виборча комісія), знаходяться комп'ютери для друкування протоколів і передачі інформації до Центральної виборчої комісії та окружної виборчої комісії, а також лічильні пристрої для автоматичного підрахунку результатів голосування з бюлетенів. Попередні (не офіційні) результати голосування за такої технології можуть бути отримані районними центрами обробки виборчої інформації протягом 2-3 годин від усіх виборчих дільниць району. Повинні бути розглянуті можливості вирішення питання автоматизації процесів обліку видачі виборчих бюлетенів, реєстрації факту вкидання бюлетеню до виборчої урни, підрахунок кількості вкинутих до урни бюлетенів та забезпечення можливості одноразового вкидання до урни тільки визначеної кількості бюлетенів.</p> <p>Потрібно розглянути варіанти підрахунку результатів виборів та оформлення відповідних протоколів згідно з чинним законодавством з використанням спеціалізованих лічильних пристроїв та комп'ютерної техніки.</p> <p>Підсистему потрібно розробляти з урахуванням стану каналів зв'язку в країні. На рівні "Центральна виборча комісія – виборчі округи" діючі канали зв'язку та технічні засоби мають забезпечити потрібний рівень передачі даних. Належну увагу треба приділити проблемі "останньої милі" – зв'язку Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій з районними центрами обробки виборчої ін-</p>	<p>зервних каналів мереж зв'язку і передачі даних.</p>	<p>стративно-територіального устрою України, політичних партій (блоків) в Україні, інших інформаційних та аналітичних матеріалів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - складання та уточнення списків виборців, учасників референдуму з використанням загальносистемних банків даних Реєстру виборців, учасників референдуму, адміністративно-територіального устрою України, інших інформаційних та аналітичних матеріалів; - формування відомостей про членів виборчих комісій, комісій з референдуму з метою запровадження банку даних про організаторів виборів та референдумів; - формування відомостей про кандидатів на виборні посади і пости під час їх висування та реєстрації, передбачених законодавством України про вибори; - моніторингу порядку формування та використання коштів виборчих фондів політичних партій, виборчих блоків політичних партій, кандидатів; - функцій збору, контролю та обробки оперативної інформації про встановлення підсумків голосування та результатів виборів і референдумів; - автоматизованого виконання інших виборчих та референдумних процедур, передбачених чинним законодавством про вибори і референдуми; - формування відомостей про участь виборців і референдумців політичних партій, виборчих блоків політичних партій з використанням банків даних адміністративно-територіального устрою України, політичних партій в Україні; - функції контролю за виготовленням та використанням виборчої документації суворої звітності;

1	2	3
<p>формації та дільничними виборчими комісіями. При цьому, враховуючи незначний час оперативного та масового використання каналів зв'язку тільки у день виборів (одна-дві доби), слід розглянути з фахівцями Держкомзв'язку та іншими власниками телемереж можливість їх оренди, у тому числі радіо або супутникових каналів зв'язку. Повинно бути здійснено обґрунтування варіантів, що вигідніше створювати корпоративну мережу Центральної виборчої комісії чи брати в оренду ресурси існуючих телемереж.</p> <p><i>II. Підсистема інформаційно-аналітичного супроводу виборчого процесу та поточної роботи Центральної виборчої комісії</i> створюється як комплекс інформаційного, програмно-технічного забезпечення, завданням якого є приймання, контроль, накопичення, обробка та зберігання інформації стосовно всіх учасників і процесів виборчих кампаній та референдумів, що відбуваються в країні. Ця ж підсистема повинна бути базовою для створення підсистеми забезпечення ефективної роботи Центральної виборчої комісії та її Секретаріату. Підсистема має проектуватися на основі концепції баз даних як система банків, орієнтованих на відповідну виборчу кампанію, створених на єдиній концептуальній моделі даних, з використанням загального інформаційного ядра, типових засобів прикладного програмного забезпечення та єдиної системи управління базами даних.</p>	<p>Корпоративна мережа ЄІАС “Вибори” має забезпечити життєздатність єдиного програмно-інформаційного простору організаційної інфраструктури виборів і референдумів. Головне завдання корпоративної мережі ЄІАС “Вибори” полягає у створенні програмно-технічного ресурсу для оперативного обміну інформаційними пакетами між системами різних рівнів єдиного програмно-інформаційного простору ЄІАС “Вибори” та іншими державними системами, управління рівнями і сегментами єдиного програмно-інформаційного простору, авторизованого контролю доступу до ЄІАС “Вибори”, захисту інформації від несанкціонованого втручання, знищення і створення, управління інформаційними потоками.</p> <p>До складу корпоративної мережі має входити технічне забезпечення локальних комп'ютерних мереж Центральної виборчої комісії, виборчих комісій і комісій з референдуму та телекомунікаційної системи обміну інформацією. На телекомунікаційну систему покладаються завдання побудови і раціонального використання ресурсів корпоративної ме-</p>	<p>- функцій збору, контролю, первинної обробки та передачі оперативної інформації про встановлення підсумків голосування та результатів виборів і референдумів. Враховуючи рівень відповідальності цієї підсистеми, необхідно передбачити створення підсистеми резервування та використання резервних каналів мереж зв'язку і передачі даних;</p> <p>- функцій розподілу та контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів та референдумів.</p> <p>Корпоративна мережа ЄДАІАС “Вибори” має забезпечити життєздатність єдиного програмно-інформаційного простору організаційної інфраструктури виборів і референдумів в Україні. Головне завдання корпоративної мережі ЄДАІАС “Вибори” полягає у створенні програмно-технічного ресурсу для оперативного обміну інформаційними пакетами між виборчими комісіями, комісіями з референдуму різних рівнів єдиного програмно-інформаційного простору ЄДАІАС “Вибори” та іншими державними системами, управління рівнями і сегментами єдиного програмно-інформаційного простору, авторизованого контролю доступу до відповідних баз та банків ЄДАІАС “Вибори”, захисту інформації від несанкціонованого втручання, знищення і створення, управління інформаційними потоками.</p> <p>До складу корпоративної мережі має входити технічне забезпечення локальних комп'ютерних мереж Центральної виборчої комісії, виборчих комісій і комісій з референдуму нижчого рівня та телекомунікаційної системи обміну інформацією між ними. На телекомунікаційну систему</p>

1	2	3
<p>Можливість створення єдиної концептуальної моделі даних забезпечена тим, що інформація різних влдів виборчих кампаній базується на споріднених структурах даних, що відображають характеристики елементів, учасників виборчих кампаній та облікових даних процесів, що їх супроводжують, а також типових процедурах обробки інформації.</p> <p>Інформаційне ядро системи "Вибори" має базуватися на єдиній системі класифікації та кодування і розробленій на цій основі системі довідників. Важливою частиною інформаційного ядра є кодифікатор "Адміністративно-територіальний устрій України", на основі якого вирішується задача утворення округів та пов'язана з нею задача створення бази даних реєстру "Виборці України".</p> <p>Алгоритмічно-програмна структура системи "Вибори" повинна реалізовувати комплекс типових процедур обробки інформації виборчих процесів, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування та ведення баз даних різного призначення; - формування та ведення типових анкет; - формування та ведення типових довідників; - інтерактивний та пакетний контроль даних за типовим переліком значень та правил; - формування та друк типового переліку регламентних звітів та списків; - введення та контроль результатів голосування з типовим переліком даних; - побудова різноманітних табличних форм подання інформації; - розрахунки та подання одномірних та багатомірних типових статистико-аналітичних звітів; 	<p>режі, забезпечення надійного зв'язку і обміну даними, а також інтеграції з автоматизованими системами інших органів державної влади.</p> <p>До комплексу систем ЄІАС "Вибори" рівня Центральної виборчої комісії входять:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційно-аналітична система підтримки виборів Президента України; - інформаційно-аналітична система підтримки виборів народних депутатів України; - інформаційно-аналітична система підтрим- 	<p>покладаються завдання побудови і раціонального використання ресурсів корпоративної мережі, забезпечення надійного зв'язку і обміну даними, а також інтеграції з автоматизованими системами інших органів державної влади.</p> <p>Враховуючи рівень відповідальності цієї системи, необхідно передбачити створення підсистеми резервування та використання резервних каналів мереж зв'язку і передачі даних.</p>

1	2	3
<p>- відображення виборчої інформації у вигляді трафіків, діаграм, картографічній та інших інтерпретаціях, як правило, з типовим набором варіантів.</p> <p>У процесі проектування баз даних слід дотримуватися принципу розподілення подій у часі, тобто зберігати всі значення реквізитів, що характеризують суб'єкт або подію виборчого процесу в часі.</p> <p>Типізація структур даних та процесів їх обробки дозволить розробити типові проекти баз даних та типові програмне забезпечення обробки інформації для різних видів виборів та референдумів, тобто забезпечити інваріантність проектів баз даних. Водночас через постійні зміни виборчого законодавства для кожного виду виборів і навіть для одного виду, але в інший проміжок часу, треба розробляти спеціалізовані програмні блоки, що в процесі обробки та накопичення інформації алгоритмічно підтримують відповідний закон. Виходячи з цього, накопичені дані та спеціалізовані блоки, які підтримують відповідний виборчий закон, повинні утворювати своєрідну базу знань. Це положення має бути визначальним при розробці алгоритмічно-програмного забезпечення ЄІАС "Вибори".</p> <p>Ця ж система призначена для підвищення ефективності поточної роботи Комісії та структурних підрозділів її Секретаріату.</p> <p>Підсистема має забезпечити ефективну роботу членів Центральної виборчої комісії та працівників її Секретаріату, а саме:</p>	<p>ки всеукраїнського референдуму;</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційно-аналітична система підтримки місцевих виборів; - інформаційно-аналітична система підтримки місцевих референдумів; - інформаційно-аналітична система "Документообіг"; - інформаційна система оприлюднення інформації про хід підготовки та проведення виборів і референдумів. <p>Головне завдання комплексу систем ЄІАС "Вибори" рівня Центральної виборчої комісії – надання Центральній виборчій комісії надійного програмного інструментарію для інформаційної підтримки та автоматизації виконання виборчих і референдумних процедур, виконання повноважень Центральної виборчої комісії.</p> <p>Цей комплекс систем виконує роль інтегрованої інформаційно-аналітичної системи, що забезпечує формування баз даних ЄІАС "Вибори" з різних джерел, накопичення інформації в базах даних шляхом її введення, обробки як в Центральній виборчій комісії, так і у виборчих комісіях та комісіях з референдуму нижчого рівня.</p> <p>Комплекс систем ЄІАС "Вибори" рівня Центральної виборчої комісії має проектуватися на основі концепції баз даних як системи банків даних, створених на єдиній концептуальній моделі даних, з використанням загального інформаційного ядра, типових засобів прикладного програмного забезпечення та єдиної системи управління базами даних.</p> <p>У процесі проектування баз даних слід дотримуватися принципу розподілення подій у часі, тобто зберігати всі значення реквізитів, що ха-</p>	

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ забезпечити на сучасному рівні належний документообіг і контроль за проходженням та опрацюванням документів, рішень Комісії, доручень керівництва Комісії тощо; ▪ ведення бухгалтерського та кадрового обліку; ▪ формування бюджетних пропозицій та оптимальне управління асигнованими на виборчу кампанію фінансовими ресурсами; ▪ зниження поточних виробничих витрат по окремих напрямках діяльності установи тощо. <p>Для вирішення цих проблем має бути створений відповідний програмно-технічний комплекс, до складу якого мають входити локальна комп'ютерна мережа, відповідне програмне забезпечення та ефективні засоби захисту мережі від несанкціонованого доступу.</p>	<p>рактикують суб'єкт або подію відповідного процесу в часі.</p> <p>Типизація структур даних та процесів їх обробки має забезпечити розробку типових проєктів баз даних та типового програмного забезпечення обробки інформації для різних видів виборів та референдумів, тобто забезпечити інваріантність проєктів баз даних.</p> <p>Для автоматизації та інформаційно-аналітичної підтримки виборчих або референдумних процесів система верхнього рівня повинна забезпечувати реалізацію:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ утворення виборчих округів з використанням загальносистемних банків даних адміністративно-територіального устрою України, Реєстру виборців, учасників референдуму, геоінформаційних систем, інших інформаційних та аналітичних матеріалів; ▪ утворення відповідних комісій з використанням загальносистемних банків даних адміністративно-територіального устрою України і політичних партій в Україні, інших інформаційних та аналітичних матеріалів; ▪ формування відомостей про членів виборчих комісій, комісій з референдуму з метою запровадження банку даних про організаторів виборів та референдумів; ▪ формування відомостей про кандидатів під час їх висування та реєстрації, передбачених законодавством України про вибори; ▪ моніторингу порядку формування та використання коштів виборчих фондів політичних партій, виборчих блоків політичних партій, кандидатів; ▪ функцій збору, контролю та обробки оперативної інформації про встановлення підсумків голосування та результатів виборів і референдумів; 	

1	2	3
<p>III. Підсистема оприлюднення інформації про хід і результати виборчого процесу відповідно до виборчого законодавства України повинна надавати представникам засобів масової інформації гарантований доступ до інформації, пов'язаної з підготовкою та проведенням виборів, широко висвітлювати в країні та за її межами перебіг та результати виборчого процесу.</p> <p>До підсистеми мають входити:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ сучасні засоби проведення прес-конференцій (використання прес-центру, обладнаного сучасною аудіо, відеоапаратурою, електронним табло, засобами телекомунікаційного зв'язку, кодеркопіюванням тощо); ▪ засоби доступу до мережі "Інтернет" та створення WWW-серверу Центральної виборчої комісії; ▪ засоби експрес-аналізу матеріалів щодо виборчого процесу, розповсюджуваних засобами масової інформації; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ автоматизованого виконання інших виборчих та референдумних процедур, передбачених чинним законодавством; ▪ формування відомостей про політичні партії, виборчі блоки політичних партій з використанням банків даних адміністративно-територіального устрою України та політичних партій в Україні; ▪ функції контролю за виготовленням та використанням виборчої документації суворої звітності; ▪ функцій розподілу та контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів та референдумів. <p>Підсистема оприлюднення інформації про хід підготовки та проведення виборів і референдумів, їх результатів призначена для забезпечення широкого інформування громадськості, надання інформації відповідно до запитів і потреб користувачів на основі використання сучасних інформаційних технологій, а саме: публікація на WEB-сайті Центральної виборчої комісії в глобальній мережі Інтернет інформації про хід виборчих і референдумних кампаній; інформаційно-аналітична підтримка прес-конференцій керівництва Центральної виборчої комісії; підтримка функціонування засобів прес-центру Комісії; підготовка та виготовлення експрес-видання за результатами виборів і референдумів.</p>	<p>Підсистема оприлюднення інформації про хід підготовки та проведення виборів і референдумів, їх результатів призначена для забезпечення широкого інформування громадськості, надання інформації відповідно до запитів і потреб користувачів на основі використання сучасних інформаційних технологій, а саме: публікації на WEB-сайті Центральної виборчої комісії в глобальній мережі Інтернет інформації про хід виборчих і референдумних кампаній, що проводяться в Україні; інформаційно-аналітичної підтримки прес-конференцій керівництва Центральної виборчої комісії; підтримки функціонування засобів прес-центру Центральної виборчої комісії; підготовки та виготовлення експрес-видання за результатами виборів і референдумів; підготовки інших друкованих матеріалів про діяльність системи виборчих комісій та комісій з референдуму в Україні.</p>

1	2	3
<p>■ засоби для оснащення процесу підготовки і друку експрес видання та інформаційно-аналітичних видань про результати виборчих кампаній.</p> <p>Підсистема має передбачити терміновий випуск обмеженим тиражем експрес інформації у вигляді друкованого бюлетеня про оперативні результати виборів у країні.</p>		
<p>Для забезпечення створення та функціонування ЄІАС “Вибори” передбачається виконання комплексу таких заходів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка та удосконалення правового забезпечення створення ЄІАС “Вибори”, у тому числі підготовка проєкту Указу Президента України щодо використання телекомунікаційних мереж інших центральних органів виконавчої влади. 2. Здійснення комплексу узгоджених заходів для створення єдиного реєстру виборців в Україні та інших інформаційних ресурсів. Розробка нового та модернізація існуючого програмного забезпечення підсистеми організації та супроводження інтегрованого банку даних “Вибори” відповідно до видів виборчих кампаній і визначених напрямів автоматизації. 3. Розробка та модернізація базового програмного забезпечення підсистеми зв'язку і передачі даних. 4. Створення районних центрів обробки виборчої інформації та технічне оснащення їх уніфікованими засобами комп'ютерної техніки, зв'язку і програмного забезпечення. 5. Модернізація матеріально-технічного забезпечення корпоративної інформаційної мережі рівня Центральної виборчої комісії для підтримання понад 800 користувачів (районних 	<p>Послідовність і етапи робіт щодо реалізації положень цієї Концепції мають визначатися планами заходів Центральної виборчої комісії, технічними проєктами та завданнями на створення, розвиток відповідних підсистем і комплексів ЄІАС “Вибори” з дотриманням принципів “наступності” і “єдності близької та далекої мети”.</p> <p>Реалізація Концепції ЄІАС “Вибори” можлива лише за умови ефективної співпраці Центральної виборчої комісії з державними органами законодавчої та виконавчої гілок влади, органами місцевого самоврядування та належного кадрового, фінансового і матеріального-технічного забезпечення.</p>	<p>Послідовність і етапи робіт щодо реалізації положень цієї Концепції мають визначатися планами заходів Центральної виборчої комісії, технічними проєктами та завданнями на створення, розвиток відповідних підсистем і комплексів ЄДАІАС “Вибори” з дотриманням принципів “наступності” і “єдності близької та далекої мети”.</p> <p>Реалізація Концепції ЄДАІАС “Вибори” можлива лише за умови ефективної співпраці Центральної виборчої комісії з державними органами законодавчої та виконавчої гілок влади, органами місцевого самоврядування та належного кадрового, фінансового і матеріального-технічного забезпечення.</p>

1	2	3
<p>центрів обробки виборчої інформації).</p> <p>6. Розробка та впровадження лічильних пристроїв для підрахунку результатів голосування у районних центрах обробки виборчої інформації і забезпечення передачі даних до територіальних (окружних) виборчих комісій та Центральної виборчої комісії.</p> <p>7. Розробка та впровадження засобів автоматизації процесів видачі бюлетенів та голосування на виборчих дільницях.</p> <p>8. Розробка та впровадження засобів автоматизації процесів видачі бюлетенів та голосування на виборчих дільницях.</p> <p>Послідовність і етапи виконання робіт визначаються технічним завданням на проектування системи та технічним проектом на створення ЄІАС "Вибори".</p> <p>Для виконання робіт з розробки технічного завдання і технічного проекту слід залучити провідні наукові установи та проектно-конструкторські заклади (незалежно від форм власності і підпорядкування), що мають досвід розробки проектів інтегрованих комп'ютерних інформаційно-аналітичних систем. Бажано опрацювати питання щодо внесення в подальші роботи до Національної програми інформатизації з відповідним фінансуванням за рахунок Державного бюджету України та інших джерел фінансування.</p>		

**Порівняльна таблиця процедур з підготовки та проведення різних типів виборів і референдумів
відповідно
до вимог чинного законодавства України про вибори і референдуми та поданих
до Верховної Ради України законопроектів**

Закон України “Про вибори народних депутатів України” [6]	Закон України “Про вибори Президента України” [8]	Закон України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” [12]
Етап I. Складання списків виборців, учасників референдуму		
<p>До списку виборців включаються громадяни України, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу та які на день складання списків постійно проживають або в день виборів перебувають на території відповідної виборчої дільниці (для дільниць, утворених у винятковому випадку) (ч.7 ст. 30).</p> <p>У списку виборців зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, - також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування (ч.8 ст. 30).</p> <p>Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад на основі відповідних загальних списків виборців, складають списки виборців по кожній виборчій дільниці (крім дільниць, що утворюються в винятковому випадку) за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, уточнюють ці списки та не пізніше як</p>	<p>Для проведення виборів Президента України виконавчими комітетами сільських, селищних, міських (міст, де немає районних рад), районних у містах рад складаються списки виборців по кожній виборчій дільниці (крім утворених у винятковому випадку).</p> <p>Військовослужбовці, які голосуватимуть на виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин, включаються до списків виборців по відповідних виборчих дільницях на підставі даних, поданих до органів, що складають списки виборців, командирами військових частин не пізніше як за п'ять днів до дня виборів. До списків виборців включаються всі громадяни України, які на день виборів досягли (досягнуть) вісімнадцятирічного віку, мають право голосу та на момент складання списку проживають на території відповідної виборчої дільниці. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року (ч.3 ст. 20).</p> <p>До списку виборців вносять прізвище, ім'я, по батькові, рік народження виборця (для осіб, яким у рік проведення виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, - число, місяць, рік народження), адреса (місце проживання) виборця. Громадянин може бути вклю-</p>	<p>Голови міських, районних у містах, селищних і сільських Рад народних депутатів забезпечують організацію обліку громадян, які мають право брати участь у референдумі, та складання відповідних списків і передають списки дільничним комісіям з референдуму. Список громадян, які мають право брати участь у референдумі, складається по кожній дільниці для голосування і підписується головою і секретарем дільничної комісії з референдуму. Для участі в роботі по складанню списку дільнична комісія може залучати представників громадськості. Списки військовослужбовців, які перебувають у військових частинах і мають право брати участь у референдумі, а також членів сімей військовослужбовців та інших громадян, якщо вони проживають у районах розташування військових частин, складаються на основі даних, що подаються командирами військових частин. Військовослужбовці, які проживають поза військовими частинами, включаються в списки за місцем проживання на загальних підставах. Списки громадян по дільницях для голосування, утворених в лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, а також на суднах, які перебувають в день референдуму у плаванні, при представництвах Украї-</p>

<p>за 30 днів до дня виборів передають їх дільничним виборчим комісіям. (ч.2 ст. 30)</p> <p>Дільнична виборча комісія уточнює список виборців та доповнює його на підставі особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, після чого він не пізніше як за 15 днів, а у винятковому випадку утворення виборчої дільниці – не пізніше як за три дні до дня виборів подається для загального ознайомлення.</p> <p>Виборець, який прибув до дня виборів включено до населеного пункту не за місцем свого проживання і був виключений із списку виборців, включається до списку виборців на підставі відкріплювального посвідчення, яке долучається до списку виборців. Виборець, який прибув до дня виборів включно до виборчої дільниці, утвореної при дипломатичному або іншому офіційному представництві чи консульській установі України за кордоном, у військовій частині (формуванні), дислокованій за межами України, включається до списку виборців на підставі письмової заяви із зазначенням місця постійного проживання або поданням відкріплювального посвідчення.</p> <p>Дільнична виборча комісія при включенні до списку виборців осіб відповідно до частин четвертої - шостої статті 30 цього Закону, на підставі відомостей, наданих керівниками відповідних закладів, установ, представництв, капітанами суден, командирами військових частин (формувань), повідомляє протягом двох днів окружну виборчу комісію одномандатного округу, до якого належить виборча дільниця, про включення до списку виборців цих осіб та про місце їх постійного проживання (ч.8 ст. 31).</p>	<p>чений до списку виборців лише на одній виборчій дільниці (ч.5 ст. 20).</p> <p>Списки виборців, передаються дільничним виборчим комісіям не пізніше як за 40 днів до дня виборів. Дільнична виборча комісія уточнює списки виборців, після чого вони не пізніше як за 15 днів до дня виборів подаються для загального ознайомлення (ч.7 ст. 20).</p> <p>Виборці, які прибули на територію виборчої дільниці після уточнення списків виборців, включаються дільничною виборчою комісією до списку виборців на підставі документів, що засвідчують їх особу та місце проживання, та довідки про невключення їх до списку виборців за попереднім місцем проживання. Про їх включення до списків виборців дільнична виборча комісія повідомляє територіальну виборчу комісію за їх попереднім місцем проживання (ч.8 ст.20).</p>	<p>ни за кордоном, складаються на основі даних, що подаються керівниками зазначених установ і капітанами суден. У список громадян, які мають право брати участь у референдумі, включаються всі громадяни України, які досягли до дня або в день референдуму 18 років і проживають на момент складання списку на території даної дільниці для голосування. Громадянин може бути включений у список громадян, які мають право брати участь у референдумі, лише на одній дільниці для голосування. Громадяни, які проживають на території даної дільниці для голосування і з якихось причин пропущені в списку, включаються до нього за рішенням дільничної комісії з референдуму.</p>
<p>Виборець, який пізніше ніж за 25 днів до дня виборів включно вибуває з населеного пункту, де він включений до списків виборців, може</p>	<p>Виборці, які вибули з території виборчої дільниці після оприлюднення списків виборців, на підставі відповідних документів виключаються</p>	<p>При зміні громадянином місця свого перебування в період між поданням списків для загального ознайомлення і днем референдуму</p>

<p>звернутися до дільничної виборчої комісії зі заявою про виключення його із списку виборців. На підставі цієї заяви дільнична виборча комісія видає виборцю відкріплювальне посвідчення. У списку виборців при цьому зазначаються дата видачі та номер відкріплювального посвідчення, ставляться підпис виборця, який отримав посвідчення, та члена дільничної виборчої комісії, який його видав. У день виборів відкріплювальне посвідчення не видається. У разі втрати виборцем відкріплювального посвідчення воно повторно не видається.</p>	<p>дільничною виборчою комісією зі списку виборців. Таким особам надаються довідки за формою, яка затверджується Центральною виборчою комісією, на підставі яких ці особи заносяться до списків виборців на дільниці за новим місцем проживання. Зазначена довідка додається до списку виборців (ч.9 ст. 20).</p>	<p>дільнична комісія з референдуму на прохання громадянина і після пред'явлення паспорта або іншого документа, який посвідчує його особу, видає бюлетень для голосування. В одержанні бюлетеня для голосування громадянин розписується у списку осіб, які можуть брати участь у референдумі. Заповнений бюлетень у закритому конверті опускається громадянином в опломбовану або опечатану скриньку і зберігається дільничною комісією з референдуму до дня референдуму.</p>
Етап II. Утворення територіальних округів		
<p>Вибори депутатів проводяться в багатомандатному окрузі та у 225 одномандатних округах (ч. 1 ст. 16).</p> <p>Багатомандатний округ включає всю територію України (ч. 2 ст. 16).</p> <p>До складу одномандатного округу можуть бути включені один або кілька районів, міст (обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення), районів у містах або їх частин. Не допускається утворення виборчих округів з територій, що не межують між собою (ч. 4 ст. 16).</p>	<p>Для проведення виборів територія єдиного загальнодержавного одномандатного виборчого округу поділяється на 225 територіальних виборчих округів. Кількість таких округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі встановлюється Центральною виборчою комісією з урахуванням їх адміністративно-територіального устрою та кількості населення. Територіальний виборчий округ включає в себе один або кілька районів, міст, районів у містах або їх частин (ч.2 ст. 11).</p>	-
Етап III. Утворення дільниць для голосування		
<p>Виборчі дільниці утворюються, в основному, окружними виборчими комісіями. Окружна виборча комісія своїм рішенням визначає межі кожної виборчої дільниці та місцезнаходження дільничної виборчої комісії, встановлює єдину нумерацію виборчих дільниць у межах одномандатного округу.</p> <p>3. У стаціонарних лікувальних закладах, на суднах, які перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України та в інших місцях тимчасового перебування виборців з об-</p>	<p>Виборчі дільниці утворюються територіальними виборчими комісіями за поданням сільських, селищних, міських (міст, де немає районних рад), районних у містах рад, а у разі відсутності таких подань - за пропозицією відповідно сільських, селищних, міських голів, голів районних у містах рад. Територіальною виборчою комісією встановлюється єдина нумерація виборчих дільниць, зазначаються межі кожної виборчої дільниці в межах відповідного територіального виборчого округу і доводяться до відома громадян (ч. 2 ст. 12).</p>	<p>Для проведення голосування і підрахунку голосів під час проведення референдумів територія районів, міст, районів у містах, селищ міського типу і сільрад ділиться на дільниці для голосування. Дільниці для голосування утворюються також у військових частинах, лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, місцях перебування громадян, розташованих у важкодоступних районах, а також на суднах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні. Такі дільниці можуть бути утворені, якщо для цього є необ-</p>

<p>меженими можливостями пересування виборчі дільниці утворюються окремими виборчими комісіями за місцем розташування відповідних закладів чи установ або за місцем приписки судна чи полярної станції.</p> <p>4. Військовослужбовці голосують на виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань). Виборчі дільниці на територіях військових частин (формувань) можуть утворюватися як виняток Центральною виборчою комісією за поданням відповідної окружної виборчої комісії.</p> <p>5. Виборчі дільниці при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, утворюються за поданням Міністерства закордонних справ України Центральною виборчою комісією з визначенням одномандатних округів, до яких ці виборчі дільниці відносяться.</p> <p>6. Виборчі дільниці утворюються з кількістю виборців від 20 осіб до 3000 осіб.</p> <p>7. Виборчі дільниці утворюються не пізніше як за 50 днів до дня виборів. У винятковому випадку виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ять днів до дня виборів.</p>	<p>Виборчі дільниці утворюються з кількістю від 20 до 3000 виборців, а у виняткових випадках - з меншою або більшою кількістю виборців (ч. 6 ст. 12).</p> <p>Виборчі дільниці утворюються не пізніше як за 60 днів, а у виняткових випадках, які визначаються Центральною виборчою комісією, - не пізніше як за п'ять днів до дня виборів (ч. 7 ст. 12).</p>	<p>хідні умови, при представництвах України за кордоном. Дільниці для голосування утворюються районними, міськими, районними у містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів або їх головами. У військових частинах дільниці для голосування утворюються відповідними Радами народних депутатів або їх головами за поданням командирів частин або військових з'єднань. На судах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні, дільниці для голосування утворюються відповідними Радами народних депутатів або їх головами за місцем порту приписки судна. При представництвах України за кордоном такі дільниці утворюються Радами народних депутатів або їх головами за поданням Міністерства закордонних справ України. Дільниці для голосування утворюються не пізніше як за півтора місяця до всеукраїнського і 20 днів - до місцевого референдуму. У військових частинах, а також у важкодоступних районах, на судах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні, дільниці для голосування утворюються в той же строк, а у виняткових випадках - не пізніше як за п'ять днів до референдуму. Дільниці для голосування утворюються з кількістю від 20 до 3000 громадян, які мають право брати участь у референдумі, а в необхідних випадках - з меншою або більшою кількістю громадян. Відповідна Рада народних депутатів або її голова сповіщає громадян про межі кожної дільниці для голосування з зазначенням місця знаходження дільничної комісії по референдуму і приміщення для голосування.</p>
Етап IV. Утворення виборчих комісій, комісій з референдуму		
<p>Стаття 18. Система виборчих комісій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Центральна виборча комісія; 2) окружні виборчі комісії; 3) дільничні виборчі комісії. 	<p>Стаття 13. Система виборчих комісій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Центральна виборча комісія; 2) територіальні виборчі комісії; 3) дільничні виборчі комісії. 	<p>Стаття 24. Комісії з референдуму</p> <p>Для підготовки і проведення всеукраїнського референдуму в Україні утворюються комісії: Центральна комісія з всеукраїнського рефе-</p>

		<p>рендуму; комісія Республіки Крим з всеукраїнського референдуму; обласні, районні, міські, районні у містах, селищні, сільські комісії з референдуму; дільничні комісії з референдуму. До утворення Центральної комісії з всеукраїнського референдуму її функції виконує Центральна виборча комісія по виборах народних депутатів України. Для підготовки і проведення місцевого референдуму в межах адміністративно-територіальних одиниць, де він проводиться, утворюються комісії: обласні, районні, міські, районні у містах, селищні, сільські комісії з референдуму; дільничні комісії з референдуму. У разі оголошення і проведення одночасно двох або кількох референдумів комісії, утворені в передбаченому цим Законом порядку, є спільними для всіх одночасно оголошуваних референдумів. Комісії з референдуму можуть бути утворені на основі існуючих виборчих комісій. У разі, якщо референдум проводиться одночасно з виборами народних депутатів або Президента України, може бути утворено спільні комісії з референдуму та виборів.</p>
<p>До складу окружних виборчих комісій обов'язково включаються представники партій (блоків), які подолали чотирьохсотковий бар'єр на попередніх виборах народних депутатів України, та партій, які у поточному складі Верховної Ради України мають свої партійні фракції (фракції блоків), якщо ці партії відповідають умовам, передбаченим частиною першою цієї статті. Представники інших партій (блоків) включаються до складу окружних виборчих комісій шляхом жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією не пізніше ніж на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині першій цієї статті (ч. 2 ст. 20). У разі змін, що відбулися в період між виборами у складі виборчого блоку політичних</p>	<p>Склад територіальної виборчої комісії формується шляхом обов'язкового включення (за наявності відповідних подань) по два представники від кожної партії (блоку), від якої (якого) зареєстрований кандидат у Президенти України, та по два представники від кожного кандидата у Президенти України, якого зареєстровано від зборів виборців. Представниками від партій (блоків) можуть бути члени цих партій (партій, що входять до складу блоку) або безпартійні. (Частина третя статті 14 в редакції Закону №740-XIV (740-14) від 16.06.99) (ч.3 ст. 14)</p>	<p>Стаття 27. Утворення комісії Республіки Крим з всеукраїнського референдуму, обласних, міських, районних у містах, селищних, сільських комісій з референдуму Комісія Республіки Крим з всеукраїнського референдуму утворюється Верховною Радою Республіки Крим або її Президією не пізніше як за півтора місяця до всеукраїнського референдуму у складі 9-19 членів комісії. Обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму утворюється відповідно Радодо народних депутатів або її головою не пізніше як за півтора місяця до всеукраїнського і 25 днів - до місцевого референдуму у складі 9-19 членів комісії. Представники до складу комісії з референдуму висувуються кримськими респуб-</p>

<p>партій, який отримав чотири і більше відсотків голосів виборців, що взяли участь у голосуванні на попередніх виборах народних депутатів України, правонаступник виборчого блоку, від якого обов'язково включаються представники до складу окружних виборчих комісій відповідно до частини другої цієї статті, визначається відповідно до положення частин другої та третьої статті 48 цього Закону (ч.3 ст. 20)</p>		<p>ліканськими, обласними, районними, міськими, районними в містах органами політичних партій, масових рухів, громадських організацій або їх виконавчими органами, первинними організаціями політичних партій, масових рухів, трудовими колективами або їх радами, колективами професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, зборами громадян за місцем проживання і військово-службовців по військових частинах.</p>
<p>Голова, заступник голови та секретар окружної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї партії (блоку) (ч.7 ст. 20). У разі, якщо у встановлений частиною першою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу окружної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб становить менше дванадцяти, окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією за поданням її Голови у кількості дванадцяти осіб, з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від партій (блоків), зазначених у частині першій цієї статті (ч.4 ст. 20). До складу окружної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу і проживають у межах відповідного одномандатного округу або міста, на території якого розташований цей округ (ч.5 ст. 20).</p>	<p>Загальна кількість членів територіальної виборчої комісії визначається відповідно до вимог частини третьої цієї статті. При цьому голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії повинні бути представниками різних суб'єктів подань, визначених частиною третьою цієї статті. У разі, коли у встановлений строк подання щодо кандидатур до складу територіальних виборчих комісій не надійдуть або коли кількість запропонованих всіма суб'єктами подань, передбачених частиною третьою цієї статті, членів територіальної виборчої комісії менша 10 осіб, то територіальна виборча комісія утворюється в кількості 10 осіб. При цьому членів територіальної виборчої комісії у кількості, що становить різницю між десятьма і кількістю представників, запропонованих суб'єктами подань, передбачених частиною третьою цієї статті, призначають відповідно Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради за поданням голів цих рад (міських голів) або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють повноваження голів рад (міських голів). (Частина четверта статті 14 в редакції Закону № 740-XIV (740-14) від 16.06.99) ч. 4 ст. 14) У разі, коли рада в установленний цим Законом строк не утворить територіальні виборчі комісії, ці комісії утворюються не пізніше як за 65 днів до дня виборів Центральною виборчою комісією за</p>	

	<p>поданнями, що вносилися на розгляд відповідної ради. Ці подання вносяться до Центральної виборчої комісії головою відповідної ради (міським головою) або посадовою особою, яка відповідно до закону здійснює його повноваження. У разі, коли таке подання не буде внесено у встановлені терміни, Центральна виборча комісія зобов'язана утворити територіальну виборчу комісію, виходячи з власної ініціативи, за поданням Голови Центральної виборчої комісії (ч. 5 ст. 14).</p>	
<p>Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніше як за 35 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії за поданням зареєстрованих в установленому законом порядку районного, міського (міськрайонного) чи вищого рівня осередку (організації) партії (осередків (організацій) партій, що входять до блоку) - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати, зареєстрованих у відповідному одномандатному окрузі, крім випадків, передбачених частинами дев'ятою - дванадцятою цієї статті. (Частина перша статті 21 зі змінами, внесені згідно із Законом № 2977-III (2977-14) від 17.01.2002) (ч.1 ст. 21)</p>	<p>Дільничні виборчі комісії утворюються сільськими, селищними, міськими (міст, де відсутні районні ради), районними в містах радами не пізніше як за 45 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря і членів комісії за поданнями партій (блоків), від яких зареєстровані кандидати у Президенти України, а також за поданнями кандидатів у Президенти України, які зареєстровані Центральною виборчою комісією від зборів виборців.</p> <p>Такі подання вносяться:</p> <p>від партій (блоків), від яких зареєстровані кандидати у Президенти України, - легалізованими відповідно до закону районними, міськими осередками, осередками вищого рівня чи центральними (уповноваженими) органами цих партій (блоків);</p> <p>від кандидатів у Президенти України, які зареєстровані від зборів виборців, - ними безпосередньо або їх довіреними особами у відповідному територіальному виборчому окрузі.</p> <p>Зазначені подання направляються до відповідної ради не пізніше як за 60 днів до дня виборів. У виняткових випадках, визначених Центральною виборчою комісією, дільничні виборчі комісії утворюються за п'ять днів до дня виборів виконавчими комітетами відповідних рад. (Частина шоста статті 14 в редакції Закону № 740-XIV (740-14) від 16.06.99) (ч.6 ст. 14)</p>	<p>Стаття 29. Утворення дільничних комісій з референдуму</p> <p>Дільнична комісія з референдуму утворюється у складі 5-19 членів районними, міськими, районними в містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів або їх головами не пізніше як за 40 днів до всукраїнського і 15 днів - до місцевого референдуму. У необхідних випадках за рішенням відповідної Ради народних депутатів або її голови кількісний склад дільничної комісії з референдуму може бути збільшено або зменшено.</p>
<p>Районні, міські (міськрайонні) чи вищого рівня осередки (організації) партій (відповідні осередки</p>	<p>Склад дільничної виборчої комісії формується шляхом обов'язкового включення (за наявності</p>	<p>Представники до складу дільничної комісії з референдуму висувуються районними, місь-</p>

<p>(організації) партій, що входять до блоку) - суб'єкти виборчого процесу не пізніше як за 43 дні до дня виборів подають до відповідної окружної виборчої комісії список осіб від партії (блоку) - членів цієї партії (партій, що входять до блоку) або безпартійних для включення їх до складу конкретних дільничних виборчих комісій із зазначенням запропонованих осіб на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії. (Частина п'ята статті 21 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2977-III (2977-14) від 17.01.2002) (ч.5 ст. 21)</p> <p>Кандидат у депутати, зареєстрований в одномандатному окрузі, у строк, зазначений у частині п'ятій цієї статті, подає до відповідної окружної виборчої комісії список осіб для включення їх до складу конкретних дільничних виборчих комісій із зазначенням запропонованих осіб на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії (ч.6 ст. 21)</p> <p>До складу дільничної виборчої комісії обов'язково входить (за наявності відповідних подань) не більше однієї особи від партії (блоку) - суб'єкта виборчого процесу, а також від кандидата у депутати, зареєстрованого у відповідному одномандатному окрузі.</p> <p>Кожна партія (блок), кандидат у депутати, зареєстрований у відповідному одномандатному окрузі, мають право на пропорційну частку керівних посад у дільничних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожної партії (блоку), кандидата у депутати, зареєстрованого у відповідному одномандатному окрузі, визначається відповідно до кількості осіб, поданих партією (блоком), кандидатом у депутати, зареєстрованим у відповідному одномандатному окрузі, до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, поданих всіма партіями (блоками) в межах одномандатного округу та кандидатами у депутати, зареєстрованими у відповідному одномандатному окрузі.</p>	<p>відповідних подань) по два представники від кожної партії (блоку), від якої (якого) зареєстрований кандидат у Президенти України, та по два представники від кожного кандидата у Президенти України, якого зареєстровано від зборів виборців. Представниками від партій (блоків) можуть бути члени цих партій (партій, що входять до складу блоку) або безпартійні. (Частина сьома статті 14 в редакції Закону № 740-XIV (740-14) від 16.06.99) (ч.7ст.14)</p>	<p>кими, районними в містах органами політичних партій, масових рухів, громадських організацій або їх виконавчими органами, трудовими колективами або їх радами, колективами професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, громадськими селищними, сільськими, вуличними, квартальними, дільничними, домовими комітетами, зборами громадян за місцем проживання і військовослужбовців по військових частинах. В трудових колективах, колективах професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів чисельністю понад 200 чоловік висування представників до складу дільничної комісії з референдуму може проводитись на зборах колективів цехів, відділів, дільниць, бригад та інших підрозділів, якщо в цих підрозділах нараховується не менш як 20 чоловік.</p>
--	---	---

<p>Дільнична виборча комісія утворюється у кількості не менше 8 осіб. На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесят осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії (ч.2 ст. 21).</p> <p>У разі, якщо у встановлений частиною п'ятою цієї статті строк не надійшли подання щодо осіб для включення їх до складу дільничних виборчих комісій або якщо кількість запропонованих до складу дільничної виборчої комісії осіб становить менше восьми, дільнична виборча комісія утворюється окружною виборчою комісією за поданням її голови у кількості восьми осіб з урахуванням кандидатур від партій (блоків), кандидатів у депутати, зареєстрованих у відповідному одномандатному окрузі (ч.9 ст. 21).</p> <p>Дільнична виборча комісія на судні, яке в день виборів перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України утворюється окружною виборчою комісією за місцем приписки судна, полярної станції за поданням капітана судна, керівника станції, яке може надсилатися технічними засобами зв'язку у строк, передбачений частиною першою цієї статті.</p> <p>Дільнична виборча комісія при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військовій частині (формуванні), дислокованій за межами України, утворюється Центральною виборчою комісією за поданням Міністерства закордонних справ України у строк, передбачений частиною першою цієї статті (ч.11 ст. 21)</p> <p>У разі утворення виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до частини сьомої статті 17 цього Закону дільничні виборчі комісії утворюються Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням виборчих дільниць (ч.12 ст. 21).</p>	<p>Загальна кількість членів дільничних виборчих комісій визначається відповідно до вимог частини сьомої цієї статті. При цьому голова, заступник голови, секретар комісії повинні бути представниками різних суб'єктів подань, визначених частиною сьомою цієї статті.</p> <p>У разі, коли у встановлений строк подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій не надійдуть або коли кількість запропонованих всіма суб'єктами подань, передбачених частиною сьомою цієї статті, членів дільничної виборчої комісії менша 8 осіб, то дільнична виборча комісія утворюється в кількості 8 осіб.</p> <p>При цьому члени дільничної виборчої комісії у кількості, що становить різницю між вісьмома і кількістю представників, запропонованих суб'єктами подань, передбачених частиною сьомою цієї статті, призначаються за поданням відповідних голів або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють їх повноваження.</p> <p>На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує 50 осіб, дільничні виборчі комісії можуть утворюватися у складі голови, секретаря і 1 - 3 членів комісії з урахуванням подань партій (блоків), від яких зареєстровані кандидати, та подань кандидатів, зареєстрованих від зборів виборців.</p> <p>(Частина восьма статті 14 в редакції Закону № 740-XIV (740-14) від 16.06.99) (ч.8 ст. 14)</p>
---	---

Етап V. Висування та реєстрація кандидатів у народні депутати України, у Президенти України, на інші виборчі посади (Визначення суб'єктів голосування)		
Висування кандидатів у депутати розпочинається за 85 днів і закінчується за 65 днів до дня виборів (ч.4 ст. 38)	Висування претендентів на кандидатів у Президенти України (далі - претенденти) починається за 170 днів і закінчується за 140 днів до дня виборів (ч. 3 ст. 22).	
Партія (блок) може висувати кандидатів у депутати в багатомандатному та в одномандатних округах (ч. 1 ст. 40). Кількість кандидатів у депутати, що висувуються партією (блоком) у багатомандатному окрузі, не може перевищувати кількості депутатів, встановленої у пункті 1 частини третьої статті 1 цього Закону. Усі кандидати у депутати, висунуті партією (блоком), включаються до єдиного виборчого списку партії (блоку) (ч. 2 ст. 40). Партія (блок) може висунути в кожному одномандатному окрузі не більше ніж одного кандидата у депутати (ч. 3 ст. 40).	Претендент висувається партією на з'їзді, конференції, що є найвищим статутним органом цієї партії. Порядок проведення з'їзду (конференції, загальних зборів) партії визначається її статутом (ч. 4 ст. 22).	
Партія (блок) може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії (членом партії, яка входить до блоку), або позапартійного громадянина, які відповідно до статті 8 цього Закону мають право бути обраними депутатом (ч. 4 ст. 40).	Претендентом на кандидата у Президенти України від партії або виборчого блоку партій може бути як член цієї партії, так і позапартійний громадянин (ч. 6 ст. 22).	
Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в цьому окрузі або про відмову в їх реєстрації (ч.7 ст. 45). Окружна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидата у депутати або про відмову в його реєстрації (ч. 5 ст. 46).	Центральна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію претендента в п'ятиденний строк з дня подання заяви про реєстрацію претендента та документів, переданих статтею 22 цього Закону, і протягом 48 годин після реєстрації видає уповноваженій особі партії (блоку), ініціативної групи виборців довідку про реєстрацію претендента і необхідну кількість підписних листів встановленої форми для збирання підписів виборців на підтримку претендента (ч. 2 ст. 25).	
Центральна виборча комісія скасовує рішення в частині реєстрації в багатомандатному окрузі	Центральна виборча комісія скасовує рішення про реєстрацію претендента на кандидата в	

<p>зі окремого кандидата у депутати, виключеного до виборчого списку партії (блоку), з виключенням його з виборчого списку у разі:</p> <p>звернення кандидата у депутати у будь-який час після його реєстрації із письмовою заявою про відмову від балотування;</p> <p>звернення партії (блоку) не пізніше як за 15 днів до дня виборів про скасування рішення щодо реєстрації кандидата у депутати;</p> <p>припинення громадянства України кандидата у депутати;</p> <p>вибуття кандидата у депутати за межі України для постійного проживання;</p> <p>визнання кандидата у депутати недієздатним чи набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>виключення кандидата у депутати до кількох виборчих списків партій (блоків) за наявності заяв про згоду балотуватися від цих партій (блоків) в багатомандатному окрузі або реєстрації кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному окрузі, кандидатом у депутати в одномандатному окрузі;</p> <p>виявлення Центральною виборчою комісією суттєвої недостовірності відомостей про кандидата у депутати, поданих відповідно до цього Закону;</p> <p>встановлення судом факту підкупу виборців або членів виборчих комісій кандидатом у депутати, а також на його прохання або за його дорученням - іншою особою;</p> <p>встановлення судом, що організація, засновником, власником або членом керівного органу якої є кандидат у депутати, під час виборчого процесу надавала виборцям або членам виборчих комісій гроші чи безоплатно або на пільгових умовах товари, роботи, послуги, цінні папери, кредити, лотереї, інші матеріальні цінності;</p> <p>якщо кандидат у депутати, який займає посаду, у тому числі за сумісництвом, в органах</p>	<p>Президенти України у разі отримання нею документально підтверджених даних про наявність у претендента судимості або про інші обставини, які відповідно до цього Закону позбавляють особу права бути обраною Президентом України (ч. 6 ст. 25).</p>	
---	---	--

<p>державної влади чи в органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах, організаціях, у військових формуваннях, залучав або використовував для проведення передвиборної агітації підлеглих йому осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи;</p> <p>якщо кандидат у депутати після оголошення йому Центральною виборчою комісією попередження, повторно порушив вимоги Закону.</p>		
<p>6. У разі смерті кандидата або визнання його безсмертно відсутнім відповідно Центральною виборчою комісією оголошує його таким, що вибув з балотування в багатомандатному окрузі, та виключає його з відповідного виборчого списку, або окружна виборча комісія оголошує його таким, що вибув з балотування в одномандатному окрузі. (Частина шоста статті 49 в редакції Закону № 2977-III (2977-14) від 17.01.2002) (ч. 6 ст. 49).</p>	<p>У разі смерті кандидата Центральною виборчою комісією оголошує його таким, що вибув з балотування на виборах, і його кандидатура виключається із списку кандидатів. (ст.30 ч.2) Центральною виборчою комісією повідомляє виборчі комісії про вибуття кандидата в Президенти України з балотування, і це рішення оприлюднюється в засобах масової інформації не пізніше наступного дня після його прийняття, але не пізніше як за один день до дня виборів (ч. 3 ст. 30).</p>	
<p>Етап VI. Проведення передвиборної агітації, агітації за пропозицією про оголошення референдуму з питань, що виносяться на референдум</p>		
<p>Центральна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України забезпечує виготовлення не пізніше як за 35 днів до дня виборів інформаційних плакатів партій (блоків), кандидатів у депутати від яких зареєстровано в багатомандатному окрузі, із розрахунку по п'ять примірників на кожну виборчу комісію. Ці плакати повинні містити передвиборні програми партій (блоків), виборчий список партій (блоку) із зазначенням прізвищ, імен, по батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності включених до нього кандидатів у депутати, а також фотографії перших п'яти кандидатів у депутати.</p> <p>3. Окружна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України забезпечує виготовлення не пізніше як за 35 днів до дня виборів інформаційних плакатів із розрахунку по</p>	<p>Центральна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України забезпечує виготовлення не пізніше як за 50 днів до дня виборів передвиборних плакатів кандидатів у Президенти України.</p> <p>Форма, розмір та поліграфічне виконання передвиборних плакатів, їх тираж встановлюються Центральною виборчою комісією і повинні бути однаковими для всіх кандидатів (ч. 5 ст. 31).</p> <p>У тижневий термін після реєстрації претендента кандидатом ним особисто або його довіреною особою подаються передвиборна програма (тези передвиборної програми) та автобіографія, загальним обсягом не більше 7800 друкованих знаків, дві фотокартки встановленого Центральною виборчою комісією формату (ч.6 ст. 31).</p>	<p>Громадянам, політичним партіям, громадським організаціям, масовим рухам, трудовим колективам надається право безперешкодної агітації за пропозицією про оголошення референдуму, за прийняття закону або іншого рішення, що виносяться на референдум, а також проти пропозиції про оголошення референдуму, прийняття закону чи рішення. Для реалізації цього права заінтересованим особам і організаціям надаються приміщення для зборів, забезпечується можливість використання засобів масової інформації. Винесений на референдум проект закону, рішення обговорюється в межах України або тієї адміністративно-територіальної одиниці, де проводиться референдум. Діяльність державних і громадських органів, які беруть участь у підготовці і проведенні референдуму, здійсню-</p>

<p>дві тисячі примірників на кожного кандидата у депутати. Плакати повинні містити біографію кандидата у депутати, його передвиборну програму, та фотокартку (ст. 52)</p>		<p>ється відкрито і гласно. Всі рішення, що стосуються референдуму, а також проекти законів, інших рішень, які виносяться на референдум, підлягають опублікуванню засобами масової інформації. Засоби масової інформації висвітлюють хід підготовки і проведення референдуму, їх представникам гарантується безперешкодний доступ на всі збори і засідання, пов'язані з референдумом, і одержання інформації. В день проведення референдуму будь-яка агітація забороняється.</p>
<p>Партія (блок), кандидат у депутати, зареєстрований в одномандатному окрузі, на власний розсуд можуть виготовляти матеріали передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів виборчого фонду. Партія може виготовляти друкований матеріал своєї передвиборної агітації (передвиборної агітації блоку, до якого вона входить) із застосуванням майна, що їй належить. У такий же спосіб може виготовляти матеріали своєї передвиборної агітації кандидат у депутати, зареєстрований в одномандатному окрузі.</p>	<p>Кожен кандидат за власним розсудом може забезпечувати виготовлення інших матеріалів передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів особистого виборчого фонду.</p>	
<p>Загальний час, що надається теле-радіоорганізаціями партії (блоку) для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення виборів, не може становити менше 30 хвилин на загальнонаціональному телеканалі та 30 хвилин на загальнонаціональному радіоканалі, по 20 хвилин надається на регіональних телеканалах у кожному регіоні (Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі) та по 20 хвилин - на регіональних радіоканалах у кожному регіоні.</p> <p>5. Загальний час, що надається теле-радіоорганізаціями кандидату у депутати, зареєстрованому в одномандатному окрузі, для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України,</p>	<p>Кандидатам у Президенти України надається право безплатного користування державними засобами масової інформації шляхом надання їм рівноцінного і однакового за обсягом часу мовлення на загальнодержавному рівні і в межах окремого виборчого округу (ч. 1 ст. 32).</p>	

<p>що виділяються на підготовку і проведення виборів, не може становити менше 10 хвилин на регіональному телеканалі, що охоплює територію відповідного одномандатного округу, та 10 хвилин на регіональному радіоканалі, що охоплює територію відповідного одномандатного округу (ч. 4, 5 ст. 54).</p>		
<p>Партії (блоки) мають право за рахунок коштів Державного бюджету України, опублікувати в однаковому поліграфічному виконанні в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" передвиборні програми обсягом не більше семи тисяч восьмисот друкованих знаків.</p> <p>Кандидати у депутати, зареєстровані в одномандатному окрузі, мають право за рахунок коштів Державного бюджету України опублікувати в однаковому поліграфічному виконанні в місцевих державних чи комунальних друкованих засобах масової інформації свої передвиборні програми.</p> <p>3. Черговість друкування передвиборних програм за рахунок коштів Державного бюджету України, встановлюється Центральною та окружними виборчими комісіями шляхом жеребкування (ст. 53).</p>	<p>Кандидати у Президенти України мають право на безплатне розміщення тексту своєї передвиборної програми обсягом не більше 7800 друкованих знаків в однаковому поліграфічному виконанні в газетах "Голос України", "Урядовий кур'єр". Черговість друкування передвиборних програм кандидатів у Президенти України встановлюється Центральною виборчою комісією шляхом жеребкування (ч. 2 ст. 32).</p>	-
<p>Передвиборна агітація у засобах масової інформації усіх форм власності за рахунок коштів виборчого фонду партії (блоку), кандидата у депутати, зареєстрованого в одномандатному окрузі, здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу чи друкованої площі та обмежується лише граничним розміром витрат виборчого фонду (ст. 53).</p>	<p>Кандидати у Президенти України мають право за рахунок і в межах коштів особистого виборчого фонду додатково друкувати свої матеріали передвиборної агітації як у державних, так і недержавних періодичних друкованих виданнях на умовах рівної оплати за одиницю газетної площі, а також вести свою передвиборну агітацію як на державних, так і недержавних телерадіоканалах на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу (ч. 4 ст. 32).</p> <p>Агітація в недержавних засобах масової інформації обмежується лише можливостями власного виборчого фонду на умовах рівної оплати за ефірний час чи газетну площу для кандидатів у Президенти України (ч. 8 ст. 33).</p>	-

<p>Виборчий фонд партії (блоку) формується за рахунок коштів партії (партій, що входять до виборчого блоку), а також добровільних внесків фізичних осіб.</p> <p>Виборчий фонд кандидата у депутати, зареєстрованого в одномандатному окрузі, формується за рахунок його коштів та добровільних внесків фізичних осіб (стаття 36).</p>	<p>Кожний кандидат у Президенти України може мати особистий виборчий фонд.</p> <p>Особистий виборчий фонд утворюється за рахунок власних коштів кандидата, коштів політичних партій, пожертвувань громадян України, юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, за винятком державних підприємств, державних органів, установ і організацій, органів місцевого самоврядування, а також іноземців та осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб, підприємств з іноземними інвестиціями, благодійних організацій та релігійних об'єднань, підприємств, організацій та установ, що мають заборгованість перед бюджетами всіх рівнів (ч. 1 ст. 35).</p>	
<p>Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду:</p> <p>іноземним громадянам та особам без громадянства;</p> <p>фізичним особам - суб'єктам підприємницької діяльності, які мають заборгованість перед бюджетом будь-якого рівня на день перерахування внеску до виборчого фонду;</p> <p>3) анонімним жертводавцям (ст. 36)</p>	<p>Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) державним підприємствам, державним органам, установам і організаціям; 2) органам місцевого самоврядування; 3) іноземним громадянам та особам без громадянства; 4) іноземним юридичним особам, підприємствам з іноземними інвестиціями; 5) благодійним організаціям та релігійним об'єднанням; 6) підприємствам, організаціям, установам, що мають заборгованість перед бюджетами всіх рівнів (ч. 1 ст. 35). 	-
<p>Гранична сума витрат виборчого фонду партії (блоку) не може перевищувати ста п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а кандидата у депутати, зареєстрованого в одномандатному окрузі, - десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян ч. 3 ст. 36)</p>	<p>Розмір особистого виборчого фонду кандидата не може перевищувати 100000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, пожертвування однієї юридичної або фізичної особи - 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 4 ст. 35).</p>	-
Етап VII. Голосування		
<p>Вибірчі бюлетені є документами суворої звітності (стаття 62 ч. 2).</p> <p>Вибірчий бюлетень повинен містити назву та дату виборів, означення виборчого округу (ба-</p>	<p>Вибірчі бюлетені є документами суворої звітності (ст. 40, ч. 2).</p> <p>Вибірчий бюлетень містить назву та дату виборів, номер територіального виборчого округу</p>	<p>Комісія Республіки Крим з всеукраїнського референдуму, обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму.</p>

<p>гатований загальнодержавний виборчий округ чи одномандатний виборчий округ), номер одномандатного округу, а також позначені місця для номера виборчої дільниці, печатки дільничної виборчої комісії, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень (ч. 3 ст. 62)</p> <p>Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення в централізованому порядку виборчих бюлетенів державними поліграфічними підприємствами не пізніше як за 10 днів до дня виборів на підставі угод, укладених нею з цими підприємствами (стаття 63).</p>	<p>гу і номер виборчої дільниці, крім виборчих дільниць, які утворені у виняткових випадках, та позначене місце для підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень, а також місце для печатки дільничної виборчої комісії (ч. 3 ст. 40).</p> <p>Центральна виборча комісія забезпечує централізоване виготовлення бюлетенів установленого зразка (ч. 9 ст. 15).</p>	<p>б) забезпечує виготовлення бюлетенів для голосування і постачання їх дільничним комісіям з референдуму.</p> <p>Бюлетені для голосування вручаються дільничним комісіям з референдуму не пізніше як за п'ятнадцять днів до всеукраїнського референдуму і не пізніше як за десять днів до місцевого референдуму.</p>
<p>Окружна виборча комісія приймає виборчі бюлетені від Центральної виборчої комісії на своєму засіданні. Про прийняття виборчих бюлетенів окружна виборча комісія складає протокол.</p>	<p>Територіальна виборча комісія на засіданні приймає виборчі бюлетені від Центральної виборчої комісії. Про підрахунок бюлетенів територіальна виборча комісія складає протокол.</p>	
<p>Про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів окружною виборчою комісією складається протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються: номер одномандатного виборчого округу; номер виборчої дільниці; кількість виборців на виборчій дільниці згідно зі списком виборців на день складання протоколу; кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному та в одномандатному окрузі.</p>	<p>Про підрахунок і видачу бюлетенів дільничним виборчим комісіям територіальна виборча комісія складає протокол, який підписується всіма членами комісії. В протоколі зазначається кількість бюлетенів, виданих кожній з дільничних виборчих комісій.</p>	
<p>Передача виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному та одномандатному окрузі дільничній виборчій комісії здійснюється в кількості, яка дорівнює кількості громадян, включених до списку виборців на виборчій дільниці, з резервом, обсяг якого встановлюється Центральною виборчою комісією (ч. 6 ст. 64).</p>	<p>Видача бюлетенів дільничним виборчим комісіям здійснюється в кількості, яка дорівнює кількості виборців на дільниці, з резервом, обсяг якого встановлюється Центральною виборчою комісією (ч. 3 ст. 41).</p>	-

Етап VIII. Підрахунок голосів виборців, учасників референдуму та встановлення підсумків голосування і результатів виборів, результатів референдуму		
<p>Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі та протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному виборчому окрузі.</p> <p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі заносяться:</p> <ul style="list-style-type: none"> кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі; кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці; кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі; кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в багатомандатному окрузі; кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці в багатомандатному окрузі; кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі, визнаних недійсними; кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі від кожної партії (блоку); кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі від жодної партії (блоку). <p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному виборчому окрузі заносяться:</p> <ul style="list-style-type: none"> кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному виборчому окрузі, одержані 	<p>Дільнична виборча комісія складає протокол, до якого заноситься:</p> <ul style="list-style-type: none"> загальна кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці; кількість одержаних на дільниці бюлетенів; кількість невикористаних бюлетенів; кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; кількість голосів, поданих за кожного кандидата; кількість голосів виборців, які не підтримали жодного кандидата (ч. 13 ст. 43). 	<p>Дільнична комісія з референдуму за списком громадян, які мають право брати участь у референдумі, встановлює загальну кількість громадян на дільниці, а також кількість громадян, які одержали бюлетені і передали закриті конверти. На підставі бюлетенів, що були у скриньках і конвертах, комісія встановлює: загальну кількість громадян, які взяли участь у голосуванні; кількість громадян, які голосували за схвалення поставленого на референдум проєкту закону, рішення, і кількість громадян, які голосували проти його схвалення; кількість бюлетенів, визнаних недійсними. Визначаються недійсними бюлетені для голосування невідновленого зразка, а також бюлетені, які не містять точно висловленого рішення громадян. Якщо виникають сумніви у дійсності бюлетеня, питання вирішується дільничною комісією з референдуму шляхом розглядування. Результати підрахунку голосів розглядаються на засіданні дільничної комісії з референдуму і заносяться до протоколу. У разі проведення одночасно двох або кількох референдумів протокол по кожному з них складається окремо (ст. 40).</p>

<p>них дільничною виборчою комісією; кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці; кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі; кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі; кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці в одномандатному окрузі; кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, визнаних недійсними; кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі; кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата у депутати в одномандатному окрузі (ст. 69).</p>		
<p>Виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях у відповідних округах, у тому числі з поміткою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку з виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день виборів у плаванні під державним прапором України, на полярних станціях України, при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військових частинах (формуваннях), що дислокуються за межами України, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок</p>	<p>На підставі протоколів дільничних виборчих комісій територіальна виборча комісія на її засіданні визначає: загальну кількість виборців по виборчому округу; кількість виборчих бюлетенів, одержаних виборчими дільницями округу; кількість виборчих бюлетенів, не використаних по округу; кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; кількість голосів, поданих за кожного кандидата; кількість голосів виборців, які не підтримали жодного кандидата (ч. 1 ст. 44).</p>	<p>На підставі протоколів дільничних комісій з референдуму міська (міст без районного поділу), районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму визначає: загальну кількість громадян, які мають право брати участь у референдумі, кількість громадян, які одержали бюлетені; кількість громадян, які взяли участь у голосуванні; кількість громадян, які голосували за схвалення поставленого на референдум проєкту закону, рішення, і кількість громадян, які голосували проти його схвалення; кількість бюлетенів, визнаних недійсними. Результати підрахунку голосів розглядаються на засіданні відповідної комісії і заносяться до протоколу, який надсилається до вищестоящої комісії з референдуму. На підставі поданих протоколів комісія Республіки Крим з всеукраїнського референдуму, обласна, районна, міська (міст з районним поділом) комісія з референдуму провадить підрахунок голосів у межах адміністративно-</p>

<p>голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі встановлює:</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування у багатомандатному окрузі, одержаних окружною виборчою комісією;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування у багатомандатному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;</p> <p>кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях одномандатного округу;</p> <p>кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в багатомандатному окрузі в межах одномандатного округу;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі, визнаних недійсними;</p> <p>кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати від кожної партії (блоку) в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати від жодної партії (блоку) в багатомандатному окрузі.</p> <p>Окружна виборча комісія після встановлення підсумків голосування в багатомандатному окрузі в межах одномандатного округу на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному виборчому окрузі, у тому числі з поміткою "Уточнений", та повідомлень про зміст таких протоколів дільничної виборчої комісії, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку з виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день</p>		<p>територіальної одиниці, результати якого заносяться до протоколу, що надсилається до вищестоящої комісії з референдуму (ст. 41).</p>
--	--	---

<p>виборів у плаванні під Державним прапором України, на полярних станціях України, при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військових частинах (формуваннях), що дислокуються за межами України, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в одномандатному виборчому окрузі встановлює:</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних окружною виборчою комісією;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями;</p> <p>кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях одномандатного округу;</p> <p>кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, втваних недійсними;</p> <p>кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати;</p> <p>кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата у депутати.</p> <p>Відомості про підсумки голосування в одномандатному окрузі цифрами і прописом заносяться до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному виборчому окрузі.</p> <p>(Частина другу статті 74 доповнено пунктом 1 згідно із Законом № 2977-III (2977-14) від 17.01.2002)</p>		
--	--	--

<p>4. Протокол про підсумки голосування в одномандатному виборчому окрузі складається окружною виборчою комісією у кількості примірників на три більшої, ніж кількість осіб, які входять до складу окружної виборчої комісії. Примірники протоколів нумеруються і мають однакову юридичну силу (ст. 74).</p>		
<p>Центральна виборча комісія на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі в межах відповідних одномандатних виборчих округів встановлює результати виборів депутатів у багатомандатному окрузі, про що складає протокол. До протоколу про результати виборів депутатів у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі заносяться такі відомості:</p> <p>кількість виготовлених виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями;</p> <p>кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях;</p> <p>кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в багатомандатному окрузі;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі, визнаних недійсними;</p> <p>кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії (блоку);</p> <p>відсоток голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати кожної партії (блоку), у відношенні до кількості виборців, які взяли</p>	<p>Центральна виборча комісія на підставі протоколів територіальних виборчих комісій та протоколів дільничних виборчих комісій, утворених при представництвах України за кордоном, встановлює результати виборів по єдиному загальнодержавному одномандатному виборчому округу по виборах Президента України, про що складається відповідний протокол. У протоколі <u>прописом</u> вказується:</p> <p>загальна кількість виборців по загальнодержавному одномандатному виборчому округу;</p> <p>кількість виготовлених виборчих бюлетенів;</p> <p>кількість невикористаних виборчих бюлетенів;</p> <p>кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;</p> <p>кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>кількість голосів, поданих за кожного кандидата;</p> <p>кількість голосів виборців, які не підтримали жодного кандидата;</p> <p>кандидат, який відповідно до цього Закону обраний Президентом України (ч. 1 ст. 45).</p>	<p>Результати всеукраїнського референдуму встановлюються і заносяться до протоколу на засіданні Центральної комісії із всеукраїнського референдуму на підставі протоколів обласних комісій з референдуму (ст. 41).</p>

<p>участь у голосуванні; кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій (блоків), від жодної партії (блоку) (ст. 76).</p>		
<p>Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків партій (блоків), що отримали чотири і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. Кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (далі - виборча квота), обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій (блоків), що отримали чотири і більше відсотків голосів виборців, на число депутатських мандатів. Кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків кожної партії (блоку), що набули право на участь у розподілі депутатських мандатів, ділиться на виборчу квоту. Ціла частина отриманого числа становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати цієї партії (блоку). Дробові залишки враховуються при розподілі решти депутатських мандатів, що залишаються після цього нерозподіленими. Партії (блоки), кандидати у депутати від яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з виборчого списку партії (блоку), що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках партій (блоків) однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список партії (блоку), за кандидатів у депутати від якої видано більшу кількість голосів виборців.</p>	<p>Обраним Президентом України вважається кандидат, який одержав на виборах більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (ст.45 ч.5). Обраним Президентом України вважається кандидат, який в результаті повторного голосування одержав більшу, ніж інший кандидат, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. У разі, коли повторне голосування проводилося лише по одній кандидатурі, кандидат вважається обраним Президентом України, якщо він одержав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (ч.3 ст. 46).</p>	<p>Проект закону, рішення вважається ухваленим громадянами, якщо за нього було подано більшість голосів громадян від числа тих, хто взяв участь у референдумі. Референдум визнається таким, що не відбувся, якщо в ньому взяло участь менше половини громадян, внесених у списки для голосування, а референдум з питань дострокового припинення повноважень Верховної Ради України та Президента України визнається таким, що не відбувся, якщо у ньому взяло участь менше двох третин від загальної кількості громадян, внесених у списки для голосування (ст.41).</p>

<p>Результатом виборів депутатів є визначення в порядку черговості у виборчих списках партій (блоків) осіб, обраних депутатами від партій (блоків), відповідно до кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками партій (блоків).</p> <p>Після встановлення кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками партій (блоків), та визначення відповідно до вимог частини восьмої цієї статті осіб, обраних депутатами, Центральна виборча комісія у протоколі про результати виборів народних депутатів України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі зазначає: кількість депутатських мандатів, отриманих виборчими списками партій (блоків); прізвища, імена, по батькові, рік народження, професію, посаду (заняття), місце роботи, адресу місця проживання, партійність обраних депутатів (ст. 76).</p>		
Етап IX. Реєстрація обраних депутатів		
<p>1. Особа, обрана депутатом, для її реєстрації народним депутатом України зобов'язана подати до Центральної виборчої комісії не пізніше як на двадцятий день з дня офіційного оприлюднення результатів виборів документ про її звільнення з роботи (посади), несумісної з депутатським мандатом, та (або) копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої до відповідної ради.</p> <p>2. У разі звернення особи, обраної депутатом, до Центральної виборчої комісії про наявність поважних причин, які перешкоджають виконати вимоги частини 1 цієї статті, Центральна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними (ст. 79).</p>	<p>Новообраний Президент України вступає на пост не пізніше як через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів, з моменту складання присяги народом на урочистому засіданні Верховної Ради України (ч.1 ст.49).</p>	<p>Зміна або скасування законів, інших рішень, прийнятих референдумом, проводиться також референдумом. Зміну або скасування законів, інших рішень, прийнятих референдумом, може здійснити також відповідно Верховна Рада України, Верховна Рада Республіки Крим, місцева Рада народних депутатів більшістю не менш як дві третини від загальної кількості народних депутатів з обов'язковим затвердженням на референдумі, який повинен бути проведений протягом шести місяців після внесення зміни або скасування (ч. 1 ст. 45).</p>

<p>При отриманні документів, зазначених у частині першій статті 79, Центральна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію обраного депутата (ч. 3 ст. 79).</p>	<p>—</p>	
<p>Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів у багатомандатному та одномандатних округах офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр". Список обраних депутатів публікується із зазначенням в алфавітному порядку їх прізвища, імені, по батькові і року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, виборчого округу, суб'єкта висування.</p>	<p>Повідомлення про результати виборів Президента України публікується Центральною виборчою комісією в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" не пізніше як на третій день після підписання протоколу про результати виборів (ч. 6 ст. 45).</p>	<p>Закони, інші рішення, прийняті референдумом, обнародуються у встановленому законодавством України порядку опублікування правових актів Верховної Ради України та місцевих Рад народних депутатів і вводяться в дію з моменту їх опублікування, якщо у самому законі, рішенні не визначено інший строк. Датою прийняття закону, рішення вважається день проведення референдуму (ст. 44).</p>

Частина друга (станом на 12 квітня 2004 року)

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>Стаття 2. Особливості виборів депутатів сільської, селищної, міської, районної у місті ради</p> <p>Вибори депутатів сільської, селищної, міської, районної у місті ради проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості по одномандатних виборчих округах, на які поділяється вся територія відповідно села, селища, міста, району в місті.</p>	<p>Стаття 2. Основні засади і принципи місцевих виборів</p> <p>2. Вибори депутатів сільських рад проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в одному або декількох багатомандатних округах (далі – багатомандатні мажоритарні округи) в межах території сільської громади.</p> <p>3. Вибори депутатів селищних, міських (міст районного значення та міст, що входять до складу міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва та Севастополя) рад проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних округах (далі – мажоритарні округи) в межах території відповідної селищної, міської громади.</p>	<p>Стаття 275. Особливості виборів депутатів районної у місті, селищної, сільської ради</p> <p>1. Вибори депутатів районної у місті (де створюються ради), селищної, сільської ради відбуваються за мажоритарною виборчою системою з обранням визначеної кількості депутатів відповідної ради шляхом виявлення кандидатів у депутати, які набрали під час виборів найбільшу кількість голосів виборців порівняно з іншими кандидатами в депутати.</p> <p>2. Вибори до цих рад проводяться по одному або кількох багатомандатних округах, утворених з урахуванням місцевих особливостей (природний характер місцевості, соціальний склад населення, розміщення виробничих зон, транспортне сполучення тощо) з охопленням всієї території відповідної ради (а в разі об'єднання територіальних громад населених пунктів – території відповідного сільського округу чи міської округи).</p> <p>3. У багатомандатних виборчих округах має обиратися не менше трьох депутатів місцевої ради.</p> <p>4. Рішення щодо застосування однієї із визначених цією статтею виборчих схем можуть прийматися відповідними радами з урахуванням висновків та побажань місцевих органів самоорганізації населення та відповідно до Виборчого кодексу не пізніше ніж за 120 днів до дня проведення виборів.</p>
<p>Стаття 3. Особливості виборів сільського, селищного, міського голови</p> <p>Вибори сільського, селищного, міського голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості по одному од-</p>	<p>Стаття 2. Основні засади і принципи місцевих виборів</p> <p>7. Вибори сільських, селищних, міських голів проводяться за мажоритарною системою відносної більшості по одному одномандатному</p>	<p>Стаття 276. Особливості виборів міського, селищного, сільського голови</p> <p>Вибори міського, селищного, сільського голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості по одному од-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
номандатному виборчому округу, межі якого збігаються з межами села, селища, міста.	округу (далі - мажоритарні округи), межі якого збігаються з межами відповідної територіальної громади.	номандатному виборчому округу, межі якого збігаються з межами міста, селища, села. Стаття 276. Особливості виборів міського, селищного, сільського голови Вибори міського, селищного, сільського голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості по єдиному одномандатному виборчому округу, межі якого збігаються з межами міста, селища, села.
	Стаття 2. Основні засади і принципи місцевих виборів 4. Вибори депутатів міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва та Севастополя), районних у містах рад здійснюються за змішаною (пропорційно-мажоритарною) системою, в межах території відповідної міської, районної у місті громади: 1) 50 відсотків депутатів обираються за пропорційною системою у багатомандатному окрузі (далі - пропорційний округ) за виборчими списками кандидатів у депутати (далі - виборчі списки) від місцевих організацій політичних партій, виборчих блоків місцевих організацій політичних партій (далі - місцеві організації партій (блоки)); 2) 50 відсотків депутатів обираються за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних округах (далі - мажоритарні округи). 5. Вибори депутатів районних рад проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних округах (далі - багатомандатні мажоритарні округи), межі яких збігаються з межами територіальних громад сіл,	Стаття 274. Особливості виборів депутатів обласної, районної, міської ради 1. Вибори депутатів обласної, районної, міської ради проводяться за списками кандидатів від місцевих осередків політичних партій та виборчих блоків місцевих осередків політичних партій у єдиному багатомандатному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва (за пропорційною виборчою системою). 2. Мандати депутатів відповідних рад отримують кандидати з виборчих списків осередків партій та блоків, які подолали прохідний бар'єр – дістали підтримку чотирьох і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. 3. Депутати визначаються з урахуванням преференцій виборців щодо кандидатів, включених до виборчих списків.

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	селищ, міст (крім міст республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення, міст Києва та Севастополя), що входять до складу району.	
<p>Стаття 5. Визначення загального складу місцевих рад</p> <p>1. Рішення про загальний склад (кількість депутатських мандатів) місцевої ради, що має обиратися, приймається відповідною радою поточного скликання не пізніше як за 75 днів до дня виборів.</p> <p>2. У разі, коли рада поточного скликання у строк, встановлений частиною першою цієї статті, не визначиться щодо загального складу ради, яка має обиратися, загальний склад відповідної ради дорівнює мінімальній межі, встановленій цим Законом.</p> <p>3. Загальний склад сільської, селищної, міської, районної у місті ради має становити в адміністративно-територіальних одиницях з чисельністю населення: до 3 тисяч - від 15 до 25 депутатів; до 5 тисяч - від 20 до 30 депутатів; до 20 тисяч - від 25 до 35 депутатів; до 50 тисяч - від 30 до 45 депутатів; до 100 тисяч - від 35 до 50 депутатів; до 250 тисяч - від 40 до 60 депутатів; до 500 тисяч - від 50 до 75 депутатів; до 1 мільйона - від 60 до 90 депутатів; понад 1 мільйон - від 75 до 120 депутатів.</p> <p>4. Загальний склад районної ради визначається з урахуванням кількості територіальних громад адміністративно-територіальних одиниць, що входять до складу району. Територіальні громади в межах району повинні мати в районній раді рівну кількість депутатських</p>	<p>Стаття 16. Визначення загального складу місцевих рад</p> <p>1. Рішення про загальний склад (кількість депутатських мандатів) сільської, селищної, міської ради приймається відповідною радою поточного скликання не пізніше як за 90 днів до дня місцевих виборів. При прийнятті рішення про загальний склад (кількість депутатських мандатів) міської ради (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва та Севастополя), районної у місті ради загальний склад ради повинен бути парним.</p> <p>2. Рішення про загальний склад районних у місті рад приймається відповідно міською радою поточного скликання не пізніше як за 90 днів до дня виборів.</p> <p>3. У разі, коли відповідна місцева рада поточного скликання у строк, встановлений частиною першою цієї статті, не прийме рішення щодо загального складу місцевої ради, яка має обиратися, загальний склад відповідної місцевої ради залишається у тій самій кількості, що й у поточному скликанні.</p> <p>5. Загальний склад сільської, селищної, міської, районної у місті ради має становити у територіальних громадах з чисельністю виборців: до 3 тисяч виборців - від 16 до 26 депутатів; до 5 тисяч виборців - від 20 до 30 депутатів;</p>	<p>Стаття 279. Рішення про загальний склад ради</p> <p>1. Рішення про загальний склад ради приймається відповідною радою з урахуванням висновків та побажань місцевих органів самоорганізації населення не пізніше ніж за 120 днів до дня проведення виборів.</p> <p>2. У разі, коли діюча рада у строк, встановлений частиною першою цієї статті, не визначиться щодо загального складу ради, яка має обиратися, загальний склад відповідної ради дорівнює мінімальній межі, встановленій Виборчим кодексом.</p> <p>Стаття 278. Визначення кількісного складу ради</p> <p>1. Загальний склад обласної та районної ради визначається цими радами, але не повинен перевищувати відповідно 150 та 75 депутатів.</p> <p>2. Загальний склад міської, районної в місті (де створюються ради), селищної, сільської ради встановлюється залежно від чисельності відповідної територіальної громади (постійної кількості жителів):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) до 1 тисячі ч. – 10–12 депутатів; 2) від 1 до 5 тисяч ч. – 12–20 депутатів; 3) від 5 до 10 тисяч ч. – 20–30 депутатів; 4) від 10 до 50 тисяч ч. – 25–35 депутатів; 5) від 50 до 100 тисяч ч. – 30–50 депутатів; 6) від 100 до 500 тисяч ч. – 40–75 депутатів; 7) від 500 тисяч до 1 мільйона ч. – 50–90 депутатів.

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>мандатів. При цьому у разі наявності у районі до 10 (включно) територіальних громад кожна територіальна громада має бути представлена в районній раді не менш як 4 депутатами, від 11 до 30 (включно) - 3 депутатами, понад 30 - 2 депутатами. Загальний склад районної ради не повинен перевищувати 120 депутатів.</p> <p>5. Загальний склад обласної ради визначається з урахуванням кількості районів, міст обласного значення, що входять до складу області. Райони, міста обласного значення повинні мати в обласній раді рівну кількість депутатських мандатів. При цьому у разі наявності в області до 15 (включно) районів, міст обласного значення кожний район, місто обласного значення має бути представлено в обласній раді не менш як 4 депутатами, від 16 до 30 (включно) - 3 депутатами, понад 30 - 2 депутатами. При цьому загальний склад обласної ради не повинен перевищувати 200 депутатів.</p>	<p>до 20 тисяч виборців - від 26 до 36 депутатів; до 50 тисяч виборців - від 30 до 46 депутатів; до 100 тисяч виборців - від 36 до 50 депутатів; до 250 тисяч виборців - від 40 до 60 депутатів; до 500 тисяч виборців - від 50 до 76 депутатів; до 1 мільйона виборців - від 60 до 90 депутатів; до 2 мільйонів виборців - від 76 до 120 депутатів; понад 2 мільйони виборців - від 76 до 150 депутатів.</p> <p>6. Загальний склад районної ради визначається виходячи з кількості виборців у територіальних громадах, що входять до складу району. Представництво кожної територіальної громади у районній раді має становити: до 5 тисяч виборців - 3 депутати; до 10 тисяч виборців - 4 депутати; до 20 тисяч виборців - 6 депутатів; до 30 тисяч виборців - 7 депутатів.</p> <p>7. Загальний склад обласної ради визначається виходячи з кількості виборців у районах та територіальних громадах міст обласного значення. Представництво районів та міст обласного значення в обласній раді має становити: до 15 тисяч виборців - 2 депутати; до 30 тисяч виборців - 3 депутати; до 60 тисяч виборців - 4 депутати; до 100 тисяч виборців - 5 депутатів; до 200 тисяч виборців - 6 депутатів; до 300 тисяч виборців - 7 депутатів; до 500 тисяч виборців - 8 депутатів;</p>	<p>8) понад 1 мільйон ч. – 60–100 депутатів.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	до 700 тисяч виборців - 9 депутатів; до 850 тисяч виборців - 10 депутатів; до 1 мільйона виборців - 11 депутатів; понад 1 мільйон виборців - 12 депутатів.	
<p>Стаття 6. Право громадян України брати участь у місцевих виборах</p> <p>2. Право голосу на місцевих виборах мають громадяни України, яким на день проведення виборів виповнилося 18 років і які проживають на території відповідних сіл, селищ, міст, районів у містах.</p> <p>3. Не мають права голосу на місцевих виборах громадяни України, яких визнано судом недієздатними. Здійснення виборчого права зупиняється для осіб, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, - на час перебування в цих місцях.</p> <p>4. Депутатом сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради, сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу і на день виборів досяг 18 років.</p> <p>5. Громадянин України одночасно може балотуватися кандидатом у депутати лише однієї ради або кандидатом на посаду відповідно сільського, селищного, міського голови. Громадянин України може бути депутатом лише однієї ради.</p> <p>6. Депутатом сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради, а також сільським, селищним, міським головою не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.</p>	<p>Стаття 3. Загальне виборче право</p> <p>1. Право голосу на місцевих виборах мають громадяни України - члени відповідної територіальної громади, яким на день виборів виповнилося вісімнадцять років.</p> <p>3. Членство громадянина у відповідній територіальній громаді визначається його постійним місцем проживання на її території.</p> <p>6. Не має права голосу на місцевих виборах громадянин України, визнаний судом недієздатним.</p> <p>Стаття 4. Рівне виборче право</p> <p>2. Кожен виборець на виборах депутатів кожної ради в межах відповідної територіальної громади, а також сільського, селищного, міського голови, в яких він бере участь, має по одному голосу. Ці голоси у відповідних виборчих округах виборець може використати тільки на одній виборчій дільниці.</p> <p>Стаття 9. Право бути обраним</p> <p>1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який має право голосу, постійно проживає або працює на території відповідної територіальної громади (територіальної громади, що входить до відповідної адміністративно-територіальної одиниці).</p> <p>2. Сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу.</p> <p>3. Депутатом, сільським, селищним, міським головою не може бути обраний громадянин</p>	<p>Стаття 7. Право громадян обирати та бути обраними</p> <p>1. Здійснення громадянами України права обирати і бути обраними не залежить від їхнього походження, соціального і майнового стану, расової чи національної належності, статі, освіти, мови спілкування, ставлення до релігії, політичних та інших переконань, роду і характеру занять, інших ознак.</p> <p>2. Обмеження виборчих прав, що не передбачені Виборчим кодексом, забороняються.</p> <p>3. Право голосу на виборах та референдумах мають громадяни України, яким на день проведення виборів або референдуму виповнилося вісімнадцять років і які не мають обмежень у виборчих правах, передбачених Виборчим кодексом.</p> <p>4. Кожен виборець має один голос.</p> <p>Стаття 8. Обмеження виборчих прав</p> <p>1. Не мають права голосу під час виборів та референдумів і не можуть бути обраними громадяни, визнані судом недієздатними.</p> <p>2. Президентом України, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради чи міським, селищним, сільським головою не може бути обраним громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.</p> <p>3. Депутатами Верховної Ради Автономної</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	України, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.	Республіки Крим, місцевих рад та міськими, селищними, сільськими головами не можуть бути обраними громадяни, які на день виборів проходять строкову військовою або альтернативну службу. Стаття 282. Право балотуватися 1. Депутатом місцевої ради або міським, селищним, сільським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу, на день виборів досягнув відповідного віку. 2. Одна й та сама особа може балотуватися кандидатом у депутати обласної, районної, міської, районної в місті (де створюються ради), селищної, сільської ради лише по одному виборчому округу відповідної ради. 3. Одна й та сама особа одночасно може балотуватися кандидатом на посаду міського, селищного або сільського голови та кандидатом у депутати ради, яку очолює цей голова. 4. У разі одночасного обрання на посаду міського, селищного, сільського голови та депутата цієї ж ради депутатський мандат цього кандидата передається іншому претендентові залежно від результатів голосувань у відповідному виборчому окрузі. Стаття 283. Кваліфікаційні вимоги та обмеження для кандидатів 1. Балотуватися кандидатом у депутати місцевої ради або на посаду міського, селищного, сільського голови не може громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку. 2. Кандидат у депутати місцевої ради має не

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
		<p>менше року на момент реєстрації проживати або працювати чи навчатися на території відповідної ради.</p> <p>3. Балотуватися на посаду міського голови може громадянин України, який на день проведення виборів перебуватиме у віці не менше 22 років і не більше 60 років (якщо обирається на цю посаду вперше) чи 65 років (якщо переобирається на цю посаду) та постійно (але не менше двох останніх років на день висунення) проживає або працює чи навчається на території відповідної ради.</p> <p>4. Балотуватися на посаду селищного або сільського голови може громадянин України, який на день проведення виборів перебуватиме у віці не менше 20 років і не більше 65 років (якщо обирається на цю посаду вперше) чи 70 років (якщо переобирається на цю посаду) та постійно (але не одного року на день висунення) проживає або працює чи навчається на території відповідної ради.</p> <p>5. Громадянин України може бути депутатом лише однієї ради.</p> <p>6. Одна й та ж особа не може одночасно балотуватися до органів місцевого самоврядування в різних регіонах України.</p> <p>7. Не може балотуватися на місцевих виборах особа, яка після висунення продовжує перебувати у складі будь-якої виборчої комісії.</p> <p>8. Особи, які займають посади, що відповідно до Виборчого кодексу є не сумісними зі статусом депутата місцевої ради або міського, селищного, сільського голови, зобов'язані в разі їх обрання залишити посаду (припинити діяльність), яка є не сумісною зі статусом депу-</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
		тага або міського, селищного, сільського голови, та у передбачених законом випадках припинити будь-яку підприємницьку діяльність.
<p>Стаття 7. Право висування кандидатів на місцевих виборах</p> <p>Право висування кандидатів у депутати місцевих рад та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (далі - кандидатів) належить громадянам України, які мають право голосу, і реалізуються ними як безпосередньо шляхом самовисування, а також висування на зборах виборців за місцем їх проживання, трудової діяльності (зборах трудових колективів) або навчання (далі - зборах виборців), так і через місцеві осередки політичних партій, виборчі об'єднання місцевих осередків політичних партій - блоки (далі - блоки), громадські організації, що легалізовані відповідно до чинного законодавства України.</p>	<p>Стаття 10. Право висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови</p> <p>Право висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через місцеві організації партій (блоки) або шляхом самовисування у порядку, встановленому цим Законом.</p>	<p>Стаття 284. Право на висування кандидатів</p> <p>1. Право висування кандидатів у депутати місцевих рад (у тому числі і шляхом включення їх до виборчих списків) та кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови належить громадянам України, які мають право голосу, і реалізуються ними:</p> <p>а) через місцеві осередки політичних партій чи виборчі блоки місцевих осередків політичних партій, що легалізовані відповідно до чинного законодавства України;</p> <p>б) шляхом висування на зборах виборців відповідного виборчого округу за місцем їхнього проживання;</p> <p>в) безпосередньо шляхом самовисування.</p>
	<p>Стаття 11. Виборчий процес</p> <p>4. Виборчий процес включає такі етапи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) утворення виборчих комісій; 2) утворення виборчих округів; 3) складання списків виборців; 4) висування та реєстрація кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови; 5) проведення передвиборчої агітації; 6) голосування; 7) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів; 8) реєстрація обраних депутатів та сільських, 	<p>Стаття 12. Етапи виборчого процесу</p> <p>1. Виборчий процес включає такі етапи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) призначення виборів; 2) оголошення виборчої кампанії; 3) утворення виборчих округів та виборчих дільниць; 4) утворення виборчих комісій; 5) складання (уточнення) списків виборців; 6) формування виборчих списків, висування кандидатів; 7) реєстрація виборчих списків та кандидатів; 8) проведення передвиборчої агітації; 9) голосування;

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	селищних, міських голів. 5. Виборчий процес завершується офіційним оприлюдненням результатів місцевих виборів.	10) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування і результатів виборів; 11) реєстрація обраних Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і місцевих рад та міських, селищних, сільських голів. 2. Виборчий процес завершується офіційним оприлюдненням результатів виборів.
Стаття 9. Види місцевих виборів і порядок їх призначення 1. Вибори депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів можуть бути черговими, позачерговими, повторними, замість тих депутатів і голів, які вибули, а також у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці.	Стаття 14. Види місцевих виборів та порядок їх призначення 1. Місцеві вибори можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними, а також у разі утворення нової або поділу адміністративно-територіальної одиниці (далі - перші вибори). 2. Чергові місцеві вибори проводяться у зв'язку з закінченням визначеного Конституцією України строку повноважень місцевої ради та сільського, селищного, міського голови. Рішення про призначення чергових місцевих виборів приймає Верховна Рада України. Чергові місцеві вибори відбуваються одночасно з черговими виборами народних депутатів України. 3. Позачергові місцеві вибори призначаються Верховною Радою України у разі дострокового припинення повноважень місцевої ради або сільського, селищного, міського голови. 4. Повторні вибори депутата (депутатів) призначаються у багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі територіальною виборчою комісією в порядку, встановленому цим Законом, у разі визнання виборів депута-	Стаття 270. Види виборів та спосіб їх проведення 1. Вибори депутатів обласних, районних, міських, районних у місті (де створюються ради), селищних, сільських рад (далі - вибори до місцевих рад) та вибори міських, селищних, сільських голів можуть бути: - черговими; - позачерговими; - повторними; - замість міських, селищних, сільських голів, які вибули; - у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці. Стаття 271. Порядок призначення виборів 1. Рішення про проведення чергових і позачергових місцевих виборів приймає Верховна Рада України. 2. Рішення про проведення повторних місцевих виборів приймає міжокружна (багатомандатні виборчі округи) або окружна (одномандатні виборчі округи) виборча комісія, а повторних виборів міських, селищних, сільських голів - відповідна міжокружна виборча комісія.

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>тів у цьому окрузі недійсними або такими, що не відбулися, або у разі визнання особи такою, яка відмовилася від депутатського мандата. Повторні вибори сільського, селищного, міського голови призначаються територіальною виборчою комісією в порядку, встановленому цим Законом, у разі визнання місцевих виборів недійсними або тими, що не відбулися, або у разі визнання особи такою, яка відмовилася від посади сільського, селищного, міського голови.</p> <p>5. Проміжні вибори депутата призначаються в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі територіальною виборчою комісією в порядку, встановленому цим Законом, у разі дострокового припинення повноважень депутата, обраного в цьому окрузі.</p> <p>6. Перші місцеві вибори призначаються органом, який прийняв рішення про утворення відповідної адміністративно-територіальної одиниці.</p>	<p>3. Рішення про проведення виборів замість міських, селищних, сільських голів, які відбулися, приймає відповідна міжокружна виборча комісія.</p> <p>4. Рішення про проведення виборів у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці приймає Верховна Рада України за поданням відповідних місцевих рад та місцевих органів державної виконавчої влади з урахуванням положень статті 331 Виборчого кодексу.</p>
<p>Стаття 10. Строки призначення місцевих виборів</p> <p>1. Чергові вибори депутатів місцевих рад, а також сільських, селищних, міських голів проводяться на території України одночасно і призначаються не пізніше як за 90 днів до закінчення строку повноважень депутатів місцевих рад поточного скликання, сільських, селищних, міських голів.</p> <p>2. Позачергові вибори відповідно депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів призначаються не пізніше як за 90 днів до дня виборів.</p>	<p>Стаття 15. Строки призначення місцевих виборів</p> <p>1. Чергові місцеві вибори призначаються не пізніше як за 100 днів до дня виборів, а початок їх виборчого процесу оголошується відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніше як за 90 днів до дня виборів.</p> <p>2. Позачергові місцеві вибори призначаються не пізніше як за 70 днів до дня виборів, а початок їх виборчого процесу оголошується відповідною територіальною виборчою комісією не пізніше як за 60 днів до дня виборів.</p> <p>3. Повторні місцеві вибори депутата у бага-</p>	<p>Стаття 272. Строки призначення виборів та початок виборчого процесу</p> <p>1. Чергові місцеві вибори призначаються не пізніше, ніж за 120 днів до закінчення строку повноважень місцевих рад та міських, селищних, сільських голів.</p> <p>2. Чергові вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів проводяться одночасно в останню неділю березня четвертого року повноважень місцевих рад та міських, селищних, сільських голів, обраних на попередніх чергових виборах.</p> <p>3. Позачергові вибори (у випадках достроко-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>3. Повторні вибори, вибори депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів замість тих, які вибули, а також у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці призначаються у строки, передбачені цим Законом.</p>	<p>томандатному мажоритарному, мажоритарному округу, сільського, селищного, міського голови відбуваються в останню неділю шістдесятиденного строку з дня оприлюднення територіальною виборчою комісією рішення про їх призначення. Рішення про призначення повторних місцевих виборів приймається територіальною виборчою комісією не пізніше як у тридцятиденний строк з дня прийняття рішення про визнання місцевих виборів у цьому окрузі недійсними або такими, що не відбулися, або у разі визнання особи такою, яка відмовилася від депутатського мандата або посади сільського, селищного, міського голови.</p> <p>4. Проміжні вибори депутата в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі відбуваються в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування рішення про призначення виборів. Рішення про призначення проміжних виборів депутата приймається територіальною виборчою комісією не пізніше як у тридцятиденний строк з дня дострокового припинення повноважень депутата, обраного у відповідному виборчому окрузі.</p> <p>5. Перші місцеві вибори призначаються не пізніше як за 120 днів до дня виборів, а початок їх виборчого процесу оголошується не пізніше як за 90 днів.</p>	<p>вого припинення повноважень органу місцевого самоврядування чи замість депутатів обласних, районних, районних у містах (де створюються ради), селищних, сільських рад та міських, селищних, сільських голів) та повторні вибори (якщо попередні не відбулися чи визнані недійсними) призначаються не пізніше, ніж за 60 днів до дня проведення виборів.</p> <p>4. Повторне голосування призначається між-окружною (вибори міських, селищних, сільських голів, а також вибори депутатів у багатомандатних округах) або окружною (вибори депутатів у одномандатних округах) виборчими комісіями не пізніше ніж через два тижні після першого туру виборів.</p> <p>5. У разі недотримання строків ухвалення рішення, визначених частинами другою та третьою цієї статті, відповідні рішення за поданням керівників (осіб, які виконують обов'язки керівників) місцевих органів виконавчої влади у п'ятиденний строк приймає Центральна виборча комісія.</p> <p>6. Про день виборів орган, який призначає вибори, повідомляє через місцеві засоби масової інформації не пізніше ніж на третій день після їх призначення.</p> <p>7. Процес чергових місцевих виборів розпочинається за 100 днів, а позачергових та повторних місцевих виборів – за 60 днів до дня проведення виборів.</p>
<p>Стаття 12. Виборчі округи</p> <p>1. Виборчі округи для виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів утворюються відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніше як за 70</p>	<p>Стаття 17. Виборчі округи</p> <p>1. Для виборів депутатів сільської ради сільська відповідна виборча комісія не пізніше як за 80 днів до дня виборів утворює багатомандатні мажоритарні округи, межі яких збіга-</p>	<p>Стаття 281. Утворення виборчих округів</p> <p>1. Виборчі округи на місцевих виборах утворюються відповідними радами не пізніше ніж за 100 днів до дня проведення виборів.</p> <p>2. При визначенні меж виборчих округів має</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>днів до дня виборів.</p> <p>3. Мажоритарні одномандатні виборчі округи для виборів депутатів сільських, селищних, міських, районних у містах рад утворюються з урахуванням вимог статті 2 цього Закону при додержанні приблизно рівної кількості виборців у розрахунку на один виборчий округ.</p> <p>4. Єдині мажоритарні одномандатні виборчі округи для виборів сільських, селищних, міських голів утворюються з додержанням вимог, передбачених статтею 3 цього Закону.</p> <p>5. Мажоритарні багатомандатні виборчі округи для виборів депутатів районних, обласних рад утворюються з додержанням вимог, передбачених статтею 4 цього Закону.</p> <p>6. Списки виборчих округів із зазначенням їх номерів, меж і центрів доводяться до відома громадян відповідною територіальною виборчою комісією не пізніше як на п'ятий день після їх утворення.</p>	<p>ються з межами населених пунктів (сіл), що входять до складу сільської територіальної громади. Тим же рішенням сільська виборча комісія визначає кількість мандатів у кожному виборчому окрузі виходячи із загального складу сільської ради, встановленого відповідно до частин першої та п'ятої статті 16 цього Закону, та чисельності виборців населених пунктів (сіл), що входять до складу територіальної громади.</p> <p>2. Для виборів депутатів селищної, міської ради відповідна територіальна виборча комісія не пізніше як за 80 днів до дня виборів утворює мажоритарні округи з приблизно рівною кількістю виборців у кожному виборчому окрузі. Кількість виборчих округів дорівнює кількості мандатів селищної, міської ради, визначених відповідно до частин першої та п'ятої статті 16 цього Закону. Ориєнтовна середня чисельність виборців у мажоритарних округах в межах територіальної громади визначається територіальною виборчою комісією на підставі списків виборців, складених відповідно до вимог Закону України “Про вибори народних депутатів України”, або (при позачергових, повторних, проміжних чи перших виборах) на основі даних відповідного органу виконавчої влади з питань статистики. Відхилення кількості виборців у мажоритарних округах в межах територіальної громади повинно становити не більше 5 відсотків.</p> <p>3. Пропорційні округи для виборів депутатів міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва і Севастополя) та районних у містах рад</p>	<p>забезпечуватися нерозривність адміністративно-територіальних одиниць та компактності територіальних громад. До складу одного округу не можуть влючатися території, які не межують між собою.</p> <p>3. Багатомандатні виборчі округи на виборах міських, районних у містах (де вони створені), селищних, сільських рад утворюються відповідними радами за пропозиціями виконавчих органів цих рад або, за відсутністю пропозицій від виконавчих органів, – за пропозиціями міських, селищних, сільських голів, голів районних у містах рад.</p> <p>4. Кількість депутатських мандатів у багатомандатному виборчому окрузі має пропорційно залежати від кількості виборців на території цього округу (кількість виборців округу, поділена на середню кількість виборців, що випадає на одного депутата відповідної ради) з допустимим відхиленням від середньої кількості величини у межах 12 відсотків.</p> <p>5. Списки виборчих округів із зазначенням їх номерів, меж і центрів, а також кількості депутатських мандатів, віднесених на кожен з цих округів, доводяться до відома громадян відповідною міжокружною виборчою комісією не пізніше, ніж на п'ятий день після їх утворення.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>мають межі, що збігаються з межами відповідної територіальної громади. Рішення про утворення такого округу не приймається.</p> <p>4. Мажоритарні округи для виборів депутатів міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва і Севастополя) та районних у містах рад утворюються відповідною територіальною виборчою комісією у кількості, що дорівнює половині загального складу міської, районної у місті ради, встановленого відповідно до частин першої та п'ятої статті 16 цього Закону.</p> <p>5. Багатомандатні мажоритарні округи для виборів депутатів районних рад з кількістю мандатів, визначених відповідно до частини шостої статті 16 цього Закону, мають межі, що збігаються з межами відповідних територіальних громад. Рішення про утворення таких округів не приймається.</p> <p>6. Багатомандатні мажоритарні округи для виборів депутатів обласних рад з кількістю мандатів, визначених відповідно до частини сьомої статті 16 цього Закону, мають межі, що збігаються з межами районів та міст обласного значення. Рішення про утворення таких округів не приймається.</p> <p>7. Для виборів сільського, селищного, міського голови відповідний виборчий округ має межі, що збігаються з межами відповідної територіальної громади села, селища, міста. Рішення про утворення такого округу не приймається.</p>	
<p>Стаття 13. Виборчі дільниці</p> <p>3. Виборчі дільниці утворюються не пізніше як</p>	<p>Стаття 18. Виборчі дільниці</p> <p>1. Для підготовки і проведення голосування</p>	<p>Стаття 109. Порядок утворення дільниць</p> <p>1. Голосування проводиться на дільницях, які</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>за 55 днів до дня виборів з кількістю від 20 до 3000 виборців, а у виняткових випадках - з меншою або більшою кількістю виборців.</p> <p>5. У стаціонарних лікувальних, санаторно-оздоровчих закладах та інших місцях тимчасового перебування виборців, на судах, які перебувають у день виборів у плаванні, виборчі дільниці можуть утворюватися у строк, визначений частиною третьою цієї статті, а у виняткових випадках - не пізніше як за 5 днів до дня виборів. Такі виборчі дільниці входять до виборчих округів за місцем їх розташування або за місцем порту приписки судна.</p> <p>7. Відповідна територіальна виборча комісія за погодженням з органом, який утворив виборчі дільниці, встановлює єдину їх нумерацію відповідно у межах району, міста республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення, району в місті.</p>	<p>та підрахунок голосів виборців утворюються виборчі дільниці.</p> <p>2. Для підготовки і проведення голосування та підрахунок голосів у випадку чергових, а також інших місцевих виборів, які проводяться одночасно з виборами народних депутатів України, використовуються виборчі дільниці, утворені для проведення виборів народних депутатів України.</p> <p>3. У разі проведення повторних, позачергових, проміжних чи перших виборів, які проводяться не одночасно з виборами народних депутатів України, виборчі дільниці на території територіальної громади утворюються відповідно сільською, селищною, міською територіальними комісіями за поданням виконавчого комітету сільської, селищної, міської (міст, де немає районних рад), районної у місті ради, а у разі відсутності таких органів - за пропозицією відповідно сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або посадової особи, яка відповідно до закону здійснює повноваження сільського, селищного, міського голови.</p> <p>4. Територіальна виборча комісія своїм рішенням визначає межі кожної виборчої дільниці та місцезнаходження дільничної виборчої комісії, встановлює єдину нумерацію виборчих дільниць у межах територіальної громади.</p> <p>5. Військовослужбовці, які є членами відповідної територіальної громади, голосують на виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань).</p> <p>6. Виборчі дільниці утворюються з кількістю виборців від двадцяти до трьох тисяч осіб.</p>	<p>утворюються, за винятком випадків, передбачених статтею 110 Виборчого кодексу, в порядку:</p> <p>1) щодо виборчих дільниць – округними або міжокругними виборчими комісіями за поданням виконавчих комітетів міських, селищних, сільських рад, а у разі відсутності таких органів – за пропозицією міських, селищних, сільських голів або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють їх повноваження;</p> <p>2) щодо дільниць з проведення референдуму – територіальною дільницею з проведення референдуму за поданням виконавчих комітетів міських, селищних, сільських рад, а у разі відсутності таких органів – за пропозицією міських, селищних, сільських голів або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють їх повноваження.</p> <p>2. Дільниці утворюються не пізніше, ніж за 50 днів до дня проведення виборів або референдуму. У винятковому випадку при проведенні виборів Верховної Ради України та Президента України, а також всеукраїнського референдуму дільниці може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше, ніж за 5 днів до дня проведення виборів чи референдуму, за поданням відповідної окружної виборчої комісії чи територіальної комісії з проведення референдуму або Міністерства закордонних справ України.</p> <p>3. Дільниці утворюються з кількістю виборців від 20 до 3000. Якщо на відповідній території виборців налічується менше або більше від зазначеної чисельності і їх неможливо віднести до іншої виборчої дільниці або неможливо</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>Якщо на відповідній території валічується менше або більше від зазначених меж чисельності виборців і їх (або їх надлишок) неможливо віднести до іншої виборчої дільниці або неможливо утворити додаткову виборчу дільницю в цьому окрузі, виборча дільниця може бути утворена з меншою або більшою від відповідних граничних значень чисельністю виборців.</p> <p>7. Виборчі дільниці утворюються не пізніше як за 60 днів до дня виборів.</p> <p>8. Виборчі дільниці є спільними для виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів.</p>	<p>утворити додаткову дільницю на цій території, дільницю може бути утворено з меншою або більшою від відповідних граничних значень чисельністю виборців.</p> <p>4. Рішення про утворення дільниць, межі кожної дільниці, склад і місцезнаходження дільничних виборчих комісій та дільничних комісій з проведення референдуму, приміщень для голосування доводяться до відома населення не пізніше, ніж на п'ятий день після дня його прийняття, а в разі утворення дільниці у винятковому випадку відповідно до частини другої цієї статті – не пізніше, як за два дні до дня проведення виборів чи референдуму.</p> <p>Стаття 110. Особливі випадки утворення дільниць</p> <p>1. Під час проведення виборів Верховної Ради України та Президента України, а також всеукраїнського референдуму в стаціонарних лікувальних, санаторно-оздоровчих закладах та інших місцях тимчасового перебування виборців, на суднах, які перебувають у день виборів у плаванні під Державним прапором України, на полярних станціях України та в інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування виборчі дільниці та дільниці з проведення референдуму можуть утворюватися окремими виборчими комісіями чи територіальними виборчими комісіями з проведення референдуму за місцем розташування відповідних закладів та установ або за місцем приписки судна чи полярної станції.</p> <p>2. Військовослужбовці голосують на загальних виборчих дільницях та дільницях з прове-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
		<p>дення референдуму, розташованих за межами військових частин (формувань). Дільниці на територіях військових частин можуть формуватися, як виняток, Центральною виборчою комісією за поданням відповідної окружної комісії чи територіальної комісії з проведення референдуму.</p> <p>3. При дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, дільниці утворюються за поданням Міністерства закордонних справ України Центральною виборчою комісією із визначенням округів, до яких ці дільниці належать.</p>
	<p>Стаття 19. Система виборчих комісій</p> <p>1. Систему виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів, становлять:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Центральна виборча комісія; 2) територіальні виборчі комісії: обласні виборчі комісії; Київська, Севастопольська міські виборчі комісії; районні виборчі комісії; міські виборчі комісії (крім міст Києва та Севастополя); районні у містах виборчі комісії (де обираються районні ради); селищні, сільські виборчі комісії; 3) дільничні виборчі комісії. <p>2. Перелічені у пункті 2 частини першої цієї статті виборчі комісії проводять вибори до різних органів і тому не є підпорядкованими одна одній.</p>	<p>Стаття 62. Система місцевих виборчих комісій та комісій з проведення референдуму</p> <p>1. Для організації та проведення виборів Верховної Ради України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міських, районної у містах (де створюються ради), селищних і сільських рад та міських, селищних і сільських голів, а також для організації та проведення всеукраїнського чи місцевого референдуму створюється система місцевих виборчих комісій та комісій з проведення референдуму, що охоплює:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) окружні виборчі комісії: <ul style="list-style-type: none"> - по виборах Верховної Ради України; - по виборах Президента України (Автономної Республіки Крим, обласні, Київський та Севастопольський міські); - по виборах депутатів обласних, Київської та

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
		Севастопольської міських, районних рад; 2) територіальні виборчі комісії: - по виборах Верховної Ради України; - по виборах Президента України; - з проведення всеукраїнського чи місцевого (у межах території відповідної адміністративно-територіальної одиниці) референдуму; 2) Центральна виборча комісія Автономної Республіки Крим, міжокружні обласні, районні, міські, районні у містах (де створюються ради), селищні, сільські виборчі комісії по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських, районних, міських, районних у містах (де створюються ради), селищних, сільських рад та міських, селищних, сільських голів; 3) дільничні виборчі комісії: - по виборах Верховної Ради України; - по виборах Президента України; - по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських, районних, міських, районних у містах (де створюються ради), селищних, сільських рад та міських, селищних, сільських голів; - з проведення всеукраїнського чи місцевого референдуму.
Стаття 14. Територіальна виборча комісія 1. Територіальна виборча комісія утворюється відповідно сільською, селищною, міською, районною у місті, районною, обласною радою не пізніше як за 75 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря і 6-12 членів комісії.	Стаття 21. Порядок утворення територіальних виборчих комісій 1. Територіальні виборчі комісії утворюються відповідно сільською, селищною, міською, районною у місті, районною, обласною радою не пізніше як за 90 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших	Стаття 84. Утворення та склад територіальних виборчих комісій 1. Територіальні виборчі комісії утворюються під час проведення виборів Верховної Ради України та Президента України для виконання допоміжних функцій, визначених Виборчим кодексом, у районах та містах обласного під-

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>2. Пропозиції щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії подаються на розгляд сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті, районної, обласної ради (у разі відмови або неможливості здійснення ним цієї функції - посадовою особою, яка відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (280/97-ВР) виконує його повноваження) з урахуванням пропозицій легалізованих відповідно до закону місцевих осередків політичних партій (блоків), громадських організацій, що діють на відповідній території, а також зборів виборців.</p> <p>3. Пропозиції щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії подаються суб'єктами, зазначеними в частині другій цієї статті, в порядку і в строки, що встановлюються сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті, районної, обласної ради (посадовою особою, яка виконує його повноваження). Повідомлення про порядок, строки подання пропозицій оприлюднюється не пізніше як за 10 днів до початку терміну їх подання.</p> <p>6. Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії не можуть бути членами однієї політичної партії (блоку).</p> <p>8. Після утворення територіальної виборчої комісії її персональний склад не може змінюватися протягом року більш як на третину, крім випадків, передбачених статтею 23 цього Закону.</p> <p>10. Повноваження територіальної виборчої</p>	<p>членів комісії у кількості не менше 12 і не більше 25 осіб за поданнями (не більш як на одну особу) відповідних місцевих організацій партій (блоків) за умови, що ці місцеві організації партій (блоки) зареєстровані в установленому законом порядку. Зазначені подання, до яких додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі, вносяться не пізніше ніж за 95 днів до дня виборів.</p> <p>2. Районна організація партії або відповідний виборчий блок може подавати кандидатури для включення до складу районної виборчої комісії, а також до виборчих комісій, які формуються сільськими, селищними, міськими радами у селах, селищах, містах, розташованих у межах району.</p> <p>3. Міськрайонна організація партії або відповідний виборчий блок крім кандидатур до комісій, зазначених у частині другій цієї статті, може подавати кандидатуру до міської виборчої комісії міста обласного значення, в якому діє ця організація партії чи виборчий блок.</p> <p>4. Міська (міста республіканського в Автономній Республіці Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя) організація партії або відповідний виборчий блок може подавати кандидатури для включення до складу міської виборчої комісії та сільських, селищних, міських виборчих комісій у селах, селищах, містах, що входять до складу міста республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення або міст Києва, Севастополя.</p> <p>5. Районна у місті організація партії або від-</p>	<p>порядкування.</p> <p>2. Територіальні виборчі комісії формуються та утворюються в порядку і в строки, визначені для дільничних виборчих комісій.</p> <p>Стаття 85. Утворення та склад міжокружних виборчих комісій по місцевих виборах</p> <p>1. Обласні, Київська і Севастопольська міські, районні, міські, районні в містах (де створюються ради), селищні, сільські міжокружні виборчі комісії по виборах депутатів обласних, Київської і Севастопольської міських, районних, міських, районних у містах (де створюються ради), селищних, сільських рад та міських, селищних, сільських голів утворюються відповідною радою не пізніше ніж за 80 днів до дня виборів, у складі голови, заступника голови, секретаря та не менше 6 членів комісії.</p> <p>2. Пропозиції щодо кандидатур до складу міжокружних виборчих комісій подаються на розгляд обласних, Київської і Севастопольської міських, районних у містах (де утворено ради), селищних, сільських рад відповідно головою обласної, районної, районної у місті ради, міським, селищним, сільським головою.</p> <p>3. До складу міжокружних виборчих комісій обов'язково включається, за наявності відповідних пропозицій, по одному представнику від партії та блоків, список яких зареєстровано для участі у виборах Верховної Ради України і які мають місцеві осередки.</p> <p>4. Пропозиції щодо кандидатур до складу міжокружних виборчих комісій по місцевих виборах подаються не пізніше, ніж за 85 днів до дня виборів. Повідомлення про строки по-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>комісії призначаються в день призначення чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.</p>	<p>повідний блок може подавати кандидатуру для включення до складу районної у місті виборчої комісії.</p> <p>6. Обласна організація партії або відповідний виборчий блок може подавати кандидатуру для включення до складу обласної виборчої комісії.</p> <p>7. До складу територіальних виборчих комісій обов'язково включаються представники місцевих організацій партій (блоків), які подолали чотиривідсотковий бар'єр на попередніх виборах народних депутатів України. Представники інших місцевих організацій партій (блоків) включаються до складу територіальних виборчих комісій шляхом жеребкування, що проводиться відповідною місцевою радою у присутності представників цих партій.</p> <p>8. У разі, якщо в установлений частиною першою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу територіальної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб становить менше 12, територіальна виборча комісія утворюється відповідною місцевою радою за поданням відповідного сільського, селищного, міського голови або голови районної, обласної чи районної у місті ради з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від місцевих організацій партій (блоків), зазначених у частині першій цієї статті.</p> <p>9. Місцева організація партії (блок) у встановлені строки подає до відповідних рад кандидатури для включення до складу конкретних територіальних виборчих комісій із зазначеним запропонованих кандидатур на посаду го-</p>	<p>дання пропозицій оприлюднюються не пізніше, ніж за 95 днів до дня виборів.</p> <p>5. У разі, коли відповідна рада у визначений термін не утворить міжокружну виборчу комісію по місцевих виборах, цю комісію утворює голова відповідної ради, міський, селищний, сільський голова не пізніше, ніж за 75 днів до дня виборів, за поданням регіональних відділень політичних партій, які мають місцеві осередки на території відповідного виборчого округу.</p> <p>6. Голова, заступник голови та секретар міжокружної виборчої комісії по місцевих виборах не можуть бути членами однієї партії чи блоку, список якої (якого) зареєстровано для участі у виборах.</p> <p>7. Місцеві осередки політичних партій, не охоплені частиною третьою цієї статті, можуть призначити при міжокружній виборчій комісії по одному представнику з правом слова.</p> <p>8. Рішення про утворення відповідних міжокружних виборчих комісій по місцевих виборах та склад цих комісій прозігом трьох днів доводяться до відома виборців.</p> <p>9. Міжокружна виборча комісія по місцевих виборах у п'ятиденний термін з дня її утворення інформує виборців про своє місцезнаходження (із зазначенням поштової і електронної адреси та контактного номера телефону) та про графік роботи.</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>лови, заступника голови та секретаря комісії. До цих списків відповідні місцеві організації партій (блоки) включають членів цих партій (партій, що входять до блоку) або безпартійних громадян. Список повинен бути підписаний керівником відповідної місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входять до блоку) та завірений печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня. До списку додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі.</p> <p>10. До складу територіальної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу на місцевих виборах.</p> <p>11. Громадянин може одночасно входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України, виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.</p> <p>12. До складу виборчої комісії не можуть входити кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, уповноважені особи місцевих організацій партій (блоків) - суб'єктів виборчого процесу, довірчі особи кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, офіційні спостерігачі, посадові та службові особи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також громадяни, які утримуються в установах ви-</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>конання покарань або мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.</p> <p>13. Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї місцевої організації партії (блоку).</p>	
<p>Стаття 17. Окружні виборчі комісії</p> <p>1. Окружні виборчі комісії утворюються відповідно до цього Закону радою або її виконавчим комітетом не пізніше як за 65 днів до дня проведення виборів у складі голови, заступника голови, секретаря і 4-8 членів комісії.</p> <p>2. Кандидатури до складу окружних виборчих комісій подаються на розгляд ради або виконавчого комітету міським головою, головою районної у місті ради (у разі відмови або неможливості здійснення ним цієї функції - посадовою особою, яка відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” виконує його повноваження) з урахуванням пропозицій легалізованих відповідно до закону місцевих осередків політичних партій (блоків), громадських організацій, що діють на відповідній території, а також зборів виборців відповідного виборчого округу.</p> <p>5. Голова, заступник голови та секретар окружної виборчої комісії не можуть бути членами однієї партії (блоку).</p> <p>7. Строк повноважень окружної виборчої комісії закінчується після прийняття відповідною територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію депутата (депутатів) ради, обраного (обраних) по відповідному ви-</p>		<p>Стаття 83. Утворення та склад окружних виборчих комісій по місцевих виборах</p> <p>1. Окружні виборчі комісії по виборах депутатів обласних, Київської і Севастопольської міських, районних, міських, районних у містах (де створено ради), селищних та сільських рад утворюються відповідною радою не пізніше як за 80 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та не менше шести членів комісії.</p> <p>2. Пропозиції щодо кандидатур до складу окружних виборчих комісій по місцевих виборах подаються на розгляд обласних, Київської і Севастопольської міських, районних рад відповідно головою обласної, міської, районної ради.</p> <p>3. До складу окружних виборчих комісій по місцевих виборах обов’язково включається, за наявності відповідних пропозицій, по одному представнику від партій та блоків, список яких зареєстровано для участі у виборах Верховної Ради України і які мають місцеві осередки або які висунули кандидатів у депутати відповідних рад.</p> <p>Пропозиції щодо кандидатур до складу окружних виборчих комісій подаються не пізніше ніж за 85 днів до дня проведення виборів. По-</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
борчому округу, а також сільського, селищного, міського голови.		<p>відомлення про строки подання пропозицій оприлюднюються не пізніше ніж за 95 днів до дня виборів.</p> <p>5. У разі, коли відповідна рада у визначений термін не утворить окружну виборчу комісію по місцевих виборах, що комісію утворює голова відповідної ради не пізніше як за 75 днів до дня виборів за поданням регіональних відділень політичних партій, що мають місцеві осередки на території відповідного виборчого округу.</p> <p>6. Голова, заступник голови та секретар окружної виборчої комісії по місцевих виборах не можуть бути членами однієї партії чи блоку, список якої (якого) зареєстровано для участі у виборах.</p> <p>7. Місцеві осередки політичних партій, не охоплених частиною третьою цієї статті, можуть призначити при окружній виборчій комісії по місцевих виборах по одному представнику з правом слова.</p> <p>8. Рішення про утворення відповідних окружних виборчих комісій по місцевих виборах та склад цих комісій протягом трьох днів доводяться до відома виборців.</p> <p>9. Окружна виборча комісія по місцевих виборах у п'ятиденний термін з дня її утворення інформує виборців про своє місцезнаходження (із зазначенням поштової і електронної адреси та контактного номера телефону) та про графік роботи.</p>
<p>Стаття 19. Дільнична виборча комісія</p> <p>1. Дільнична виборча комісія утворюється сільською, селищною, міською, районною у місті радою або її виконавчим комітетом не</p>	<p>Стаття 22. Порядок утворення дільничної виборчої комісії</p> <p>1. У разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами народних депутатів України</p>	<p>Стаття 88. Утворення та склад дільничних виборчих комісій по місцевих виборах</p> <p>1. Норми цієї статті діють у разі проведення</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>пізніш як за 45 днів до дня виборів, а у виняткових випадках, зазначених у частині п'ятій статті 13 цього Закону, - за п'ять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря і 5-11 членів комісії.</p> <p>2. На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує 50 чоловік, дільничні виборчі комісії можуть утворюватися у складі голови комісії, секретаря і 1-3 членів комісії.</p> <p>3. Кандидатури до складу дільничної виборчої комісії подаються на розгляд ради або її виконавчого комітету відповідно сільським, селищним, міським головами, головами районної у місті ради (у разі відмови або неможливості здійснення ним цієї функції - посадовою особою, яка відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” виконує його повноваження) з урахуванням пропозицій легалізованих відповідно до закону місцевих осередків політичних партій (блоків), громадських організацій, органів самоорганізації населення, що діють на відповідній території, а також зборів виборців.</p> <p>5. Якщо в установленний строк пропозиції щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії не подано або їх кількість є меншою, ніж передбачено частиною першою цієї статті, відповідна рада або її виконавчий орган за пропозицією сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради (посадової особи, яка виконує його повноваження) обирає до складу дільничної виборчої комісії необхідну кількість осіб.</p> <p>6. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути чле-</p>	<p>дільничні виборчі комісії утворюються відповідно до Закону України “Про вибори народних депутатів України”.</p> <p>2. У разі проведення місцевих виборів не одночасно з виборами народних депутатів України дільнична виборча комісія утворюється відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як за 40 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії за поданням районного, міського (міськрайонного) чи вищого рівня місцевої організації партії (блоку).</p> <p>3. До складу дільничної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу на місцевих виборах.</p> <p>4. Дільнична виборча комісія утворюється у кількості не менше дванадцяти осіб. На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесят осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох інших членів комісії.</p> <p>5. До складу дільничної виборчої комісії не можуть входити особи, зазначені у частині дванадцятій статті 21 цього Закону. (Ст. 21 частина 12. “До складу виборчої комісії не можуть входити кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, уповноважені особи місцевих організацій партій (блоків) - суб'єктів виборчого процесу, довірені особи кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, офіційні спостерігачі, посадові та службові особи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а</p>	<p>місцевих виборів у строки, що не збігаються з виборами Верховної Ради України чи виборами Президента України, коли застосовується суміщення функцій дільничних виборчих комісій різних виборів.</p> <p>2. За умови, передбаченої частиною першою цієї статті, дільничні виборчі комісії по виборах депутатів обласних, Київської і Севастопольської міських, районних, міських, районних у містах (де створено ради), селищних, сільських рад та міських, селищних, сільських голів утворюються відповідною радою не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та не менше шести членів комісії.</p> <p>3. Пропозиції щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій по місцевих виборах подаються на розгляд обласних, Київської і Севастопольської міських, районних рад відповідно головами обласної, міської, районної ради.</p> <p>4. До складу дільничних виборчих комісій по місцевих виборах обов'язково включаться, за наявності відповідних пропозицій, по одному представнику від партій та блоків, які зареєструвалися для участі у місцевих виборах і висувують кандидатів у депутати місцевих рад або кандидатів на посади міських, селищних, сільських голів, а також від осіб, які балотуються на цих виборах.</p> <p>5. Пропозиції щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій по місцевих виборах подаються не пізніше ніж за 40 днів до дня проведення виборів. Повідомлення про строки подання пропозицій оприлюднюються не піз-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>нами однієї партії (блоку).</p> <p>9. Строк повноважень дільничної виборчої комісії закінчується після прийняття відповідною територіальною виборчою комісією рішення про обрання депутатів ради, а також сільського, селищного, міського голови та їх реєстрацію.</p>	<p>також громадяни, які утримуються в установах виконання покарань або мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.”)</p> <p>6. Районна, міська (міськрайонна) чи вищого рівня організація (блок) - суб'єкти виборчого процесу не пізніше як за 50 днів до дня виборів подають до відповідної територіальної виборчої комісії список кандидатур для включення їх до складу конкретних дільничних виборчих комісій із зазначенням пропонуваних кандидатур на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії за підписом керівника відповідної місцевої організації партії (керівників організацій партій, що входять до блоку) і скріплений печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку). В цей список районні, міські (міськрайонні) чи вищого рівня організації партії (блок) включають членів цієї партії (блоку) або безпартійних громадян, які мають право голосу. До списку додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі.</p> <p>7. До складу дільничної виборчої комісії обов'язково включається (за наявності відповідних подань) не більше однієї особи від однієї партії (блоку).</p> <p>8. Кожна місцева організація партії (блок) у межах територіальної громади мають право на пропорційну частку керівних посад у дільничних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожної партії (блоку) визначається відпо-</p>	<p>ніше ніж за 50 днів до дня виборів.</p> <p>6. У разі, коли відповідна рада у визначений термін не утворить дільничну виборчу комісію по місцевих виборах, цю комісію утворює голова відповідної ради не пізніше ніж за 30 днів до дня виборів, за поданням регіональних відділень політичних партій, що мають місцеві осередки на території відповідного виборчого округу.</p> <p>7. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії по місцевих виборах не можуть бути членами однієї партії чи блоку.</p> <p>8. Місцеві осередки політичних партій, не охоплені частиною четвертою цієї статті, можуть призначити при дільничній виборчій комісії по місцевих виборах по одному представнику з правом слова.</p> <p>9. Рішення про утворення відповідних дільничних виборчих комісій по місцевих виборах та склад цих комісій протягом трьох днів після утворення доводяться до відома виборців.</p> <p>10. Дільнична виборча комісія по місцевих виборах у п'ятиденний термін з дня її утворення інформує виборців через засоби масової інформації про своє місцезнаходження (із зазначенням поштової і електронної адреси та контактного номера телефону) та про графік роботи.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>відно до кількості кандидатур, поданих місцевою організацією партії (блоком) до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, поданих усіма місцевими організаціями партій (блоками).</p> <p>9. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї місцевої організації партії (блоку).</p> <p>10. У разі, якщо у встановлений частинною шостою цієї статті строк не надійшли подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій або якщо кількість запропонованих до складу дільничної виборчої комісії кандидатур становить менше дванадцяти осіб, дільнична виборча комісія утворюється відповідною територіальною виборчою комісією за поданням її голови у кількості двадцяти осіб з урахуванням подань районного, міського (міськрайонного) чи вищого рівня місцевої організації партії (блоку).</p>	
<p>Стаття 23. Правовий статус осіб, які входять до складу виборчої комісії</p> <p>1. Членом виборчої комісії може бути громадянин України, який має виборчі права і постійно проживає або працює на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.</p> <p>2. До складу виборчої комісії не можуть входити кандидати або їх довірені особи, уповноважені місцевих осередків політичних партій (блоків), громадських організацій, близькі родичі (чоловік, дружина, діти, батьки, рідні брати, сестри) кандидатів. Членом виборчої</p>	<p>Стаття 27. Статус члена виборчої комісії</p> <p>2. Статус члена територіальної, дільничної виборчої комісії визначається цим Законом.</p> <p>3. За рішенням виборчої комісії голова, заступник голови, секретар або у разі їх відмови - інші члени територіальної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб), дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше двох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі. Зазначені особи на цей період звіль-</p>	<p>Стаття 92. Статус члена виборчої комісії та комісії з проведення референдуму</p> <p>1. Статус члена окружної, міжокружної, територіальної, дільничної виборчої комісії та територіальних, дільничних комісій з проведення референдуму визначається Виборчим кодексом.</p> <p>2. Громадянин може входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів Верховної Ради України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, де-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>комісії не може бути такою особою, яка утримується під вартою або перебуває в місцях позбавлення волі. Одна і та ж особа може бути членом тільки однієї виборчої комісії.</p> <p>3. Повноваження відповідної виборчої комісії чи окремих осіб, які входять до її складу, можуть бути достроково припинені органом, який утворив комісію, якщо вони порушують Конституцію України, цей Закон та інші закони України. Повноваження осіб, які входять до складу виборчої комісії, також припиняються у зв'язку з особистою заявою про складання повноважень у комісії, вибугтам за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також у разі їх смерті.</p> <p>4. У разі реєстрації особи, яка входить до складу виборчої комісії, кандидатом, довірною особою кандидата або уповноваженою особою місцевого осередку політичної партії (блоку), громадської організації її повноваження вважаються припиненими з дня такої реєстрації.</p> <p>7. За рішенням виборчої комісії не більше трьох осіб, які входять до її складу, можуть на період виборчої кампанії працювати в комісії на постійній основі з виплатою їм заробітної плати відповідно до норм витратів виборчої комісії, встановлених Кабінетом Міністрів України. Оплата праці зазначених осіб здійснюється відповідними місцевими радами або їх виконавчими органами.</p>	<p>няються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи. Припинення повноважень виборчої комісії та члена комісії, який входить до її складу</p> <p>1. Повноваження члена територіальної виборчої комісії припиняються з моменту обрання нового складу територіальної виборчої комісії.</p> <p>2. Повноваження члена дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень виборчої комісії.</p> <p>3. Повноваження відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії у разі порушення комісією Конституції України, цього та інших законів України можуть бути достроково припинені органом, який її утворив, за власною ініціативою, за поданням органів прокуратури або за рішенням суду в установленому законом порядку.</p> <p>4. Повноваження члена відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково органом, який її утворив, у зв'язку з:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії; 2) відкликанням його місцевою організацією партії (блоком), яка його висунула; 3) припиненням його громадянства України; 4) вибугтам на період до дня виборів за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що тягне за собою неможливість виконувати обов'язки члена комісії; 5) реєстрацією кандидатом у депутати місцевої ради, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республі- 	<p>путатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів, якщо якісь із цих виборів проводяться одночасно.</p> <p>3. Громадянин може входити до складу лише однієї комісії з проведення референдуму.</p> <p>4. Громадянин може входити до складу лише однієї комісії з проведення референдуму.</p> <p>5. Громадянин не може одночасно входити до складу комісії з проведення виборів та референдуму.</p> <p>6. За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени виборчих комісій протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії з оплатою їх праці в комісії відповідно до Виборчого кодексу. Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи.</p> <p>Стаття 98. Припинення повноважень члена виборчої комісії та комісії з проведення референдуму</p> <p>1. Повноваження члена окружної, міжокружної, територіальної, дільничної виборчої комісії, а також члена окружної та дільничної комісії з проведення референдуму припиняються одночасно з припиненням повноважень комісії, до складу якої вони входили.</p> <p>2. Повноваження члена окружної, міжокружної, територіальної, дільничної виборчої комісії, а також члена окружної та дільничної комісії з проведення референдуму припиняються</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>ки Крим, кандидатом у народні депутати України;</p> <p>6) реєстрацією його довіреною особою кандидата у депутати місцевої ради або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у народні депутати України, представником партії (блоку), уповноваженою особою місцевої організації партії (блоку), офіційним спостерігачем;</p> <p>7) систематичним невиконанням покладених на нього обов'язків;</p> <p>8) порушенням ним законодавства України про місцеві вибори;</p> <p>9) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>10) набуттям ним членства в іншій виборчій комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення місцевих виборів, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, народних депутатів України;</p> <p>11) визнанням його неідездатним або безвісно відсутнім;</p> <p>12) його смертю.</p>	<p>достроково комісією (органом), що їх утворила (утворив) у зв'язку з:</p> <p>1) особистою заявою про складання повноважень члена комісії;</p> <p>2) відкликанням його політичною партією чи блоком або кандидатом у депутати, за поданням яких він входив до складу комісії;</p> <p>3) припинення чи втрати ним громадянства України;</p> <p>4) втрагою партією чи блоком, за поданням яких особу було включено до складу комісії, статусу суб'єкта виборчого процесу;</p> <p>5) скасування рішення про реєстрацію кандидата у депутати, за поданням якого особу включено до складу комісії;</p> <p>6) вибуття на період до дня проведення виборів чи референдуму за межі відповідного виборчого округу або населеного пункту (території проведення референдуму), що унеможливило виконання обов'язків члена комісії;</p> <p>7) систематичного невиконання покладених на нього обов'язків;</p> <p>8) його балотуванням на виборах або залучення його до участі у виборах чи проведенні референдуму на боці зацікавлених суб'єктів агітаційних кампаній відповідно до положень Виборчого кодексу;</p> <p>9) порушення ним законодавства про вибори;</p> <p>10) набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>11) входження його до складу іншої виборчої комісії чи комісії з проведення референдуму;</p> <p>12) визнання його неідездатним;</p> <p>13) його смертю.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
		4. У разі систематичного невиконання головою, заступником голови, секретарем або іншим членом виборчої комісії покладених на нього обов'язків окружна, міжокружна, територіальна або дільнична виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим рішенням про його (їх) заміну, якщо за це проголосувало не менше двох третин членів комісії від її складу. Це рішення підлягає обов'язковому розгляду протягом семи днів, але не пізніше ніж за день до виборів.
<p>Стаття 25. Порядок складання списків виборців</p> <p>2. До списку виборців включаються всі громадяни України, яким на день виборів виповнюється 18 років та які на момент складання списку проживають на території відповідної виборчої дільниці і мають виборче право.</p> <p>3. За відсутністю точних відомостей про дату (місяць і день) народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року.</p> <p>4. Одна й та ж особа може бути включена до списку виборців лише на одній виборчій дільниці.</p> <p>5. До списку виборців вносяться прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, адреса (місце проживання) виборця. Прізвища виборців зазначаються в списку виборців у порядку, зручному для організації голосування.</p> <p>7. Список виборців передається до дільничної виборчої комісії не пізніш як за 30 днів до дня виборів. (Частина сьома статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3014-III (3014-14) від 07.02.2002)</p>	<p>Стаття 31. Порядок складання списків виборців</p> <p>1. Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, до 1 вересня року, що передує рокові проведення чергових місцевих виборів, складають загальні списки виборців на підставі відомостей про місце їх постійного проживання за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Для складання загальних списків виборців може використовуватися інформація про місце постійного проживання громадян, яку мають територіальні органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної податкової адміністрації України, а також інших органів, які володіють такою інформацією. Керівники цих органів зобов'язані подати необхідну для складання загальних списків виборців інформацію на запит сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради.</p>	<p>Стаття 111. Порядок складання списків виборців</p> <p>1. Міські, селищні, сільські ради та їх виконавчі органи забезпечують на основі відомостей Державного реєстру виборців України своєчасне складання загальних списків виборців, які проживають на території відповідного міста, району в місті (де райони утворено), селища, села за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, і надають необхідну інформацію окружним та міжокружним виборчим комісіям, територіальним комісіям з проведення референдуму.</p> <p>2. Керівники державних органів, а також підприємств, установ та організацій зобов'язані надавати інформацію, необхідну для складання списків виборців, на запит міського, селищного, сільського голови та голови районного в місті ради (де вони створюються).</p> <p>3. Після утворення виборчих дільниць та дільниць з проведення референдуму виконавчі органи міських, районних у містах (де вони створені), селищних, сільських рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>8. Дільнична виборча комісія уточнює список виборців, після чого він підписується головою та секретарем комісії і не пізніше як за 15 днів до дня виборів подається для загального ознайомлення виборців.</p> <p>9. Виборці, які перебули на території виборчої дільниці на постійне місце проживання після уточнення списків, включаються дільничною виборчою комісією до списку виборців на підставі документів, які засвідчують їх особу та адресу (місце проживання) і громадянство. (Частина дев'ята статті 25 із змінами, виснесеними згідно із Законом № 3014-III (3014-14) від 07.02.2002)</p> <p>10. Зі списку виборців на підставі відповідних документів виключаються особи, які вибули з території виборчої дільниці на інше місце проживання, а також особи, які померли чи судом визнані недієздатними або за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі.</p> <p>11. Списки виборців-військовослужбовців, які перебувають у військових частинах, а також членів сімей військовослужбовців та інших виборців, які проживають у районах розташування військових частин, складаються дільничними виборчими комісіями на підставі даних, що подаються командирами військових частин. Військовослужбовці, які проживають поза військовими частинами, включаються до списку виборців за місцем проживання на загальних підставах.</p> <p>12. Списки виборців по виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних, санаторно-оздоровчих закладах, а також на судах, які перебувають у день виборів у плаванні,</p>	<p>2. Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі загальних списків виборців, зазначених у частині першій цієї статті, складають списки виборців по кожній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, уточнюють ці списки та не пізніше як за 30 днів до дня виборів передають їх дільничним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження.</p> <p>4. Військовослужбовці, в тому числі військовослужбовці строкової служби, члени їх сімей та інші виборці - члени відповідної територіальної громади, які проживають у межах розташування військових частин (формувань) і голосуватимуть на виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань), включаються до списків виборців відповідної виборчої дільниці на підставі відомостей, поданих командирами військових частин (формувань) до органів, що складають списки виборців, не пізніше як за 45 днів до дня виборів. Для забезпечення вільного волевиявлення військовослужбовцями строкової служби в день місцевих виборів їм надається відпустка не менш як на чотири години.</p> <p>5. На виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, списки виборців - членів відповідної територіальної грома-</p>	<p>здійснюють їх повноваження, на основі відповідних загальних списків виборців складають списки виборців по кожній дільниці (крім дільниць, зазначених у статті 110 Виборчого кодексу) за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, уточнюють ці списки та не пізніше ніж за 30 днів до дня проведення виборів чи референдуму передають їх дільничним комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження.</p> <p>4. Військовослужбовці, члени їх сімей та інші виборці, які проживають у межах розташування військових частин (формувань) і голосуватимуть на дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань), включаються до списків виборців відповідної дільниці на підставі відомостей, поданих командирами військових частин (формувань) до органів, що складають списки виборців, не пізніше як за 45 днів до дня проведення виборів чи референдуму. Для забезпечення вільного волевиявлення військовослужбовцями строкової служби в день голосування їм надається відпустка не менше ніж на чотири години.</p> <p>5. На дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, на судах, що перебувають у плаванні під Державним прапором України, на польських станціях України, при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, установах кримі-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>складаються дільничними виборчими комісіями на підставі даних, що подаються керівниками зазначених установ, капітанами суден.</p>	<p>ди за місцем розташування закладу складаються за формою, передбаченою у частині другій цієї статті, відповідними дільничними виборчими комісіями на підставі відомостей, поданих керівниками зазначених у цій частині закладів не пізніш як за 30 днів до дня виборів.</p> <p>6. До списку виборців включаються громадяни України - члени відповідної територіальної громади, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу.</p> <p>7. У списку виборців зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, - також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування.</p>	<p>нально-виконавчої системи та в інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування, а також на дільницях, утворених відповідно до статті 110 Виборчого кодексу на територіях військових частин (формувань), списки виборців складаються за формою, передбаченою у частині третій цієї статті, відповідними дільничними комісіями на підставі відомостей, поданих керівниками зазначених у цій частині закладів, установ, представництв, капітанами суден, командирами військових частин (формувань) не пізніше ніж за 20 днів до дня проведення виборів чи референдуму.</p> <p>6. До списків виборців на дільницях, утворених при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, включаються працівники цих представництв, установ та члени їх сімей, а також інші громадяни України, які проживають чи перебувають на території відповідної іноземної держави, на підставі даних консульського обліку.</p> <p>7. У разі утворення дільниці у винятковому випадку відповідно до статті 110 Виборчого кодексу списки виборців складаються дільничною комісією не пізніше ніж за чотири дні до дня проведення виборів чи референдуму на підставі відомостей, поданих керівниками зазначених у частині п'ятій цієї статті закладів, установ, представництв, капітанами суден, командирами військових частин (формувань).</p> <p>8. У списку виборців обов'язково зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день проведення виборів чи</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
		референдуму виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, – також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування.
<p>Стаття 27. Порядок висунування кандидатів на зборах виборців за місцем їх проживання, трудової діяльності або навчання</p> <p>1. Висунування кандидатів починається за 60 днів і закінчується за 45 днів до дня виборів.</p> <p>2. Збори виборців за місцем їх проживання, трудової діяльності або навчання, скликані в селі, селищі, місті районного значення, у разі, коли в них беруть участь не менш як 10 виборців, мають право висунути одного кандидата в депутати відповідно сільської, селищної, міської ради по одному з одномандатних виборчих округів; 50 виборців, мають право висунути одного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, одного кандидата в депутати відповідно сільської, селищної, міської ради по кожному одномандатному виборчому округу, а також по одному кандидату в депутати районної, обласної ради по відповідному багатомандатному виборчому округу.</p> <p>3. Збори виборців, скликані в місті (крім міст районного значення), районі міста, у разі, коли в них беруть участь не менш як: 25 виборців, мають право висунути по одному кандидату в депутати міської, районної у місті ради по відповідному одномандатному виборчому</p>	<p>Стаття 33. Загальний порядок висунування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови</p> <p>1. Висунування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за 60 днів і закінчується за 45 днів до дня місцевих виборів.</p> <p>2. Право висунування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови належить виборцям. Це право реалізується у порядку, передбаченому цим Законом, через місцеві організації політичних партій та їх блоки або шляхом самовисунування.</p>	<p>Стаття 284. Право на висунування кандидатів</p> <p>1. Право висунування кандидатів у депутати місцевих рад (у тому числі і шляхом включення їх до виборчих списків) та кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови належить громадянам України, які мають право голосу, і реалізується ними:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) через місцеві осередки політичних партій чи виборчі блоки місцевих осередків політичних партій, що легалізовані відповідно до чинного законодавства України; б) шляхом висунування на зборах виборців відповідного виборчого округу за місцем їхнього проживання; в) безпосередньо шляхом самовисунування. <p>2. Висунування окремих кандидатів у депутати місцевих рад і кандидатів на посади міських, селищних, сільських голів та Формування і затвердження виборчих списків осередків партій чи блоків розпочинається за 100 і закінчується за 60 днів до дня проведення виборів.</p>

<p>Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]</p>	<p>Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”</p>	<p>Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборного кодексу народного депутата України С. Жовтяка)</p>
<p>округу, на території якого проживають або працюють їх учасники; 100 виборців, мають право висунути одного кандидата на посаду міського голови, не більше п'яти кандидатів у депутати міської і п'яти кандидатів у депутати районної у місті ради по відповідних виборчих округах, а також одного кандидата в депутати обласної ради.</p>		
<p>Стаття 28. Самовисування громадян кандидатами на місцевих виборах 1. Громадянин України за умови додержання вимог, передбачених статтею 6 цього Закону, має право на самовисування кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подачі до відповідної окружної (територіальної) виборчої комісії не пізніше як за 40 днів до дня виборів заяви з проханням зареєструвати його кандидатом. . Особу, яка висуває свою кандидатуру відповідно кандидатом у депутати сільської, селищної, міської (міста районного значення) ради, мають підтримати не менш як 6 громадян, а міської (крім міст районного значення), районної у місті, районної, обласної ради - не менш як 25 громадян. Особу, яка висуває свою кандидатуру кандидатом на посаду сільського, селищного, міського (міста районного значення) голови, мають підтримати не менш як 26 громадян, а міського (крім міста районного значення) - не менш як 51 громадянин.</p>	<p>Стаття 33. Загальний порядок висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови 4. Громадянин України, який відповідно до частин першої та другої статті 9 цього Закону має право бути обраним депутатом місцевої ради або сільським, селищним, міським головою, може самовисуватися кандидатом у депутати у мажоритарному окрузі, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подання заяви до відповідної територіальної комісії із зазначенням округу, де громадянин має бажання балотуватися на місцевих виборах. Стаття 36. Самовисування громадян кандидатами у депутати та кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови Громадянин України за умови додержання вимог, передбачених частинами першою і другою статті 9 цього Закону, має право на самовисування кандидатом у депутати в мажоритарному або багатомандатному мажоритарному окрузі або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подання до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніше як за 40 днів до дня виборів заяви з проханням зареєструвати його кандидатом.</p>	<p>Стаття 291. Порядок самовисування громадян 1. Громадянин України за умови додержання вимог, передбачених Виборчим кодексом, має право на самовисування кандидатом у депутати районної в місті, селищної, сільської ради або кандидатом на посаду міського, селищного, сільського голови шляхом подачі до відповідної міжокружної виборчої комісії у визначений для висування кандидатів строк заяви з проханням зареєструвати його кандидатом. 2. До заяви про реєстрацію цього кандидата додаються документи, визначені частиною четвертою статті 295 Виборного кодексу.</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>Стаття 29. Порядок висування кандидатів місцевими осередками політичних партій (блоків), громадськими організаціями</p> <p>1. Сільські, селищні, міські, районні у містах, районні, обласні осередки політичних партій (блоків) та громадських організацій, які виявили бажання брати участь у місцевих виборах, не пізніш як за 70 днів до дня виборів подають до відповідних територіальних виборчих комісій заяви, підписані їх керівниками.</p> <p>6. Сільський, селищний, міський (міста районного значення) осередок політичної партії (блоку), громадської організації, що налічує не менш як 15 членів, може висунути одного кандидата на посаду відповідно сільського, селищного, міського голови, одного кандидата в депутати відповідно сільської, селищної, міської ради по кожному з одномандатних виборчих округів, а також одного кандидата в депутати районної ради по відповідному багатомандатному виборчому округу.</p> <p>7. Міський (крім міст районного значення) осередок політичної партії (блоку), громадської організації, який налічує не менш як 50 членів, може висунути одного кандидата в депутати міської ради по кожному з одномандатних виборчих округів, а також одного кандидата в депутати обласної ради по відповідному багатомандатному виборчому округу. Відповідний міський осередок, який налічує не менш як 100 членів, крім того, може висунути одного кандидата на посаду міського голови.</p> <p>8. Районний в місті осередок політичної партії (блоку), громадської організації, який налічує</p>	<p>Стаття 33. Загальний порядок висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови</p> <p>3. Кандидатів у депутати місцевих рад та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови можуть висувати зареєстровані в установленому законом порядку обласні, міські, районні організації або інші структурні утворення політичних партій або виборчі блоки відповідних організацій чи структурних утворень політичних партій за умови, що ці партії зареєстровані в установленому законом порядку не пізніш як за рік до виборів.</p> <p>Стаття 34. Порядок утворення виборчого блоку місцевих організацій політичних партій</p> <p>1. Виборчий блок партій для участі у місцевих виборах може бути утворений на загальнодержавному або місцевому рівні.</p> <p>2. Виборчий блок партій для участі у місцевих виборах на загальнодержавному рівні утворюється у порядку, передбаченому Законом України “Про вибори народних депутатів України”. Поширення повноважень утвореного блоку на місцеві вибори повинно бути передбачене в рішеннях з’їзду (зборів, конференцій) кожної з цих партій та в угоді про утворення виборчого блоку. Повноваження виборчого блоку у цьому випадку поширюються на всі місцеві вибори на території України.</p> <p>3. Виборчий блок місцевих організацій партій, які відповідають вимогам частини третьої статті 33 цього Закону, може бути утворений місцевими організаціями одного рівня двох або більше партій, якщо вони не входять до</p>	<p>Стаття 286. Висування кандидатів осередками партій та блоками</p> <p>1. Сільський, селищний осередок партії чи блок осередків партій, що налічують не менш 15 осіб, можуть висунути одного кандидата на посаду сільського, селищного голови, а також претендентів на всі мандати депутатів відповідної сільської, селищної ради.</p> <p>2. Районний у місті осередок партії чи блок осередків партій, що налічують не менше 50 осіб, можуть висунути претендентів на всі мандати депутатів відповідної районної ради.</p> <p>3. Районний осередок партії чи блок осередків партій, що налічують не менше 50 осіб, можуть висунути по одному кандидату на посади сільських, селищних та міських (міст районного значення) голів цього району, претендентів на всі мандати депутатів сільських і селищних рад, а також затвердити та подати на реєстрацію у міжокружні виборчі комісії виборчі списки кандидатів у депутати районної та міських (міст районного значення) рад.</p> <p>4. Міський осередок партії чи блок осередків партій, що налічують не менше 50 осіб, можуть затвердити та подати на реєстрацію у міжокружній виборчій комісії виборчий список кандидатів у депутати відповідної міської ради, а за наявності не менше 75 осіб – також висунути одного кандидата на посаду міського голови.</p> <p>5. Обласний осередок партії чи блок осередків партій, що налічують не менше 500 осіб, можуть затвердити та подати на реєстрацію у</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>не менш як 15 членів, може висунути одного кандидата в депутати відповідної районної у місті ради по кожному з одномандатних виборчих округів та одного кандидата в депутати міської ради по кожному з одномандатних виборчих округів, які знаходяться на території району.</p> <p>9. Районний осередок політичної партії (блоку), громадської організації, що налічує не менш як 50 членів, може висунути одного кандидата у депутати районної ради по кожному виборчому округу, а також кандидатів у депутати обласної ради в кількості, яка не повинна перевищувати кількості депутатських мандатів, встановленої по відповідному виборчому округу.</p> <p>10. Обласний осередок політичної партії (блоку), громадської організації, що налічує не менш як 100 членів, може висунути кандидатів у депутати обласної ради по кожному виборчому округу в кількості, яка не повинна перевищувати кількості депутатських мандатів, встановленої по відповідному виборчому округу.</p> <p>14. Місцевий осередок політичної партії (блоку), громадської організації може висувати також кандидатів, які не є членами відповідних партій, громадських організацій. Висування місцевим осередком політичної партії (блоку) кандидата у депутати, який є членом іншої партії (партій, що не входять до блоку), не допускається.</p>	<p>іншого блоку, для участі у місцевих виборах. Виборчий блок місцевих організацій партій, утворений на рівні відповідно області, району чи міста обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, поширюється на всі місцеві вибори в межах цієї адміністративно-територіальної одиниці, у тому числі у районах чи територіальних громадах, де відсутні місцеві організації однієї чи кількох партій, що входять до складу блоку. В останньому випадку від імені блоку виступають місцеві організації партій (місцева організація партії), що входять до блоку, які діють у відповідних адміністративно-територіальних одиницях.</p> <p>Стаття 35. Висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови місцевою організацією партії (блоком)</p> <p>1. Місцева організація партії (блок) може висувати кандидатом у депутати та кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови особу, яка є членом цієї партії (членом партії, місцева організація якої входить до блоку), або безпартійного громадянина.</p> <p>2. Місцева організація партії, яка входить до виборчого блоку, не може самостійно висувати кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.</p> <p>3. 4. Районна організація партії або відповідний виборчий блок може висувати: одного кандидата на посаду сільського, селищного, міського (міста районного значення) голови в кожній територіальній громаді, що входить до складу району;</p>	<p>міжокружній виборчій комісії виборчий список кандидатів у депутати відповідної обласної ради.</p> <p>6. Місцевий осередок партії чи блоку може включати до свого виборчого списку та висувати окремими кандидатами у депутати і кандидатами на посади міських, селищних, сільських голів позапартійних осіб.</p> <p>7. Включення до виборчого списку чи висування окремим кандидатом у депутати або кандидатом на посаду міського, селищного, сільського голови особу, яка є членом іншої партії або іншого блоку, не допускається.</p> <p>Стаття 289. Висування кандидатів зборами виборців</p> <p>Збори виборців за місцем їхнього проживання мають право висувати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) одного кандидата у депутати сільської ради по кожному із багатомандатних виборчих округів – у разі присутності на зборах не менше 20 виборців, які проживають на території цієї сільської ради; 2) одного кандидата на посаду сільського голови – у разі присутності на зборах не менше 30 виборців, які проживають на території цієї сільської ради; 3) одного кандидата у депутати селищної ради по кожному із багатомандатних виборчих округів – у разі присутності на зборах не менше 40 виборців, які проживають на території цієї селищної ради; 4) одного кандидата на посаду селищного голови – у разі присутності на зборах не менше 75 виборців, які проживають на території цієї селищної ради;

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>кандидатів у кожний багатомандатний мажоритарний округ по виборах до сільських рад у кількості, що не перевищує загальної чисельності мандатів у кожному з округів;</p> <p>по одному кандидату в кожному мажоритарному окрузі по виборах відповідних селищних і міських (міст районного значення) рад;</p> <p>кандидатів у депутати районної ради у кількості, що не перевищує кількості мандатів у районній раді від відповідних сільських, селищних, міських (міст районного значення) громад;</p> <p>кандидатів у депутати обласної ради у кількості, що не перевищує кількості мандатів у обласній раді від відповідного району.</p> <p>5. Міськрайонна організація партії або відповідний виборчий блок крім кандидатур, зазначених у частині четвертій цієї статті, може висувати у місті обласного значення, в якому вона діє:</p> <ul style="list-style-type: none"> одного кандидата на посаду міського голови; виборчий список кандидатів у депутати у пропорційному окрузі по виборах депутатів міської ради; по одному кандидату у кожному мажоритарному окрузі по виборах депутатів міської ради. <p>6. Міська (міста республіканського в Автономній Республіці Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя) організація партії або відповідний виборчий блок може висунути одного кандидата на посаду міського голови, виборчий список кандидатів у депутати у пропорційному окрузі по виборах міської ради, по одному кандидату у кожному</p>	<p>5) одного кандидата у депутати районної в місті ради по кожному із багатомандатних виборчих округів району – у разі присутності на зборах не менше 50 виборців, які проживають на території цього району в місті;</p> <p>6) одного кандидата на посаду міського голови (міст районного значення) – у разі присутності на зборах не менше 120 виборців, які проживають на території цієї міської ради;</p> <p>7) одного кандидата на посаду міського голови (міст обласного значення) – у разі присутності на зборах не менше 200 виборців, які проживають на території цієї міської ради.</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>мажоритарному окрузі по виборах міської ради, а також кандидатів до обласної ради у кількості, що не перевищує кількість мандатів в обласній раді від міської громади. Відповідні організації партій (блоків) міст з районним поділом, де обираються районні у місті ради, можуть також висувати виборчі списки кандидатів у депутати у пропорційних округах по виборах районних у місті рад та по одному кандидату у кожному мажоритарному окрузі по виборах районних у місті рад.</p> <p>7. Районна у місті організація партії або відповідний блок може висувати виборчий список кандидатів у депутати у мажоритарному окрузі по виборах районної у місті ради, по одному кандидату у кожному мажоритарному окрузі по виборах районної у місті ради, а також по одному кандидату у кожному одному окрузі на території району по виборах міської ради.</p> <p>8. Міська (міста республіканського в Автономній Республіці Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя) організація партії або відповідний блок може висунути у селі, селищі, місті, що входять до складу міста республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення або міст Києва та Севастополя, одного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради у кількості, що не перевищує кількість мандатів у відповідній рад.</p> <p>9. Обласна організація партії або відповідний виборчий блок може висунути кандидатів у кожному багатомандатному мажоритарному</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>окрузі по виборах обласної ради у кількості, що не перевищує кількість мандатів від відповідної адміністративно-територіальної одиниці.</p> <p>10. У разі висування в одному окрузі кандидатів у депутати від організацій тієї ж партії або блоку різних рівнів, які в сукупності перевищують кількість мандатів у цьому окрузі, територіальна виборча комісія враховує висування, здійснене організацією партії або блоком вищого рівня, і не враховує висування інших кандидатів у відповідному окрузі від цієї ж партії (блоку).</p> <p>11. Висування кандидатів до міської (районної у місті) ради у пропорційному окрузі здійснюється у вигляді виборчого списку кандидатів у депутати від партії (блоку) з визначенням їх черговості у цьому списку за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією одночасно з затвердженням форм виборчого списку кандидатів у народні депутати України, але не пізніше 70 днів до дня виборів.</p> <p>12. Особа може бути включена до виборчого списку лише однієї місцевої організації партії (блоку).</p>	
<p>Стаття 30. Порядок реєстрації кандидатів</p> <p>1. Реєстрація кандидатів починається за 55 днів і закінчується за 30 днів до дня виборів.</p> <p>8. Окружна (територіальна) виборча комісія не пізніше як на п'ятий день після реєстрації кандидатів публікує або доводить до відома населення в інший спосіб повідомлення про реєстрацію кандидатів з зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, партій-</p>	<p>Стаття 37. Умови реєстрації кандидатів у депутати у пропорційному окрузі</p> <p>2. У витягу з протоколу конференції (зборів) місцевої організації партії, міжпартійної конференції (зборів) місцевих організацій партій, що входять до блоку, передбаченому пунктом 6 частини першої цієї статті, зазначаються: дата проведення, порядок денний, відомості про осіб, висунутих кандидатами у депутати</p>	<p>Стаття 293. Строки реєстрації виборчих списків та окремих кандидатів</p> <p>Реєстрація виборчих списків осередків партій і блоків та окремих кандидатів у депутати місцевих рад і кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови починається за 80 днів і закінчується за 50 днів до дня проведення виборів.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
ності, посади (заняття), місця роботи і проживання кожного кандидата.	<p>(прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження, громадянство, партійність, посада (заняття), місце роботи і адреса місця проживання), підсумки голосування щодо виборчого списку кандидатів, які висуваються у пропорційному окрузі.</p> <p>Стаття 38. Умови реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови та кандидатів у депутати в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі</p> <p>2. У витягу з протоколу конференції (зборів) місцевої організації партії, міжпартійної конференції (зборів) місцевих організацій партій, що входять до блоку, передбаченому пунктом 5 частини першої цієї статті, зазначаються: дата проведення, порядок денний, відомості про осіб, висунутих кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати (прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження, громадянство, партійність, посада (заняття), місце роботи і адреса місця проживання, номер або інше позначення мажоритарного округу, в якому висунутий кандидат), підсумки голосування щодо кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати, які висуваються у мажоритарних округах.</p> <p>3. Відповідна виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати у відповідному мажоритарному окрузі, який самовисунувся, за умови пред'явлення ним документа, передбаченого частиною другою статті 3 цього Закону, отримання заяви про самовисунен-</p>	<p>Стаття 294. Документи для реєстрації виборчих списків</p> <p>Рішення про реєстрацію виборчих списків та кандидатів приймається міжокружною виборчою комісією за умови отримання таких документів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) заяви про реєстрацію виборчих списків, підписаної керівником або уповноваженою особою місцевого осередку партії, що бере участь у виборках самостійно, чи керівниками або уповноваженими особами кількох осередків партії, які утворили блок; 2) копії свідоцтва про реєстрацію осередку партії або свідоцтв про реєстрацію осередків партії, які утворили блок, а також статуту партії чи статутів партій, осередки яких утворили блок, – в останній редакції, що має бути засвідчене печатками відповідних місцевих партійних структур; 3) витягу з протоколу зборів (конференції) місцевих структур партій про утворення блоку, засвідченого підписами керівників партій, що входять до цього блоку, та скріпленого печатками цих партій – у разі формування виборчого списку блоком; 4) угоди про утворення блоку – в разі формування виборчого списку блоком; 5) витяг з протоколу зборів (конференції) місцевої партійної структури чи кількох місцевих партійних структур, що утворили блок, про завершення виборчого списку (списків) з відомостями про кандидатів, передбаченими Виборчим кодексом. Витяг засвідчується керівником структури партії, що бере участь у виборках самостійно, чи керівниками структур

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>ня та документів, передбачених пунктами 1, 6 - 10 частини першої цієї статті.</p> <p>Стаття 39. Порядок реєстрації кандидатів у депутати в пропорційному окрузі</p> <p>1. Кандидати у депутати в пропорційному окрузі, включені до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), реєструються відповідно територіальною виборчою комісією за наявності документів, передбачених частиною першою статті 37 цього Закону.</p> <p>2. Подання документів до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати в пропорційному окрузі починається за 55 днів і закінчується за 40 днів до дня виборів.</p> <p>Стаття 40. Порядок реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі</p> <p>1. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидати у депутати, висунуті в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, реєструються відповідною територіальною виборчою комісією за дотримання умов, передбачених статтею 38 цього Закону.</p> <p>2. Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати в мажоритарному окрузі закінчується за 40 днів до дня виборів.</p>	<p>партій, які входять до блоку;</p> <p>6) передвиборної програми структури партії чи блоку;</p> <p>7) виборчого списку (списків) структури партії чи блоку;</p> <p>8) заяв громадян, включених до виборчого списку (списків), про згоду балотуватися від структури цієї партії чи блоку;</p> <p>9) письмового підтвердження згоди цих громадян на оприлюднення їхніх біографічних відомостей у зв'язку з балотуванням;</p> <p>10) автобіографій громадян, включених до виборчих списків, обсягом до 2000 друкованих знаків, що обов'язково повинні містити такі відомості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прізвище, ім'я, по батькові; - число, місяць, рік і місце народження; - громадянство; - освіту; - основні відомості про трудову та громадську діяльність; - сімейний стан, основні відомості про сім'ю; - партійність; - довідки про місце проживання та роботу (заняття); - наявність чи відсутність судимості; <p>11) декларації про майно та доходи кандидатів за рік, попередній року подання документів, за формою, затвердженою Міністерством фінансів України;</p> <p>12) заяви кандидатів про зобов'язання припинити в разі обрання депутатом місцевої ради або міським, селищним, сільським головою трудову чи іншу діяльність, що є не сумісною з їхнім статусом;</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
		<p>13) фотографії кандидатів за розмірами та в кількості, встановленими міжокружною виборчою комісією;</p> <p>14) документи про внесення грошової застави в порядку, визначеному Виборчим кодексом. Стаття 295. Документи для реєстрації окремих кандидатів</p> <p>1. Рішення про реєстрацію окремих кандидатів у депутати районної у місті, селищної, сільської ради або кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови приймається міжокружною виборчою комісією на підставі відповідної заяви кандидата, передвиборної програми (тез програми) та інших його документів, визначених частинами дев'ятою – чотирнадцятою статті 294 Виборчого кодексу.</p> <p>2. У разі висування кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови осередками партій та блоків до міжокружної виборчої комісії подаються також заяви про реєстрацію цих кандидатів, підписані керівником або уповноваженою особою місцевого осередку партії, що бере участь у виборах самостійно, чи керівниками або уповноваженими особами кількох осередків партій, які утворили блок, а також документи, визначені частинами другою – шостою статті 294 Виборчого кодексу.</p> <p>3. У разі висування кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови зборами виборців до міжокружної виборчої комісії подаються також заяви про реєстрацію цих кандидатів, підписані членами президії зборів, а також документи, визначені частинами другою та третьою статті 290 Виборчого кодексу.</p> <p>4. У разі самовисування кандидата на посаду</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
		міського, селищного, сільського голови подає до міжокружної виборчої комісії, крім заяви про реєстрацію, також список громадян, які проживають на території відповідного виборчого округу, мають виборчі права та підтримують його кандидатуру (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце постійного проживання, серія та номер паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, засвідчуються підписом внесеного до цього списку виборця). Цього кандидата мають підтримати своїми підписами вдвічі більше громадян, ніж мінімальна кількість громадян, необхідна для висунення на зборах виборців, відповідно до статті 289 Виборчого кодексу.
<p>Стаття 31. Зняття кандидатом своєї кандидатури. Скасування рішення про реєстрацію кандидата</p> <p>1. Кандидат може у будь-який час до дня виборів зняти свою кандидатуру, про що він подає письмову заяву до окружної (територіальної) виборчої комісії, яка зареєструвала його кандидатом.</p> <p>2. Рішення окружної (територіальної) виборчої комісії про зняття кандидата з реєстрації приймається лише за власною заявою кандидата про це, а також на підставі обвинувального вироку суду, який набрав законної сили щодо особи, яка зареєстрована кандидатом, в інших випадках, прямо передбачених у законах, а також у зв'язку з його смертю.</p> <p>3. Зняття з реєстрації кандидата з ініціативи суб'єктів, які з додержанням вимог цього Закону висунули його кандидатом, забороняється.</p>	<p>Стаття 39. Порядок реєстрації кандидатів у депутати в пропорційному окрузі</p> <p>6. Особа, включена місцевою організацією партії (блоком) до виборчого списку кандидатів у депутати, яка на день подання заяви місцевої організації партії (блоку) про реєстрацію кандидатів у депутати до територіальної виборчої комісії не дала згоди балотуватися кандидатом у депутати від цієї місцевої організації партії (блоку), вважається виключеною з виборчого списку місцевої організації партії (блоку) з дня подання зазначеної заяви місцевою організацією партії (блоку). Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після цього строку, не приймається.</p> <p>7. Особа, включена місцевою організацією партії (блоком) до виборчого списку кандидатів у депутати, має право до дня реєстрації відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у</p>	<p>Стаття 300. Вибуття кандидата з балотування</p> <p>1. Кандидат може в будь-який час до дня виборів зняти свою кандидатуру, про що він подає письмову заяву до міжокружної виборчої комісії.</p> <p>2. Рішення міжокружної виборчої комісії про зняття кандидата з реєстрації приймається лише за власною заявою кандидата про це, а також на підставі обвинувального вироку суду, який набрав законної сили щодо особи, яка зареєстрована кандидатом, в інших випадках, прямо передбачених Виборчим кодексом, а також у зв'язку зі смертю кандидата.</p> <p>3. Зняття з реєстрації кандидата з ініціативи суб'єктів, які з додержанням вимог Виборчого кодексу висунули його кандидатом, забороняється.</p> <p>4. Міжокружна виборча комісія може прийняти рішення про зняття з реєстрації кандидата</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>4. Округна (територіальна) виборча комісія може прийняти рішення про зняття з реєстрації кандидата також у разі порушення ним цього Закону, факт вчинення якого встановлено судом. Відповідна заява має бути розглянута судом протягом трьох днів після її надходження до суду, але не пізніше як за день до виборів.</p>	<p>депутати. З моменту отримання територіальною виборчою комісією заяви про відкликання згоди балотуватися кандидатом у депутати така особа вважається виключеною з виборчого списку місцевої організації партії (блоку). Про отримання такої заяви територіальна виборча комісія письмово повідомляє представника місцевої організації партії (блоку) не пізніше як у триденний строк з дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від місцевої організації партії (блоку) не приймається.</p> <p>8. Особа, включена за її письмовою згодою до декількох виборчих списків місцевих організацій партій (блоків), рішенням територіальної виборчої комісії виключається з усіх виборчих списків, до яких вона була включена, про що повідомляються відповідні місцеві організації партій (блоки).</p> <p>Стаття 40. Порядок реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі:</p> <p>4. Особа, висунута кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатом у депутати в мажоритарному окрузі, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про самовисування чи про реєстрацію кандидатом. Повторна заява особи про її самовисування чи про реєстрацію кандидатом у цьому окрузі не приймається.</p>	<p>також у разі порушення ним цього Закону, факт вчинення якого встановлено судом. Відповідна заява має бути розглянута судом протягом трьох днів після її надходження до суду, але не пізніше ніж за день до виборів.</p> <p>5. Про скасування рішення щодо реєстрації кандидата міжокругна виборча комісія у триденний термін сповіщає особу, яка була зареєстрована кандидатом, суб'єкта, що висунув кандидата, а також виборців відповідного округу.</p>
	<p>Стаття 46. Відмова в реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати</p>	<p>Стаття 298. Відмова в реєстрації виборчих списків та окремих кандидатів</p> <p>1. Якщо жодна особа, включена до виборчого</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>1. Територіальна виборча комісія відмовляє у реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) порушення встановленого цим Законом порядку висунення кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати; 2) відсутності або неналежного оформлення документів, зазначених у частині першій статті 38 цього Закону; 3) припинення громадянства України кандидата у депутати; 4) вибуття за межі територіальної громади або району (для кандидатів у депутати обласної ради) для постійного проживання; 5) визнання кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати недієздатним чи безвісно відсутнім, набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину; 6) виявлення територіальною виборчою комісією суттєвої недостовірності відомостей про кандидата, відображених у декларації про доходи, або приховування факту судимості за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку. <p>2. Рішення про відмову в реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія цього рішення не пізніше наступного дня після його прийняття надсилається (видається) представ-</p>	<p>списку осередку партії чи блоку, не зареєструвалася у встановлений Виборчим кодексом строк як кандидат у депутати, осередок цієї партії чи блок вбювають з балотування і втрачають статус суб'єкта виборчого процесу.</p> <p>2. У реєстрації може бути відмовлено також у разі порушення встановленого Виборчим кодексом порядку формування виборчого списку в цілому чи щодо особи, яка має намір балотуватися.</p> <p>3. Міжокружна виборча комісія відмовляє в реєстрації кандидата у депутати чи кандидата на посаду міського, селищного, сільського голови у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) відсутності або неналежного оформлення документів, передбачених Виборчим кодексом. 2) припинення чи втрати цієї особою громадянства України; 3) вибуття цієї особи за межі України для постійного проживання; 4) визнання особи, яка має намір балотуватися, недієздатною чи набрання щодо неї законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину; 5) виявлення суттєвої недостовірності зазначених у виборчих документах відомостей про цю особу.

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>нику місцевої організації партії (блоку), від якої висунуті кандидати у депутати в пропорційному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидати в депутати, висунуті в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, або його довірєній особі.</p> <p>3. Якщо жоден із кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком) в пропорційному окрузі, не зареєстрований територіальною виборчою комісією у встановлений цим Законом строк, місцева організація партії (блок) втрачає статус суб'єкта виборчого процесу у виборах до відповідної місцевої ради.</p>	
	<p>Стаття 47. Скасування рішення про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати</p> <p>1. Територіальна виборча комісія скасовує рішення про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати у разі:</p> <p>1) звернення кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в будь-який час після його реєстрації, але не пізніше як за п'ять днів до дня виборів, із письмовою заявою про відмову від балотування. Ця заява відкликанню не підлягає;</p> <p>2) припинення громадянства України кандидата;</p> <p>3) вибуття кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови за межі територіальної громади для постійного проживання;</p>	<p>Стаття 299. Скасування рішення про реєстрацію виборчого списку та окремого кандидата</p> <p>Міжокружна виборча комісія може скасувати своє рішення про реєстрацію виборчого списку осередку партії чи блоку, а також окремого кандидата у депутати чи кандидата на посаду міського, селищного, сільського голови у випадках та в порядку, визначених статтями 175 та 176 Виборчого кодексу.</p> <p>Стаття 175. Скасування рішення про реєстрацію виборчих списків</p> <p>1. Центральна виборча комісія скасовує рішення про реєстрацію виборчих списків політичної партії чи виборчого блоку політичних партій у разі:</p> <p>1) виникнення підстав, передбачених у частині десятій статті 174 Виборчого кодексу;</p> <p>2) встановлення судом факту підкупу виборців</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>4) визнання кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови недієздатним чи набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину або визнання його безвісно відсутнім;</p> <p>5) реєстрації кандидата у депутати сільської, селищної, міської ради кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, або кандидатом у депутати в іншому мажоритарному окрузі по виборах до цієї ж місцевої ради, або включення його до виборчого списку у пропорційному окрузі по виборах до цієї ж місцевої ради;</p> <p>6) виявлення територіальною виборчою комісією суттєвої недостовірності відомостей про кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, відображених у декларації про доходи, або приховування факту судимості за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку;</p> <p>7) встановлення у судовому порядку факту підкупу виборців кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, а так само на його прохання або за його дорученням - іншими особами;</p> <p>8) встановлення у судовому порядку, що підприємство, установа, організація, засновником, власником або членом керівного органу якої є кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, під час виборчого процесу надавала виборцям гроші чи безоплатно або на пільгових умовах товари, послуги, цінні папери, кредити, лоте-</p>	<p>партією чи блоком, уповноваженою особою партії або блоку, а також на їх прохання або за їх дорученням – іншою особою;</p> <p>3) встановлення судом, що організація, засновником, власником або членом керівного органу якої є партія або блок чи уповноважена особа партії або блоку, під час виборчого процесу надавала виборцям гроші чи безоплатно або на пільгових умовах – товари, роботи, послуги, цінні папери, кредити, лотереї, інші матеріальні цінності;</p> <p>4) встановлення судом, що партія або блок, крім коштів свого виборчого фонду, використовувала при фінансуванні передвиборної агітації інші кошти;</p> <p>5) витрати партією або блоком коштів у розмірі, що перевищує встановлену Виборчим кодексом граничну суму витрат виборчого фонду партії або блоку.</p> <p>2. У разі порушення партією або блоком інших вимог Виборчого кодексу Центральна виборча комісія може оголосити їм попередження, що оприлюднюється в державних та комунальних засобах масової інформації або в інший спосіб.</p> <p>3. Центральна виборча комісія доводить до відома партії чи блоку рішення про скасування реєстрації їхніх виборчих списків не пізніше як на третій день з дня прийняття цього рішення та надає копію цього рішення у той же строк.</p> <p>Стаття 176. Скасування рішення про реєстрацію окремого кандидата</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>реї, інші матеріальні цінності;</p> <p>9) якщо кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, який займає посади, у тому числі за сумісництвом, в органах державної влади чи в органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах, організаціях, у військових частинах (формуваннях), утворених відповідно до законів України, залучає або використовує для проведення передвиборної агітації підстиглих йому осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи;</p> <p>10) встановлення у судовому порядку, що кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови крім коштів свого виборчого фонду використовував при фінансуванні передвиборної агітації інші кошти;</p> <p>11) витрати кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови коштів у розмірі, більшому від установленої цим Законом граничної суми витрат виборчого фонду;</p> <p>12) якщо кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови після оголошення йому територіальною виборчою комісією попередження в порядку, передбаченому частиною п'ятою цієї статті, повторно порушив вимоги цього Закону.</p> <p>2. Територіальна виборча комісія скасовує рішення в частині реєстрації в пропорційному окрузі окремого кандидата у депутати, включеного до виборчого списку місцевої органі-</p>	<p>1. Центральна виборча комісія скасовує рішення в частині реєстрації включеного до виборчого списку партії або блоку кандидата у народні депутати України та виключає цього кандидата з виборчого списку у разі:</p> <p>1) звернення кандидата в будь-який час після його реєстрації з письмовою заявою про відмову від балотування;</p> <p>2) звернення партії або блоку не пізніше ніж за 15 днів до дня виборів про скасування рішення щодо реєстрації кандидата у депутати відповідно до рішення, прийнятого на підставі статуту партії або угоди про утворення блоку;</p> <p>3) виникнення підстав, передбачених у частині сьомій статті 174 Виборчого кодексу;</p> <p>4) припинення чи втрати кандидатом громадянства України;</p> <p>5) вибуття кандидата за межі України для постійного проживання;</p> <p>6) визнання кандидата недієздатним чи набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>7) виявлення суттєвої недостовірності відомостей про кандидата, поданих Центральною виборчою комісією;</p> <p>8) встановлення судом факту підкупу виборців кандидатом, а також на його прохання або за його дорученням – іншою особою;</p> <p>9) встановлення судом, що організація, засновником, власником або членом керівного органу якої є кандидат, під час виборчого процесу надавала виборцям гроші чи безоплатно або на пільгових умовах – товари, роботи, послуги, цінні папери, кредити, ложереї, інші ма-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>зації партії (блоку), з виключенням його з виборчого списку у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) звернення кандидата у депутати у будь-який час після його реєстрації з письмовою заявою про відмову від балотування у пропорційному окрузі. Ця заява відкликанню не підлягає; 2) звернення місцевої організації партії (блоку) про скасування рішення щодо реєстрації кандидата у депутати відповідно до рішення, прийнятого на підставі статуту партії, та угоди про утворення виборчого блоку; 3) припинення громадянства України кандидата у депутати; 4) вибуття кандидата у депутати за межі територіальної громади для постійного проживання; 5) визнання кандидата у депутати недієздатним чи набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину або визнання безвісно відсутнім; 6) включення кандидата у депутати більш ніж до одного виборчого списку місцевої організації партії (блоку) або включення до списку та реєстрація кандидатом у депутати цієї ж місцевої ради у мажоритарному окрузі; 7) виявлення територіальною виборчою комісією суттєвої недостовірності відомостей про кандидата у депутати, поданих відповідно до цього Закону; 8) встановлення у судовому порядку факту підкупу виборців кандидатом у депутати, а так само на його прохання або за його дорученням - іншою особою; 	<p>теріальні цінності;</p> <ol style="list-style-type: none"> 10) встановлення судом, що кандидат, крім коштів свого виборчого фонду, використовував при фінансуванні передвиборчої агітації інші кошти; 11) витрати кандидатом коштів у розмірі, що перевищує встановлену Виборчим кодексом граничну суму витрат виборчого фонду; 12) якщо кандидат, який займає посаду, у тому числі за сумісництвом, в органах державної влади чи в органах місцевого самоврядування, на державних та комунальних підприємствах, в установах, організаціях, у військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, залучав або використовував для проведення передвиборчої агітації підлеглих йому осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи; 13) якщо кандидат після оголошення йому попередження, зазначеного у частині четвертій цієї статті, порушив ті ж вимоги Виборчого кодексу. <p>2. У разі порушення кандидатом інших вимог Виборчого кодексу Центральна виборча комісія чи окружна виборча комісія можуть оголосити їм попередження, що оприлюднюються в державних та комунальних засобах масової інформації або в інший спосіб.</p> <p>3. Центральна виборча комісія доводить до відома кандидата рішення про скасування його реєстрації не пізніше як на третій день з дня прийняття цього рішення, та надає йому копію цього рішення у той же строк.</p> <p>4. У разі смерті кандидата або визнання його</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтика)
	<p>9) встановлення у судовому порядку, що підприємство, установа, організація, засновником, власником або членом керівного органу яких є кандидат у депутати, під час виборчого процесу надавала виборцям гроші чи безоплатно або на пільгових умовах товари, послуги, цінні папери, кредити, лотереї, інші матеріальні цінності;</p> <p>10) якщо кандидат у депутати, який займає посаду, у тому числі за сумісництвом, в органах державної влади чи в органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах, організаціях, у військових частинах (формуваннях), утворених відповідно до законів України, залучав або використовував для проведення передвиборної агітації підлеглих йому осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи;</p> <p>11) якщо кандидат у депутати після оголошення йому територіальною виборчою комісією попередження в порядку, передбаченому частиною п'ятою цієї статті, повторно порушив вимоги цього Закону.</p> <p>3. Територіальна виборча комісія скасовує рішення про реєстрацію в пропорційному окрузі всіх кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), у разі:</p> <p>1) встановлення у судовому порядку факту підкупу виборців місцевою організацією партії (блоком), уповноваженою особою місцевої організації партії (блоку), а так само на їх прохання або за їх дорученням - іншою особою;</p>	<p>безвісно відсутнім Центральна виборча комісія оголошує його таким, що вибув з балотування, та виключає його з виборчого списку.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>2) встановлення у судовому порядку, що організація, засновником, власником або членом керівного органу якої є місцева організація партії (блок) чи уповноважена особа місцевої організації партії (блоку), під час виборчого процесу надавала виборцям гроші чи безоплатно або на пільгових умовах товари, послуги, цінні папери, кредити, лотереї, інші матеріальні цінності;</p> <p>3) встановлення у судовому порядку, що місцева організація партії (блок) крім коштів свого виборчого фонду використовувала при фінансуванні передвиборної агітації інші кошти;</p> <p>4) витрати місцевою організацією партії (блоком) коштів у розмірі, більшому від установленій цим Законом граничної суми витрат виборчого фонду організації партії (блоку).</p> <p>4. Територіальна виборча комісія надсилає (видає) місцевій організації партії (блоку), кандидату у депутати копію рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати не пізніше як на третій день з дня його прийняття.</p> <p>5. У разі порушення інших вимог цього Закону місцевою організацією партії (блоком), кандидатом у депутати територіальна виборча комісія може оголосити йому попередження, що оприлюднюється в державних та комунальних засобах масової інформації або в інший спосіб.</p> <p>6. У разі смерті кандидата у депутати або визнання його безвісно відсутнім відповідна виборча комісія приймає рішення про вибуття цього кандидата у депутати з балотування, а у разі, якщо він (вони) включені до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), - і про виключення його (їх) з цього списку.</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтика)
<p>Стаття 32. Порядок висування і реєстрації кандидата замість того, який вибув</p> <p>1. У разі вибуття кандидата після його реєстрації у випадку, коли за п'ять днів до закінчення строку реєстрації кандидатів по одномандатному виборчому округу не зареєстровано інших кандидатів, а кількість кандидатів, зареєстрованих по багатомандатному мажоритарному виборчому округу, менша кількості мандатів, окружна (територіальна) виборча комісія звертається через засоби масової інформації до виборців, місцевих осередків партій, громадських організацій з пропозицією додатково висунути кандидатів. Додатково висунути кандидати реєструються у порядку, встановленому статтею 30 цього Закону.</p> <p>2. Якщо після закінчення строку реєстрації кандидатів в одномандатному виборчому окрузі залишається один кандидат, а у багатомандатному мажоритарному виборчому окрузі кількість зареєстрованих кандидатів дорівнює або менша кількості мандатів, голосування проводиться по зареєстрованих кандидатах.</p> <p>3. У разі, коли у відповідному одномандатному виборчому окрузі не залишилося жодного кандидата, вибори у цьому окрузі проводяться відповідно до вимог статті 49 цього Закону.</p>	<p>Стаття 48. Порядок висування і реєстрації кандидата у депутати замість того, який вибув</p> <p>1. У разі вибуття кандидата у депутати після його реєстрації у випадку, коли за п'ять днів до закінчення строку реєстрації у мажоритарному окрузі зареєстровано менше кандидатів у депутати, ніж мандатів у цьому окрузі, територіальна виборча комісія звертається через засоби масової інформації до виборців, місцевих організацій партій (блоків) з пропозицією додатково висунути кандидатів у депутати. Додатково висунути кандидати у депутати реєструються у порядку, встановленому статтею 40 цього Закону.</p> <p>2. Якщо після закінчення строку реєстрації кандидатів у депутати в мажоритарному окрузі залишається один кандидат, голосування проводиться по одному кандидату у депутати.</p> <p>3. У разі, коли у відповідному окрузі не залишилося жодного кандидата у депутати, проводиться повторні вибори відповідно до вимог статті 79 цього Закону.</p>	<p>Стаття 301. Особливі випадки висування та реєстрації кандидатів</p> <p>1. Якщо за 5 днів до закінчення строку реєстрації кандидатів зареєстровано менше, ніж потрібно для формування повного депутатського складу в районній у місті, селищній, сільській раді або якщо за 5 днів до закінчення строку реєстрації відсутні кандидатури на посаду міського, селищного чи сільського голови, відповідна міжокружна виборча комісія звертається через місцеві засоби масової інформації до виборців та осередків партій і блоків з пропозицією додатково висунути кандидатів.</p> <p>2. У цих випадках строк реєстрації кандидатів у депутати відповідних місцевих рад (по відповідних округах) чи кандидатів на посади міського, селищного, сільського голови продовжується, але не більше ніж на 15 днів.</p>
<p>Стаття 34. Довірені особи кандидата</p> <p>1. Кандидат у депутати може мати не більше п'яти, а кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови - не більше десяти довірених осіб, які допомагають йому в проведенні виборчої кампанії, ведуть агітацію за обрання його депутатом, сільським, селищним,</p>	<p>Стаття 58. Довірені особи кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати, зареєстрованих у багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі</p> <p>1. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського (міста районного значення та міст,</p>	<p>Стаття 130. Призначення представників кандидата у депутати та претендента на виборну посаду</p> <p>1. Представники кандидата у депутати та претендента на виборну посаду (кандидата на посаду Президента України, кандидата у народні</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>міським головою, представляють інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, виборцями. Довіреною особою кандидата може бути лише громадянин України, який має виборчі права.</p> <p>2. Кандидат визначає довірених осіб і звертається з заявою про їх реєстрацію до відповідної окружної (територіальної) виборчої комісії. У зверненні щодо кожної кандидатури довіреної особи зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, служба та домашня адреса, номер телефону, а також подається письмова згода цієї особи. Відмова в реєстрації довіреної особи кандидата може бути оскаржена в суді. Виборча комісія після реєстрації довірених осіб видає їм посвідчення з зразком, встановленим Центральною виборчою комісією.</p> <p>3. Кандидат має право в будь-який час до дня виборів звернутися до окружної (територіальної) виборчої комісії із заявою про припинення повноважень його довіреної особи та про реєстрацію іншої особи. Довірена особа кандидата може у будь-який час за власною ініціативою скласти свої повноваження, повернувши отримані (територіальній) виборчій комісії видане їй посвідчення, та повідомити про це кандидата.</p>	<p>що входять до складу міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення) голови, кандидат у депутати районної ради може мати відповідно не більше трьох довірених осіб із числа виборців - членів відповідних територіальних громад, територіальних громад, що входять до складу району.</p> <p>2. Кандидат у депутати сільської, селищної, міської (міст районного значення та міст, що входять до складу міст республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення, міст Києва, Севастополя) рад може мати не більше двох довірених осіб з числа виборців - членів відповідних територіальних громад.</p> <p>3. Кандидат на посаду міського (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва та Севастополя) голови може мати не більше п'яти довірених осіб із числа виборців - членів відповідної територіальної громади.</p> <p>4. Кандидат у депутати міської (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва та Севастополя), районної у місті ради, зареєстрований у мажоритарному окрузі, може мати не більше двох довірених осіб з числа виборців - членів відповідної територіальної громади.</p> <p>5. Кандидат у депутати обласної ради може мати не більше п'яти довірених осіб з числа виборців - членів територіальної громади, що входять до складу області.</p> <p>6. Довірені особи реєструються відповідною територіальною виборчою комісією за поданням кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата в депутати, за-</p>	<p>депутати України, кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради, кандидата на посаду міського, селищного, сільського голови) реєструються відповідною окружною чи міжокружною виборчою комісією за поданням кандидата у депутати чи претендента на виборну посаду за наявності письмової згоди цих осіб. У поданні зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові, громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса місця проживання, номер телефону представника. До заяви додається письмова згода цієї особи представити інтереси кандидата у депутати чи претендента на виборну посаду.</p> <p>2. Кандидат на посаду Президента України може мати під час виборчої кампанії до 30 представників; кандидат у народні депутати України – до 10 представників; кандидат у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради, Київської або Севастопольської міської ради, кандидат на посаду міського голови – до 5 представників; кандидат у депутати районної, міської, районної в місті (де існують райони), селищної, сільської ради чи кандидат на посаду селищного, сільського голови – до 3 представників.</p> <p>3. Окружна чи міжокружна виборча комісія протягом трьох днів після дня надходження цього подання реєструє представників і видає їм посвідчення за формою, встановлену Центральною виборчою комісією.</p> <p>4. Не допускається реєстрація представниками кандидатів у депутати та претендентів на виборні посади осіб, що працюють в органах</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>реєстровано в мажоритарному окрузі, за наявності письмової згоди цих осіб. У поданні зазначається: прізвище, ім'я, по батькові довіреної особи, її громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса місця проживання, за наявності - номер телефону. До заяви додається письмова згода цієї особи представляти інтереси кандидата. Територіальна виборча комісія протягом трьох днів після дня надходження цього подання реєструє довірених осіб кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати, зареєстрованого у мажоритарному окрузі, і видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.</p> <p>7. Не може бути довіреною особою кандидата представник, уповноважена особа місцевої організації партії (блоку), член виборчої комісії, посадова особа органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, військово-службовець, службовець рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України, особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу.</p>	<p>державної влади та органах місцевого самоврядування, військовослужбовців, службовців рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України, а також осіб, які проходять альтернативну (невійськову) службу.</p> <p>5. Представники набувають повноважень з дня їхньої реєстрації окружною чи міжокружною виборчою комісією. Повноваження представників припиняються в день скасування рішення про реєстрацію кандидата в депутати чи претендента на виборчу посаду або з дня оголошення результатів виборів.</p>
<p>Стаття 35. Уповноважені особи місцевих осередків політичних партій (блоків), громадських організацій</p> <p>1. Кожний місцевий осередок політичної партії (блок), громадської організації, кандидата (кандидати) якого зареєстрований (зареєстровані) окружною (територіальною) виборчою комісією, може мати до трьох уповноважених</p>	<p>Стаття 56. Гарантії діяльності місцевих організацій партій (блоків), їх уповноважених осіб у територіальних виборчих комісіях</p> <p>2. Місцева організація партії (блок), кандидати у депутати від якої висунуті в пропорційному окрузі, має право делегувати одного представника до територіальної виборчої комісії з правом дорадчого голосу, який уповноважений</p>	<p>Стаття 127. Призначення уповноважених осіб партій та блоків, ініціативних груп з проведення референдуму</p> <p>1. Політична партія та виборчий блок політичних партій – суб'єкти виборчого процесу, а також ініціативна група з проведення всукраїнського референдуму можуть призначати до</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>осіб, які представляють їх інтереси у відносинах з виборчими комісіями, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, виборцями. Уповноваженою особою може бути лише громадянин України, який має виборчі права.</p> <p>2. У списку, що подається для реєстрації уповноважених осіб, зазначаються їх прізвище, ім'я, по батькові, службова і домашня адреси, номер телефону.</p> <p>4. Керівний орган місцевого осередку політичної партії (блоку), громадської організації може в будь-який час до дня виборів звернутися до окружної (територіальної) виборчої комісії із заявою про припинення повноважень уповноважених осіб і подати для реєстрації кандидатури інших осіб.</p> <p>5. Повноваження уповноважених осіб починаються з дня їх реєстрації і закінчуються після реєстрації окружною (територіальною) виборчою комісією обраних депутатів по даному виборчому округу.</p>	<p>представляти інтереси місцевої організації цієї партії (блоку) в територіальній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника затверджується керівним органом місцевої організації партії (керівним органом блоку).</p> <p>3. Представником місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати від якої висунуті в пропорційному окрузі, може бути громадянин України, який має право голосу. Не може бути представником місцевої організації партії (блоку) член виборчої комісії, довірена особа кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або кандидата у депутати, посадова особа органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, військовослужбовець, особа рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, працівник Служби безпеки України, особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу.</p> <p>6. Місцева організація партії (блок) може мати до двох уповноважених осіб на рівні пропорційного округу. Уповноважена особа місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати від якої зареєстровані у пропорційному окрузі, не може бути кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови і повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині третій цієї статті. Список уповноважених осіб затверджується керівним органом місцевої організації партії (блоку).</p>	<p>30 уповноважених осіб, які співпрацюють з виборчими комісіями. Уповноважена особа не може бути кандидатом у депутати і повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій статті 125 Виборчого кодексу.</p> <p>2. Заява про реєстрацію уповноважених осіб партії чи блоку або ініціативної групи з проведення всеукраїнського референдуму, підписана керівником відповідної партії чи партій, що входять до складу блоку, або керівником ініціативної групи, та копія відповідного рішення про затвердження кандидатури представника, підписана керівником відповідної партії або керівниками партій, що входять до блоку, чи керівником ініціативної групи з проведення референдуму, та копія рішення центрального керівного органу партії чи блоку, ініціативної групи про затвердження списку уповноважених осіб подаються до Центральної виборчої комісії в будь-який час після реєстрації виборчих списків чи в будь-який час після ухвалення рішення про проведення всеукраїнського референдуму. У заяві про реєстрацію уповноважених осіб зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, громадянство, місце роботи, займана посада (заявлять), адреса місця проживання, номер телефону кожної уповноваженої особи. До заяви додаються письмові згоди цих осіб представляти інтереси партії чи блоку або ініціативної групи з проведення референдуму.</p>
	Стаття 59. Офіційні спостерегачі 1. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерегачі від місцевих організацій	Стаття 132. Участь офіційних спостерегачів у проведенні виборів та референдумів

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>партій (блоків), кандидати у депутати від яких зареєстровані в пропорційному окрузі, від кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, від кандидатів у депутати, зареєстрованих у багатомандатних мажоритарних, мажоритарних округах. Офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу.</p> <p>Стаття 60. Офіційні спостерігачі від місцевих організацій партій (блоків), кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати, зареєстрованих у багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі:</p> <p>1. Офіційним спостерігачем від місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати від якої зареєстровані в пропорційному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, може бути громадянин України, який має право голосу на місцевих виборах.</p> <p>2. Офіційний спостерігач від місцевої організації партії (блоку), кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, зазначених у частині першій цієї статті, реєструється територіальною виборчою комісією за поданням керівного органу місцевої організації партії (блоку), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати, зареєстрованого в багато-</p>	<p>1. У виборчому процесі та процесі проведення референдуму можуть брати участь офіційні спостерігачі від партій і блоків, ініціативних груп з проведення референдуму, кандидатів у депутати та претендентів на виборні посади – кандидата на посаду Президента України, кандидата у народні депутати України, кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевої ради, кандидата на посаду міського, селищного, сільського голови, а також від всукраїнських об'єднань громадян, діяльність яких, згідно із статутами, пов'язана з виборами чи референдумами.</p> <p>2. За ходом виборчого процесу, процесу проведення всукраїнського референдуму можуть вести спостереження офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій.</p> <p>3. Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їхньої реєстрації відповідною виборчою комісією чи комісією з проведення референдуму в порядку, передбаченому Виборчим кодексом, і припиняються після офіційного оголошення результатів виборів чи референдуму.</p> <p>4. Виборча комісія чи комісія з проведення референдуму, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі порушення ним Виборчого кодексу та законів України. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення.</p> <p>Стаття 133. Призначення та припинення повноважень офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу та процесу проведення референдуму</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>мандатному мажоритарному, мажоритарному округу.</p> <p>3. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються його прізвище, ім'я та по батькові, громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса місця проживання, за наявності - номер телефону. До подання додається заява про згоду цієї особи бути офіційним спостерігачем від відповідної місцевої організації партії (блоку), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному округу.</p>	<p>1. Офіційним спостерігачем від суб'єктів виборчого процесу та процесу проведення референдуму – від партій та блоків, ініціативних груп з проведення референдуму, кандидатів у депутати та претендентів на виборні посади, всеукраїнських об'єднань громадян, діяльність яких, згідно із статутами, пов'язана з виборами чи референдумами – може бути громадянин України, який має право голосу і не є членом відповідно виборчої комісії чи комісії з проведення референдуму.</p> <p>2. Офіційний спостерігач реєструється на підставі відповідного подання під час проведення виборів – окружною чи міжокружною виборчою комісією, під час проведення референдуму – територіальною комісією з проведення референдуму.</p> <p>3. У поданні партії чи блоку, ініціативної групи з проведення референдуму, кандидата у депутати, претендента на виборну посаду зазначаються прізвища, імена та по батькові, громадянство, адреса місця проживання, номери телефонів осіб, які рекомендуються для реєстрації офіційними спостерігачами. До подання додаються заяви про згоду цих осіб бути офіційними спостерігачами вказаних суб'єктів виборчого процесу чи процесу проведення референдуму.</p> <p>4. Подання про реєстрацію спостерігачів вноситься до відповідної виборчої комісії чи комісії з проведення референдуму не пізніше ніж за п'ять днів до дня проведення виборів чи референдуму.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>Стаття 37. Матеріали передвиборної агітації</p> <p>1. Округна (територіальна) виборча комісія за рахунок коштів, виділених для проведення виборів, забезпечує друкування матеріалів про кандидатів. Їх тираж визначається округною (територіальною) комісією і повинен бути однаковим для всіх кандидатів, зареєстрованих по відповідному виборчому округу.</p> <p>2. Для друкування передвиборних матеріалів про кандидата він повинен подати до округної (територіальної) виборчої комісії разом з іншими документами для реєстрації свою виборчу програму, автобіографію загальним обсягом до двох сторінок машинописного тексту, друкованого через півтора інтервали. Передвиборні плакати не повинні містити неправдивих даних або комерційної реклами.</p>		<p>Стаття 304. Матеріали передвиборної агітації</p> <p>1. Міжокругна виборча комісія за рахунок коштів, виділених для проведення виборів, забезпечує друкування матеріалів про виборчі списки осередків партій і блоків та про окремих кандидатів у депутати місцевих рад і кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови. Їх тираж визначається комісією і повинен бути однаковим для всіх кандидатів, зареєстрованих по відповідному виборчому округу.</p> <p>2. Для друкування передвиборних матеріалів до міжокругної виборчої комісії разом з іншими документами для реєстрації має бути подано:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) до виборів на пропорційній основі – виборчу програму (тези виборчої програми) осередку партії чи блоку обсягом до 2000 друкованих знаків та список кандидатів, включених до виборчого списку, із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, місця роботи (заняття) та посади, місця постійного проживання, партійності кожного кандидата; 2) до виборів на мажоритарній основі – виборчу програму (тези виборчої програми) та автобіографію кандидата за умови, що загальний обсяг цих матеріалів не перевищуватиме 3000 друкованих знаків. <p>3. Передвиборні плакати не повинні містити неправдивих відомостей або комерційної реклами.</p> <p>4. Виборчі комісії забезпечують розміщення цих плакатів на всіх виборчих дільницях – з дня отримання плакатів і до завершення голосування.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
		5. Осередки партій та блоки, що беруть участь у виборах, та кандидати зобов'язані подати до міжокружної виборчої комісії підписані ними проекти передвиборних агітаційних матеріалів, виготовлення яких має здійснюватися на договірній основі у межах відповідного виборчого фонду, а також повідомити про тираж цих матеріалів.
Стаття 39. Час і місце голосування 1. Голосування проводиться в день виборів або в день повторного голосування з 8 до 20 години. (Частина перша статті 39 зі змінами, внесеними згідно із Законом N 3014-III (3014-14) від 07.02.2002)		Стаття 309. Час і місце голосування 1. Голосування проводиться в день проведення виборів або в день повторного голосування з 7 до 22 години. 2. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія сповіщає виборців не пізніше ніж за п'ятнадцять днів до дня проведення виборів.
Стаття 40. Виборчий бюлетень 1. Виборчий бюлетень повинен містити: в одномандатному виборчому окрузі - назву ради, до якої проводяться вибори депутатів, номер виборчого округу, а по виборах сільського, селищного, міського голови - відповідно назву села, селища, міста, де обирається голова; у багатомандатному виборчому окрузі - назву ради, до якої проводяться вибори депутатів, номер виборчого округу, кількість мандатів у цьому окрузі. 2. До виборчого бюлетеня для голосування в одномандатному і багатомандатному виборчому окрузі вносяться в алфавітному порядку всі зареєстровані кандидати із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, партійності, посади (заняття), місця роботи.	Стаття 62. Виборчі бюлетені 2. Форма виборчого бюлетеня для голосування в пропорційних та мажоритарних округах затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за 32 дні до дня проведення місцевих виборів. 3. Текст виборчих бюлетенів для голосування у відповідних округах затверджується відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніше як за 25 днів до дня проведення місцевих виборів. 2. Форма виборчого бюлетеня для голосування в пропорційних та мажоритарних округах затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за 32 дні до дня проведення місцевих виборів.	Стаття 311. Зміст бюлетеня на виборах за виборчими списками 1. Бюлетень для голосування на виборах за виборчими списками місцевих структур політичних партій та виборчих блоків місцевих структур політичних партій (вибори депутатів обласних, районних, міських рад) містить назву органу, до якого відбуваються вибори, дату проведення виборів, номер виборчої дільниці та позначене місце для підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме бюлетень. 2. Бюлетені мають контрольні талони, відокремлені від бюлетеня перфорацією або лінією відриву, які містять назву органу, до якого відбуваються вибори, номер виборчої дільни-

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>3. У виборчому бюлетені праворуч напроти прізвища кожного кандидата розміщується порожній квадрат. У кінці всіх прізвищ кандидатів міститься напис: “Не підтримаю жодного кандидата”. Праворуч напроти цього напису розміщується порожній квадрат.</p>	<p>3. Текст виборчих бюлетенів для голосування у відповідних округах затверджується відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніш як за 25 днів до дня проведення місцевих виборів.</p> <p>8. У виборчому бюлетені для голосування в пропорційному окрузі повинні зазначатися назви місцевих організацій партій (блоків) із зазначенням назв місцевих організацій партій, що утворили виборчий блок, прізвищ та ініціалів перших трьох кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку). Праворуч проти назви кожної місцевої організації партії (блоку) розташовується порожній квадрат. Після переліку всіх місцевих організацій партій (блоків) у виборчому бюлетені зазначається: “Не підтримую кандидатів у депутати від жодної місцевої політичної партії, виборчого блоку місцевої організації політичної партії” і праворуч від цих слів розташовується порожній квадрат. Назву місцевих організацій партій (блоків) у виборчому бюлетені розміщують у порядку, визначеному жеребкуванням, що проводиться територіальною виборчою комісією за участю представників місцевих організацій партій (блоків) не пізніш як за 35 днів до дня проведення місцевих виборів.</p>	<p>ці, а також позначені місця для підписів виборця та члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме бюлетень. Контрольні талони залишаються у дільничній виборчій комісії і є підлеговою для встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені.</p> <p>3. До бюлетеня вносяться назви осередків партій та блоків, що зареєстрували свої виборчі списки, в порядку, визначеному жеребкуванням, яке проводить міжокружна виборча комісія. Разом з назвами блоків у бюлетені перераховуються назви партій, осередки яких входять до складу цих блоків, в порядку, визначеному установчими документами блоку. Праворуч від назви кожної партії чи блоку розташовується порожній квадрат.</p> <p>4. Після назви партії чи блоку в бюлетені перераховуються кандидати у депутати відповідної ради, які балотуються за списком осередку цієї партії чи блоку, із зазначенням прізвищ та ініціалів, року народження, посади (заняття), місця роботи. Кандидати у депутати нумеруються в черговості, визначеній осередком партії чи блоком. Праворуч проти прізвища кожного кандидата розташовується порожній квадрат.</p> <p>5. Після переліку партій і блоків та кандидатів у бюлетенях зазначається: “Не підтримую кандидатів жодної партії чи блоку” і праворуч від цих слів розташовується порожній квадрат.</p> <p>Стаття 312. Зміст бюлетеня на виборах у мажоритарних округах</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
		<p>1. Бюлетень для голосування на виборах у мажоритарних округах (вибори кандидатів районної у місті, селищної, сільської ради та кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови) містить назву органу, до якого відбуваються вибори, або посади, на яку балотуються кандидати, дату проведення виборів, назву чи номер виборчого округу (вибори депутатів), номер виборчої дільниці та позначене місце для підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме бюлетень.</p> <p>2. Бюлетені мають контрольні талони, відокремлені від бюлетеня перфорацією або лінійкою відриву, які містять назву органу, до якого відбуваються вибори, назву чи номер виборчого округу (вибори депутатів), номер виборчої дільниці, а також позначені місця для підписів виборця та члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме бюлетень. Контрольні талони залишаються у дільничній виборчій комісії і є підставою для встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені.</p> <p>3. В бюлетенях для голосування на виборах депутатів у багатомандатних виборчих округах перед переліком кандидатів зазначається, скільки депутатів обирається в цьому окрузі, а також містяться роз'яснення про те, що виборець може голосувати за кількість кандидатів, яка не перевищує кількості мандатів.</p> <p>4. До бюлетеня вносяться в алфавітному порядку всі кандидати у депутати відповідної ради чи кандидати на посаду міського, селищного, сільського голови із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання,</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтика)
		<p>партійності, а також ким висунутий кандидат. У разі висунення кандидата осередком партії чи блоком вказується їх повна назва.</p> <p>5. Праворуч проти прізвища кожного з кандидатів розташовується порожній квадрат.</p> <p>6. Після переліку прізвищ кандидатів в бюлетенях зазначається: “Не підтримую жодного кандидата у депутатів”, “Не підтримую жодного кандидата на посаду голови” і праворуч від цих слів розташовується порожній квадрат.</p>
	<p>Стаття 63. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів та їх передачі виборчим комісіям</p> <p>5. Про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів територіальна виборча комісія складає протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються (за наявності):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) вид місцевих виборів; 2) означення та номер виборчого округу; 3) номер виборчої дільниці, кількість виборців на виборчій дільниці згідно із списком виборців на день складання протоколу; 4) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування у виборах депутатів у пропорційному окрузі; 5) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування у виборах депутатів у відповідному мажоритарному окрузі; 6) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування у виборах депутатів у багатомандатному мажоритарному окрузі; 7) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, що прийняли виборчі бюлетені. 	<p>Стаття 141. Порядок передачі бюлетенів виборчим комісіям та комісіям з проведення референдуму</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виборчі комісії та комісії з проведення референдуму приймають бюлетені для голосування на своїх засіданнях. Про прийняття бюлетенів комісії складають протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. 3. Про передачу дільничним комісіям бюлетенів для голосування складається протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому, залежно від виду виборів чи референдуму, зазначаються: <ol style="list-style-type: none"> 1) номер чи назва виборчого округу або регіону, де проводиться референдум; 2) номер виборчої дільниці, дільниці для проведення референдуму; 3) кількість виборців на дільниці згідно зі списком виборців на день складання протоколу; 4) кількість переданих на дільницю бюлетенів для голосування; 5) прізвища та підписи членів дільничної комісії, які прийняли бюлетені для голосування.

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	7. Передача виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії здійснюється в кількості, яка дорівнює кількості громадян, включених до списку виборців на виборчій дільниці, з резервом, обсяг якого становить три відсотки від кількості виборців.	5. Дільничним виборчим комісіям та дільничним комісіям з проведення референдуму, утвореним при дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України за кордоном, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, бюлетені передаються в порядку, встановленому Центральному виборчій комісіїю. 6. Передача бюлетенів для голосування здійснюється в кількості, яка дорівнює кількості громадян, включених до списку виборців на дільниці, з резервом, обсяг якого встановлюється Центральною виборчій комісією.
Стаття 45. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці 8. Дільнична виборча комісія складає окремі протоколи по кожному виборчому округу, до яких заносяться: 1) загальна кількість виборців на дільниці по виборчому округу; 2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 3) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 4) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 5) кількість голосів, поданих за кожного кандидата; 6) кількість голосів виборців, які не підтримали жодного кандидата.	Стаття 68. Протоколи дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців 1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати у пропорційному окрузі, та протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, за кандидатів у депутати в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, за формою, встановленою Центральною виборчій комісією. 2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, за кандидата у депутати в мажоритарному окрузі, прописом та цифрами заносяться:	Стаття 153. Зміст протоколів 1. Дільнична виборча комісія та дільнична комісія з проведення референдуму на своєму засіданні складає протокол (протоколи) про підрахунок голосів виборців на дільниці за формою, встановленою Центральною виборчій комісією. 2. До протоколу (протоколів) дільничної комісії про підрахунок голосів виборців на дільниці цифрами та прописом заносяться: 1) кількість бюлетенів для голосування, одержаних дільничною виборчій комісією чи дільничною комісією з проведення референдуму; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на дільниці; 3) кількість невикористаних бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування;

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в мажоритарному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією;</p> <p>2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці;</p> <p>3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів;</p> <p>4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;</p> <p>5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>7) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата;</p> <p>8) кількість виборців, які не підтримали жодного з кандидатів.</p> <p>3. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидата у депутати в багатомандатному мажоритарному окрузі, прописом та цифрами заносяться:</p> <p>1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному мажоритарному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією;</p> <p>2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці;</p> <p>3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів;</p> <p>4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;</p> <p>5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p>	<p>5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>6) кількість бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>7) кількість голосів виборців, поданих за партію чи блок, кандидата на посаду Президента України, кандидату у депутати місцевих рад, кандидатів на посади міських, селищних, сільських голів чи кількість голосів виборців, відданих за кожен з варіантів голосування на референдумі;</p> <p>8) при голосуваннях за виборчі списки із застосуванням преференцій виборців – кількість основних та додаткових преференцій, сума преференцій у кожного кандидата з кожного виборчого списку партій та блоків;</p> <p>9) кількість виборців, які не підтримали жодної партії чи блоку, жодного кандидата у депутати чи претендента на виборну посаду, жодного з варіантів голосування на референдумі.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>7) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата;</p> <p>8) кількість виборців, які не підтримали жодного з кандидатів.</p> <p>4. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в пропорційному окрузі, прописом та цифрами зазначаються:</p> <p>1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в пропорційному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією;</p> <p>2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці;</p> <p>3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів;</p> <p>4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;</p> <p>5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>7) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати в пропорційному окрузі від кожної місцевої організації партії (блоку);</p> <p>8) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати в пропорційному окрузі від жодної місцевої організації партії (блоку).</p>	
Стаття 46. Встановлення результатів виборів по виборчому округу Окружна (територіальна) виборча комісія на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про результати голосування встановлює:	Стаття 71. Встановлення підсумків голосування 15. Територіальна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів вибор-	Стаття 158. Прийняття та розгляд документів дільничних комісій комісіями вищого рівня 1. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та на дільниці з проведення референдуму, інші документи дільнич-

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>1) загальну кількість виборців по виборчому округу;</p> <p>2) кількість виборців, які одержали виборчі бюлетені;</p> <p>3) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>4) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>5) кількість голосів, поданих за кожного кандидата в депутати, на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>6) кількість голосів виборців, які не підтримали жодного кандидата.</p> <p>2. Обраним по одномандатному виборчому округу вважається кандидат у депутати, на посаду сільського, селищного, міського голови, який одержав на виборах найбільшу, порівняно з іншими кандидатами, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.</p> <p>3. У разі, коли по одномандатному виборчому округу балотувався один кандидат, він вважається обраним, якщо за нього проголосувала більшість виборців, які взяли участь у голосуванні.</p> <p>4. Обраними по багатомандатному виборчому округу вважаються ті кандидати, які на виборах одержали більшу, порівняно з іншими кандидатами, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. При цьому загальна кількість обраних кандидатів не може перевищувати кількості встановлених депутатських мандатів по даному виборчому округу.</p> <p>5. У разі, коли два або більше кандидатів набрали найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців, окружна (територіаль-</p>	<p>ців на відповідних виборчих дільницях, поданих за кандидатів у депутати у відповідному пропорційному окрузі, та про підрахунок голосів виборців, поданих за кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, за кандидатів у депутати в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, в тому числі з помітками “Уточнений”, на підставі цих протоколів, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколів територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, встановлює окремо по відповідному пропорційному округу та в мажоритарному окрузі такі відомості:</p> <p>1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями багатомандатного мажоритарного, мажоритарного округу;</p> <p>2) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях багатомандатного мажоритарного, мажоритарного округу;</p> <p>3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів;</p> <p>4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;</p> <p>5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними.</p> <p>16. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, крім відомостей, зазначених у частині п'ятнадцятій цієї статті, цифрами і прописом записується:</p>	<p>них комісії приймаються і розглядаються на засіданнях відповідно окружної виборчої комісії та територіальної комісії з проведення референдуму.</p> <p>3. При прийнятті окружною виборчою комісією, територіальною комісією з проведення референдуму протоколу дільничної комісії про підрахунок голосів виборців занесені до нього відомості оголошуються.</p> <p>4. У разі виявлення у протоколі дільничної комісії виправлень, помилок, неточностей окружна комісія своїм рішенням може зобов'язати дільничну комісію внести зміни до цього протоколу відповідно до вимог Виборчого кодексу. Під час розгляду цього питання дільничною комісією подані до окружної виборчої комісії, територіальної комісії з проведення референдуму примірники протоколу та додані до нього документи зберігаються в окружній виборчій комісії, територіальній комісії з проведення референдуму.</p> <p>5. Дільнична комісія зобов'язана у строк, визначений окружною виборчою комісією чи територіальною комісією з проведення референдуму, розглянути питання про внесення змін до протоколу. Протокол з поміткою “Уточнений” транспортується і передається окружній виборчій комісії, територіальній комісії з проведення референдуму в порядку, встановленому Виборчим кодексом.</p> <p>Стаття 159. Прийняття комісіями вищого рівня рішення про проведення повторного підрахунку голосів</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>на) виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування по цих кандидатурах, яке проводиться не пізніше як у двотижневий строк після дня виборів в порядку, встановленому цим Законом.</p> <p>6. Окружна (територіальна) виборча комісія може визнати вибори по виборчому округу такими, що не відбулися, якщо у зв'язку з вибуттям усіх зареєстрованих кандидатів або з інших причин голосування не проводилося.</p> <p>Стаття 48. Встановлення результатів місцевих виборів територіальною виборчою комісією</p> <p>1. Відповідна територіальна виборча комісія на підставі протоколів окружних виборчих комісій про результати голосування і виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів приймає рішення про результати голосування і підсумки виборів депутатів відповідної ради, сільського, селищного, міського голови та про їх реєстрацію.</p> <p>2. Повідомлення про результати голосування і підсумки виборів, список обраних депутатів в алфавітному порядку із зазначенням прізвища, імені, по батькові, партійності, посади (заняття), місця роботи і проживання кожного депутата, виборчого округу, по якому його обрано, а також прізвища, імені, по батькові, партійності і місця проживання обраного сільського, селищного, міського голови публікуються в пресі або доводяться до відома населення відповідної території в інший спосіб не пізніше як на десятий день після проведення виборів.</p>	<p>1) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в мажоритарному окрузі, за кожного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>2) кількість голосів виборців, поданих проти всіх кандидатів у депутати в мажоритарному окрузі, проти всіх кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>3) прізвище, ім'я, по батькові кандидата, який набрав найбільшу кількість голосів виборців в мажоритарному окрузі.</p> <p>17. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в багатомандатному мажоритарному окрузі, крім відомостей, зазначених у частині п'ятнадцятій цієї статті, цифрами і прописом заносяться:</p> <p>1) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному мажоритарному окрузі;</p> <p>2) кількість голосів виборців, поданих проти всіх кандидатів у депутати в багатомандатному мажоритарному окрузі;</p> <p>3) прізвище, ім'я, по батькові кандидатів, які набрали найбільшу кількість голосів виборців в багатомандатному мажоритарному окрузі.</p> <p>18. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в пропорційному окрузі в межах мажоритарного округу, крім відомостей, зазначених у частині п'ятнадцятій цієї статті, цифрами і прописом заносяться:</p> <p>1) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати в пропорційному окрузі, включених до виборчого списку від кожної місцевої організації партії (блоку);</p>	<p>1. За наявності відповідно оформлених актів, складених уповноваженими особами партій і блоків та ініціативних груп з проведення референдуму, кандидатами у депутати та претендентами на виборні посади або їхніми представниками, а також офіційними спостерігачами про порушення вимог Виборчого кодексу під час проведення голосування та (або) підрахунку голосів виборців на дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій дільниці, окружна виборча комісія чи територіальна комісія з проведення референдуму може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців.</p> <p>4. Повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці проводиться окружною виборчою комісією чи територіальною комісією з проведення референдуму з обов'язкового участю членів дільничної комісії, які передають виборчу документацію, після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних комісій. У повторному підрахунку окружною виборчою комісією чи територіальною комісією з проведення референдуму голосів виборців на дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної комісії і можуть бути присутніми уповноважені особи партій і блоків та ініціативних груп з проведення референдуму, кандидати у депутати та претенденти на виборні посади, їхні представники, а також офіційні спостерігачі.</p> <p>5. Окружна виборча комісія, територіальна комісія з проведення референдуму в разі повторного підрахунку нею голосів виборців на</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>2) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати в пропорційному окрузі від жодної місцевої організації партії (блоку).</p> <p>Стаття 72. Встановлення результатів виборів сільського, селищного, міського голови, депутатів в мажоритарному окрузі</p> <p>1. Територіальна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів відповідних дільничних виборчих комісій складає протокол про підсумки голосування в мажоритарному окрузі, до якого заносяться прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 3) кількість виборців, включених до списків виборців; 4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 8) кількість голосів виборців, поданих за кандидата у депутати в мажоритарному окрузі та кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови; 9) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата у депутати в мажоритарному окрузі та кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. <p>На підставі складеного нею протоколу про</p>	<p>відповідній дільниці складає про це протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.</p> <p>Стаття 160. Прийняття комісіями вищого рівня рішення про визнання голосування недійсним</p> <p>1. У разі виявлення окружною виборчою комісією, територіальною комісією з проведення референдуму на відповідній дільниці обставин, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, окружна виборча комісія чи територіальна комісія з проведення референдуму може прийняти рішення про визнання голосування на цій дільниці недійсним. У цьому випадку протокол про повторний підрахунок голосів виборців на цій дільниці складається в порядку, зазначеному у частині одинадцятій цієї статті, і повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-6 частини другої статті 153 Виборчого кодексу.</p> <p>Стаття 319. Встановлення результатів виборів</p> <p>Результатом виборів депутатів місцевої ради, які обираються за виборчими списками осередків партій та блоків, є визначення в порядку черговості осіб, які розташовуються у виборчих списках в порядку зменшення сум основних і додаткових преференцій, відповідно до кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками осередків партій та блоків.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтика)
	<p>підсумки голосування в мажоритарному окрузі територіальна комісія приймає одне із рішень про результати виборів депутата у мажоритарному окрузі, сільського, селищного, міського голови: про визнання депутата, сільського, селищного, міського голови обраним, про повторне голосування, про визнання місцевих виборів в мажоритарному окрузі такими, що не відбулися.</p> <p>2. Обраним депутатом, сільським, селищним, міським головою вважається кандидат, який одержав більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, відносно інших кандидатів, які балотувалися в цьому окрузі. У разі, коли до виборчого бюлетеня було включено лише одного кандидата, він вважається обраним, якщо кількість голосів, поданих за нього, перевищує кількість голосів виборців, які не підтримали жодного з кандидатів у мажоритарному окрузі.</p> <p>3. Якщо найбільшу і водночас однакову кількість голосів у виборах в мажоритарному окрузі набрали два або більше кандидатів, проводиться повторне голосування по цих кандидатурах.</p> <p>4. Вибори в мажоритарному окрузі визнаються такими, що не відбулися, у зв'язку з вибуттям усіх зареєстрованих у виборчому окрузі кандидатів.</p> <p>5. Повідомлення про результати голосування і підсумки виборів, список обраних депутатів (в алфавітному порядку), обраного сільського, селищного, міського голову, із зазначенням прізвища, імені, по батькові, професії, посади (заняття), місця роботи кожного депутата,</p>	<p>Стаття 320. Встановлення результатів виборів</p> <p>1. Результатами виборів, що проводяться в мажоритарних округах, є встановлення осіб, які, залежно від набраних голосів виборців, визнаються обраними депутатами районної у місті, селищної, сільської ради або міськими, селищними, сільськими головами.</p> <p>2. Результати виборів, що проводяться в мажоритарних округах, встановлюються на підставі протоколів дільничних виборчих комісій, складених відповідно до статті 153 Виборчого кодексу.</p> <p>Стаття 321. Визначення обраних депутатів</p> <p>1. Рішеннями окружних виборчих комісій обраними депутатами районної у місті, селищної, сільської ради визнаються кандидати, які набрали найбільше порівняно з іншими кандидатами голосів виборців у кожному з багатомандатних виборчих округів – за кількість депутатських мандатів у кожному з цих округів.</p> <p>2. У разі, коли кількість кандидатів у депутати по багатомандатному виборчому округу не перевищувала кількості депутатських мандатів, віднесених на цей округ, депутатами стають лише ті кандидати, за яких проголосувала більшість виборців, які взяли участь у голосуванні.</p> <p>Стаття 322. Визначення обраних міських, селищних, сільських голів</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>сільського, селищного, міського голови, партійності, назви місцевої організації партії (блоку), від якого він обраний, не пізніше як на десятий день після проведення виборів публікуються в пресі або доводяться до відома населення відповідної території в інший спосіб. Про результати голосування і підсумки виборів територіальна виборча комісія приймає відповідне рішення. Територіальна виборча комісія інформує відповідну раду про результати виборів депутатів та сільського, селищного, міського голови на її пленарному засіданні.</p> <p>Стаття 73. Встановлення результатів виборів депутатів в багатомандатному мажоритарному окрузі</p> <p>1. Територіальна виборча комісія (сільська, районна, обласна) на своєму засіданні: сільська - на підставі протоколів відповідних дільничних виборчих комісій, районна, обласна - на підставі протоколів відповідних територіальних виборчих комісій про підсумки голосування в багатомандатному мажоритарному окрузі не пізніше як на п'ятий день з дня виборів встановлює результати виборів депутатів у багатомандатному мажоритарному окрузі, про що складає протокол про підсумки голосування та результати виборів депутатів відповідних місцевих рад. До протоколу про результати виборів депутатів зазначається прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 	<p>1. Рішенням міжокружної виборчої комісії обраним на посаду міського, селищного, сільського голови визнається кандидат, який набрав найбільшу кількість голосів виборців порівняно з іншими кандидатами на посаду голови.</p> <p>2. У разі, коли на посаду голови балотувалася один кандидат, він вважається обраним, якщо за нього проголосувала більшість виборців, які взяли участь у голосуванні.</p> <p>Стаття 153. Зміст протоколів</p> <p>1. Дільнична виборча комісія та дільнична комісія з проведення референдуму на своєму засіданні складає протокол (протоколи) про підрахунок голосів виборців на дільниці за формами, встановленою (встановленими) Центральною виборчою комісією.</p> <p>2. До протоколу (протоколів) дільничної комісії про підрахунок голосів виборців на дільниці цифрами та прописом зазначається:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість бюлетенів для голосування, одержаних дільничною виборчою комісією чи дільничною комісією з проведення референдуму; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на дільниці; 3) кількість невикористаних бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 6) кількість бюлетенів, визнаних недійсними; 7) кількість голосів виборців, поданих за партію чи блок, кандидата на посаду Президента

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проєкту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>3) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;</p> <p>4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів;</p> <p>5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;</p> <p>6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;</p> <p>8) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному мажоритарному окрузі;</p> <p>9) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата у депутати в багатомандатному мажоритарному окрузі.</p> <p>2. Повідомлення про результати голосування і підсумки виборів, список обраних депутатів (в алфавітному порядку) із зазначенням прізвища, імені, по батькові, професії, посади (заняття), місця роботи і проживання кожного депутата, партійності, назви місцевої організації партії (блоку), від якої він обраний, не пізніше як на десятий день після проведення виборів публікуються в пресі або доводяться до відома населення відповідної території іншим способом. Про результати голосування і підсумки виборів територіальна виборча комісія приймає відповідне рішення. Територіальна виборча комісія інформує відповідну місцеву раду про результати виборів депутатів на її пленарному засіданні.</p> <p>Стаття 74. Встановлення результатів виборів депутатів в пропорційному виборчому окрузі</p> <p>1. Територіальна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів відповідних</p>	<p>України, кандидатів у депутати місцевих рад, кандидатів на посади міських, селищних, сільських голів чи кількість голосів виборців, відданих за кожен з варіантів голосування на референдумі;</p> <p>8) при голосуваннях за виборчі списки із застосуванням преференцій виборців – кількість основних та додаткових преференцій, сума преференцій у кожного кандидата з кожного виборчого списку партії та блоків;</p> <p>9) кількість виборців, які не підтримали жодної партії чи блоку, жодного кандидата у депутати чи претендента на виборну посаду, жодного з варіантів голосування на референдумі.</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>дільничних виборчих комісій про підсумки голосування в пропорційному окрузі не пізніше як на п'ятий день з дня місцевих виборів встановлює результати виборів депутатів у пропорційному окрузі, про що складає протокол про підсумки голосування та результати виборів депутатів. До протоколу про результати виборів депутатів заносяться прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 3) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях; 4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 8) кількість голосів виборців, поданих за кожного з кандидатів у депутати у пропорційному окрузі, включених до виборчого списку кожної організації партії (блоку); 9) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата у депутати у пропорційному окрузі, включених до виборчого списку кожної організації партії (блоку). <p>2. Право на участь у розподілі депутатських мандатів у пропорційному окрузі набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків місцевих організацій партій (блоків).</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>що отримали чотири і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.</p> <p>3. Кандидати у депутати, включені до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), який отримав менше чотирьох відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, права на участь у розподілі депутатських мандатів у пропорційному окрузі не мають.</p> <p>4. Депутатські мандати у пропорційному окрузі розподіляються між виборчими списками місцевих організацій партій (блоків) пропорційно до кількості отриманих голосів виборців кандидатами у депутати, включеними до виборчих списків, як зазначено у частині другій цієї статті, у послідовності, визначеній частинами п'ятою - сьомою цієї статті.</p> <p>5. Кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата у пропорційному окрузі (далі - виборча квота), обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків місцевих організацій партій (блоків), що отримали чотири і більше відсотків голосів виборців, на число депутатських мандатів.</p> <p>6. Кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків кожної місцевої організації партії (блоку), що набули право на участь у розподілі депутатських мандатів, ділиться на виборчу квоту. Ціла частина отриманого числа становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати цієї організації партії (блоку). Дробові залишки враховуються при розподілі решти депутатських ман-</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>датів, що залишаються після цього нерозподіленими.</p> <p>7. Місцеві організації партій (блоки), кандидати у депутати мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з виборчого списку місцевої організації партії (блоку), що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках місцевих організацій партій (блоків) однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список місцевої організації партії (блоку), за кандидатів у депутати від якої (якого) віддано більшу кількість голів виборців.</p> <p>8. Результатом виборів депутатів є визначення в порядку черговості у виборчих списках місцевих організацій партій (блоків) осіб, обраних депутатами від місцевих організацій партій (блоків) відповідно до кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками місцевих організацій партій (блоків).</p> <p>9. Після встановлення кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками місцевих організацій партій (блоків), та визначення відповідно до вимог частини восьмої цієї статті осіб, обраних депутатами, територіальна виборча комісія у протоколі про результати виборів депутатів у пропорційному окрузі зазначає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість депутатських мандатів, отриманих виборчими списками місцевих організацій партій (блоків); 2) прізвища, імена, по батькові, рік наро- 	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	дження, професію, посаду (заняття), місце роботи, адресу місця проживання, партійність обраних депутатів.	
	<p>Стаття 75. Визнання виборів недійсними та проведення повторного голосування</p> <p>1. Територіальна виборча комісія може визнати вибори недійсними по окремих видах місцевих виборів або в цілому по виборчому окрузі чи по окремих виборчих дільницях, у разі:</p> <p>1) якщо в ході їх проведення або під час підрахунку голосів допущено порушення цього Закону, яке вплинуло на результати місцевих виборів;</p> <p>2) якщо кількість виборчих дільниць, на яких голосування в мажоритарному окрузі було визнано недійсним, становить не менше 25 відсотків від загальної кількості виборчих дільниць, утворених на території цього мажоритарного округу.</p> <p>5. У разі, коли відповідна виборча комісія визнала вибори по окремій або кількох виборчих дільницях недійсними, що вплинуло на результати місцевих виборів по відповідному округу, територіальна виборча комісія за пропозицією відповідної дільничної виборчої комісії призначає повторне голосування на тих виборчих дільницях, де вибори було визнано недійсними.</p> <p>6. Якщо в мажоритарному окрузі найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два або більше кандидатів у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, територіальна виборча комісія при-</p>	<p>Стаття 323. Особливі випадки встановлення результатів виборів</p> <p>1. Якщо претендента на депутатський мандат чи на посаду міського, селищного, сільського голови неможливо визначити, оскільки два або більше кандидатів набрали однакову кількість голосів виборців, окружна (вибори депутатів) або міжокружна (вибори голів) виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування по цих кандидатурах, яке проводиться не пізніше ніж у двогіжневий строк після дня проведення виборів в порядку, встановленому Виборчим кодексом.</p> <p>2. Окружна або міжокружна виборча комісія може визнати такимим, що не відбулися, якщо у зв'язку з вибуттям зареєстрованих кандидатів або з інших причин голосування не проводилося.</p> <p>3. Підстави для проведення повторного підрахунку голосів виборців та для визнання виборів недійсними визначено статтями 155–156 та 158–160 Виборчого кодексу.</p> <p>Стаття 155. Підстави для визнання голосування недійсним</p> <p>1. Дільнична виборча комісія та дільнична комісія з проведення референдуму можуть визнати голосування на дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог Виборчого кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців.</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>ймає рішення про проведення в окрузі повторного голосування по цих кандидатурах.</p> <p>7. Про прийняте рішення щодо проведення повторного голосування територіальна виборча комісія не пізніше, ніж на другий день після встановлення результатів першого туру виборів повідомляє відповідну місцеву раду та інформує виборців.</p> <p>8. Повторне голосування проводиться не пізніше як у двотижневий строк після дня виборів у порядку, встановленому цим Законом.</p>	<p>2. Дільнична комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності лише таких обставин:</p> <p>1) незаконного голосування (вкидання бюлетеня до скриньки для голосування за виборця іншою особою (крім випадків, передбачених частиною вісімнадцятою статті 144 Виборчого кодексу); голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не внесено до списку виборців по дільниці або внесено до нього безпідставно; голосування особою більше, ніж один раз) у кількості, що перевищує 10 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на дільниці;</p> <p>2) виявлення у скриньках для голосування бюлетенів у кількості, що перевищує більше ніж на 10 відсотків, кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на дільниці;</p> <p>3) знищення або пошкодження скриньки (скриньок) для голосування, що унеможливає встановлення змісту бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує 10 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.</p> <p>3. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті у кожному випадку дільнична комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної комісії та скріплюється печаткою комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною комісією питання про визнання голосування на дільниці недійсним.</p> <p>Стаття 156. Оформлення рішення про визнання голосування недійсним</p> <p>1. У разі прийняття рішення про визнання го-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
		<p>лосування на дільниці недійсним протокол дільничної комісії про підрахунок голосів виборців повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-6 частини другої статті 153 Виборчого кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протоколи складаються дільничною комісією в порядку, встановленому статтею 154 Виборчого кодексу.</p> <p>2. Бюлетені голосування, визнаного недійсним, запаковуються окремо і підписуються із зазначенням номера округу (регіону проведення референдуму), номера дільниці, кількості запакованих бюлетенів, дати і часу пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної комісії та печатка комісії.</p> <p>3. Рішення дільничної комісії про визнання голосування на цій дільниці недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято рішення, додаються до протоколів про підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці.</p>
	<p>Стаття 77. Реєстрація обраних депутатів та сільських, селищних, міських голів</p> <p>1. Особа, обрана депутатом, сільським, селищним, міським головою для її реєстрації зобов'язана подати до територіальної виборчої комісії не пізніше як на двадцятий день з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів документ про її звільнення з роботи (посади), несумісної з депутатським мандатом, посадою сільського, селищного, міського голови та (або) копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої до відповідної місцевої ради.</p> <p>2. У разі звернення особи, обраної депутатом,</p>	<p>Стаття 325. Реєстрація депутатів та міських, селищних, сільських голів</p> <p>1. Особа, обрана депутатом місцевої ради або міським, селищним, сільським головою, для її реєстрації депутатом або головою зобов'язана подати до міжокружної виборчої комісії документ про її звільнення з роботи (з посади) чи припинення занять, несумісних з виборною посадою, або копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата.</p> <p>2. У разі звернення особи, обраної депутатом або головою, до міжокружної виборчої комісії про наявність поважних причин, які перешко-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>сільським, селищним, міським головою, до територіальної виборчої комісії про наявність поважних причин, які перешкоджають виконати вимоги частини першої цієї статті, територіальна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.</p> <p>3. При отриманні документів, зазначених у частині першій цієї статті, територіальна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію сільського, селищного, міського голови, депутата відповідної місцевої ради.</p> <p>4. У разі невиконання без поважних причин особою, обраною депутатом у пропорційному окрузі, у строки, зазначені у частинах першій і другій цієї статті, вимог частини першої цієї статті територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка відмовилася від депутатського мандата, та визнає обраним депутатом наступного за черговістю кандидатом у депутати у виборчому списку відповідної місцевої організації партії (блоку).</p> <p>5. У разі невиконання без поважних причин та у строки, зазначені у частинах першій і другій цієї статті, особою, обраною депутатом в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, сільським, селищним, міським головою вимог частини першої цієї статті, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка відмовилася від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови, та призначає в цьому окрузі вибори депутата замість депута-</p>	<p>джають виконати вимоги частини першої цієї статті, комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.</p> <p>3. При отриманні документів, зазначених у частині першій цієї статті, міжокружна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію обраного депутата місцевої ради або міського, селищного, сільського голови.</p> <p>4. У разі невиконання без поважних причин особою, обраною депутатом або головою, вимог частини першої цієї статті міжокружна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка відмовилася від депутатського мандата чи від посади міського, селищного, сільського голови, та визнає депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати у виборчому списку, за яким балотувалася ця особа (вибори на пропорційній основі), чи наступного за кількістю набраних голосів виборців кандидата у депутати по відповідному багатомандатному виборчому округу (вибори на мажоритарній основі), або призначає нові вибори міського, селищного, сільського голови.</p> <p>5. Особі, зареєстрованій депутатом місцевої ради або міським, селищним, сільським головою, окружна або міжокружна виборча комісія видає тимчасове посвідчення депутата або голови, яке є підставою для участі в першій сесії відповідної ради або для вступу цієї особи на посаду голови.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проєкту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	та, сільського, селищного, міського голови в багатомандатному мажоритарному окрузі, замість того, що вибув.	
	<p>Стаття 78. Заміщення депутатів та проміжні вибори депутатів</p> <p>1. У разі коли депутат, який обирався в пропорційному окрузі, достроково припинив повноваження або його повноваження достроково припинені на підставах і в порядку, передбачених Конституцією України і законами України, за рішенням територіальної виборчої комісії обраним депутатом визнається наступний за черговістю кандидат у депутати у виборчому списку місцевої організації партії (блоку). Якщо черговість для отримання депутатського мандата вичерпана, депутатський мандат залишається вакантним до проведення чергових або позачергових виборів.</p> <p>2. Реєстрація особи, обраної депутатом відповідно до частини першої цієї статті, та видання їй тимчасового посвідчення депутата здійснюються територіальною виборчою комісією у порядку, передбаченому статтею 77 цього Закону.</p> <p>3. Місцева організація партії (блок), яка висунула кандидатів у депутати, включених до її виборчого списку, що взяла участь у розподілі депутатських мандатів, може прийняти рішення про виключення кандидата у депутати, не обраного депутатом зі свого виборчого списку у будь-який час після дня виборів до реєстрації цієї особи як депутата відповідно до частини першої цієї статті. Таке рішення приймається відповідно до положення про місцеву організацію партії (угоди про утворення</p>	<p>Стаття 328. Заміщення депутатів, які вибули</p> <p>1. У разі дострокового припинення повноважень депутата місцевої ради на підставах і в порядку, передбачених Виборчим кодексом, за рішенням міжокружної виборчої комісії обраним депутатом визнається:</p> <p>1) в обласній, районній, міській радах – наступний за черговістю кандидат у депутати у відповідному виборчому списку осередку цієї партії чи блоку;</p> <p>2) в районній у місті, селищній, сільській радах – наступний за кількістю набраних голосів виборців кандидат у депутати по відповідному багатомандатному виборчому округу.</p> <p>2. У разі, коли необраних кандидатів у депутати по цьому багатомандатному виборчому округу не лишилося, вивільнений депутатський мандат лишається вакантним до чергових загальних виборів або до інших виборів, які проводяться на території цього округу.</p> <p>3. Реєстрація особи, обраної депутатом місцевої ради відповідно до частини першої цієї статті, та видача їй тимчасового посвідчення депутата здійснюються міжокружною виборчою комісією в порядку, передбаченому Виборчим кодексом.</p> <p>4. Осередок партії чи блок, що висунули кандидата у депутати, включеного до їх виборчого списку, що взяв участь у розподілі депутатських мандатів, можуть прийняти рішення про виключення цього кандидата зі свого виборчого списку в будь-який час після дня про-</p>

Закон України “ Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>блоку) зборами (конференцією) місцевої організації партії чи зборами (конференцією) місцевих організацій партій, що входили до блоку на день місцевих виборів. Витяг з протоколу зборів (конференції), підписаний головою, та рішення, підписане керівником місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входили до блоку на день місцевих виборів) та скріплене печаткою місцевої організації партії (печатками відповідних місцевих організацій партій, що входять до блоку), протягом п'яти днів з дня прийняття рішення передається до територіальної виборчої комісії. На підставі цих документів територіальна виборча комісія протягом семи днів приймає рішення про виключення зазначеного у рішенні кандидата у депутати з виборчого списку місцевої організації партії (блоку).</p> <p>4. У разі дострокового припинення повноважень депутата, який обирався в мажоритарному, багатомандатному мажоритарному округах, проводяться проміжні місцеві вибори.</p> <p>5. У багатомандатних мажоритарних, мажоритарних округах проміжні місцеві вибори призначаються територіальною виборчою комісією у тридцятиденний строк після дострокового припинення повноважень депутата та не пізніше ніж за 60 днів до їх проведення і організуються з додержанням вимог цього Закону.</p> <p>6. Виборчі дільниці утворюються не пізніше як за 50 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, дільничні виборчі комісії - не пізніше як за 45 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, висування кандидатів</p>	<p>ведення виборів, якщо його не зареєстровано депутатом відповідно до частини першої цієї статті. Таке рішення приймається відповідно до статуту партії або угоди про утворення блоку зборами (конференцією) осередку партії чи зборами (конференцією) осередків партії, що входили до блоку на день проведення виборів. Витяг з протоколу зборів (конференції), підписаний головою, та рішення, підписане керівником осередку партії (керівниками осередків партій, що входили до блоку на день проведення виборів) та скріплене печаткою осередку партії (печатками осередків відповідних партій), протягом п'яти днів з дня прийняття передаються до міжокружної виборчої комісії. На підставі цих документів міжокружна виборча комісія протягом семи днів приймає рішення про виключення зазначеного у рішенні кандидата з виборчого списку осередку партії чи блоку.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за 40 днів до дня проведення виборів, реєстрація кандидатів вирішується не пізніше як за 30 днів до дня проведення виборів.</p> <p>7. Списки виборців, складені відповідно до вимог статті 31 цього Закону, передаються дільничним виборчим комісіям не пізніше як за 30 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, для ознайомлення виборців подаються не пізніше як за 10 днів до дня проведення виборів.</p> <p>8. У разі дострокового припинення повноважень депутата менш як за шість місяців до закінчення строку повноважень діючого складу відповідної місцевої ради вибори депутата замість того, повноваження якого були достроково припинені, за рішенням відповідної ради можуть не проводитися.</p>	
<p>Стаття 49. Порядок проведення повторних виборів</p> <p>1. Повторні вибори проводяться у разі, коли вибори по виборчому округу були визнані такими, що не відбулися, або недійсними, в інших випадках, коли рада обрана не в повному складі. Повторні вибори проводяться також, коли не обрано сільського, селищного, міського голову і у випадку, передбаченому частиною третьою статті 32 цього Закону.</p> <p>2. Рішення про проведення повторних виборів приймає територіальна виборча комісія не пізніше як через місяць після дня проведення виборів або після дня повторного голосування.</p> <p>3. Повторні вибори проводяться тими ж вибо-</p>	<p>Стаття 79. Проведення повторних місцевих виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів</p> <p>1. Рішення про проведення повторних місцевих виборів приймає територіальна виборча комісія не пізніше як через 30 днів після дня проведення виборів або після дня повторного голосування.</p> <p>2. Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом.</p> <p>3. На повторних місцевих виборах не можуть балотуватися громадяни, щодо яких було ска-</p>	<p>Стаття 329. Заміщення міських, селищних, сільських голів, які вибули</p> <p>У разі дострокового припинення повноважень міського, селищного, сільського голови на підставах і в порядку, передбачених Виборчим кодексом, міжокружною виборчою комісією призначаються позачергові вибори.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>рчим комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців в порядку та в строки, визначені цим Законом.</p> <p>4. Територіальна виборча комісія може прийняти рішення про скорочення строків проведення повторних виборів, встановлених цим Законом, але не більше як наполовину.</p> <p>5. На повторних виборах не можуть балотуватися громадяни, щодо яких було скасовано рішення про їх реєстрацію як кандидатів, а також особи, які вчинили дії, внаслідок яких вибори або повторне голосування були визнані недійсними, та в інших випадках, передбачених законом.</p>	<p>совано рішення про їх реєстрацію як кандидатів, а також особи, які вчинили дії, внаслідок яких місцеві вибори або повторне голосування були визнані недійсними, та в інших випадках, передбачених законом.</p>	
<p>Стаття 50. Проведення виборів депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів замість тих, які вибули</p> <p>1. У разі дострокового припинення повноважень депутата, сільського, селищного, міського голови відповідна місцева рада не пізніше як через місяць з моменту вибуття депутата, сільського, селищного, міського голови приймає рішення про проведення виборів депутата, сільського, селищного, міського голови замість того, який вибув.</p> <p>2. Вибори депутата, сільського, селищного, міського голови замість того, який вибув, проводяться в порядку і строки, визначені цим Законом.</p> <p>3. Депутат, сільський, селищний, міський голова замість того, який вибув, обираються на строк до набуття повноважень депутатами, сільським, селищним, міським головою, обра-</p>	<p>Стаття 80. Проведення позачергових виборів депутатів та сільського, селищного, міського голови</p> <p>1. Позачергові місцеві вибори депутатів місцевих рад та сільського, селищного, міського голови призначаються Верховною Радою України в разі дострокового припинення їх повноважень відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.</p> <p>2. Позачергові місцеві вибори відповідно депутатів місцевих рад та сільського, селищного, міського голови проводяться в порядку і строки, передбачені цим Законом для чергових виборів.</p>	<p>Стаття 330. Підготовка та проведення позачергових виборів</p> <p>1. Виборчі дільниці для проведення позачергових місцевих виборів утворюються не пізніше, ніж за 20 днів до дня проведення виборів, а у винятковому випадку – не пізніше ніж за 5 днів до дня проведення виборів у порядку, встановленому Виборчим кодексом.</p> <p>2. Окружні виборчі комісії утворюються не пізніше, ніж за 50 днів до дня проведення виборів, за поданнями осередків партій та блоків – суб’єктів виборчого процесу на останніх місцевих виборах, що вносяться до міжокружної виборчої комісії не пізніше ніж за 55 днів до дня проведення виборів.</p> <p>3. Дільничні виборчі комісії утворюються не пізніше ніж за 12 днів до дня проведення виборів, а у винятковому випадку в порядку, встановленому Виборчим кодексом, – одноча-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>ними на наступних чергових місцевих виборах.</p> <p>4. У разі вибуття депутата, сільського, селищного, міського голови менш як за шість місяців до закінчення строку повноважень відповідної ради (голови) вибори депутата, сільського, селищного, міського голови замість того, який вибув, за рішенням відповідної ради можуть не проводитися.</p>		<p>сно з утворенням виборчих дільниць за поданнями осередків партій та блоків – суб'єктів виборчого процесу на останніх місцевих виборах. Подання вносяться до окружної виборчої комісії не пізніше, ніж за 15 днів до дня проведення виборів у порядку, встановленому Виборчим кодексом.</p> <p>4. Висування кандидатів розпочинається наступного дня після ухвалення рішення про проведення позачергових виборів і закінчується за 40 днів до дня проведення виборів.</p> <p>5. Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів закінчується за 30 днів до дня проведення виборів. Реєстрація кандидатів закінчується за 25 днів до дня виборів.</p> <p>6. Передвиборна агітація розпочинається за 24 дні до дня проведення виборів.</p> <p>7. Інформаційні плакати виготовляються виборчими комісіями не пізніше, ніж за 15 днів до дня проведення виборів, в порядку, визначеному Виборчим кодексом.</p> <p>8. Списки виборців складаються виконавчими органами міських, селищних, сільських рад або органами (посадовими особами), які, відповідно до закону, здійснюють їх повноваження, на основі відомостей Державного реєстру виборців України з використанням у їх підготовці списків виборців для останнього голосування на виборах Верховної Ради України, виборах Президента України, місцевих виборах, всеукраїнському чи місцевому референдумі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені органи уточнюють ці списки та передають їх дільни-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтика)
		<p>чним виборчим комісіям не пізніше ніж за 10 днів до дня проведення виборів.</p> <p>9. Форма і текст бюлетеня для голосування затверджуються не пізніше ніж за 15 днів до дня проведення виборів.</p>
<p>Стаття 50-1. Термін повноважень депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, обраних на нечергових виборах</p> <p>У разі проведення позачергових, повторних виборів, виборів замість вибулих депутатів місцевих рад, сільського, селищного, міського голови, виборів у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці, а також інших виборів у термін, який не збігається з терміном проведення загальних чергових виборів, вони обираються на строк до набуття повноважень депутатами, сільським, селищним, міським головою, обраними на наступних чергових виборах. (Закон доповнено статтею 50-1 згідно із Законом № 431-XIV (431-14) від 16.02.99)</p>		<p>Стаття 332. Термін повноважень депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів, обраних на позачергових виборах</p> <p>У разі проведення позачергових, повторних виборів, виборів замість вибулих депутатів місцевих рад або міського, селищного, сільського голови та інших виборів у термін, який не збігається з терміном проведення загальних чергових виборів, вони обираються на строк до набуття повноважень депутатами та міським, селищним, сільським головою, обраними на наступних чергових виборах.</p>
<p>Стаття 51. Фінансування місцевих виборів</p> <p>1. Чергові та позачергові місцеві вибори, призначені Верховною Радою України, проводяться за рахунок коштів Державного бюджету України. Відповідні витрати передбачаються у Державному бюджеті окремим рядком. В усіх інших випадках, передбачених цим Законом, вибори проводяться за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.</p> <p>2. Фінансове забезпечення підготовки і проведення місцевих виборів за рахунок коштів Державного бюджету України здійснюється Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів. Фінансуван-</p>	<p>Стаття 82. Фінансування місцевих виборів депутатів</p> <p>І. Витрати на підготовку і проведення чергових, позачергових та перших місцевих виборів, здійснюються виключно за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, та коштів виборчих фондів місцевих організацій партій (блоків), кандидатів у депутати, зареєстрованих в мажоритарних та багатомандатних мажоритарних округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови. В усіх інших випадках, передбачених цим Законом, вибори прово-</p>	<p>Стаття 116. Фінансування виборів і референдумів</p> <p>1. Витрати на підготовку і проведення виборів та референдумів здійснюються виключно за рахунок коштів Державного бюджету України; на підготовку та проведення виборів – також коштів виборчих фондів партій і блоків, кандидатів у депутати та претендентів на виборні посади.</p> <p>2. Партія та блок – суб’єкт виборчого процесу, кандидат у депутати, претендент на виборну посаду для фінансування своєї виборчої кампанії в порядку, встановленому цим Законом, зобов’язані утворити власні виборчі фонди.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>ня виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією разом з Міністерством фінансів України. (Частина друга статті 51 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 3014-III (3014-14) від 07.02.2002)</p>	<p>дяться за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.</p> <p>2. Місцева організація партії (блок), кандидати у депутати від якої зареєстровані в пропорційних округах, кандидати у депутати, зареєстровані в багатомандатних мажоритарних, мажоритарних округах, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, для фінансування своєї передвиборної агітації можуть утворити виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Законом.</p> <p>Стаття 83. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України</p> <p>1. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється територіальною виборчою комісією, яка є розпорядником цих коштів, відповідно до затвердженого нею кошторису доходів і витратів.</p> <p>2. Обсяг коштів для підготовки і проведення чергових місцевих виборів передбачається окремим рядком у Законі України "Про Державний бюджет України".</p> <p>3. Центральна виборча комісія затверджує середні норми витратів територіальної та дільничної виборчих комісій на підготовку і проведення місцевих виборів.</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>4. Територіальна виборча комісія в десятиденний строк з дня її утворення відповідно до середніх норм витратів територіальної виборчої комісії складає єдиний кошторис доходів і витратів на підготовку і проведення виборів з урахуванням витратів дільничних виборчих комісій.</p> <p>5. Територіальна виборча комісія розподіляє кошти між дільничними виборчими комісіями на підготовку і проведення місцевих виборів відповідно до середніх норм витратів, затверджених Центральною виборчою комісією.</p> <p>6. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Кошти на підготовку і проведення місцевих виборів, передбачені Державним бюджетом України, перераховуються територіальній виборчій комісії у триденний строк з дня оголошення про початок виборчого процесу.</p> <p>7. Територіальна виборча комісія зобов'язана не пізніше як у тижневий строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів повернути не використані кошти на підготовку і проведення виборів коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.</p> <p>8. Територіальна виборча комісія в десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів складає та подає до відповідної місцевої ради фінансовий звіт про надходження та використання за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України на підготовку і проведення місцевих виборів.</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>9. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення місцевих виборів, здійснюється місцевими радами, відповідними органами Міністерства фінансів України та Рахунковою палатою.</p> <p>10. Відшкодування кредиторської заборгованості територіальних виборчих комісій після закінчення строку їх повноважень за умов не завершеного фінансування місцевих виборів у межах коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, на підготовку і проведення місцевих виборів, здійснюється Кабінетом Міністрів України до закінчення фінансового року.</p>	
<p>Стаття 52. Власні виборчі фонди кандидатів та порядок їх утворення</p> <p>2. Власні виборчі фонди утворюються за рахунок коштів кандидата. До цих фондів можуть вноситися пожертвування громадянами України, а також юридичними особами, крім визначених у частині четвертій цієї статті.</p> <p>3. Розмір власного виборчого фонду кандидата не може перевищувати 50 неоподатковуваних мінімумів заробітної плати.</p> <p>4. Забороняється робити внески до власного виборчого фонду кандидата місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, державним підприємствам, організаціям і установам, юридичним особам з участю іноземного капіталу, іноземним державним,</p>	<p>Стаття 84. Виборчий фонд місцевої організації партії (блоку), кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови</p> <p>1. Місцева організація партії (блок), кандидат у депутати, зареєстрований в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови можуть відкрити рахунок виборчого фонду не пізніше ніж за 30 днів до дня проведення місцевих виборів. Підставою для відкриття рахунку виборчого фонду є копія рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організа-</p>	<p>Стаття 119. Відкриття виборчого фонду</p> <p>1. Партія та блок – суб'єкти виборчого процесу, кандидати у депутати та претенденти на виборну посаду зобов'язані відкрити рахунок свого виборчого фонду.</p> <p>2. Виборчий фонд на виборах Верховної Ради України та Президента України має бути відкритим не пізніше ніж за 50 днів до дня проведення виборів, а на місцевих виборах – не пізніше ніж за 40 днів до дня проведення виборів.</p> <p>3. Підставою для відкриття рахунку виборчого фонду партії та блоку, кандидата на посаду Президента України, кандидата у народні депутати України є копія відповідного рішення Центральної виборчої комісії, а виборчого</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
<p>міжнародним організаціям і об'єднанням, а також анонімним особам або під псевдонімом.</p> <p>6. Розпорядниками коштів власних виборчих фондів є кандидати або за їх дорученням довірені особи кандидатів. Розпоряднику власного виборчого фонду видається чекова книжка на всю суму виборчого фонду.</p>	<p>цієї партії (блоку), та копія рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію кандидата у депутати в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.</p> <p>2. Порядок відкриття і закриття рахунку виборчого фонду місцевої організації партії (блоку), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (далі - виборчого фонду) встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше як за 100 днів до дня проведення місцевих виборів.</p> <p>3. Рахунок виборчого фонду відкривається в установі банку України, яка визначається територіальною виборчою комісією, за місцем знаходження відповідної виборчої комісії. Місцева організація партії (блок), кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови мають право відкрити лише один рахунок і тільки в національній валюті.</p>	<p>фонду місцевого осередку партії чи блоку – суб'єкта участі в місцевих виборів, кандидата у депутати місцевих рад та кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови – копія рішення відповідної виборчої комісії про його реєстрацію.</p> <p>4. Порядок відкриття і закриття рахунку виборчого фонду встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за 80 днів до дня проведення виборів.</p> <p>5. Партія та блок – суб'єкт виборчого процесу, кандидат на посаду Президента України та кандидат у народні депутати України відкривають рахунок виборчого фонду в установі банку України у місті Києві. Місцеві осередки партій і блоків – суб'єктів виборчого процесу, кандидати у депутати місцевих рад та кандидати на посаду міського, селищного, сільського голови відкривають рахунок виборчого фонду в установі банку України за місцем знаходження відповідної окружної та міжокружної виборчої комісії.</p> <p>6. Кожному суб'єкту виборчого процесу дозволяється відкрити лише один рахунок виборчого фонду і тільки в національній валюті.</p>
<p>Стаття 53. Контроль за формуванням і використанням виборчих фондів</p> <p>1. Контроль за формуванням і використанням коштів власних виборчих фондів кандидатів здійснюється відповідною територіальною виборчою комісією, податковими органами, а також банківськими установами, в яких відкрито відповідний рахунок.</p> <p>2. Кошти власних виборчих фондів викорис-</p>	<p>Стаття 86. Формування виборчого фонду та здійснення контролю за надходженням, обліком та використанням його коштів</p> <p>1. Виборчий фонд місцевої організації партії (блоку) формується за рахунок коштів місцевих організацій партії (блоку), а також добровільних внесків фізичних осіб. Виборчі фонди кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному мажоритарному, мажоритарно-</p>	<p>Стаття 333. Контроль за формуванням і використанням виборчих фондів</p> <p>1. Контроль за формуванням і використанням коштів власних виборчих фондів осередків партій і блоків та окремих кандидатів у депутати і кандидатів на посаду міського, селищного, сільського голови здійснюється відповідною окружною та міжокружною виборчою</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>товуються виключно на потреби виборчої кампанії кандидата. Використання коштів виборчих фондів за іншим призначенням забороняється.</p> <p>3. Кошти, що надійшли до власного виборчого фонду від фізичних чи юридичних осіб, які згідно з частиною четвертою статті 52 цього Закону не мають права вносити пожертвування або коли відсутня адреса жертвувача, за рішенням територіальної виборчої комісії перераховуються до відповідного місцевого бюджету.</p> <p>4. Кошти власних виборчих фондів, які не були використані на потреби виборчої кампанії, за рішенням територіальної виборчої комісії перераховуються до відповідного місцевого бюджету.</p>	<p>му окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови формуються за рахунок їх власних коштів та добровільних внесків фізичних осіб.</p> <p>2. Гранична сума витрат виборчого фонду місцевої організації партії (блоку) не може перевищувати три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови – п'ять тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян.</p> <p>3. Добровільні внески однієї фізичної особи до виборчого фонду не можуть перевищувати тридцять неоподаткованих мінімумів доходів громадян.</p> <p>4. Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) іноземцям та особам без громадянства; 2) фізичним особам - суб'єктам підприємницької діяльності, які мають заборгованість перед бюджетом будь-якого рівня на день перерахування внеску до виборчого фонду; 3) анонімним жертводавцям (без зазначення в платіжному документі відомостей, передбачених у частині п'ятій цієї статті). <p>5. Добровільний внесок громадянина України до виборчого фонду приймається установою банку або відділенням зв'язку за умови подання громадянином документа, передбаченого частиною другою статті 3 цього Закону. У платіжному документі при цьому обов'язково зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та адреса місця проживання громадянина.</p>	<p>комісією, податковими органами, а також банківськими установами, в яких відкрито відповідний рахунок.</p> <p>2. Кошти власних виборчих фондів дозволяється використовувати виключно на потреби виборчої кампанії.</p> <p>3. Кошти, що надійшли до виборчого фонду від фізичних чи юридичних осіб, які – згідно з Виборчим кодексом не мають права вносити пожертвування або коли відсутня адреса жертвувача, за рішенням міжокружної виборчої комісії перераховуються до відповідного місцевого бюджету.</p> <p>4. Кошти виборчих фондів, які не було використано на потреби виборчої кампанії, за рішенням міжокружної виборчої комісії перераховуються до відповідного місцевого бюджету.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>6. Добровільний внесок перераховується установою банку або переказується відділенням зв'язку на рахунок виборчого фонду не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду не повинен перевищувати одного банківського дня.</p> <p>7. Розпорядники виборчого фонду мають право відмовитися від внеску фізичної особи, про що вони подають відповідні заяви та платіжні документи до установи банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду. Цей внесок повертається фізичній особі за рахунок її добровільного внеску, а в разі неможливості такого повернення зараховується до відповідного місцевого бюджету.</p> <p>8. У разі надходження добровільного внеску від фізичної особи, який перевищує розмір, встановлений частиною третьою цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником виборчого фонду, повертається фізичній особі установою банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості такого повернення зараховується до відповідного місцевого бюджету.</p> <p>9. Розпорядник виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від внеску фізичної особи, яка відповідно до цього Закону не має права робити такого внеску. На підставі заяви розпорядника виборчого фонду про відмову від внеску з цієї причини установа банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду, перераховує такий</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
	<p>внесок до відповідного місцевого бюджету за рахунок коштів цього внеску.</p> <p>10. Вибірковий контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду місцевої організації партії (блоку), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови здійснюється відповідною територіальною виборчою комісією та установою банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду.</p> <p>11. Кошти виборчого фонду, не використані місцевою організацією партії (блоком), на підставі рішення вищого статутного органу місцевої організації партії, керівного органу місцевих організацій партій, що входять до блоку, прийнятого у семиденний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів, перераховуються розпорядником виборчого фонду на поточний банківський рахунок місцевої організації партії (блоку), місцевих організацій партій, що входять до виборчого блоку, у семиденний строк з дня прийняття відповідного рішення вищого статутного органу місцевої організації партії, керівного органу виборчого блоку. У разі неприйняття у зазначений строк такого рішення невикористані кошти виборчого фонду перераховуються установою банку у безспірному порядку до відповідного місцевого бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів місцевих виборів.</p> <p>12. Кошти виборчого фонду кандидата у депутати, зареєстрованого в багатомандатному мажоритарному, мажоритарному окрузі, кан-</p>	

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України С. Жовтяка)
	<p>дидата на посаду сільського, селищного, міського голови, не використані під час виборчого процесу, перераховуються установою банку у безспірному порядку до відповідного місцевого бюджету в триденний строк з дня оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів місцевих виборів.</p> <p>13. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидатів або визнання виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів недійсними залишки коштів їх виборчих фондів за рішенням територіальної виборчої комісії перераховуються до відповідного місцевого бюджету.</p> <p>14. Внески, що надійшли до виборчого фонду після дня місцевих виборів, повертаються установою банку відповідній фізичній особі за її рахунок, а в разі неможливості такого повернення перераховуються до відповідного місцевого бюджету.</p>	
<p>Стаття 54. Проведення позачергових виборів депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови</p> <p>1. Позачергові вибори депутатів місцевої ради призначаються Верховною Радою України в разі дострокового припинення повноважень місцевої ради за рішенням місцевого референдуму, а також у випадку, передбаченому частиною четвертою статті 78 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (280/97-ВР).</p> <p>2. Позачергові вибори сільського, селищного, міського голови призначаються Верховною Радою України відповідно до частини п'ятої статті 79 Закону України “Про місцеве само-</p>		<p>Стаття 330. Підготовка та проведення позачергових виборів</p> <p>1. Виборчі дільниці для проведення позачергових місцевих виборів утворюються не пізніше ніж за 20 днів до дня проведення виборів, а у винятковому випадку – не пізніше ніж за 5 днів до дня проведення виборів у порядку, встановленому Виборчим кодексом.</p> <p>2. Окружні виборчі комісії утворюються не пізніше, ніж за 50 днів до дня проведення виборів, за поданнями осередків партій та блоків – суб'єктів виборчого процесу на останніх місцевих виборах, що вносяться до міжокружної виборчої комісії не пізніше ніж за 55 днів до дня проведення виборів.</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>врядування в Україні”.</p> <p>3. Позачергові вибори відповідно депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови проводяться в порядку і строки, передбачені цим Законом для чергових виборів.</p>		<p>3. Дільничні виборчі комісії утворюються не пізніше ніж за 12 днів до дня проведення виборів, а у винятковому випадку в порядку, встановленому Виборчим кодексом, – одночасно з утворенням виборчих дільниць за поданнями осередків партій та блоків – суб'єктів виборчого процесу на останніх місцевих виборах. Подання вносяться до окружної виборчої комісії не пізніше, ніж за 15 днів до дня проведення виборів у порядку, встановленому Виборчим кодексом.</p>
<p>Стаття 55. Проведення виборів депутатів місцевої ради та сільського, селищного, міського голови у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці:</p> <p>1. У разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці місцеві вибори на цій території призначаються відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною, Київською, Севастопольською міською радою.</p> <p>2. Вибори депутатів, сільського, селищного, міського голови у новоствореній адміністративно-територіальній одиниці проводяться в порядку і у строки, встановлені цим Законом, з такими особливостями:</p> <p>територіальні виборчі комісії утворюються відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною, Київською, Севастопольською міською радою;</p> <p>2) територіальна виборча комісія відповідно до цього Закону визначає загальний склад депутатів відповідної ради, утворює виборчі округи, а також виборчі дільниці, окружні та дільничні виборчі комісії у разі відсутності на</p>	<p>Стаття 81. Перші місцеві вибори</p> <p>1. Перші місцеві вибори призначаються відповідно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною, Київською, Севастопольською міською радою.</p> <p>2. Перші місцеві вибори проводяться в порядку і строки, встановлені цим Законом, з такими особливостями:</p> <p>1) територіальна виборча комісія утворюється відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною, Київською, Севастопольською міською радою в порядку, встановленому статтею 21 цього Закону;</p> <p>2) територіальна виборча комісія відповідно до цього Закону визначає загальний склад депутатів відповідної місцевої ради, утворює виборчі округи, а також виборчі дільниці, дільничні виборчі комісії у порядку та строки, передбачені цим Законом;</p> <p>3) депутати місцевої ради, сільський, селищний, міський голова у разі утворення нової або поділу адміністративно-територіальної одиниці обираються на строк до обрання на чер-</p>	<p>Стаття 331. Проведення виборів у разі утворення нової адміністративно-територіальної одиниці:</p> <p>1. У разі утворення відповідно до Закону України “Про адміністративно-територіальний устрій України” нової адміністративно-територіальної одиниці вибори депутатів ради та міського, селищного чи сільського голови призначаються Верховною Радою України.</p> <p>2. Вибори депутатів цієї ради та міського, селищного чи сільського голови в новоствореній адміністративно-територіальній одиниці проводяться в порядку і в строки, встановлені Виборчим кодексом, з такими особливостями:</p> <p>1) склад відповідної міжокружної виборчої комісії за дорученням Верховної Ради України затверджується Центральною виборчою комісією України;</p> <p>2) міжокружна виборча комісія у разі відсутності у відповідній адміністративно-територіальній одиниці органів місцевого самоврядування, до відання яких належить формування інших виборчих органів та виборчих дільниць, визначає особливості виборів та кі-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>відповідній території органів місцевого самоврядування, до відання яких належить утворення зазначених комісії та виборчих дільниць;</p> <p>3) депутати місцевої ради, відповідно сільський, селищний, міський голова в новоутвореній адміністративно-територіальній одиниці обираються на строк до обрання на чергових місцевих виборах депутатів, сільського, селищного, міського голови та сформування за результатами таких виборів відповідної ради у правомочному складі.</p>	<p>гтових виборах депутатів та сільського, селищного, міського голови та сформування за результатами таких виборів відповідної ради у правомочному складі.</p> <p>3. Рішення про проведення перших виборів у районах приймає Верховна Рада України. Районні територіальні виборчі комісії у таких випадках утворюються Центральною виборчою комісією у порядку, передбаченому законом.</p>	<p>лькісний склад депутатів відповідної ради, утворює виборчі дільниці та окружні виборчі комісії тощо в порядку і з дотриманням вимог, визначених Виборчим кодексом.</p> <p>3. Депутати цієї ради та міський, селищний чи сільський голова в новоутвореній адміністративно-територіальній одиниці обираються на строк до проведення чергових місцевих виборів.</p>
<p>Стаття 58. Відповідальність кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови</p> <p>1. Порушення вимог цього Закону кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довіреними особами тягне за собою скасування територіальною виборчою комісією на підставі відповідного рішення суду своїх рішень (рішень відповідних виборчих комісій) про реєстрацію кандидата або про результати голосування та підсумки виборів у частині, що стосується відповідного кандидата.</p> <p>2. Приводами для скасування територіальною виборчою комісією рішень, зазначених у частині першій цієї статті, можуть бути:</p> <p>надання кандидатом завідомо неправдивої інформації про себе суб'єктам виборчого процесу;</p> <p>2) підrobка документів, які подаються кандидатом або його довіреними особами до відповідних виборчих комісій;</p> <p>3) використання кандидатом або його довіре-</p>	<p>Стаття 88. Відповідальність за порушення законодавства України про вибори депутатів та сільських, селищних, міських голів</p> <p>1. Особа притягується до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом, якщо:</p> <p>1) перешкоджає шляхом насильства, обману, погроз, підкупу чи іншим способом вільному здійсненню громадянином України права обирати і бути обраним;</p> <p>2) використовує своє посадове або службове становище з метою бути обраним депутатом, сільським, селищним, міським головою;</p> <p>3) вчасно не склала списки виборців чи не уточнила відомості, що повинні містити ці списки;</p> <p>4) порушує право громадянина на ознайомлення із списком виборців;</p> <p>5) поширює явно неправдиві відомості про кандидатів у депутати, про кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови або здійснює інші дії, що принижують честь і гідність кандидатів у депутати, кандидатів на</p>	<p>Стаття 334. Відповідальність кандидата в депутати та кандидата на посаду міського, селищного чи сільського голови</p> <p>1. Порушення вимог Виборчого кодексу кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду міського, селищного, сільського голови, їхніми представниками та уповноваженими особами осередків партій і блоків особами тягне за собою скасування міжокружною виборчою комісією на підставі відповідного рішення суду своїх рішень про реєстрацію кандидата або про результати голосування та підсумки виборів у частині, що стосується відповідного кандидата.</p> <p>2. Приводами для скасування міжокружною виборчою комісією рішень, зазначених у частині першій цієї статті, можуть бути:</p> <p>1) підrobка документів, які подаються осередком партії або блоком чи їх уповноваженими особами, кандидатом або його представником до відповідних виборчих комісій;</p> <p>2) використання керівником чи уповноваженою особою осередку партії або блоку, канди-</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів” (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>ними особами під час підготовки і проведення виборів свого службового стану, зокрема для впливу на суб'єктів виборчого процесу, залучення до агітаційної роботи в робочий час осіб, підлеглих їм по службі, використання в ході виборчої кампанії на користь кандидата службового транспорту, множильної техніки, інших технічних засобів, устаткування, які знаходяться у підпорядкуванні (віданні) кандидата, його довірених осіб;</p> <p>4) порушення кандидатом або його довіреними особами встановлених відповідно до цього Закону норм використання в агітаційній роботі засобів масової інформації;</p> <p>5) здійснення кандидатом або його довіреними особами заходів агітаційного характеру, що супроводжувалися наданням виборцям, іншим суб'єктам виборчого процесу безплатно або на пільгових умовах товарів, цінних паперів, кредитів, грошей, послуг;</p> <p>6) проведення кандидатом або його довіреними особами агітації в будь-якій формі в день виборів, зокрема на виборчих дільницях та прилеглих до них територіях;</p> <p>7) використання для проведення виборчої кампанії кандидата коштів у розмірах, що перевищують норми, визначені цим Законом, або з джерел, не передбачених цим Законом;</p> <p>8) ігнорування кандидатом, його довіреними особами вимог виборчих комісій щодо недопущення інших порушень цього Закону. Рішення про реєстрацію кандидата або про результати голосування та підсумки виборів у частині, що його стосується, скасовується територіальною виборчою комісією також у разі</p>	<p>посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>6) перешкоджає вести передвиборну агітацію чи порушує встановлені правила ведення передвиборної агітації;</p> <p>7) порушує встановлений цим Законом порядок фінансування виборчого процесу;</p> <p>8) перешкоджає або втручається в роботу виборчих комісій або в діяльність членів виборчих комісій, пов'язану з виконанням ними своїх повноважень;</p> <p>9) перешкоджає голосуванню на виборчих дільницях;</p> <p>10) порушує таємницю голосування;</p> <p>11) примушує виборців голосувати всупереч їх волівиявлення;</p> <p>12) порушує вимоги цього Закону під час видачі виборчих бюлетенів: видає громадянам виборчі бюлетені з метою надання їм можливості проголосувати за інших осіб чи проголосувати більше ніж один раз в ході голосування, видає виборчі бюлетені громадянам, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці, або видає громадянам заповнені виборчі бюлетені;</p> <p>13) передає іншим особам незаповнені виборчі бюлетені, крім випадків, передбачених цим Законом;</p> <p>14) вининила підлог виборчих документів, приниску, складала і видавала явно неправдиві документи, здійснила явно неправильний підрахунок голосів виборців або неправильно встановила результати виборів.</p>	<p>датом або його представником під час підготовки і проведення виборів свого службового стану, зокрема для впливу на суб'єктів виборчого процесу, залучення до агітаційної роботи в робочий час осіб, підлеглих їм по службі, використання в ході виборчої кампанії на користь кандидата службового транспорту, множильної техніки, інших технічних засобів, устаткування, які знаходяться у підпорядкуванні (віданні) керівника чи уповноваженої особи осередку партії або блоку, кандидата, його довірених осіб;</p> <p>3) порушення осередком партії чи блоком, їх уповноваженими особами, кандидатом або його представником встановлених відповідно до Виборчого кодексу норм використання в агітаційній роботі засобів масової інформації;</p> <p>4) здійснення осередком партії чи блоком, їх уповноваженими особами, кандидатом або його довіреними особами заходів агітаційного характеру, що супроводжувалися наданням виборцям, іншим суб'єктам виборчого процесу безплатно або на пільгових умовах товарів, цінних паперів, кредитів, грошей, послуг;</p> <p>5) проведення осередком партії чи блоком, їх уповноваженими особами, кандидатом або його довіреними особами агітації в будь-якій формі у заборонений перед проведенням голосування час, зокрема на виборчих дільницях та прилеглих до них територіях;</p> <p>6) використання для проведення виборчої кампанії осередку партії чи блоку, окремого кандидата коштів у розмірах, що перевищують норми, визначені Виборчим кодексом, або з джерел, не передбачених Виборчим кодексом;</p>

Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [10]	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	Проект Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад та міських, селищних, сільських голів (із проекту Виборчого кодексу народного депутата України Є. Жовтяка)
<p>встановлення інших порушень ним законодавства України, не сумісних із статусом кандидата, визначеного цим Законом.</p> <p>3. За перешкодження діяльності інших кандидатів або їхніх довірених осіб, вчинене кандидатом або його довіреною особою шляхом насильства, обману, погроз, підкупу або розповсюдження неправдивої інформації про них, крім скасування рішень у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, може наставати інша відповідальність, передбачена законами України.</p> <p>4. Суми коштів на рахунках власних виборчих фондів, що перевищують встановлені цим Законом норми, перераховуються у безспірному порядку до відповідних місцевих бюджетів.</p>		<p>7) ігнорування осередком партії чи блоком та їх уповноваженими особами, кандидатом та його представниками вимог виборчих комісій щодо недопущення інших порушень цього Закону.</p> <p>3. Рішення про реєстрацію кандидата або про результати голосування та підсумки виборів у частині, що його стосується, скасовується міжокружною виборчою комісією також у разі встановлення інших порушень ним законодавства України, не сумісних із статусом кандидата, визначеного Виборчим кодексом.</p> <p>4. За перешкодження діяльності інших суб'єктів виборчого процесу, вчинене осередком партії чи блоком або їх уповноваженими особами, кандидатом або його представником шляхом насильства, обману, погроз, підкупу або розповсюдження неправдивої інформації про них, крім скасування рішень у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, може наставати інша відповідальність, передбачена законами України.</p> <p>5. Суми коштів на рахунках виборчих фондів, що перевищують встановлені Виборчим кодексом норми, перераховуються у безспірному порядку до відповідних місцевих бюджетів.</p>

Порівняльна таблиця процедур з підготовки та проведення різних типів виборів і референдумів відповідно до вимог чинного законодавства України про вибори і референдуми" (станом на 1 червня 2004 року)

Закон України "Про вибори Президента України" [9]	Закон України "Про вибори народних депутатів України" [7]	Закон України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" [11]
---	---	---

1	2	3
Етап утворення територіальних виборчих округів		
<p>Для проведення виборів територія України поділяється на 225 територіальних виборчих округів (ч.2 ст.19). Для проведення позачергових виборів Президента України використовуються територіальні виборчі округи, утворені для проведення попередніх виборів Президента України (ч.2 ст.90).</p>	<p>Для проведення виборів депутатів територія України поділяється на 225 територіальних виборчих округів (ч.2 ст.18). Для проведення позачергових виборів депутатів використовуються територіальні виборчі округи, утворені для проведення останніх виборів народних депутатів України (ч.1 ст.83).</p>	<p>Кількість виборчих округів дорівнює чисельності загального складу відповідної ради, визначеному згідно із частиною четвертою статті 16 цього Закону (ч.1 ст.17). Загальний склад сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради має становити при чисельності: до 3 тисяч виборців – від 16 до 26 депутатів; до 5 тисяч виборців – від 20 до 30 депутатів; до 20 тисяч виборців – від 30 до 36 депутатів; до 50 тисяч виборців – від 30 до 46 депутатів; до 100 тисяч виборців – від 36 до 50 депутатів; до 250 тисяч виборців – від 40 до 60 депутатів; до 500 тисяч виборців – від 50 до 76 депутатів; до 1 мільйона виборців – від 60 до 90 депутатів; до 2 мільйонів виборців – від 76 до 120 депутатів; понад 2 мільйони виборців – від 76 до 150 депутатів (ч.4 ст.16).</p>
<p>Рішення про утворення територіальних виборчих округів приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за сто десять днів до дня виборів. Територіальні виборчі округи утворюються з приблизно рівною кількістю виборців (ч.3 ст.19).</p>	<p>Рішення про утворення територіальних виборчих округів приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за сто десять днів до дня виборів (ч.4 ст.18).</p>	<p>Для виборів депутатів сільської, селищної ради відповідна територіальна виборча комісія не пізніше ніж за 80 днів до дня проведення місцевих виборів утворює виборчі округи з приблизно однаковою кількістю виборців у кожному виборчому окрузі (одномандатні округи). Кількість виборчих округів дорівнює чисельності</p>

1	2	3
		загального складу відповідної ради, визначеному згідно із частиною четвертою статті 16 цього Закону. Орієнтовна середня чисельність виборців у виборчих округах в межах територіальної громади визначається територіальною виборчою комісією на підставі списків виборців, складених відповідно до вимог Закону України "Про вибори народних депутатів України". У разі проведення позачергових, повторних, проміжних чи перших місцевих виборів орієнтовна середня чисельність виборців у виборчих округах в межах територіальної громади визначається на підставі даних відповідного органу виконавчої влади з питань статистики. Відхилення орієнтовної середньої чисельності виборців у виборчих округах в межах адміністративно-територіальної одиниці повинне дорівнювати не більш як п'ять відсотків (ч.1 ст.17).
Список територіальних виборчих округів із зазначенням їх номерів, територіальних меж, а також центрів округів публікується Центральною виборчою комісією у офіційних засобах масової інформації у триденний термін від дня прийняття нею відповідного рішення (ч.4 ст.19).	Повідомлення про утворення територіальних виборчих округів із зазначенням їх номерів, меж та центрів округів оприлюднюється Центральною виборчою комісією в державних друкованих засобах масової інформації у триденний строк від дня прийняття нею відповідного рішення (ч.5 ст.18).	Повідомлення про виборчі округи із зазначенням їх номерів, меж, центрів, орієнтовної кількості виборців у кожному виборчому окрузі оприлюднюються відповідною територіальною виборчою комісією у місцевих друкованих засобах масової інформації або у разі неможливості – в інший спосіб не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття нею відповідних рішень (ч.7 ст.17).
Етап утворення виборчих дільниць		
Виборчі дільниці поділяються на звичайні, спеціальні та закордонні (ч.2 ст.20).	Виборча дільниця може бути звичайною, спеціальною або закордонною (ч.1 ст.19).	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Звичайні виборчі дільниці утворюються для організації голосування виборців за місцем їх проживання (ч.3 ст.20).	Звичайні виборчі дільниці утворюються для організації голосування виборців за місцем їх проживання (ч.3 ст.19).	Для підготовки і проведення голосування та підрахунку голосів виборців утворюються виборчі дільниці (ч.1 ст.18).
Звичайні виборчі дільниці утворюються територіальними виборчими комісіями за поданням виконавчих комітетів сільських, селищних, міських (міст, де немає районних рад), районних у містах рад, а у разі відсутності таких органів – за пропозицією відповідно сільських, селищних, міських голів, голів район-	Звичайні виборчі дільниці утворюються територіальними виборчими комісіями за поданням виконавчих комітетів сільських, селищних, міських (міст, де немає районних рад), районних у містах рад, а у разі відсутності таких органів – за пропозицією відповідно сільських, селищних, міських	Для підготовки і проведення голосування та підрахунку голосів у випадку чергових, а також інших місцевих виборів, які проводяться одночасно з виборами народних депутатів України, використовуються виборчі дільниці, утворені для проведення виборів народних депутатів України (ч.2 ст.18).

1	2	3
<p>них у містах рад або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють їх повноваження. Територіальна виборча комісія своїм рішенням визначає межі кожної звичайної виборчої дільниці та перелік будинків, що входять до неї, а також місцезнаходження дільничної виборчої комісії (ч.6 ст.20).</p>	<p>голів, голів районних у містах рад або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють їх повноваження. Територіальна виборча комісія своїм рішенням визначає межі (перелік житлових будинків) кожної звичайної виборчої дільниці та місцезнаходження дільничної виборчої комісії (ч.6 ст. 19).</p>	<p>У разі проведення повторних, позачергових, проміжних чи перших місцевих виборів, які проводяться не одночасно з виборами народних депутатів України, виборчі дільниці на території територіальної громади утворюються відповідно сільською, селищною, міською територіальними комісіями за поданням виконавчого комітету сільської, селищної, міської (міст, де немає районних рад), районної у місті ради, а у разі відсутності таких органів – за пропозицією відповідно сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або посадової особи, яка відповідно до закону здійснює повноваження сільського, селищного, міського голови (ч.3 ст. 18). Територіальна виборча комісія своїм рішенням визначає межі кожної виборчої дільниці та місцезнаходження дільничної виборчої комісії, встановлює єдину нумерацію виборчих дільниць у межах територіальної громади (ч.4 ст.18). Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом (ч.2 ст.79).</p>
<p>Виборчі дільниці утворюються з кількістю виборців від двадцяти до трьох тисяч осіб. Якщо на відповідній території, у відповідному закладі чи установі налічується менше або більше від зазначеної чисельності виборців і їх (або їх надлишок) неможливо віднести до іншої виборчої дільниці або неможливо утворити додаткову виборчу дільницю на цій території, у відповідному закладі чи установі, виборча дільниця може бути утворена з меншою або більшою чисельністю виборців (ч.9 ст.20).</p>	<p>Виборчі дільниці утворюються з кількістю виборців від двадцяти осіб до трьох тисяч осіб. Якщо на відповідній території, у відповідному закладі чи установі налічується менше або більше від зазначених меж чисельності виборців і їх (або їх надлишок) неможливо віднести до іншої виборчої дільниці або неможливо утворити додаткову виборчу дільницю на цій території, у відповідному закладі чи установі, виборча дільниця може бути утворена з меншою або більшою від відповідних граничних значень чисельністю виборців (ч.10 ст.19).</p>	<p>Виборчі дільниці утворюються з кількістю виборців від двадцяти до трьох тисяч осіб. Якщо на відповідній території налічується менше або більше від зазначених меж чисельності виборців і їх (або їх надлишок) неможливо віднести до іншої виборчої дільниці або неможливо утворити додаткову виборчу дільницю в цьому окрузі, виборча дільниця може бути утворена з меншою або більшою від відповідних граничних значень чисельністю виборців (ч.6 ст.18).</p>

1	2	3
<p>Вибірчі дільниці утворюються не пізніше як за п'ятдесят днів до дня виборів. У винятковому випадку спеціальна або закордонна виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше як за сім днів до дня виборів за поданням відповідної територіальної виборчої комісії або Міністерства закордонних справ України (ч.10 ст.20).</p> <p>Вибірчі дільниці для проведення повторних виборів (крім виняткових випадків, зазначених у частині десятій статті 20 цього Закону) утворюються не пізніше як за п'ятдесят днів до дня виборів у порядку, встановленому цим Законом (ч.3 ст. 90).</p>	<p>Вибірчі дільниці утворюються не пізніше як за 50 днів до дня виборів. У винятковому випадку спеціальна чи закордонна виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше як за сім днів до дня виборів за поданням відповідної територіальної виборчої комісії або Міністерства закордонних справ України (ч. 11 ст. 19).</p> <p>Вибірчі дільниці для проведення позачергових виборів утворюються не пізніше як за 19 днів до дня виборів, а у винятковому випадку утворення виборчої дільниці відповідно до частини одинадцятої статті 19 цього Закону – не пізніше як за п'ять днів до дня виборів у порядку, встановленому цим Законом (ч. 2 ст. 83).</p>	<p>Вибірчі дільниці утворюються не пізніше як за 50 днів до дня виборів (ч.7 ст.18).</p> <p>Вибірчі дільниці утворюються не пізніше як за 50 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, дільничі виборчі комісії – не пізніше як за 45 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів в одномандатних округах, висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за 40 днів до дня проведення виборів, реєстрація кандидатів вирішується не пізніше як за 30 днів до дня проведення виборів (ч.3 ст.78).</p>
<p>Територіальна виборча комісія своїм рішенням встановлює єдину нумерацію виборчих дільниць у межах територіального виборчого округу, надає пропозиції Центральній виборчій комісії щодо номера виборчої дільниці у разі утворення спеціальної виборчої дільниці відповідно до частини четвертої та десятої цієї статті (ч.11 ст. 20).</p>	<p>Територіальна виборча комісія своїм рішенням встановлює єдину нумерацію виборчих дільниць у межах територіального виборчого округу, надає пропозиції щодо номера виборчої дільниці Центральній виборчій комісії у разі утворення спеціальної виборчої дільниці відповідно до частини восьмої чи одинадцятої цієї статті. Центральна виборча комісія встановлює нумерацію закордонних виборчих дільниць (ч. 12 ст. 19).</p>	<p>Територіальна виборча комісія своїм рішенням визначає межі кожної виборчої дільниці та місцезнаходження дільничої виборчої комісії, встановлює єдину нумерацію виборчих дільниць у межах територіальної громади (ч. 4 ст.18).</p>
<p>Рішення територіальної виборчої комісії про утворення виборчих дільниць із зазначенням їх номерів, меж, орієнтовної кількості виборців, місцезнаходження відповідних дільничих виборчих комісій оприлюднюється у друкованих засобах масової інформації не пізніше як на п'ятий день після дня прийняття цього рішення. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці відповідно до частини одинадцятої цієї статті рішення Центральної виборчої комісії оприлюднюється у тому ж порядку не пізніше як за п'ять днів до дня виборів (ч.12 ст.20).</p>	<p>Рішення територіальної виборчої комісії про утворення виборчих дільниць, рішення Центральної виборчої комісії про утворення закордонних виборчих дільниць, а також про утворення спеціальної виборчої дільниці відповідно до частини восьмої цієї статті, із зазначенням номерів виборчих дільниць, їх меж, місцезнаходження відповідних дільничих виборчих комісій оприлюднюється у друкованих засобах масової інформації або, у разі неможливості, в інший спосіб не пізніше як</p>	<p>Рішення відповідної територіальної виборчої комісії про утворення виборчих дільниць із зазначенням їх номерів, меж, місцезнаходження відповідних дільничих виборчих комісій оприлюднюється у засобах масової інформації або в інший спосіб не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття цього рішення (ч. 9 ст. 18).</p>

1	2	3
	<p>на п'ятий день після дня прийняття цього рішення. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці відповідно до частини одинадцятої цієї статті рішення Центральної виборчої комісії оприлюднюється у тому ж порядку не пізніше як за чотири дні до дня виборів (ч.13 ст.19).</p>	
Етап утворення територіальних та дільничних виборчих комісій		
<p>Територіальна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніше як за вісімдесят днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше десяти осіб (ч.2 ст.23).</p> <p>Територіальні виборчі комісії утворюються не пізніше як за сімдесят днів до дня виборів у порядку, встановленому цим Законом за поданнями партій (блоків), які вносяться до Центральної виборчої комісії не пізніше як за вісімдесят днів до дня виборів (ч.4 ст.90).</p>	<p>Територіальна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніше як за 60 днів до дня виборів депутатів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше чотирнадцяти осіб за поданнями (не більш як на одну особу) центральних керівних органів партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу (ч.1 ст.22).</p> <p>Територіальні виборчі комісії утворюються не пізніше як за 50 днів до дня (<i>позачергових</i>) виборів за поданнями партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу останніх виборів народних депутатів України, що вносяться до Центральної виборчої комісії не пізніше як за 53 дні до дня виборів (ч.3 ст.83).</p>	<p>Територіальні виборчі комісії формуються відповідно сільською, селищною, міською, районною у місті, районною, обласною радою, Верховною Радою Автономної Республіки Крим не пізніше як за 90 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше 8 і не більше 25 осіб (якщо число суб'єктів подання перевищує 25, то їх участь у виборчій комісії здійснюється за допомогою жеребкування) за поданнями керівних органів (не більш як на одну особу) відповідних місцевих організацій партій (блоків) за умови, що ці місцеві організації партій (блоки) зареєстровані в установленому законом порядку. Зазначені подання, до яких додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі, вносяться до відповідної ради не пізніше ніж за 95 днів до дня виборів (ч.1 ст.21).</p>
<p>Подання щодо кандидатур до складу територіальних виборчих комісій (не більше двох осіб до однієї виборчої комісії від одного кандидата) вносяться до Центральної виборчої комісії не пізніше як за вісімдесят п'ять днів до дня виборів за підписом кандидата на пост Президента України, засвідченим в установленому законом порядку. У поданні зазначаються відомості про наявність досвіду у запропонованих осіб щодо участі в роботі виборчих комісій, відповідної освіти чи підготовки. До подання додаються заяви осіб, запропоно-</p>	<p>Центральний керівний орган партії (блоку) не пізніше як за 65 днів до дня виборів депутатів подає до Центральної виборчої комісії список осіб від партії (блоку) – членів цієї партії (партій, що входять до блоку) або безпартійних, з розрахунку одна кандидатура до однієї комісії, для включення їх до складу відповідних територіальних виборчих комісій із зазначенням запропонованих осіб на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії за підписом керівника партії (керівників партій, що</p>	<p>Місцева організація партії (блок) у встановлені строки подає до відповідних рад кандидатури для включення до складу конкретних територіальних виборчих комісій із зазначенням запропонованих кандидатур на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії. До цих списків відповідні місцеві організації партій (блоки) включають членів цих партій (партій, що входять до блоку) або безпартійних громадян. Список повинен бути підписаний керівником відповідної місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входять до бло-</p>

1	2	3
ваних до складу відповідної територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі (ч.3 ст.23).	входять до блоку), який скріплюється печаткою партії (печатками партій, що входять до блоку). У поданні зазначається наявність досвіду запропонованих осіб щодо участі в роботі виборчих комісій, наявність відповідної освіти чи підготовки. Особи, запропоновані на посаду секретаря територіальної виборчої комісії, повинні володіти державною мовою. До подання додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі (ч.2 ст.22).	ку) та завірений печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня. До списку додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі (ч.8 ст.21).
До складу територіальної виборчої комісії включаються всі внесені представники від кандидатів на пост Президента України (ч.4 ст.23).	За наявності відповідного подання до складу територіальної виборчої комісії обов'язково включається особа від партії (блоку) – суб'єкта виборчого процесу (ч.3 ст.22).	<i>Подібна норма – відсутня</i>
До складу територіальної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу і проживають у межах відповідного територіального округу або міста, на території якого розташований цей округ. Особа може одночасно входити до складу лише однієї виборчої комісії (ч.6 ст.23).	До складу територіальної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу і постійно проживають у межах відповідного територіального округу або міста, на території якого розташований цей округ. Особа може одночасно входити до складу лише однієї виборчої комісії (ч.5 ст.22).	До складу територіальної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу на місцевих виборах (ч.9 ст.21). Громадянин може одночасно входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України, виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів (ч.10 ст.21).
До складу територіальної виборчої комісії не можуть входити кандидати на пост Президента України, їх уповноважені представники, довірені особи, посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадяни, які утримуються в установах кримінально-виконавчої системи або мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку. У разі якщо одночасно з виборами Президента України проводяться інші вибори,	До складу територіальної виборчої комісії не можуть входити кандидати у депутати, уповноважені особи партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу, посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадяни, які утримуються в установах кримінально-виконавчої системи або мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку. У разі якщо одночасно з виборами де-	До складу виборчої комісії не можуть входити кандидати у депутати, їхні близькі родичі (чоловік, дружина, батьки, повнолітні діти, рідні брати і сестри), уповноважені особи місцевих організацій партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу, довірені особи кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, офіційні спостерігачі, посадові та службові особи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також громадяни, які мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не

1	2	3
до складу виборчої комісії не можуть входити кандидати, які балотуються на цих виборах, їх довірені особи, уповноважені особи партій (блоків) – суб'єктів відповідних виборчих процесів (ч.7 ст.23).	путатів проводяться інші вибори, до складу територіальної виборчої комісії не можуть входити кандидати, які балотуються на цих виборах, їх уповноважені особи, уповноважені особи інших суб'єктів відповідного виборчого процесу (ч.6 ст.22).	знята у встановленому законом порядку (ч.11 ст.21).
Кожний кандидат на пост Президента України має право на пропорційну частку посад голови, заступника голови та секретаря територіальної виборчої комісії. Частки таких посад для кожного кандидата визначаються відповідно до кількості осіб поданих ним та включених до складу територіальних виборчих комісій , у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу територіальних виборчих комісій (ч.8 ст.23).	Кожна партія (блок) – суб'єкт виборчого процесу має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у територіальних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожної партії (блоку) в межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості кандидатів, включених від партії (блоку) до складу територіальних виборчих комісій . Порядок розподілу керівних посад між партіями (блоками) – суб'єктами виборчого процесу в межах часток, встановлених цією частиною та частиною восьмою статті 23 цього Закону, визначається Центральною виборчою комісією (ч. 7 ст. 22).	Кожна місцева організація партії (блок) має право на пропорційну частку керівних посад у територіальних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожної місцевої організації партії (блоку) визначається відповідно до кількості кандидатур, поданих місцевою організацією партії (блоком) до складу територіальних виборчих комісій , у відношенні до загальної кількості осіб, поданих усіма місцевими організаціями партії (блоками), за формулою $K = \frac{K_c \cdot K_p}{K_a}$, де К – частка керівних посад місцевої організації партії (блоку) у територіальних виборчих комісіях; Кс – кількість кандидатур, поданих місцевою організацією партії (блоком) до складу територіальних виборчих комісій; Кп – кількість керівних посад у територіальних виборчих комісіях; Ка – загальна кількість кандидатур, поданих місцевими організаціями партії (блоками) до складу територіальних виборчих комісій (ч.12 ст.21).
Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії не можуть бути представниками одного кандидата на пост Президента України (ч. 9 ст. 23).	Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї партії (блоку) (ч. 7 ст. 22).	Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї місцевої організації партії (блоку) (ч.13 ст. 21).
Рішення про утворення територіальної виборчої комісії та про її склад, а також рішення про зміни в її складі , прийняті відповідно до вимог цього Закону, підлягають оприлюдненню у засобах масової інформації у відповідно-	Рішення про утворення територіальної виборчої комісії та про її склад, а також рішення про зміни в її складі , прийняті відповідно до вимог цього Закону, підлягають оприлюдненню у засобах масової	Рішення про формування територіальних виборчих комісій підлягає оприлюдненню в засобах масової інформації або в інший спосіб не пізніше як на третій день з дня їх формування (ч. 14 ст. 21).

1	2	3
<p>му регіоні не пізніш як на третій день з дня їх прийняття (ч. 11 ст. 23).</p>	<p>інформації у відповідному регіоні не пізніш як на сьомий день з дня їх прийняття, однак не пізніше останнього дня перед днем виборів (ч. 8 ст. 22).</p>	
<p>Дільнична виборча комісія утворюється відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як за тридцять п'ять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії (ч. 1 ст. 24). Дільничні виборчі комісії (крім виняткових випадків, зазначених у частині першій статті 24 цього Закону) утворюються не пізніше як за тридцять три дні до дня (позачергових) виборів у порядку, встановленому цим Законом. Подання щодо кандидатур до дільничних виборчих комісій вносяться до територіальної виборчої комісії за тридцять п'ять днів до дня виборів (ч. 5 ст. 90).</p>	<p>Дільнична виборча комісія утворюється відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як за 35 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії. Особи включаються до складу дільничної виборчої комісії за поданнями зареєстрованих у встановленому законом порядку районної, міської чи вищого рівня організації партії (організацій партій, що входять до блоку) – суб'єктів виборчого процесу, крім випадків, передбачених частинами десятою – дванадцятою цієї статті (ч. 1 ст. 23). Дільничні виборчі комісії утворюються не пізніш як за 12 днів до дня (позачергових) виборів, а у винятковому випадку утворення виборчої дільниці відповідно до частини одинадцятої статті 19 цього Закону – одночасно з утворенням виборчих дільниць за поданнями республіканської в Автономній Республіці Крим, обласної, міської у місті Києві чи Севастополі організації партії (організацій партій, що входять до блоку) – суб'єкта виборчого процесу, що вносяться до територіальної виборчої комісії за 15 днів до дня виборів у порядку, встановленому статтею 23 цього Закону (ч. 4 ст. 83).</p>	<p>Дільнична виборча комісія утворюється відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як за 35 днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії за поданням керівного органу районної, районної у місті, міської організації партії (блоку) та відповідними кандидатами в депутати по одномандатних виборчих округах, які самовисунулися, а також відповідними кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови (ч. 1 ст. 22).</p> <p>У разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами народних депутатів України дільничні виборчі комісії утворюються відповідно до Закону України "Про вибори народних депутатів України" (ч. 11 ст. 22).</p> <p>Виборчі дільниці утворюються не пізніш як за 50 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, дільничні виборчі комісії – не пізніш як за 45 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів в одномандатних округах, висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за 40 днів до дня проведення виборів, реєстрація кандидатів вирішується не пізніш як за 30 днів до дня проведення виборів (ч. 3 ст. 78).</p> <p>Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом (ч. 2 ст. 79).</p>
<p>Дільнична виборча комісія утворюється у складі не менше дванадцяти осіб. На вибор-</p>	<p>Дільнична виборча комісія утворюється у кількості не менше десяти осіб. На вибор-</p>	<p>Дільнична виборча комісія утворюється у кількості не менше десяти осіб. На виборчих діль-</p>

1	2	3
<p>чих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяті осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох – чотирьох членів комісії (ч. 2 ст. 24).</p>	<p>чих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяті осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох – чотирьох членів комісії (ч. 2 ст. 23).</p>	<p>вицях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяті осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох – чотирьох інших членів комісії (ч. 3 ст. 22).</p>
<p>Подання щодо кандидатур (не більше як двох осіб до однієї виборчої комісії від одного кандидата) до складу виборчих комісій звичайних виборчих дільниць, а також спеціальних виборчих дільниць, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, установах кримінально-виконавчої системи, вноситься до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніше як за сорок п'ять днів до дня виборів за підписом довіреної особи кандидата на пост Президента України, засвідченим головою територіальної виборчої комісії або в іншому встановленому законом порядку (ч. 3 ст. 24).</p>	<p>Районна, міська (міськрайонна) чи вищого рівня організація партії (організації партій, що входять до блоку) – суб'єкта виборчого процесу не пізніше як за 40 днів до дня виборів депутатів подає до відповідної територіальної виборчої комісії список осіб від партії (блоку) – членів цієї партії (партій, що входять до цього блоку) або безпартійних – для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій із зазначенням запропонованих осіб на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії за підписом керівника відповідної організації партії (керівників організації партій, що входять до блоку), який скріплюється печаткою відповідної організації партії (печатками відповідних організацій партій, що входять до блоку) (ч. 6 ст. 23).</p>	<p>Районна, районна у місті, міська чи вищого рівня (для сіл, селищ, міст, що входять до складу міста республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення або міст Києва та Севастополя) партійна організація (блок), кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови – суб'єкта виборчого процесу не пізніше як за 40 днів до дня виборів подають до відповідної територіальної виборчої комісії список кандидатур для включення їх до складу конкретних дільничних виборчих комісій із зазначенням запропонованих кандидатур на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії за підписом кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, керівника відповідної місцевої організації партії (керівників організації партій, що входять до блоку) і скріпленою печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або печаткою (печатками) організації (організацій) партії (партій) вищого рівня. В цей список районні, районні у місті, міські чи вищого рівня організації партії (блок) включають членів цієї партії (блоку) або безпартійних громадян, які мають право голосу. До списку додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі (ч. 5 ст. 22).</p>
<p>У поданні щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії зазначаються відомості про наявність досвіду у запропонованих осіб щодо участі в роботі виборчих комісій, відповідної освіти чи підготовки. До подання додаються заяви осіб, запропонованих до складу</p>	<p>У поданні зазначається наявність досвіду запропонованих осіб щодо участі в роботі виборчих комісій, наявність відповідної освіти чи підготовки. До подання додаються заяви осіб, запропонованих до складу відповідної дільничної вибор-</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>відповідної дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі (ч. 7 ст. 24).</p> <p>До складу дільничної виборчої комісії включаються усі висунуті представники від кандидатів на пост Президента України (ч.8 ст.24).</p>	<p>чої комісії, про згоду на участь у її роботі (ч.6 ст. 23).</p> <p>За наявності відповідного подання до складу дільничної виборчої комісії звичайної виборчої дільниці, спеціальної виборчої дільниці, утворених відповідно до частин сьомої та дев'ятої статті 19 цього Закону, обов'язково включається особа від партії (блоку) – суб'єкта виборчого процесу (ч.7 ст.23).</p>	<p>До складу дільничної виборчої комісії обов'язково виключається (за наявності відповідних подань) по одній особі від однієї партії (блоку), кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (ч.6 ст.22).</p>
<p>До складу дільничної виборчої комісії можуть входити виборці, які проживають у межах відповідного територіального округу або міста, на території якого розташований цей округ. Виборець може одночасно входити до складу лише однієї виборчої комісії (ч.10 ст.24).</p>	<p>До складу дільничної виборчої комісії можуть входити виборці, які проживають у межах відповідного територіального округу або міста, на території якого розташований цей округ (ч.3 ст.23).</p>	<p>До складу дільничної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу на місцевих виборах (ч.2 ст.22).</p>
<p>До складу дільничної виборчої комісії не можуть входити кандидати на пост Президента України, їх уповноважені представники, довірені особи, посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадяни, які утримуються в установах кримінально-виконавчої системи або мають судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку. У разі якщо одночасно з виборами Президента України проводяться інші вибори, до складу дільничної виборчої комісії не можуть входити кандидати, які балотуються на цих виборах, їх довірені особи, уповноважені особи партій (блоків) – суб'єктів відповідних виборчих процесів (ч.11 ст.24).</p>	<p>До складу дільничної виборчої комісії не можуть входити особи, зазначені у частині шостій статті 22 цього Закону (ч.4 ст.23).</p>	<p>До складу дільничної виборчої комісії не можуть входити особи, зазначені у частині однадцятій статті 21 цього Закону (ч.4 ст.22).</p>
<p>Кожний кандидат на пост Президента України має право на пропорційну частку посад голови, заступника голови та секретаря дільничної виборчої комісії. Частки таких посад для кожного кандидата в межах територіального округу визначаються відповідно до кількості</p>	<p>Кожна партія (блок) – суб'єкт виборчого процесу має право на пропорційну частку керівних посад у дільничних виборчих комісіях, зазначених у частині сьомій цієї статті. Частка керівних посад для кожної партії (блоку) визначається відповідно до</p>	<p>Кожна місцева організація партії (блоку), кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови в межах територіальної громади, району, району в місті мають право на пропорційну частку керівних посад у дільничних виборчих комісіях. Частка керівних</p>

1	2	3
ті осіб поданих ним та виключених до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу дільничних виборчих комісій (ч.12 ст.24).	кількості осіб, поданих від імені партії (блоку) до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу дільничних виборчих комісій (ч.8 ст.23).	<p>посад для кожної місцевої організації партії (блоку), кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови визначається відповідно до кількості кандидатур, поданих місцевою організацією партії (блоком), кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, поданих усіма місцевими організаціями партій (блоками) кандидатами в депутати, кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, за формулою:</p> $K = \frac{K_1 \cdot K_2}{K_3},$ <p>де K – частка керівних посад місцевої організації партії (блоку) (кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови) у дільничних виборчих комісіях; K_1 – кількість кандидатур, поданих місцевою організацією партії (блоком) (кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови) до складу дільничних виборчих комісій; K_2 – кількість керівних посад у дільничних виборчих комісіях; K_3 – загальна кількість кандидатур, поданих місцевими організаціями партій (блоками), кандидатами у депутати, кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови до складу дільничних виборчих комісій (ч.7 ст.22).</p>
Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками одного кандидата на пост Президента України (ч.13 ст.24).	Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї партії (блоку) (ч.9 ст.23).	Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками однієї організації партії або блоку (ч.8 ст.22).
Рішення про утворення дільничної виборчої комісії за про її склад, а також рішення про зміни в її складі, прийняті відповідно до вимог цього Закону, підлягають оприлюдненню	Рішення про утворення дільничної виборчої комісії підлягає оприлюдненню в друкованих засобах масової інформації або, у разі неможливості, в інший спосіб	Рішення про утворення дільничної виборчої комісії підлягає оприлюдненню в засобах масової інформації або в інший спосіб не пізніше як на третій день з дня її утворення (ч.10 ст.22).

1	2	3
в засобах масової інформації у відповідному регіоні не пізніш як на третій день з дня їх прийняття (ч.15 ст.24).	не пізніш як на третій день з дня її утворення (ч.14 ст.23).	
Повноваження територіальних виборчих комісій починаються з дня, наступного після дня прийняття рішення про їх утворення, і закінчуються через десять днів після офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією повідомлення про результати виборів Президента України (ч.2 ст.26).	Повноваження територіальної виборчої комісії починаються з дня, наступного після дня прийняття рішення про її утворення (ч.1 ст.25). Повноваження територіальної виборчої комісії припиняються через двадцять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів (ч.3 ст.25).	Територіальна виборча комісія на період здійснення своїх повноважень є постійно діючим органом , який забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів (ч.1 ст.24).
Повноваження дільничних виборчих комісій починаються з дня, наступного після дня прийняття рішення про їх утворення, і закінчуються через п'ятнадцять днів після офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією повідомлення про результати виборів Президента України (ч.2 ст.27).	Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з дня, наступного після дня прийняття рішення про її утворення (ч.1 ст.26). Повноваження дільничної виборчої комісії закінчуються через п'ятнадцять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів (ч.3 ст.25).	Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з дня прийняття рішення про її утворення і закінчуються через десять днів після офіційного оприлюднення відповідними територіальними виборчими комісіями результатів виборів (ч.1 ст.25).
Перше засідання виборчої комісії скликається не пізніш як на третій день після дня її утворення, а наступні – за необхідності. У разі утворення виборчої комісії одночасно з утворенням виборчої дільниці відповідно до частини десятою статті 20 цього Закону перше засідання комісії скликається не пізніше наступного дня після дня її утворення (ч.3 ст.28).	Перше засідання виборчої комісії скликається не пізніш як на третій робочий день після дня її утворення, а наступні – за необхідністю. У разі утворення виборчої комісії одночасно з утворенням виборчої дільниці відповідно до частини одинадцятої статті 19 цього Закону перше засідання комісії скликається не пізніше наступного дня після дня її утворення (ч.3 ст.27).	Перше засідання виборчої комісії скликається головою комісії, в разі відсутності – його заступником не пізніш як на третій робочий день після дня її утворення, а наступні – за необхідністю (ч.3 ст.26).
Засідання виборчої комісії є повноважним, якщо в ньому бере участь не менш як дві третини складу комісії (ч.4 ст.28).	Засідання виборчої комісії є повноважним, якщо в ньому бере участь не менш як дві третини складу цієї комісії (ч.4 ст.27).	Засідання виборчої комісії є правомочним, якщо в ньому бере участь не менш як дві третини складу комісії (ч.4 ст.26).
Засідання виборчої комісії скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний (ч.5 ст.28).	Засідання виборчої комісії скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний (ч.5 ст.27).	Засідання виборчої комісії скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний (ч.5 ст.26).
Членам виборчої комісії надаються проєкти рішень комісії та необхідні матеріали, як пра-	Членам виборчої комісії надаються проєкти рішень комісії та необхідні матеріали,	Членам виборчої комісії надаються проєкти рішень комісії та необхідні матеріали, як прави-

1	2	3
вилу, не пізніш як за день до дня проведення засідання комісії (ч.6 ст.28).	як правило, не пізніше останнього дня перед днем проведення засідання комісії (ч.6 ст.27).	ло, не пізніш як за день до дня проведення засідання комісії (ч.6 ст.26).
На засіданнях виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на виборчій дільниці в день виборів чи в день повторного голосування у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише члени виборчих комісій вищого рівня, кандидати на пост Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі від кандидатів на пост Президента України, партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу (разом не більше двох осіб від одного кандидата на пост Президента та партії (блоку), яка його висунула), а також офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій, представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації) (ч.9 ст.28).	На засіданнях виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на виборчій дільниці в день виборів у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише члени виборчих комісій вищого рівня, кандидати у депутати, уповноважені особи партій (блоків), офіційні спостерігачі від партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу (разом не більше двох осіб від однієї партії (блоку), не більше трьох офіційних спостерігачів від громадських організацій, а також офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій, представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації) (ч.9 ст.27).	На засіданнях виборчої комісії, на виборчій дільниці в приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми з додержанням вимог цього Закону кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови або їх довірені особи, члени Центральної виборчої комісії, члени відповідної територіальної виборчої комісії, а також офіційні спостерігачі від місцевих організацій партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу, від кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати (разом не більше однієї особи від однієї місцевої організації партії (блоку), а також офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій, представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації). Інші особи можуть бути присутніми на засіданні комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, рішення про що приймається на засіданні комісії. Перебування інших осіб на виборчій дільниці під час проведення голосування, а також на засіданні комісії при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування не дозволяється (ч.9 ст.26).
Інші особи, крім зазначених у частині дев'ятій цієї статті, можуть бути присутніми на засіданні комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні комісії. Перебування на виборчій дільниці під час проведення голосування осіб, не передбачених частиною дев'ятою цієї статті, не дозволяється (ч.10 ст.28).	Інші особи, крім зазначених у частині дев'ятій цієї статті, можуть бути присутніми на засіданні виборчої комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні виборчої комісії. Перебування осіб, не передбачених частиною дев'ятою цієї статті, на виборчій дільниці під час проведення голосування, а також на засіданні виборчої комісії при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування не дозволяється (ч.10 ст.27).	Інші особи можуть бути присутніми на засіданні комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, рішення про що приймається на засіданні комісії. Перебування інших осіб на виборчій дільниці під час проведення голосування , а також на засіданні комісії при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування не дозволяється (ч.9 ст.26).

1	2	3
<p>На засіданні виборчої комісії ведеться протокол, що підписується головою та секретарем комісії (чи виконуючим обов'язки секретаря, який визначається на засіданні). Протокол засідання комісії надається для ознайомлення членам комісії не пізніше наступного засідання комісії (ч.12 ст.28).</p>	<p>На засіданні виборчої комісії ведеться протокол, що підписується головою та секретарем комісії (чи виконуючим обов'язки секретаря, який визначається на засіданні). З протоколом засідання комісії ознайомлюються члени комісії не пізніше наступного засідання комісії (ч.12 ст.27).</p>	<p>На засіданні виборчої комісії ведеться протокол, що підписується головою та секретарем комісії (чи виконуючим обов'язки секретаря, який визначається на засіданні) (ч.11 ст.26).</p>
<p>Рішення виборчої комісії з розглянутого питання письмово оформляється у формі постанови, яка повинна містити: найменування комісії; найменування постанови; дату та місце її прийняття і порядковий номер; мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії; посилання на конкретні положення нормативно-правових актів або постанову виборчої комісії вищого рівня чи судові рішення, якими керувалася комісія при прийнятті постанови; резолютивну частину. Постанова підписується головою та секретарем комісії (засідання). З питання поточної діяльності комісія може приймати протокольні рішення (ч.14 ст.28).</p>	<p>Рішення виборчої комісії з розглянутого питання оформляється у формі постанови, яка повинна містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) найменування комісії; 2) найменування постанови; 3) дату та місце її прийняття і порядковий номер; 4) мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії, посиланнями на конкретні положення нормативно-правових актів або постанову виборчої комісії вищого рівня чи судові рішення, якими керувалася комісія при прийнятті постанови; 5) резолютивну частину (ч.14 ст.27). <p>Постанова підписується головою та секретарем комісії (засідання). Зміст та номер постанови повинні бути відображені у протоколі відповідного засідання виборчої комісії (ч.15 ст.27).</p>	<p>Рішення виборчої комісії з розглянутого питання повинно містити: найменування комісії; найменування рішення; дату та місце його прийняття і порядковий номер; мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії; посилання на конкретні положення нормативно-правових актів або рішення Центральної виборчої комісії чи територіальної виборчої комісії або судові рішення, якими керувалася комісія при прийнятті рішення; резолютивну частину. Рішення підписується головою та секретарем комісії (засідання) (ч.13 ст.26).</p>
<p>Постанови, прийняті виборчою комісією, не пізніше ранку наступного дня після засідання комісії вивішуються на стенді офіційних матеріалів комісії, який обладнується в приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів, а також доводяться до відома заінтересованих осіб (ч.16 ст.28).</p>	<p>Рішення, прийняті виборчою комісією, вивішуються для загального ознайомлення не пізніше ніж через три години після завершення засідання на стенді офіційних матеріалів комісії, який обладнується в приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів, а також доводяться до відома суб'єктів виборчого процесу, яких вони стосуються (ч.17 ст.27).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Документи, заяви і скарги, що надійшли до територіальної та дільничної виборчих комісій,</p>	<p>Заяви і скарги, що надійшли до виборчої комісії, реєструються в порядку, встанов-</p>	<p>Документи та звернення, що надходять до виборчої комісії, мають право приймати голова комі-</p>

1	2	3
мають право приймати члени відповідної виборчої комісії. Усі документи, заяви і скарги реєструються в територіальних та дільничних виборчих комісіях у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією (ч.19 ст.28).	леному Центральною виборчою комісією (ч.20 ст.27).	сії, заступник голови комісії, секретар або член комісії (ч.18 ст.26). Звернення, заяви і скарги , що надійшли до виборчої комісії, реєструються в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією (ч.19 ст.26).
<p>Скарга, що подається до виборчої комісії або до суду, повинна містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) назву виборчої комісії або суду, до якої (якого) вона подається; 2) прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина України або точну назву та місце знаходження (офіційну поштову адресу) виборчої комісії чи партії (блоку) – заявника скарги; 3) назву суб'єкта оскарження та його поштову адресу; 4) суть порушеного питання; 5) виклад обставин і зазначення доказів, якими заявник скарги обґрунтовує свої вимоги; 6) чітко сформульовані вимоги; 7) перелік документів і матеріалів, що додаються; 8) зазначення зацікавлених осіб, яких суб'єкт подання скарги вважає за потрібне залучити до розгляду скарги; 9) підпис заявника скарги (представника юридичної особи – заявника) із зазначенням дати підписання (ч.2 ст.93). 	<p>Скарга, що подається до виборчої комісії або до суду, повинна містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) назву виборчої комісії або суду, до якої (якого) вона подається; 2) прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина України, точну назву та місце знаходження партії (блоку) – суб'єкта виборчого процесу або офіційну поштову адресу виборчої комісії, організації партії (блоку) – заявника скарги; 3) назву суб'єкта оскарження та його поштову адресу; 4) суть порушеного питання; 5) виклад обставин і зазначення доказів, якими заявник скарги обґрунтовує свої вимоги; 6) зазначення вимог; 7) перелік документів і матеріалів, що додаються; 8) зазначення заінтересованих осіб, яких суб'єкт подання скарги вважає за потрібне залучити до розгляду скарги; 9) підпис заявника скарги (представника виборчої комісії – заявника) із зазначенням дати підписання (ч.2 ст.88). 	<p>Скарга, подана до виборчої комісії, повинна містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) назву виборчої комісії, до якої подається скарга; 2) прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина України або точну назву та місце знаходження юридичної особи – заявника скарги; 3) суть порушеного питання; 4) зазначення вимог; 5) виклад обставин і зазначення доказів, якими заявник скарги обґрунтовує свої вимоги; 6) підпис заявника скарги (представника юридичної особи – заявника) із зазначенням дати (ч.7 ст.30).
Повноваження члена територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень відповідної виборчої комісії (ч.3 ст.30).	Повноваження члена територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень виборчої комісії (ч.2 ст.29).	Повноваження члена територіальної виборчої комісії припиняються з моменту обрання нового складу територіальної виборчої комісії (ч.1 ст.28). Повноваження члена дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень виборчої комісії (ч.2 ст.28).
Повноваження члена територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв'язку з:	Повноваження члена територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв'язку з:	Повноваження члена відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково у зв'язку з:

1	2	3
<p>1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії;</p> <p>2) його відкликанням відповідним кандидатом на пост Президента України;</p> <p>3) припиненням його громадянства України;</p> <p>4) його вибуттям на період до дня виборів за межі територіального виборчого округу або населеного пункту, що тягне за собою неможливість виконувати обов'язки члена комісії;</p> <p>5) систематичним невиконанням покладених на нього обов'язків, засвідченим не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої входить особа;</p> <p>6) реєстрацією його кандидатом на пост Президента України, кандидатом у народні депутати України, кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо ці вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;</p> <p>7) реєстрацією його представником кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії, довіреною особою кандидата на пост Президента України, а також довіреною особою кандидата у народні депутати України або кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у депутати місцевої ради або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо ці вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;</p> <p>8) систематичним або грубим порушенням ним законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня;</p> <p>9) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>10) входженням його до іншої виборчої комісії</p>	<p>1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії;</p> <p>2) відкликанням його партією (блоком);</p> <p>3) припиненням його громадянства України;</p> <p>4) втратою партією (блоком), за поданням якої особу було включено до складу виборчої комісії, статусу суб'єкта виборчого процесу;</p> <p>5) вибуттям на період до дня виборів включно за межі територіального округу або населеного пункту, що тягне за собою неможливість виконувати обов'язки члена комісії;</p> <p>6) систематичним невиконанням покладених на нього обов'язків, засвідченим не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої входить особа;</p> <p>7) реєстрацією його кандидатом у народні депутати України або кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо вказані вибори проводяться одночасно з виборами народних депутатів України;</p> <p>8) реєстрацією його представником партії (блоку) у Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою партії (блоку) або уповноваженою особою кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у депутати місцевої ради чи кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо вказані вибори проводяться одночасно з виборами народних депутатів України;</p> <p>9) систематичним порушенням законодавства України про вибори, встановленим</p>	<p>1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії;</p> <p>2) відкликанням його суб'єктом, який висунув члена комісії;</p> <p>3) припиненням його громадянства України;</p> <p>4) вибуттям на період до дня виборів за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що тягне за собою неможливість виконувати обов'язки члена комісії;</p> <p>5) реєстрацією кандидатом у депутати місцевої ради, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у народні депутати України;</p> <p>6) реєстрацією його довіреною особою кандидата у депутати місцевої ради або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у народні депутати України, представником партії (блоку), уповноваженою особою місцевої організації партії (блоку), офіційним спостерігачем;</p> <p>7) систематичним невиконанням покладених на нього обов'язків, про що не менш як двічі приймалось рішення виборчою комісією, до складу якої входить особа;</p> <p>8) порушенням ним законодавства України про місцеві вибори, що встановлено рішенням суду;</p> <p>9) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>10) набуттям ним членства в іншій виборчій комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення місцевих виборів, виборів народних депутатів України;</p> <p>11) визнанням його судом недієздатним або безвісно відсутнім;</p> <p>12) його смертю (ч.4 ст.28).</p>

1	2	3
<p>будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення виборів Президента України, а також виборів народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо ці вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;</p> <p>11) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;</p> <p>12) його смертю або оголошенням його померлим (ч.4 ст.30).</p>	<p>рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня;</p> <p>10) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;</p> <p>11) входженням його до іншої виборчої комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України або депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо вказані вибори проводяться одночасно з виборами народних депутатів України;</p> <p>12) визнанням його недієздатним;</p> <p>13) його смертю (ч.3 ст.29)</p>	
<p>При виникненні обставин, передбачених пунктами 1, 3, 6, 7, 9-12 частини четвертої цієї статті, повноваження члена комісії припиняються з моменту виникнення або виявлення таких обставин, а обставин, передбачених пунктами 2, 4, 5, 8 частини четвертої цієї статті, – з моменту прийняття рішення про припинення повноважень члена комісії (ч.5 ст.30).</p>	<p>При виникненні обставин, передбачених у пунктах 1, 3, 4, 7, 8, 10, 12, 13 частини третьої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту їх виникнення або виявлення, а передбачених у пунктах 2, 5, 6, 9, 11 частини третьої цієї статті, – з моменту прийняття рішення про припинення його повноважень (ч.4 ст.29).</p>	<p>У разі виникнення обставин, передбачених пунктами 1, 3, 5, 6, 9-12 частини четвертої цієї статті, повноваження члена комісії припиняються з моменту їх виникнення, а обставин, передбачених пунктами 2, 4, 7, 8, – з моменту прийняття рішення про припинення його повноважень органом, який сформував комісію (ч.8 ст.28).</p>
<p>Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження виборчої комісії, члена виборчої комісії або виявила підстави для припинення їх повноважень, не пізніше наступного дня повідомляє про це відповідну довірену особу кандидата на пост Президента України (ч.6 ст.30).</p>	<p>Відповідна виборча комісія вищого рівня, яка достроково припинила повноваження виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії або виявила підстави для припинення його повноважень, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів виборчого процесу, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено (ч.5 ст. 29).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>У разі дострокового припинення повноважень виборчої комісії відповідна виборча комісія вищого рівня не пізніше ніж на сьомий день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніш як за один день до дня виборів за-</p>	<p>У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії відповідна виборча комісія вищого рівня не пізніше ніж на сьомий день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніш</p>	<p>У разі дострокового припинення повноважень виборчої комісії або зменшення кількісного складу комісії нижче від межі, встановленої у частині першій статті 21 і частині четвертій статті 22 цього Закону, відповідний орган, який</p>

1	2	3
<p>тверджує новий склад комісії в порядку, встановленому цим Законом (ч.7 ст.30).</p>	<p>останнього дня перед днем виборів, затверджує новий склад виборчої комісії у порядку, встановленому цим Законом (ч.6 ст.29).</p>	<p>утворив виборчу комісію, не пізніш як на сьомий день, але не пізніш як напередодні дня виборів, відповідно затверджує новий склад комісії або включає до її складу інших осіб замість тих, повноваження яких припинено у порядку, встановленому цим Законом (ч.5 ст.28). Обрання нового голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії проводиться в порядку, встановленому цим Законом (ч.7 ст.28).</p>
<p>У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії відповідна виборча комісія вищого рівня не пізніше ніж на сьомий день з дня припинення його повноважень, але не пізніш як за один день до дня виборів, включає до її складу іншу особу замість тієї, повноваження якої припинено, у порядку, встановленому цим Законом. Суб'єкт виборчого процесу, за поданням якого до складу комісії було включено особу, повноваження якої достроково припинено, має пріоритетне право на подання кандидатури для включення до складу виборчої комісії замість вибулої. Таке подання, здійснене відповідно до вимог цього Закону, не може бути відхилене (ч.8 ст.30).</p>	<p>У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії відповідна виборча комісія вищого рівня не пізніше ніж на сьомий день з дня припинення його повноважень, але не пізніш останнього дня перед днем виборів, включає до її складу іншу особу замість тієї, повноваження якої припинено, у порядку, встановленому цим Законом (ч.7 ст.29). Суб'єкт виборчого процесу, за поданням якого до складу комісії було включено особу, повноваження якої достроково припинено, має пріоритетне право на подання кандидатури для включення до складу виборчої комісії замість вибулої. Таке подання, здійснене відповідно до вимог цього Закону, не може бути відхилене (ч.8 ст.29).</p>	<p>У разі дострокового припинення повноважень виборчої комісії або зменшення кількісного складу комісії нижче від меж, встановленої у частині першій статті 21 і частині четвертій статті 22 цього Закону, відповідний орган, який утворив виборчу комісію, не пізніш як на сьомий день, але не пізніше як напередодні дня виборів, відповідно затверджує новий склад комісії або включає до її складу інших осіб замість тих, повноваження яких припинено у порядку, встановленому цим Законом (ч.5 ст.28).</p>
<p>У разі систематичного невиконання головою або заступником голови чи секретарем покладених на нього обов'язків територіальна або дільнична виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим рішенням про його (їх) заміну, якщо за це проголосувало не менше двох третин членів комісії від її складу. Це рішення підлягає обов'язковому розгляду у строки, зазначені у частині сьомій цієї статті. Таке рішення не тягне за собою припинення повноважень вказаних осіб як членів відповідної виборчої комісії (ч.9 ст.30).</p>	<p>У разі систематичного невиконання головою, заступником голови або секретарем виборчої комісії покладених на нього обов'язків територіальна або дільнична виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його (їх) заміну, якщо за це проголосувало не менше двох третин членів комісії від її складу. Це рішення підлягає обов'язковому розгляду у строки, зазначені у частині сьомій цієї статті. Рішення про заміну голови, заступника</p>	<p>Відповідна територіальна або дільнична виборча комісія може звернутися до органу, який її утворив, з мотивованим рішенням про заміну голови, заступника голови, секретаря або іншого члена комісії на підставі пункту 8 частини четвертої цієї статті, якщо за це проголосувало не менше двох третин членів комісії від її складу. Це рішення підлягає обов'язковому розгляду у строки, зазначені у частині п'ятій цієї статті (ч.6 ст.28). Обрання нового голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії проводиться в</p>

1	2	3
	<p>голови, секретаря виборчої комісії не тигне за собою припинення повноважень осіб як членів відповідної виборчої комісії. Рішення про заміну голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії приймається з урахуванням вимог частини сьомої статті 22 та частин восьмої і дев'ятої статті 23 цього Закону (ч.9 ст.29).</p>	<p>порядку, встановленому цим Законом (ч.7 ст.28).</p>
<p>Повторні вибори Президента України проводяться тими ж територіальними та дільничними виборчими комісіями на тих же виборчих дільницях, що діяли під час останніх чергових (позачергових) виборів. У разі необхідності зміни у складі виборчих комісій здійснюються у порядку, передбаченому цим Законом (ч.2 ст.89).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом (ч.2 ст.79).</p>
Етап формування списків виборців, їх перевірка та уточнення		
<p>Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, а також консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном до 1 липня року проведення чергових виборів Президента України складають загальний список виборців, які постійно проживають на території відповідного села, селища, міста, району в місті, з використанням відомостей, які мають місцеві органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної податкової адміністрації України про місце постійного проживання громадян, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Керівники структурних підрозділів цих органів зобов'язані подати необхідну для складання загального списку виборців інформацію на запит відповідно сільського, селищного, міського голови, голова районної у місті ради (ч.1 ст.31).</p>	<p>Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, до 1 жовтня року, який передую року проведення чергових виборів народних депутатів України, складають загальні списки виборців, які постійно проживають на території відповідного села, селища, міста, району в місті, на підставі відомостей про місце їх постійного проживання, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Для складання загальних списків виборців може використовуватися інформація про місце проживання громадян, яку мають місцеві органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної податкової адміністрації України. Керівники цих органів зобов'язані подати необхідну для складання загальних списків виборців ін-</p>	<p>Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, до 1 вересня року, що передую року проведення чергових місцевих виборів, складають загальні списки виборців на підставі відомостей про місце їх проживання за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Для складання загальних списків виборців може використовуватися інформація про місце проживання громадян, яку мають територіальні органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної податкової адміністрації України, а також інші органи, які володіють такою інформацією. Керівники цих органів зобов'язані подати необхідну для складання загальних списків виборців інформацію на запит сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради (ч.1 ст.31).</p>

1	2	3
	формацію на запит відповідно сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради (ч.1 ст.31)	
До загального списку виборців включаються громадяни України, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу та які на день складання списку постійно проживають на відповідній території (ч.2 ст.31).	До загального списку виборців включаються громадяни України, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу та які на день складання списку проживають на відповідній території (ч.2 ст.31).	До списку виборців включаються громадяни України, які належать до відповідної територіальної громади, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу (ч.6 ст.31).
Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі відповідного загального списку виборців складають списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.3 ст.31).	Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі відповідних загальних списків виборців, назначених у частині першій цієї статті, складають списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.3 ст.31).	Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі загальних списків виборців, назначених у частині першій цієї статті, складають списки виборців по кожній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, уточнюють ці списки та не пізніше як за 30 днів до дня виборів передають їх дільничним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження (ч.2 ст.31).
Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці (ч.4 ст.31).	Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці (ч.4 ст.31).	Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці (ч.3 ст.32).
Органи, назначені у частині третій статті 31 цього Закону, не пізніше як за тридцять п'ять днів до дня виборів передають списки виборців для звичайних виборчих дільниць у двох примірниках відповідним територіальним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження. Зазначена посадова особа забезпечує своєчасне надання списків виборців територіальним виборчим комісіям та їх достовірність. Підпис вказаної посадової особи засвідчується печаткою відповідного органу (ч.1 ст.32).	Органи, назначені у частині третій статті 31 цього Закону, не пізніше як за 40 днів до дня виборів передають попередні списки виборців на звичайних виборчих дільницях у двох примірниках відповідним територіальним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження. Зазначена посадова особа забезпечує своєчасність надання списків виборців територіальним виборчим комісіям та їх достовірність. Підпис вказаної по-	Особа, яка підписала список виборців, несе відповідальність за його достовірність, повноту та своєчасність передачі дільничній виборчій комісії. Відповідна територіальна виборча комісія вищого або нижчого рівня зобов'язана і має право перевірити списки виборців за вимогами суб'єктів виборчого процесу (партій, блоків) або кандидатів у депутати (ч.3 ст.31).

1	2	3
<p>Військовослужбовці, члени їх сімей та інші виборці, які проживають у межах дислокації військових частин (формувань) і голосуватимуть на звичайних виборчих дільницях, розташованих за межами місць дислокації військових частин (формувань), включаються до списків виборців відповідної виборчої дільниці на підставі відомостей, поданих командирами військових частин (формувань) до органів, що складають списки виборців відповідно до частини третьої статті 31 цього Закону, не пізніше як за сорок днів до дня виборів. Зазначені відомості подаються в одному примірнику за підписом командира військової частини (формування) і засвідчуються печаткою військової частини (формування). Командир військової частини (формування) забезпечує своєчасне надання зазначених відомостей відповідним органам та їх достовірність (ч.2 ст.32).</p>	<p>садової особи засвідчується печаткою відповідного органу (ч.1 ст.32).</p> <p>Військовослужбовці, члени їх сімей та інші виборці, які проживають у межах розташування військових частин (формувань) і голосуватимуть на звичайних виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань), включаються до списків виборців відповідної виборчої дільниці на підставі відомостей, поданих командирами військових частин (формувань) до органів, що складають списки виборців відповідно до частини третьої статті 31 цього Закону, не пізніше як за 50 днів до дня виборів. Такі відомості подаються в одному примірнику за підписом командира військової частини (формування) і засвідчуються печаткою частини (формування). Командир військової частини забезпечує своєчасність надання списків виборців відповідним органам та їх достовірність (ч.2 ст.32).</p>	<p>Військовослужбовці, крім військовослужбовців строкової служби, члени їх сімей та інші виборці, які належать до відповідної територіальної громади і проживають у межах розташування військових частин (формувань) і голосуватимуть на виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань), включаються до списків виборців відповідної виборчої дільниці на підставі відомостей, поданих командирами військових частин (формувань) до органів, що складають списки виборців, не пізніше як за 45 днів до дня виборів (ч.4 ст.31).</p>
<p>У списку виборців зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, – також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. У списку виборців передбачаються відповідні місця для підписів виборців за отримання виборчого бюлетеня в день виборів, а також для підписів члена дільничної виборчої комісії, який видав виборчий бюлетень. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування (ч.3 ст.32).</p>	<p>У списку виборців зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, – також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. У списку виборців передбачаються відповідні місця для підписів виборців за отримання виборчого бюлетеня у день виборів, а також для підписів члена дільничної виборчої комісії, який видав відповідний бюлетень. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування (ч.3 ст.32).</p>	<p>У списку виборців зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, – також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування (ч.7 ст.31).</p>

1	2	3
<p>Територіальна виборча комісія не пізніше як за тридцять один день до дня виборів передає список виборців (в одному примірнику) відповідній дільничній виборчій комісії звичайної виборчої дільниці. Другий примірник зберігається в територіальній виборчій комісії. Від імені дільничної виборчої комісії список виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним з яких повинен бути голова комісії, а у разі неможливості – заступник голови або секретар комісії. Про передачу дільничній виборчій комісії списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.5 ст.32).</p>	<p>Територіальна виборча комісія не пізніше як за 32 дні до дня виборів передає попередні списки виборців (в одному примірнику) відповідній дільничній виборчій комісії звичайної виборчої дільниці. Другий примірник зберігається в територіальній виборчій комісії. Від імені дільничної виборчої комісії попередні списки виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним з яких повинен бути голова комісії, а у разі неможливості – заступник голови або секретар комісії. Про передачу дільничній виборчій комісії попередніх списків виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.5 ст.32).</p>	<p>Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі загальних списків виборців, зазначених у частині першій цієї статті, складають списки виборців по кожній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, уточнюють ці списки та не пізніше як за 30 днів до дня виборів передають їх дільничним виборчим комісіям за підписом сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради або особи, яка відповідно до закону здійснює його повноваження (ч.2 ст.31).</p> <p>Списки виборців, складені відповідно до вимог статті 31 цього Закону, передаються дільничним виборчим комісіям не пізніше як за 30 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, для означення виборців – подаються не пізніше як за 10 днів до дня проведення виборів (ч.4 ст.78).</p>
<p>Виборець, який пізніше ніж за тридцять днів до дня виборів включено або після дня виборів до дня повторного голосування включено вибуває з населеного пункту, де він включений до списку виборців на звичайній виборчій дільниці, може звернутися до дільничної виборчої комісії особисто або, у випадку, зазначеному у частині восьмій статті 35 цього Закону, через іншу особу із заявою про виключення його із списку виборців. На підставі цієї заяви та одного із документів, передбачених частиною другою статті 2 цього Закону, дільнична виборча комісія видає виборцю або особі, вказаній у заяві виборця, у випадку, зазначеному у частині восьмій статті 35 цього Закону, відкріпне посвідчення. У списку виборців при цьому зазначаються дата видачі та номер відкріп-</p>	<p>Виборець, який не раніше ніж за 30 днів до дня виборів включено вибуває з населеного пункту, де він включений до списків виборців на звичайній виборчій дільниці, може звернутися до дільничної виборчої комісії особисто або, у випадку, зазначеному у частині восьмій статті 35 цього Закону, через іншу особу з письмовою заявою про виключення його з списку виборців. На підставі цієї заяви та одного з документів, зазначених у частині другій статті 2 цього Закону, дільнична виборча комісія видає виборцю або особі, вказаній у заяві виборця, у випадку, зазначеному у частині восьмій статті 35 цього Закону, відкріпне посвідчення. У списку виборців при цьому зазначаються дата видачі</p>	<p>Із списку виборців на підставі відповідних документів виключаються особи, які вибули з території виборчої дільниці на інше місце проживання, а також особи, які померли чи визнані судом недієздатними або за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі (ч.5 ст.32).</p>

1	2	3
ного посвідчення, ставляться підписи виборця або особи, яка отримала посвідчення, та члена дільничної виборчої комісії, який його видав. У день виборів та в день повторного голосування відкріпне посвідчення не видається. У разі втрати виборцем відкріпного посвідчення воно повторно не видається (ч.1 ст.33).	та номер відкріпного посвідчення, ставляться підписи виборця або особи, яка отримала посвідчення, та прізвище і підпис члена дільничної виборчої комісії, який його видав. У день виборів відкріпне посвідчення не видається. У разі втрати виборцем відкріпного посвідчення воно повторно не видається (ч.1 ст.33).	
Відкріпні посвідчення для дня виборів та для дня повторного голосування мають відмінну форму . Форми відкріпних посвідчень встановлює Центральна виборча комісія не пізніше як за шістдесят днів до дня виборів . Відкріпні посвідчення обох видів мають єдину для кожного виду нумерацію на всій території України і є документами суворої звітності (ч.2 ст.33).	Форму відкріпного посвідчення встановлює Центральна виборча комісія не пізніше як за 60 днів до дня виборів. Відкріпні посвідчення мають єдину нумерацію на всій території України і є документами суворої звітності (ч.2 ст.33).	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Територіальна виборча комісія передає разом із списками виборців дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць бланки відкріпних посвідчень у кількості, що не перевищує чотири відсотки від орієнтовної кількості виборців на відповідній виборчій дільниці, у порядку, зазначеному у частині п'ятій статті 32 цього Закону. Про передачу дільничній виборчій комісії бланків відкріпних посвідчень складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Дільничним виборчим комісіям спеціальних виборчих дільниць бланки відкріпних посвідчень не передаються (ч.5 ст.33).	Територіальна виборча комісія не пізніше як за 32 дні до дня виборів передає разом з попередніми списками виборців дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць бланки відкріпних посвідчень у кількості, що не перевищує чотири відсотки від орієнтовної кількості виборців на відповідній виборчій дільниці, у порядку, зазначеному в частині п'ятій статті 32 цього Закону. Про передачу дільничній виборчій комісії бланків відкріпних посвідчень складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Дільничним виборчим комісіям спеціальних виборчих дільниць бланки відкріпних посвідчень не передаються (ч.5 ст.33).	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць, утворених при дипломатичних та інших офіційних представництвах та консульських установах України за кордоном, бланки відкріпних посвідчень передаються у кількості, що не перевищує одного від-	Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць, утворених при дипломатичних та інших офіційних представництвах та консульських установах України за кордоном, бланки відкріпних посвідчень передаються у кількості, що не пере-	<i>Подібна норма – відсутня</i>

1	2	3
<p>сотка від кількості виборців, що перебувають на консульському обліку. Відкріпне посвідчення, видане на закордонній виборчій дільниці, є підставою для включення до списку виборців лише на звичайній виборчій дільниці (ч.6 ст.33).</p>	<p>вищу одного відсотка від виборців, що перебувають на консульському обліку. Відкріпне посвідчення, видане на закордонній виборчій дільниці, є підставою для включення виборця до списку виборців лише на звичайній виборчій дільниці (ч.5 ст.33).</p>	
<p>Дільнична або територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до списку виборців на підставі особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, зазначених у частині першій статті 31, частині другій статті 32 цього Закону, документів, передбачених у частині сьомій цієї статті, повідомлень, отриманих від територіальних виборчих комісій щодо включення виборців до списку виборців на іншій дільниці, зазначених у частинах шостій та тринадцятій статті 35 цього Закону та у частині дванадцятій цієї статті. Територіальна виборча комісія передає своє рішення дільничній виборчій комісії не пізніше наступного дня після його прийняття, а в останній день перед днем виборів і в день виборів – невідкладно. На підставі такого рішення голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії вносить зміни до списку виборців невідкладно після отримання такого рішення. Зміни до списку виборців у зв'язку з прийняттям рішення дільничною виборчою комісією вносяться невідкладно після прийняття цього рішення (ч.8 ст.34).</p>	<p>Дільнична або територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до списку виборців на підставі особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, зазначених у частині першій статті 31, частині другій статті 32 цього Закону, документів, передбачених частиною сьомою цієї статті, повідомлень, отриманих від територіальних виборчих комісій щодо включення виборців до списку виборців на іншій дільниці, зазначених у частині тринадцятій статті 35 цього Закону та у частині дванадцятій цієї статті. Територіальна виборча комісія передає своє рішення дільничній виборчій комісії не пізніше наступного дня, а в останній день перед днем виборів і в день виборів – невідкладно. На підставі такого рішення голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії вносить зміни до примірника попереднього списку виборців невідкладно після закінчення засідання комісії, на якому було прийнято відповідне рішення, або невідкладно після отримання такого рішення (ч.8 ст.34).</p>	<p>Дільнична виборча комісія уточнює список виборців та доповнює його на підставі особистих звернень громадян, подань органів та посадових осіб, зазначених у частинах першій, четвертій, п'ятій статті 31 цього Закону, частині шостій цієї статті, після чого він підписується головою та секретарем комісії, скріплюється печаткою комісії і не пізніш як за 15 днів до дня виборів подається для загального ознайомлення. Кожному виборцю надається можливість ознайомитися із списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до списку відомостей (ч.1 ст.32).</p>
<p>Виборець, який прибув до дня виборів або до дня повторного голосування включно до населеного пункту не за місцем свого проживання і відповідно до частини першої статті 33 був виключений зі списку виборців на звичайній виборчій дільниці за місцем проживання, включається головою, заступником голови або секретарем дільничної виборчої комісії</p>	<p>Виборець, який прибув до дня виборів включно до населеного пункту не за місцем свого проживання і відповідно до частини першої статті 33 був виключений зі списку виборців на звичайній виборчій дільниці за місцем проживання, включається головою, заступником голови або секретарем дільничної виборчої комісії зв</p>	<p>Виборці, які прибули на територію виборчої дільниці на місце проживання після уточнення списків виборців, включаються дільничною виборчою комісією до списку виборців на підставі документів, які засвідчують їх особу та адресу (місце проживання) (ч.4 ст.32).</p>

1	2	3
<p>звичайної виборчої дільниці до списку виборців без рішення комісії, на підставі його письмової заяви, одного з документів, зазначених у частині другій статті 2 цього Закону, та відповідного відкріпного посвідчення, яке долучається до списку виборців. Відкріпне посвідчення не може бути підставою для включення виборця до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці (крім випадків, зазначених у статті 35 цього Закону), а також на звичайній виборчій дільниці у тому ж населеному пункті, де воно було видане (ч.9 ст.34).</p>	<p>звичайної виборчої дільниці до списку виборців без рішення комісії, на підставі його письмової заяви, одного з документів, зазначених у частині другій статті 2 цього Закону, та відкріпного посвідчення, яке долучається до списку виборців. Відкріпне посвідчення не може бути підставою для включення виборця до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці (крім випадків, зазначених у статті 35 цього Закону), а також на звичайній виборчій дільниці у тому ж населеному пункті, де воно було видане (ч.9 ст.34).</p>	
<p>У разі прийняття рішення суду щодо внесення змін до списку виборців голова, заступник голови або секретар виборчої комісії на виконання такого рішення вносить відповідні зміни до списку виборців невідкладно після отримання рішення суду (ч.10 ст.34).</p>	<p>У випадку прийняття судом рішення щодо внесення змін до списку виборців рішення комісії з цього приводу не приймається. Голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії на виконання рішення суду вносить відповідні зміни до списку виборців невідкладно після отримання рішення суду (ч.10 ст.34).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>При включенні виборця до списку виборців на виборчій дільниці у порядку уточнення відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців згідно з документами, що були підставою включення виборця до списку виборців. При цьому у графі поруч з прізвищем виборця зазначаються номер відкріпного посвідчення, дата і номер постанови дільничної чи територіальної виборчої комісії або рішення суду про включення виборця до списку виборців (ч.11 ст.34).</p>	<p>При включенні виборця до списку виборців на виборчій дільниці відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців згідно з документами, що були підставою для прийняття рішення. При цьому у графі поруч з прізвищем виборця зазначається номер відкріпного посвідчення, дата і номер постанови дільничної чи територіальної виборчої комісії або дата рішення суду, відповідно до якого виборець включений до списку виборців (ч.11 ст.34).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Якщо при розгляді питання про включення виборця до списку виборців було виявлено можливість включення цього виборця до списків виборців на одній чи декількох інших дільницях, дільнична виборча комісія не пізніше наступного дня після прийняття рі-</p>	<p>Якщо при розгляді питання про включення виборця до списку виборців було виявлено підстави для можливого включення цього виборця до списків виборців на одній чи кількох інших дільницях, дільнична виборча комісія повідомляє не пізніше на-</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>шення повідомляє територіальну виборчу комісію виборчого округу, до якого вона належить, про включення виборця до списку виборців та інші можливі місця його включення до списків виборців. Територіальна виборча комісія, яка отримала зазначене повідомлення, забезпечує невідкладну передачу цього повідомлення до дільничних виборчих комісій, де вказана особа могла бути включена до списку виборців (ч.12 ст.34).</p>	<p>ступного дня після прийняття рішення про включення виборця до списку виборців на відповідній дільниці територіальну виборчу комісію виборчого округу, до якого належить виборча дільниця, про включення до списку виборців цієї особи та про інші можливі місця її включення до списків виборців. Територіальна виборча комісія, яка отримала зазначене повідомлення, забезпечує невідкладне передавання цього повідомлення до дільничних виборчих комісій, де вказана особа могла бути включена до списку виборців (ч.12 ст.34). Дільнична виборча комісія не пізніше як за шість днів до дня виборів передає попередній список виборців разом із відомостями про його уточнення територіальній виборчій комісії для виготовлення уточненого списку виборців (ч.13 ст.34). Дільнична виборча комісія отримує уточнений список виборців на дільниці від територіальної виборчої комісії не пізніше як за три дні до дня виборів у порядку, зазначеному у частині п'ятій статті 32 цього Закону (ч.14 ст.34).</p>	
<p>Вносити будь-які зміни до списку виборців після закінчення голосування забороняється (ч.13 ст.34).</p>	<p>Вносити будь-які зміни до списку виборців після закінчення голосування забороняється (ч.15 ст.34).</p>	<p>Вносити будь-які зміни до списку виборців після закінчення голосування забороняється (ч.7 ст.32).</p>
<p>Для проведення повторного голосування не пізніше як на одинадцятий день після дня виборів виготовляється новий примірник списку виборців за встановленою формою з урахуванням уточнень, внесених до нього в порядку, встановленому цим Законом (ч.1 ст.36).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Список виборців для повторного голосування на звичайній виборчій дільниці виготовляється на основі списку виборців для голосування в день виборів. З цією метою на першому засіданні територіальної виборчої комісії після призначення повторного голосування</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом (ч.2 ст.79).</p>

1	2	3
<p>пакети із списками виборців, які використовувалися у день виборів, розкриваються, про що складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Такий акт підписується усіма присутніми на засіданні членами комісії, а також присутніми кандидатами, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами від суб'єктів виборчого процесу, представниками засобів масової інформації. Після виготовлення нових примірників списків виборців і списки виборців, які використовувалися для голосування в день виборів, заковуються на засіданні територіальної виборчої комісії у порядку, передбаченому частиною дванадцятою статті 78 цього Закону. Виготовлені виборчі списки передаються дільничним виборчим комісіям у порядку, встановленому цим Законом (ч.2 ст.36).</p>		
<p>До списку виборців для повторного голосування на звичайних виборчих дільницях додаково виключаються особи, яким виповнюється 18 років до дня повторного голосування включно і які постійно проживають на території відповідної виборчої дільниці (ч.3 ст.36).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Особи, включені до списку виборців на підставі відкритих повідчень на право голосу у день виборів, до списку виборців для повторного голосування не виключаються (ч.4 ст.36).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Дільнична виборча комісія отримує від територіальної виборчої комісії та подає список виборців для повторного голосування для загального ознайомлення не пізніше як за сім днів до дня повторного голосування. Уточнення списку проводиться у порядку, встановленому статтями 34 і 35 цього Закону (ч.5 ст.36).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>При проведенні повторних виборів Президента України списки виборців складаються з використанням списків виборців, які використовувалися під час останніх чергових (позачергових) виборів Президента України. Уточ-</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом (ч.2 ст.79).</p>

1	2	3
нення списків виборців проводиться у порядку, передбаченому цим Законом (ч.3 ст.89).		
<p>Списки виборців складаються виконавчими органами сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органами (посадовими особами), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі списків виборців для останнього голосування на виборах народних депутатів України, виборах Президента України, всеукраїнському чи місцевому референдумі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені органи уточнюють ці списки та передають їх дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць не пізніше як за двадцять днів до дня (позачергових) виборів. Дільничні виборчі комісії проводять уточнення списків виборців у порядку, встановленому статтею 34 цього Закону (ч.8 ст.90).</p>	<p>Списки виборців складаються виконавчими органами сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органами (посадовими особами), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, на основі списків виборців для останнього голосування на виборах народних депутатів України, виборах Президента України, всеукраїнському чи місцевому референдумі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені органи уточнюють ці списки та передають їх територіальним виборчим комісіям не пізніше як за 22 дні до дня (позачергових) виборів. Територіальні виборчі комісії передають по одному примірнику списків виборців відповідним дільничним виборчим комісіям не пізніше як за 10 днів до дня виборів (ч.8 ст.83).</p>	<p>Позачергові місцеві вибори відповідно депутатів місцевих рад та сільського, селищного, міського голови проводяться в порядку і строки, передбачені цим Законом для чергових виборів (ч.2 ст.80).</p>
<p>Висування кандидатів на пост Президента України партіями (блоками) та самовисування розпочинається за сто дев'ятнадцять днів і закінчується за дев'яносто п'ять днів до дня виборів (ч.1 ст.44).</p>	<p>Етап висування та реєстрації кандидатів</p> <p>Висування кандидатів у депутати розпочинається за 119 днів і закінчується за 90 днів до дня виборів (ч.3 ст.42).</p>	<p>Висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за 70 днів і закінчується за 40 днів до дня місцевих виборів (ч.1 ст.33).</p> <p>Виборчі дільниці утворюються не пізніше як за 50 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів, дільничні виборчі комісії – не пізніше як за 45 днів до дня проведення проміжних місцевих виборів в одномандатних округах, висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за 40 днів до дня проведення виборів, реєстрація кандидатів вирішується не пізніше як за 30 днів до дня проведення виборів (ч.3 ст.78).</p>
<p>Висування кандидатів розпочинається на наступний день після початку виборчого</p>	<p>Висування кандидатів у депутати починається на наступний день після опубліку-</p>	<p>На повторних місцевих виборах не можуть балотуватися громадяни, щодо яких було скасо-</p>

1	2	3
<p>процесу і закінчується за п'ятдесят п'ять днів до дня повторних виборів. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів закінчується за п'ятдесят днів до дня повторних виборів. Повторне подання документів відповідно до частин третьої та четвертої статті 52 цього Закону закінчується за сорок п'ять днів до дня повторних виборів (ч.4 ст.89).</p> <p>Висування кандидатів починається на наступний день після дня, зазначеного у пунктах 1 – 4 частини четвертої статті 17 цього Закону і закінчується за п'ятдесят п'ять днів до дня позачергових виборів. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів закінчується за п'ятдесят днів до дня позачергових виборів. Повторне подання документів відповідно до частини четвертої статті 52 цього Закону закінчується за сорок п'ять днів до дня повторних виборів (ч.6 ст.90).</p>	<p>вання Указу Президента про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України і закінчується за 40 днів до дня <i>(позачергових)</i> виборів (ч.5 ст.83).</p> <p>Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за 30 днів до дня <i>(позачергових)</i> виборів. Реєстрація кандидатів у депутати закінчується за 25 днів до дня виборів (ч.6 ст.83).</p>	<p>вано рішення про їх реєстрацію як кандидатів, а також особи, які вчинили дії, внаслідок яких місцеві вибори або повторне голосування були визнані недійсними, та в інших випадках, передбачених законом (ч.3 ст.79).</p>
<p>Кандидата на пост Президента України може висувати партія, яка зареєстрована в установленому законом порядку не пізніше як за рік до дня виборів, або виборчий блок партій за умови, що до його складу входять партії, зареєстровані не пізніше як за рік до дня виборів (ч.2 ст.44).</p>	<p>Кандидатів у депутати може висувати партія, яка зареєстрована в установленому законом порядку не пізніше ніж за 365 днів до дня виборів, або виборчий блок партій за умови, що до його складу входять партії, зареєстровані не пізніше як за 365 днів до дня виборів (ч.1 ст.42).</p>	<p>Право висування кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови реалізується виборцями через місцеві організації партій (блоки) або шляхом самовисування у порядку, передбаченому цим Законом (ч.2 ст.33).</p> <p>Кандидатів у депутати місцевих рад та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови можуть висувати зареєстровані в установленому законом порядку області, міські, районні, районні у містах організації політичних партій або виборчі блоки відповідних організацій політичних партій за умови, що ці партії зареєстровані в установленому законом порядку не пізніше як за рік до виборів (ч.3 ст.33).</p>
<p>Виборчий блок може бути утворено двома і більше партіями, зазначеними у частині другій статті 44 цього Закону, на підставі рішень з'їзду (зборів, конференції) кожної з цих пар-</p>	<p>Виборчий блок може бути утворено двома і більше партіями, зазначеними у частині першій статті 42 цього Закону, на підставі рішень з'їзду (зборів, конференції) кожної</p>	<p>Виборчий блок партій для участі у місцевих виборах може бути утворений на загальнодержавному або місцевому рівні (ч.1 ст.35).</p> <p>Виборчий блок партій для участі у місцевих ви-</p>

1	2	3
<p>тій. Таке рішення підписується керівником партії та скріплюється печаткою партії. З'їзди (збори, конференції) партій, які приймають рішення про утворення виборчого блоку, можуть відбутися в будь-який час до початку виборчого процесу (ч.1 ст.45).</p>	<p>з цих партій. Таке рішення підписується керівником партії та скріплюється печаткою партії. З'їзди (збори, конференції) партій, які приймають рішення про утворення виборчого блоку, можуть відбутися в будь-який час до закінчення терміну висування кандидатів у депутати (ч.1 ст.43).</p>	<p>борах на загальнодержавному рівні утворюється у порядку, передбаченому Законом України "Про вибори народних депутатів України". Поширення повноважень утвореного блоку на місцеві вибори повинно бути передбачене в рішеннях з'їзду (зборів, конференції) кожної з цих партій та в угоді про утворення виборчого блоку. Повноваження виборчого блоку у цьому випадку поширюються на всі місцеві вибори на території України. Рішення місцевих організацій партій стосовно утворення виборчих блоків повинні попередньо узгоджуватися з рішеннями відповідних керівних органів партій вищого рівня (ч.2 ст.35).</p> <p>Виборчий блок місцевих організацій партій може бути утворений місцевими організаціями одного рівня двох або більше партій, якщо вони не входять до іншого блоку, для участі у місцевих виборах. Виборчий блок місцевих організацій партій, утворений на рівні відповідно області, району чи міста обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, поширюється на всі місцеві вибори в межах цієї адміністративно-територіальної одиниці, у тому числі у районах чи територіальних громадах, де відсутні місцеві організації однієї чи кількох партій, що входять до складу блоку. В останньому випадку від імені блоку виступають місцеві організації партій (місцева організація партії), що входять до блоку, які діють у відповідних адміністративно-територіальних одиницях (ч.3 ст.35).</p> <p>Утворення виборчого блоку місцевих організацій партій відбувається на підставі рішень зборів (конференцій) відповідних організацій кожної з цих партій. Таке рішення підписується керівником організації та скріплюється печаткою цієї організації або організації вищого рівня (ч.4 ст.35).</p>
<p>Угода про утворення виборчого блоку повинна визначати:</p>	<p>Угода про утворення виборчого блоку повинна визначати:</p>	<p>Угода про утворення виборчого блоку місцевих організацій партій повинна визначати:</p>

1	2	3
<p>1) повну та скорочену назву блоку; 2) керівні органи виборчого блоку та умови їх функціонування; 3) норми представництва на міжпартійному з'їзді (зборах, конференції) від партій, що входять до блоку; 4) порядок проведення міжпартійного з'їзду (зборів, конференції) щодо висування кандидата на пост Президента України; 5) порядок прийняття рішень міжпартійним з'їздом (зборами, конференцією); 6) порядок прийняття рішення про згоду на приєднання іншої партії до виборчого блоку після його створення (ч.3 ст.45).</p>	<p>1) повну та скорочену назву блоку; 2) керівні органи виборчого блоку та умови їх функціонування; 3) норми представництва на міжпартійному з'їзді (зборах, конференції) від партій, що входять до блоку; 4) порядок проведення міжпартійного з'їзду (зборів, конференції) щодо висування кандидатів; 5) порядок прийняття рішень міжпартійним з'їздом (зборами, конференцією); 6) умови висування та норми представництва кандидатів у депутати до виборчого списку від партій, що входять до виборчого блоку; 7) порядок прийняття рішення про виключення особи з виборчого списку кандидатів у депутати від партії (блоку) (ч.3 ст.43).</p>	<p>1) назву блоку, яка не може використовувати назви партій, що не входять до складу цього виборчого блоку; 2) керівні органи виборчого блоку та умови їх функціонування; 3) норми представництва на міжпартійних зборах (конференції) місцевих організацій партій, що входять до блоку; 4) порядок проведення міжпартійних зборів (конференції) щодо висування кандидатів у депутати; 5) порядок прийняття рішень міжпартійними зборами (конференцією); 6) інші питання, які суб'єкти блоку вважають за потрібне передбачити в угоді (ч.6 ст.35).</p>
<p>Повна назва блоку повинна включати назви усіх партій, що входять до блоку. Повна або скорочена назва блоку не може містити назву партії, що не входить до блоку, або прізвища особи, яка не є кандидатом на пост Президента України від цього блоку (ч.4 ст.45).</p>	<p>Повна назва блоку повинна включати назви усіх партій, що входять до блоку. Повна або скорочена назва блоку не може містити назви партій, що не входить до блоку, або прізвища особи, яка не є кандидатом у депутати від цього блоку (ч.4 ст.43).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Про утворення виборчого блоку повідомляється Центральна виборча комісія не пізніше як за два дні до дня проведення міжпартійного з'їзду (зборів, конференції). До повідомлення додаються угода про утворення виборчого блоку, витяги з протоколів з'їздів (зборів, конференцій) партій з рішеннями про утворення виборчого блоку, засвідчені керівниками партій, що утворили виборчий блок, та скріплені печатками цих партій, а також копії свідоцтв про реєстрацію партій, що утворили виборчий блок, та їх статутів, засвідчених Міністерством юстиції України після оголошення про початок виборчого процесу. У разі, якщо назва блоку містить прізвище особи, до</p>	<p>Про утворення виборчого блоку повідомляється Центральна виборча комісія не пізніше як за п'ять днів до дня проведення міжпартійного з'їзду (зборів, конференції). До повідомлення додаються угода про утворення виборчого блоку, витяги з протоколів з'їздів (зборів, конференцій) партій з рішеннями про утворення виборчого блоку, засвідчені керівниками партій, що утворили виборчий блок, та скріплені печатками цих партій, а також копії свідоцтв про реєстрацію партій, що утворили виборчий блок, та їх статутів, засвідчених безоплатно Міністерством юстиції України після оголошення про початок виборчого</p>	<p>Про утворення виборчого блоку для участі у місцевих виборах Центральна виборча комісія та відповідні територіальні виборчі комісії повідомляються не пізніше як за 95 днів до дня виборів (ч.7 ст.35).</p>

1	2	3
<p>повідомлення також додається згода особи на використання її прізвища за її підписом, засвідченим у встановленому законом порядку (ч.5 ст.45).</p>	<p>процесу. У разі, коли назва блоку містить прізвище особи, до повідомлення також додається згода особи на використання її прізвища за її підписом, засвідченим у встановленому законом порядку (ч.5 ст.43).</p>	
<p>Партія, яка відповідає вимогам частини другої статті 44 цього Закону, не входить до жодного виборчого блоку і не висунула кандидата на пост Президента України, на підставі рішення її з'їзду (зборів, конференції) та згоди на це виборчого блоку, наданої відповідно до угоди про утворення виборчого блоку, може приєднатися до виборчого блоку, який висунув кандидата на пост Президента України. Рішення про приєднання до блоку підписується керівником партії та скріплюється печаткою партії, а рішення блоку про надання згоди підписується керівниками партій, що входять до блоку, і скріплюється печатками партій, що входять до блоку. Зазначені документи подаються до Центральної виборчої комісії не пізніше як за піддесят днів до дня виборів (ч.1 ст.46).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Партії, що входять до блоку, можуть не пізніше ніж за тридцять п'ять днів до дня виборів прийняти рішення про розпуск виборчого блоку. Такі рішення приймаються з'їздами (зборами, конференціями) усіх партій, що входять до блоку. Рішення про розпуск блоку та витяги із протоколів з'їздів (зборів, конференцій) кожної партії про розгляд цього питання, підписані керівником партії, головою учиним на з'їзді (зборах, конференції) та засвідчені печаткою партії, протягом трьох днів з дня прийняття такого рішення подаються до Центральної виборчої комісії (ч.9 ст.46).</p>	<p>Партії, що входять до блоку, можуть не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів прийняти рішення про розпуск виборчого блоку. Такі рішення приймаються з'їздами (зборами, конференціями) кожної партії, яка входить до блоку. Рішення про розпуск блоку та витяги із протоколів з'їздів (зборів, конференцій) кожної партії про розгляд цього питання, підписані керівником партії, головою учиним на з'їзді (зборах, конференції), та засвідчені печаткою партії, протягом трьох днів подаються до Центральної виборчої комісії (ч.7 ст.50).</p>	<p>Місцеві організації партій, що входять до виборчого блоку, можуть не пізніше ніж за 40 днів до дня проведення виборів прийняти рішення про розпуск виборчого блоку. Такі рішення приймаються зборами (конференцією) усіх місцевих організацій партій, що входять до виборчого блоку. Рішення про розпуск виборчого блоку та витяги з протоколів зборів (конференції) про розгляд цього питання, підписані керівником місцевої організації партії, головою учиним на зборах (конференціях) та скріплені печаткою місцевої організації партії, протягом трьох днів подаються до територіальної виборчої комісії (ч.13 ст.35).</p>
<p>Партія, що входить до блоку, може не пізніше ніж за тридцять п'ять днів до дня виборів</p>	<p>Партія, що входить до блоку, може не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів при-</p>	<p>Місцева організація партії, що входить до виборчого блоку, може не пізніше ніж за 40 днів до</p>

1	2	3
<p>прийняти рішення про вихід зі складу блоку. Таке рішення приймається з'їздом (зборами, конференцією) партії відповідно до її статуту. Рішення про вихід партії зі складу блоку та витяг з протоколу з'їзду (зборів, конференції) про розгляд цього питання, підписані керівником партії, головуючим на з'їзді (зборах, конференції), та скріплені печаткою партії, протягом трьох днів подаються до Центральної виборчої комісії та керівного органу блоку (ч.2 ст.46).</p>	<p>іняти рішення про її вихід з складу блоку. Таке рішення приймається з'їздом (зборами, конференцією) партії відповідно до її статуту. Рішення про вихід партії зі складу блоку та витяг з протоколу з'їзду (зборів, конференції) про розгляд цього питання, підписані керівником партії, головуючим на з'їзді (зборах, конференції) та скріплені печаткою партії, протягом трьох днів подаються до Центральної виборчої комісії та керівного органу блоку (ч.1 ст.50).</p>	<p>дня проведення виборів прийняти рішення про її вихід зі складу блоку. Таке рішення приймається зборами(конференцією) місцевої організації партії відповідно до її статуту. Рішення про вихід місцевої організації партії зі складу виборчого блоку та витяг з протоколу зборів (конференції) про розгляд цього питання, підписані керівником місцевої організації партії, головуючим на зборах (конференції) та скріплені печаткою місцевої організації партії, протягом трьох днів передаються до територіальної виборчої комісії та керівного органу блоку (ч.8 ст.35).</p>
<p>Якщо рішення, передбачені частиною дев'ятою цієї статті, прийнято не пізніше ніж за дев'яносто п'ять днів до дня виборів, кожна з партій, що входила до складу блоку, має право висунути кандидата на пост Президента України у порядку, передбаченому цим Законом (ч.10 ст.46).</p> <p>Якщо рішення, передбачене у частині першій цієї статті, прийняте не пізніше ніж за дев'яносто п'ять днів до дня виборів, партія, що вийшла зі складу блоку, а за обставин, зазначених у частині п'ятій цієї статті, також і блок мають право висунути кандидата на пост Президента у порядку, передбаченому цим Законом (ч.10 ст.46).</p>	<p>Якщо рішення, передбачене частиною сьомою цієї статті, прийнято не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів, кожна з партій, що входила до складу блоку, має право висунути кандидатів у депутати у порядку та в строки, передбачені цим Законом (ч.8 ст.50).</p> <p>Якщо рішення, передбачене частиною першою цієї статті, прийняте не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів, партія, що вийшла зі складу блоку, має право висунути кандидатів у депутати у порядку та в строки, передбачені цим Законом (ч.4 ст.50).</p>	<p>Якщо рішення, передбачені у частині тринадцятій цієї статті, прийняті не пізніше ніж за 40 днів до дня проведення виборів, кожна з місцевих організацій партій, що входили до складу розпушеного виборчого блоку, має право висунути кандидатів у депутати у порядку, передбаченому цим Законом (ч.14 ст.35).</p> <p>Якщо рішення, передбачене у частині восьмій цієї статті, прийняте не пізніше ніж за 40 днів до дня проведення виборів, місцева організація партії, що вийшла зі складу блоку, має право висунути власних кандидатів у депутати у порядку, передбаченому цим Законом (ч.11 ст.35).</p>
<p>Якщо рішення, передбачені частиною дев'ятою цієї статті, прийнято пізніше ніж за дев'яносто п'ять днів до дня виборів, партії, що входили до складу блоку, втрачають статус суб'єктів виборчого процесу (ч.11 ст.46).</p> <p>Партія (блок) може висувати одного кандидата на пост Президента України (ч.1 ст.47).</p>	<p>Якщо рішення, передбачені частиною сьомою цієї статті, прийняті пізніше ніж за 90 днів до дня виборів, партії, що входили до складу блоку, втрачають статус суб'єктів виборчого процесу (ч.9 ст.50).</p> <p>Кількість кандидатів у депутати, що висувуються партією (блоком), не може перевищувати кількості депутатів, що становить конституційний склад Верховної Ради України, визначений Конституцією України. Усі кандидати у депутати, вису-</p>	<p>Якщо рішення, передбачене у частині восьмій цієї статті, прийняте пізніше ніж за 40 днів до дня проведення виборів, місцева організація партії, що вийшла зі складу блоку, втрачає статус суб'єкта виборчого процесу (ч.12 ст.35).</p> <p>Районна організація партії (блок) може висунути:</p> <ul style="list-style-type: none"> - одного кандидата на посаду сільського, селищного, міського(міста районного значення) голови в кожній територіальній громаді, що входить до складу району;

1	2	3
	<p>нуті партією (блоком), включаються до єдиного виборчого списку партії (блоку) (ч.1 ст.44).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - по одному кандидату у депутати в кожному виборчому окрузі по виборах до сільської, селищної ради, що входять до складу району; - виборчий список кандидатів у депутати в кожному багатомандатному окрузі по виборах відповідних міських (міст районного значення) рад; - виборчий список кандидатів у депутати районної ради у кількості, що не перевищує кількість депутатів у районній раді (ч.3 ст.34). <p>Міська організація партії (блок) може висунути:</p> <ul style="list-style-type: none"> - одного кандидата на посаду міського голови; - кандидатів у депутати міської ради у кількості, що не перевищує кількість депутатів у міській раді. <p>Міська організація партії (блок) у містах з районним поділом, де створені районні у місті ради, може також висунути кандидатів у депутати до районних у місті рад у кількості, що не перевищує кількість депутатів відповідно у кожній районній у місті раді (ч.4 ст.34).</p> <p>Обласна організація партії (блок) може висунути:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кандидатів у депутати по виборах обласної ради у кількості, що не перевищує кількості депутатів в обласній раді (ч.6 ст.34). <p>Республіканська в Автономній Республіці Крим організація партії (блок) може висунути:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кандидатів у депутати по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим у кількості, що не перевищує кількості депутатів у Верховній Раді Автономної Республіки Крим (ч. 7 ст. 34).
<p>Партія (блок) може висунути кандидатом на пост Президента України особу, яка є членом цієї партії (членом партії, яка входить до блоку), або позапартійного громадянина, який відповідно до статті 9 цього Закону має право бути обраним Президентом України (ч.2</p>	<p>Партія (блок) може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії (членом партії, яка входить до блоку), або позапартійну особу, яка відповідно до статті 9 цього Закону має право бути обраною депутатом (ч.2 ст.44).</p>	<p>Місцева організація партії (блок) може висунути кандидатом особу, яка є членом цієї партії (членом партії, місцева організація якої входить до блоку), або безпартійного громадянина (ч.1 ст.34).</p>

1	2	3
<p>ст.47).</p> <p>Партія, що входить до виборчого блоку, не може самостійно висувати кандидата на пост Президента України та входить до складу іншого виборчого блоку (ч.3 ст.47).</p>	<p>Партія, яка входить до виборчого блоку, не може самостійно висувати кандидатів у депутати чи входить до складу іншого виборчого блоку (ч.3 ст.44).</p>	<p>Місцева організація партії, що входить до складу блоку, не може самостійно висувати кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (ч.2 ст.34). Районна у місті організація партії (блок) не може висувати кандидатів у депутати до районної у місті ради, якщо міська організація цієї ж партії (виборчий блок за участі міської організації цієї партії, виборчий блок за участі міських організацій тих же партій) відповідно не надала згоду на це або ухвалила рішення про висунення списку кандидатів до районної у місті ради у передбаченій цим Законом спосіб (ч.5 ст.34).</p>
<p>Особа може бути висунута кандидатом на пост Президента України лише однією партією (одним блоком) згідно з волею кандидата (ч.5 ст.47).</p>	<p>Кількість кандидатів у депутати, що висувуються партією (блоком), не може перевищувати кількості депутатів, що становить конституційний склад Верховної Ради України, визначений Конституцією України. Усі кандидати у депутати, висунуті партією (блоком), включаються до єдиного виборчого списку партії (блоку) (ч.1 ст.44).</p>	<p>Див. частини 3, 4, 6, 7 статті 34.</p>
<p>У протоколі з'їзду (зборів, конференції) партії, міжпартійного з'їзду (зборів, конференції) партій, що входять до блоку, зазначаються: дата його проведення, порядок денний, відомості про особу, висунуту кандидатом на пост Президента України (прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження, громадянство, партійність, посада (заняття), місце роботи і місця постійного проживання), підсумки голосування щодо кандидата на пост Президента України. Протокол підписується головуючим на з'їзді (зборах, конференції) та скріплюється печаткою партії (партій, що входять до блоку) (ч.6 ст.47).</p>	<p>У протоколі з'їзду (зборів, конференції) партії, міжпартійного з'їзду (зборів, конференції) партій, що входять до блоку, обов'язково зазначаються: дата його проведення, порядок денний, відомості про осіб, висунутих кандидатами у депутати (прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць і рік народження, громадянство, партійність, посада (заняття), місце роботи, місце проживання), підсумки голосування щодо виборчого списку кандидатів у депутати. Протокол підписується головуючим на з'їзді (зборах, конференції), а виборчий список кандидатів у депутати – керівником партії (керівниками партій, що входять до блоку). Вказані документи скріплюються печаткою партії (партій, що входять до блоку) (ч.7 ст.44).</p>	<p>У протоколі зборів (конференції) місцевої організації партії (блоку) зазначаються час і місце їх проведення, загальна кількість членів місцевої організації партії (блоку), кількість учасників зборів (конференції), порядок денний, відомості про кожного кандидата (прізвище, ім'я та по батькові, число, місяць і рік народження, партійність, посада (заняття), місце роботи і проживання), дані про підсумки голосування щодо кандидатів.</p> <p>Протокол зборів (конференції) підписується керівником місцевої організації партії (керівниками відповідних місцевих організацій партій, що входять до блоку) та скріплюється печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня (ч.9 ст.34).</p>

1	2	3
Громадянин України, який відповідно до статті 9 цього Закону може бути обраним Президентом України, особисто подає до Центральної виборчої комісії засвідчену в установленному законом порядку заяву про самовисунення кандидатом на пост Президента України (ч.1 ст.48).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Громадянин України, який відповідно до частин першої статті 9 цього Закону має право бути обраним депутатом місцевої ради або сільським, селищним, міським головою, може самовисуватися кандидатом у депутати в одномандатному окрузі, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подання заяви до відповідної територіальної комісії із зазначенням округу, де громадянин має бажання балотуватися на місцевих виборах (ч.4 ст.33).
У заяві про самовисунення на пост Президента України мають міститися згода на оприлюднення біографічних відомостей і декларації про майно та доходи, зобов'язання в разі обрання передати у порядку, встановленому законом, протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права і припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції України та законів України несумісні із зайняттям посту Президента України (ч.2 ст.48).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	<i>Подібна норма – відсутня</i>
До заяви додаються документи, передбачені частиною першою статті 51 цього Закону (ч.3 ст.48).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Грошова застава вноситься партією (партіями, що входять до блоку), яка висунула кандидата на пост Президента України, або кандидатом на пост Президента України, у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії в розмірі п'ятисот тисяч гривень (ч.1 ст.49).	Грошова застава становить дві з половиною тисячі мінімальних розмірів заробітної плати , яка вноситься партією (блоком) у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії (ч.1 ст.46).	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Декларація про майно та доходи кандидата на пост Президента України та членів його сім'ї за рік, що передує року виборів, заповнюється власноручно кандидатом за формою декларації про майно та доходи державного службовця першої категорії, затвердженою Міністерством фінансів України станом на 1 січня	Декларація про майно та доходи кандидата у депутати за рік, що передує року проведення виборів, заповнюється ним власноручно за формою, затвердженою Міністерством фінансів України, не пізніше як за 130 днів до дня виборів (ч.1 ст.47).	Декларація про майно і доходи кандидата у депутати та на посаду сільського, селищного, міського голови, а також членів їх сімей за попередній рік заповнюється ним власноручно за формою, затвердженою Міністерством фінансів України, не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів (ч.1 ст.46).

1	2	3
<p>року проведення виборів (ч.1 ст.50).</p> <p>Центральна виборча комісія публікує декларування про майно та доходи кожного кандидата на пост Президента України у триденний строк після реєстрації кандидата в газетях "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також розміщує на офіційному сайті Центральної виборчої комісії (ч.3 ст.50).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Центральна виборча комісія реєструє кандидата на пост Президента України за умови отримання таких документів:</p> <p>1) автети кандидата на пост Президента України за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (заповнюється кандидатом особисто);</p> <p>2) автобіографії особи, висутої кандидатом, обсягом до двох тисяч друкованих знаків, що обов'язково повинні містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання із зазначенням часу проживання в Україні, відомості про судимість, не погашену і не зняту у встановленому законом порядку;</p> <p>3) передвиборної програми кандидата, викладеної державною мовою, обсягом до дванадцяти тисяч друкованих знаків;</p> <p>4) документа про внесення грошової застави відповідно до статті 49 цього Закону;</p> <p>5) декларації про майно та доходи відповідно до статті 50 цього Закону;</p> <p>6) фотографії кандидата за розмірами та у кількості, встановленими Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.51).</p>	<p>Центральна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку), за умови отримання таких документів:</p> <p>1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником партії (керівниками партії, що входять до блоку) та скріпленої печаткою партії (печатками партії, що входять до блоку);</p> <p>2) копій свідоцтва про реєстрацію партії (партій, що входять до блоку) та її статуту (статутів партій, що входять до блоку), засвідчених безоплатно Міністерством юстиції України після оголошення про початок виборчого процесу;</p> <p>3) витягів з протоколів з'їздів (зборів, конференцій) партій про утворення виборчого блоку, засвідчених підписами керівників партій, що входять до блоку, та скріплених печатками цих партій (у разі висування кандидатів у депутати блоком);</p> <p>4) угоди про утворення виборчого блоку (у разі висування кандидатів у депутати блоком);</p> <p>5) витягу з протоколу з'їзду (зборів, конференцій) партії (міжпартійного з'їзду (зборів, конференцій) партій, що входять до блоку) про висування кандидатів у депутати від партії (блоку), який повинен містити відомості, передбачені частиною сьомою статті 44 цього Закону, та бути засвідченим керівником партії (керівниками</p>	<p>Територіальна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати у багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), за умови отримання таких документів:</p> <p>1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партії, що входять до блоку) та скріпленої печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партії, що входять до блоку) або організації вищого рівня;</p> <p>2) копій свідоцтва про реєстрацію місцевої організації партії (місцевих організацій партій, що входять до блоку);</p> <p>3) копії угоди про утворення виборчого блоку політичних партій, передбаченої Законом України "Про вибори народних депутатів України", у разі, якщо повноваження виборчого блоку, утвореного на загальнодержавному рівні, поширюються на місцеві вибори;</p> <p>4) витягу з протоколу конференції (зборів) кожної місцевої організації партії, що входить до складу блоку, про утворення виборчого блоку на місцевому рівні, засвідченого підписами керівника місцевої організації партії, що входить до блоку, та скріпленою печаткою цієї місцевої організації партії (місцевих організацій партій) або організації вищого рівня – у разі висування кандидатів у депутати блоком;</p>

1	2	3
	<p>партій, що входять до блоку) і скріпленням печаткою партії (печатками партій, що входять до блоку);</p> <p>6) виборчого списку кандидатів у депутати від партії (блоку) за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією;</p> <p>7) заяв осіб, включених до виборчого списку партії (блоку), про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії (блоку) із зобов'язанням припинити в разі обрання депутатом діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції України та законів України несумісні з мандатом народного депутата України, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у виборах, а також із зобов'язанням у разі обрання депутатом протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом;</p> <p>8) автобіографій осіб, включених до виборчого списку партії (блоку), обсягом до двох тисяч друкованих знаків, що обов'язково повинні містити: прізвище, ім'я, по батькові; число місяць рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, місце проживання із зазначенням часу проживання в Україні, відомості про наявність чи відсутність судимості;</p> <p>9) передвиборної програми партії (блоку), викладеної державною мовою, обсягом до семи тисяч восьми сот друкованих знаків;</p> <p>10) декларації про майно та доходи кожного кандидата у депутати за рік, що передче</p>	<p>5) угоди про утворення виборчого блоку – у разі висунення кандидатів у депутати блоком місцевих організацій партій;</p> <p>6) витягу з протоколу зборів (конференції) місцевої організації партії (міжпартійних зборів (конференції) місцевих організацій партій, що входять до блоку) про висунення кандидатів у депутати від партії (блоку). Витяг з протоколу повинен бути засвідчений керівником місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входять до блоку) та скріплений печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня;</p> <p>7) виборчого списку кандидатів у депутати від місцевої організації партії (блоку) за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів, підписаного керівником місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входять до блоку) та скріпленого печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня;</p> <p>8) заяв осіб, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї місцевої організації партії (блоку) із зобов'язанням припинити в разі обрання депутатом діяльність чи скласти представницький мандат які відповідно до Конституції України та законів України несумісні з мандатом депутата, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у місцевих виборах;</p> <p>9) автобіографій осіб, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), що обов'язково повинні містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, гро-</p>

1	2	3
	<p>рокові оголошення початку виборчого процесу;</p> <p>11) документа про внесення грошової застави відповідно до статті 46 цього Закону;</p> <p>12) фотографій осіб, включених до виборчого списку партії (блоку), за розмірами та у кількості, встановленими Центральною виборчою комісією не пізніше як за 120 днів до дня виборів (ч.1 ст.45).</p>	<p>мадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання, відомості про наявність чи відсутність судимості;</p> <p>10) передвиборної програми місцевої організації партії (блоку), викладеної державною мовою, обсягом до трьох тисяч друкованих знаків;</p> <p>11) декларації про майно та доходи за рік, попередній року подання документів, кожного кандидата у депутати та членів його сім'ї за формою, затвердженою Міністерством фінансів України, не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів;</p> <p>12) фотографії осіб, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), за розмірами та у кількості, встановленими територіальною виборчою комісією;</p> <p>13) підписних листів (ч.1 ст.36).</p> <p>Відповідна територіальна виборча комісія реєструє кандидата у депутати в одномандатному окрузі за умови пред'явлення ним документа, передбаченого частиною другою статті 3 цього Закону, та за умови отримання таких документів:</p> <p>1) заяви особи із зобов'язанням припинити в разі обрання депутатом діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції України та законів України несумісні з мандатом депутата, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у місцевих виборах;</p> <p>2) копії угоди про утворення виборчого блоку політичних партій, передбаченою Законом України, "Про вибори народних депутатів України", у разі, якщо повноваження виборчого блоку, утвореного на загальнодержавному рівні, поширюються на місцеві вибори;</p> <p>3) витягу з протоколу зборів (конференції) місцевої організації партії або міжпартійних зборів</p>

1	2	3
		<p>(конференції) місцевих організацій партій, що входять до блоку, про висунення кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. Витяг з протоколу повинен бути засвідчений керівником місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входять до блоку) та скріплений печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня;</p> <p>4) автобіографії кандидата обсягом до двох тисяч друкованих знаків, що обов'язково повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання, відомості про наявність чи відсутність судимості;</p> <p>5) передвиборної програми кандидата;</p> <p>6) декларації про майно та доходи за рік, попередній року подання документів, кандидата, а також членів його сім'ї за формою, затвердженою Міністерством фінансів України, не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів;</p> <p>7) підписних листів за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, з кількістю підписів, визначеною частинами п'ятою та шостою статті 42 цього Закону, за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>8) фотографій кандидата за розмірами та у кількості, встановленими територіальною виборчою комісією, не пізніше ніж за 70 днів до дня виборів (ч.1 ст.37).</p> <p>Відповідна територіальна виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови за умови пред'явлення ним документа, передбаченого частиною другою статті 3 цього Закону, та за умови отримання таких документів:</p>

1	2	3
		<p>1) заяви особи, висунутої кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, про реєстрацію кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови із зобов'язанням припинити у разі обрання діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції України та законів</p> <p>України несумісні з мандатом сільського, селищного, міського голови, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у місцевих виборах, а також із зобов'язанням у разі обрання сільським, селищним, міським головою протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати в управління іншій особі належні їй підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом;</p> <p>2) копії угоди про утворення виборчого блоку політичних партій, передбаченої Законом України "Про вибори народних депутатів України", у разі якщо повноваження виборчого блоку, утвореного на загальнодержавному рівні, поширюються на місцеві вибори;</p> <p>3) витягу з протоколу зборів (конференції) місцевої організації партії або міжпартійних зборів (конференції) місцевих організацій партій, що входять до блоку, про висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. Витяг з протоколу повинен бути засвідчений керівником місцевої організації партії (керівниками місцевих організацій партій, що входять до блоку) та скріплений печаткою місцевої організації партії (печатками місцевих організацій партій, що входять до блоку) або організації вищого рівня;</p> <p>4) автобіографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови обсягом до двох тисяч друкованих знаків, що обов'язково повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік і місце народження, громадянство, ві-</p>

1	2	3
		<p>домості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, місце проживання, відомості про наявність чи відсутність судимості;</p> <p>5) передвиборної програми кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>6) декларації про майно та доходи за рік, попередній року подання документів, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, а також членів його сім'ї за формою, затвердженою Міністерством фінансів України, не пізніше ніж за 90 днів до дня виборів;</p> <p>7) підписних листів за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, з кількістю підписів, визначеною частиною п'ятою статті 42 цього Закону, за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>8) фотографії кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови за розмірами та у кількості, встановленими територіальною виборчою комісією (ч.1 ст.38).</p>
<p>Для реєстрації кандидатом у Президенти України особи, висунутої партією (блоком) крім документів, передбачених частиною першою цієї статті, подаються також такі документи:</p> <p>1) подання про реєстрацію кандидата, підписане керівником партії (керівниками партій, що входять до блоку) та скріплене печаткою партії (печатками партій, що входять до блоку);</p> <p>2) копії свідоцтва про реєстрацію партії (партій, що входять до блоку) та її статуту (статутів партій, що входять до блоку), засвідчені безоплатно Міністерством юстиції України після початку виборчого процесу;</p> <p>3) витяг з протоколу з'їзду (зборів, конференції) кожної партії, що увійшла до складу виборчого блоку, про утворення виборчого блоку,</p>	<p>Кандидати у депутати, включені до виборчого списку партії (блоку), реєструються Центральною виборчою комісією за наявності документів, передбачених статтею 45 цього Закону (ч.1 ст.48).</p>	<p>Кандидати у депутати в багатомандатному окрузі, включені до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), реєструються відповідною територіальною виборчою комісією за наявності документів, передбачених частиною першою статті 36 цього Закону (ч.1 ст.39).</p> <p>Кандидати у депутати в одномандатному окрузі реєструються відповідною територіальною виборчою комісією за дотримання умов, передбачених статтею 37 цього Закону (ч.1 ст.40).</p> <p>Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови реєструється відповідною територіальною виборчою комісією за дотримання умов, передбачених статтею 38 цього Закону (ч.1 ст.41).</p>

1	2	3
<p>засвідчений підписом керівника партії та скріплений печаткою цієї партії – у разі висунення кандидата блоком;</p> <p>4) угода про утворення виборчого блоку (у разі висунення кандидата блоком);</p> <p>5) витяг з протоколу з'їзду (зборів, конференцій) партії (міжпартійного з'їзду (зборів, конференцій) партій, що входять до блоку) про висунення кандидата на пост Президента України від партії (блоку), який повинен містити відомості, передбачені частиною шостою статті 47 цього Закону. Витяг з протоколу повинен бути засвідчений керівником партії (керівниками партій, що входять до блоку) та скріплений печаткою партії (печатками партій, що входять до блоку);</p> <p>б) заява особи, висунутої кандидатом, про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від цієї партії (блоку) та у зв'язку з цим на оприлюднення біографічних відомостей та декларації про доходи, зобов'язання в разі обрання передати у порядку, встановленому законом, протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів в управління іншої особи належні йому підприємства та корпоративні права та припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до Конституції України та законів України несумісні зі зайняттям посту Президента України (ч.2 ст.51).</p>		<p>Відповідна виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, який самовисунувся, за умови пред'явлення ним документа, передбаченого частиною другою статті 3 цього Закону, та документів, передбачених пунктами 1, 4-8 частини першої цієї статті (ч.3 ст.38).</p>
<p>Центральна виборча комісія видає уповноваженому представнику партії, виборчого блоку партій, який подав документи, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи (ч.3 ст.51).</p>	<p>Центральна виборча комісія видає представнику партії (блоку) у Центральній виборчій комісії, який подав документи, зазначені у частині першій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи (ч.3 ст.45).</p>	<p>Представнику місцевої організації партії (блоку), який подав передбачені частиною першою статті 36 цього Закону документи, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів, а також кількості підписних листів у разі їх подання (ч.5 ст.39).</p> <p>Особі, яка подала зазначені у статті 37 цього Закону документи, видається довідка про дату і</p>

1	2	3
		<p>час прийняття документів із зазначенням переліку прийнятих документів, а також кількості підписних листів у разі їх подання (ч.3 ст.40).</p> <p>Особі, яка подала зазначені у статті 38 цього Закону документи, видається довідка про дату і час прийняття документів із зазначенням переліку прийнятих документів, а також кількості підписних листів у разі їх подання (ч.3 ст.41).</p>
<p>У разі реєстрації кандидата уповноваженому представнику партії (блоку) або кандидата на пост Президента України не пізніше наступного дня видається копія постанови про реєстрацію. Кандидату на пост Президента України не пізніше як у триденний строк з дня прийняття рішення про його реєстрацію видається посвідчення кандидата на пост Президента України за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України у цей же строк оприлюднюється в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" (ч.7 ст.51).</p>	<p>У разі реєстрації кандидатів у депутати представнику партії (блоку) разом з копією рішення про реєстрацію у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Виборчий список кандидатів у депутати партії (блоку) разом з рішенням про їх реєстрацію в цей же строк оприлюднюється в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" (ч.8 ст.48).</p>	<p>У разі реєстрації кандидатів у депутати у багатомандатному окрузі представнику місцевої організації партії (блоку) разом з копією рішення про реєстрацію у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Виборчий список кандидатів у депутати місцевої організації партії (блоку) разом з рішенням у цей же строк оприлюднюється у місцевих друкованих засобах масової інформації (ч.11 ст.39).</p> <p>У разі реєстрації кандидата у депутати в одномандатному окрузі йому разом з копією рішення про реєстрацію у п'ятиденний строк з дня його прийняття видається посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.7 ст.40).</p> <p>У разі реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови йому разом з копією рішення про реєстрацію у п'ятиденний строк з дня його прийняття видається посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.7 ст.41).</p>
<p>Центральна виборча комісія закінчує реєстрацію кандидатів на пост Президента України не пізніше ніж за вісімдесят п'ять днів до дня виборів (ч.10 ст.51)</p>	<p>Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за 85 днів до дня виборів (ч.2 ст.48). Центральна виборча комісія не пізніше як на сьомий день з дня прийняття заяви</p>	<p>Подання документів до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі починається за 60 днів і закінчується за 40 днів до дня виборів (ч.2 ст.39).</p>

1	2	3
	<p>про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації (ч.6 ст.48).</p>	<p>Територіальна виборча комісія не пізніше як на третій день після подання документів приймає рішення щодо реєстрації списку кандидатів у депутати, про що уповноваженій особі місцевої організації партії (блоку) видається копія відповідного рішення, і в разі реєстрації списку кандидатів у депутати від місцевої організації партії (блоку) публікує відповідне рішення і такий список кандидатів у депутати з відомостями про перших п'ять осіб списку (ч.9 ст.39).</p> <p>Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати в одномандатному окрузі починається за 60 і закінчується за 40 днів до дня виборів (ч.2 ст.40).</p> <p>Територіальна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидата або про відмову в його реєстрації (ч.5 ст.40).</p> <p>Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови починається за 60 і закінчується за 40 днів до дня виборів (ч. 2 ст. 41).</p> <p>Територіальна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидата або про відмову в його реєстрації (ч. 5 ст.41).</p>
<p>Перелік кандидатів на пост Президента України, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, освіти, місяця</p>	<p>Черговість кандидатів у депутати у виборчому списку, визначена партією (блоком), не може бути змінена після їх реєстрації Центральною виборчою комісією,</p>	<p>Черговість кандидатів у депутати у виборчому списку, визначена місцевою організацією партії (блоком), не може бути змінена після їх реєстрації територіальною виборчою комісією, за ви-</p>

1	2	3
<p>постійного проживання, основного місця роботи (зав'язтя), партійності, суб'єкта висування у п'ятиденний строк після закінчення реєстрації кандидатів оприлюднюється Центральною виборчою комісією в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" (ч.11 ст.51).</p>	<p>за винятком виключення окремих кандидатів із виборчого списку у випадках, передбачених цим Законом (ч.7 ст.48).</p> <p><i>Подібна норма щодо оприлюднення списку кандидатів – відсутня.</i></p>	<p>винятком випадків, передбачених цим Законом (ч.10 ст.39).</p>
<p>Центральна виборча комісія відмовляє у реєстрації кандидата на пост Президента України у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) порушення встановленого законом порядку утворення виборчого блоку та висування кандидата; 2) встановлення Верховним Судом України наявності у передвиборній програмі кандидата положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриє її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення; 3) відсутності або невалідного оформлення документів, зазначених у статті 51 цього Закону; 4) припинення громадянства України або виходу із громадянства іншої держави особою, висунутою кандидатом на пост Президента України; 5) вїзд особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання; 6) визнання особи, висунутої кандидатом, недієздатною чи набрання щодо неї законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину; 7) виникнення обставин, зазначених у частині п'ятій статті 46 цього Закону (ч.1 ст.52). 	<p>Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) порушення законів України при утворенні виборчого блоку та висуванні кандидатів у депутати; 2) відсутності або невалідного оформлення документів, зазначених у статті 45 цього Закону; 3) припинення громадянства України кандидата у депутати; 4) виходу особи, висунутої кандидатом у депутати, за межі України для проживання; 5) визнання особи, висунутої кандидатом у депутати, недієздатною; 6) набрання щодо особи, висунутої кандидатом у депутати, законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину; 7) виявлення Центральною виборчою комісією обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом відповідно до статті 9 цього Закону (ч.1 ст.49). 	<p>Територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) порушення встановленого цим Законом порядку висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати; 2) відсутності або неправильних відомостей у документах, зазначених відповідно у статтях 36-38 цього Закону; 3) припинення громадянства України кандидата; 4) визнання судом кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати недієздатним, набрання щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину; 5) виявлення територіальною виборчою комісією обставин, що позбавляють особу права бути обраною депутатом або сільським, селищним, міським головою відповідно до статті 9 цього Закону (ч.1 ст.47).
<p>Відмова у реєстрації кандидата не виключає можливість повторного подання партією</p>	<p>Відмова у реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії</p>	<p>Відмова у реєстрації кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі, включених до вибор-</p>

1	2	3
<p>(блоком) чи кандидатом заяви про реєстрацію кандидата (ч.3 ст.32).</p>	<p>(блоку), через невідповідне оформлення поданих партією (блоком) документів, передбачених частиною першою статті 45 цього Закону, не виключає повторного подання партією (блоком) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку). Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами повинна бути подана до Центральної виборчої комісії не пізніше ніж за 75 днів до дня виборів. Остаточне рішення про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку), Центральна виборча комісія приймає не пізніше ніж за 71 день до дня виборів (ч.3 ст.49).</p>	<p>чого списку місцевої організації партії (блоку), з підстав невідповідного оформлення поданих місцевою організацією партії (блоком) документів, передбачених частиною першою статті 38 цього Закону, або з підстав недостатньої кількості підписів виборців на підтримку виборчого списку місцевої організації партії (блоку) через неврахування підписних листів та підписів виборців не виключає повторного подання місцевою організацією партії (блоком) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку кандидатів у депутати від місцевої організації партії (блоку). Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами або з додатковими підписними листами з підписами виборців на підтримку виборчого списку місцевої організації партії (блоку) повинна бути подана до територіальної виборчої комісії не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів. Остаточне рішення про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), територіальна виборча комісія приймає не пізніше ніж за 31 день до дня виборів (ч.13 ст.39).</p> <p>Відмова у реєстрації кандидата у депутати в одномандатному окрузі з підстав невідповідного оформлення документів, передбачених статтею 37 цього Закону, або з підстав недостатньої кількості підписів виборців на його підтримку через неврахування підписних листів та підписів виборців не виключає повторного подання кандидатом заяви про його реєстрацію. Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами або з додатковими підписними листами з підписами виборців на підтримку</p>

1	2	3
		<p>Відмова у реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови з підстав невідповідного оформлення документів, передбачених статтею 38 цього Закону, або з підстав недостатньої кількості підписів виборців на його підтримку через неврахування підписних листів та підписів виборців не виключає повторного подання кандидатом заяви про його реєстрацію. Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами або з додатковими підписними листами з підписами виборців на підтримку кандидата повинна бути подана до територіальної виборчої комісії не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів (ч.6 ст.41).</p>
<p>Повторна заява про реєстрацію кандидата разом з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами може бути подана до Центральної виборчої комісії не пізніше як за вісімдесят вісім днів до дня виборів (ч.4 ст.52).</p>	<p>Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами повинна бути подана до Центральної виборчої комісії не пізніше ніж за 75 днів до дня виборів. Остаточне рішення про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку), Центральною виборчою комісією приймає не пізніше ніж за 71 день до дня виборів (ч.3 ст.49).</p>	<p>Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами або з додатковими підписними листами з підписами виборців на підтримку виборчого списку місцевої організації партії (блоку) повинна бути подана до територіальної виборчої комісії не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів. Остаточне рішення про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), територіальною виборчою комісією приймає не пізніше ніж за 31 день до дня виборів (ч.13 ст.39).</p> <p>Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами або з додатковими підписними листами з підписами виборців на підтримку кандидата повинна бути подана до територіальної виборчої комісії не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів (ч.6 ст.40).</p> <p>Така заява з виправленими відповідно до вимог цього Закону документами або з додатковими підписними листами з підписами виборців на підтримку кандидата повинна бути подана до</p>

1	2	3
<p>На підтримку кандидата на пост Президента України має бути зібрано не менш як п'ятсот тисяч підписів виборців, які мають право голосу, в тому числі не менш як по двадцять тисяч підписів у кожному з двох третин регіонів (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь) України (ч.1 ст.53).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>територіальної виборчої комісії не пізніше ніж за 35 днів до дня виборів (ч.6 ст.41).</p> <p>На підтримку відповідного кандидата необхідно подати підписні листи з такою кількістю підписів виборців:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кандидата на посаду сільського, селищного голови – не менш як 50 підписів; 2) кандидата на посаду міського голови (міста районного значення чи міста, яке входить до складу міста республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення, міста Севастополя) – не менш як 100 підписів; 3) кандидата на посаду міського голови (міст республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення (крім міст – обласних центрів, міста Сімферополя) – не менш як 200 підписів; 4) кандидата на посаду міського голови міст Києва та Севастополя, Сімферополя, міст – обласних центрів – не менш як 300 підписів; 5) кандидата у депутати сільської, селищної ради – не менш як 10 підписів (ч.5 ст.42). <p>На підтримку виборчого списку кандидатів у депутати, висунутого місцевою організацією партії (блоком), необхідно подати підписні листи з такою кількістю підписів виборців:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виборчого списку кандидатів у депутати міської ради (міста республіканського в Автономній Республіці Крим, обласного значення, крім міст – обласних центрів, міста Сімферополя) – не менш як 500 підписів; 2) виборчого списку кандидатів у депутати міської ради (міста Києва, Севастополя, міст – обласних центрів, міста Сімферополя) – не менш як 800 підписів; 3) виборчого списку кандидатів у депутати районної, районної у місті ради, кандидатів у депутати міської ради (міста районного значення чи міста, яке входить до складу міста республі-

1	2	3
		канського в Автономній Республіці Крим, обласного значення, міст Києва та Севастополя) – не менш як 200 підписів; 4) виборчого списку кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатів у депутати обласної ради – не менш як 1000 підписів (ч.6 ст.42).
<p>На підтримку кандидата на пост Президента України має бути зібрано не менш як двісті п'ятдесят тисяч підписів, у тому числі не менш як по 10 тисяч підписів у кожному з двох третин регіонів (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь) України. Підписні листи передаються до Центральної виборчої комісії не пізніше як за 30 днів до дня (<i>не-вторник</i>) виборів (ч.5 ст.89).</p> <p>На підтримку кандидата на пост Президента України має бути зібрано не менш як двісті п'ятдесят тисяч підписів, у тому числі не менш як по десять тисяч підписів у кожному з двох третин регіонів (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь) України. Підписні листи передаються до Центральної виборчої комісії не пізніше як за тридцять днів до дня (тобто чергових) виборів (ч.7 ст.90).</p>	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Позачергові місцеві вибори відповідно депутатів місцевих рад та сільського, селищного, міського голови проводяться в порядку і строки, передбачені цим Законом для чергових виборів (ч.2 ст.80).
<p>Підписні листи на підтримку кандидата на пост Президента України мають бути подані до Центральної виборчої комісії не пізніше як за сорок днів до дня виборів (ч.2 ст.53).</p>	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Див. ч.1 ст.39; ч.1 ст.40; ч.1 ст.41.
<p>Центральна виборча комісія у триденний строк з дня реєстрації кандидата на пост Президента України приймає рішення про затвердження форми підписного листа для кожного кандидата. Копія рішення разом із затверженою формою підписного листа для кожного кандидата на пост Президента України видаються не пізніше наступного дня після прийняття рішення уповноваженому представнику партії (блоку), кандидата на пост Президента України (ч.1 ст.54).</p>	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Форми підписних листів на підтримку виборчих списків місцевих організацій партій (блоків), від яких висунуто кандидатів у депутати та на підтримку кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за 85 днів до дня виборів (ч.1 ст.43).

<p>Підписний лист на підтримку кандидата на пост Президента України від партії (блоку) повинен містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, відомості про місце праці (посаду), партійність кандидата; 2) повну назву політичної партії або виборчого блоку, які висунули кандидата, та повні назви партій, що входять до блоку, або зазначення про самовисування кандидата; 3) відомості про особу, яка збирає підписи виборців (прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, місце проживання, за наявності – номер телефону); 4) повну назву населеного пункту, в якому проводиться збір підписів, а також села, селища, міста, району, області, Автономної Республіки Крим, до складу яких входить цей населений пункт (ч.4 ст.54). 	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Підписний лист повинен містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) назву місцевих виборів; 2) повну назву місцевої організації партії (блоку) та повні назви місцевих організацій партій, що входять до блоку, від яких висунуто кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати, чи прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, професією, посаду (заняття), місце роботи і адресу місця проживання, партійність кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови; 3) відомості про особу, яка збирає підписи виборців (прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, адреса місця проживання, документ, передбачений частиною другою статті 3 цього Закону, за наявності – номер телефону); 4) повну назву населеного пункту, в якому проводиться збір підписів (села, селища, міста, а також району, області, Автономної Республіки Крим, до складу яких входить населений пункт) (ч.2 ст.43).
<p>Підписний лист повинен мати графі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) порядковий номер виборця у підписному листі; 2) прізвище, ім'я та по батькові виборця; 3) рік народження виборця (для виборців, яким у рік виборів виповнюється вісімнадцять років, – число, місяць та рік народження); 4) громадянство виборця; 5) місце проживання виборця; 6) назва, номер і серія документа, що посвідчує особу виборця, з числа зазначених у частині другій статті 2 цього Закону; 7) дата проставлення підпису виборцем; 8) особистий підпис виборця (ч.5 ст.54). 	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Підписний лист повинен мати графі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) порядковий номер виборця у підписному листі; 2) прізвище, ім'я та по батькові виборця; 3) рік народження виборця (для виборців, яким у рік виборів виповнюється вісімнадцять років, – число, місяць та рік народження); 4) громадянство виборця; 5) адреса місця проживання виборця; 6) назва, номер і серія документа, що посвідчує особу виборця, зазначеного у частині другій статті 3 цього Закону; 7) дата проставлення підпису виборцем; 8) особистий підпис виборця (ч.3 ст.43).
<p>Усі записи у підписному листі виконуються ручкою (не олівцем) без скорочень (ч.4 ст.55).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Усі записи у підписному листі виконуються ручкою (не олівцем), без скорочень (ч.4 ст.44).</p>

1	2	3
Допущена помилка у підписному листі виправляється особою, яка її зробила, у спосіб, який дозволяє прочитати попередній запис; виправлення засвідчується окремим підписом особи, яка зробила виправлення (ч.5 ст.55).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Допущена помилка у підписному листі виправляється особою, яка її зробила, у спосіб, який дозволяє прочитати попередній запис. Виправлення засвідчується окремим підписом особи, яка зробила виправлення (ч.5 ст.44).
В одному підписному листі враховуються підписи виборців лише одного населеного пункту (ч.8 ст.55).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	В одному підписному листі враховуються лише підписи виборців, які є членами відповідної територіальної громади (ч.8 ст.44).
Особа, яка збирала підписи виборців, підписує заповнений підписний лист та проставляє цифрами і прописом кількість зібраних у цьому підписному листі підписів виборців (ч.9 ст.55).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Особа, яка збирала підписи виборців, підписує заповнений підписний лист та проставляє цифрами і прописом кількість зібраних у цьому підписному листі підписів виборців (ч.9 ст.44).
Підписні листи передаються уповноваженим представником кандидата на пост Президента України до Центральної виборчої комісії не пізніше як за сорок днів до дня виборів. Центральна виборча комісія видає уповноваженому представнику кандидата на пост Президента України довідку про кількість прийятих підписних листів та підписів у них (ч.12 ст.55).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Див. ч.1 ст.40; ч.1 ст.41.
Центральна виборча комісія забезпечує здійснення контролю за додержанням вимог цього Закону щодо підписних листів шляхом їх вибіркової перевірки членами Центральної виборчої комісії з залученням працівників секретаріату Центральної виборчої комісії та спеціалістів, передбачених частиною двадцятьою статті 28 цього Закону (ч.13 ст.55).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Територіальна виборча комісія забезпечує здійснення контролю за додержанням вимог цього Закону до підписних листів шляхом їх вибіркової перевірки членами виборчої комісії (ч.1 ст.45).
При встановленні на підставі підписних листів кількості виборців, які підтримали кандидата на пост Президента України, не враховуються підписи окремих виборців: 1) у разі відсутності у підписному листі всіх або окремих відомостей про виборця, який підтримує своїм підписом кандидата на пост Президента України, передбачених формою підписного листа; 2) якщо при внесенні відомостей про виборця,	<i>Подібна норма – відсутня</i>	При встановленні на підставі підписних листів кількості виборців, які підтримали виборчий список кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком) в багатомандатному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, не враховуються підписи окремих виборців: 1) у разі відсутності в підписному листі всіх або окремих відомостей про виборця, який підтри-

1	2	3
<p>який підтримує своїм підписом кандидата на пост Президента України, порушено вимоги частин третьої, четвертої і п'ятої цієї статті;</p> <p>3) вчинені замість виборця іншою особою;</p> <p>4) вчинені особою, яка на день вчинення підпису не мала права голосу;</p> <p>5) які не є мешканцями населених пунктів, де проводився збір підписів;</p> <p>6) якщо підписи вчинені виборцем декілька разів на підтримку одного і того ж кандидата (ч.14 ст.55).</p>		<p>мує своїм підписом виборчий список кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, передбачених формою підписного листа;</p> <p>2) якщо при внесенні відомостей про виборця, який підтримує своїм підписом виборчий список кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком) у багатомандатному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, порушено вимоги статті 44 цього Закону;</p> <p>3) вчинені замість виборця іншою особою;</p> <p>4) вчинені особою, яка на день вчинення підпису не мала права голосу;</p> <p>5) які не є членами територіальної громади, де проводяться місцеві вибори;</p> <p>6) якщо підписи вчинені виборцем декілька разів на підтримку одного і того ж виборчого списку кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком) в багатомандатному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі;</p> <p>7) якщо підписи вчинені виборцем до моменту видачі виборчою комісією підписних листів для збирання підписів на підтримку відповідного виборчого списку кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі (ч.2 ст.45).</p>
<p>При встановленні на підставі підписних листів кількості виборців, які підтримали кандидата на пост Президента України, не враховуються підписні листи:</p> <p>1) підписи виборців в яких зібрані особою, яка на день збору підписів не мала права голосу;</p> <p>2) які містять недостовірні відомості про особу, яка збирала підписи виборців;</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>При встановленні кількості виборців, які підтримали своїми підписами кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком) в багатомандатному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, не враховуються підписні листи:</p> <p>1) підписи виборців в яких зібрані особою, яка</p>

1	2	3
<p>3) у яких відсутні відомості про особу, яка збирала підписи виборців;</p> <p>4) у яких замість підпису особи, яка збирала підписи виборців, міститься підпис іншої особи;</p> <p>5) у яких підписи виборців зібрані в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях;</p> <p>6) невстановленої форми;</p> <p>7) підроблені;</p> <p>8) підписи в яких зібрано насильно, шляхом підкупу або обману (ч.15 ст.55).</p>		<p>на день збору підписів не мала права голосу;</p> <p>2) які містять недостовірні відомості про особу, яка збирала підписи виборців;</p> <p>3) в яких відсутні відомості про особу, яка збирала підписи виборців;</p> <p>4) в яких відсутній підпис особи, яка збирала підписи виборців;</p> <p>5) в яких замість підпису особи, яка збирала підписи виборців, міститься підпис іншої особи;</p> <p>6) в яких підписи виборців зібрані на підприємствах, в установах, організаціях;</p> <p>7) невстановленої форми;</p> <p>8) підроблені;</p> <p>9) підписи в яких зібрано насильно, шляхом підкупу або обману;</p> <p>10) що мають підчептки, виправлення без застережень;</p> <p>11) підписи в яких зібрані за участі посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування (ч.3 ст.45).</p>
<p>Про результати збирання підписів на підтримку кандидата на пост Президента України Центральна виборча комісія не пізніше десятиго дня з дня отримання підписних листів складає відповідний протокол, а про неврахування підписів у підписних листах та (або) підписних листів приймає відповідне рішення. Копію рішення Центральна виборча комісія у триденний строк з дня його прийняття видає представнику кандидата або кандидату, і в цей же строк він може ознайомитися з відповідним протоколом (ч.16 ст.55).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Про результати збирання підписів на підтримку виборчого списку кандидатів у депутати, висунутих місцевою організацією партії (блоком) в багатомандатному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, територіальна виборча комісія складає протокол, в якому зазначається кількість підписів виборців, що підлягають врахуванню, кількість неврахованих підписів виборців з обов'язковим зазначенням підстав їх неврахування. Копію протоколу виборча комісія у триденний строк з дня його затвердження видає представнику місцевої організації партії (блоку), кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови (ч.4 ст.45).</p>
<p>Кандидат на пост Президента України, зареєстрований Центральною виборчою комісією,</p>	<p>Партія (блок), яка висунула кандидатів у депутати, має право делегувати одного</p>	<p>Місцева організація партії (блок), кандидати у депутати від якої висунуті в багатомандатному</p>

1	2	3
<p>має право делегувати одного уповноваженого представника до Центральної виборчої комісії з правом дорадчого голосу, який представляє його інтереси в Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу (ч.1 ст.66).</p>	<p>представника до Центральної виборчої комісії з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси партії (блоку) в Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника затверджується центральним керівним органом партії (блоку) (ч.1 ст.59).</p>	<p>окрузі, має право делегувати одного представника до територіальної виборчої комісії з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси місцевої організації цієї партії (блоку) в територіальній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника затверджується керівним органом місцевої організації партії (керівним органом блоку) (ч.2 ст.57).</p>
<p>Уповноваженим представником кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії може бути громадянин України, який має право голосу. Не може бути уповноваженим представником кандидата на пост Президента України член виборчої комісії, посадова особа органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, військовослужбовець, службовець рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України, особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу (ч.2 ст.66).</p>	<p>Представником партії (блоку) у Центральній виборчій комісії може бути громадянин України, який має право голосу. Не може бути представником партії (блоку): член виборчої комісії; посадова особа органів виконавчої або судової влади чи органів місцевого самоврядування; військовослужбовець; службовець рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України; особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу (ч.2 ст.59).</p>	<p>Представником місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати від якої висунуті в багатомандатному окрузі, може бути громадянин України, який має право голосу. Не може бути представником місцевої організації партії (блоку) член виборчої комісії, довірена особа кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або кандидата у депутати, посадова особа органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, військовослужбовець, особа рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, працівник Служби безпеки України, особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу (ч.3 ст.57).</p>
<p>Кандидат на пост Президента може мати не більше п'яти довірених осіб в одному загальнодержавному виборчому окрузі та по одній довірєній особі у кожному територіальному окрузі. Довірена особа кандидата повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій статті 66 цього Закону (ч.2 ст.67).</p>	<p>Партія (блок) – суб'єкт виборчого процесу може мати не більше п'яти уповноважених осіб у загальнодержавному виборчому окрузі та по дві уповноважені особи у кожному територіальному окрузі. Уповноважена особа партії (блоку) представляє відповідну партію (блок) – суб'єкта виборчого процесу і не є самостійним суб'єктом виборчого процесу. Уповноважена особа партії (блоку) не може бути кандидатом у депутати і повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті. Список уповноважених осіб партій (блоку) з обов'язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується центральним керівним органом партії (блоку) (ч.3 ст.59).</p>	<p>Місцева організація партії (блок) може мати до трьох уповноважених осіб на рівні багатомандатного округу. Уповноважена особа місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати від якої зареєстровані у багатомандатному окрузі, не може бути кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови і повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині третій цієї статті. Список уповноважених осіб затверджується керівним органом місцевої організації партії (блоку) (ч.6 ст.57).</p> <p>Кандидат на посаду сільського, селищного, міського (міста районного значення та міст, що входять до складу міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення)</p>

1	2	3
		<p>голови може мати відповідно не більше трьох довірених осіб із числа виборців, які належать до відповідних територіальних громад, територіальних громад, що входять до складу району (ч.1 ст.59).</p> <p>Кандидат у депутати сільської, селищної ради може мати не більше двох довірених осіб з числа виборців, які належать до відповідних територіальних громад (ч.2 ст.59).</p> <p>Кандидат на посаду міського (міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, міст Києва та Севастополя) голови може мати не більше п'яти довірених осіб із числа виборців, які належать до відповідної територіальної громади (ч.3 ст.59).</p> <p>Не може бути довіреною особою кандидата представник, уповноважена особа місцевої організації партії (блоку), член виборчої комісії, посадова особа органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, військовослужбовець, особа рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України, особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу (ч.5 ст.59).</p>
<p>У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від кандидатів на пост Президента України, партій (блоків), які висунули кандидатів. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу (ч.1 ст.68).</p>	<p>У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу. Офіційний спостерігач від партії (блоку) є самостійним суб'єктом виборчого процесу (ч.1 ст.61).</p> <p>Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу (ч.2 ст.61).</p>	<p>У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від місцевих організацій партій (блоків), кандидати у депутати від яких зареєстровані в багатомандатному окрузі, від кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати в одномандатних округах. Офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу (ч.1 ст.60).</p>
<p>Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією у порядку, передбаченому</p>	<p>Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією у порядку, перед-</p>	<p>Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною територіальною виборчою комісією у порядку,</p>

1	2	3
пим Законом, і припиняються після встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України (ч.2 ст.68).	баченому пим Законом, і припиняються після встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів (ч.3 ст.61).	передбаченому пим Законом, і припиняються після встановлення територіальною виборчою комісією результатів виборів депутатів та сільських, селищних, міських голів (ч.2 ст.60).
Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі встановлення фактів грубого або систематичного порушення ним Конституції та законів України. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення (ч.3 ст.68).	Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі порушення ним законів України. Про дострокове припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення (ч.4 ст.61).	Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі порушення ним цього Закону. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення (ч.3 ст.60).
Офіційним спостерігачем від кандидата на пост Президента України, від партії (блоку), яка висунула кандидата, зареєстрованого Центральною виборчою комісією, може бути громадянин України, який має право голосу і не є членом виборчої комісії. Не може бути офіційним спостерігачем член виборчої комісії, посадова або службова особа органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, військовослужбовець, службовець рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, Служби безпеки України та особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу (ч.1 ст.69).	Офіційним спостерігачем від партії (блоку) – суб'єкта виборчого процесу може бути громадянин України, який має право голосу і не є членом жодної виборчої комісії. Не може бути офіційним спостерігачем від партії (блоків): член виборчої комісії; посадова особа органів виконавчої або судової влади чи органів місцевого самоврядування; військовослужбовець; службовець рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Служби безпеки України; особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу (ч.1 ст.62).	Офіційним спостерігачем від місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати від якої зареєстровані в багатомандатному окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі може бути громадянин України, який має право голосу на місцевих виборах (ч.1 ст.61).
Офіційний спостерігач від кандидата на пост Президента України реєструється територіальною виборчою комісією за поданням довіреної особи кандидата у відповідному територіальному окрузі за підписом цієї довіреної особи (ч.2 ст.69).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Офіційний спостерігач від партії (блоку), яка висунула кандидата на пост Президента України, реєструється територіальною виборчою комісією за поданням відповідно республіканської в Автономній Республіці Крим, обласної, Київської та Севастопольської міської організації партії (організацій партій, що входять до блоку), яка висунула кандидата, за умови, що ці організації зареєстровані у встановленому	Офіційний спостерігач від партії (блоку) реєструється територіальною виборчою комісією за поданням керівного органу районної, міської або вищого рівня організації партії (організацій партій, що входять до блоку) (ч.2 ст.62).	Офіційний спостерігач від місцевої організації партії (блоку), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, зазначених у частині першій цієї статті, реєструється територіальною виборчою комісією за поданням керівного органу місцевої організації партії (блоку), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі (ч.2 ст.61).

1	2	3
законом порядку, за підписом керівника відповідної організації партії (організації партій, що входять до блоку), засвідченим печаткою цієї організації партії (печатками відповідних організацій партій, що входять до блоку) (ч.3 ст.69).		
У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються їх прізвища, імена та по батькові, громадянство, адреса місця проживання, номери телефонів. До подання додаються заяви про згоду цих осіб бути офіційними спостерігачами від відповідного кандидата, відповідної партії (блоку) (ч.4 ст.69).	У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються їх прізвища, імена та по батькові, громадянство, адреса місця проживання, номери телефонів. До подання додаються заяви про згоду цих осіб бути офіційними спостерігачами від відповідної партії (блоку) (ч.3 ст.62).	У поданні про реєстрацію офіційного спостерігача зазначаються його прізвище, ім'я та по батькові, громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса місця проживання, за наявності – номер телефону. До подання додається заява про згоду цієї особи бути офіційним спостерігачем від відповідної місцевої організації партії (блоку), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі (ч.3 ст.61).
Подання про реєстрацію спостерігача від кандидата на пост Президента України, партії (блоку), яка висунула кандидата, зазначене у частинах третій та четвертій цієї статті, вноситься до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня виборів (ч.5 ст.69).	Подання про реєстрацію спостерігача від партії (блоку) за підписом керівника районної, міської чи вищого рівня організації партії (партій, що входять до блоку) вноситься до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня виборів. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача від партії (блоку) може бути лише порушення положень частин першої-третьої цієї статті (ч.4 ст.62).	Подання про реєстрацію офіційного спостерігача від місцевої організації партії (блоку) за підписом керівника місцевої організації партії (місцевих організацій партій, що входять до блоку), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі вноситься до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня проведення місцевих виборів. Рішення про реєстрацію офіційного спостерігача приймається відповідною територіальною виборчою комісією у триденний строк з дня внесення документів, зазначених у частині третій цієї статті (ч.4 ст.61).
Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій реєструються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо їх реєстрації подаються до Центральної виборчої комісії не пізніше як за десять днів до дня виборів безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України (ч.1 ст.70).	Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій реєструються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо їх реєстрації подаються ними безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України до Центральної виборчої комісії не пізніше як за 10 днів до дня виборів (ч.1 ст.63).	Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій реєструються за проводять спостереження за виборчим процесом у порядку та в межах, передбачених Законом України "Про вибори народних депутатів України" (ст.62).

1	2	3
<p>Рішення про реєстрацію офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій приймається не пізніше як за п'ять днів до дня виборів Центральною виборчою комісією (ч.2 ст.70).</p>	<p>Рішення про реєстрацію офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за 5 днів до дня виборів (ч.2 ст.63).</p>	<p>Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій реєструються та проводять спостереження за виборчим процесом у порядку та в межах, передбачених Законом України "Про вибори народних депутатів України" (ст.62).</p>
<p>Кандидат на пост Президента України відкриває один накопичувальний рахунок виборчого фонду в установі банку України у місті Києві і не більше одного поточного рахунку в установі банку в межах територіального виборчого округу (ч.2 ст.41).</p>	<p>Виборчий фонд партії (блоку) має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії партії (блоку), а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію партії (блоку). На поточні рахунки виборчого фонду партії (блоку) кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду партії (блоку) (ч.1 ст.38). Партія (блок) має право відкривати в установах банків України поточні рахунки виборчого фонду, з розрахунку не більше одного поточного рахунку на території одного виборчого округу (ч.3 ст.38).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Рахунки виборчого фонду кандидата у Президенти України відкриваються в установах банків в національній валюті (ч.3 ст.41).</p>	<p>Партія (блок) відкриває накопичувальний рахунок виборчого фонду в установі банку України у місті Києві, яку визначає на свій розсуд. Партія (блок) має право відкрити тільки один накопичувальний рахунок виборчого фонду і тільки в національній валюті (ч.2 ст.38).</p>	<p>Рахунок виборчого фонду відкривається в установі банку України, яка визначається територіальною виборчою комісією, за місцезнаходженням відповідної виборчої комісії. Місцева організація партії (блок), кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови мають право відкрити лише один рахунок і тільки в національній валюті (ч.3 ст.84).</p>
<p>Кандидат зобов'язаний відкрити накопичувальний рахунок свого виборчого фонду не пізніше ніж на десятий день з дня його реєстрації Центральною виборчою комісією. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата на пост Президента України. Підставою для відкриття виборчого поточного рахунку виборчого фонду кандидата є</p>	<p>Партія (блок) зобов'язана відкрити накопичувальний рахунок виборчого фонду не пізніше ніж за 65 днів до дня виборів. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку). Підставою для відкриття поточного рахунку ви-</p>	<p>Місцева організація партії (блоку), кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидат у депутати в одномандатному окрузі можуть відкрити рахунок виборчого фонду не пізніше ніж за 30 днів до дня проведення місцевих виборів. Підставою для відкриття рахунку виборчого фонду є копія рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку), кандидата на</p>

1	2	3
довідка установи банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду (ч.4 ст.41).	про відкриття накопичувального рахунку (ч.4 ст.38).	посаду сільського, селищного, міського голови (ч.1 ст.84).
Порядок відкриття і закриття рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше як за сто десять днів до дня виборів (ч.5 ст.41).	Порядок відкриття і закриття рахунків виборчих фондів партій (блоків) встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше як за 100 днів до дня виборів (ч.5 ст.38).	Порядок відкриття і закриття рахунку виборчого фонду місцевої організації партії (блоку), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (далі – виборчого фонду) встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше як за 100 днів до дня проведення місцевих виборів (ч.2 ст.84)
Витрачання коштів з поточного рахунку виборчого фонду здійснюється виключно у безготівковій формі (ч.6 ст.41).	Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду здійснюється в безготівковій формі (ч.9 ст.38).	Витрачання коштів з рахунку виборчого фонду здійснюється у безготівковій формі (ч.4 ст.84).
Установа банку не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття рахунку виборчого фонду кандидата повідомляє Центральною виборчу комісію про відкриття рахунку та його реквізити (ч.8 ст.41).	Установа банку не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття накопичувального чи поточного рахунку виборчого фонду партії (блоку) письмово повідомляє Центральною виборчу комісію про відкриття рахунку та його реквізити (ч.7 ст.38).	Установа банку не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття рахунку виборчого фонду повідомляє територіальну виборчу комісію про відкриття рахунку та його реквізити (ч.6 ст.84).
Інформація про відкриття накопичувального рахунку відповідного виборчого фонду та його реквізити односторонньо публікується Центральною виборчою комісією в газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр” за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів. Подальша інформація про реквізити накопичувального рахунку виборчого фонду публікується у друкованих засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного виборчого фонду (ч.9 ст.41).	Інформація про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії (блоку) та його реквізити односторонньо публікується Центральною виборчою комісією в газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр” не пізніше як на п’ятий день після отримання повідомлення установи банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду за рахунок коштів , що виділяються на підготовку і проведення виборів з Державного бюджету України. Подальша інформація про реквізити накопичувального рахунку виборчого фонду партії (блоку) публікується у друкованих засобах масової інформації за рахунок коштів виборчого фонду партії (блоку) (ч.8 ст.38).	Інформація про відкриття рахунку виборчого фонду та його реквізити може оприлюднюватися у друкованих засобах масової інформації за рахунок коштів виборчого фонду (ч.7 ст.84).
Витрачання коштів з поточних рахунків ви-	Витрачання коштів з поточних рахунків	Витрачання коштів з рахунку виборчого фон-

1	2	3
борчого фонду припиняється о 15 годині останнього дня перед днем виборів або днем повторного голосування (ч.10 ст.41).	виборчого фонду партії (блоку) припиняється о 15 годині останнього дня перед днем виборів (ч.10 ст.38).	ду припиняється за день до дня проведення місцевих виборів. До цього терміну рахунок не може бути закритий, а витрачання коштів з нього припинено чи обмежено інакше як за рішенням суду (ч.8 ст.84).
<i>Подібна норма – відсутня</i>	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Рахунок виборчого фонду закривається установою банку на шістнадцятий календарний день після дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів (ч.9 ст.84).
У разі призначення повторного голосування використання коштів виборчих фондів кандидатів, включених до виборчих бюлетенів для повторного голосування, поновлюється з дня прийняття рішення про їх включення до виборчого бюлетеня для повторного голосування (ч.11 ст.41).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Рахунки виборчого фонду закриваються установами банків на п'ятнадцятий день після дня офіційного оприлюднення результатів виборів, а для кандидатів, не включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування – з дня опублікування рішення про призначення повторного голосування (ч.12 ст.41).	Кошти виборчого фонду, не використані партією (блоком), за рішенням керівного органу партії (блоку), прийнятим у десятиденний строк після офіційного оприлюднення результатів виборів, перераховуються з накопичувального рахунку виборчого фонду на поточний банківський рахунок партії (партій, що входять до блоку) у п'ятиденний строк з дня надходження до установи банку відповідного рішення партії (блоку). У разі неприйняття у цей строк партією (блоком) такого рішення невикористані кошти виборчого фонду перераховуються установою банку до Державного бюджету України на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів (ч.12 ст.40).	Кошти виборчого фонду, не використані місцевою організацією партії (блоком), на підставі рішення вищого статутного органу місцевої організації партії, керівного органу місцевих організацій партій, що входять до блоку, прийнятого у семиденний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів, перераховуються розпорядником виборчого фонду на поточний банківський рахунок місцевої організації партії (блоку), місцевих організацій партій, що входять до виборчого блоку, у семиденний строк з дня прийняття відповідного рішення вищого статутного органу місцевої організації партії, керівного органу виборчого блоку. У разі неприйняття у зазначений строк такого рішення невикористані кошти виборчого фонду перераховуються установою банку у безспірному порядку до відповідного місцевого бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів місцевих виборів (ч.13 ст.86).
Кандидат на пост Президента України призначає з числа своїх довірених осіб не більше двох розпорядників накопичувального раху-	Партія (блок) із числа своїх уповноважених осіб у загальнодержавному виборчому окрузі, зазначених у частині п'ятій статті 59	Місцева організація партії (блок), кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидати у депутати

1	2	3
<p>нку виборчого фонду, які мають виключне право на розпорядження згідно із законами України коштами, які надходять на накопичувальний рахунок. Розпорядники накопичувального рахунку виборчого фонду зобов'язані вести облік надходження та розподілу коштів, що надходять на накопичувальний рахунок виборчого фонду, між поточними рахунками (ч.1 ст.42).</p>	<p>цього Закону, призначає двох розпорядників виборчого фонду, які мають виключне право на розпорядження коштами з накопичувального рахунку виборчого фонду партії (блоку) (ч.1 ст.39).</p>	<p>в одномандатних округах відповідно з числа своїх уповноважених та довірених осіб визначають розпорядників виборчого фонду, які разом з керівником місцевої організації партії (блоку), кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови несуть відповідальність за використання коштів виборчого фонду згідно із законами України. Розпорядниками виборчого фонду місцевої організації партії (блоку) за рішенням керівних органів місцевої організації партії (блоку) можуть бути дві уповноважені особи, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови – одна його довірена особа (ч.1 ст.85).</p>
<p>Кандидат на пост Президента України призначає по одному розпоряднику поточного рахунку виборчого фонду у відповідному територіальному окрузі, який має виключне право на розпорядження коштами з відповідного поточного рахунку виборчого фонду. Розпорядники поточних рахунків забезпечують додержання фінансової дисципліни та цілкове використання коштів виборчого фонду, ведуть облік використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду (ч.2 ст.42).</p>	<p>Партія (блок) із числа своїх уповноважених осіб у відповідному територіальному окрузі призначає по одному розпоряднику виборчого фонду партії (блоку) для кожного поточного рахунку. Розпорядник виборчого фонду партії (блоку) має виключне право на розпорядження коштами з відповідного поточного рахунку виборчого фонду партії (блоку) (ч.2 ст.39).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду не пізніше як на п'ятнадцятий день після дня виборів (у разі включення кандидата до виборчого бюлетеня для повторного голосування – не пізніш як на п'ятнадцятий день після дня повторного голосування) подає до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (ч.5 ст.42).</p>	<p>Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії (блоку) зобов'язаний не пізніше як на п'ятнадцятий день після дня виборів подати до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду партії (блоку) (ч.6 ст.39).</p>	<p>Розпорядники виборчого фонду зобов'язані не пізніш як на п'ятий день після дня місцевих виборів подати до відповідної виборчої комісії фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за 85 днів до дня проведення місцевих виборів (ч.4 ст.85).</p>
<p>Форма фінансового звіту встановлюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за вісімдесят днів до дня виборів (ч.6 ст.42).</p>	<p>Форма фінансового звіту, зазначеного у частині шостій цієї статті, встановлюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за 80 днів до дня виборів (ч.7 ст.39).</p>	<p>Розпорядники виборчого фонду зобов'язані не пізніш як на п'ятий день після дня місцевих виборів подати до відповідної виборчої комісії фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією не пізніше ніж</p>

1	2	3
<p>Виборчий фонд кандидата на пост Президента України формується за рахунок його власних коштів, коштів партії (партій, що входять до виборчого блоку), які висунули кандидата, а також добровільних внесків фізичних осіб (ч.1 ст.43).</p>	<p>Виборчий фонд партії (блоку) формується за рахунок коштів партії (партій, що входять до виборчого блоку), а також добровільних внесків фізичних осіб (ч.1 ст.40).</p>	<p>за 85 днів до дня проведення місцевих виборів (ч.4 ст.85).</p> <p>Виборчий фонд місцевої організації партії (блоку) формується за рахунок коштів місцевих організацій партії (блоку), а також добровільних внесків фізичних осіб, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати в одномандатному окрузі формується за рахунок їх власних коштів та добровільних внесків фізичних осіб, а кандидата у депутати в одномандатному окрузі, висунутого місцевою організацією партії (блоку), – також і за рахунок коштів цих організацій (ч.1 ст.86).</p>
<p>Граничний розмір виборчого фонду становить п'ятдесят тисяч розмірів мінімальних заробітних плат. Для кандидатів, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, граничний розмір виборчого фонду збільшується на п'ятнадцять тисяч розмірів мінімальних заробітних плат (ч.2 ст.43).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Гранична сума витрат виборчого фонду місцевої організації партії (блоку) не може перевищувати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) для територіальних громад з чисельністю до 20 тисяч виборців – 20 тисяч гривень; 2) для територіальних громад, районів, районів у містах з чисельністю до 50 тисяч виборців – 50 тисяч гривень; 3) для територіальних громад, районів, районів у містах з чисельністю до 100 тисяч виборців – 100 тисяч гривень; 4) для територіальних громад, районів, районів у містах, областей з чисельністю до 500 тисяч виборців – 250 тисяч гривень; 5) для територіальних громад, районів, областей з чисельністю до 1 мільйона виборців – 500 тисяч гривень; 6) для територіальних громад, областей з чисельністю понад 1 мільйон виборців, Автономної Республіки Крим – 1 мільйон гривень (ч.2 ст.86). <p>Гранична сума витрат виборчого фонду кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не може перевищувати половини суми, визначеної частиною другою цієї статті для відповідної територіальної громади (ч.3 ст.86).</p>

1	2	3
Добровільний внесок фізичної особи до виборчого фонду одного кандидата на пост Президента України не може перевищувати двадцять п'яти розмірів мінімальних заробітних плат (ч.3 ст.43).	Добровільний внесок фізичної особи до виборчого фонду однієї партії (блоку) не може перевищувати чотириста мінімальних розмірів заробітної плати (ч.2 ст.40).	Гранична сума витрат виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному виборчому окрузі не може перевищувати 50 розмірів мінімальних заробітних плат (ч.4 ст.86).
Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду: 1) іноземним громадянам та особам без громадянства; 2) анонімним жертводавцям (без зазначення в платіжному документі відомостей, передбачених частиною п'ятою цієї статті) (ч.4 ст.43).	Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду партії (блоку): 1) іноземцям та особам без громадянства; 2) анонімним жертводавцям (без зазначення в платіжному документі відомостей, передбачених частиною четвертою цієї статті) (ч.3 ст.40).	Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду: 1) іноземцям та особам без громадянства; 2) анонімним жертводавцям (без зазначення в платіжному документі відомостей, передбачених у частині другій статті 3 цього Закону) (ч.6 ст.86).
Контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів здійснюється вибірково Центральною виборчою комісією та установою банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією разом з Національним банком України та центральним органом виконавчої влади з питань зв'язку не пізніше ніж за сто десять днів до дня виборів (ч.10 ст.43).	Контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів партій (блоків) здійснюється Центральною виборчою комісією та установою банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду партії (блоку), відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією разом з Національним банком України та уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі зв'язку не пізніше ніж за 80 днів до дня виборів (ч.10 ст.40).	Вибірковий контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду місцевої організації партії (блоку), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови здійснюється відповідно територіальною виборчою комісією та установою банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду (ч.12 ст.86).
Дані про розміри виборчих фондів кандидатів на пост Президента України та фінансові звіти про використання їх коштів публікуються Центральною виборчою комісією у газеті "Голос України" та "Урядовий кур'єр" не пізніш як на вісімнадцятий день після дня виборів (ч.14 ст.43).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	Фінансові звіти про надходження та використання коштів виборчого фонду місцевої організації партії (блоку), кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, оприлюднюються територіальною виборчою комісією у місцевих друкованих засобах масової інформації у п'ятиденний строк з дня їх надходження до виборчої комісії (ч.16 ст.86).
Етап проведення передвиборної агітації		
Кандидат на пост Президента України може розпочинати проведення передвиборної агі-	Передвиборна агітація розпочинається з моменту прийняття Центральною вибор-	Передвиборна агітація по виборах депутатів, а також сільських, селищних, міських голів роз-

1	2	3
тації наступного дня після його реєстрації Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.57). Передвиборна агітація розпочинається за тридцять п'ять днів до дня позачергових виборів і проводиться у порядку, встановленому цим Законом (ч.10 ст.90).	чою комісією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку) (ч.1 ст.52).	починається за 30 днів до дня місцевих виборів і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів (ч.1 ст.50).
Передвиборна агітація закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів (ч.2 ст.57).	Передвиборна агітація закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів (ч.2 ст.52).	Передвиборна агітація по виборах депутатів, а також сільських, селищних, міських голів розпочинається за 30 днів до дня місцевих виборів і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів (ч.2 ст.50).
Агітація перед повторним голосуванням розпочинається з дня, наступного після призначення повторного голосування і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем повторного голосування (ч.3 ст.57).	<i>Подібна норма – відсутня</i>	У разі проведення повторного голосування передвиборна агітація поновлюється з дня офіційного опублікування рішення відповідної територіальної виборчої комісії про призначення повторного голосування і припиняється у строк, зазначений у частині другій цієї статті (ч.4 ст.50).
Передвиборна агітація у період виборчого процесу поза строками, встановленими у цій статті, забороняється (ч.4 ст.57).	Передвиборна агітація поза строками, встановленими у цій статті, забороняється. У цей же період забороняється проведення масових акцій (походів, демонстрацій, мітингів) від імені партії (блоку) – суб'єкта виборчого процесу, а також публічні оголошення про підтримку партією (блоком) концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрацій фільмів та телепередач (ч.3 ст.52).	Передвиборна агітація в період виборчого процесу поза строками, встановленими частиною другою цієї статті, забороняється. До передвиборної агітації не належать офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписи, кінозйомки, фотоліностріації) про дії кандидатів у депутати, пов'язаних з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України або законами України (ч.3 ст.50).
До передвиборної агітації не відносяться офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоліностріацій) про дії кандидатів на пост Президента України, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України або законами України (ч.3 ст.58).	До політичної реклами не належать офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер), а також відео-, аудіозаписи, кінозйомки, фотоліностріації про дії кандидатів у депутати, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України або законами України (ч.3 ст.53).	До передвиборної агітації не відносяться офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписи, кінозйомки, фотоліностріації) про дії кандидатів у депутати, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України або законами України (ч.3 ст.50).
Передвиборна агітація за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на	Передвиборна агітація за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділя-	Передвиборна агітація за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як ці-

1	2	3
<p>підготовку і проведення виборів, здійснюється з додержанням принципу рівних умов надання кандидатам на пост Президента України однакових друкованих площ у друкованих засобах масової інформації та ефірного часу на радіо і телебаченні (ч.5 ст.58).</p>	<p>ються на підготовку і проведення виборів, здійснюється з додержанням принципу рівних умов щодо надання партіям (блокам) – суб'єктам виборчого процесу однакових друкованих площ у друкованих засобах масової інформації та однакового ефірного часу на радіо і телебаченні (ч.5 ст.53).</p>	<p>льова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення місцевих виборів, здійснюється з додержанням принципу рівних умов, що передбачає надання кандидатам, їх довіреним особам, місцевим організаціям партій (блокам) та їх уповноваженим особам за однакову плату одних і тих самих приміщень для проведення масових заходів, виготовлення однакових за кількістю і якістю друкованих інформаційних матеріалів, надання однакових друкованих площ та ефірного часу на радіо і телебаченні (ч.7 ст.50).</p>
<p>Центральна виборча комісія за рахунок коштів, що виділяються з Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів, забезпечує виготовлення не пізніш як за три дніть п'ять днів до дня виборів інформаційних плакатів кандидатів на пост Президента України, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, із розрахунку по п'ять примірників на кожну виборчу дільницю. Ці плакати повинні містити передвиборні програми кандидатів, подані ними до Центральної виборчої комісії при реєстрації кандидатів, із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності кандидата, а також фотографії кандидата. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.59).</p>	<p>Центральна виборча комісія за рахунок коштів, що виділяються з Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів депутатів, забезпечує виготовлення не пізніш як за 35 днів до дня виборів інформаційних плакатів партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу. Ці плакати повинні містити передвиборні програми партій (блоків), подані ними при реєстрації кандидатів у депутати, виборчий список партії (блоку) із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності включених до нього кандидатів у депутати, а також фотографії перших п'яти кандидатів у депутати. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.54). Інформаційні плакати партій (блоків), зазначені у статті 54 цього Закону, виготовляються не пізніш як за 20 днів до дня (позачергових) виборів (ч.8 ст.83).</p>	<p>Відповідна територіальна виборча комісія за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів місцевих організацій партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, передачу їх дільничним виборчим комісіям із розрахунку по два примірники на кожну виборчу комісію. Ці плакати повинні містити біографію кандидата, його передвиборчу програму, а також фотографію, що подається ним при реєстрації (ч.1 ст.52).</p> <p>Інформаційний плакат місцевої організації партії (блоку) повинен містити передвиборчу програму місцевих організацій партій (блоків), подану нею при реєстрації кандидатів у депутати від місцевої організації партії (блоку), виборчий список кандидатів у депутати та фотографії перших п'яти кандидатів у депутати, включених до нього списку, із зазначенням їх прізвищ, імені, по батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності (ч.3 ст.52).</p>

1	2	3
		<p>Інформаційний плакат кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови повинен містити біографію кандидата, його передвиборну програму та фотографію, подані ним при його реєстрації (ч.4 ст.52).</p> <p>Інформаційні плакати передаються на виборні дільниці не пізніше як за двадцять днів до дня місцевих виборів (ч.5 ст.52).</p>
<p>Інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України повинні бути однаковими за формою, розміром, поліграфічним виконанням, встановленими Центральною виборчою комісією (ч.3 ст.59).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Інформаційні плакати в межах території сільської, селищної, міської ради, а у всіх інших випадках – у межах одного виборчого округу, мають бути однаковими за формою, розміром, поліграфічним виконанням (ч.2 ст.52).</p>
<p>Кандидат на пост Президента України, партія (блок), яка висунула кандидата, зобов'язані подати по одному примірнику кожного друкованого матеріалу передвиборної агітації, виготовленого за рахунок коштів виборчого фонду та з використанням майна, що їм належить, не пізніше як на сьомий день з дня його виготовлення до Центральної виборчої комісії (ч.6 ст.59).</p>	<p>Партія (блок) – суб'єкт виборчого процесу зобов'язана подати по одному примірнику кожного друкованого матеріалу передвиборної агітації, виготовленого за рахунок коштів виборчого фонду партії (блоку) та із застосуванням майна, що їй належить, не пізніше як за сім днів з дня його виготовлення до Центральної виборчої комісії (ч.6 ст.54).</p>	<p>Місцеві організації партій (блоки), кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови зобов'язані подати по два примірники кожного друкованого агітаційного матеріалу не пізніше як через три дні після дня його виготовлення відповідно до територіальної та дільничних виборчих комісій (ч.8 ст.52).</p>
<p>Порядок надання ефірного часу та друкованих площ за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення виборів, встановлюється Центральною виборчою комісією (ч.4 ст.60).</p>	<p>Порядок надання ефірного часу та друкованих площ за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення виборів, встановлюється Центральною виборчою комісією (ч.4 ст.55).</p>	<p>Порядок надання ефірного часу кандидатам, їх довіреним особам, уповноваженим особам місцевих організацій партій (блоків) за рахунок і в межах коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення виборів, встановлюється територіальною виборчою комісією (ч.2 ст.55).</p>
<p>Передвиборна агітація у засобах масової інформації усіх форм власності за рахунок коштів виборчого фонду кандидата на пост Президента України здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу чи друкованої площі та обмежується лише граничним розміром витрат виборчого фонду (ч.5 ст.60).</p>	<p>Передвиборна агітація в засобах масової інформації усіх форм власності за рахунок коштів виборчого фонду партії (блоку) здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу чи друкованої площі (ч.5 ст.55).</p>	<p>Передвиборна агітація у засобах масової інформації усіх форм власності, що ведеться за рахунок коштів власних виборчих фондів, здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу та одиницю друкованої площі і обмежується лише граничним розміром виборчого фонду (ч.4 ст.53).</p>
<p>Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу встановлюються</p>	<p>Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу встанов-</p>	<p>Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу встановлюються відповід-</p>

1	2	3
<p>відповідними засобами масової інформації не пізніше як за сто тридцять днів до дня виборів у розмірі, який не може перевищувати відповідний середньозважений показник за останній квартал року, що передує року проведення виборів Президента України. Середньозважений показник вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу визначається Центральною виборчою комісією разом з Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення та Державним комітетом телебачення і радіомовлення України. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижку на оплату окремого кандидату на пост Президента України чи партії (блоку), що висунула кандидата (ч.6 ст.60).</p>	<p>люються відповідними засобами масової інформації не пізніше як за 130 днів до дня виборів у розмірі, який не може перевищувати відповідний середньозважений показник за останній квартал року, що передує року проведення виборів депутатів. Середньозважений показник вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу визначається Центральною виборчою комісією разом з Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення та Державним комітетом телебачення і радіомовлення України. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижки на оплату окремим кандидатам чи партіям (блокам), що висунули кандидатів у депутати (ч.6 ст.55).</p>	<p>дними засобами масової інформації не пізніше як за 130 днів до дня виборів у розмірі, який не може перевищувати відповідний середньозважений показник за останній квартал року, що передує року проведення виборів депутатів. Середньозважений показник вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу визначається Центральною виборчою комісією разом з Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення та Державним комітетом телебачення і радіомовлення України. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижки на оплату окремим кандидатам чи партіям (блокам), що висунули кандидатів у депутати (ч.5 ст.53).</p>
<p>Усі телерадіоорганізації зобов'язані не пізніше ніж за сто двадцять днів до дня виборів Президента України опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу і надіслати ці розцінки Центральної виборчої комісії (ч.1 ст.61).</p>	<p>Усі телерадіоорганізації зобов'язані не пізніше ніж за 120 днів до дня виборів депутатів опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу і надіслати ці розцінки Центральної виборчої комісії та територіальним виборчим комісіям (ч.1 ст.56).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Кандидату на пост Президента України, зареєстрованому Центральною виборчою комісією, телерадіоорганізаціями надається загальний час для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення виборів, не менше 30 хвилин на загальнонаціональному телеканалі та 45 хвилин на загальнонаціональному радіоканалі, а також по 30 хвилин на регіональних телеканалах та по 20 хвилин на регіональних радіо-</p>	<p>Партії (блоку) – суб'єкту виборчого процесу телерадіоорганізаціями надається загальний час для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку та проведення виборів, не менше 60 хвилин на загальнонаціональному телеканалі та 60 хвилин на загальнонаціональному радіоканалі, а також по 20 хвилин на регіональних телеканалах та по 20 хвилин на регіональних радіоканалах у</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>каналах у кожному з регіонів України (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь). Цей час кандидату надається на кожному із зазначених каналів тричі у рівних частках від загального часу. Обсяг та порядок використання ефірного часу, що виділяється за рахунок коштів, передбачених частиною дев'ятою статті 60 цього Закону, із забезпеченням рівних умов для кандидатів визначає Центральна виборча комісія (ч.4 ст.61).</p>	<p>кожному з регіонів України, визначених частиною другою статті 133 Конституції України. Цей час партії (блоку) надається на кожному з зазначених каналів тричі (на регіональних телерадіоканалах – двічі) в рівних частках від загального часу (ч.4 ст.56).</p>	
<p>Розклад ефірного часу із зазначенням передвиборних агітаційних теле-, радіопрограм, конкретної дати і часу виходу їх в ефір складається відповідними державними та комунальними телерадіоорганізаціями за результатами жеребкувань, що проводяться відповідно Центральною виборчою комісією, однією з територіальних виборчих комісій за рішенням Центральної виборчої комісії у кожному з регіонів України (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь) за участю кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб або уповноважених представників кандидатів (ч.6 ст.61).</p>	<p>Розклад ефірного часу із зазначенням передвиборних агітаційних теле-, радіопрограм, конкретної дати і часу виходу їх в ефір складається відповідними державними та комунальними телерадіоорганізаціями за результатами жеребкувань, що проводяться відповідно Центральною виборчою комісією, однією з територіальних виборчих комісій за рішенням Центральної виборчої комісії у кожному з регіонів України (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь), за участю відповідно представників партій (блоків) у Центральній виборчій комісії або уповноважених осіб партій (блоків) (ч.6 ст.56).</p>	<p>Розклад ефірного часу із зазначенням передвиборних агітаційних телерадіопрограм, конкретної дати і часу виходу їх в ефір складається відповідними державними телерадіоорганізаціями за результатами жеребкувань, що проводяться територіальною виборчою комісією за участю уповноважених осіб місцевих організацій партій (блоків), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови або їх довірених осіб (ч.3 ст.55).</p>
<p>Результати жеребкування щодо надання ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, оприлюднюються відповідно в газетях "Голос України" і "Урядовий кур'єр", місцевих державних чи комунальних засобах масової інформації у триденний строк з дня затвердження їх Центральною виборчою комісією та відповідними територіальними виборчими комісіями (ч.7 ст.61)</p>	<p>Результати жеребкування щодо надання ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, оприлюднюються відповідно в газетях "Голос України" і "Урядовий кур'єр", місцевих державних чи комунальних засобах масової інформації у триденний строк з дня затвердження їх Центральною виборчою комісією чи відповідними територіальними виборчими комісіями (ч.7 ст.56)</p>	<p>Результати жеребкування щодо надання ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, оприлюднюються у місцевих засобах масової інформації, заснованих на державній чи комунальній формі власності, в п'ятиденний строк з дня затвердження їх територіальною виборчою комісією (ч.4 ст.55).</p>
<p>В одних теледебатах під час передвиборної кампанії одночасно можуть брати участь не</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>більше двох кандидатів на пост Президента України. Графік проведення теледебатів складається за результатами жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією за участю кандидатів на пост Президента України або їх довірених осіб. Результати жеребкування щодо графіку проведення теледебатів оприлюднюються в газетах “Голос України”, “Урядовий кур’єр” у триденний строк з дня затвердження цих результатів Центральною виборчою комісією за рахунок коштів Державного бюджету України (ч.2 ст.62).</p>		
<p>Кількість теледебатів має бути такою, щоб забезпечити кожному з кандидатів на пост Президента України можливість участі в них не більше одного разу за наявності висловленого ними бажання про таку участь (ч.3 ст.62).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Кандидат на пост Президента України, зареєстрований Центральною виборчою комісією, має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх кандидатів поліграфічному виконанні в газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр” свою передвиборну програму, подану при його реєстрації, обсягом не більше дванадцяти тисяч друкованих знаків. Угода про публікацію зазначених матеріалів з редакціями зазначених газет укладається Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.63).</p>	<p>Партія (блок) – суб’єкт виборчого процесу має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх партій (блоків) поліграфічному виконанні в газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр” свою передвиборну програму обсягом не більше семи тисяч восьмисот друкованих знаків. Угода про публікацію вказаних матеріалів з редакціями зазначених газет укладається Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.57).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Кандидат на пост Президента України, зареєстрований Центральною виборчою комісією, має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх кандидатів поліграфічному виконанні в місцевих державних чи комунальних друкованих засобах масової інфор-</p>	<p>Партія (блок) – суб’єкт виборчого процесу має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх партій (блоків) поліграфічному виконанні в одному з місцевих державних чи комунальних друкованих засобів масової інфор-</p>	<p>Кандидати у депутати та кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови від місцевих організацій партій (блоків) мають право за рахунок і в межах коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому поліграфічному виконанні в</p>

1	2	3
<p>мації свою передвиборню програму, подану при його реєстрації. Угода про публікацію вказаних матеріалів з редакцією відповідного засобу масової інформації укладається територіальною виборчою комісією, зазначеною у частині шостій статті 61 цього Закону. Обсяг та порядок використання друкованої площі, що виділяється за рахунок коштів, передбачених частиною дев'ятою статті 60 цього Закону, із забезпеченням рівних умов для кандидатів визначає Центральна виборча комісія (ч.2 ст.63).</p>	<p>мації свою передвиборню програму, зазначену в частині першій цієї статті. Угода про публікацію вказаних матеріалів з редакцією відповідного засобу масової інформації укладається відповідною територіальною виборчою комісією (ч.2 ст.57).</p>	<p>місцевих державних чи комунальних друкованих засобах масової інформації свої передвиборні програми, подані ними при реєстрації (ч.1 ст.54).</p>
<p>Черговість друкування передвиборних програм за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, встановлюється Центральною виборчою комісією та відповідними територіальними виборчими комісіями шляхом жеребкування за участю кандидатів на пост Президента України чи їх довірених осіб (ч.3 ст.63).</p>	<p>Черговість друкування передвиборних програм за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, встановлюється Центральною та відповідними територіальними виборчими комісіями шляхом жеребкування за участю представників або уповноважених осіб партій (блоків) (ч.3 ст.57).</p>	<p>Черговість друкування передвиборних програм за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, встановлюється відповідними територіальними виборчими комісіями шляхом жеребкування за участю уповноважених осіб місцевих організацій партій (блоків) (ч.2 ст.54).</p>
<p>Результати жеребкування щодо черговості друкування передвиборних програм кандидатів оприлюднюються відповідно у газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр”, у місцевих державних чи комунальних друкованих засобах масової інформації у триденний строк після дня їх затвердження Центральною виборчою комісією чи відповідною територіальною виборчою комісією (ч.4 ст.63).</p>	<p>Результати жеребкування щодо черговості друкування передвиборних програм партій (блоків) оприлюднюються відповідно у газетах “Голос України” і “Урядовий кур’єр”, у місцевих державних чи комунальних друкованих засобах масової інформації у триденний строк після дня їх затвердження Центральною виборчою комісією чи відповідною територіальною виборчими комісіями (ч.4 ст.57).</p>	<p>Результати жеребкування щодо черговості друкування передвиборних програм оприлюднюються в п’ятиденний строк після дня затвердження їх територіальною виборчою комісією у місцевих засобах масової інформації, заснованих на державній чи комунальній формі власності (ч.3 ст.54).</p>
<p>Участь у передвиборній агітації забороняється: 1) особам, які не є громадянами України; 2) органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам; 3) членам виборчих комісій під час виконання обов’язків членів виборчих комісій (ч.1 ст.64).</p>	<p>Участь у передвиборній агітації забороняється: 1) особам, які не є громадянами України; 2) органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам, крім випадків, коли посадова чи службова особа є кандидатом у депутати;</p>	<p>Участь у передвиборній агітації забороняється: 1) особам, які не є громадянами України; 2) посадовим та службовим особам органів державної влади та органів місцевого самоврядування, крім випадків, коли відповідна посадова чи службова особа є кандидатом у депутати чи кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови;</p>

1	2	3
	<p>3) правоохоронним та судовим органам, їх посадовим і службовим особам;</p> <p>4) членам виборчих комісій протягом строку повноважень відповідних виборчих комісій (ч.1 ст.58).</p>	<p>3) командирам військових частин та їх заступникам серед своїх підлеглих, крім випадків, коли відповідна особа є кандидатом у депутати чи кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови;</p> <p>4) членам виборчих комісій протягом строку повноважень відповідних виборчих комісій (ч.1 ст.56).</p>
<p>Поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняється (ч.3 ст.64).</p>	<p>Поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганди війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняється (ч.3 ст.58).</p>	<p>Поширення у будь-якій формі агітаційних матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганди війни, насильства та розпалювання міжетнічної, релігійної та расової ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, не допускається (ч.3 ст.56).</p>
<p>Центральна виборча комісія забезпечує розміщення в державних засобах масової інформації роз'яснення щодо заборони надання грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів. Текст роз'яснення затверджується Центральною виборчою комісією і двічі на тиждень друкується в газетах "Голос України" і "Урядовий кур'єр" на першій сторінці та транслюється телерадіоорганізаціями, починаючи за тридцять днів до дня виборів (ч.7 ст.64).</p>	<p>Центральна виборча комісія забезпечує розміщення в державних засобах масової інформації роз'яснення щодо заборони надання під час виборчого процесу коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу). Текст роз'яснення затверджується Центральною виборчою комісією і двічі на тиждень друкується в газетах "Голос України" і "Урядовий кур'єр" на першій сторінці та транслюється телерадіоорганізаціями, починаючи за 60 днів до дня виборів, за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів (ч.7 ст.58).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Включення до інформаційних теле-, радіо-програм передвиборних агітаційних матеріалів кандидатів на пост Президента України або політичної реклами забороняється. Політична</p>	<p>Включення до інформаційних теле- і радіо-програм передвиборних агітаційних матеріалів партій (блоків) або політичної реклами забороняється. Політична реклама</p>	<p>Включення в інформаційні телерадіо-програми агітаційних матеріалів місцевих організацій партій (блоків), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського</p>

1	2	3
реклама повинна бути відокремлена від інших матеріалів і означена як така (ч.10 ст.64).	повинна бути відокремлена від інших матеріалів і означена як така (ч.10 ст.58).	голови або політичної реклами не допускається . Політична реклама повинна бути відокремлена від інших матеріалів і означена як така (ч.12 ст.56).
Забороняється переривати передачі передвиборних програм кандидатів на пост Президента України, партій (блоків), які їх висунули, рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями (ч.11 ст.64).	Забороняється переривати передачі передвиборних програм партій (блоків) рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями (ч.11 ст.58).	Забороняється: 1) переривати передачі передвиборних програм місцевих організацій партій (блоків), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови рекламою товарів, робіт, послуг, іншими повідомленнями; 2) проведення передвиборної агітації в зарубіжних засобах масової інформації, що діють на території України; 3) проведення передвиборної агітації за чи проти місцевих організацій партій (блоків), кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови у будь-якій формі (розповсюдження друкованих агітаційних матеріалів, проведення масових заходів, використання засобів масової інформації тощо) за добу до дня місцевих виборів та в день місцевих виборів; 4) оприлюднення в день місцевих виборів до закриття голосування результатів опитування виборців щодо їх волевиявлення під час голосування (ч.13 ст.56).
Забороняється проведення передвиборної агітації в зарубіжних засобах масової інформації, що діють на території України (ч.12 ст.64).	Забороняється проведення передвиборної агітації в зарубіжних засобах масової інформації, що діють на території України чи за її межами, а також у зареєстрованих в Україні засобах масової інформації, в яких частка зарубіжної власності перевищує 50 відсотків (ч.12 ст.58).	Див. ч.13 ст.56
Засобом масової інформації усіх форм власності, що діють на території України, забороняється протягом останніх п'ятинадцяти днів перед днем виборів поширювати інформацію про результати опитувань громадської думки щодо кандидатів на пост Президента України (ч.13 ст.64).	Засобом масової інформації усіх форм власності, що діють на території України, забороняється протягом останніх 15 днів перед днем виборів поширювати інформацію про результати опитувань громадської думки щодо партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу (ч.13 ст.58).	Див. ч.13 ст.56

1	2	3
<p>Проведення активної агітації (публікація агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, розповсюдження виборчих листівок, розклеювання виборчих плакатів, публічні заклики голосувати за чи проти кандидатів на пост Президента України) та розповсюдження політичної реклами з часу припинення передвиборної агітації забороняється. Передвиборні агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п'ятниці, що передує дню виборів чи дню повторного голосування, відповідними службами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (ч.17 ст.64).</p>	<p>Передвиборна агітація припиняється з 24 години останньої п'ятниці, що передує дню виборів. Проведення активної агітації (публікація агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, розповсюдження виборчих листівок, розклеювання виборчих плакатів, публічні заклики голосувати за чи проти партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу) та розповсюдження політичної реклами з цього часу забороняється. Передвиборні агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п'ятниці, що передує дню виборів, відповідними службами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (ч.17 ст.58).</p>	<p>Див. ч.13 ст.56</p>
<p>Забороняється оприлюднення в день виборів результатів опитування виборців щодо їх волевиявлення під час голосування до його закінчення (ч.18 ст.64).</p>	<p>Забороняється оприлюднення в день виборів результатів опитування виборців щодо їх волевиявлення під час голосування до його закінчення (ч.18 ст.58).</p>	<p>Див. ч.13 ст.56</p>
Етап голосування у день виборів		
<p>Форма і текст виборчого бюлетеня для голосування в день виборів Президента України, а також форма виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за 30 днів до дня виборів. Текст виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня повторного голосування (ч.1 ст.71). Форма і текст виборчого бюлетеня для голосування на позачергових виборах затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за тридцять днів до дня виборів (ч.11 ст.90).</p>	<p>Форма і текст виборчого бюлетеня затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за 32 дні до дня виборів (ч.1 ст.64). Форма і текст виборчого бюлетеня затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за 24 дні до дня (позачергових) виборів (ч.10 ст.83).</p>	<p>Форма виборчого бюлетеня для голосування в багатомандатних округах затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за 32 дні до дня проведення місцевих виборів (ч.2 ст.63). Текст виборчих бюлетенів для голосування у відповідних округах затверджується відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніше як за 25 днів до дня проведення місцевих виборів (ч.3 ст.63).</p>
<p>Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів (бюлетень для повторного голосування – дату повторного голосування), номер територіального виборчого</p>	<p>Виборчий бюлетень містить назву та дату виборів, номер територіального виборчого округу і номер виборчої дільниці, крім спеціальних виборчих дільниць,</p>	<p>Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату місцевих виборів, означення (багатомандатний округ), а також позначені місця для номера виборчої дільниці, печатки дільничної виборчої</p>

1	2	3
<p>округу, номер виборчої дільниці, крім спеціальних виборчих дільниць, які утворені відповідно до частини десятої статті 20, а також позначені місця для печатки дільничної виборчої комісії, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень (ч.3 ст.71).</p>	<p>утворених відповідно до частини одинадцятої статті 19 цього Закону, а також позначення місця для печатки дільничної виборчої комісії, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень (ч.3 ст.64).</p>	<p>комісії, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень (ч.4 ст.63).</p>
<p>До виборчого бюлетеня для голосування в день виборів вносяться відомості в алфавітному порядку за прізвищами зареєстрованих кандидатів на пост Президента України із зазначенням прізвищ, імен, по батькові, року народження, місця проживання, місця роботи (занять), партійності кандидата, суб'єкта висунення кандидата. Праворуч проти відомостей про кожного кандидата розташовується порожній квадрат. Після прізвищ усіх кандидатів у виборчому бюлетені зазначається: "Не підтримую жодного кандидата на пост Президента України" і праворуч від цих слів розташовується порожній квадрат (ч.4 ст.71).</p>	<p>У виборчому бюлетені зазначаються повна назва кожної партії (блоку з обов'язковим зазначенням назв партій, що входять до блоку), прізвища, імена, по батькові перших п'яти кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії (блоку). Праворуч напроти назви кожної партії (блоку) розташовується порожній квадрат. Назви партій (блоків розміщуються у порядку їх номерів, визначених жеребкуванням, яке проводить Центральна виборча комісія за участю представників партій (блоків) після закінчення реєстрації кандидатів від партій (блоків) не пізніше як за 32 дні до дня виборів. Після переліку партій (блоків) розміщується текст: "Не підтримую кандидатів у народні депутати України від жодної політичної партії, виборчого блоку політичних партій" і напроти цього тексту розташовується порожній квадрат (ч.4 ст.64).</p>	<p>У виборчому бюлетені для голосування в багатомандатному окрузі повинні зазначатися назви місцевих організацій партій (блоків) із зазначенням назв місцевих організацій партій, що утворили виборчий блок, прізвища, імена, по батькові перших п'яти кандидатів у депутати, включених до виборчого списку місцевої організації партії (блоку). Праворуч проти назви кожної місцевої організації партії (блоку) розташовується порожній квадрат. Після переліку всіх місцевих організацій партій (блоків) у виборчому бюлетені зазначається: "Не підтримую кандидатів у депутати від жодної місцевої політичної партії, виборчого блоку місцевої організації політичної партії". Праворуч від цих слів розташовується порожній квадрат. Назву місцевих організацій партій (блоків) у виборчому бюлетені розміщують у порядку, визначеному жеребкуванням, що проводиться територіальною виборчою комісією за участю представників місцевих організацій партій (блоків) не пізніше як за 35 днів до дня проведення місцевих виборів (ч.7 ст.63).</p>
<p>Виборчий бюлетень повинен містити роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування (ч.5 ст.71).</p>	<p>Виборчий бюлетень містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування (ч.5 ст.64).</p>	<p>Виборчий бюлетень повинен містити роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування (ч.8 ст.63).</p>
<p>Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінійою відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату виборів (дату повторного голосування), номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, а також позначені місця для номера, за яким виборця внесено до списку</p>	<p>Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінійою відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату виборів, номер територіального виборчого округу і номер виборчої дільниці, крім спеціальних виборчих дільниць, утворених відповідно до частини одинад-</p>	<p>Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінійою відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату виборів, означення (багатомандатний округ), а також позначені місця для номера виборчої дільниці та номера, за яким виборця внесено до списку виборців, підпису виборця, який отримує вибор-</p>

1	2	3
<p>виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень (ч.6 ст.71).</p>	<p>цятої статті 19 цього Закону, а також позначення місця для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень (ч.6 ст.64).</p>	<p>чий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень (ч.5 ст.63).</p>
<p>Виборчі бюлетені для голосування у день виборів чи в день повторного голосування відповідно друкуються на однаковому папері за формою та текстом, затвердженими Центральною виборчою комісією, і повинні бути однаковими за розміром, кольором та змістом (ч.4 ст.72).</p>	<p>Виборчі бюлетені для виборів депутатів друкуються на однаковому папері за формою та з текстом, затвердженими Центральною виборчою комісією, і повинні бути однаковими за розміром, кольором та змістом (ч.4 ст.65).</p>	<p>Виборчі бюлетені для голосування у відповідному окрузі друкуються на однаковому папері і за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та повинні бути однаковими за розміром, кольором і змістом (ч.10 ст.63).</p>
<p>Виборчий бюлетень друкується державною мовою на одному аркуші з текстовою частиною лише з одного боку (ч.5 ст.72).</p>	<p>Виборчий бюлетень друкується державною мовою на одному аркуші з текстовою частиною лише з одного боку (ч.5 ст.65).</p>	<p>Виборчі бюлетені друкуються державною мовою (ч.9 ст.63). Виборчий бюлетень друкується на одному аркуші з текстовою частиною лише з одного боку (ч.12 ст.63).</p>
<p>У разі скасування рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України Центральною виборчою комісією приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня. Такі зміни вносяться до виборчих бюлетенів членами дільничних виборчих комісій з використанням відповідного штампця. Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня (ч.7 ст.72).</p>	<p>У разі скасування рішення про реєстрацію усіх кандидатів у депутати від партії (блоку) після виготовлення виборчих бюлетенів, однак більш ніж за 10 днів до дня виборів, Центральною виборчою комісією приймає рішення про виготовлення нових виборчих бюлетенів. Виготовлення нових виборчих бюлетенів здійснюється у порядку, встановленому цим Законом. Нові виборчі бюлетені виготовляються на папері іншого кольору. Старі виборчі бюлетені повертаються територіальними виборчими комісіями до Центральної виборчої комісії за актом, форма якого встановлюється Центральною виборчою комісією. В акті повинно бути зазначено кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість повернутих бюлетенів та, у разі невідповідності вказаних кількостей, причини невідповідності (ч.7 ст.65). Якщо скасування рішення про реєстрацію</p>	<p>Виборчі бюлетені для голосування у різних видах місцевих виборів виготовляються на папері різного кольору (ч.11 ст.63).</p>

1	2	3
	усіх кандидатів у депутати від партії (блоку) прийняте за 10 або менше днів до дня виборів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня . Такі зміни до виборчих бюлетенів вносяться членами дільничних виборчих комісій з використанням відповідного штамп а. Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня (ч.8 ст.65).	
Виборчий бюлетень, до якого не внесені зміни , передбачені у частині сьомій цієї статті, вважається недійсним . Виборчий бюлетень, до якого внесені зміни без рішення Центральної виборчої комісії або невідповідно до такого рішення, вважається недійсним (ч.8 ст.72).	Виборчий бюлетень, до якого не внесено зміни , зазначені у частині восьмій цієї статті, вважається недійсним . Виборчий бюлетень, до якого внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії або невідповідно до вказаного рішення, вважається недійсним (ч.9 ст.65).	<i>Подібна норма – відсутня</i>
Територіальна виборча комісія приймає виборчі бюлетені від Центральної виборчої комісії на своєму засіданні. Про прийняття виборчих бюлетенів територіальна виборча комісія складає протокол за формою, встановлену Центральною виборчою комісією. Протокол складається в трьох примірниках і підписується всіма членами територіальної виборчої комісії та представниками Центральної виборчої комісії, які здійснюють передачу виборчих бюлетенів, а також кандидатами на пост Президента України, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами від кандидатів та партій (блоків), які присутні на засіданні комісії. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в територіальній виборчій комісії, третій – невідкладно вивіщується в приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення (ч.1 ст.73).	Територіальна виборча комісія приймає виборчі бюлетені від уповноваженого члена Центральної виборчої комісії на своєму засіданні. Про прийняття виборчих бюлетенів територіальна виборча комісія складає протокол за формою, встановлену Центральною виборчою комісією. Протокол складається у трьох примірниках і підписується всіма присутніми на засіданні членами територіальної виборчої комісії, уповноваженим членом Центральної виборчої комісії, який здійснює передавання виборчих бюлетенів, а також кандидатами у депутати, уповноваженими особами партій (блоків), офіційними спостерігачами від партій (блоків), присутніми на засіданні комісії, та засвідчується печаткою територіальної виборчої комісії. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в територіальній виборчій комісії, третій – невідкладно вивіщується в	<i>Подібна норма – відсутня</i>

1	2	3
	приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення (ч.1 ст.66).	
Територіальна виборча комісія не раніш як за три дні до дня виборів або дня повторного голосування на своєму засіданні передає виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям. Від імені кожної дільничної виборчої комісії бюлетені приймають не менш як три члени цієї комісії, які повинні бути представниками різних кандидатів на пост Президента України (ч.3 ст.73).	Територіальна виборча комісія не раніш як за три дні до дня виборів на своєму засіданні передає виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям. Виборчі бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної виборчої комісії, які є представниками різних партій (блоків) (ч.3 ст.66).	Територіальна виборча комісія не раніш як за 3 дні до дня проведення місцевих виборів на своєму засіданні передає виборчі бюлетені відповідним дільничним виборчим комісіям. Від імені кожної дільничної виборчої комісії бюлетені отримують не менш як три члени цієї комісії, які повинні бути представниками різних місцевих організацій партій (блоків) (ч.4 ст.64).
Про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів територіальною виборчою комісією складається протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються: 1) номер територіального виборчого округу; 2) номер виборчої дільниці; 3) кількість виборців на виборчій дільниці згідно зі списком виборців на день складання протоколу; 4) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування; 5) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені; 6) кількість виборчих бюлетенів, які залишаються на зберігання в територіальній виборчій комісії (ч.4 ст.73).	Про передачу територіальною виборчою комісією виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям складається протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються: 1) номер територіального виборчого округу; 2) кількість виборчих бюлетенів, отриманих територіальною виборчою комісією з номерами виборчих дільниць та без зазначення номера виборчої дільниці; 3) номер виборчої дільниці; 4) кількість виборців на виборчій дільниці згідно зі списком виборців на день складання протоколу; 5) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування; 6) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені; 6) кількість виборчих бюлетенів, які залишаються на зберігання в територіальній виборчій комісії з номерами виборчих дільниць та без зазначення номера виборчої дільниці	Про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів територіальною виборчою комісією складає протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються (за наявності): 1) вид місцевих виборів; 2) означення та номер виборчого округу; 3) номер виборчої дільниці, кількість виборців на виборчій дільниці згідно із списком виборців на день складання протоколу; 4) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування у виборчих депутатів у багатомандатному окрузі; 5) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, що прийняли виборчі бюлетені (ч.5 ст.64).
Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у	Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів скла-	Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у

1	2	3
<p>трьох примірниках і підписується всіма присутніми на засіданні членами територіальної виборчої комісії, а також кандидатами на пост Президента України, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами від кандидатів та партій (блоків), які присутні на засіданні комісії. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в територіальній виборчій комісії, третій – невідкладно вивіщується в приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення. Витяг із протоколу із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом з виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені (ч.5 ст.73).</p>	<p>дається у кількості примірників, на три більший, ніж кількість осіб, які входять до складу територіальної виборчої комісії. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу, підписуються всіма присутніми на засіданні членами територіальної виборчої комісії, а також кандидатами у депутати, уповноваженими особами партій (блоків), офіційними спостерігачами від партій (блоків), присутніми на засіданні комісії, та засвідчується печаткою територіальної виборчої комісії. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в територіальній виборчій комісії, третій – невідкладно вивіщується в приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення. Решта, по одному примірнику протоколу надається членам територіальної виборчої комісії. Витяг із протоколу із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом з виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря територіальної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, засвідчений печаткою територіальної виборчої комісії (ч.5 ст.66).</p>	<p>двох примірниках і підписується всіма присутніми на засіданні членами територіальної виборчої комісії. Перший примірник зберігається в територіальній виборчій комісії, другий – невідкладно вивіщується в приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення. Витяг із протоколу передається кожній дільничній виборчій комісії, яка отримала виборчі бюлетені (ч.6 ст.64).</p>
<p>Кожен член територіальної виборчої комісії, кандидат на пост Президента України, його довірена особа, офіційний спостерігач від кандидата, партії (блоку), які були присутні при передаванні виборчих бюлетенів, мають право на їх прохання невідкладно отримати копії зазначених у частинках першої та п'ятій цієї статті протоколів, засвідчені головою і секретарем територіальної виборчої комісії та скрі-</p>	<p>Кожен кандидат у депутати, уповноважена особа партії (блоку), офіційний спостерігач від партії (блоку), який був присутнім при передачі виборчих бюлетенів, має право на своє прохання невідкладно отримати копії зазначених у частинках першої і четвертій цієї статті протоколів, засвідчену головою і секретарем територіальної виборчої комісії та скріплену печат-</p>	<p>Кожен член територіальної виборчої комісії, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидати у депутати в одномандатному окрузі або їх довірені особи, уповноважені особи місцевої організації партії (блоку) мають право отримати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям, засвідчені підписами голови та секретаря комісії і скріплені печаткою цієї комі-</p>

1	2	3
плени печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу для кожного члена комісії та кожного кандидата на пост Президента України (ч.8 ст.73).	кою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу для партії (блоку) – суб'єкта виборчого процесу (ч.8 ст.66).	сії, але не більше однієї копії кожного протоколу (ч.8 ст.64).
Голосування проводиться в день виборів та в день повторного голосування з 8 до 20 години. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом країни, де утворені ці дільниці (ч.1 ст.75).	Голосування проводиться в день виборів з восьмої до двадцятої години без перерви. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом країни, де утворені ці дільниці (ч.1 ст.68).	Голосування проводиться в день місцевих виборів з восьмої до двадцятої години (ч.1 ст.66).
Про час і місце голосування дільнична виборча комісія повідомляє виборців не пізніше як за сім днів до дня його проведення, а у виняткових випадках утворення виборчих дільниць відповідно до частини десятої статті 20 цього Закону – напередодні дня виборів (ч.2 ст.75).	Про час і місце голосування дільнична виборча комісія сповіщає виборців не пізніше як за 7 днів до дня його проведення, а у виняткових випадках утворення виборчих дільниць відповідно до частини одинадцятої статті 19 цього Закону – не пізніше останнього дня перед днем виборів (ч.2 ст.68).	Про час і місце голосування дільнична виборча комісія сповіщає виборців не пізніше як за 10 днів до дня його проведення (ч.1 ст.66).
Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці встановлює кількість виборців, які отримали відкріпні посвідчення для відповідного голосування, підраховує кількість наявних невикористаних бланків відповідних відкріпних посвідчень. Невикористані бланки посвідчень погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута. Про погашення бланків відповідних відкріпних посвідчень складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначається: 1) кількість та номери отриманих дільничною виборчою комісією бланків відповідних відкріпних посвідчень; 2) кількість виборців, які отримали відповідні відкріпні посвідчення; 3) номери невикористаних відповідних відкріпних посвідчень; 4) кількість погашених відповідних відкріпних посвідчень (ч.6 ст.75).	Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці встановлює кількість виборців, які отримали відкріпні посвідчення , підраховує кількість наявних невикористаних бланків відкріпних посвідчень. Невикористані бланки відкріпних посвідчень погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута. Про погашення бланків відкріпних посвідчень складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються: 1) кількість та номери отриманих дільничною виборчою комісією бланків відкріпних посвідчень; 2) кількість виборців, які отримали відкріпні посвідчення; 3) номери невикористаних відкріпних посвідчень; 4) кількість погашених відкріпних посвідчень (ч.6 ст.68).	<i>Подібна норма – відсутня</i>

1	2	3
<p>При складанні акту, зазначеного у частині шостій цієї статті, дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює кількість отриманих бланків відповідних відкритих посвідчень сумі кількості виборців, які отримали такі відкриті посвідчення та кількості погашених бланків відкритих посвідчень. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія зазначає це у вказаному акті, а також зазначає встановлену рішенням дільничної виборчої комісії причину такого розходження (ч.7 ст.75).</p>	<p>При складанні акту, передбаченого частиною шостою цієї статті, дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює кількість отриманих бланків відкритих посвідчень сумі кількості виборців, які отримали відкриті посвідчення та кількості погашених бланків відкритих посвідчень. При невідповідності цих даних дільнична виборча комісія вказує це у зазначеному акті, а також вказує встановлену рішенням дільничної виборчої комісії причину такого розходження (ч.7 ст.68).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>У виборчому бюлетені для голосування виборець робить позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті проти прізвища кандидата на пост Президента України, за якого він голосує. Виборець може голосувати лише за одного кандидата або не підтримати жодного кандидата на пост Президента України. У разі невідтримання жодного кандидата виборець робить позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті проти слів: “Не підтримую жодного кандидата на пост Президента України” (ч.6 ст.76).</p>	<p>У виборчому бюлетені для голосування виборець робить одну позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті проти назви партії (блоку), за кандидатів у депутати від якої (якого) він голосує. Виборець може голосувати за кандидатів у депутати лише від однієї партії (блоку) або не підтримати кандидатів у депутати від жодної партії (блоку). У разі невідтримання кандидатів у депутати від жодної партії (блоку) виборець робить позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті проти слів: “Не підтримую кандидатів у народні депутати України від жодної політичної партії, виборчого блоку політичних партій” (ч.6 ст.69).</p>	<p>У виборчому бюлетені для голосування в багатомандатному окрузі виборець робить позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує волевиявлення виборця, у квадраті проти назви місцевої організації партії (блоку), за кандидатів у депутати від якої (якого) він голосує. У разі невідтримання кандидатів у депутати від жодної місцевої організації партії (блоку) в багатомандатному окрузі виборець робить позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує волевиявлення виборця, у квадраті проти слів: “Не підтримую кандидатів у депутати від жодної місцевої політичної партії, виборчого блоку місцевих організацій політичних партій”. У виборчих бюлетенях для голосування в одномандатному окрузі виборець робить позначку “плюс” (“+”) або іншу, що засвідчує волевиявлення виборця, у квадраті проти прізвища кандидата, за якого він голосує. У разі, якщо виборець не підтримує жодного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови чи кандидата у депутати сільської, селищної ради, він робить відповідну позначку у квадраті проти слів: “Не підтримую жодного кандидата” (ч.11 ст.66). Виборець може голосувати лише за одного кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, один спісок кандидатів у депутати від місцевої організа-</p>

1	2	3
Етап підрахунку голосів виборців та встановлення підсумків голосування і результатів виборів		
<p>Список виборців на виборчій дільниці у разі внесення до нього під час голосування доповнень після закінчення голосування підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії (ч.5 ст.78).</p>	<p>Список виборців на виборчій дільниці у разі внесення до нього під час голосування доповнень після закінчення голосування закривається, підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії (ч.5 ст.71).</p>	<p>Список виборців для місцевих виборів на виборчій дільниці у разі внесення до нього під час голосування доповнень після закінчення голосування підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії одночасно з підписанням списків виборців по інших виборах, які проводилися разом (ч.4 ст.68).</p>
<p>Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.6 ст.78).</p>	<p>Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.6 ст.71).</p>	<p>Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців для місцевих виборів встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься до відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.5 ст.68).</p>
<p>Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зазначеними у частині дев'ятій статті 76 цього Закону, запакуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії (ч.7 ст.78).</p>	<p>Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута виборчого бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з виборчими бюлетенями, зазначеними у частині дев'ятій статті 69 цього Закону, запакуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка виборчої комісії (ч.7 ст.71).</p>	<p>Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені окремо по кожному виду виборів та в кожному окрузі, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці. Кількість таких бюлетенів у кожному з цих округів оголошується і заноситься до відповідного протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зазначеними у частині тринадцятій статті 66 цього Закону, запакуються окремо по кожному виду виборів та по кожному округу. На пакетах робляться відповідні написи "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються вид виборів, позначення та/або номер округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів у відповідному окрузі, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії (ч.6 ст.68).</p>

1	2	3
Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені, за підписами у списку виборців. Ця кількість оголошується (ч.8 ст.78).	Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені, за підписами у списку виборців та витягу із списку виборців. Ця кількість оголошується (ч.8 ст.71).	Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені, за підписами у списку виборців (ч.7 ст.68).
Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали. Кількість таких талонів оголошується (ч.9 ст.78).	Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали. Кількість таких талонів оголошується (ч.9 ст.71).	Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали, окремо по кожному виду виборів та по кожному округу, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці. Кількість таких талонів у кожному з цих округів оголошується (ч.8 ст.68).
У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині дев'ятій цієї статті, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, визначеній у частині восьмій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у графу "Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені" (ч.10 ст.78).	У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині дев'ятій цієї статті, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, визначеній згідно з частиною восьмою цієї статті, ця кількість оголошується і вноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці до графи "Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені" (ч.10 ст.71).	У разі взаємної відповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині восьмій цієї статті, та кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, визначеній у частині сьомій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься до відповідного протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у графу "Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені" (ч.9 ст.68).
У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині дев'ятій цієї статті, кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали виборчі бюлетені, складається акт із зазначенням встановленого рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії. Після цього комісія приймає рішення щодо встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.11 ст.78).	У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині дев'ятій цієї статті, кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали виборчі бюлетені, дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, уповноважені особи партій (блоків), офіційні спостерігачі від партій (блоків). Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після цього виборча комісія приймає рішення щодо встановлення кількості виборців, які отримали	У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині восьмій цієї статті, та кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали виборчі бюлетені, складається акт із зазначенням встановленого рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні уповноважені особи місцевої організації партії (блоку), кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії. Після цього комісія приймає рішення щодо встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у відповідному окрузі. Ця кількість оголошується

1	2	3
<p>Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такого розходження, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії (ч.14 ст.78).</p>	<p>Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює кількість виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. При невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини таких розбіжностей, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, уповноважені особи партій (блоків), офіційні спостерігачі від партій (блоків). Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії (ч.14 ст.71).</p>	<p>Дільнична виборча комісія при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, за кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, зобов'язана перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні, сумі кількостей недейсних виборчих бюлетенів, виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кандидатів в одномандатному окрузі, виборчих бюлетенів, у яких виборці не підтримали жодного кандидата. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої розбіжності, який підписується членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидати у депутати сільських, селищних, районних у місті рад, уповноважені особи місцевих організацій партій (блоків), довірені особи кандидатів, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії (ч.34 ст.68).</p>
<p>У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Ці виборчі бюлетені не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців (ч.20 ст.78).</p>	<p>У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про відсутність у виборчій скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Ці виборчі бюлетені не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців (ч.20 ст.71).</p>	<p>У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Ці виборчі бюлетені не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців (ч.18 ст.68).</p>
<p>Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих</p>	<p>Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше вибор-</p>	<p>Подібна норма – відсутня</p>

1	2	3
<p>біюлетенів, ніж зазначено в контрольному листі у цій скриньці, дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість виборчих біюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Ці виборчі біюлетені не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців (ч.21 ст.78).</p>	<p>чих біюлетенів, ніж зазначено в контрольному листі у цій скриньці, дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість виборчих біюлетенів, що знаходяться у цій виборчій скриньці, та прізвища членів дільничної виборчої комісії, чії підписи стоять на вказаних виборчих біюлетенях. Ці виборчі біюлетені не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців (ч.21 ст.71).</p>	
<p>Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих біюлетенів, за винятком біюлетенів, які не підлягають врахуванню. При підрахунку виборчих біюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі біюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими біюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим біюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час його огляду підрахунок виборчих біюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими біюлетенями запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять і контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, дата, час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена у підсумку підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.24</p>	<p>Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих біюлетенів, за винятком біюлетенів, які не підлягають врахуванню. При підрахунку виборчих біюлетенів визначений виборчою комісією член виборчої комісії рахує виборчі біюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими біюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. До предметів відносять і контрольні листи. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим біюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час його огляду підрахунок виборчих біюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими біюлетенями, запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, дата, час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка виборчої комісії. Встановлена у підсумку підрахунку кількість виборчих біюлетенів є кількістю вибор-</p>	<p>Після підрахунку виборчих біюлетенів у всіх виборчих скриньках відповідно до вимог частини двадцять четвертої цієї статті дільнична виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих біюлетенів у виборчих скриньках окремо по кожному виду місцевих виборів та в кожному окрузі, за винятком виборчих біюлетенів, що не підлягають врахуванню відповідно до положень частин дев'ятнадцятої і двадцяті цієї статті, і таким чином встановлює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні відповідно в кожному окрузі, в якому проводилося голосування на виборчій дільниці. Кожна з цих кількостей оголошується і заноситься до відповідного протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.23 ст.68). Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати у багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку кожної організації партії (блоку), а також кількість голосів виборців, які не підтримали кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку, від жодної організації партії (блоку). Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі біюлетені. Результати підрахунку го-</p>

1	2	3
ст.78).	кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.24 ст.71).	голосів виборців на виборчій дільниці у багатомандатному окрузі оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в багатомандатному окрузі (ч.29 ст.68).
<p>Недійсними вважаються виборчі бюлетені:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) на яких відсутня печатка цієї дільничної виборчої комісії; 2) якщо зазначені на виборчому бюлетені номери територіального округу або виборчої дільниці не відповідають номерам територіального округу чи виборчої дільниці, на який проводиться підрахунок голосів; 3) на яких не зазначено прізвище та (або) відсутній підпис члена дільничної виборчої комісії, який його видав або міститься підпис особи, яка не є членом виборчої комісії цієї виборчої дільниці; 4) за наявності обставин, зазначених у частині восьмій статті 72 цього Закону; 5) якщо у виборчому бюлетені зроблено більш як одну позначку проти прізвищ кандидатів чи проти прізвища кандидата і тексту "Не підтримую жодного кандидата на пост Президента України"; 6) якщо не поставлено жодної позначки; 7) якщо не відірвано контрольні талони; 8) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця (ч.26 ст.78). 	<p>Недійсними вважається виборчий бюлетень:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) на якому відсутня печатка цієї дільничної виборчої комісії; 2) якщо зазначені на виборчому бюлетені номери виборчого округу та (або) виборчої дільниці не відповідають виборчій дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів; 3) на якому не зазначено прізвище та (або) відсутній підпис члена дільничної виборчої комісії, який його видав, або наявний підпис особи, яка не є членом цієї дільничної виборчої комісії; 4) за наявності обставин, зазначених у частині дев'ятій статті 65 цього Закону; 5) якщо зроблено більш як одну позначку проти назв партій (блоків) або проти назви партії (блоку) і тексту "Не підтримую кандидатів у народні депутати України від жодної політичної партії, виборчого блоку політичних партій"; 6) якщо не поставлено жодної позначки; 7) якщо не відірвано контрольний талон; 8) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця (ч.26 ст.71). 	<p>Недійсними вважаються виборчі бюлетені, на яких:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) відсутня печатка цієї дільничної комісії; 2) не зазначено прізвище та (або) відсутній підпис члена дільничної виборчої комісії, який його видав; 3) у виборчому бюлетені для голосування в багатомандатному окрузі зроблено більше позначок, ніж кількість мандатів у цьому окрузі; 4) не поставлено жодної позначки; 5) не відірвано контрольні талони; 6) неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця (ч.26 ст.68).
Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих недійсних виборчих	Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільни-	Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо по кожному виду місцевих виборів та по кожному округу. Кожна з цих кількостей оголошується і заноситься до відповідного протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються окремо по кожному виду виборів та по кожному округу. На пакетах робляться напис "Недійсні виборчі бюлетені виборчого

1	2	3
<p>бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії (ч.28 ст.78).</p>	<p>ці, кількість запованих недійсних виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка виборчої комісії (ч.28 ст.71).</p>	<p>округу по виборах депутатів”, “Недійсні виборчі бюлетені по виборах сільського, селищного, міського голови”, зазначаються вид місцевих виборів, позначення та/або номер округу, номер виборчої дільниці, кількість запованих недійсних виборчих бюлетенів у відповідному окрузі, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії (ч.28 ст.68).</p>
<p>Дільнична виборча комісія зобов’язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількостей недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці, виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кожного кандидата, та кількості виборчих бюлетенів, у яких виборці не підтримали жодного кандидата. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такого розходження, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії (ч.30 ст.78).</p>	<p>Дільнична виборча комісія зобов’язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількостей недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці, виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії (блоку), а також кількість голосів виборців, які не підтримали кандидатів у депутати від жодної партії (блоку). При невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такого розходження, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, уповноважені особи партій (блоків), офіційні спостерігачі від партій (блоків). Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії (ч.30 ст.71).</p>	<p>Дільнична виборча комісія зобов’язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у багатомандатному окрузі перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці в цьому окрузі, сумі кількостей недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці в цьому окрузі, виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кандидатів у депутати від кожної місцевої організації партії (блоку), кількості виборчих бюлетенів, у яких виборці не підтримали кандидатів у депутати від жодної місцевої організації партії (блоку). У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такого розходження, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні уповноважені особи організації партії (блоку), кандидати у депутати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі від місцевої організації партії (блоку). Підписи скріплюються печаткою комісії (ч.30 ст.68).</p>
<p>Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.79).</p>	<p>Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.72).</p>	<p>Дільнична виборча комісія відповідно до статуту органу, до якого проводиться вибори, на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати у кожному багатомандатному окрузі, протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці,</p>

1	2	3
		поданих за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією (ч.1 ст.69).
<p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці прописом та цифрами заносяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці; 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці; 6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 7) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України; 8) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата на пост Президента України (ч.2 ст.79). 	<p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці прописом та цифрами заносяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці; 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці; 6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 7) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії (блоку); 8) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати від жодної партії (блоку) (ч.2 ст.72). 	<p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, прописом та цифрами заносяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці; 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 7) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата; 8) кількість виборців, які не підтримали жодного з кандидатів (ч.2 ст.69). <p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидата у депутати в одномандатному окрузі прописом та цифрами заносяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці;

1	2	3
		<p>3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 7) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата; 8) кількість виборців, які не підтримали жодного з кандидатів (ч.3 ст.69).</p> <p>До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі, прописом та цифрами заносяться:</p> <p>1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в багатомандатному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією; 2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці; 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 7) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі від кожної місцевої організації партії (блоку); 8) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі від жодної місцевої організації партії (блоку) (ч.4 ст.69).</p>
У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час	У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються	У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у від-

1	2	3
<p>(година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, які присутні на засіданні комісії. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі проти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Протокол засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати на пост Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі, які були присутні при підрахунку голосів виборців (ч.4 ст.79).</p>	<p>дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, які присутні на засіданні виборчої комісії. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі проти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Протокол засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії. Перший і другий примірники протоколу мають право підписати кандидати у депутати, уповноважені особи партій (блоків), офіційні спостерігачі від партій (блоків), які були присутні при підрахунку голосів виборців (ч.4 ст.72).</p>	<p>повідному округу, зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Протокол підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, які присутні на засіданні комісії. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Протокол скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Перший примірник цього протоколу мають право підписати уповноважені особи місцевих організацій партій (блоків) чи офіційні спостерігачі від місцевих організацій партій (блоків), довірені особи кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, які були присутні при підрахунку голосів виборців (ч.5 ст.69).</p>
<p>Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них без відповідного рішення комісії будь-яких виправлень (ч.5 ст.79).</p>	<p>Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них без відповідного рішення виборчої комісії будь-яких виправлень (ч.5 ст.72).</p>	<p>Забороняється заповнення протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до нього без відповідного рішення комісії будь-яких виправлень (ч.6 ст.69).</p>
<p>Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на тому ж засіданні розглядає питання про внесення змін до нього шляхом складення нового протоколу, на якому робиться помітка “Уточнений”. При цьому перерахунок бюлетенів не робиться. Протокол з поміткою “Уточнений” складається у кількості примірників, зазначених у частині третій цієї статті (ч.6 ст.79).</p>	<p>Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, однак до відправлення протоколу разом із виборчою документацією до територіальної виборчої комісії дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на тому ж засіданні розглядає питання про внесення змін до нього шляхом складення нового протоколу, на якому робиться помітка “Уточнений”. При цьому перерахунок виборчих бюлетенів не робиться. Протокол з позначкою “Уточнений” складається у кількості примірників, зазначених у частині третій цієї статті, та підписується у порядку, встановленому частиною четвертою цієї статті (ч.6 ст.72).</p>	<p>Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до нього шляхом складення нового протоколу, на якому робиться позначка “Уточнений” (ч.7 ст.69).</p>

1	2	3
<p>Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Закону, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності лише таких обставин:</p> <p>1) незаконного голосування (вкидання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених частиною сьомою статті 76 цього Закону; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більше ніж один раз) у кількості, що перевищує десять відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;</p> <p>2) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більше ніж на десять відсотків кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;</p> <p>3) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує десять відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці (ч.1 ст.80).</p>	<p>Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Закону, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності таких обставин:</p> <p>1) випадків виявлення фактів незаконного голосування (вкидання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених частиною сьомою статті 69 цього Закону; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування виборцем більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 10 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;</p> <p>2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує 20 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці (ч.1 ст.73).</p>	<p>Дільнична виборча комісія може визнати голосування по окремих місцевих виборах або в цілому на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Закону, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності таких обставин:</p> <p>1) незаконного голосування (вкидання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою статті 66 цього Закону; голосування особами, які не мають права голосу на місцевих виборах; голосування особами, які не включені до списку виборців по виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більш ніж один раз) у кількості, що перевищує п'ять відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;</p> <p>2) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більше ніж на два відсотки кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>3) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує п'ять відсотків загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні (ч.1 ст.70).</p>
<p>У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці у відповідному окрузі недійсним (ч.2 ст.80).</p>	<p>У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на</p>	<p>У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним (ч.2 ст.70).</p>

1	2	3
	<p>виборчій дільниці у відповідному виборчому окрузі недійсним (ч.2 ст.73).</p>	
<p>У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1–6 частини другої статті 79 цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протоколи складаються дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому статтею 79 цього Закону (ч.3 ст.80).</p>	<p>У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-6 частини другої статті 72 цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протоколи складаються дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому статтею 72 цього Закону (ч.3 ст.73).</p>	<p>У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-6 частини другої статті 69 цього Закону (ч.3 ст.70).</p> <p>У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі, повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1-6 частини четвертої статті 69 цього Закону (ч.4 ст.70).</p>
<p>Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт, на підставі якого прийнято це рішення, додаються до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.5 ст.80).</p>	<p>Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт, на підставі якого прийнято це рішення, додаються до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (ч.5 ст.73).</p>	<p>Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято це рішення, додаються до першого примірника протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідних виборчих округах (ч.6 ст.70).</p>
<p>Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідних виборчих округах та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній територіальній виборчій комісії на її засіданні (ч.2 ст.81).</p> <p>На початку засідання територіальної виборчої комісії, зазначеного у частині першій цієї статті, комісія перераховує, погашає і запakuє невикористані виборчі бюлетені, які для виборів включно зберігалися у приміщенні територіальної виборчої комісії. Вказані дії виконуються у порядку, зазначеному у частині сьомій статті 78 цього Закону (ч.3 ст.82).</p>	<p>Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній територіальній виборчій комісії на її засіданні (ч.2 ст.74).</p> <p>На початку засідання територіальної виборчої комісії, зазначеного у частині першій цієї статті, виборча комісія перераховує, погашає і запakuє невикористані виборчі бюлетені, які для виборів включно зберігалися у приміщенні територіальної виборчої комісії. Ці дії виконуються у порядку, зазначеному у частині сьомій статті 71 цього Закону (ч.4 ст.75).</p>	<p>Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній територіальній виборчій комісії на її засіданні (ч.2 ст.71).</p> <p>Перед відкриттям виборчих скриньок дільнична виборча комісія повинна перевірити, чи дорівнює окремо в кожному окрузі, в якому проводилося голосування на виборчій дільниці, сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів у цьому окрузі і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів у цьому окрузі, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповіді-</p>

1	2	3
		дності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такого розходження, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні уповноважені особи місцевих організацій партій (блоків), кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії (ч.13 ст.68).
<p>На засіданні територіальної виборчої комісії приймаються, розглядаються та оголошуються протоколи дільничних виборчих комісій про підсумки голосування на відповідних виборчих дільницях, а також передаються інші документи дільничних виборчих комісій, передбачені частиною дев'ятою статті 79 цього Закону. Час прийняття територіальною виборчою комісією протоколу дільничної виборчої комісії, перелік прийнятих документів і занесені до протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної виборчої комісії (ч.4 ст.82).</p>	<p>На засіданні територіальної виборчої комісії, зазначеному у частині першій цієї статті, приймаються, розглядаються та оголошуються протоколи дільничних виборчих комісій про підсумки голосування на відповідних виборчих дільницях, а також передаються інші документи дільничних виборчих комісій, передбачені частиною дев'ятою статті 72 цього Закону. Час прийняття територіальною виборчою комісією протоколу дільничної виборчої комісії, перелік прийнятих документів і занесені до протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної виборчої комісії (ч.3 ст.75).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Територіальна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, у тому числі з поміткою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку з особливих виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день виборів у плаванні під Державним прапором України, на полярних станціях України, та закордонних виборчих діль-</p>	<p>Територіальна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, у тому числі з поміткою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку з спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день виборів у плаванні під Державним прапором України, на поляр-</p>	<p>Територіальна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, поданих за кандидатів у депутати у відповідному багатомандатному та одномандатному окрузі, та про підрахунок голосів виборців, поданих за кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, у тому числі з позначками "Уточнений", на підставі цих протоколів, а в разі повторного підрахунку голосів виборців – протоколів територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці встановлює окремо по відповідному</p>

1	2	3
<p>ниц, а у разі повторного підрахунку голосів виборців – протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці встановлює:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних територіальною виборчою комісією; 2) кількість виборчих бюлетенів, погашених територіальною виборчою комісією; 3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями територіального округу; 4) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях територіального округу; 5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу; 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 9) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України; 10) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата на пост Президента України (ч.1 ст.83). 	<p>них станціях України, та закордонних виборчих дільниць, а у разі повторного підрахунку голосів виборців – протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці встановлює:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних територіальною виборчою комісією; 2) кількість виборчих бюлетенів, погашених територіальною виборчою комісією; 3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями територіального округу; 4) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях територіального виборчого округу; 5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями; 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 9) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати від кожної партії (блоку); 10) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати від жодної партії (блоку) (ч.1 ст.76). 	<p>багатомандатному та одномандатному округу такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 2) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях; 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 5) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 6) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними (ч.14 ст.72). <p>До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі, крім відомостей, зазначених у частині чотирнадцятій цієї статті, шифрами і прописом заносяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі, за кожного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови; 2) кількість голосів виборців, поданих проти всіх кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, проти всіх кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови; 3) прізвище, ім'я, по батькові кандидатів у депутати сільської, селищної, районної у місті ради, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, які набрали найбільшу кількість голосів виборців в одномандатному окрузі (ч.15 ст.72). <p>До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в багатомандатному окрузі, крім відомостей, зазначених у частині чотирнадцятій цієї статті, шифрами і прописом заносяться:</p>

1	2	3
		<p>1) кількість голосів виборців, поданих за кандидатами у депутати в багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку від кожної місцевої організації партії (блоку);</p> <p>2) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі від жодної місцевої організації партії (блоку) (ч.16 ст.72).</p>
<p>Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу цифрами і прописом заносяться до протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального виборчого округу. Відомості, зазначені у пунктах 3 – 10 частини першої цієї статті, вносяться як по кожній виборчій дільниці, що входить до складу територіального виборчого округу, так і сумарно по територіальному округу (ч.2 ст.83).</p>	<p>Відомості про підсумки голосування в межах територіального виборчого округу цифрами і прописом заносяться до протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального виборчого округу. Відомості, зазначені у пунктах 3 – 10 частини першої цієї статті, вносяться як по кожній виборчій дільниці, що входить до складу територіального виборчого округу, так і сумарно по територіальному виборчому округу (ч.2 ст.76).</p>	<p>Див. ч. ч. 15 та 16 ст. 72</p>
<p>Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального виборчого округу, а у разі внесення змін до цього протоколу – і протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та, за наявності, протоколами територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в межах територіального виборчого округу, окремими думками членів територіальної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення територіальною виборчою комісією порядку встановлення підсумків голосування в межах територіального округу та рішеннями, прийнятими територіальною виборчою комісією за результатами їх розгля-</p>	<p>Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального виборчого округу, а у разі внесення змін до цього протоколу – також протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), та протокол з поміткою “Уточнений” разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та, за наявності, протоколами територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, окремими думками членів територіальної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення територіальною виборчою комісією порядку встановлення підсумків голосування в межах територіального виборчого округу</p>	<p>Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатами у депутати в багатомандатних округах, перший примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців, поданих за кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, та перший примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців, поданих за кандидатами у депутати в одномандатному окрузі, а за наявності і протокол з позначкою “Уточнений” запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис “Протоколи”, зазначаються вид виборів, позначення та/або номер округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій діль-</p>

1	2	3
<p>ду, територіальна виборча комісія невідкладно надсилає до Центральної виборчої комісії, другий примірник протоколу зберігається в територіальній виборчій комісії, третій – невідкладно вивіщується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії, а решта по одному примірникові видається членам територіальної виборчої комісії (ч.6 ст.83).</p>	<p>та рішеннями, прийнятими територіальною виборчою комісією за результатами їх розгляду, територіальна виборча комісія невідкладно надсилає до Центральної виборчої комісії, другий примірник протоколу зберігається в територіальній виборчій комісії, третій – невідкладно вивіщується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії, а решта по одному примірникові видається членам територіальної виборчої комісії (ч.7 ст.76).</p>	<p>виці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатних округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий та п'ятий примірники протоколу невідкладно вивіщуються для загального ознайомлення в приміщенні дільничної виборчої комісії. Копії протоколів по одному примірникові видаються членам дільничної виборчої комісії (ч.8 ст.69).</p>
<p>Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів територіальних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів не пізніше як на десятій день з дня виборів встановлює результати голосування у день виборів Президента України, про що складає протокол. До протоколу про результати голосування у день виборів Президента України заносяться прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних територіальними виборчими комісіями; 3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 4) кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях; 5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 9) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України; 	<p>Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів територіальних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів та протоколів закордонних дільничних виборчих комісій не пізніше як на п'ятнадцятий день з дня виборів встановлює результати виборів депутатів, про що складає протокол. До протоколу про результати виборів депутатів заносяться прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних територіальними виборчими комісіями; 3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 4) кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях; 5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних 	<p>Територіальна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів відповідних дільничних виборчих комісій складає протокол про підсумки голосування в одномандатному окрузі, до якого заносяться прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 3) кількість виборців, включених до списків виборців; 4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 8) кількість голосів виборців, поданих за кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови; 9) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. <p>На підставі складеного протоколу про підсумки голосування територіальна комісія приймає одне із рішень про результати виборів сільського,</p>

1	2	3
<p>10) відсоток голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>11) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата на пост Президента України;</p> <p>12) відсоток голосів виборців, які не підтримали жодного кандидата на пост Президента України, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні (ч.1 ст.84).</p>	<p>недійсними;</p> <p>9) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії (блоку);</p> <p>10) відсоток голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії (блоку), у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні;</p> <p>11) кількість виборців, які не підтримали кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій (блоків), від жодної партії (блоку);</p> <p>12) відсоток голосів виборців, які не підтримали кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій (блоків), від жодної партії (блоку) у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні (ч.1 ст.77).</p>	<p>селищного, міського голови: про визнання депутата, сільського, селищного, міського голови обраним, про повторне голосування, про визнання місцевих виборів в окрузі такими, що не відбулися (ч.1 ст.73).</p> <p>Територіальна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів відповідних дільничних виборчих комісій про підсумки голосування в багатомандатному окрузі не пізніше як на п'ятий день з дня місцевих виборів встановлює результати виборів депутатів у багатомандатному окрузі, про що складає протокол про підсумки голосування та результати виборів депутатів. До протоколу про результати виборів депутатів заносяться прописом та цифрами такі відомості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість виготовлених виборчих бюлетенів; 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями; 3) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях; 4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів; 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені; 6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; 7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними; 8) кількість голосів виборців, поданих за кожного з кандидатів у депутати у багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку кожної організації партії (блоку); 9) кількість виборців, які не підтримали жодного кандидата у депутати у багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку кожної організації партії (блоку) (ч.1 ст.74).
<p>Відомості про підсумки голосування цифрами і прописом заносяться до протоколу Центра</p>	<p>Відомості про підсумки голосування цифрами і прописом заносяться до протоколу</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>льної виборчої комісії про підсумки голосування в день виборів Президента України. Відомості, зазначені у пунктах 2 – 12 частини першої цієї статті, вносяться як по кожному територіальному виборчому округу, так і сумарно по загальнодержавному округу (ч.2 ст.84).</p>	<p>Центральної виборчої комісії про підсумки голосування про результати виборів депутатів. Відомості, зазначені у пунктах 2 – 12 частини першої цієї статті, вносяться як по кожному територіальному виборчому округу (включно із закордонним виборчим округом), так і сумарно по загальнодержавному виборчому округу (ч.2 ст.77).</p>	
<p>Обраним у день виборів Президентом України вважається кандидат, котрий одержав на виборах більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. Про обрання Президента України за підсумками голосування у день виборів Центральна виборча комісія приймає рішення. У протоколі Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в день виборів Президента України при цьому зазначається прізвище й ініціали кандидата, який відповідно до цього Закону обраний Президентом України (ч.3 ст.84).</p>	<p>Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків партій (блоків), що отримали три і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному виборчому окрузі (ч.3 ст.77). Депутатські мандати розподіляються між виборчими списками партій (блоків) пропорційно до кількості отриманих голосів виборців кандидатами у депутати, включеними до виборчих списків партій (блоків), які зазначені у частині третьій цієї статті, у послідовності, визначеній частинами шостою–восьмою цієї статті (ч.5 ст.77). Кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (далі – виборча квота), обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатами у депутати, включених до виборчих списків партій (блоків), що отримали три і більше відсотків голосів виборців, на число депутатських мандатів (ч.6 ст.77). Кількість голосів виборців, поданих за кандидатами у депутати, включених до виборчих списків кожної партії (блоку), що набули право на участь у розподілі депутатських мандатів, ділиться на виборчу квоту. Ціла частина отриманого числа</p>	<p>Обраним депутатом, сільським, селищним, міським головою вважається кандидат, який одержав більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, відносно інших кандидатів, які балотувалися в цьому окрузі, та за умови, що кількість голосів, поданих за нього, перевищує кількість голосів виборців, які не підтримали жодного з кандидатів у окрузі (ч.2 ст.73).</p> <p>Право на участь у розподілі депутатських мандатів у багатомандатному окрузі набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків місцевих організацій партій (блоків), що отримали три і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (ч.2 ст.74).</p> <p>Депутатські мандати у багатомандатному окрузі розподіляються між виборчими списками місцевих організацій партій (блоків) пропорційно до кількості отриманих голосів виборців кандидатами у депутати, включеними до виборчих списків, як зазначено у частині другій цієї статті, у послідовності, визначеній частинами п'ятою – сьомою цієї статті (ч.4 ст.74). Кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата у багатомандатному окрузі (далі – виборча квота), обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатами у депутати, включених до виборчих списків міс-</p>

1	2	3
	<p>становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати цієї партії (блоку). Дробові залишки враховуються при розподілі відповідно до частини восьмої цієї статті решти депутатських мандатів (ч.7 ст.77).</p> <p>Партії (блоки), кандидати у депутати від яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з виборчого списку партії (блоку), що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках партій (блоків) однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список партії (блоку), за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців (ч.8 ст.77).</p> <p>Результатом виборів депутатів є визначення в порядку черговості у виборчих списках партій (блоків) осіб, обраних депутатами від партій (блоків), відповідно до кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками партій (блоків) (ч.9 ст.77).</p> <p>Після встановлення кількості депутатських мандатів, отриманих партіями (блоками) – суб'єктами виборчого процесу, та визначення відповідно до вимог частини дев'ятої цієї статті осіб, обраних депутатами, Центральна виборча комісія у протоколі про результати виборів народних депутатів України зазначає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість депутатських мандатів, отриманих партіями (блоками) – суб'єктами виборчого процесу; 2) прізвища, імена, по батькові, рік народження, професію, посаду (заняття), місце роботи, місце проживання, партійність обраних депутатів (ч.10 ст.77). 	<p>цевих організацій партій (блоків), що отримали три і більше відсотків голосів виборців, на число депутатських мандатів (ч.5 ст.74).</p> <p>Кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків кожної місцевої організації партії (блоку), що набули право на участь у розподілі депутатських мандатів, ділиться на виборчу квоту. Ця частина отриманого числа становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати цієї організації партії (блоку). Дробові залишки враховуються при розподілі решти депутатських мандатів, що залишаються після цього нерозподіленими (ч.6 ст.74).</p> <p>Місцеві організації партій (блоки), кандидати у депутати, які мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з виборчого списку місцевої організації партії (блоку), що має найбільший дробовий залишок. При цьому першочергово депутатський мандат отримує виборчий список місцевої організації партії (блоку), що отримав три і більше відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, але відповідно до частини шостої цієї статті не отримав жодного депутатського мандата. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках місцевих організацій партій (блоків) однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список місцевої організації партії (блоку), за кандидатів у депутати від якої (якого) віддано більшу кількість голосів виборців (ч.7 ст.74).</p> <p>Результатом виборів депутатів є визначення в порядку черговості у виборчих списках місцевих організацій партій (блоків) осіб, обраних депутатами від місцевих організацій партій (блоків) відповідно до кількості депутатських</p>

1	2	3
	<p>Протокол Центральної виборчої комісії про результати виборів народних депутатів України складається у двох примірниках, підписується головою, заступником голови, секретарем Центральної виборчої комісії та іншими членами комісії, присутніми на засіданні, і скріплюється печаткою Центральної виборчої комісії. До протоколу додаються, за наявності, окремі думки членів Центральної виборчої комісії, викладені у письмовій формі, заяви і скарги щодо порушень порядку встановлення результатів виборів Центральною виборчою комісією та рішення, які комісія прийняла в результаті їх розгляду. Перший примірник протоколу зберігається у Центральній виборчій комісії, другий – невідкладно вивіщується для загального ознайомлення в приміщенні Центральної виборчої комісії. На прохання представників партій (блоків) їм видаються копії протоколу (ч.11 ст.77).</p>	<p>мандатів, отриманих виборчими списками місцевих організацій партій (блоків) (ч.8 ст.74). Після встановлення кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками місцевих організацій партій (блоків), та визначення відповідно до вимог частини восьмої цієї статті осіб, обраних депутатами, територіальна виборча комісія у протоколі про результати виборів депутатів у багатомандатному окрузі означає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кількість депутатських мандатів, отриманих виборчими списками місцевих організацій партій (блоків); 2) прізвища, імена, по батькові, рік народження, професію, посаду (заняття), місце роботи, адресу місця проживання, партійність обраних депутатів (ч.9 ст.74). <p>Протокол територіальної виборчої комісії про результати виборів депутатів у багатомандатному окрузі складається у двох примірниках, підписується головою, заступником голови, секретарем комісії та іншими членами комісії, присутніми на засіданні, і скріплюється печаткою територіальної виборчої комісії. До протоколу додаються, за наявності, висловлені у письмовій формі окремі думки членів територіальної виборчої комісії, заяви і скарги щодо порушень порядку встановлення результатів виборів територіальною виборчою комісією та рішення, які комісія прийняла в результаті їх розгляду. Перший примірник протоколу зберігається у територіальній виборчій комісії, другий – невідкладно вивіщується для загального ознайомлення в приміщенні територіальної виборчої комісії. На прохання офіційних спостерігачів, довірених осіб кандидатів у депутати, уповноважених осіб місцевих організацій партій (блоків) їм видаються копії протоколу (ч.10 ст.74).</p>
<p>Якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було включено не більше</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>двох кандидатів на пост Президента України і за результатами голосування у день виборів Президента України жоден кандидат не був обраний відповідно до вимог частини третьої цієї статті, Центральна виборча комісія на підставі пункту 1 частини четвертої статті 15 цього Закону приймає рішення про звернення до Верховної Ради України з поданням про призначення повторних виборів Президента України, про що зазначається у протоколі про підсумки голосування в день виборів Президента України (ч.4 ст.84).</p>		
<p>Якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було виключено більше двох кандидатів на пост Президента України і за результатами голосування у день виборів Президента України жоден кандидат не був обраний відповідно до вимог частини третьої цієї статті, Центральна виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування, про що зазначається у протоколі про підсумки голосування в день виборів Президента України (ч.5 ст.84)</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Якщо найбільшу і водночас однакову кількість голосів у виборах в окрузі побрали два або більше кандидатів, проводиться повторне голосування по цих кандидатурах (ч.3 ст.73).</p>
<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Вибори в окрузі визнаються такими, що не відбулися, у зв'язку з вбуттям усіх зареєстрованих у виборчому окрузі кандидатів (ч.4 ст.73).</p>
<p>Повідомлення про результати голосування у день виборів Президента України та про прийняття Центральною виборчою комісією за підсумками голосування рішення, передбачене частинами третьою, четвертою або п'ятою цієї статті, публікується Центральною виборчою комісією в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" не пізніше як на третій день після підписання протоколу про результати голосування (ч.6 ст.84).</p>	<p>Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр". Список обраних депутатів публікується із зазначенням в алфавітному порядку їх прізвища, імені, по батькові, року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування (ч.1 ст.78).</p>	<p>Повідомлення про результати голосування і підсумки виборів, обраного сільського, селищного, міського голову, із зазначенням прізвища, імені, по батькові, професії, посади (заняття), місця роботи сільського, селищного, міського голови, партійності, назви місцевої організації партії (блоку), від якої він обраний, не пізніше як на десятий день після проведення виборів публікуються у пресі або доводяться до відома населення відповідної території в інший спосіб. Про результати голосування і підсумки виборів територіальна виборча комісія приймає відповідне рішення. Територіальна виборча комісія інформує відповідну раду про результати виборів</p>

1	2	3
		<p>депутатів та сільського, селищного, міського голови на її пленарному засіданні (ч.5 ст.73).</p> <p>Повідомлення про результати голосування, список обраних депутатів у багатомандатному окрузі (в алфавітному порядку) із зазначенням прізвища, імені, по батькові, професії, посади (заняття), місця роботи і проживання кожного депутата, партійності, назви місцевої організації партії (блоку), від якої він обраний, не пізніше як на десятий день після проведення виборів публікуються в пресі або доводяться до відома населення відповідної території в інший спосіб.</p> <p>Про результати голосування і підсумки виборів територіальна виборча комісія приймає відповідне рішення. Територіальна виборча комісія інформує відповідну раду про результати виборів депутатів на її пленарному засіданні (ч.11 ст.74).</p>
<p>Повторне голосування призначається на третю неділю після дня виборів з додержанням вимог цього Закону. Повідомлення про дату проведення повторного голосування публікується в газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр” і оприлюднюється в інших засобах масової інформації (ч.1 ст.85).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Повторне голосування проводиться не пізніше як у двотижневий строк після дня виборів у порядку, встановленому цим Законом (ч.8 ст.75).</p> <p>Про прийняте рішення щодо проведення повторного голосування територіальна виборча комісія не пізніше, ніж на другий день після встановлення результатів першого туру виборів повідомляє відповідну місцеву раду та інформує виборців (ч.7 ст.75).</p>
<p>До виборчого бюлетеня для повторного голосування включаються два кандидати на пост Президента України, які у підсумку голосування у день виборів одержали найбільшу кількість голосів, не враховуючи тих кандидатів, які після дня виборів зняли свої кандидатури (ч.2 ст.85).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Повноваження члена виборчої комісії, який був включений до складу виборчої комісії за поданням кандидата на пост Президента України, не включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування припиняються достроково у разі його відсутності двічі по-</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
<p>спіль на засіданні виборчої комісії після дня виборів. У випадку коли кількість членів виборчої комісії стає при цьому меншою від мінімальної кількості, встановленої частиною другою статті 23 або частиною другою статті 24 цього Закону, відповідна виборча комісія вищого рівня включає до складу комісії інших осіб за поданнями кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування із забезпеченням рівного представництва кандидатів. Подання до складу дільничної виборчої комісії може бути підписане довіреною особою кандидата на пост Президента України, засвідченому у порядку, передбаченому частиною третьою статті 24 цього Закону (ч.5 ст.85).</p>		
<p>Голосування, проведення підрахунку голосів та встановлення підсумку голосування у разі повторного голосування проводиться у порядку, встановленому статтями 75 – 83 цього Закону (ч.6 ст.85).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p>Повторні місцеві вибори проводяться тими ж виборчими комісіями, по тих же виборчих округах, виборчих дільницях, за тими ж списками виборців у порядку та в строки, визначені цим Законом (ч.2 ст.79).</p>
<p>Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів територіальних виборчих комісій про підсумки повторного голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів не пізніше як на п'ятнадцятий день з дня повторного голосування встановлює результати повторного голосування з виборів Президента України, про що складає протокол, до якого заносяться відомості, передбачені частинами першою та другою статті 84 цього Закону (ч.7 ст.85).</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>
<p>Якщо до бюлетеня для повторного голосування було внесено дві кандидатури, обраним Президентом України за підсумками повторного голосування вважається кандидат, який за підсумками повторного голосування одержав більшу, ніж інший кандидат, кіль-</p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>	<p><i>Подібна норма – відсутня</i></p>

1	2	3
кiсть голосiв виборцiв, якi взяли участь у голосуваннi (ч.8 ст.85).		
Якщо до виборчого бюлетеня для повторного голосування було включено лише одну кандидатуру, кандидат вважається обраним Президентом України, якщо він одержав більше половини голосiв виборцiв, якi взяли участь у голосуваннi (ч.9 ст.85).	<i>Подiбна норма – вiдсутня</i>	<i>Подiбна норма – вiдсутня</i>
Якщо в результатi повторного голосування обидва кандидати, що балотувалися, набрали однакову кiлькiсть голосiв, або якщо голосування проводилося по одній кандидатурi i вона не отримала бiльше половини голосiв виборцiв, якi взяли участь у голосуваннi, вибори Президента України вважаються такими, що не вiдбулися (ч.10 ст.85).	<i>Подiбна норма – вiдсутня</i>	<i>Подiбна норма – вiдсутня</i>
Центральна виборча комiсія не пiзнiш як на третий день з дня встановлення результатiв виборiв офіційно оприлюднює результати виборiв Президента України у газетах “Голос України” та “Урядовий кур’єр” із зазначенням прiзвища, iменi, по батьковi обраного Президента України, його року народження, професiї, посади (заняття), мiсця роботи, мiсця проживання, партійностi, суб’єкта висування (ч.1 ст.86).	<i>Подiбна норма – вiдсутня</i>	Територiальна виборча комiсія не пiзнiш як на п’ятий день з дня встановлення результатiв виборiв у багатомандатному окрузi та в одномандатних округах офіційно оприлюднює результати мiсцевих виборiв депутатiв у мiсцевих друкованих засобах масової iнформацiї. Список обраних депутатiв публiкується із зазначенням в алфавiтному порядку прiзвища, iменi, по батьковi, року народження, професiї, посади (заняття), мiсця роботи, адреси мiсця проживання, партійностi та назви мiсцевої органiзацiї партiї (блоку), вiд яких обрано депутата, та обраних голiв (ч.1 ст.76).

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Автоматизація – етап розвитку машинного виробництва, на якому функції управління й контролю, що раніше виконувала людина, передаються приладам та автоматичним пристроям.

Авторизація – керування рівнями та засобами доступу до різних об'єктів та ресурсів системи залежно від ідентифікатора і пароля користувача.

Автоматизована система (АС) - система, що здійснює автоматизовану обробку даних і до складу якої входять технічні засоби їх обробки (засоби обчислювальної техніки і зв'язку), а також методи і процедури, програмне забезпечення.

Автоматизоване оброблення персональних даних - сукупність операцій з персональними даними, які здійснюються повністю або частково за допомогою автоматизованих систем.

Адміністратор системи – особа або група осіб, які мають повне уявлення про функціональну та програмно-апаратну структуру інформаційної системи і контролюють її проектування та використання.

База даних – незалежна від прикладних програм сукупність даних, що організована за певними правилами, які передбачають загальні принципи опису, зберігання і маніпулювання даними.

База персональних даних - іменована сукупність упорядкованих відомостей про фізичну особу в електронному вигляді чи картотеках.

Банк даних – система програмно-апаратних, мовних і організаційних засобів, призначених для централізованого накопичення і колективного використання даних, а також самі дані, які зберігаються в базах даних.

База знань - масив інформації у формі, придатній до логічної і смислової обробки відповідними програмними засобами.

Безпека інформації – захищеність інформації від несанкціонованих дій (випадкових чи навмисних), що призводять до модифікації, розкриття чи руйнування даних.

Блокування інформації - дії, наслідком яких є припинення доступу до інформації.

Відкритий ключ - параметр криптографічного алгоритму перевірки електронного цифрового підпису, доступний суб'єктам відносин у сфері використання електронного цифрового підпису.

Виборча чи референдумна кампанія – сукупність процедур і дій, що вчиняються відповідно до законодавства України суб'єктами і учасниками виборчого чи референдумного процесу з метою реалізації конституційного права громадян на участь в управлінні державними чи місцевими справами, що здійснюються в період від початку офіційного оголошення виборчого чи референдумного процесу і до вступу на виборні пости і посади обраних осіб (інавгурація, прийняття присяги тощо) чи до прийняття повноважними державними чи представницькими органами рішень з питань, що виносилися на референдум.

Виборчий чи референдумний процес – послідовне здійснення суб'єктами виборчого чи референдумного процесу (виборцями, учасниками референдуму; виборчими комісіями, комісіями з референдуму; політичними партіями (блоками політичних партій), які висунули кандидатів на виборні пости і посади; офіційними спостерігачами від політичних партій (блоків політичних партій), ініціативними групами тощо) виборчим чи референдумних процедур, передбачених законодавством про вибори і референдуми. Початок і закінчення виборчого чи референдумного процесу визначається офіційно оголошеними строками, встановленими Конституцією України та законами України про вибори та референдуми. Виборчий чи референдумний процес завершується офіційним оприлюдненням відповідною виборчою комісією, комісією з референдуму результатів виборів чи референдуму.

Виборчі чи референдумні процедури – заходи, спрямовані, на організацію підготовки і проведення виборів чи референдумів, що здійснюються суб'єктами і учасниками виборчого процесу відповідно до вимог законодавства України про вибори та референдуми.

Вид висування – самовисування, висування політичною партією чи виборчим блоком політичних партій на виборні пости чи посади.

Вид комісії – Центральна виборча комісія, окружна виборча комісія, територіальна виборча комісія, дільнична виборча комісія, відповідна комісія з референдуму.

Вид офіційних спостерігачів – офіційні спостерігачі від політичних партій (виборчих блоків політичних партій), кандидатів на виборні посади, іноземних держав та міжнародних організацій.

Вид протоколу – чітка класифікація протоколу залежно від типу виборів, виду виборів, комісії, яка формує зазначений протокол, сам протокол – кінцевий, проміжний, уточнений тощо.

Вид території – регіон, район, місто, район у місті тощо згідно з Кодифікатором адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ).

Види виборів (залежно від типу виборів) – для виборів Президента України – чергові, позачергові та повторні; для виборів народних депутатів України – чергові або позачергові; для місцевих виборів – чергові, позачергові, повторні, проміжні або перші (у разі формування нових місцевих рад).

Витік інформації - результат дій порушника, внаслідок яких інформація стає відомою (доступною) суб'єктам, що не мають права доступу до неї.

Втрата інформації – дія (бездіяльність), внаслідок якої інформація в АС перестає існувати для фізичних або юридичних осіб, котрі мають право власності на неї в повному чи обмеженому обсязі.

Геоінформаційні системи - сучасні комп'ютерні технології, що дають можливість поєднати модельне зображення території (електронне відображення карт, схем, космо-, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо).

Гетерогенна система – комплексна система, побудована на принципі взаємодії різноманітних програмних і апаратних платформ.

Гіперпосилання – інструкція (тег) HTML-документу, яка вказує на інший файл, що розташований у Інтернеті і включає повну адресу (URL) для цього файла. Гіперпосилання для користувача – графічне відображення або текст на сайті або у листі електронної пошти, які асоціюють зв'язок і надають можливість переходу до інших об'єктів Інтернету.

Дані - інформація, подана у формі, придатній для її оброблення електронними засобами.

Електронний підпис - дані в електронній формі, які до-

даються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних.

Електронний цифровий підпис - вид електронного підпису (як реквізит електронного документу), отриманого в результаті криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

ЄДАІАС “Вибори” – Єдина державна автоматизована інформаційно-аналітична система “Вибори” – сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, оброблення, накопичення, аналізу, зберігання й оприлюднення інформації про вибори та референдуми в Україні (має загальнодержавний статус).

ЄІАС “Вибори” – Єдина інформаційно-аналітична система “Вибори” – сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-розпорядчих і програмно-технічних, телекомунікаційних засобів, що забезпечують процеси збору, оброблення, накопичення, аналізу, зберігання та оприлюднення інформації про вибори та референдуми в Центральній виборчій комісії (має відомчий, обмежений характер – не обслуговує місцеві вибори і місцеві референдуми).

Засоби інформатизації - електронні обчислювальні машини, програмне, математичне, лінгвістичне та інше забезпечення, інформаційні системи або їх окремі елементи, інформаційні мережі і мережі зв'язку, що використовуються для реалізації інформаційних технологій.

Захист інформації – заходи, спрямовані на збереження інформації від небажаних наслідків дій, що навмисно або випадково призводять до модифікації, розкриття чи руйнування даних.

Ідентифікація персональних даних - встановлення тожності певної фізичної особи відомостям про неї, які визначають її особистість.

Інтернет – мережа передачі даних, що має глобальну децентралізовану архітектуру, засоби адресації і передачі ін-

формації на основі протоколів TCP/IP.

Інтерфейс користувача – елементи і компоненти програми, які впливають на взаємодію користувача із програмним забезпеченням. У тому числі:

- засоби відображення інформації, інформація, яка відображається, формати та коди;
- командні режими, мова користувач-інтерфейс;
- пристрої та технології вводу даних;
- діалоги, взаємодія і транзакції між користувачем і комп'ютером; зворотній зв'язок із користувачем;
- підтримка прийняття рішень у визначеній предметній області; порядок використання програми і документація на неї.

Інформатизація - сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

Інформаційна система – система оброблення даних засобами накопичення, зберігання, оновлення та їх пошуку і відображення.

Інформація – документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. **Інформація в АС** - сукупність усіх даних і програм, які використовуються в АС незалежно від засобу їх фізичного та логічного представлення.

Інформаційна послуга - дії суб'єктів щодо забезпечення споживачів інформаційними продуктами.

Інформаційний продукт (продукція) - документована інформація, яка підготовлена і призначена для задоволення потреб користувачів.

Інформаційні процеси в ЄДАІАС "Вибори" - процеси збору, оброблення, накопичення, збереження, пошуку і передачі інформації з використанням комплексів засобів автоматизації (програмно-технічних комплексів) ЄДАІАС «Вибори».

Інформаційний ресурс - сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

ІАС – Інформаційно-аналітична система – автоматизована інформаційна система, призначена для аналізу і синтезу з деякого первинного масиву даних, що зберігаються в ній, нової інформації, яка в явному вигляді відсутня в первинному масиві.

ІАС конкретного типу виборів - сукупність єдиних (загальних) уніфікованих і специфічних алгоритмів, загальних і специфічних інформаційних масивів.

Інформаційна технологія - цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість оброблення даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Комп'ютерна мережа – сукупність трьох компонент: мережі передачі даних, яка включає канали передачі даних і засоби комутації; комп'ютерів, які пов'язані мережею передачі даних; мережного програмного забезпечення.

Користувач АС - фізична або юридична особа, яка має право використання АС за угодою із розпорядником АС.

Механізація – один з основних напрямів науково-технічного прогресу, який полягає в широкому впровадженні машин у народне господарство і заміні ручної праці машинною.

Несанкціонований доступ - доступ до інформації, що здійснюється із порушенням встановлених в АС правил розмежування доступу.

Оброблення інформації - уся сукупність операцій (збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрація), що здійснюються за допомогою технічних і програмних засобів, включаючи обмін по каналах передачі даних.

Оброблення персональних даних — будь-яка дія або сукупність дій, здійснених або не здійснених через процеси в автоматизованій системі, які пов'язані зі збиранням (набуттям, придбанням), реєстрацією, накопиченням, збереженням, використанням і поширенням (розповсюдженням, реалізацією) відомостей про фізичну особу.

Оператор системи – спеціаліст, який виконує роботу, пов'язану з керуванням чи обслуговуванням автоматизованої системи.

Персональні дані - окремі відомості про фізичну особу

чи сукупність таких відомостей, що ідентифіковані або можуть бути ідентифіковані.

Персонал АС - фізичні особи, яких власник АС або уповноважена ним особа чи розпорядник АС визначили для здійснення функцій управління та обслуговування АС.

Підробка інформації - навмисні дії, що призводять до перекручення інформації, яка повинна оброблятися або зберігатися в АС.

Піктограма – малюнкове спрощене зображення предметів, поняття, що замінюють слово.

Порушник - фізична або юридична особа, яка навмисно чи ненавмисно здійснює неправомірні дії щодо АС та інформації в ній.

Порушення роботи АС - дії (бездіяльність) або обставини, які призводять до спотворення процесу оброблення інформації.

Правова інформатика – галузь, що вивчає закономірності інформаційних процесів, проблеми створення, впровадження і ефективного функціонування комп'ютеризованих систем правової інформації і вироблення рішень, інакше кажучи – це галузь дослідження проблем системної інформатизації законотворчої, нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судової та правоосвітньої діяльності, виборчого і референдумного процесів.

Прикладна програма – програма, призначена для розв'язання задачі або класу задач у певній області застосування систем оброблення даних.

Реєстр – структурована сукупність інформації персонального характеру, що разом із засобами її автоматизованого оброблення, матеріалами нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення є доступною для користувачів Реєстру за визначеними критеріями.

Розвиток ЄДАІАС “Вибори” – цілеспрямоване поліпшення характеристик ЄДАІАС “Вибори” або розширення їх функцій.

Розпорядник автоматизованої системи - фізична або юридична особа, яка має право розпоряджатися автоматизованою системою за угодою з її власником або за його дорученням.

Сервер – комп'ютер, що надає послуги іншим ком'ютерам у мережі, які називаються клієнтами.

Сервер баз даних – програмно-апаратний комплекс, який зберігає дані та приймає й обробляє запити, що керують цими даними.

Система оброблення даних – комплекс технічних і математичних засобів, що виконує автоматизоване оброблення даних, включаючи апаратні засоби оброблення даних, методи і процедури, програмне забезпечення і відповідний персонал.

Система масового обслуговування – математична модель, що створена для вивчення якості і умов роботи реальних схем, в яких реалізуються послідовність однорідних елементарних операцій обслуговування.

Системний адміністратор (в ЄДАУАС «Вибори») – фахівець, який забезпечує експлуатацію комплексу засобів автоматизації (програмно-технічного комплексу) у відповідній виборчій комісії, комісії з референдуму.

Тип представника (для цілей ЄДАІАС) – представник політичної партії (виборчого блоку політичних партій) у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа політичної партії (виборчого блоку політичних партій), довірена особа кандидата на виборні пост чи посаду, уповноважені особи місцевих осередків політичних партій (виборчих блоків політичних партій, громадських організацій). Їх необхідно відрізняти залежно від типу виборів.

Типи виборів чи референдумів (виборчої чи референдумної кампанії) – вибори Президента України, вибори народних депутатів України, вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів (місцеві вибори), всеукраїнський референдум, місцеві референдуми.

Трафік – інтенсивність потоку повідомлень у мережі передачі даних.

Форум – засіб спілкування між відвідувачами інформаційного веб-ресурсу через веб-сторінку відповідної установи.

Юридична чинність документу – властивість документу в ЄДАІАС „Вибори”, що дозволяє відповідно до законодавства України використовувати документ окремо або в сукупності з іншими документами для вчинення юридично значимих дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України “Про Центральну виборчу комісію”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 15.05.2003 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 5. – Ст. 17.
3. Закон Української РСР “Про вибори народних депутатів Української РСР” // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. – дод. до № 48. – Ст. 626.
4. Закон України “Про вибори народних депутатів України”// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1993. – № 48. – Ст. 455.
5. Закон України “Про вибори народних депутатів України”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 30.12.1997 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1997. – № 43. – Ст. 280.
6. Закон України “Про вибори народних депутатів України”// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 9. – Ст. 265.
7. Закон України “Про вибори народних депутатів України”// Офіційний вісник України. – 2004. – № 14. – Ст. 964. – С. 115.
8. Закон України “Про вибори Президента України”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 11.06.2003 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1999. – № 14. – Ст. 81.
9. Закон України “Про вибори Президента України”// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004. – № 20-21. – Ст. 291.

10. Закон України “Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 23.10.2003 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 3-4. – Ст. 15.

11. Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” // Офіційний вісник України. – 2004. – № 14. – Ст. 965. – С. 191.

12. Закон України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 11.07.2001 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 33. – Ст. 443.

13. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 27-28. – Ст. 182.

14. Закон України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004. – № 15. – Ст. 232.

15. Закон України “Про інформацію”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 18.11.2003 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1992. – № 48. – Ст. 650.

16. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – № 31. – Ст. 286.

17. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 36. – Ст. 275.

18. Закон України “Про електронний цифровий підпис” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 36. – Ст. 276.

19. Закон України “Про місцеві державні адміністрації”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 04.03.2004 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1999. – № 20-21. – Ст. 190.

20. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 04.03.2004 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1997. – № 24. – Ст. 170.

21. Закон України “Про політичні партії в Україні” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 23. – Ст. 118.

22. Закон України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”. Редакція Закону з відповідними змінами станом на 20.11.2003 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000. – № 20. – Ст. 148.

23. Закон України “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації”// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2002. – № 48. – Ст. 361.

24. Закон України “Про реєстрацію фізичних осіб в Україні” (проект, реєстр. № 4002 від 12.05.2004 р.)// www.rada.gov.ua/.

25. Закон України “Про Центральну виборчу комісію” (від 30 червня 2004 р. № 1932-IV) // www.rada.gov.ua/.

26. Закон України “Про Державний реєстр виборців” (проект, реєстр. № 5183 від 23.02.2004 р.)// www.rada.gov.ua/.

27. Закон України “Про реєстрацію фізичних осіб в Україні” (проект, реєстр. № 4368 від 12.11.2003 р.)// www.rada.gov.ua/.

28. Закон України “Про гарантії виборчих прав громадян” (проект, реєстр. № 3434 від 08.10.2003 р.)// www.rada.gov.ua/.

29. Закон України “Про Державний реєстр фізичних осіб” (проект, реєстр. № 2206 від 17.09.2003 р.)// www.rada.gov.ua/.

30. Закон України “Про захист персональних даних” (проект, реєстр. № 2618 від 10.01.2003 р.)// www.rada.gov.ua/.

31. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про захист інформації в автоматизованих системах” (проект, реєстр. № 2191 від 13.09.2002 р.)// www.rada.gov.ua/.

32. Федеральный Закон Российской Федерации “О Государственной автоматизированной системе Российской Федерации “Выборы”. – 2003. – №20-ФЗ.

33. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 1 пункту 4 Положення про паспортну службу органів внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (справа щодо прописки) від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001/Справа №1-31/2001.

34. Указ Президента України від 31 липня 2000 року № 928 “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” // www.zakon.rada.gov.ua/.

35. Указ Президента України від 15 січня 2000 року № 65 “Про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою” // Редакція Указу з відповідними змінами станом на 29.03.2000 року// www.zakon.rada.gov.ua/.

36. Указ Президента України від 17 лютого 2001 року №

101 “Про удосконалення діяльності органів виконавчої влади з питань інформування населення” // www.zakon.rada.gov.ua/.

37. Указ Президента України від 17 травня 2001 року № 325 “Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів виконавчої влади” // www.zakon.rada.gov.ua/.

38. Указ Президента України від 1 вересня 2002 року № 683 “Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади” // www.zakon.rada.gov.ua/.

39. Указ Президента України від 30 квітня 2004 року № 500 “Про створення Єдиного державного реєстру фізичних осіб” // www.zakon.rada.gov.ua/.

40. Розпорядження Президента України від 10 грудня 2001 року № 346 “Про застосування інформаційних систем у процесі підготовки і проведенні у 2002 році виборів народних депутатів України” // www.zakon.rada.gov.ua/.

41. Постанова Верховної Ради України від 5 листопада 1997 року № 616/97-ВР “Про призначення на посаду членів Центральної виборчої комісії” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1997. – № 51. – Ст. 309.

42. Постанова Верховної Ради України від 12 листопада 1997 року № 629/97-ВР “Про призначення на посаду членів Центральної виборчої комісії” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1997. – № 51. – Ст. 310.

43. Постанова Верховної Ради України від 12 вересня 1991 року №1545-XII “Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 46. – Ст. 621; /www.zakon.rada.gov.ua/.

44. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.1994 року №700 “Про затвердження Положення про паспортну службу органів внутрішніх справ” // www.zakon.rada.gov.ua/.

45. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 серпня 1996 року № 898 “Про створення Єдиної державної автоматизованої паспортної системи” (редакція з відповідними змінами станом на 29.03.2002)// www.zakon.rada.gov.ua/.

46. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 року № 40 “Про затвердження Концепції створення Єдиної державної автоматизованої паспортної системи” (редакція з відповідними змінами станом на 12.12.2002) // www.zakon.rada.gov.ua/.

47. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002

року № 3 "Про Порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади" // www.zakon.rada.gov.ua/.

48. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2004 року № 573 "Про затвердження Положення про Головний обчислювальний центр Єдиної державної автоматизованої паспортної системи" // zakon.rada.gov.ua/.

49. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2002 року № 1968 "Про внесення зміни до Положення про Державний департамент у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб" // zakon.rada.gov.ua/.

50. Постанова Центральної виборчої комісії "Про затвердження Концепції створення в Україні Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" від 10 лютого 1999 року № 14 // www.cvk.gov.ua/.

51. Постанова Центральної виборчої комісії "Про форми повідомлень, що надсилаються до Центральної виборчої комісії під час підготовки і проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою 16 квітня 2000 року що передаються для зберігання до державних архівних установ" від 9 березня 2000 року № 30//www.cvk.gov.ua/.

52. Постанова Центральної виборчої комісії "Про затвердження Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" від 21 березня 2003 року № 16 //www.cvk.gov.ua/.

53. Постанова Центральної виборчої комісії "Про виборчі скриньки для голосування на виборах Президента України" від 21 квітня 2004 року № 43//www.cvk.gov.ua/.

54. ДСТУ 2226–93. Автоматизовані системи. Терміни та визначення.

55. ДСТУ 2227–93. Система оброблення інформації. Автоматизована установа. Терміни та визначення.

56. ДСТУ 2228–93. Система оброблення інформації. Підготування і оброблення інформації. Терміни та визначення.

57. ДСТУ 2229–93. Система оброблення інформації. Локальні обчислювальні мережі. Терміни та визначення.

58. ДСТУ 2231–93. Система оброблення інформації. Інтерфейс між обчислювальною машиною і технічним процесом. Терміни та визначення.

59. ДСТУ 2400–94. Система оброблення інформації. Розподілене оброблення даних. Терміни та визначення.

60. ДСТУ 2440–94. Система оброблення інформації. Керування процесами оброблення даних. Терміни та визначення.

ня.

61. ДСТУ 2481–94. Система оброблення інформації. Інтелектуальні інформаційні технології. Терміни та визначення.

62. ДСТУ 2483–94. Система оброблення інформації. Блоки оброблення даних. Терміни та визначення.

63. ДСТУ 2505–94. Система оброблення інформації. Організація даних. Терміни та визначення.

64. ДСТУ 2506–94. Засоби обчислювальної техніки. Відмовостійкість і живучість. Загальні технічні вимоги.

65. ДСТУ 2628–94. Система оброблення інформації. Оброблення тексту. Терміни та визначення.

66. ДСТУ 2668–94. Система оброблення інформації. Безвідмовність обслуговування та готовність. Терміни та визначення.

67. ДСТУ 2844–94. Програмні засоби ЕОМ. Забезпечення якості. Терміни та визначення.

68. ДСТУ 2869–94. Система оброблення інформації. Обладнання периферійне. Терміни та визначення.

69. ДСТУ 2872–94. Система оброблення інформації. Мо-ви програмування. Терміни та визначення.

70. ДСТУ 2873–94. Система оброблення інформації. Програмування. Терміни та визначення.

71. ДСТУ 2874–94. Системи оброблення інформації. Бази даних. Терміни і визначення.

72. ДСТУ 2938–94. Система оброблення інформації. Основні поняття. Терміни та визначення.

73. ДСТУ 2940–94. Система оброблення інформації. Керування процесами оброблення даних. Терміни та визначення.

74. ДСТУ 2941–94. Система оброблення інформації. Розроблення систем. Терміни та визначення.

75. ДСТУ 3008–95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.

76. ДСТУ 3149–95. Система стандартів з баз даних. Мо-ва баз даних SQL з розширенням цілісності. Терміни і визна-чення.

77. ДСТУ 3278–95. Система розроблення і поставлення продукції на виробництво. Основні терміни та визначення.

78. ДСТУ 3302–96. Система стандартів з баз даних. Структура системи словників інформаційних ресурсів. Термі-ни і визначення.

79. ДСТУ 3325–96. Термінологія. Визначення основних понять.

80. ДСТУ 3329–96. Інформаційні технології. Система стандартів з баз даних. Концепції та термінологія для концептуальної схеми й інформаційної бази.

81. ДСТУ 3396.0–96. Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення.

82. ДСТУ 3973–2000. Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення.

83. ГОСТ 19.101–77. Единая система программной документации. Виды программ и программных продуктов.

84. ГОСТ 24.104–85. Единая система стандартов автоматизированных систем управления. Автоматизированная система управления. Общие требования.

85. Система технической документации на АСУ ГОСТ 24.210–82, ГОСТ 24.211–82, ГОСТ 24.304–82.

86. ГОСТ 24.602–86. Единая система стандартов автоматизированных систем управления. Автоматизированные системы управления. Состав и содержание работ по стадиям создания.

87. ГОСТ 24.701–86. Единая система стандартов автоматизированных систем управления. Надежность автоматизированных систем управления. Основные положения.

88. ГОСТ 24.703–85. Единая система стандартов автоматизированных систем управления. Типовые проектные решения в АСУ.

89. ГОСТ 24.701–86 Единая система стандартов автоматизированных систем управления. Надежность автоматизированных систем управления. Основные положения.

90. ГОСТ 34.003–90. Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Автоматизированные системы. Термины и определения.

91. ГОСТ 34.201–89. Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Виды, комплектность и обозначение документации при создании автоматизированных систем.

92. ГОСТ 34.601–90. Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Автоматизированные системы. Стадии создания.

93. ГОСТ 34.602–89. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Техническое задание на создание автоматизированной системы.

94. Большаков С.В. и др. Интернет и выборы. Российский центр обучения избирательным технологиям при Цен-

тральной избирательной комиссии российской Федерации. Издательская серия "современные избирательные технологии". – М., 2002. – 96 с.

95. Білоус А. Виборче законодавство та партійна система України в порівнянні з деякими країнами ЄС та Східної Європи // Нова політика. – 1999. – №1. – С.3 – 4.

96. Жовтяк Є., Шевченко В. Реформа виборчого законодавства: від слів до діла. Чому в Україні назріло ухвалення Виборчого кодексу і яким він має бути // Законопроект і коментарі. – К.: Просвіта, 2003. – 312 с.

97. Коваль М.І., Фурашев В.М. Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення виборів та референдумів в Україні // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції "Вибори і референдуми в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення. Київ, 13-15 листопада 2002 року. Доповіді, виступи, рекомендації" / Редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, Нора-Друк, 2003 – С. 344-351.

98. Коваль М.І., Фурашев В.М., Маглюй С.А. Практика застосування Єдиної інформаційно-аналітичної системи "ВИБОРИ" під час проведення виборів і референдумів в Україні та перспективи подальшого її розвитку // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ "ХАИ", 2002. – Вып.12. – С. 3-21.

99. Коваль М.І., Фурашев В.М. Концептуальні проблеми вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ "ХАИ", 2003. – Вып. 13. – С. 11–32.

100. Коваль М.І., Фурашев В.М. Про Концепцію Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ "ХАИ", 2002. – Вып. 15 – С. 3–24.

101. Коваль М.І., Фурашев В.М. До питань практичної реалізації окремих положень Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" в Україні // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ "ХАИ", 2003. – Вып. 17. – С.134-140.

102. Коваль М.І., Фурашев В.М. До питань подальшої уніфікації та впровадження засобів автоматизації виборчих та референдумних процедур в Україні в процесі створення та розвитку Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори"

// Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ “ХАИ”, 2003. – Вып. 20. – С. 108–134.

103. Коваль М.І., Фурашев В.М., Жовтий Е.В. До питань науково-методологічних підходів до подальшого розвитку Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” в Україні // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ “ХАИ”, 2003. – Вып. 21. – С. 144–147.

104. Коваль М.І., Фурашев В.М. До питань науково-методологічного та законодавчого забезпечення створення та впровадження складової Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” – Єдиного Державного реєстру виборців, учасників референдуму // Открытые информационные и компьютерные технологии. – Харьков: НАКУ “ХАИ”, 2004. – Вып. 22. – С. 55 – 60.

105. Коваль М.І., Бондик В.А., Фурашев В.М. До питання щодо ролі і місця Єдиної інформаційно-аналітичної системи “Вибори” в забезпеченні реалізації конституційного принципу “один виборець, учасник референдуму – один голос” // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – Харьков: НАКУ “ХАИ”, 2004. – Вып.23.

106. Коваль М.І., Фурашев В.М. Системна інформатизація виборчого і референдумного процесів в Україні // Правова інформатика. Підручник. – К.: Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України, 2004. –206 с.

107. Коваль М.І., Фурашев В.М., Мандрусова Г.П., Жовтий Е.В., Литвинюк А.А., Маглюй С.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення виборів народних депутатів України // Вибори до Верховної Ради України: Інформ.- довід. вид./ Редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 2002. – 676 с.

108. Коваль М.І. Проблеми інформаційно-аналітичного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення виборчого процесу // Україна. Вибори – 98: Досвід. Проблеми. Перспективи: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (доповіді, виступи, рекомендації). Редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 1999. – 232 с.

109. Коваль М.І. Особливості фінансового та інформаційно-аналітичного забезпечення участі засобів масової інформації у виборчому процесі: проблеми вдосконалення вибор-

чого законодавства // Роль і місце засобів масової інформації у виборчому процесі: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (доповіді, виступи, рекомендації). Редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, НВП “Проком”, 2000, – 136 с.

110. Коваль М.І. Інформаційно-аналітичне забезпечення виборчого процесу: Доповідь на семінарі з головами та секретарями територіальних виборчих комісій 2 та 10 вересня 1999 року // Збірник нормативно-правових актів з питань організації та проведення виборів Президента України 31 жовтня 1999 року / Редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 1999. – Вип. 5. – 63 с.

111. Ковтун В. До безперешкодного волевиявлення (Підсумки виборів 1994 року)// Права людини в Україні. – К., 1994. – С. 23 – 25.

112. Котигоренко В. Виборчий марафон з бар'єрами // Політика і культура. – 2000. – № 46. – С. 6 – 8.

113. Панкевич Р. Стабілізація як один з головних чинників політичної системи // Політичний процес в Україні: стан і перспективи розвитку: Зб. наук. праць. – Львів, 1998. – С. 89 – 92.

114. Панкевич Р. Сучасна типологія виборчих систем Європи // Вісник Львівського університету. – 2000. – Вип. 2. – С. 200-204.

115. Пол Де Грегоріо. Досвід реєстрації виборців у Сполучених Штатах Америки // Україна. Вибори – 98: Досвід. Проблеми. Перспективи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (доповіді, виступи, рекомендації). Редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 1999. – 232 с.

116. Почепцов Г.Г. Как становятся президентами: избирательные технологии XX века. – К.: Т-во “Знание”, КОО, 1999. – 380 с. – (Человек и общество на пороге XXI столетия).

117. Правова інформатика: (системна інформатизація законотворчої, судочинної та правосвітної діяльності в Україні): Монографія/ М.Я. Швець, Р.А. Калюжний, В.А. Савицький та ін.; За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного. – Ужгород: ІВА, 2003. – 168с.

118. Правова інформатика, 2/2004, науковий журнал з питань правової інформатики, інформаційного права та інформаційної безпеки. Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України, - 94с.

119. Сіверський П.М. Основні напрями інформатизації виборів Президента України: Результати та перспективи // Ви-

ЗМІСТ

Глава 1.	Виборча система України, виборчий та референдумний процеси як об'єкти дослідження можливостей впровадження сучасних досягнень у сфері інформатизації	3
1.1.	Загальні передумови необхідності впровадження системної інформатизації у виборчий і референдумний процеси.....	3
1.2.	Загальна характеристика співвідношення виборчої системи, виборчого і референдумного процесів, виборчих і референдумних процедур та їх інформатизація	8
1.3.	Виборчі системи та їх типологія	11
1.4.	Характеристика виборчої системи України	15
1.5.	Загальна характеристика виборчого і референдумного процесів.....	19
1.6.	Особливості інформатизації виборчого процесу за існування різних типів виборчих систем	22
1.7.	Автоматизація виборчих і референдумних процедур як первинна ланка інформатизації виборчого і референдумного процесів	23
Глава 2.	Аналіз рівня впровадження засобів системної інформатизації у виборчі і референдумні процеси в Україні у 1997 – 2004 рр.	25
2.1.	Центральна виборча комісія – еволюція визначених законодавством повноважень і професійного впровадження засобів системної інформатизації у виборчі і референдумні процеси	25
2.2.	Характеристика першого етапу впровадження засобів системної інформатизації у процесі підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні	33
2.2.1.	Організація інформаційно-аналітичного забезпечення виборів народних депутатів України у 1998 році	34
2.2.2.	Організація інформаційно-аналітичного забезпечення виборів Президента України у 1999 році	38

2.2.3.	Організація інформаційно-аналітичного забезпечення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою у 2000 році.....	45
2.3	Характеристика другого етапу впровадження засобів системної інформатизації у процесі підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.....	47
2.3.1.	Організація інформаційно-аналітичного забезпечення виборів народних депутатів України у 2002 році	47
2.3.2.	Особливості підготовки до інформаційно-аналітичного забезпечення виборів Президента України у 2004 році	56
2.4.	Загальні висновки і пропозиції, що випливають з аналізу впровадження засобів системної інформатизації у виборчі і референдумні процеси в 1997–2004 рр.	62
Глава 3.	Основні напрями вдосконалення нормативно-правової бази для розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні.....	65
3.1.	Вихідні дані для визначення напрямів подальшого вдосконалення нормативно-правової бази для розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні	65
3.2.	Пропозиції щодо вдосконалення законодавчого забезпечення подальшого розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виконання процедур з підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.....	68
3.2.1.	Проект Закону України “Про Єдину державну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему “Вибори”.....	69
3.2.2.	Проект Закону України “Про Державний реєстр виборців, учасників референдуму”	87
3.2.3.	Пропозиції щодо внесення змін до виборчого законодавства України, пов’язаних із необхідністю забезпечення функціонування Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”	136

3.2.3.1.	До Закону України “Про Центральну виборчу комісію”	136
3.2.3.2.	До Закону України “Про вибори народних депутатів України”	142
3.2.3.3.	До Закону України “Про вибори Президента України”	149
3.2.3.4.	До Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”	154
3.3.	Пропозиції щодо концептуального забезпечення розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні.....	158
Глава 4.	Основні напрями програмно-технічного забезпечення розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні.....	171
4.1.	Загальні передумови внесення пропозицій щодо основних напрямів реалізації подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні	171
4.2.	Пропозиції щодо подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні	172
4.3.	Аналіз виборчих і референдумних процедур крізь призму можливостей застосування для їх виконання автоматизованих інформаційних та інформаційно-аналітичних систем	174
4.4.	Базові принципи вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні	175
4.5.	Пропозиції щодо розвитку системного програмного забезпечення Системи інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні	177
4.6.	Основні технічні вимоги до розробки Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи “Вибори”	179
4.7.	Основні вимоги до розробки підсистеми \ “Реєстр виборців, учасників референдуму”	257

4.8.	Основні вимоги до розробки підсистеми оприлюднення інформації щодо перебігу процесів підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні	275
4.9.	Основні вимоги до розробки підсистеми "Політичні партії в Україні"	301
4.10.	Основні вимоги до розробки автоматизованого комплексу підрахунку голосів виборців на дільницях для голосування (автоматизованої виборчої скриньки)	318
4.11.	Аналіз можливостей застосування мережі Internet та сучасних засобів мобільного зв'язку в технологічних процесах підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні	327
4.12.	Техніко-економічне обґрунтування доцільності подальшого вдосконалення та розвитку Системи автоматизованого інформаційно-аналітичного забезпечення виборів і референдумів в Україні	331
	Заключні положення	335
Додатки 1	Порівняльна таблиця основних положень Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори" і проекту Концепції Єдиної державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи "Вибори"	337
Додаток 2	Порівняльна таблиця процедур з підготовки та проведення різних типів виборів і референдумів відповідно до вимог чинного законодавства України про вибори і референдуми (станом на 1 червня 2003 року – частина перша та станом на 12 квітня 2004 року – частина друга)	
Додаток 3	Порівняльна таблиця процедур з підготовки та проведення різних типів виборів і референдумів відповідно до вимог чинного законодавства України про вибори і референдуми	482
	Словник термінів	586
	Список використаної літератури	594

Громадсько-політичне видання

**СИСТЕМНА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИБОРЧИХ
І РЕФЕРЕНДУМНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ**

Текст друкується в авторській редакції

Відповідальний за випуск –

Коректор *Л. Д. Кожем'яко*
Л.І. Журавльова

Комп'ютерна верстка *Д. О. Рубін*

Підписано до друку 23.09.2004 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Peterburg. Офс. друк.
Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.
Тираж. Вид. № Зам.

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 69
від 29.05.2000 р.

Парламентське видавництво
04053 м. Київ, пров. Несторівський, 4
тел. 212-12-61, факс 212-10-18
E-mail: parliament@uni.net.ua